ISOEVA-2022

6th INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF EDUCATION AND VALUES

(6. ULUSLARARASI EĞİTİM VE DEĞERLER SEMPOZYUMU)

27-30 Ekim/October 2022

Kemer/ANTALYA

TAM METİN KİTABI

(FULL TEXT BOOK)

ISBN: 978-605-73901-6-5

KORİNT YAYINCILIK

ONUR KURULU

Prof. Dr. Fadıl HOCA (Makedonya Vizyon Üniversitesi Rektörü)

DÜZENLEME KURULU BAŞKANI

Prof. Dr. Kadir ULUSOY (Mersin Üniversitesi)

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Cemil Cahit YEŞİLBURSA (Gazi Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Hakan AKDAĞ (Mersin Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Kubilay YAZICI (Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Osman ÇEPNİ (Karabük Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Selçuk İlgaz (Atatürk Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Sezai ÖZTAŞ (Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Taner ÇİFÇİ (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Zekerya AKKUŞ (Atatürk Üniversitesi, TÜRKİYE)

SERGİ DÜZENLEME KURULU BAŞKANLARI

Prof. Dr. Kadir ULUSOY (Gazi Üniversitesi, TÜRKİYE)

SERGİ DÜZENLEME BİLİM/SANAT DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Arzu UYSAL (Mersin Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Fatih BAŞBUĞ (Akdeniz Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Fatma YETİM (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Leyla VARLIK ŞENTÜRK (Anadolu Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Mehmet ÖZKARTAL (Süleyman Demirel Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Melda ÖZDEMİR (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Zuhal TÜRKTAŞ (Selçuk Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Ebru ALPARSLAN (Erciyes Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Emrah UYSAL (Mersin Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Hülya KASAPLI (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Meral AKAN (Selçuk Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Mine CAN (Kocaeli Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Serdar SAYGILI (Erciyes Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Sibel ADAR CÖMERT (Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Vildan BAĞCI (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Zeynep BALKANAL (Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, TÜRKİYE)
Dr. Öğretim Üyesi M. Sema ÜŞENMEZ (Sakarya Üniversitesi, TÜRKİYE)
Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Ali BÜYÜKPARMAKSIZ (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, TÜRKİYE)
Dr. Öğretim Üyesi Pakize KAYADİBİ (Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, TÜRKİYE)

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Ali Çağatay Kılınç (Karabük Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Aftab Kamal PASHA (Jawaharlal Nehru Üniversitesi, Yeni Delhi- HİNDİSTAN)
Prof. Dr. Antonis LIONARAKIS (Hellenic Open University, YUNANİSTAN)
Prof. Dr. Arshi KHAN (Aligarh Muslim Üniversitesi, Aligarh-HİNDİSTAN)
Prof. Dr. Aysun YAVUZ (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Bobby HARREVELD (Central Queensland University, AVUSTRALYA)
Prof. Dr. Botir USMONOV (Tashkent State Technical University, ÖZBEKİSTAN)
Prof. Dr. Bülent AKSOY (Gazi Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Cleborne D. MADDUX (University of Nevada, KANADA)
Prof. Dr. Fatih AYDIN (Karabük Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Geza DAVID (Elte Üniversitesi, Budapeşte-MACARİSTAN)
Prof. Dr. Ivanovska OLENA (Kiev Taras Sevcenko Üniversitesi, UKRAYNA)
Prof. Dr. Kapanitsya LUBOV (Kiev Taras Sevcenko Üniversitesi, UKRAYNA)
Prof. Dr. Lindita XHANARI LATIFI (Tiran Üniversitesi, ARNAVUTLUK)
Prof. Dr. Mehmet Serkan UMUZDAŞ (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Meltem DÜZBASTILAR (Trabzon Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Musa QASIMLI (Azerbaycan Milli İlimler Akademisi, AZERBAYCAN)
Prof. Dr. Natalija LEPKOVA (Vilnius Gediminas Technical University, LİTVANYA)
Prof. Dr. Oya HAZER (Hacettepe Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Paul KAWACHI (Open University of China, ÇİN)
Prof. Dr. Ramesh C. SHARMA (Wawasan Open University, MALEZYA)
Prof. Dr. Segeda SERGEY (Ukrayna Bilimler Akademisi, UKRAYNA)
Prof. Dr. Serpil UMUZDAŞ (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Sibel ERKAL (Hacettepe Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Şaban SAĞLIK (Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Tamar LOMINADZE (Georgian Technical University, GÜRCİSTAN)
Prof. Dr. Vladimir ZUEV (Institute of Social Sciences and Humanities, Kazan, RUSYA)
Prof. Dr. Zeynep ÇOPUR (Hacettepe Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Ahmet Utku ÖZENSOY (Muş Alparslan Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç.Dr. Aydın GÜVEN (Atatürk Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Ayşegül TÜRK (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi,TÜRKİYE)
Doç. Dr. Bayram GÖKBULUT (Bülent Ecevit Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Benito PERRI (PsyD Touro College Graduate School Of Education, ABD)
Doç. Dr. Burcu SEZGİNSOY ŞEKER (Balıkesir Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Ceyda Kükrer Mutlu (Afyon Kocatepe Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç.Dr. Fuat Serkan Say (Mersin Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Gökhan ILGAZ (Trakya Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Harun ER (Bartın Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Mine CAN (Kocaeli Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Muhammet Sani Adıgüzel (Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Mujib ALAM (Academy of International Studies, Jamia Millia Islamia University, Yeni Delhi, HİNDİSTAN)
Doç. Dr. Nuray KURTDEDE FİDAN (Afyon Kocatepe Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Nurlana MUSTAFAYEVA (Azerbaycan Diller Üniversitesi, AZERBAYCAN)
Doç. Dr. Pınar GÜLTEKİN (Düzce Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç.Dr. Ramazan KAYA (Atatürk Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Sefa Salih Aydemir (Adıyaman Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Sezai ÖZTAŞ (Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, TÜRKİYE)

Doç. Dr. Suat POLAT (Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Sujata ASHWARYA (Centre for West Asian Studies, Jamia Millia Islamia University, Yeni Delhi, HİNDİSTAN)
Doç. Dr. Todor Ioana CRISTINA (Alba Iulia Üniversitesi, ROMANYA)
Doç. Dr. Toğrul HALİLOV (Nahçıvan Bilimler Akademisi, AZERBAYCAN)
Doç. Dr. Tudora ARNAUT (Tarash Shevchenko Üniversitesi, UKRAYNA)
Doç. Dr. Tuğba Cevriye ÖZKARAL (Necmettin Erbakan Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Ümit İZGİ ONBAŞILI (Mersin Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Yasemin BAL (Yıldız Teknik Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Yavuz BOLAT (Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, TÜRKİYE)
Dr. Öğr. Üyesi Adem UZUN (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, TÜRKİYE)
Dr. Öğr. Üyesi Görkem AVCI (Bartın Üniversitesi, TÜRKİYE)
Dr. Öğr. Üyesi Kateryna TELESHUN (Taras Shevchenko Üniversitesi, UKRAYNA)
Dr. Öğr. Üyesi Şaban Çobanoğlu (Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, TÜRKİYE)
Dr. Öğr. Üyesi Yaşar Selman GÜLTEKİN (Düzce Üniversitesi, TÜRKİYE)
Dr. Öğr. Üyesi Yüksel GİRGİN (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, TÜRKİYE)
Dr. Mahmoud HAWAMDEH (Al Quds Open University, FİLİSTİN)

HAKEM KURULU

Prof. Dr. Aftab Kamal PASHA (Jawaharlal Nehru Üniversitesi, Yeni Delhi-HİNDİSTAN)
Prof. Dr. Antonis LIONARAKIS (Hellenic Open University, YUNANİSTAN)
Prof. Dr. Arshi KHAN (Aligarh Muslim Üniversitesi, Aligarh-HİNDİSTAN)
Prof. Dr. Beyhan KESİK (Giresun Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Bobby HARREVELD (Central Queensland University, AVUSTRALYA)
Prof. Dr. Botir USMONOV (Tashkent State Technical University, ÖZBEKİSTAN)
Prof. Dr. Bülent AKSOY (Gazi Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Cleborne D. MADDUX (University of Nevada, KANADA)
Prof. Dr. Fulya ÖZTAŞ (Selçuk Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Geza DAVID (Elte Üniversitesi, Budapeşte-MACARİSTAN)
Prof. Dr. Handan DEVECİ (Anadolu Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Haydar ÖZTAŞ (Necmettin Erbakan Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Ivanovska OLENA (Kiev Taras Sevcenko Üniversitesi, UKRAYNA)
Prof. Dr. Kapanitsya LUBOV (Kiev Taras Sevcenko Üniversitesi, UKRAYNA)
Prof. Dr. Kubilay YAZICI (Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Lindita XHANARI LATIFI (Tiran Üniversitesi, ARNAVUTLUK)
Prof. Dr. Musa QASIMLI (Azerbaycan Milli İlimler Akademisi, AZERBAYCAN)
Prof. Dr. Natalija LEPKOVA (Vilnius Gediminas Technical University, LİTVANYA)
Prof. Dr. Oya HAZER (Hacettepe Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Paul KAWACHI (Open University of China, ÇİN)
Prof. Dr. Ramesh C. SHARMA (Wawasan Open University, MALEZYA)
Prof. Dr. Segeda SERGEY (Ukrayna Bilimler Akademisi, UKRAYNA)
Prof. Dr. Sibel ERKAL (Hacettepe Üniversitesi, TÜRKİYE)
Prof. Dr. Tamar LOMINADZE (Georgian Technical University, GÜRCİSTAN)
Prof. Dr. Vladimir ZUEV (Institute of Social Sciences and Humanities, Kazan, RUSYA)
Prof. Dr. Zeynep ÇOPUR (Hacettepe Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Adem BELDAĞ (Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Barış KAYA (Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Bekir TAVAS (Biznesi Üniversitesi, KOSOVA)

Doç. Dr. Benito PERRI (PsyD Touro College Graduate School of Education, ABD)
Doç. Dr. Elif AKPINAR KÜLEKÇİ (Atatürk Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Fikret ALINCAK (Gaziantep Üniversitesi, TÜRKİYE) Doç. Dr. Harun ER (Bartın Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Işık SEZEN (Atatürk Üniversitesi, TÜRKİYE) Doç. Dr. Mine CAN (Kocaeli Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Mujib ALAM (Academy of International Studies, Jamia Millia Islamia University, Yeni Delhi, HİNDİSTAN)
Doç. Dr. Nurlana MUSTAFAYEVA (Azerbaycan Diller Üniversitesi, AZERBAYCAN)
Doç. Dr. Oğuzhan KARADENİZ (Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Sezai ÖZTAŞ (Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, TÜRKİYE)
Doç. Dr. Sujata ASHWARYA (Centre for West Asian Studies, Jamia Millia Islamia University, Yeni Delhi, HİNDİSTAN)
Doç. Dr. Todor Ioana CRISTINA (Alba Iulia Üniversitesi, ROMANYA)
Doç. Dr. Toğrul HALİLOV (Nahçıvan Bilimler Akademisi, AZERBAYCAN)
Doç. Dr. Tudora ARNAUT (Tarash Shevchenko Üniversitesi, UKRAYNA)
Dr. Öğr. Üyesi Kateryna TELESHUN (Taras Shevchenko Üniversitesi, UKRAYNA)
Dr. Mahmoud HAWAMDEH (Al Quds Open University, FİLİSTİN)

İÇİNDEKİLER

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ SOSYAL KULÜPLERLE İLGİLİ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ 8

MAHMUDİYE KÖYÜ GELENEKSEL EL ÖRGÜSÜ ÇORAP, PATİK VE ELDİVENLER ÜZERİNE ETNOGRAFİK BİR ARAŞTIRMA 17

DEVELOPMENT OF SMART CAR WASTE BOX 26

DESIGN OF SMART SIGHTLESS CANE (SSC) 34

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE TARİHÎ MEKÂNLARDA YARATICI DRAMA İLE ÖĞRETİM 42

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ALANINDA EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ KONUSUNDA YAPILAN MAKALELERİN İNCELENMESİ 51

EVLİYA ÇELEBİ SEYAHATNAMESİ'NİN TARİH DERSLERİNDE KULLANIMI 58

YABANCILARA AKADEMİK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KALIPLAŞMIŞ SÖZCÜK GRUPLARI 73

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ HAKKINDA ÖĞRETİCİ GÖRÜŞLERİ 86

2018 SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN BECERİLERLE İLGİLİ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ: DOKÜMAN ANALİZİ 102

ÇEVRİMİÇİ ÖĞRENMEYE YÖNELİK HAZIRBULUNUŞLUK KONUSUNDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR ÜZERİNDE BİR İNCELEME 113

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ AÇISINDAN ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLARIN MATEMATİK KAZANIMLARINI EDİNME SÜREÇLERİNDE YAŞADIKLARI ZORLUKLAR 126

İLKOKUL 4.SINIFTA YARATICI DRAMA YÖNTEMİNİN ÖĞRENCİLERİN ÇEVRE OKURYAZARLIĞI BECERİSİNE ETKİSİ 139

ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ KONUŞMA ETKİNLİKLERİ ÜZERİNE ÇOK YÖNLÜ BİR DEĞERLENDİRME 153

MESLEK EĞİTİMİNDE ESTETİK BEĞENİNİN EĞİTİMİ BİR İHTİYAÇ MI? 167

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN ŞARKILARI SEÇME VE ÖĞRETME DURUMLARI 175

EMEĞİN DİJİTALLEŞMİŞ HALİ: GİG EKONOMİSİNİN KADINLAR AÇISINDAN AVANTAJLARI, ZORLUKLARI VE GELECEK POTANSİYELİ 203

KUZEY VE DOĞU AVRUPA ÜLKELERİNDE YAPILAN KANAVİÇE İŞLEMELERİNİN ÜLKEMİZDEKİ ÖRNEKLERLE KARŞILAŞTIRILMASI 220

ÇALGI SEÇİMİNİN KARİYER KAYGISI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNE YÖNELİK BİR İNCELEME (KAYSERİ GÜZEL SANATLAR LİSESİ) 230

TEMEL EĞİTİM KURUMLARINDA KÜTÜPHANELERİN İŞLEVSEL KULLANIMINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN VE OKUL YÖNETİCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ 238

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE AKADEMİK TÜRKÇE DERSİNE İLİŞKİN TÖMER ÖĞRENCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ (BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ ÖRNEKLEMİNDE) 248

MİNHACÎ İLE AĞGELİN HİKÂYESİNİN YENİ BİR VARYANTININ TAM METNİ 258

İNSANLARDA ÇEVRE BİLİNCİ UYANDIRMADA EDEBİYATIN ROLÜ VE İSMAİL GERÇEKSÖZ'ÜN *YAŞAYAN AĞAÇ* ŞİİR KİTABI 284

TÜRK SİNEMASINDA GÖÇ TEMALI FİLMLER VE TOPLUMUN GÖÇ ALGISI 295

DOĞU ANADOLU TÜRKÜLERİNİN SEVGİ DEĞER KAVRAMI AÇISINDAN İNCELENMESİ 308

SMART DOOR LOCK 324

DECISIVE PERSONALITY TRAITS IN MANIPULATION 331

BUHARA'DAKİ İLK MEDRESE VEYA EBU HAFSİ KABİR MEDRESESİ HAKKINDA 352

AUTHORITY FOR PUBLIC SUPERVISION OF STATUTORY AUDIT ACTIVITY 359

THE PROGRESSION OF PH WATER DETECTION FOR HEMODIALYSIS MACHINE 366

SMART ASSISTANT FOR PARALYZED PATIENT: RESEARCH NEEDED 372
AUTOMATIC MEDICINE REMINDER USING ARDUINO: RESEARCH NEEDED 382
RC DYNO TRAINER 393
DESIGN OF SMART SIGHTLESS CANE (SSC) 403
THE MONITORING HEALTH SYSTEM: RESEARCH NEEDED 413
IOT SMART PILL BOX 423
SMART GAS AND SMOKE DETECTOR 427
A STUDY OF USING THERMOXYMETER ON MEASURING HUMAN BODY TEMPERATURE, HEART RATE, AND OXYGEN SATURATION USING A SINGLE DEVICE WITH MULTIPLE SENSORS 436
AUTOMATED ARM REHABILITATION MONITORING SYSTEM 445
TRANSLANGUAGING STRATEGIES IN ARABIC LANGUAGE TEACHING AND LEARNING IN UNIVERSITY OF TUN HUSSEIN ONN MALAYSIA 461
IOT SYRINGE INFUSION PUMP 467
BAD POSTURE DETECTOR MONITORING SYSTEM 473
SUPPLY CHAIN AND MARKETING ORIENTATION TOWARDS PERCEIVED BUSINESS SUCCESS: ISSUES IN SABAK BERNAM 480
IoT-BASED LONG COVID DEVICE & MONITORING SYSTEM 494
AİR MONİTORİNG DEVİCE FOR COVİD 19 WİTH IOT 506
DESIGNING OF SMART SYRINGE PUMP WITH THE APPLICATION OF INTERNET OF THINGS (IOT) FOR END ALARM 525
PERFORMANS SANATIYLA PLASTİK ATIKLARIN DOĞAL YAŞAM ÜZERİNDEKİ OLUMSUZ ETKİLERİNE YÖNELİK FARKINDALIK OLUŞTURMA 542
TÜRKİYE'DE ÖĞRENİM GÖREN ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN SOSYAL VE EKONOMİK DURUMLARI 553
DEVLET VE ÖZEL OKULLARDA GÖREVLİ STEM - STEAM EĞİTİMİ ALAN ÖĞRETMENLERİNİN STEM - STEAM ETKİNLİKLERİNİ DERSLERİNDE UYGULAMA DURUMLARI, KARŞILAŞTIRMA ÇALIŞMASI 564
ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER 6. SINIF DERS KİTABINDA BİLİM TARİHİ BİLGİSİ YETERLİLİĞİ HAKKINDA ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ 586
ÖZEL YETENEKLİ BİREYLERDE MATEMATİK DERSİ BİLGİLERİ, GÜNLÜK YAŞAM VE FİNANSAL OKURYAZARLIK İLİŞKİSİ 604
MATEMATİK SINAVLARINDAN ALINAN DÜŞÜK NOTLARIN NEDENLERİ, SONUÇLARI VE ÖĞRENCİLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN ÖĞRENCİ, ÖĞRETMEN VE VELİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI 620
EĞİTİMDE SU TASARRUFU VE SU OKURYAZARLIĞI GÖRÜŞ BELİRLEME ÇALIŞMASI 637
ÂŞIK VEYSEL'İN ŞİİRLERİNİN KÖK DEĞERLER VE DEĞER AKTARIMI AÇISINDAN İNCELENMESİ 659
ETKİLEŞİMSELLİK ÖLÇÜSÜNDE DİL KURAMI AÇISINDAN YUNUS EMRE'DE TÜRK DİLİ VE DİLSEL ÇÖZÜMLEMELER 679

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ SOSYAL KULÜPLERLE İLGİLİ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Öğretmen Gökhan TAŞ
Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, Türkiye, gokhan.tas5858@gmail.com

Öğretmen Seyithan DEMİR
Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, Türkiye, emiroglu_0058@hotmail.com

ÖZET

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ve özel, örgün ve hayat boyu öğrenme kurumlarında uygulanan sosyal kulüp çalışmalarındaki amaç öğrencilerde özgüven ve sorumluluk duygusu geliştirmektir. Ayrıca öğrencilerde yeni ilgi alanları oluşturma, milli, manevi, ahlaki, insani ve kültürel değerleri kazandırma gibi işlevlere sahip olması amaçlanmıştır. Öğretim programlarının yoğunluğu sebebiyle kazandırılamayan yeterliliklerin ders saatleri dışında okul içi ve okul dışı ortamlarda sosyal kulüpler aracılığıyla yetenek ve becerilerin geliştirilmesi planlanmaktadır. Bu kapsamda her okulda bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanda kulüpler açılmakta ve kulüplere danışman öğretmen atanmaktadır. Öğrenci seviyelerine uygun olarak toplumsal sorunların çözümüne katkı sağlamak amacıyla açılan sosyal kulüplerde görevli danışman öğretmenlerden rehberlik, danışmanlık ve gözetim gibi görevleri üstlenmesi beklenmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin sosyal kulüplere yönelik görüşleri önemli görülmüştür. Bu çalışmanın amacı Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim kurumlarında uygulanan sosyal kulüpler hakkında öğretmen görüşlerinin belirlenmesidir. Bu çalışma, nitel bir araştırma olup, olgu bilim (fenomenoloji) yöntemi olarak desenlenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemi türlerinden olan kolay ulaşılabilir durum örnekleme tekniği uygulanmıştır. Araştırmanın katılımcılarını, Sivas ili Kangal ilçesinde 2022-2023 eğitim-öğretim yılında devlet okullarında görev yapan 50 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın verilerini toplamak için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve öğretmenlere 7 açık uçlu soru yöneltilmiştir. Verilerin analizinde betimsel ve içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre öğretmenlerin büyük kısmının sosyal kulüplerde danışman öğretmen olduğu, sosyal kulüplerde görev alma konusunda öğretmenlerin çoğunun gönüllü olmadığı ancak okul idaresi tarafından görevlendirildiği, öğretmenlerin tamamının sosyal kulüplerin mevcut yapısıyla işlevsiz olduğunu düşündüğü, sosyal etkinlikler içerisinde planlanan etkinlikler için yeterli maddi kaynak bulamadığı ve öğrencilerin sosyal kulüplere karşı ilgisinin az olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Milli Eğitim Bakanlığı, ortaöğretim, sosyal kulüp, öğretmen görüşleri.

TEACHER'S OPINIONS ABOUT SOCIAL CLUBS IN SECONDARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS AFFILIATED TO THE MINISTRY OF NATIONAL EDUCATION

ABSTRACT

The aim of social club activities implemented in public and private, formal and lifelong learning institutions affiliated to the Ministry of National Education is to develop a sense of self-confidence and responsibility in students. In addition, it is aimed to have functions such as creating new areas of interest in students, gaining national, spiritual, moral, humanitarian and cultural values. It is planned to develop talents and skills through social clubs in and out of school environments outside of class hours for the competencies that cannot be acquired due to the intensity of the curriculum. In this context, clubs in scientific, social, cultural, artistic and sports fields are opened in each school and advisor teachers are appointed to the clubs. Counselor teachers working in social clubs opened in order to contribute to the solution of social problems in accordance with student levels are expected to undertake tasks such as guidance, counseling and supervision. For this reason, teachers' views on social clubs were considered important. The aim of this study is to determine the opinions of teachers about social clubs implemented in secondary education institutions affiliated to the Ministry of National Education. This study is a qualitative research and was designed as a phenomenology method. In the determination of the teachers participating in the research, the easily accessible case sampling technique, which is one of the types of purposeful sampling method, was applied. The participants of the research are in the Kangal district of Sivas province in the 2022-2023 academic year. It consists of 50 teachers working in schools. A semi-structured interview form was used to collect the data of the study and 7 open-ended questions were asked to the teachers. Descriptive and content analysis were used in the analysis of the data. According to the results of the research, most of the teachers do not volunteer to take part in social clubs, where most of the teachers are advisor teachers in social clubs. It was determined that all of the teachers who were assigned by the administration of the social clubs could not find sufficient financial resources for the activities planned within the social activities, which they thought were dysfunctional with the current structure of the social clubs, and that the students had little interest in social clubs.

Keywords: Ministry of National Education, secondary education, social club, teacher opinions.

GİRİŞ

Eğitim denildiğinde akla bireylerin sahip olduğu yeteneklerinin geliştirilmesi ve dönüştürülmesi gelmektedir. Bilgi kazanmak, kazanılan bilgilerin insan davranışlarının geliştirilmesi için atılan adımların hepsi eğitimin içerisinde yer almaktadır. Eğitim sürekli devam eden bir kültürlenme sürecini ifade eder. Eğitim, süreklilik gerektirerek formal ve informal öğretimle insan hayatının içine alan bir süreci kapsamaktadır (Kalkan,2021). Bu süreç içerisinde eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü okullar bireylerdeki olumlu değişimlerde büyük katkı sağlamaktadır. Öğrencilerin okuma, problem çözme ve kritik düşünme gibi süreçleri okuldaki eğitim ve öğretimle kazanması beklenmektedir (Berberoğlu, 2005). Belirlenen hedefler doğrultusunda oluşturulacak program şeklinde ifade edilebilecek olan öğretim programı öğrenci üzerinde ne yönde değişikliğin oluşturulmasını belirler. Öğrencilerde bilgi, beceri, tutum ve davranışların kazanılması ya da değiştirilmesi süreci ise öğrenme olarak tanımlanmaktadır (Schunk, 1991/2011). Öğretim programları okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim şeklinde yapılanmıştır. Bu öğretim programlarından orta öğretim kurumu ‘‘Ortaokul veya İmam-hatip ortaokulundan sonra hazırlık sınıfları hariç dört yıllık eğitim ve öğretim veren, resmi ve özel örgün eğitim okul ve kurumların her birini ifade eder’’ şeklinde tanımlanmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı,2018). Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ve özel, örgün ve hayat boyu öğrenme kurumlarında uygulanan sosyal kulüp çalışmalarındaki amaç öğrencilerde özgüven ve sorumluluk duygusu geliştirmek, öğrencilerde yeni ilgi alanları oluşturma, milli, manevi, ahlaki, insani ve kültürel değerleri kazandırma gibi işlevlere sahip olması amaçlanmakta olup ayrıca öğretim programlarının

yoğunluğu sebebiyle kazandırılamayan yeterliliklerin ders saatleri dışında okul içi ve okul dışı ortamlarda sosyal kulüpler aracılığıyla yetenek ve becerilerin geliştirilmesi planlanmaktadır, bu kapsamda her okulda bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanda kulüpler açılmakta ve kulüplere danışman öğretmen atanmakta ve öğrenci seviyelerine uygun olarak toplumsal sorunların çözümüne katkı sağlamak amacıyla açılan sosyal kulüplerde görevli danışman öğretmenlerden rehberlik, danışmanlık ve gözetim gibi görevleri üstlenmesi beklenmektedir(MEB, 2017). Bu nedenle öğretmenlerin sosyal kulüplere yönelik görüşleri önemli görülmüştür.

Bu çalışmanın amacı Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim kurumlarında uygulanan sosyal kulüpler hakkında öğretmen görüşlerinin belirlenmesidir.

Literatürde Ortaöğretim kurumlarına yönelik öğretmen görüşleri ışığında; Ortaöğretim Kurumlarında Sosyal Kulüplerle ilgili öğretmen görüşleri şeklinde bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak ortaöğretimde destekleme kursları, ortaöğretimde okul aile birlikleri, ortaöğretim kurumlarında güvenlik, ortaöğretimde okula yönelik tutumlar, ortaöğretimde okul yöneticileri, ortaöğretimde 21.yüzyıl becerileri ve ortaöğretimde okutulan derslerle ilgili öğretmen görüşleri şeklinde çalışmalara rastlanmıştır.(Göksu ve Gülcü,2016; Turhan ve Turan,2012; Akbaşlı ve Kavak,2008; Ateş,2010; Uzman,2006; Zorluoğlu, Kızılaslan ve Sözbilir,2016; Arslan ve Bardakçı,2022; Bayrakçı ve Eraslan,2014; Aktürk,2022).Bu bakımdan araştırmanın ilgili alanyazına katkı sağlayacağı ve gelecek çalışmalara yön vereceği düşünülmektedir.

Yöntem

Bu bölüm; araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizi başlıklarından oluşmaktadır.

Araştırmanın Deseni

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim kurumlarındaki sosyal kulüplerle ilgili öğretmen görüşlerinin çalışıldığı bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama süreçlerinin takip edildiği, algı ve olayların doğal ortamda gerçeğe dayanan ve bütüncül bir şekilde açıklanmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). ‘‘Fenomenolojik çalışmalar, çeşitli düşünce, algı ve reaksiyonları araştırmayı hedefleyen olguların, kavramların, yaşanmış deneyimlerin anlamını tanımlamakla uğraşan, gerçekliğin fiziksel görünüşte değil, bireylerin davranışlarında ve deneyimlerinin içinde yer aldığını savunan bir araştırma tipidir’’ (Frankel ve Wallen, 2006; Creswell, 1998).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Sivas ili Kangal ilçesinde yer alan ortaöğretim kurumlarında görevli 50 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenler amaçlı örnekleme yöntemi türlerinden olan kolay ulaşılabilir durum örneklemesi tekniğiyle seçilmiştir. ‘‘Kolay ulaşılabilir durum örneklemesi zaman, para ve işgücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesidir’’(Büyüköztürk vd; 2017). Katılımcıların gerçek ismi kullanılmamış ve bu durum katılımcılara bildirilmiştir. Katılımcılar öğretmen manasına gelen $Ö_1$, $Ö_2$…..$Ö_{50}$ şeklinde kodlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verilerini toplamak için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda ilk olarak öğretmenlerin kişisel bilgileri (Cinsiyet, Yaş, Kıdem, Branş) sorulmuştur. Daha sonra öğretmenlere yedi soru sorulmuştur. Veri toplama aşamasında öğretmenlere sorulan sorular şu şekildedir;

1- Sosyal kulübünüz var mı?

2- Sosyal kulübünüzde görev almayı kendiniz mi talep ettiniz?

3- Okul idaresi ve öğretmenler sosyal kulüpleri önemsiyor mu?

4- Sosyal kulüpler işlevlerini yerine getirebiliyor mu?

5- Sosyal kulübünüz için maddi kaynak bulabiliyor musunuz?

6- Öğrencilerinizin sosyal kulüplere bakış açıları nasıldır?

7- Sosyal kulüpler için ne gibi öneriler sunmak istersiniz?

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler değerlendirilmeden önce kontrol edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde ilk olarak öğretmenleri tanımaya yönelik sorular sorularak değerlendirme yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunu çözümlemek için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, eldeki yazılı olarak hazırlanmış bilgilerin içerdikleri bilgilerin özetlenmesi ve belirtilmesi işlemi olarak tanımlanmaktadır (Cohen, Manion ve Morrison, 2007). Öğretmenlerle yüz yüze görüşülerek sorular sorulmuş ve cevapları yazmaları istenmiştir.

Tablo1. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğretmenlerin Kişisel Özellikleri Açısından Dağılımı

Kişisel Özellik		f	%
Cinsiyet	Bay	33	66
	Bayan	17	34
Kıdem	0-5 Yıl	20	40
	5+ Yıl	30	60
Branş	Sayısal	14	28
	Sözel	36	72

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo2. Sosyal Kulübü Olan Öğretmenler

Kişisel Özellik		f	%
Cinsiyet	Bay	20	68,9
	Bayan	9	31,1
Kıdem	0-5 Yıl	14	48,2
	5+ Yıl	15	51,8
Branş	Sayısal	10	34,4
	Sözel	19	65,6

Tablo 2 de verilen sosyal kulübü olan öğretmenlerin görüşlerine ilişkin bulgulara göre öğretmenlerin 29 tanesinin sosyal kulübünün olduğu, kulübü olan öğretmenler arasında cinsiyete göre %68,9 ile erkek öğretmenlerin, kıdeme göre %51,8 ile 5 yıldan fazla kıdeme sahip öğretmenlerin, branşa göre %65,6 ile sözel branşlara sahip öğretmenlerin çoğunlukta olduğu verilen cevaplarda tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre öğretmenler arasında

kıdem yılı azaldıkça sosyal kulüplerde rehber öğretmen olma isteklerinin azaldığı, branş bazlı bakıldığında ise sayısal branşa sahip öğretmenlerin ve cinsiyete göre ise bayan öğretmenlerin sosyal kulüplerde görev alma isteğinin az olduğu tespit edilmiştir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo3. Sosyal Kulüp Görevini Talep Eden Öğretmenler

Kişisel Özellik		f	%
Cinsiyet	Bay	9	31
	Bayan	3	10
Kıdem	0-5 Yıl	2	6,9
	5+ Yıl	10	34,5
Branş	Sayısal	3	10,34
	Sözel	9	31

Tablo 3 de de verilen sosyal kulübü talep eden öğretmenlerin görüşlerine ilişkin bulgulara bakıldığında, cinsiyete göre %31 ile erkek öğretmenlerin, kıdeme göre %34,5 ile 5 yıldan fazla kıdeme sahip öğretmenlerin, branşa göre %31 ile sözel branşlara sahip öğretmenlerin çoğunlukta olduğu verilen cevaplarda tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre öğretmenler arasında kıdem yılı azaldıkça sosyal kulüplerde rehber öğretmen olma taleplerinin azaldığı, branş bazlı bakıldığında ise sayısal branşa sahip öğretmenlerin ve cinsiyete göre ise bayan öğretmenlerin sosyal kulüplerde rehber öğretmen olma taleplerinin az olduğu tespit edilmiştir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo4. Sosyal Kulüpleri Önemli Bulan Öğretmenler

Kişisel Özellik		f	%
Cinsiyet	Bay	15	45,4
	Bayan	7	41,2
Kıdem	0-5 Yıl	9	45
	5+ Yıl	13	43,3
Branş	Sayısal	6	43
	Sözel	16	44,4

Tablo 4 de de verilen sosyal kulübü talep eden öğretmenlerin görüşlerine ilişkin bulgulara bakıldığında, cinsiyete göre %45,4 ile erkek öğretmenlerin, kıdeme göre %45 ile 5 yıldan az kıdeme sahip öğretmenlerin, branşa göre %44,4 ile sözel branşlara sahip öğretmenlerin çoğunlukta olduğu verilen cevaplarda tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre öğretmenler arasında kıdem yılı azaldıkça sosyal kulüpleri önemseme oranının arttığı, branş bazlı bakıldığında ise sayısal branşa sahip öğretmenlerin ve cinsiyete göre ise bayan öğretmenlerin sosyal kulüpleri önemseme oranının az olduğu tespit edilmiştir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo5. Sosyal Kulüplerin İşlevsel Olduğunu Düşünen Öğretmenler

Kişisel Özellik		f	%
Cinsiyet	Bay	8	24,2
	Bayan	7	41,2
Kıdem	0-5 Yıl	5	25
	5+ Yıl	10	33,3
Branş	Sayısal	4	28,6
	Sözel	11	30,5

Tablo 5 de verilen sosyal kulüplerin işlevsel olduğunu düşünen öğretmenlerin görüşlerine ilişkin bulgulara göre, sosyal kulüpleri işlevsel bulan öğretmenler arasında cinsiyete göre %41,2 ile bayan öğretmenlerin, kıdeme göre %33,3 ile 5 yıldan fazla kıdeme sahip öğretmenlerin, branşa göre %30,5 ile sözel branşlara sahip öğretmenlerin çoğunlukta olduğu verilen cevaplarda tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre öğretmenler arasında kıdem yılı azaldıkça sosyal kulüpleri işlevsel bulma oranlarının azaldığı, branş bazlı bakıldığında ise sayısal branşa sahip öğretmenlerin ve cinsiyete göre ise erkek öğretmenlerin sosyal kulüpleri işlevsel bulma oranlarının az olduğu tespit edilmiştir.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo6. Sosyal Kulüpler İçin Maddi Kaynak Bulabilen Öğretmenler

Kişisel Özellik		f	%
Cinsiyet	Bay	4	12,1
	Bayan	2	11,8
Kıdem	0-5 Yıl	5	25
	5+ Yıl	1	3,3
Branş	Sayısal	4	28,6
	Sözel	2	5,5

Tablo 6 de verilen sosyal kulüpler için maddi kaynak bulabilen öğretmenlerin görüşlerine ilişkin bulgulara göre, sosyal kulüpler için maddi kaynak bulabilen öğretmenler arasında cinsiyete göre %12,1 ile erkek öğretmenlerin, kıdeme göre %25 ile 5 yıldan az kıdeme sahip öğretmenlerin, branşa göre %28,6 ile sayısal branşlara sahip öğretmenlerin çoğunlukta olduğu verilen cevaplarda tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre öğretmenler arasında kıdem yılı arttıkça sosyal kulüpler için maddi kaynak bulma oranlarının azaldığı, branş bazlı bakıldığında ise sözel branşa sahip öğretmenlerin ve cinsiyete göre ise bayan öğretmenlerin sosyal kulüpler için maddi kaynak bulma oranlarının az olduğu tespit edilmiştir.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo7. Sosyal Kulüplere Öğrencilerin Bakış Açısını Olumlu Bulan Öğretmenler

Kişisel Özellik		f	%
Cinsiyet	Bay	13	40
	Bayan	6	35,3
Kıdem	0-5 Yıl	9	45

	5+ Yıl	10	33,3
Branş	Sayısal	6	43
	Sözel	13	36,1

Tablo 7 de verilen sosyal kulüplere öğrencilerin bakış açısını olumlu bulan öğretmenlerin görüşlerine ilişkin bulgulara göre, sosyal kulüplere öğrencilerin bakış açısını olumlu bulan öğretmenler arasında cinsiyete göre %40 ile erkek öğretmenlerin, kıdeme göre %45 ile 5 yıldan az kıdeme sahip öğretmenlerin, branşa göre %43 ile sayısal branşlara sahip öğretmenlerin çoğunlukta olduğu verilen cevaplarda tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre öğretmenler arasında kıdem yılı arttıkça sosyal kulüplere öğrencilerin bakış açısını olumlu bulanların oranının azaldığı, branş bazlı bakıldığında ise sözel branşa sahip öğretmenlerin ve cinsiyete göre ise bayan öğretmenlerin sosyal kulüplere öğrencilerin bakış açısını olumlu bulma oranlarının az olduğu tespit edilmiştir.

Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo8. Sosyal Kulüplerle İlgili Öğretmen Önerileri

Görüşler	**f**	**%**
Ders saatleri içerisinde uygulanmalıdır.		10
20		
Maddi kaynak sağlanmalıdır.		15
30		
Öğrenci ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınmalıdır.		20
40		
Fikrim yok		5
10		
Toplam		**50**
100		

Tablo 8 de verilen sosyal kulüplerle ilgili öğretmen önerilerine ilişkin bulgulara göre öğretmenlerin %20'sinin sosyal kulüp çalışmaları ders saatleri içerisinde uygulanmalıdır, öğretmenlerin %30'unun sosyal kulüplere maddi kaynak sağlanmalıdır, öğretmenlerin %40'ının sosyal kulüp çalışmalarında öğrenci ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınmalıdır ve öğretmenlerin %10'unun fikrim yok şeklinde cevaplar verdikleri tespit edilmiştir.

Sosyal kulüplerle ilgili öğretmen önerilerine ilişkin görüşler şöyledir:

Ders saatleri içerisinde uygulanmalıdır aktarımı olarak; ''Sosyal kulüp çalışmaları ders saatleri içerisinde planlanarak daha etkili hale getirilebilir'' (Ö.26).

Maddi kaynak sağlanmalıdır aktarımı olarak; ''Kaynak eksikliğinden dolayı planlanan birçok etkinlik yapılamamaktadır. Bu sebeple kulüplere maddi kaynak ayrılmalıdır''(Ö.18).

Öğrenci ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınmalıdır aktarımı olarak; ''Öğretmenlerin öğrencileri seçmesi ile değil, öğrencilerin kendi ilgi ve isteklerine göre herhangi bir kulüpte çalışması daha faydalı olacaktır''(Ö.40).

Tartışma ve Sonuç

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim kurumlarındaki sosyal kulüplerle ilgili öğretmen görüşlerinin ne olduğunu incelemeyi amaçlayan bu çalışmada elde edilen bulgulardan yola çıkılarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Öğretmenlerin sosyal kulüpleri önemseme oranlarının bayanlarda, kıdem yılı 5 yıl üzeri olanlarda ve sayısal grubu öğretmenlerinde düşük olduğu belirlenmiştir. Uysal (2022) liselerde gerçekleştirilen rekreatif sosyal etkinlikler: Bir meta-sentez çalışması adlı araştırmasında, yönetici, öğretmen, veli gibi paydaşların sosyal etkinlikleri ihmal

ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Keskin(2005) ilköğretim okullarında sosyal kulüp faaliyetlerinin durumu (Adapazarı örneği) adlı çalışmasında rehber öğretmenlerin sosyal kulüplere ilgisiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlara göre öğretmenlerin çoğunluğunun sosyal kulüp çalışmalarını önemsemediği söylenebilir.

Öğretmenlerin sosyal kulüplerde rehber öğretmenliği talep etme oranlarının bayanlarda, kıdem yılı 5 yıl altı olanlarda ve sayısal grubu öğretmenlerinde düşük olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç yapılmış olan bazı araştırmaların bulgularıyla desteklenmektedir (Özkaptan,2007).

Öğretmenlerin sosyal kulüplere maddi kaynak bulabilme oranlarının bayanlarda, kıdem yılı 5 yıl üzeri olanlarda ve sözel grubu öğretmenlerinde düşük olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç yapılmış olan bazı araştırmaların bulgularıyla desteklenmektedir (Yaman ve Ersal,2015).

Öğretmenlerin sosyal kulüpleri işlevsel bulma oranlarının erkeklerde, kıdem yılı 5 yıl altı olanlarda ve sayısal grubu öğretmenlerinde düşük olduğu belirlenmiştir. Ancak yapılmış olan bazı çalışmalarda öğretmenlerin sosyal kulüplerin işlevselliğinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bu sonuç araştırma sonucumuzla farklılık göstermektedir (Sağlam ve Yayla,2014).

Sosyal kulüplere öğrencilerin bakış açısını olumlu bulan öğretmenlerin oranlarının bayanlarda, kıdem yılı 5 yıl altı olanlarda ve sözel grubu öğretmenlerinde düşük olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç yapılmış olan birçok araştırmaların bulgularıyla desteklenmektedir (Akar ve Nayır,2015;Vural,2018). Ayrıca yapılmış bazı çalışmalarda sosyal kulüplere öğrenci bakış açılarının olumlu olduğu sonucuna rastlanmıştır. . Ortaya çıkan bu sonuç araştırma sonucumuzla farklılık göstermektedir (Bakır Arabacı,2012).

Sosyal kulüplere yönelik öğretmen görüşleri kapsamında öğretmenlerin sosyal kulüplerin ders saatleri içerisinde yer alması gerektiğini ifade ettiği tespit edilmiştir. Bu sonuç yapılmış olan bazı araştırmaların bulgularıyla desteklenmektedir (Yaman,2011).

Öneriler

Araştırmadan elde edilen bu sonuçlar ile Milli Eğitim Bakanlığına bağlı öğretmen görüşlerine ilişkin bir durum tespiti gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bu sonuçlara dayanarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

- Okul yöneticilerinin sosyal kulüplere yönelik bakış açılarının değiştirilmesi için hizmet içi eğitim verilmelidir.
- Öğretmenlere yönelik sosyal kulüplerle ilgili hizmet içi eğitimler verilmelidir.
- Öğrencilere sosyal kulüpler tanıtılarak, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınmalıdır.
- Sosyal kulüplerde rehber öğretmen olarak görev alan öğretmenlerin evrak yükü azaltılmalıdır.
- Okullarda açılan sosyal kulüpler güncel ihtiyaçları karşılayacak şekilde çeşitlendirilmelidir.

Kaynakça

Akar, F., & Nayir, F. (2015). Egitim Kurumlarindaki Sosyal Kulüplerin Etkililiginin Incelenmesi: Uygulamada Degisim Ihtiyaci. *Pegem Egitim ve Ogretim Dergisi= Pegem Journal of Education and Instruction*, *5*(2), 167.

Akbaşlİ, S., & Kavak, Y. (2008). Ortaöğretim Okullarindaki Okul Aile Birliklerinin Görevlerini Gerçekleştirme Düzeyleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 1-21.

Aktürk, M. (2022). *Ortaöğretim son sınıf öğrencilerinin 21. yüzyıl beceri düzeylerinin incelenmesi* (Master's thesis, Dicle Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).

ARSLAN, A., & BARDAKÇI, S. (2022). Ortaöğretim öğrencilerinin okula yönelik tutumlarının ve başarı amaç yönelimlerinin belirlenmesi. *Journal of Computer and Education Research*, *10*(19), 157-183.

Ateş, M. (2010). Ortaöğretim coğrafya derslerinde akıllı tahta kullanımı. *Marmara coğrafya dergisi*, (22), 409-427.

Bakır ARABACI, İ. İLKÖĞRETİM OKULU ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL KULÜP ETKİNLİKLERİ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ (BİTLİS İLİ ÖRNEĞİ). *Education Sciences*, *7*(1), 485-495.

Bayrakçı, M., & Eraslan, F. (2014). Ortaöğretim okul yöneticilerinin inovasyon yeterlilikleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (28), 96-135.

Berberoğlu, G. (2005). Öğrenci başarısının yıllara, okul türlerine, bölgelere göre incelenmesi: ÖSS ve PISA analizi. Eğitim Bilimleri ve Uygulama, 4(7), 21-35.

Ekici Uysal, V. (2022). *Liselerde gerçekleştirilen rekreatif sosyal etkinlikler: Bir meta-sentez çalışması* (Master's thesis, Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).

Göksu, İ., & Gülcü, A. (2016). Ortaokul ve liselerde uygulanan destekleme kurslarıyla ilgili öğretmen görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, *11*(1), 153-171.

Gömleksiz, M. N., & KILINÇ, H. H. (2015). ORTAOKULLARDA SOSYAL KULÜP ETKİNLİKLERİ KAPSAMINDA YAPILAN TOPLUM HİZMETİ ÇALIŞMALARINA İLİŞKİN ÖĞRETMENLERİN GÖRÜŞLERİ. *Electronic Turkish Studies*, *10*(3).

GÜVEN, B., & UZMAN, E. (2006). Ortaöğretim coğrafya dersi tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, *14*(2), 527-536.

Kalkan, M (2021). *Okul Öncesi Dönemde Yön-Mekanda Konum Yanılgılarına İlişkin Öğretmen Görüşleri.* Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.

Keskin, D. (2005). *İlköğretim okullarında sosyal kulüp faaliyetlerinin durumu (Adapazarı örneği)* (Master's thesis, Sakarya Üniversitesi).

Milli Eğitim Bakanlığı (M.E.B). (2018). Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. Ankara:Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi.

Milli Eğitim Bakanlığı (M.E.B). (2017). Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği. Ankara:Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi.

Özkaptan, E. (2007). *Okullardaki sosyal kulüp etkinliklerinin rekreasyonel açıdan değerlendirilmesi (Adapazari ortaöğretim kurumlar örneği)* (Master's thesis, Sakarya Üniversitesi).

SAĞLAM, A., & YAYLA, A. (2014). İlkokul ve ortaokullarda uygulanmakta olan sosyal kulüplerin işlevlerine yönelik öğretmen görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, *15*(2), 279-296.

Schunk, D. H. (2011). Eğitimsel bir bakışla öğrenme teorileri. (Çev. M. Şahin). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. (Eserin orijinali 1991'de yayımlandı).

Turhan, M., & Turan, M. (2012). Ortaöğretim kurumlarında güvenlik. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, *1*(1), 121-142.

Vural, C. (2018). *Öğretmen ve yöneticilerin sosyal kulüp çalışmalarına yönelik tutumları* (Master's thesis, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı).

YAMAN, E. (2011). REKREASYON BAĞLAMINDA ÖĞRENCİ ALGILARINA GÖRE SOSYAL KULÜPLERİN İŞLEVSELLİĞİ. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, *2011*(3), 35-48.

YAMAN, E., & ERSAL, Ö. (2015). SOSYAL KULÜPLERDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ. *UHBAB Journal*, *4*(11).

ZORLUOĞLU, S. L., KIZILASLAN, A., & SÖZBİLİR, M. (2016). Ortaöğretim kimya dersi öğretim programı kazanımlarının yapılandırılmış Bloom taksonomisine göre analizi ve değerlendirilmesi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, *10*(1).

MAHMUDİYE KÖYÜ GELENEKSEL EL ÖRGÜSÜ ÇORAP, PATİK VE ELDİVENLER ÜZERİNE ETNOGRAFİK BİR ARAŞTIRMA

Süheyla SARITAŞ
Prof. Dr. Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir, Türkiye, ssaritas@balikesir.edu.tr

ÖZET

Kültür, bir toplumun varlığının ve kimliğinin en önemli göstergesidir. Toplumların duygu, düşünce ve yaşam tarzını yansıtan, geçmişten günümüze değin taşıdıkları maddi ve manevi tüm kültürel değerler, yaşamın hemen her alanında görülür. Ülkemizin hemen her bölgesinde pek çok örneğine rastlanan bu alanlardan biri geleneksel el sanatlarıdır. Geleneksel el sanatlarını icra eden ve aktaran ustalar, sanatlarıyla kültürel mirasın nesiller boyu ayakta kalmasında önemli rol oynarlar. Ülkemizin her bölgesinde yüzyıllardır devam etmekte olan, geleneksel el sanatlarımızın bir örneği giyim-kuşam kültürüdür. Bugün artık fizyolojik ihtiyaçların çok ötesinde pek çok anlam ve işlev kazanan giyim-kuşam kültürünün bir örneği geleneksel çorap, patik ve eldiven örücülüğüdür. Ülkemizin birçok bölgesinde sağlık ve ekonomik açıdan çok kişiye hitap etmeleri nedeniyle halen oldukça talep gören bir el sanatı olan çorap, patik ve eldiven örücülüğü, Balıkesir ilinin çeşitli bölgelerinde de görülmektedir. İlin Kepsut ilçesine bağlı Mahmudiye köyü bu zenginliği yansıtan bölgelerden biridir. Köyde pek çok kadının icra ettiği bir sanat olan çorap, patik ve eldiven örücülüğü, sadece yöre halkının ihtiyacını karşılamakla kalmamakta, aynı zamanda ticari ve turistik boyutları ile kadınlara önemli katkı sağlamaktadır. Bu çalışmanın amacı Balıkesir Mahmudiye köyünün çorap, patik ve eldiven örücülüğü, örücülükte kullanılan motif ve malzemeler ile ilgili bir değerlendirme yapmaktır. Ayrıca bu sanatın kültürel miras açısından korunması ve sürekliliği üzerine bazı önerilerde bulunulması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Örücülük, çorap, patik, eldiven, Mahmudiye, kültürel miras, Balıkesir

AN ETHNOGRAFIC RESEARCH ON TRADITIONAL HANDMADE SOCK, BOTTIE AND GLOVES IN MAHMUDIYE

ABSTRACT

Culture is the most important indicator of the existence and identity of a society. All material and spiritual cultural values that reflect the feelings, thoughts and lifestyles of societies from past to present are seen in almost every area of life. One of these areas is traditional handicrafts. Clothing culture is an example of our traditional handicrafts and has been going on for centuries in every region of our country. Masters who perform and transfer traditional handicrafts play an important role in terms survival of cultural heritage for generations. Today, clothing culture, which has gained many meanings and functions far beyond physiological needs, is the traditional knitting of socks, booties and gloves. Socks, booties and glove knitting still continues to appeal to many people in terms of health and economy in many regions of our country and are seen in various regions of Balikesir province. Mahmudiye village of Kepsut district of the province is one of the important regions reflecting this richness. Knitting socks, booties and gloves, as an art practiced by almost every woman in the village. The art not only meets the needs of the local people, but also stands out with its commercial and touristic dimensions. In this study, it aims to emphasize sock, bootie and glove knitting of Balikesir Mahmudiye village, their motifs and materials used in knitting. In addition, it is aimed to make various evaluations on the preservation and continuity of this art in terms of cultural heritage.

Keywords: Knitting, sock, bootie, gloves, Mahmudiye, cultural heritage, Balikesir

GİRİŞ

Bir toplumun tarihi boyunca kuşaktan kuşağa aktardığı maddi ve manevi tüm birikimini ifade eden kültür, âdeta o toplumun varoluşunu sembolize eder. Bu varoluşun somut göstergesi olan maddi kültüre ait el sanatları, zanaat, giyim-kuşam, mimari, yemek ve mutfak kültürü gibi örnekler, o toplumun yaşam tarzını ve dünyaya bakışını yansıtırlar. El sanatlarımız, bir toplumun yazılı olmayan ve yüzyıllardır süregelen gelenek görenek gibi nesilden nesle aktaran sözsüz taşıyıcılardan biri olup değerli kültür kimlik ögelerimizdendir (Karatay, 2022:1589. Maddi kültürün en canlı örneklerinden biri olan geleneksel el sanatlarına, kimileri yok olma tehlikesi altında da olsa, bugün ülkemizin pekçok bölgesinde yaygın olarak görülür.

El sanatları, bireyin bilgi ve becerilerine dayanan doğal hammaddelerin kullanıldığı elle ve basit araçlarla yapılan ve içinde yaşanılan toplumun yaşam biçimini, gelenek ve göreneklerini taşıyan, duygularını yansıtan en eski sanat dalıdır (Acar, 2006). El sanatları sadece toplumların nesilden nesile aktardıkları örf, âdet, gelenek-görenek, değer ve yaşam biçimini yansıtmakla kalmazlar; aynı zamanda bu sanatları icra eden ustaların el emeği göz nuru, sanatsal ya da artistik yaratmalarıdır. El sanatlarının her biri birer kültürel miras olarak nesiller arasında köprü kurma işlevini yerine getirirler. İnsanların boş zamanlarını değerlendirmek, ihtiyaçlarını gidermek, gelir sağlamak amacıyla ya da zevk için el ve araçlar yardımıyla yaptıkları yaratıcılık gücü isteyen, yoğun emeği olan her türlü uğraşıyı, el sanatları içinde incelemek mümkündür (Akpınarlı, 1997: 157). El sanatları öncelikle el ile icra edilmeleri, belirli bilginin ve becerinin gerekli olduğu, doğal ürünlerin kullanıldığı, ustalarının kendi duygu düşünceleri ile yaşadıkları toplumun değerlerini harmanladıkları ürünlerdir. Bugün ülkemizde yaygın olarak icra edilen el sanatlarının bir kısmının gelir getirici özelliğe de sahip olduğu görülür.

Günümüzde ülkemizin hemen her bölgesinde farklı motif ve malzemeleri ile zengin örneklerine rastladığımız çorap, patik ve eldiven örücülüğü en köklü geleneksel el sanatlarımızdan biridir. Yapımı açısından örgücülük

olarak da tanımlanan bu sanatın malzemeleri insanoğlunun geçmişten beri en temel ihtiyaçları olmuştur. Soğuk havalarda ayağa ve ele geçirilerek kullanılan bu ürünler zaman içerisinde sanatsal değer kazanmıştır. İnsanoğlunun örtünmeye ihtiyaç duyması sonucu başlayan örmeciliğin, yine insanların zevk ve beğenilerinin artışıyla geliştiği düşünülmektedir (Tasmacı, 1984 akt. Balkanal, 2016:151).

Örgücülüğün ülkemizde yaygın olmasının birtakım nedenleri bulunmaktadır. Örücülükte kullanılan teknik ile araç ve gerecin kolay kullanılır olması önemli bir etkendir. Aynı zamanda bu malzemelere erişebilirliğin kolay olması önemli bir rol oynamaktadır. Bir başka neden ise bu sanatın özellikle kadınlar arasında icra edilir ya da kadınlara özgü olmasıdır. Örgücülük kadınların hem ev içi faaliyetlerinden arta kalan zamanlarında hem de onların boş zamanlarını değerlendirmede ve sosyalleşmelerinde önemli bir faaliyet alanı olarak görülür. Çorap, patik ve eldivenler özelinde ise bu malzemelerin günlük kullanıma uygun olmaları ile işlevsel özelliği çok yüksek olmaları da bir başka nedendir. Örgücülük kadınların yaşadıkları toplumda duygu ve düşüncelerini, bu ürünlerde kullandıkları renk ve motiflerle ifade etmelerinin bir aracıdır. Çorabı ören kişi bulunduğu çevreden, doğadan, bitkilerden, hayvanlardan, mimari eserlerden, kullandığı eşyalardan, yaşadığı acı tatlı olaylardan ve duygu durumundan (sevinçli, hüzünlü, öfkeli vb.) etkilenerek motifler geliştirmiştir (Özbağı vd., 2009: 71).

Örgü elde kullanılan şiş, tığ, iğne, firkete, mekik gibi basit aletlerle veya aletsiz tek ipliğin kendi üzerinde bükülüp kıvrılıp çeşitli ilmeklerle tutturulması ya da düğümlenmesi olarak tanımlanır (Sancak, 2001:13-14; Köklü, 1997: 21). Tarihsel süreçte toplumların sosyo-ekonomik ve kültürel değişim ve gelişmelere uğrayan örgücülük bugün ülkemizde bu sanat özellikle ev kadınlarının en önemli uğraşısı haline gelmiştir. Çoraplarda kullanılan kompozisyonlar, yörelere ve motif özelliğine göre değişiklik göstermektedir ve bu kompozisyonlar, bir veya birkaç türlü motifin bir araya getirilmesiyle ortaya çıkar (Özbel, 1945: 8).

Örücülüğün atlı ve göçebe kültüre özgü bir sanat olduğu ve dolayısıyla doğudan batıya doğru yayıldığı kabulü yaygındır. Tarihte en eski çorap örneklerine M.Ö. 8. yüzyılda yaşamış eski Yunan şairi Heseidos döneminde rastlanılır. Heseidos hayvan kılından örülen bir ayakkabı astarından (Piloi) bahseder. Orta Asya'da yapılan arkeolojik kazılarda M.Ö. VII – VIII. yüzyıllar arasında bu bölgede yaşayan Hunlara ait Pazırık 2. kurganındaki bulgular arasında konç kısmı koçboynuzu motifleri ile süslü yün çorap bulunmuştur (Ortaç, 2002:2). Bu veriler hem örgü sanatının hem de çorap geleneğinin Türklerde oldukça eskiye dayandığını gösterir.

Yine çeşitli kaynaklar örmeciliğin ortaya çıkışının başlangıç tarihi olarak M.Ö. 3-5 bin yılları ve yer olarak da Orta Asya, Çin ve Mısır'ı bildirmektedirler (Tasmacı, 1984: 234; Balkanal,2016:151). Bugün en eski çorap örneği Yale Üniversitesi'nde yer alan ve Fırat nehri kenarında bulunan Hicri 256'ya tarihlenen üç örgü örneğidir. Londra Victoria and Albert müzesinde başparmağı ayrık düz pamuklulardan dokunmuş çorap çiftleri sergilenmektedir. 4. ve 5. yüzyıldan olan bu çorapların biri kahverengi-mor diğeri kırmızıdır. Bir de 12,5 cm uzunluğunda kırmızı renkte ve üç sarı renkte çocuk çorabı bulunmaktadır (Rutt, 1989:31; Köklü, 1997:29). Doğuda Tibet, batıda ise İspanya üzerinden Avrupa'ya doğru yayıldığı tahmin edilmektedir. 12. ve 15. yüzyıl arasına yapılan Arapların çok renkli çorap örgüsü 12.-16. Yüzyıllar arası İspanya'da ve İtalya'da büyük başarıya ulaşmış, örgünün kaynağı olmuştur

(Atay, 1987:33; Balkanal, 2016:152). 13.yy'dan kalma İspanyol mezarlarında birçok örme giyim parçalarına rastlanmıştır. Bu parçaların üzerinde görülen aile armalarının yanı sıra, Müslümanların kullandığı kufi yazı stili ile işlenmiş dilek yazıları sayesinde, Avrupa'da bulunan ilk örülmüş örneklerin İspanya asillerinin çalıştırdığı Müslüman örgücüler tarafından yapıldığı anlaşılmıştır.

1.GELENEKSEL ÇORAP, PATİK VE ELDİVEN ÖRÜCÜLÜĞÜ

Çorap ayağa giyilen, baldırın yarısına ya da dize kadar çıkarılan, dış etkenlerden koruyan, aynı zamanda giysiyi tamamlayan bir tekstil ürünüdür. Patik ise ayağa giyilen, konç kısmı bulunmayan çetik olarak da isimlendirilen bir ürün olarak tanımlanır (Soysaldı ve Çolak, 2018:1202). El örmesi patikler, çorap üzerine veya çorapsız giyilebilen, ayak bileği dâhil ayağı saran, pratik, konç-suz bir giyim parçasıdır (Özkahveci, 2001:12). Birçok yörede soğuktan korunma ya da süslenme amaçlı, ev içinde veya ayakkabı içine giyilmektedir. Burun, taban, ayaküstü ve konç bölümlerinden oluşan geleneksel el örmesi patikler; renk, biçim ve kompozisyondaki uyum ve estetik, işlevsel olmaları ile sanat değeri taşımaktadırlar. Örücülük alanında yapılan ürünler incelendiğinde; onlarda estetiği yaratan unsurlar; renk, doku, desen, oran, kompozisyon, biçim, armoni gibi temel sanat ilkeleri olduğu kabul edilir (Atay, 1997: 58).

2.BALIKESİR MAHMUDİYE KÖYÜNDE ÇORAP, PATİK VE ELDİVEN ÖRÜCÜLÜĞÜ

Balıkesir tarihi ve kültürel özellikleri kadar coğrafi açıdan da ülkemizin en önemli illerinden biridir. Hem Marmara hem de Ege Denizi'ne kıyısı olan tek il olması ve ulaşım ağlarının kavşak noktasında yer alması, ilin coğrafi önemini daha da artırır. Bilinen en eski sakinlerinin Mizi ya da Misi adıyla bilinen Misyalılar oldukları belirtilen şehrin her tarafında birçok örneğine rastlanan el sanatları, mimari, etnografik ve arkeolojik eserler Balıkesir tarihinin zenginliğini yansıtır.

Bu araştırmada Balıkesir ilinin Kepsut ilçesine bağlı Mahmudiye köyüne özgü çorap, patik ve eldivenler ile ilgili olarak köyde yaşayan kadınlar ile yapılan etnografik araştırma sonucu elde edilen bulguların değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Mahmudiyeli köylüler tarihlerinin 1890'lı yıllara kadar dayandığını ve atalarının Konya'dan bu bölgeye geldiklerini ve 93 Harbi'nden sonra da bu köye yerleştiklerini belirtirler. Dolayısıyla örücülüğün geçmişinin köyün tarihi kadar eski bir gelenek olduğu görülür. Görüşme yapılan kadınların hepsi "*kendimizi bildiğimizden beri çorap örüyoruz, analarımız, ninelerimiz de hep çorap, patik örerdi, biz onları hep öyle hatırlıyoruz*" şeklinde ifadelerde bulunmaları, bu geleneğin aynı zamanda analardan kızlara aktarılan bir el sanatı olduğunu gösterir. Geçim kaynağı tarım ve hayvancılığa dayalı olan köyde geçmişte örücülükte kullanılan malzemeler tamamen doğal ürünlerden elde edilerek yapılmıştır. Koyunların yünleri kırkma yöntemiyle temizlenerek yünler çıkrıklarla eğirilmiş ve iplik haline getirilmiştir. Eskiden her evde bir çıkrık bulunmasında rağmen, bugün artık pek az evde bulunan çıkrıklar da kullanılmamaktadır (Görsel 1). Tıpkı çıkrıklar gibi kadınlara analarından, ninelerinden kalma iplik, renk ve motifleri açısından daha değerli olan yüzyıllık yün çoraplar kullanılmamakta, ancak çeyizlerinde saklanmaktadır. (Görsel 2-3-4).

Görsel 1: Geçmişte kadınların yün eğirmede kullandıkları çıkrık örneği

Bugün Mahmudiye köyündeki kadınlar çorap, patik ve eldiven örmede kullandıkları tüm malzemeleri köye belirli aralıklarla uğrayan köylülerin *iplikçi* adını verdikleri satıcılardan almayı tercih ederler. Özellikle köye özgü olan yün çorapları örmek için kullandıkları yün iplikleri ise Uşak'tan gene iplikçilerden satın alırlar.

Görsel 2-3-4: Eski çorap örnekleri

Mahmudiye köyünde çorap, patik ve eldiven örmek her evde her mevsimde ve her saatte, kadınların kimi zaman tek başlarına kimi zaman da bir araya gelerek yaptıkları günlük kullanıma yönelik bir sanattır. Günlük kullanıma yönelik olarak yapılan bu malzemeler hem çocukların çeyizlerine koymak için hem de arkadaşlar, komşular ya da tanıdıklara verilmek için önemli bir hediyeleşme aracı olurlar. Köyde kadınlar çorap, patik ve eldivenler örmeyi sadece hobi amaçlı değil, aynı zamanda bu sanatı kazanç elde etmek için de yaparlar. Köyde herkes tarafından tanınan *toplayıcılar* adı verilen belirli kişiler, kadınların ördüklerini oldukça düşük fiyata satın alır ve sonrasında İstanbul'da satışa çıkararak yüksek gelir elde ederler.

Kadınları için gündelik hayatın vazgeçilmezi olan bu sanata başlama yaşı 6 olup köyde 80-90 yaşında kadınların dahi örme işi ile meşgul oldukları belirtilir. Köyde her yaştan kadının ördüğü malzemelerde kullanılan motifleri kadınlar *ezbere* olarak ördükleri belirtirler. Örmeye başladıkları andan itibaren motifler zihinlerinde canlanır. Örülen bu ürünlerin malzeme, motif, renk ve kompozisyonları açılarından benzerlikler taşıdığı görülür. Teknik olarak her motifin 14 ilmekten oluşup her şişe bir motifin sığdırıldığını belirtilir. Tabandaki kısım ise kadınlar arasında *kaydırma* olarak adlandırılır (Görsel 5-6-7).

Görsel 5-6-7: Mahmudiye Köyü Patik Örnekleri

Mahmudiye köyünde örülen çoraplar beş şişle örülürken, sadece Tunus işi tek şişle yapılır. Köyde kadınların *şoşet* adını verdikleri patikler ortalama olarak 2-3 saatte tamamlanırken, çorapları tamamlamak daha uzun sürer. Kadın çorapları renkli ip ve motiflerden oluşurken, erkek çoraplarının düz ve sade olarak örüldüğü görülür. Çorap, patik ve eldiven örmede kullanılan malzemeler şöyle sıralanabilir: iplik, şiş, alacalık ya da renkli ip, makas, tığdır. Kullanılan motifler ise *lale, ısıran, çiçek, dalda kiraz, sinek, Tunus işi, hanım diledi bey beğendi, karanfil, çiçekli, karanfil, papatya, armutlu* olarak belirtilir. Köyde örücülükte kullanılan motif çeşidinin daha çok bitkisel motifler olduğu görülür. Desenler ise *halı, damalı, felek ya da çarkı felen, güle kucak* ya da *top lale, kadife* şeklindedir. Eldivenlerde ise çok fazla çeşitliliğin olmadığı genellikle *küpeli* ve *karanfil* motifleri kullanıldığı görülür (Görsel 8-9-10).

Görsel 8-9-10: Mahmudiye Köyü Eldiven Örnekleri

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde Mahmudiye köyünde geleneksel el sanatı olan çorap, patik ve eldiven örücülüğün teknoloji ve sanayinin gelişmesine bağlı olarak bazı değişikliklere uğradığı görülür. Motifler konusunda kadınların yenilikleri takip ettikleri ve farklı motifleri kullandıkları tespit edilmiştir. Bunun için Mahmudiyeli kadınlar kimi zaman internet ya da diğer iletişim teknolojileri vasıtasıyla buldukları motifleri çorap, patik ve eldiven örmede uyguladıkları görülür (Görsel 11-12-13-14).

Malzemeler konusunda kadınlar daha çok sentetik ya da orlon adı verilen sanayi tipi iplikler kullanmayı tercih ederler. Köyde *toplayıcılar* adı verilen kişilerin kadınların ördüklerini oldukça düşük fiyata satın alıp İstanbul'da ticaretini yapmaları, Mahmudiyeli kadınların en fazla şikayetçi oldukları durumdur. Zaten kadınlar da sıklıkla emeklerinin karşılığını alamadıkları vurgularlar. Kadınların bir başka sorunu ise kullandıkları malzemelerin, özellikle de ipliğin yüksek fiyatlı olmasıdır. Bütün bunlara rağmen Mahmudiyeli kadınların bu sanatı bırakmayı hiçbir zaman düşünmedikleri ise bu araştırmanın en önemli tespitlerindendir. Çünkü köydeki kadınlar için örücülük onlara analarından aktarılan bir kültürel bir mirastır.

Günümüzde birçok bölgemizde olduğu gibi el örücülüğü teknolojinin ilerlemesine bağlı olarak Mahmudiye köyünde de zayıflayan ve hatta yakın gelecekte yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalma ihtimali yüksek bir sanattır. El sanatları Anadolu'nun gelenek ve görenekleriyle iç içe, zengin teknik ve çeşitliliğe sahip geçmişten günümüze kültürel anlamda en kırılgan unsurlardan oluşmaktadır (Yıldırım ve Gürcüm, 2018: 410). Özellikle küreselleşme ve teknolojik gelişmeler ile toplum yapısında meydana gelen sosyo-ekonomik ve kültürel değişmeler geleneksel el sanatlarının kaybolmasına neden olmaktadır. Bu nedenle Mahmudiye köyünde geleneksel el sanatı çorap, patik ve eldiven örücülüğün devam etmesi için bazı önlemlerin alınması şarttır. Ayrıca kaybolmanın önüne geçme ve geleneksel kültürün devamı için yeni tasarımlarla gelenekselliği bozulmadan yeni kullanım alanları oluşturulmalıdır (Kalay, 2017). Köyde ekonomik işleve de sahip olan çorap, patik ve eldiven örücülüğünün kadınlara gelir getirici bir hale dönüştürülmesi için bazı önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu nedenle en başta yerel idareciler ve ilgili kurumlar mihmandarlığında yapılacak çalışmalar ile hem kadınların güçlenmesi hem de yöreye ekonomik katkı sağlaması büyük önem arz etmektedir. Geleneksel el sanatlarımızı tanıtıcı çalışmaların yanı sıra özellikle patik örücülüğünde ve dokumada kırsal kesimde yaşayan Türk kadınını ön plana çıkaracak çalışmalar yapılmalıdır (Eraydın ve Say, 2019). Bu amaçla bir kadın kooperatifinin kurulması öneriler arasında kabul edilmelidir. Bu sayede kadınlar örgülerini aracısız, doğrudan satışını yapma imkânı elde edeceklerdir. Mahmudiyeli kadınlara bu sanat iyi bir gelir kapısı olacaktır. Bu sayede kültürümüzün en canlı örneklerinden olan, kadınların el emeği göz nuru çorap, patik ve eldiven örücülüğünün gelecek nesillerce tanınması ve yaşatılması da sağlanacaktır. Çünkü bu sanatın bir kültürel miras olarak yaşatılması büyük önem arz etmektedir.

Görsel 11-12-13-14: Mahmudiye Köyünde Modern Tasarım çorap, patik ve eldiven örnekleri

KAYNAKÇA

Acar, M. (2006). *Geçmişten Günümüze Ekonomik ve Ticari Hayata Bakış Safranbolu El Sanatları.* İstanbul: FSF Matbaacılık, Yayıncı Kent Araştırmaları.

Akpınarlı, H. F. (1995). *El Örgüsü Çorapların Teknik, Desen, Renk ve Kullanım Özellikleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi, SBE.

Atay, A. (1987). *Örücülük*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Balkanal, Z .(2016). Ankara ili Polatlı Yöresi El Örgüsü Çoraplar. *Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi*, C.9, S.17, s.149–166.

Eraydın, Ö. Say, N. (2019). *Balıkesir İli Çorap Örücülüğü*. Gazi Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı.

Kalay, A. H. (2017). Bir Kültürel Miras Varlığı Olarak Gevaş İlçesinde Geleneksel Çorap Örmeciliği. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı/Issue:35.

Karatay, K.S. (2022). Somut Olmayan Kültürel Miraslarımızdan Aksaray Sultanhanı Örgü Örnekleri. *Pearson Journal of Social Sciences & Humanities*, Vol. 7, Issue 20:157-166.

Köklü, V. (1997). *Çankırı İli Kızılırmak İlçesine Ait Birkaç Köyde Buluna Bilen El Örgüsü Çorap Örnekleri ve Yeni Tasarımlar*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Ortaç, S. (2018). *Ankara İli El Örgüsü Çoraplar ve Patikler*. I. Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri, Ankara: Gazi Üniversitesi Türk El Sanatları Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları – I, Ankamat Baskı.

Özbağı, T., Ülger, N., vd. (2009). *Halk Bilim Araştırmaları Merkezi Koleksiyonundan El Sanatları Örnekleri II Dokumalar ve Örgüler*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yay.

Özbel, K. (1945). *El Sanatları I Anadolu Çorapları.* Ankara: Kılavuz Kitapları: IX.

Özkahveci, G. (2001). *Kastamonu İli Merkez El Örgüsü Patik Motiflerinin Giysi Tasarımlarının Uygulanması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Rutt, R. (1989). *A History of Hand Knitting*. Leveland/Colarado: Interwaeve Press.

Sancak, H. (2001). *Sakarya İli Akyazı İlçesi Patik Örücülüğü ve Yeni Tasarımlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Soysaldı, A., Çolak, A. (2018). Bolu – Gerede İlçesi Mangallar Köyü El Örgüsü Çorap ve Patikleri. *İdil Sanat Dergisi*, Cilt: 7, sayı: 49

Tasmacı, M. (1984). *Halk Sanatı Örme Desenlerinin Modern Örme Makinelerinde Uygulanması*. III. Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları.

Yıldırım, R., Gürcüm, H. B. (2018). Adıyaman Geleneksel El Örgüsü Patikler Üzerine Etnografik Bir Araştırma. *İdil,* Vol. 7, Sayı 44.

DEVELOPMENT OF SMART CAR WASTE BOX

Lecturer Ahmad Fakaruddin Bin Mohd Fauzi
Politeknik Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah, fakaruddin@psa.edu.my

Lecturer Zetty Rohaiza Binti Mohd Sahak@Ishak
Politeknik Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah, zetty.rohaiza@psa.edu.my

Lecturer Madya Mastika Binti Ahmad
Politeknik Kuching Sarawak, madyamastika@poliku.edu.my

ABSTRACT

Cat waste box has been widely used among cat owners to assist the management of faeces and urine. There are various types of cat waste box in the market with different features. However, most of the design is either manually operated or semi-automatic with limited function. The owner still needs to scoop out all of the cat waste clumps and dispose it regularly which is unpleasurable, time consuming and inefficient. In addition, there is a potential of cat's injury during cleaning operation for semi-automatic cat waste box. The initial study was done by evaluating cat owners' problems and needs while using the current product. Thus, the objectives of this project are to design a smart cat waste box that could be operated automatically with the implementation of IoT, to help users save their time to dispose cat daily waste and to ensure cat safety during cleaning process. This project is best used for two cats at a time. Methods used involves problems identification, idea generation, product design, material selection, fabrication process, modification, testing and analysis. Several testing's have been constructed to evaluate the product, such as the effectiveness of the scoop to drag the faeces to waste compartment, time taken for one complete cycle, durability and safety of cats during operation. The finding shows that the percentage of waste to be scooped up into waste compartment is 90% while the percentage of litter granular to be scooped up into waste compartment is 2% for clay type and 40% for paper type. The time taken for one cycle is 55 seconds with stepper motor speed of 30 rpm. This period of time could help prevent any accidents or injuries to cats, as well as improving the safety of the product. The maximum push mass for the stepper motor is 180 g. Conclusively, the implementation of IoT in this product has save a lot of time and energy. Users only need to press the push button on the phone or use voice assistance to clean up the cat waste instead of using their hands manually.

Keywords: Cat waste box, waste disposal, scoop.

1. Introduction

In this modern world, evolution of technology is not a queer thing to society anymore. Technology started to develop throughout the days around the world to thrive along in this modern era. People start to create and design things to have a better performance, efficiency and to help society overcome their problems. In this project, we decided to create a new cat litter box with different and new features from the previous cat litter box that is in market. We wanted to make differences from the previous design especially by adding green sustainability concept.

Cat lovers comes in all ages and occupation and they usually have to go to school, work or overseas. Usually, owners do not have enough time to clean cat faeces regularly. This matter might be a problem to all cat owner because cat waste box needs to be clean every day for people who own one to two cats per house. Cat waste

box that was already in the market also has a feature that the scoop can move automatically. However, it is quiet inconvenience because the scoop operates automatically without the supervision of cat owner and this can lead to cat's body parts being stuck in the product. In addition, there is a potential of cat's injury during cleaning operation for semi-automatic cat waste box.

Objective

Therefore, to overcome those problems, the objectives have been developed which are:

1) To design a smart cat waste box that could be operated automatically with the implementation of IoT.
2) To help users save their time to dispose cat daily waste.
3) To ensure cat safety during cleaning process.

Project Scope

A limitation on the operation has been set to ensure that the product can fully achieved the objectives. The scopes are:

1) This product is suitable to be used for one to two cats.
2) Could be used four times a day before cleaning need to be done.

2. Literature Review

There are many types of cat waste box in market with different design and functions. It started manually, then through time and technology development, it started to change bit by bit. Cat waste box started to evolve to ease and simplify cat owner's life which an automatic performance is added to fulfill user needs. Table 1 shows how cat litter box was changed through the time.

Table 1: Comparison of cat waste box design and feature

Types of cat waste box	Criteria	Design	Method
	Scoop moves on a straight line. Cat's waste is disposed into waste compartment.	Rectangle	Automatic
	Platform moves in circular motion. Cat's waste is disposed into toilet bowl.	Round	Automatic
	Scoop is fixed in a place. Platform moves in circular motion. Cat's waste is disposed into waste compartment.	Round	Automatic

3. Methodology

The processes involved in this project is shown at Figure 1. The design, fabrication, assembly and testing processes of the project have been done at fitting workshop involving cutting, gluing and fastening.

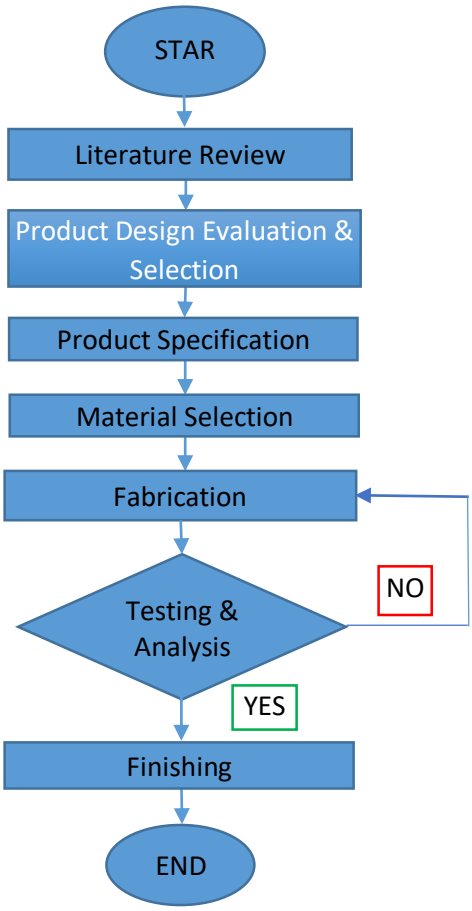

Figure 1: Project flow chart

Concept Design and Evaluation

There are three designs that have been proposed. Five criteria's have been identified which are function, safety, cost, appearance and size as shown in Table 2. From the evaluation, design C is the best model with the highest score on four of those criteria. Thus, it is chosen as the final design.

Table 2: Selection process for concept design

Model	Criteria				
	Function	Safety	Cost	Appearance	Size
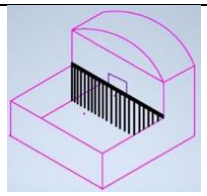 **Design A**	X	X	✓	X	X

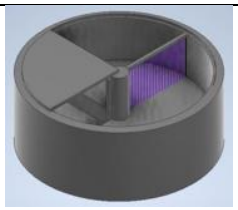 **Design B**	X	X	✓	✓	✓
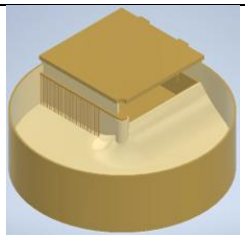 **Design C**	✓	✓	X	✓	✓

Product Design

Figure 2 shows the final design for Smart Cat Waste Box. The main parts of the machine consist of body, scoop, anti-smell compartment, waste compartment and lid. Overall size is 512 mm x 512 mm x 150 mm. This specification was determined by the user survey, which most of the users would prefer a bigger design to be used for a larger cat breed.

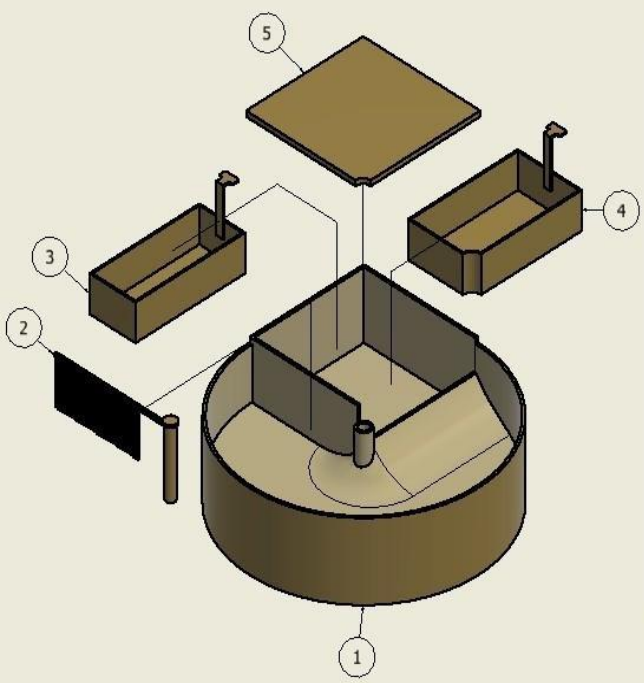

PARTS LIST

ITEM	QTY	PART NUMBER	DESCRIPTION
1	1	Body Cat Litter Box	To put sand and cats to litter.
2	1	Scoop	To scoop cats's waste into waste compartment.
3	1	Anti Smell Compartment	To put any kind of anti smell product to prevent bad odour.
4	1	Waste Compartment	Cat's waste are collected in waste compartment.
5	1	Waste Compartment Lid	To contained waste compartment.

Figure 2: Final design

Fabrication Process

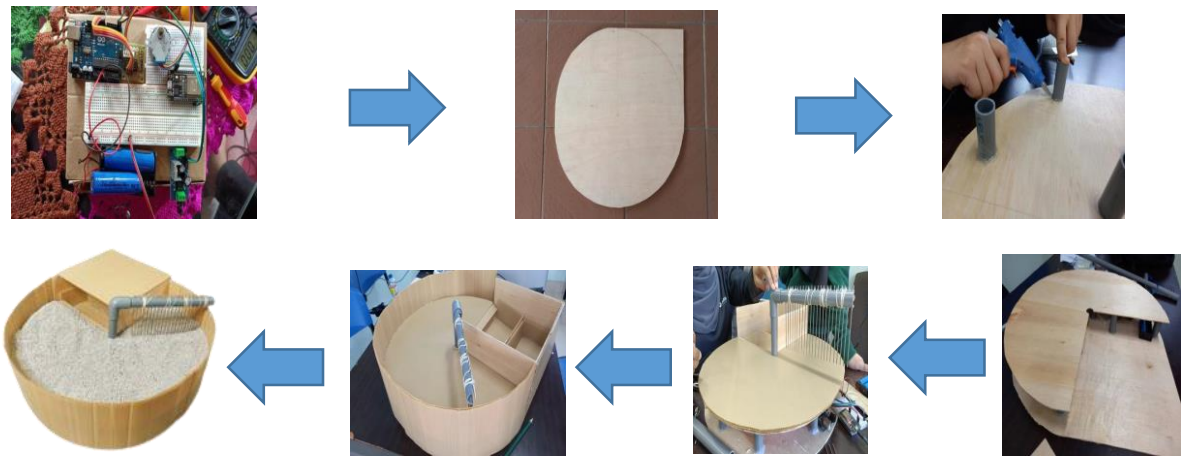

Figure 3: Fabrication and installation process

As shown in Figure 3, fabrication process starts with the assembly of electrical part including Arduino Uno, breadboard, jumper wire and other components. Next step is body parts fabrication including base cutting, PVC pipe cutting, platform, scoop, waste compartment and body cover. The distance between rod is decided at 1 cm to be able to scoop the cats waste without catching the litter too much.

4. Result and Discussion

Several testing have been constructed to evaluate the product which consists of time taken for the scoop to make a one complete cycle, the maximum mass of waste that can be pushed by stepper motor, the percentage of waste that can be pushed by the scoop to the waste compartment and the percentage of cat litter to be scooped up to the waste compartment.

1) Time to make one complete cycle:

Time for stepper motor to make a complete cycle is determined by various factors. The less torque a stepper motor has, the faster it rotates. Stepper motor's speed has been set at 30 rpm, which is the optimal value. The result is one complete rotation takes roughly 55 seconds at a stepper motor speed of 30 rpm and a turn of 270°. This period of time can help to prevent any accidents or injuries to cats, as well as improve the safety.

2) Maximum mass pushed by stepper motor:

Numerous factors have been considered, including scoop mass, maximum waste mass, and litter depth. The scoop weighs 100 g and the depth of the litter is about 1 inch. Waste mass has been increased gradually until the maximum limit. As a result, the maximum mass that the stepper motor able to push is 100 g + 80 g = 180 g. It is about 4 times of normal cat waste weight.

3) Percentage of waste to be scooped up:

To determine the percentage of waste that can be scooped into the waste compartment, several waste sizes were studied and experimented. The probability for large-sized waste to be pushed into the waste compartment

is higher than for small-sized waste. This is because the distance between the stainless steel rod in the scoop has a distance of 1 cm between each other. After several testing, the percentage of waste that could be pushed by the scoop into the waste compartment is approximately 90 %.

4) Percentage of waste to be scooped up:

The percentage of the litter to be pushed depends on the type of litter and the size of the litter. The result is litter type 1 (Figure 4) has a low percentage to be scooped up which is about 2 % compared to litter type 2 (Figure 5) which has a percentage of 40 %. Table 3 shows the summary of overall test result.

Figure 4: Cat litter type 1

Figure 5: Cat litter type 2

Table 3: Testing result.

Test	Result
Time taken	55 second
Mass	180 g
Wasted scooped	90 %
Litter scooped	2 %

5. Conclusion

As a conclusion, the objectives set have been achieved which is to design a smart cat waste box that could be operated automatically with the implementation of IoT. Users only need to press the push button on the phone or use voice assistance to clean up the cat waste instead of using their hands manually which takes a long time to do it. Smart Cat Waste Box also have a safety features for cats. This is because the time taken for the scoop to

do one complete cycle takes a long time which is approximately 55 s. With this slow movement of the scoop, any possibility of cat accident could be avoided and if the scoop is moving and hits the cat, it will not cause any injuries to the cat.

References

A. Gemmel, "Solar Choice," Solar Choice Pty Ltd, 15 January 2019. [Online]. Available: https://www.solarchoice.net.au/invention-and-history-of-solar- panels/.

CircuitSchools, "What is Arduino, how it works and what you can do with arduino," Circuitschool, 30 May 2020. [Online]. Available: https://www.circuitschools.com/what- is-arduino-how-it-works- and-what-you-can-do-with-arduino/.

D. R. L. W. II, "A Bulleted/Pictorial History of Mechanisms and Machines," Dr. Bob Productions, 3 December 2021. [Online]. Available: https://www.ohio.edu/mechanical-faculty/williams/html/PDF/HistoryOfMechanisms.pdf.

Elprocus, "What are the Different Types of Arduino Boards," Elprocus, 23 January 2019. [Online]. Available: https://www.elprocus.com/different-types-of-arduino- boards/.

Hamza, "What is a Stepper Motor : Types & Its Working," Elprocus, 19 October 2019. [Online]. Available: https://www.elprocus.com/stepper-motor-types- advantages-applications.

L. Richardson, "Solar panels work," Energy Sage, 5 April 2021. [Online]. Available: https://news.energysage.com/solar-panels-work/.

M. Dhar, "How Does Solar Panel Works?," LIveScience, 7 December 2017. [Online]. Available: https://www.livescience.com/41995-how-do-solar-panels-work.html.

N. Berg, "What will happen to solar panels after their useful lives are over?," 11 May 2018. [Online]. Available: https://www.greenbiz.com/article/what-will-happen-solar- panels-after-their- useful-lives-are-over#:~:text=But%20the%20solar%20panels%20generating,t%20long%20from%20bei ng%20retir ed.. [Accessed 5 May 2021].

N. Zlatanov, "Arduino and Open Source Computer Hardware and Software," ResearchGate, 1 November 2015. [Online]. Available: https://www.researchgate.net/publication/297734853_Arduino_and_Open_Source_Com puter_ Hardware_and_Software.

R. Hantula, How Do Solar Panels Work?, Science Curriculum Resource Teacher, 2009.

S. Andrade, "A COMPLETE GUIDE TO SOLAR PANELS IN 2020," The Renewable Energy Hub, 15 March 2019. [Online]. Available: https://www.renewableenergyhub.co.uk/main/solar- panels/the-history-of-solar-power/.

S. Padmashali, "Electric Motor," CIrcuitGlobe, 23 August 2017. [Online]. Available: https://circuitglobe.com/electric-motor.html).

T. E. o. E. Britannica, "Gear," Britannica, 11 December 2019. [Online]. Available: https://www.britannica.com/technology/gear.

T. E. o. E. Britannica, "Linkage," Britannica, 25 December 2019. [Online]. Available: https://www.britannica.com/technology/linkage-machine- component.

V. Solar, "A Sunrun Company," 2021. [Online]. Available: https://www.vivintsolar.com/learning- center/history-of-solar-energy.

"What is Arduino?," Arduino cc, 11 December 2019. [Online]. Available: https://www.arduino.cc/en/guide/introduction.

Y. Zhang, "Introduction to Mechanisms," Carnegie Mellon University, 29 February 2020. [Online]. Available: https://www.cs.cmu.edu/~rapidproto/mechanisms/chpt2.html.

DESIGN OF SMART SIGHTLESS CANE (SSC)

Mohd Nasir Bin Kamaruddin
Politeknik Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah 40150 Shah Alam, Selangor, Malaysia, nasir.jkmpsa@gmail.com

Zetty Rohaiza Binti Mohd Sahak @ Ishak
Politeknik Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah 40150 Shah Alam, Selangor, Malaysia, zettyrohaiza@gmail.com

Tengku Mohd Aızan Bın Tengku Mohammad
Politeknik Sultan Mizan Zainal Abidin,23000 Dungun, Terengganu, Malaysia, tengku.aizan@gmail.com

ABSTRACT

The technology has grown broadly along with time and generations on rebuilding existing products to boost its functionality, in which the visually impaired community too received benefits from this. Their needs become a major factor to develop an advanced invention and innovation of the standard White Cane. Previously, visually impaired person used a white cane as a guide, primarily to scan their surroundings for obstacles or a symbol of identification for blind people. The white cane has been useful for the blinds on improving their mobility but unfortunately the white cane has its limitation. It is unable to provide early warning as the cane could only detect the obstacles that are within the contact ranges. Consequently resulted in lack of timing for user to avoid any obstruction ahead. Hence, the design of Smart Sightless Cane (SSC) was aimed to innovate the existing white cane by emphasizing its safety features. The SSC is the combination of the Control Engineering process, Internet of Things (IoT) Technology Arduino Nano (SMART) and The Device (Cane). It is a prototype specifically constructed to aid visually impaired community on navigating their everyday life safely with self-reliance. Fabrication of SSC incorporates two ultrasonic sensors which functioned as a detection components of obstacles distance to a wide range of objects regardless of shape, color or surface texture. Also, a water sensor to recognize the presence of water in case of wet or slippery area, a light reflector to perform a noticeable light beam on the cane during night time and a buzzer to produce a tone, alarm or sound as an alert signal for emergency purposes and obstruction awareness either to public or the user. In addition, SSC is a traceable device which built with a Global Positioning System (GPS) that provides a visually impaired person with positioning, navigation, and timing (PNT) services to be able being traced by their family members and loved ones. Thus, a safer environment will encourage the visually impaired community to also have a confident lifestyle.

Keywords: existing, community, safe, white cane, ultrasonic sensor, water sensor, GPS

INTRODUCTION

Visual impairment is a term experts use to describe any kind of vision loss, whether it's someone who cannot see at all or someone who has partial vision loss. Some people are completely blind, but many others have what's called legal blindness. A white cane is a tool to get information about users surroundings by many people who are blind or visually impaired, in which allows its user to navigate the world around them safely and independently.

However, standard white cane does not detect physical obstacles above the waistline where it has caused several accident cases involving the visually impaired person. Hence, due to this major factor, SSC was developed to propose on enhancing the mobility by embedding ultrasonic sensor as added features to detect a wide range of distance and objects, a water sensor to recognize the presence of water in case of wet or slippery area including light reflector, buzzer as alarm and GPS as tracing component.

Smart Sightless Cane (SSC) designed specifically as a smart cane focusing on a high-technology function and safety features of the users. It is operated with a traceable device, Global Positioning System (GPS) that able to detect obstacles and watery surfaces. In order to calculate the distance between the sensor and the object, the sensor measures the time it takes between the emission of the sound by the transmitter to its contact with the receiver. Ultrasonic sensors have two main components: the transmitter (which emits the sound using piezoelectric crystals) and the receiver (which encounters the sound after it has travelled to and from the target). Thus, it is the most effective way to detect obstacles on all levels and distances.

A buzzer is assemble in this prototype to alarm users on their surroundings, as well as creates awareness to the public on their presence. Buzzer will be triggered when there is an obstacle and slippery roads ahead. A night reflector is also set up to be useful in low light conditions. A Global Positioning System (GPS) is also installed to facilitate easy tracing of the user by their family members in case of emergency purposes. The SSC aims to achieve satisfaction from visually impaired community towards the innovation of a standard White Cane which proves that the SSC contributed a safe navigation to them. So, this paper proposes the design of Smart Sightless Cane (SSC) which can be made with affordable cost and applicable to visually impaired community at any different ranges in accordance with its safety features.

OBJECTIVES

Here are the objectives of the study that can be listed:

To design a smart cane focusing on a high-technology function and safety features of the users.

To fabricate a traceable Smart Sightless Cane (SSC) that are able to detect obstacles and slippery areas with alarm.

To achieve satisfaction from visually impaired community towards the innovation of a standard White Cane which proves that the SSC contributed a safe navigation to them.

BENEFITS OF SSC

Community

Within the visually impaired community, SSC is a useful device specifically for blind people who lived alone. This could encourage them to be more confident to do their everyday routine independently. SSC operates with two ultrasonic sensors which offers an advanced technology system over a standard white cane because it has the ability to detect objects above and below the cane regardless of shapes and textures up to a range of 2m away.

Natural Surroundings

SSC is a piece of wood cane that has been innovated by adding Ultrasonic Sensor, Water Sensor, Global Positioning System (GPS), Arduino, Buzzer and push button in accordance with its functionality. It will not pollute the nature and threaten any live species as it only serves as a guide for people with visual impairments safely and efficiently through their environments.

Economy

From blind community to huge markets available, SSC will deliver mutual benefits to them. Blind community can improve their safety whenever and wherever they are, while markets community will be increased in profit demands.

Country

When there are more SSC productions, more visually impaired people will receive a technology-assisted aids that will be available to help them perform their daily activities with self-reliance no matter where. It enhances the utility of ordinary walking aids to produce solutions that are more reliable to a worldwide blind community.

METHOD AND MATERIAL

2.1 DESIGN PROCESS

The design process consists of several phases as shown in Figure 1. The problem is identified based on the needs and requirements based on research conducted via interview questionnaires. For that matter, different types of blind sticks or white cane was analyzed to determine the concept design of the SSC. The design of the blind stick was illustrated using AutoDesk Inventor software version 2019.

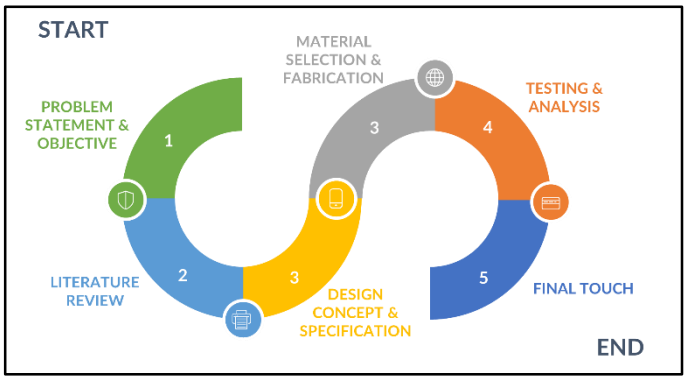

Figure 1: Flowchart process

2.2 DESIGN CONCEPT

The SSC encompasses several key features. This includes a warning system to quickly alert the user should there be obstacles ahead, the ability to detect the location of said user, detect water on the road, and differentiate between gutters, holes, stairs, and normal surface area. The alert system should incorporate different short and

long beeping sounds. The finished prototype integrates successfully a microcontroller, ultrasonic transducer, buzzer, water sensor, GPS, and a WIFI module as per Figure 2. As an added safety measure light reflector is also installed It also implements IOT whereby the stick can be controlled via a smartphone with a proprietary app.

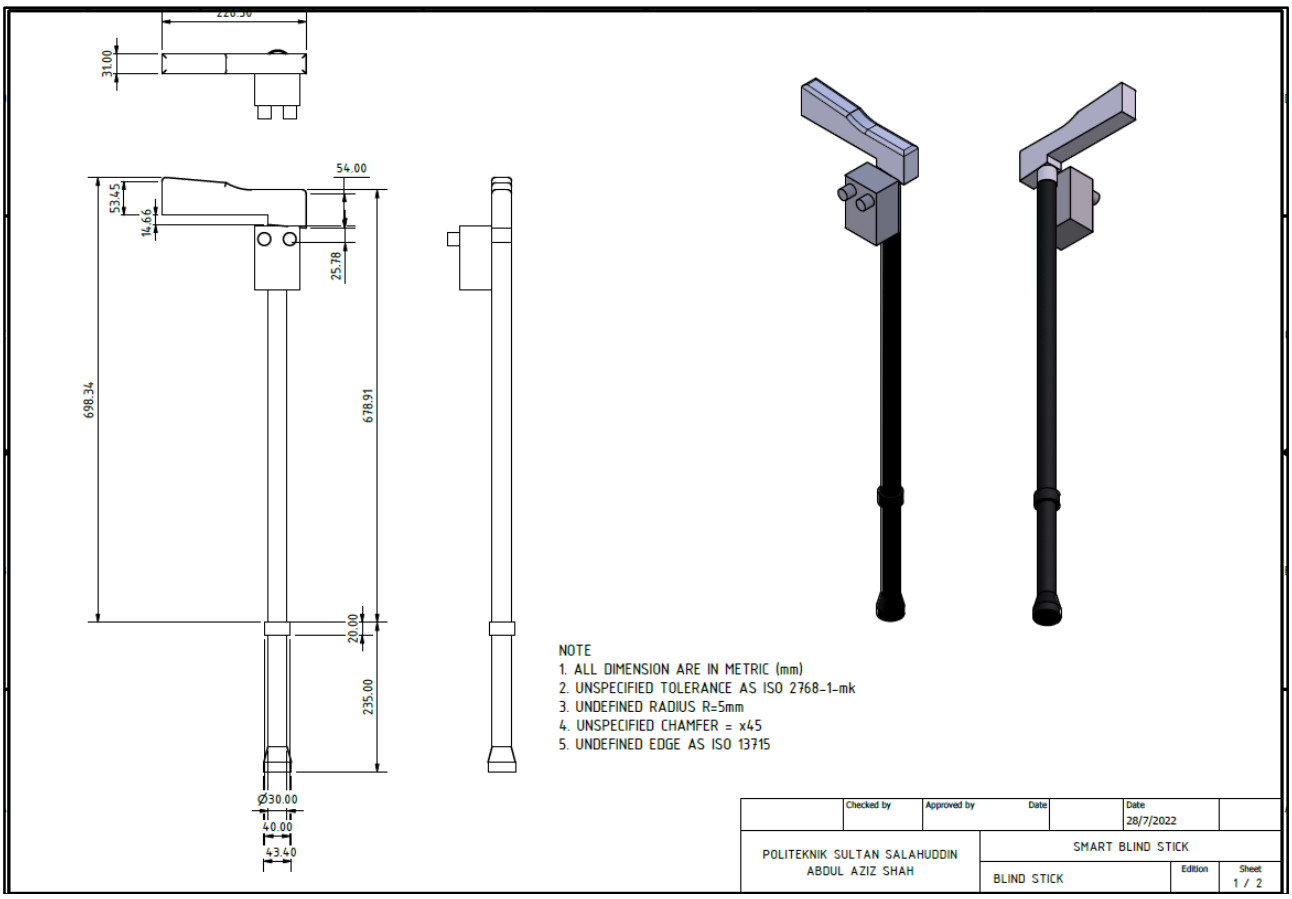

Figure 2: The schematic drawing with various views

2.3 DESIGN PRINCIPLES

The main component in this system is the microcontroller, Arduino Nano, and it controls all components in the system as programmed. Utilizing the concept of the Internet of Things (IoT), the SSC can be controlled via a smartphone. In addition, it can be connected to the mobile phone's wireless fidelity (WiFi) to track the user's location. Moreover, the ultrasonic sensors can detect any objects or obstacles in the range of one meter from the user. Once detected, a buzzer will be activated along with a phone alert sound that is synced simultaneously with the stick through a proprietary app. The smart stick is also equipped with an emergency button, which will trigger the Expressif (ESP) module to locate the whereabouts of the user. Accordingly, the guardians or family of the said user will receive an email with the coordinates and location of the visually impaired person. An installed water sensor can detect water or slippery roads, whereby it will trigger the buzzer to alert the user with a long beeping sound, while a short beeping sound is used for level walking floor detection. The difference in the sound alert is vital to avoid confusion.

A printed circuit board (PCB) mechanically supports and electrically connects electronic components using conductive tracks, pads, and other features etched from copper sheets laminated onto a non-conductive substrate. Components (e.g. capacitors, resistors, or active devices) are generally soldered on the PCB. Advanced PCBs may contain components embedded in the substrate. PCBs can be single sided (one copper layer), double sided (two copper layers) or multi-layered (outer and inner layers). Conductors on different layers are connected via Multi-layer PCBs allow for much higher component density. Printed circuit boards are used in all but the simplest electronic products. Alternatives to PCBs include wire wrap and point-to-point construction. PCBs require additional design effort to lay out the circuit, but manufacturing and assembly can be automated. Manufacturing circuits with PCBs is cheaper and faster than with other wiring methods as components are mounted and wired with one single part.

Coding is basically the process of creating codes from one language to another. It can also be called a subset of programming since it actually implements the initial steps of programming. It involves writing codes in different languages as instructed. The machine can't interact with human communication and it only understands the machine code, which is the binary language. So, the main work of a coder is to translate the requirements into machine-understandable language. Coders need to have a thorough understanding of the project's working language. However, they mainly code as per the project's needs and instructed information. This is the initial step of developing a software product. Programming is the process of developing an executable machine-level programme that can be implemented without any errors. It is the process of formally writing codes so that the human inputs and corresponding machine outputs remain in sync. Creating code is the beginning step, and then programming is used to analyse and implement the same and produce the proper machine level output. It also involves all the critical parameters, from debugging and compilation to testing and implementation. Programmers use them to analyse and conceptualise the different aspects of communication and produce the correct machine outputs.

FINDINGS

Here are the findings of the study that can be listed:

The increasing of accident cases involving visually impaired people.

Difficult to adapt to a new environment due lacking method to detect an obstacle

Failure of detecting veiled obstruction.

The result in both Table 1 and Table 2 should contain the result of the analysis required to report systematically, review clearly, and good interpretation with objective, questions and hypothesis research. Research findings will be reported in the form of tables, figures, and interpretations that will answer the research question.

	Male	**Female**	**Male**	**Female**	**Male**	**Female**	**Male**	**Female**
1	0	0	0	0	9	3	11	2
2	0	0	0	0	10	2	10	3
3	0	0	0	0	6	2	14	3

4	0	0	0	0	5	1	15	4
5	0	0	0	0	7	3	13	2

Table 1: Feedback First Result

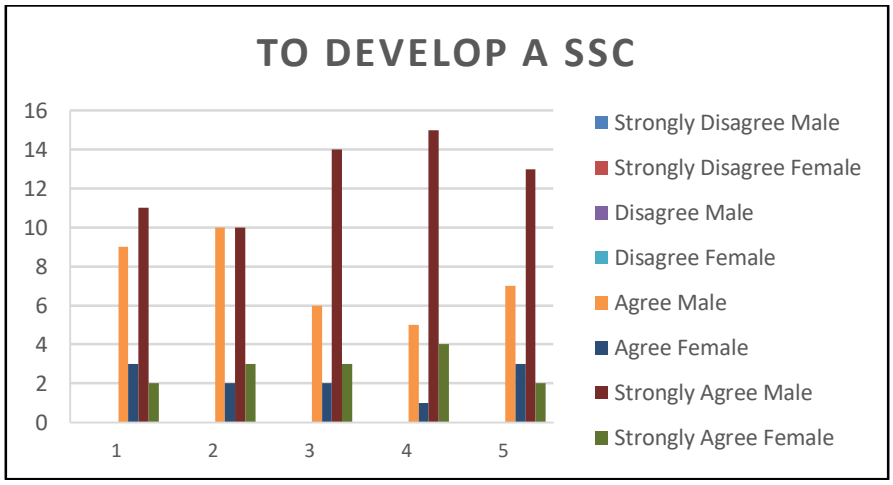

Bar Graph 1: Illustrated Bar Graph from First Result

Question No.	Yes		No	
	Male	Female	Male	Female
1	10	10	0	0
2	4	7	6	3
3	8	6	2	4
4	9	9	1	1
5	9	10	1	0

Table 2: Feedback Second Result

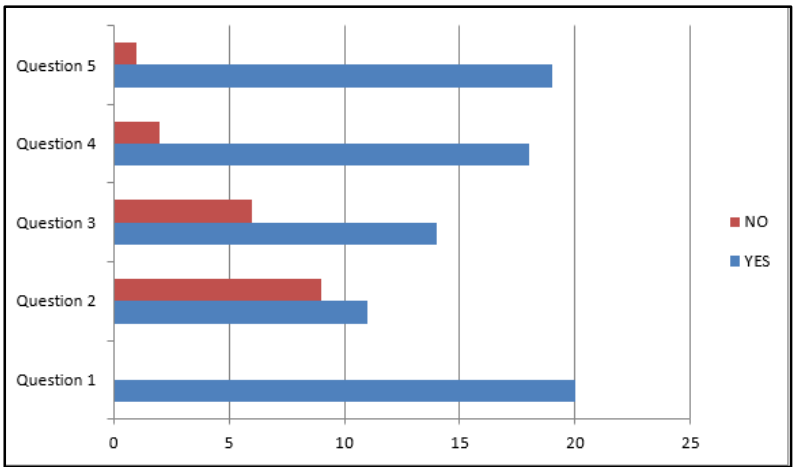

Bar Graph 2: Illustrated Bar Graph from Second Result

Based on Bar Graph 1 and Bar Graph 2 above, it shows the results from both feedbacks. Question number representing the questionnaire and number of people represents the student.

CONCLUSION AND DISCUSSION

The finished prototype is shown in Figure 3. It operates by turning on the stick, where it will be connected to a smartphone via WIFI. Once connected, the ultrasonic sensors detect obstacles in ranges up to one meter in front of the user. Obstacles may and can include water including slippery floor, unevenness in the terrain such as holes, stairs and gutters as well as level surface floor. The sensor then transmits a signal to the GSM module which will then alert the user if there are any changes in the immediate area. As an added safety measure, should the user find themselves in need of help, a push on a designated emergency button will activate a signal to email the user's emergency contact. The email will contain the GPS location of the exact time the emergency button is pushed.

The prototype is tested to have a shallow or low learning curve, making it an easy replacement for the traditional white cane. It is an easy process even for the technology challenged person.

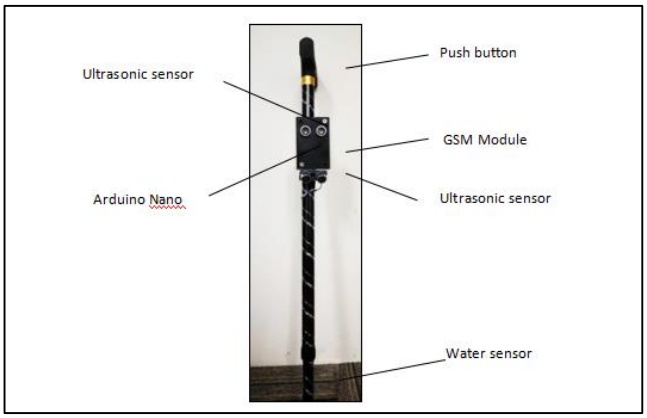

Figure 3: The Finished Prototype

A design for a prototype of SSC has been realized which aims to help visually impaired people conduct their everyday routine in a safer condition. The reason of this innovation is to emphasizes the safety features of the existing White Cane or Blind Stick by giving more value added. With the implementation of IoT, the activities of the visually impaired can be monitored through smartphones. The design and subsequent development of the prototype hopefully will help blind people in their daily routines safely. A safer environment will also help them to engage in more activities confidently, thus providing them with a better quality of life. In conclusion, safety is the most important aspect that should always be emphasized and pointed up in our daily life.

Blind people also should be given equal opportunity to feel that they are safe always and their safety is assured. It also will increase their confidence in living their normal life. As a result, we can conclude that this SSC project is a device that implements the theory of the Internet of Things which we can monitor the activity of blind people through our mobile phone and control systems to trigger the sensor. This paper provided the necessary details to design a prototype of the SSC which helps visually impaired people to walk more safely. The prototype is built on the Arduino platform with the help of its software to integrate proper assembly codes for which it achieved the required intelligence to increase the mobility of the visually impaired people. Overall, designing and developing this project will helps blind people do their daily routines and walk more confidently using this project innovation that had emphasizes the safety features of the existing White Cane or Blind Stick.

RECOMMENDATIONS

The current features of SSC focus on location detection through an open-source application which can monitor in the BLYNK application. But it only can be opened in a certain type of Android mobile phone and cannot be open in IOS operating system that does not support open-source application due to the high-security system. For future innovation, an idea to develop an application that can be operated on both systems which are IOS and android to fulfill the user's desire. Last but not least, the usage of the Infrared Sensor is more precise in obstacle detection compared to the ultrasonic sensor. The infrared Sensor is well-known for its precision and accuracy in detecting obstacles because lasers detect faster than waves. This means the time to react is faster than in ultrasonic waves.

REFERENCES

Anwar, A. (2017). A Smart Stick for Assisting Blind People. *IOSR Journal Of Computer Engineering*, *19*(3), 86-90. doi: 10.9790/0661-1903028690

Migatron, Corp. (2018, March 15). 15 Applications for. Ultrasonic Sensors | Migatron Corp. https://www.migatron.com/ultrasonic-detections-and-control-applications/

Gbenga, D., Shani, A., & Adekunle, A. (2017). Smart Walking Stick for Visually Impaired People Using Ultrasonic Sensors and Arduino. *International Journal Of Engineering And Technology*, *9*(5), 3435-3447. doi: 10.21817/ijet/2017/v9i5/170905302

A. Satam, I., Al-Hamadani, M., & Ahmed, A. (2019). Design and Implement A Smart Blind Stick. *Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems, 11*, 42-47.

Chukwunazo, E.J., & Onengiye, G.M. (2016). Design and Implementation of Microcontroller Based Mobility Aid for Visually Impaired People.

Yeon Kim, S. Y. K. (2013). Usability and Design Guidelines of Smart Canes for Users with Visual Impairments. International Journal of Dsign. Retrieved 2022, from http://www.ijdesign.org/index.php/IJDesign/article/view/1209/559#

Motwakil, M., Ahmed,I., & Hussein, E.M. (2017) “Design and Implementation of Eye Stick for Blind People,” vol. 45, no. 01, pp. 83–87

Kher, C.S., Dabhade, Y.A., Kadam, S.K., Dhamdhere, S.D., & Deshpande, A.V. (2015) “An Intelligent Walking Stick for the Blind.” *International Journal of Engineering Research and General Science,* vol. 3, number 1, pp. 1057- 1062.

Mahmud, M.H, Saha, R., & Islam, S. (2013) “Smart Walking Stick – An Electronic Approach to Assist Visually Disabled Persons.” *International Journal of Scientific and Engineering Research*, vol. 4, number 10, pp. 111-114.

Blind, P. S. F. T. (2021, June 28). 10 fascinating facts about the white cane. Perkins School for the Blind. https://www.perkins.org/10-fascinating-facts-about-the-white-cane

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE TARİHÎ MEKÂNLARDA YARATICI DRAMA İLE ÖĞRETİM

Doç. Dr. Ahmet Utku ÖZENSOY

Muş Alparslan Üniversitesi, Muş, Türkiye, autkum@yahoo.com

ÖZET

Modern eğitimden beklenen eleştirel, yenilikçi düşünme, kendi kararlarını verme, araştırma yapma, problem çözme gibi üst düzey düşünme becerilerini edinmesidir. Bunun yanında bireylerden millî ve evrensel değerleri benimsemeleri beklenmektedir. Sosyal bilgiler öğretiminde gerek üst düzey beceriler gerekse de millî ve evrensel değerleri kazanmada sosyal bilgiler dersinin bizatihi gerçek mekânlarda uygulamalı ve yaratıcı dramayla ele alınması büyük önem taşımaktadır. Araştırmanın sosyal bilgiler öğretimine bu bağlamda katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmanın amacı sosyal bilgiler dersini alan öğrencileriyle tarihî mekânlarda yaratıcı drama ile etkili sosyal bilgiler öğretimini gerçekleştirmektir. Bunun yanında sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yöntemi ile tarihî mekânlarda gerçekleştirilecek etkinlikler ortaya koymak, etkinlikleri uygulamak ve tarihî mekânlarda yaratıcı drama ile sosyal bilgiler öğretiminin etkili olup olmadığını ortaya çıkarmaktır. Bu amaçlarla Muş ili sınırlarında beş tarihî mekânda yaratıcı drama yöntemiyle uygulamalar yapılacaktır. Araştırmaya 20 ortaokul 6. Sınıf öğrencisi katılacaktır. Uygulama öncesi katılımcılara tarihî mekânlarda yaratıcı dramanın kullanımıyla ilgili bilgi verilecektir. Bu süre içinde mekânların coğrafi özellikleri, tarihî geçmişi, medeniyete ve Anadolu kültürüne katkıları tanıtılacaktır. Ardından belirlenen yerlerde yaratıcı drama kullanılarak etkinlikler yapılacaktır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması desenine göre modellenmiştir. Veriler odak grup görüşmeleri, bireysel görüşmeler, günlükler (araştırmacı ve katılımcı), yaratıcı yazma, gözlem, sesli ve görüntülü kayıtlarla toplanacaktır. Uygulama öncesi ve sonrasında yarı yapılandırılmış görüşme formuyla odak grup görüşmesi gerçekleştirilecektir. Uygulama sırasında bireysel görüşmeler yapılacak ve saha gözlem notlarından oluşan günlük tutulacaktır. Ayrıca katılımcıların da eğitim ve uygulama aşamalarında duygu ve düşüncelerini yansıtan günlük tutmaları istenecektir. Eğitim ve uygulama aşamalarının bazılarında sesli ve görüntülü kayıt yapılacak; fotoğraf çekilecektir. Araştırmada öğrencilerin yaratıcı drama konusunda bilgilenmeleri, yaratıcı dramayı tarihî mekânlarda nasıl kullanılacağını öğrenmeleri ve uygulama yapmaları beklenmektedir. Bunun yanında tarihî mekânlarda yapılacak eğitim faaliyetleri medeniyet algımızı geliştirerek başka medeniyetler karşısında tutum ve tavır geliştirmememize katkı sunacaktır. Aynı zamanda seçilen mekânları meydana gelmesinde bilimsel birikime vurgu yapılacak; mekânların tarihsel seyri ve gelişimi açıklanacaktır.

Anahtar Sözcükler: Sosyal bilgiler öğretimi, tarih öğretimi, tarihî mekân, yaratıcı drama, okul dışı öğrenme.

SOCIAL STUDIES TEACHING WITH CREATIVE DRAMA IN HISTORICAL PLACES

ABSTRACT

What is expected from modern education is to acquire high-level thinking skills such as critical, innovative thinking, making their own decisions, doing research, and problem solving. In addition, individuals are expected to adopt national and universal values. In social studies teaching, it is of great importance that the social studies course is handled with practical and creative drama in real places in order to gain both high-level skills and national and universal values. It is thought that research will contribute to social studies teaching in this context. The aim of the research is to carry out effective social studies teaching with creative drama in historical places with the students who take the social studies course. In addition, it is to reveal the activities to be carried out in historical places with the creative drama method in the social studies lesson, to apply the activities and to reveal whether the teaching of social studies with creative drama in historical places is effective. For these purposes, applications will be made with the creative drama method in five historical places within the borders of Muş province. 20 middle school 6th grade students will participate in the research. Before the application, the participants will be informed about the use of creative drama in historical places. During this period, the geographical features of the places, their historical background, their contributions to civilization and Anatolian culture will be introduced. Then, activities will be held in historical places using creative drama. The research was modelled according to the action research pattern, one of the qualitative research methods. Data will be collected through focus group interviews, individual interviews, diaries (researcher and participant), creative writing, and observation, audio and video recordings. A focus group interview will be conducted with a semi-structured interview form before and after the application. During the implementation, individual interviews will be made and a diary consisting of field observation notes will be kept. In addition, participants will be asked to keep a diary that reflects their feelings and thoughts during the training and implementation stages. Audio and video recording will be made in some of the training and implementation phases; photo will be taken. In the research, students are expected to be informed about creative drama, to learn how to use creative drama in historical places and to practice. In addition, educational activities to be held in historical places will improve our perception of civilization and contribute to our attitude towards other civilizations. At the same time, scientific knowledge will be emphasized in the creation of the selected spaces; the historical course and development of the places will be explained.

Keywords: Social studies teaching, history teaching, historical place, creative drama, out-of-school teaching.

GİRİŞ

Günümüzde bilginin sürekli katlanarak arttığı, toplumun genel ağ, medya ve sosyal medya başta olmak üzere birçok kaynaktan yazılı, görsel ve işitsel bilgilere maruz kaldığı bir dünyada yaşanmaktadır. Bu durumda bilgilerin ezberlenmesinin, bellenmesinin, tekrarlanmasının önemi git gide azalmaktadır. Bunun yerine bilginin kavranması, yeni durumlarda kullanılması, analiz edilmesi, değerlendirilmesi ve yeniden oluşturulması gibi unsurlar ön plana çıkmaktadır. Bunun yanında eleştirel ve yaratıcı düşünme, problem çözme, araştırma yapma, karar verme gibi becerilerin kazanılması daha da önem kazanmaktadır. Eğitim dünyasında uzun süredir yaşanan bu değişim sosyal bilgiler dersinin önemini daha da arttırmıştır. Çünkü sosyal bilgilerin disiplinler arası mantığı, üst düzey becerilerin kazandırılmasında büyük imkânlar sunmaktadır.

Sosyal Bilgiler 2005 Programı'nda sosyal bilgilerin farklı unsurları vurgulanmıştır. Programda sosyal bilgilerin bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olmayı amaçladığı ifade edilmiştir. Bunun için sosyal bilgilerin siyaset, hukuk, tarih, ekonomi, sosyoloji, tarih gibi sosyal bilimlerle yurttaşlık konularını yansıttığı, öğrenme alanlarının ünite altında birleştirildiği, insanının fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini dün, bugün ve yarın bağlamında incelendiği belirtilmiştir. Bunun yanında sosyal bilgilerin toplu öğretim esasından yola çıkılarak oluşturulmuş bir ders olduğu vurgulanmıştır. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda ise sosyal bilgilerin coğrafya, yurttaşlık, tarih olarak ayrı ayrı değil disiplinler arası bir anlayışla ele alınması ve işlenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Çağımızda Endüstri 4.0 ile bilimde, teknolojide, ticarette, tarımda, sanayide, eğitimde, ulaşımda, iletişimde, tıpta vb. gelişim ve değişim süreci hız kazanmıştır. Her alanda meydana gelen bu gelişim ve değişim süreci insanlığa büyük fırsatlar sunmaktadır. Bütün değişim ve gelişim süreci, bireyden beklenen bilgi, beceri, değer, tutum gibi unsurlarda değişikliğe yol açmıştır. Ağırlıklı olarak bilgini aktarılması esaslı eğitim ve öğretim anlayışı, büyük oranda terk edilmiştir. Bilişsel alan taksonomisinde yer alan kavrama ve daha üst düzey basamaklarındaki bilişsel yeterlilikler ön plana çıkmıştır.

Günümüzde bilginin aktarılması yerine, üretilmesi, farklı biçimlerde ifade edilmesi, analiz edilmesi, yeni durumlara uyarlanması, eleştirel değerlendirilmesi, problemlerin çözümünde kullanılması önemli hâle gelmiştir. Modern eğitimden beklenen eleştirel, yenilikçi düşünme, kendi kararlarını verme, araştırma yapma, problem çözme gibi üst düzey düşünme becerilerini edinmesidir. Bunun yanında bireylerden millî ve evrensel değerleri benimsemeleri beklenmektedir. Sosyal bilgiler öğretiminde gerek üst düzey beceriler gerekse de millî ve evrensel değerleri kazanmada sosyal bilgiler dersinin bizatihi gerçek mekânlarda uygulamalı ve yaratıcı drama ile ele alınması büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmanın sosyal bilgiler öğretimine bu bağlamda katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Programı'nda (2018) tarihî mekânların kullanılmasına dikkat çekilmiştir. Programda okul dışı öğrenmelere önem verilmesi gerektiği belirtilerek bu öğrenmelerin okulun bahçesinden başlayarak okulun çevresindeki pazar yerleri, müzeler, sergiler, resmî kurumlar, sivil toplum kuruluşları, fabrikalar, iş yerleri, arkeolojik sit alanları ile anıt, han, kervansaray, savaş yerleri gibi tarihî mekânlarda olabileceğine değinilmektedir. Bunun yanında müze, tarihî mekân gibi yerlere sanal gezilerin de düzenlenebileceği belirtilmektedir. Sosyal bilgiler dersinde ise tarihî konuların, tarihin yaşandığı otantik mekân ve yerlerde öğretiminin yapılması birçok açıdan etkilidir. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda tarihî mekânların kullanılmasının önerilmesi sosyal bilgiler dersinin bu mekânlarda yapılmasına katkıda bulunan bir unsurdur.

Şimşek (2003) öğrencilerin kavramları anlayabilmelerinin ve tarihî doğruları kavrayabilmelerinin gözlem, araştırma, analiz doğrultusunda tarihî mekân ve yerlerde yapılacak çalışmalara bağlı olduğunu vurgulamaktadır. Bu şekilde öğrenciler hem somut öğrenme yaşantılarıyla karşılaşacak hem de eleştirel düşünmelerine olanak verilecektir. Adıgüzel (2017) yaratıcı dramanın eğitimde gittikçe daha fazla önem kazandığını ifade ederek yaratıcı dramanın bireylerin kendi hayat deneyimlerinden ve yaşantılarından yararlanarak bir hedefin, düşüncenin,

duygunun doğaçlama, dramatizasyon, rol oynama gibi yöntemlerin kullanılarak canlandırılması olduğunu belirtmektedir. Adıgüzel'e (2006) göre bu canlandırmada oyunların karakteristik özelliklerinden faydalanılır. Drama lideri ya da eğitmeni eşliğinde belirli bir mekânda çalışmanın hedefine ve grubun yapısına uygun şekilde yaratıcı drama süreci yapılır.

Adıgüzel (2006) çoklu zekâ çalışmalarında, yapılandırmacı yaklaşımda, yaratıcılığı geliştirmede, bilgi edinme yollarını öğretmede, sağlıklı ve uyumlu kişilik gelişimini sağlamada, öğrenciyi pasif öğrenme ortamlarından uzaklaştırıp etken ortamlarda öğrenmesini sağlamada yaratıcı dramanın önemine değinmiştir. Bundan dolayı yaratıcı dramanın birçok dersle birlikte sosyal bilgilerde de kullanılabileceğini ifade etmiştir. McCaslin(2016) yaratıcı dramanın hedeflerini şu şekilde belirtmektedir:

- Estetik gelişim
- Eleştirel düşünme
- İş birliği içinde üretme
- Ortak çalışma
- Sosyal gelişim
- Değerleri keşfetme ve benimseme
- Değerleri geliştirme

Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yönteminin kullanımı yeterli düzeyde değildir. Bunda en önemli nedenler arasında yaratıcı drama hakkında yeterli bilgiye sahip olunmaması ve yaratıcı drama yönteminin sosyal bilgiler dersinde nasıl kullanacağının bilinmemesi gelmektedir. Ayrıca sosyal bilgiler dersinde tarihî mekânlarda yaratıcı drama ile ilgili araştırmaların sayısı yetersizdir. Çalışmanın amacı tarihî mekânlarda yaratıcı drama ile etkili sosyal bilgiler öğretiminin nasıl yapıldığını çeşitli araştırmalardan ortaya koymaktır.

YÖNTEM

Çalışmanın deseni, nitel araştırma yöntemine göre tasarlanmıştır. Nitel araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Karasar'a (1998: 59) göre tarama modeli "geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi" amaçlar. Tarama modeli var olan ya da tarihte var olmuş durumları olduğu gibi anlamaya ve betimlemeye hedefler. Kaptan'a (1991) göre betimsel yöntem "mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de dikkate alarak durumlar arasındaki etkileşimi hedef alır."

Çalışmada yaratıcı dramanın sosyal bilgiler başta olmak üzere, tarihî mekânlarda, müzelerde, okul dışı ortamlarda kullanımı; sosyal bilgilerin ve tarihle ilgili konuların okul dışı ortamlarda öğretimi hakkındaki yüksek lisans ve doktora tezleri, deneysel araştırmalar ve makaleler incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde drama, yaratıcı drama, okul dışı ortamlarda sosyal bilgiler ve tarihle ilgili konuların öğretimi hakkındaki çalışmalar doküman incelemesi yoluyla ele alınmıştır.

BULGULAR

Sosyal bilgiler öğretiminde tarihî mekânların kullanımıyla ilgili yapılan araştırmalarda sosyal bilgiler öğretiminde tarihî yerlerin ve mekânların kullanılmasının öğrenmeyi pozitif yönde etkilediği ortaya çıkmıştır. Gökkaya ve Yeşilbursa (2009) sosyal bilgiler öğretiminde tarihsel mekânların kullanımının ders başarısını olumlu etkilediğini ortaya koymuşlardır. Avcı ve Öner (2015) araştırmalarında bütün öğretmenlerin tarihsel yerlerde öğretimi önemli bulduklarını, bu yerlerde hangi konularda öğretim yapabileceklerini ve tarihî mekânlarda öğretimin öğrencilere kazandıracağı yararları bildiklerini ortaya koymuşlardır. Çepni ve Aydın (2015) yaptıkları araştırmada "sosyal bilgiler öğretmenleri, sınıf dışı okul ortamlarının sosyal bilgiler öğretimine olumlu katkı sağlayabileceğini belirtmişlerdir. Öğretmenler bu ortamların, yaparak yaşayarak öğrenmelere olanak sunduğunu, öğrencilerde etkili öğrenmeler sağladığını ve bilgiyi somutlaştırdığı belirtmişlerdir."

Dikyol, İnce ve Usta (2011) öğretmen adaylarının, tarihî mekân ve tarihî eserlere ilişkin olumlu görüşlere sahip olduklarını ortaya çıkarmışlardır. Bunun yanında Öner'in (2015) yaptığı çalışmada öğretmenlerin "öğretiminin gerçekleştirilebileceği mekânlar hakkındaki farkındalıklarının sınırlı olduğu ve okul dışı tarih öğretiminin içeriği hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları" ortaya konmuştur. Bundan dolayı sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarihî mekânlarda yapılan öğretim hakkında eğitim edinmeleri gerektiği söylenebilir. Akhan'a (2009) göre yaratıcı dramanın amaçları arasında özgüven kazandırma, karar verme becerisini, hayal gücünü, duygu ve düşüncelerini geliştirme gelmektedir. Bunun yanında yaratıcı drama hem öğrenciler hem de öğretmenler için farklı bakış açıları kazanma, empati kurma ve düşünmeye yardımcı olan etkili bir öğrenme yöntemidir. Üstündağ (2012) yaratıcı drama sürecinin içinde olan birey, farkına bile varmadan duyularını eğitirken aktif bir katılımcı olarak öğrenme sürecinin içinde yer alır.

Drama, düşünme, yorumlama, algılama, dinleme ve konuşma yeteneklerinin etkili bir şekilde gelişmesi açısından öğrencilere olumlu faydalar sağlar (Çelikkaya 2014). Drama yönteminin sosyal bilgiler dersinde tarih konularının öğretiminde verimli ve etkili olduğu görülmüştür (Pektezel 2017). Öğrenciler, yaratıcı dramanın dersleri çok eğlenceli ve zevkli hâle getirdiğini, derslerde sıkılmadıklarını ve derse katılımın daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir (Nayci ve Adıgüzel 2017). Drama yöntemi öğrencilerin sosyal becerilerini, sosyal kurallara uyumunu ve beğenilirliklerini artırmaktadır (Yılmaz 2013). Yaratıcı drama etkinliklerine katılan öğrenciler hoşgörü ile duygu ve düşüncelere saygı değerlerini ve bu değerlerle ilgili davranışları öğrendiklerini belirtmişlerdir (Zengin 2014).

Ezer ve Aksüt'ün (2018) yaptıkları çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu drama yönteminin yaparak yaşayarak öğrenme, yaratıcı düşünme, kalıcı öğrenme ve iş birliği gibi olumlu yönleri olduğunu, bir kısım öğretmenin drama yönteminin bazı konuların öğretilmesinde uygun olmadığını belirtmişlerdir. Koç'a (2013) göre öğretmenler drama yöntemini kullanmada kendilerini yeterli görmektedirler. Bunun yanında ya hiç kullanmamakta ya da az kullanmaktadırlar.

Sosyal bilgiler dersinde drama (Bingöl 2015, Çelikkaya 2014, Ezer ve Aksüt 2017, Kartal 2009, Rüzgâr 2014, Saraç 2015, Yılmaz 2013) ve yaratıcı drama yöntemlerinin (Aykaç ve Adıgüzel 2011, Nayci ve Adıgüzel 2017, Öztürk ve Sarı 2018, Uygungül 2016) kullanılması öğrenci başarısını arttırmaktadır. Araştırmalar drama (Bingöl 2015, Ezer

ve Aksüt 2017, Saraç 2015) ve yaratıcı drama (Kaf 2017, Öztürk ve Sarı, 2018, Uygungül 2016) yöntemlerinin sosyal bilgiler dersine karşı tutumu olumlu etkilediğini ortaya koymaktadır. Bunun yanında Pektezel (2017) öğrencilerin ve öğrenci velilerinin de drama yöntemi ile ilgili olumlu görüş ve tutuma sahip olduklarını bulmuştur. Sosyal bilgiler dersiyle paralel olarak 8. Sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde de yaratıcı drama yönteminin öğrenci başarısını arttırdığı, derse karşı tutumu olumlu etkilediği bulunmuştur (Altıkulaç ve Akhan 2010).

Genel olarak bütün bu çalışmalardan sosyal bilgiler öğretiminde tarihî mekânlarda yapılan öğretimin oldukça önemli olduğu söylenebilir. Yukarıdaki çalışmalardan sosyal bilgiler öğretiminin tarihî mekânlarda yapılmasının akademik başarıyı, derse karşı tutum ve algıyı, becerileri arttırdığı sonuçlarına ulaşılabilir. Bunun yanında bu çalışmalardan müze, tarihî mekân, alan gezilerinin nasıl planlandığı, nasıl yapıldığı ve etkinliklerin nasıl gerçekleştirildiği ile ilgili istifade edilmiştir.

SONUÇ

Sosyal bilgiler dersinin tarihî ören yeri, köprü, han, kervansaray, saray, köşk, cami, müze, mezarlık, savaş alanı vb. gibi mekânlarda ve yerlerde işlenmesi çok önemli bir konudur. Çünkü sosyal bilgiler dersinin geçmişten günümüze değişim ve süreklilik içinde etkili öğretimi için otantik ve gerçek mekânların kullanılması kaynaklarda belirtildiği gibi akademik başarı, derse karşı tutum ve becerilerin arttırmasında çok önemli bir faktördür.

Konuyla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde araştırmalarının büyük bir kısmının akademik başarı, tutum, beceri ile ilgili deneysel çalışmalar olduğu görülmektedir (Akar Vural 2005, Altıkulaç ve Akhan, 2010, Aykaç ve Adıgüzel, 2011, Başçı ve Gündoğdu 2011, Bingöl 2015, Cömertpay 2006, Çelikkaya 2014, Ezer ve Aksüt 2017, Hamurcu 2009, Kaf 2017, Karabağ 2014, Kartal 2009, Malbeleği 2011, Nayci ve Adıgüzel 2017, Okvuran 1993, Okvuran 2000, Öztürk ve Sarı 2018, Rüzgar 2014, Saraç 2015, Uygungül 2016, Üstündağ 1997, Yıldırım 2011, Yılmaz 2013). Bazı çalışmaların ise görüş istemeye yönelik nitel çalışmalar olduğu anlaşılmaktadır (Ata 2002, Avcı ve Öner 2015, Başçı ve Gündoğdu 2011, Çepni ve Aydın 2015, Dönmez ve Yazıcıoğlu 2013, Dikyol, İnce ve Usta 2011, Ezer ve Aksüt 2018, Hamurcu 2009, Kaf 2017, Karabağ 2014, Metinnam, Keleşoğlu ve Özen 2015, Okvuran 2000, Öner 2015, Yıldırım 2011).

Tarihî mekânlarda drama ile sosyal bilgiler öğretimi özgün bir konu olduğu için farklı düzeylerde yüksek lisans ve doktora tezleri hazırlanabilir. Öğretmen adayları, sosyal bilgiler öğretmenleri ve öğrencilerle nicel araştırma yöntemleriyle bu yaklaşımın akademik başarıya, tutuma, tarihsel empati ve iletişim becerilerine etkisi araştırılabilir. Bunun yanında eylem araştırmasıyla öğrenci ve öğretmen adaylarıyla ilgili tezler yapılabilir. Türkiye sınırları dışındaki Osmanlı Devleti'nden kalan tarihî mekânlarda (Balkanlar, Ortadoğu, Kuzey Afrika, Kafkasya) yaratıcı drama ile uygulanabilir.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, Ö. (2006). "Yaratıcı Drama Kavramı, Bileşenleri ve Aşamaları". *Yaratıcı Drama Dergisi*, *1*(1), 17-27.

Adıgüzel, Ö. (2017). *Eğitimde Yaratıcı Drama.*(10. Basım). Ankara: PegemA.

Akhan, N. E. (2009). Yaratıcı Dramanın Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılması, Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar. R. Turan, A. M. Sünbül, H. Akdağ (Editörler). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar.* Ankara: PegemA, s. 359-385.

Altıkulaç, A. ve Akhan, N. E. (2010). 8. Sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Yaratıcı Drama Yöntemi ve Altı Şapkalı Düşünme Tekniğinin Kullanılmasının Öğrenci Başarı ve Tutumlarına Etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *11*(3), 225-247.

Ata, B. (2002). *Müzelerle ve Tarihî Mekânlarla Tarih Öğretimi: Tarih Öğretmenlerinin Müze Eğitimine İlişkin Görüşleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Avcı, C. Öner, G. (2015). "Tarihî Mekânlar ile Sosyal Bilgiler Öğretimi: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüş ve Önerileri". *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *15* (USBES Özel Sayısı I), 108-133.

Aykaç, M. ve Adıgüzel, Ö. (2011). "Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Dramanın Yöntem Olarak Kullanılmasının Öğrenci Başarısına Etkisi". *Kastamonu Eğitim Dergisi*, *1*(19), 297-314.

Başçı, Z. ve Gündoğdu, K. (2011). "Öğretmen Adaylarının Drama Dersine İlişkin Tutumları ve Görüşleri: Atatürk Üniversitesi Örneği". *Elementary Education Online*, *10*(2), 454-467.

Bingöl, K. T. (2015). *İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin Drama Tekniğiyle İşlenmesinin Akademik Başarı, Tutum ve Kalıcılığa Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan: Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Cömertpay, B. (2006). *Dramanın Beş-Altı Yaş Grubu Çocuklarının Dil Edinimine Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çelikkaya, T. (2014). "Sosyal Bilgiler Dersinde Drama Yönteminin Önemi ve Uygulama Örnekleri". *Turkish Studies, 9*(2), 447-470.

Çepni, O. Aydın, F. (2015). "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sınıf Dışı Okul Ortamlarına İlişkin Görüşleri". *The Journal of Academic Social Science Studies*, *39*, 317-335.

Dikyol, D. Ç., İnce, E. ve Usta, S. (2011). "Öğretmen Adaylarının Tarihi Mekânlara ve Eserlere İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi". *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, *16*(2), 57-68.

Ezer, F. ve Aksüt, S. (2017). "5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Drama Yönteminin Öğrenci Başarısına, Tutumuna ve Kalıcılığa Etkisi". *The Journal of Academic Social Science Studies*, *Summer II, 58*, 403-419.

Ezer, F. ve Aksüt, S. (2018). "Sosyal Bilgiler Dersinde Drama Yönteminin Kullanılmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri". *Autumn II, 71*, 91-112.

Gökkaya, A. K. ve Yeşilbursa, C. C. (2009). "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihi Yerlerin Kullanımının Akademik Başarıya Etkisi". *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Bahar 7*(2), 483-506.

Hamurcu, H. (2009). "Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Yaratıcı Dramaya Yönelik Tutumları". *Education Sciences NWSA, E Journal of New World Sciences Academy, 4*(4), 1257-1273.

Kabapınar, Y. (2009). *İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Maya Akademi.

Kaf, Ö. (2017). "Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgilerde Yaratıcı Drama Dersine Yönelik Tutumları ve Sürece İlişkin Görüşleri". *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, *18*(3), 931-947.

Kaptan, S. (1991). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Ankara: Tekışık.

Karabağ, G. (2014). "Tarih Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Dramaya Yönelik Tutumları". *GEFAD/GUJGEF, 35*(1), 27-46.

Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 8. Basım. Ankara: Nobel.

Malbeleği, F. (2011). *Drama Yönteminin Sosyal Bilgiler Dersi Başarısına ve Bilinçli Tüketicilik Düzeyine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

McCaslin, N. (2016). *Yaratıcı Drama Sınıf İçinde ve Dışında*. Ankara: Nobel.

MEB. (2014). *Sosyal Bilgiler 4-5. Sınıf Programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.

MEB. (2018). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.

Nayci, Ö. ve Adıgüzel, Ö. (2017). "Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Dramanın Bir Yöntem Olarak Kullanılmasının Öğrenci Başarısına Etkisi". *Eğitim ve Bilim, 42*, 349-365.

Okvuran, A. (1993). *Yaratıcı Drama Eğitiminin Empatik Beceri ve Empatik Düşünme Eğilimlerine Etkisi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Okvuran, A. (2000). *Yaratıcı Dramaya Yönelik Tutumlar.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Öner, G. (2015). "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 'Okul Dışı Tarih Öğretimi'ne İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi". *Turkish History Education Journal, 4*(1), 89-121.

Öztürk, T. ve Sarı, D. (2018). "Sosyal Bilgilerde Yaratıcı Drama Kullanımının Öğrencilerin Başarılarına, Tutumlarına ve Öğretimin Kalıcılığına Etkisi". *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 11*(3), 586-605.

Pektezel, B. (2017). "*Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Drama Kullanımı: Bir Eylem Araştırması"*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak: Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Safran, M. ve Ata, B. (2006). *Okul Dışı Tarih Öğretimi, Tarih Eğitimi Makale ve Bildiriler*. Ankara: Gazi.

San, İ. (1990). "Eğitimde Yaratıcı Drama". *Ankara Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*,*23*(2), 573-574.

San, İ. (1998). "Yaratıcı Drama Çalışmalarının Dünü ve Bugünü". *2. Ulusal Çocuk Kültürü Tiyatroda Yaratıcı Drama Dergisi*. Ankara: ÇYDD.

Saraç, A. (2015). *Sosyal Bilgiler Dersinde Drama Yöntemi Kullanılmasının Tutum, Başarı ve Kalıcılığa Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sever, R., Yalçınkaya, E. ve Mazman, F. (2009). "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Etkili Bir Öğretim Yöntemi: Dramatizasyon". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,*13*(1), 155-166.

Uygungül, Ö. (2016). *Yaratıcı Drama Yönteminin Öğrencilerin Öğrenme Stillerine Göre Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına, Akademik Başarılarına ve Kalıcılığa Etkisi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Üstündağ, T. (2012. *Yaratıcı Drama Öğretmenimin Günlüğü.*(11. Basım.) Ankara: PegemA.

Yeşilbursa, C. C. (2008). "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihî Yerlerin Kullanımı". *Türklük Bilimi Araştırmaları TÜBAR-XXIII-/Bahar*, 209-222.

Yıldırım, Y. (2011). *Okul Öncesi Eğitimi Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Drama Dersine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Zengin, E. E. (2014). *Yöntem Olarak Yaratıcı Drama Kullanımının İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerlere Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde: Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ALANINDA EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ KONUSUNDA YAPILAN MAKALELERİN İNCELENMESİ

Prof. Dr. Kubilay YAZICI
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde, Türkiye, kyazici@ohu.edu.tr

Şükran GEÇGEL
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde, Türkiye, sukrangecgell@gmail.com

ÖZET

Bilim ve teknolojide yaşanan hızlı değişimler insan yaşamını sosyal, kültürel ekonomik, siyasal yönlerden etkilediği gibi aile, hukuk, ekonomi, eğitim gibi toplumun başlıca kurumlarını da etkilemektedir. Teknolojinin sağladığı yeniliklerden önemli ölçüde etkilenen alanlardan birisi de eğitim-öğretim ortamları olmaktadır. Bu durum toplumun, özelde de bireylerin eğitimini ve değişimini gerektirmektedir. Hem eğitimcilerin hem öğrencilerin eğitim-öğretim ortamlarında teknoloji alanında ortaya çıkan yenilikleri takip etmesi ve eğitim-öğretim ortamlarında teknolojiyi nasıl kullanmaları gerektiğine dair bilgi, beceri ve yeterliliğe sahip olmaları bir zorunluluk haline gelmiştir. Eğitim-öğretim ortamlarında teknolojinin kullanımı eğitim teknolojilerinin bir araç haline gelmesine ve geleneksel öğretim yöntemlerinin yerine yaratıcı öğrenmeye uygun bir eğitim modelinin sunulmasına imkân vermektedir. Dijital dönüşüm olarak adlandırabileceğimiz bu süreçte dünyada kullanılan eğitim teknolojilerine benzer bir biçimde ülkemizde de eğitim teknolojilerinin kullanılmaya başladığı bilinmektedir. Özellikle eğitim-öğretim ortamlarına teknolojinin entegre edilmesi interaktif teknolojinin kullanıldığı bir eğitim modelinin benimsenmesini sağlamıştır. Nitekim öğretim programlarında öğretim süreçlerinin eğitim teknolojisi araçlarıyla desteklenmesi ve eğitim ortamlarına teknolojinin nasıl entegre edilmesi gerektiğine dair araştırmalar giderek artmaktadır. Bu araştırmaların da önemli bir çalışma alanı haline gelen sosyal bilgiler eğitiminde eğitim teknolojileri konusuna ilişkin yapılan çalışmaların sayısı artmaktadır. Bu amaçla araştırmada sosyal bilgiler eğitimi alanında eğitim teknolojileri konusunda 2005-2022 yılları arasında yapılan makalelerin yöntem, hedef kitle ve veri toplama araçlarının türlerinin tespit edilmesi hedeflenmektedir. Araştırmanın amacına uygun olarak bu çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada öngörülen ölçütlere göre ULAKBİM makale veri tabanı ve Google Scholar veri tabanı içerisinde "Sosyal bilgiler ve eğitim teknolojileri" anahtar kelimeleri kullanılarak amaca uygun bulunan makaleler taranmıştır. Tarama sonucunda ulaşılan çalışmaların bulguları analiz edilerek sonuçlara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, eğitim, teknoloji.

INVESTIGATION OF ARTICLES ON EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN SOCIAL SCIENCES EDUCATION

Prof. Dr. Kubilay YAZICI
Niğde Ömer Halisdemir University, Niğde, Turkey, kyazici@ohu.edu.tr

Şükran GEÇGEL
Niğde Ömer Halisdemir University, Niğde, Turkey, sukrangecgell@gmail.com

ABSTRACT

Rapid changes in science and technology affect human life in social, cultural, economic and political aspects as well as the main institutions of society such as family, law, economy and education. One of the areas that are significantly affected by the innovations provided by technology is the education-teaching environment. This situation requires the education and change of the society, and in particular of the individuals. It has become a necessity for both educators and students to follow the innovations in the field of technology in educational environments and to have the knowledge, skills and competences on how to use technology in educational environments. The use of technology in educational environments allows educational technologies to become a tool and to offer an education model suitable for creative learning instead of traditional teaching methods. In this process, which we can call digital transformation, it is known that educational technologies have started to be used in our country, similar to the educational technologies used in the world. In particular, the integration of technology into educational environments has led to the adoption of an education model in which interactive technology is used. As a matter of fact, researches on how teaching processes should be supported by educational technology tools and how technology should be integrated into educational environments are increasing. The number of studies on educational technologies in social studies education, which has become an important field of study in these studies, is increasing. For this purpose, it is aimed to determine the methods, target audience and types of data collection tools of the articles made between 2005-2022 on educational technologies in the field of social studies education. In accordance with the purpose of the research, document analysis method will be used in this study. According to the final criteria in the research, articles found suitable for the purpose were searched using the keywords "Social studies and educational technologies" in the ULAKBİM article database and Google Academic database. The results of the analysis regarding the results of the screening are given.

Keywords: Social studies, education, technology.

Giriş

Çağımızın vazgeçilmez bir parçası olan teknoloji günlük yaşantımızda önemli bir yere sahip olmaktadır. İnsanlar teknoloji aracılığıyla nasıl öğrenirim sorusuna yanıt bulmakla birlikte aynı zamanda sorunlarında alternatif bir çözüm olarak kullanmaktadır. Her geçen gün etkisi artan teknoloji eğitim-öğretim ortamlarında da alternatif bir araçtan ziyade bir zorunluluk haline gelmiştir. Eğitim teknolojisi eğitim süreçlerinin yürütülmesiyle ilgili olup davranışları saptama, yaşantı kazandırma ve bir beceri haline getirmede ortamı düzenleme etkinliklerini kapsamaktadır (Alkan, 1990 s. 358). Eğitim teknolojisi kavramının terminolojisine bakıldığında öğretim teknolojisi, eğitim iletişimi, görsel ve işitsel araçlar teknolojisi ve eğitim ortamları gibi kavramlarla kullanıldığı görülmektedir (Çelik, 2019 s. 7). Eğitim teknolojileri AECT (Association for Educational Communications and Technology) (2004) tarafından öğrenmeyi kolaylaştırma ve öğretim performansının artırılmasında uygun teknolojik kaynakların kullanılması, sürecin yönetilmesinde gerekli olan etik uygulamalar ve çalışmalar olarak açıklanmaktadır. Dieuzeide (1971), eğitim teknolojilerini öğrenme biliminin sınıf ortamında gerçek dünya şartlarına uygulanmasını kapsayan bilgiler bütünü olduğunu ve bu süreç içerisinde geliştirilen her türlü araç, yöntem ve tekniğin bu uygulamaya yardım etmek amaçlı olduğunu ifade etmektedir.

Çağdaş eğitim teknolojisi kavramı incelendiğinde fizik, bilim, davranış bilim ve sistem kavramlarıyla ilişkili olduğu görülmektedir. Eğitim teknolojileri fizik bilim kavramı açısından incelendiğinde öğretme sürecinde sadece makinelerin kullanılması, davranış bilim temelinde sosyoloji, psikoloji gibi alanların ön planda olduğu insan davranışlarının analizine dayanan bir disiplin olarak, sistem kavramı açısından ise eğitim teknolojileri fizik bilimi ve davranış bilimlerinin bakış açısından farklı olarak öğrenmeyi bağımsız bir değişken olarak sosyal ve teknik bir sistem olarak açıklanmaktadır (Alkan, 2005). Kısaca bir ifadeyle eğitim teknolojileri bilim ve teknolojide gerçekleşen icatları eğitim-öğretim sürecinde kullanmayı amaçlamaktadır (Ulaş & Ozan 2010 s. 64).

Uluslararası alanda önemli bir konu olarak takip edilen eğitim teknolojileri konusu Ülkemizde de eğitim bilimleri alanında öğrenme-öğretmen anlayışında değişiklerin yaşanmasını ve bu değişikliklerin öğretim programlarına yansıtılmasıyla eğitimde kaliteyi eşitliği ve kaliteyi artırmak hedeflenmiştir (MEB [Millî Eğitim Bakanlığı] 2005'den Akt. Yeşiltaş & Kaymakçı, 2014 s. 317). Bu amaçla Millî Eğitim Bakanlığı tarafından başlatılan öğretim programlarının yenilenmesinde sosyal bilgiler öğretim programları da yenilenmiştir. 2005 sosyal bilgiler öğretim programının yenilenmesinde eğitim teknolojileri önemli bir konu olmuş ve akademik araştırmaları da yansımıştır (Yeşiltaş & Kaymakçı, 2014 s. 317). Bu amaçla araştırma kapsamında sosyal bilgiler eğitimi alanında eğitim teknolojileri konusunda 2005-2022 yılları arasında yapılan makalelerin yıl, yöntem, hedef kitle ve veri toplama araçları açısından incelenmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem

Bu araştırmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Belgesel tarama olarak da ifade edilen doküman analizi belirli bir amaca yönelik olarak kaynakları bulma, okuma not alma ve değerlendirme işlemlerini içermektedir (Karasar, 2005).

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplama aracını öngörülen ölçütlere göre ULAKBİM makale veri tabanı ve Google Scholar veri tabanı içerisinde "Sosyal bilgiler ve eğitim teknolojileri" anahtar kelimeleri kullanılarak amaca uygun taranan sosyal bilgiler eğitiminde eğitim teknoloji konulu 96 makale oluşturmaktadır.

Verilerin Analizi

2005- 2022 yılları arasında sosyal bilgiler eğitimi alanında eğitim teknoloji konulu makaleler çalışılan araştırma yılı, araştırma yöntemi, hedef kitlesi ve veri toplama araçları kodlarına göre ayrılmıştır. Daha sonra tablo oluşturulmuş ve her makale bu kodlara göre analiz edilerek tablodaki kodların altına yazılmıştır.

Bulgular

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Eğitim Teknolojileri Konulu Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı (2005-2022)

Yıl	f
2005	1
2006	1
2007	1
2008	3
2009	1
2010	1
2011	3
2012	2
2013	3
2014	5
2015	5
2016	3
2017	3
2018	4
2019	11
2020	21
2021	17
2022	11
Toplam	**96**

Tablo 1' de yer alan verilere göre sosyal bilgiler eğitimi alanında eğitim teknolojileri konusunda yapılan makalelerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde en az makalelerin 2005-2007 ve 2009-2010 yılları arasında olduğu, 2019 yılından itibaren yayımlanan makale sayısının arttığı ve en çok makale sayısının 2020 yılında yayımlandığı görülmektedir.

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Eğitim Teknolojileri Konulu Makalelerin Araştırma Yöntemleri Dağılımı

Model	Tür	f
Nicel	Deneysel araştırma	20

	Tarama	18
Toplam		**38**
Nitel	Durum çalışması	18
	Fenomoloji	17
	Doküman Analizi	6
	Tarama	4
	Eylem Araştırması	3
	Derleme	3
	Metafor	1
Toplam		**52**
Karma		6
Toplam		**96**

Tablo 2'de yer alan sosyal bilgiler eğitiminde eğitim teknolojileri konulu makalelerin araştırma yöntemleri 38 nicel 52 nitel ve 6 karma yöntemin kullanıldığı görülmektedir. Nicel yöntemle gerçekleştirilen makalelerde en çok deneysel çalışmaların gerçekleştirildiği, nitel yöntemde ise en çok durum çalışması en az metafor türünün kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Eğitim Alanında Eğitimi Teknolojileri Konulu Makalelerin Hedef Kitle Dağılımı

Hedef kitle	**f**
Sosyal bilgiler öğretmenleri	27
Ortaokul öğrencileri	29
Sosyal bilgiler öğretmen adayları	26
İlkokul öğrencileri	3
Veli	2
Toplam	**87**

Tablo 3'te yer alan sosyal bilgiler eğitimi alanında eğitim teknolojileri konulu makalelerin hedef kitle dağılımı incelendiğinde, en çok hedef kitle grubunun ortaokul öğrencileri en az hedef kitle grubunun ise veliler olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Sosyal Bilgiler Eğitim Alanında Eğitimi Teknolojileri Konulu Makalelerin Veri Toplama Araçları

Veri Toplama Araçları	**f**
Ölçek	22
Yarı yapılandırılmış görüşme formu	22
Görüşme formu	18
Başarı testi	15
Anket	7
Açık uçlu görüşme formu	4
Araştırmacı günlükleri	4
Öğrenci günlükleri	2
Kelime ilişkilendirme testi	1
Mülakat formu	1
Değerlendirme formu	1
Dijital hikâye	1
Toplam	**98**

Tablo 4'te yer alan sosyal bilgiler eğitim alanında eğitimi teknolojileri konulu makalelerin veri toplama araçları incelendiğinde, en çok ölçek ve yarı yapılandırılmış görüşme formunun kullanıldığı en az ise kelime ilişkilendirme testi, mülakat formu, değerlendirme formu ve dijital hikâye veri toplama araçlarının kullanıldığı görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Sosyal bilgiler eğitimi alanında eğitim teknolojileri konusunda 2005-2022 yılları arasında yapılan makalelerin yayın yılı yöntem, hedef kitle ve veri toplama araçları incelendiğinde ulaşılan sonuçlar;

Sosyal bilgiler eğitimi alanında eğitim teknolojileri konusunda 2005-2022 yılları arasında yapılan makalelerin yıllara göre olan dağılımında 2019 yılından itibaren makale sayısının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun pandemi sürecinin başlamasıyla birlikte uzaktan eğitim sürecinde eğitim teknolojilerine olan ihtiyacın artmasıyla ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Akgün ve Akgün (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da sosyal bilgiler eğitiminde teknoloji kullanımına yönelik incelenen tezlerde 2019 yılında bir artışın meydana geldiği sonucuna ulaşılmıştır. 2005-2010 yılları arasında yer alan makalelerin ise yetersiz sayıda olduğunu söylemek mümkündür. Geçit ve Kartal (2010) tarafından gerçekleştirilen araştırmada sosyal bilgiler eğitimi araştırma konuları içerisinde eğitim teknolojileri konusunun 2000-2010 yılları arasında gerçekleştirilen çalışmalarda yetersiz sayıda olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler eğitimi alanında eğitim teknolojileri konusunda 2005-2022 yılları arasında yapılan makalelerin yöntemleri incelendiğinde daha çok nitel yöntemde durum çalışması deseninin kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Nicel yöntemde ise en çok deneysel desen kullanılmıştır. Bu durumun araştırma konusu ve araştırmacı tercihleriyle ilgili olduğu söylenebilir.

Sosyal bilgiler eğitimi alanında eğitim teknolojileri konusunda 2005-2022 yılları arasında yapılan makalelerin hedef kitleleri incelendiğinde en çok hedef kitle grubunun ortaokul öğrencileri en az hedef kitle grubunun ise veliler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akgün ve Akgün (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da sosyal bilgiler eğitiminde teknoloji kullanımına yönelik incelenen tezlerin örneklem grupları incelendiğinde en fazla ortaokul öğrencilerinin olduğu tespit edilmiştir. Eğitim teknolojilerinde öğrenen ve etkilenen tarafın öğrenciler olması nedeniyle çalışmalarda da daha çok uygulamaya yönelik ortaokul öğrencilerinin hedef kitle olduğu düşünülebilir.

Sosyal bilgiler eğitimi alanında eğitim teknolojileri konusunda 2005-2022 yılları arasında yapılan makalelerin veri toplama araçları incelendiğinde en çok ölçek ve yarı yapılandırılmış görüşme formunun kullanıldığı en az ise kelime ilişkilendirme testi, mülakat formu, değerlendirme formu ve dijital hikâye veri toplama araçlarının kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Akgün ve Akgün (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da sosyal bilgiler eğitiminde teknoloji kullanımına yönelik incelenen tezlerde en çok veri toplama aracı olarak ölçek, başarı testi ve görüşme formu kullanıldığı tespit edilmiştir.

Öneriler

Sosyal bilgiler eğitimi alanında eğitim teknolojileri konulu çalışmaların gerçekleştirilmesinde dijitalleşmeye odaklanan ve uygulamaya yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi önerilebilir.

Uzaktan eğitim sürecinde eğitim teknolojileri konulu çalışmaların sayıca artması ihtiyaca bağlı bir durum olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle gelecekte olası bir pandemi veya kriz dönemlerinde eğitim-öğretimin teknoloji kullanılarak nasıl entegre edilmesi gerektiğine ilişkin uzun vadeli projelerin gerçekleştirilmesi önerilebilir.

Kaynakça

Akgün, İ., & Akgün, M. (2021). Sosyal bilgiler eğitiminde teknoloji kullanımına yönelik tezlerin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (58), 227-247.

Alkan, C. (1990). Çağdaş eğitim teknolojisi kavramı. *Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi*, *8*(8), 351-367.

Alkan, C. (2005), *Eğitim Teknolojisi*. Anı Yayıncılık.

Association for Educational Communications and Technology (AECT). (2004, June 1). The Definition of Educational Technology. Şubat 18, 2019 tarihinde METU Open Course: http://ocw.metu.edu.tr/file.php/118/molenda_definition.pdf adresinden erişilmiştir.

Çelik, A. (2019). *Öğretmenlerin Eğitim teknolojileri kullanım düzeylerinin belirlenmesi: Sakarya ili örneği*. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Dieuzeide, H. (1971). Eğitim Teknolojisi ve Eğitimin Gelişimi. *Eğitim Yayıncılığı İncelenmesi*, *5* (4), 25-42.

Geçit, Y., & Kartal, A. (2010). Türkiye'deki sosyal bilgiler eğitimi araştırma konuları üzerine bir inceleme. International Conference on New Trends in Education and Their Implications, Antalya.

Karasar, N. (2005). Bilimsel araştırma yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım.

Ulaş, A. H., & Ozan, C. (2010). Sınıf Öğretmenlerinin Eğitim Teknolojileri Açısından Yeterlilik Düzeyi? *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *14*(1), 63-84.

Yeşiltaş, E., & Kaymakçı, S. (2014). Sosyal bilgiler öğretim programının teknoloji boyutu. *Sosyal Bilimler Dergisi*, *5* (16), 314-340.

EVLİYA ÇELEBİ SEYAHATNAMESİ'NİN TARİH DERSLERİNDE KULLANIMI

Mücahit POYRAZ
Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, pyrzmcht@gmail.com

ÖZET

Yapılan araştırmalar, tarihi kaynakların sınıf ortamına getirilerek öğrenci ile temasının sağlanmasının öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini arttırmalarına, tarihe doğrudan tanıklık etmenin öğrencide yarattığı heyecan içinde dersin amaçlarına daha kolay şekilde ulaşılmasına yardımcı olduğunu göstermektedir. Tarihimizde birçok seyyah tarafından yazılmış seyahatnameye rastlamak mümkündür. Dünyada tarihin, insanlara ait kültürel öğelerin öğrenilmesinde önemli kaynaklardan biri olan Evliya Çelebi Seyahatnamesi tarih derslerinde kullanılabilecek birçok öge içermektedir. Bu seyahatname, Türk toplumunun aile-sosyal yapısı ile kültürü hakkında vermiş olduğu bilgiler kendimizi anlamlandırmamız açısından tarih derslerinde kullanılabilecek önemli tarihsel kanıt ve materyallerdir. Günümüzde aile yapısının temelinden sarsıldığı, aile içinde nasıl davranılması gerektiğinin unutulduğu, bireyin aile ve toplumdaki varlığına ilişkin sorunlar yaşadığı, toplumsal hayatta insanların giderek birbirinden uzaklaşıp zarar verdiği bir gerçektir. Öğretim için gerekli olan tarihin bu hafızasını bizlere sunan en önemli kaynaklardan biri olan Evliya Çelebi Seyahatnamesi, bizlerin geçmişten beri ayrı bir hassasiyet ile kurulmuş olan aile ve sosyal yapımız hakkında sunduğu örnekler bizlere yol göstermektedir. Araştırmanın amacı, kendi tarihimiz ve kültürel kodlarımız, aile ve sosyal yapımız hakkında öneli bilgiler veren Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin tarih dersinde kullanımına yönelik yapı ve özelliklerini ortaya koymaktır. Bu doğrultuda araştıma nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemiyle desenlenmiştir. Bu araştırmanın verileri, Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin Türk aile ve sosyal yapısıyla ilgili bilgilerin yer aldığı kısımlardan elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler sırayla betimsel-içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgılar önce tematik bir çerçeveye alınmış daha sonra detaylı bir analize tabii tutulmuştur. Araştırma bulguları, Türk aile yapısını detaylı şekilde gösteren, ilişkilerin nasıl olduğunu ve düzenlendiğini ve bunu farklı coğrafyalardan insanların hayatlarından örneklerle anlatan, sosyal dayanışmanın önemini gösteren ve bireyin günlük ve toplumsal hayatta nasıl davrandığını bildiren; tarih derslerinde kullanılabilecek önemli bir başvuru kaynağı olduğuna dair kanıtlardan oluşmaktadır. Araştırma sonucunda Evliya Çelebi Seyahatnamesinin tarihte Türk aile ve sosyal yapısının anlatıldığı tarih derslerinde yer verilebilecek önemli bir tarihsel kanıt ve materyal olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tarih Öğretimi, Materyal, Aile.

THE USE OF EVLIYA CELEBI TRAVEL BOOK IN HISTORY LESSONS

ABSTRACT

Studies show that bringing historical sources to the classroom environment and ensuring their contact with the students increase the interest and attention of the students, and help the students to reach the objectives of the lesson more easily in the excitement of witnessing history directly. It is possible to come across travel books written by many travelers in our history. Evliya Çelebi's Travel Book, which is one of the important sources for learning history and cultural elements of people in the world, contains many items that can be used in history lessons. This travel book, the information it gives about the family-social structure and culture of Turkish society, is important historical evidence and materials that can be used in history lessons in order to make sense of ourselves. It is a fact that today the family structure is shaken from its foundation, how to behave in the family is forgotten, the individual has problems regarding her existence in the family and society, and people are increasingly alienating and harming each other in social life. Evliya Çelebi's Travel Book, which is one of the most important sources that presents this memory of history necessary for teaching, guides us with examples of our family and social structure, which has been established with a special sensitivity since the past. The aim of the research is to reveal the structure and features of Evliya Çelebi's Travel Book, which gives important information about our own history and cultural codes, family and social structure, for its use in history lessons. In this direction, the research was designed with the document analysis method, which is one of the qualitative research methods. The data of this research were obtained from the parts of Evliya Çelebi's Travel Book, which contains information about the Turkish family and social structure. The data obtained in the research were analyzed sequentially using the descriptive-content analysis method. The findings were first taken into a thematic framework and then subjected to a detailed analysis. The research findings show the Turkish family structure in detail, how the relationships are and how they are arranged, explaining this with examples from the lives of people from different geographies, showing the importance of social solidarity and reporting how the individual behaves in daily and social life; It consists of evidence that it is an important reference source that can be used in history lessons. As a result of the research, it was concluded that Evliya Çelebi's Travel Book is an important historical evidence and material that can be included in the history lessons in which the Turkish family and social structure in history are explained.

Keywords: History Teaching, Materiel, Family.

GİRİŞ

Aile, birlikte yaşama gereği içindeki insanoğlunun kurmuş olduğu ilk sosyal yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal anlamda ortaya çıkan bu yapıya tarihsel süreçte başka anlamlar eklenmiş; siyasal, dini ve kültürel devamlılığın güvencesi olarak görülmüştür. Milletler, her anlamda varoluşlarını anlamlandırmak adına aile kurumuna başvurmuştur. Güçlü aile yapısına sahip olan milletler bu sayede ayakta kalmayı başarmış, varlıklarını tehdit eden herhangi bir problemi aile yapılarında aramıştır. Millet olmanın en önemli unsurlarından biri olan tarihsel geçmişini sağlam aile yapısı sayesinde oluşturmayı başaran milletler arasında Türkler öne çıkmaktadır. Türk Aile Yapısı, farklı coğrafyalara dağılmış olsalar dahi binlerce yıldır Türklerin tarih sahnesinde önemli roller almasında temel faktörlerden biri olmuştur.

Dünya'da Seyahatnameler ve Evliya Çelebi Seyahatnamesi

Seyahatnameler, insanların geçmişten bilgi edinmek adına başvurdukları en önemli kaynaklar arasında yer almaktadır. Günümüzde dünyanın birçok bölgesinden seyyahlar tarafından yazılmış seyahatnameler rastlamak

mümkündür. Dünyanın hemen hemen her coğrafyasına, insanlarına ve bu insanların yaşayışlarına ve yaşadıklarına dair kanıtlar taşıyan seyahatnamelere günümüzde yenileri eklenmektedir. Fakat günümüzde merak edilene dair dijital kolaylaştırıcılık, bu seyahatnamelere olan ilgiyi azaltırken, geçmişin ulaşılması çaba gerektiren izleri, yüzyıl öncesinde yazılmış seyahatnameleri bile önemli kılmaktadır. John Lewis Burckhart tarafından yazılan ve 1814 – 1815 dönemi hicaz topraklarının anlatıldığı Arabistan Seyahatleri Seyahatnamesini buna örnek göstermek mümkündür. Markopolo tarafından yazılan Markopolo Seyahatnamesi, Ebu Muhammed El Gırnati tarafından yazılan Gırnati Seyahatnamesi, Ahmed Faris Eş – Şidyak tarafından yazılan Malta Seyahatnamesi, Nasır- ı Hüsrev tarafından yazılan Sefername, İlyas Hanna tarafından yazılan İlyas Hanna Seyahatnamesi, Derfterdar Seyfi Çelebi tarafından yazılan Türkistan ve Uzakdoğu Seyahatnamesi, Jean – Baptiste Tavernier tarafından yazılan Tavernier Seyahatnamesi, Jean Chardin tarafından yazılan Chardin Seyahatnamesi ve Joseph de Tournefort tarafından yazılan Tournefort Seyahatnamesi, geçmiş hakkında temel kaynak olarak gösterilebilecek diğer seyahatnameler arasında gösterilebilir. Bunların sayısını arttırmak elbette mümkündür. Çalışmanın örneklemi olan Evliya Çelebi Seyahatnamesini ise günümüze kadar yazılmış olan seyahatnameler arasında hem de Türklerin Anadolu'daki geçmişleri hakkında bilgi edinmek adına önemli bir yere sahiptir.

''Evliya Çelebi'nin gezip gördüğü yerleri ve şahit olduğu olayları konu alan on ciltlik seyahatnamesi Türk Kültür Tarihi bakımından oldukça önemli bir külliyat niteliği taşımaktadır'' (İlgürel, 1995, s.532). Evliya Çelebi ilk olarak 1630 civarında, doğup büyüdüğü şehir olan İstanbul'un anlatımlarını yazmaya başlar. Daha sonra ise Osmanlı topraklarına ve bazı komşu ülkelere yapmış olduğu seyahatleri anlattığı toplam 10 ciltlik eserini kaleme almıştır. Sözü edilen Seyahatname adlı eser, tüm bu ciltlerin toplamına verilen ad olup yaklaşık 6000 sayfalık el yazmasını içermektedir'' ((İlgürel, 1995).

Eserde, ''İstanbul ve Civarı (1630), Anadolu, Kafkaslar, Girit Adası, Gürcistan ve Azerbaycan (1640), Suriye, Filistin, Ermenistan ve Rumeli (1648), Doğu Anadolu, İran ve Irak (1655), Rusya ve Balkanlar (Bogdan, Transilvanya, Bosna, Dalmaçya ve Sofya) (1656), Aske ri Seferler (Transilvanya Seferi, Arnavutluk, Macar Seferi, Uyvar'ın Muhasarası, Avusturya, Almaya, Flemenk'e ve Baltık Denizine kadar Gidilmesi, Uyvar'ın Zaptı, Belgrad, Hersek'e Gönderilmesi, Raguza Seyahati, Karadağ Seferi, Kanije Seferi ve Kanizs-Hırvatistan Seferi) (1663 - 1664), Avusturya, Kırım ve Kafkaslara ikinci sefer (1664), Yunanistan, Kırım ve Rumeli'ye ikinci sefer (1667 - 1670), Mekke'ye Hac Seyahati (1671), Sudan ve Mısır Seyahati (1672) anlatılmaktadır (Gültekin; Yiğit, 2017: 21).

''Evliya'nın ilk gençlik yılları İstanbul'da IV. Murat döneminde geçmiştir. Evliya Çelebi'nin doğumundan ölümüne kadar altı(6) Osmanlı Padişahı görev yapmıştır. Bunlar I. Ahmed (1603-1617), I. Mustafa (1617-1623), II. Osman (1618 - 1622), IV. Murat (1623 - 1640), I. İbrahim (1640 - 1648), IV. Mehmet (1648 - 1687) dönemleridir'' (Şavk, 2011: 5).

''Kendi eserinde bizzat belirttiği üzere rüyasında Hz. Muhammed (SAV)'i görmüş ve ''Şefaat ya Resulullah'' diyeceğine heyecandan dili sürçmüş ve ''Seyahat ya Resulullah'' demiştir. İşte kendisine göre, 40 yıl sürecek seyahatlerinin ve seyahatnamesini yazmış olmasının hikmeti bu rüyadır'' (Gültekin; Yiğit, 2017, s.20). ''İlk seyahat heyecanını, Kanuni Sultan Süleyman devrinden Sultan İbrahim'e kadar gelen padişahlara hizmet ettiğini belirttiği

babasının sohbetlerinden aldığı, ayrıca babasının arkadaşlarından ve dostlarından dinlediği çeşitli seyahat maceralarının da ona ilham verdiği söylenebilir'' (İlgürel, 1995: 529).

''Evliya Çelebi'nin yazılarında genel olarak bir ifade güzelliği hakimdir. Üslubu ise yer yer görülen gramer hatalarına rağmen okuyucuyu cezbeder. Anlatımda rastlanan yazı diline uymayan bazı şekiller, ilgili yöre halkının konuşma dilini verme amacına yönelik olmalıdır. Evliya Çelebi gezdiği yerlerdeki halkın diline ve konuşma şekillerine özel bir önem vermektedir'' (İlgürel, 1995: 531-532).

Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Anadolu ve Balkan Türklerinin sosyo-kültürel yapılarına ilişkin önemli bilgiler içermektedir. Sürekli sefer halinde olan Türklerin bu yaşayışlarını oldukça yakından izleme fırsatı bulan Evliya Çelebi, Türklerin milli vasıflarının gerçek yansımalarını aktarmıştır. Anadolu'da ve fetih yönü olan Balkanlarda izlenen Türkleştirme ve İslamlaştırma politikalarında, milletin en önemli parçası olan aileleri ve özelliklerini anlatmıştır. Türk Aile Yapısının misyonuna, Türk Milleti'nin ve Devletinin varlığı açısından ne derece mühim bir yere sahip olduğuna seyahatnamenin birçok yerinde yapılan anlatımlarda rastlamak mümkündür.

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Bazı Türk Aileleri:

2.1 Evrenosoğulları:

Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde özellikle Rumeli'nin fethinde büyük hizmetleri görülen bir akıncı ailesidir. ''Osmanlı Devleti'nin Balkan Fatihi Evrenos Bey, kazandığı başarılar neticesinde adını tarihe yazdırmakla kalmamış, daha XIV. yüzyıldan bu yana bilinen önemli bir ailenin bugüne kadar varlığını ve adını korumasına vesile olmuştur'' (Kılıç, 2012: 89). ''Ailenin adı, Karesi Beyliği emirlerinden biri iken bu beyliğin Orhan Bey tarafından Osmanlı Hâkimiyeti altına alınmasından sonra diğer Karesi emirleriyle beraber Osmanlıların hizmetine giren Evrenos Bey'e dayanır'' (Başar, 1995: 539). Orhan Bey, I. Murat, I. Bayezid ve Fetret Devrinde Osmanlı Devleti'ne büyük hizmetlerde bulunan Evrenos Bey, ''Melikü'l-guzât ve'l mücâhidin'' lakabı taşımaktaydı. Yenice Vardar'da cami, mescit, imaret ve medrese gibi tesisler yaptırmıştı. Bundan başka diğer Rumeli şehirlerinde de vakıfları vardı (Başar, 1995: 540).

''Evrenos Bey'in oğullarından Ali ve İsa Beyler, babalarından sonra Osmanlıların Rumeli'deki akıncı beyleri olarak hizmet ettiler. Ali Bey'in oğullarından Şemseddin Ahmet Bey, babası, kardeşi ve Evrenos Bey ile birlikte akıncı beyi olarak 1462'deki Eflak seferine katılmıştır. Evrenos Gazi'nin oğullarından İsa Bey ise sancak beyi olarak 1434 – 1438 yılları arasında Arnavutluk üzerine yapılan akınlara ve 1443 yılında yapılan Morava Savaşına katılmıştır. Rumeli'nin fethinde ve Türkleşmesinde büyük yararlılıklar gösteren Evrenosoğulları; Osmanlıların Rumeli'de ilk vakıf kurucuları arasında yer almaktadır'' (Başar, 1995: 540 - 541).

2.2 Köprülüler:

''Osmanlı tarihinde, bir döneme adlarını veren Köprülülerin ilk ve en büyük siması Köprülü Mehmet Paşa'dır. Bu ailenin Osmanlı tarihindeki başarılı icraatı, bu paşa ile başladığından, Mehmet Paşa, ailenin kurucusu ve bu dönemin ilk büyük siması olarak bilinmektedir'' (Kaya, ?, s.22). ''Köprülü Mehmet Paşa ile birlikte Fazıl Ahmet Paşa, Fazıl Mustafa Paşa ve Amcazade Hüseyin Paşa ve Numan Paşa ailenin önde gelen diğer önemli isimleri

arasında gösterilebilir (Gökdemir, 2019). Köprülü ailesi, Osmanlı Devleti'nin otuz yıl kadar geniş bir dönemine etki etmiş ve bu dönem ''Köprülüler Dönemi'' olarak adlandırılmıştır. Osmanlı Devleti'ne her anlamda hizmette bulunan bu aile, Osmanlı toprakları üzerinde birçok hayır kurumunun açılmasına vesile olmuştur (Gökdemir, 2019). ''Köprülülerin kurmuş oldukları vakıflar ticaret yolları üzerinde kurulmuş, bunun yanında kuruldukları bölgenin ihtiyaçlarına binaen dizayn edilmiştir. Köprülüler, tesis ettikleri vakıflar sayesinde Balkanlar'da birçok yerin Türkleşmesi ve İslamlaşmasına vesile olmuştur'' (Gökdemir, 2019: 350).

2.3 Malkoçoğulları:

''Diğer akıncı aileleri Mihaloğulları, Evrenosoğulları ve Turahanoğulları gibi Osmanlı Devleti'nin kuruluş devrinde Anadolu ve Rumeli'de önemli hizmetlerde bulunmuş olan Malkoçoğulları'nın Bosna'nın Malkovich ailesine mensup oldukları ileri sürülür. Ailenin bilinen ilk ferdi, Yıldırım Bayezid döneminde Sivas'ta kale muhafızı olan Malkoç Mustafa Bey'dir (Başar, 2003: 537).

''Malkoç Mustafa Bey'in oğulları Bali Bey ve Yahya Paşa, Fatih Sultan Mehmet ve II. Bayezid devirlerinin önemli akıncı beylerindendi'' (Başar, 2003: 538). ''Bali Bey'in oğulları da babaları gibi akıncı olmuş, bunlardan Damad Ali Bey Sofya, Tur Ali Bey ise Silistre sancak beyliğine getirilmiştir'' (Başar, 2003: 538). ''Yahya Paşa'nın Sultanzade Koca Bali Paşa, Gazi Ahmed Bey ve Mehmed Paşa adlarındaki oğulları Rumeli'de akıncı beyi olarak faaliyet göstermişlerdir'' (Başar, 2003: 538).

''Malkoçoğulları Osmanlıların Balkanlar'daki fetihleri, buralara yerleşim politikaları, iskan edilen toprakların Osmanlı kültürüyle bütünleştirilmesi ve Osmanlı gücünün en uç noktalara kadar taşınmasında önemli rol oynamışlardır. Osmanlıların Balkanlarda yaptığı I. Kosova, Niğbolu, Varna ve II. Kosova gibi büyük meydan muharebelerine de katılmışlardır. Ancak akıncılığın geri plana düştüğü XVII. Yüzyılda diğer akıncı aileleriyle birlikte Malkoçoğulları'nın da devirleri kapanmıştır'' (Başar, 2003: 538).

2.4 Candaroğulları:

''Çobanoğulları Beyliği'nin yerini alan Candaroğulları'nın tarih sahnesine çıkışı, devirle ilgili kaynakların yetersizliği yüzünden tam olarak bilinmemektedir'' (Yücel, 1993: 146). ''Osmanlı hanedanının evlilikler yoluyla akrabalık tesis ettiği Anadolu beylikleri arasında Candaroğulları ayrı bir yere sahiptir'' (Çınar, 2011: 27). ''Candaroğulları Beyliği, gerek kendine has üslubuyla meydana getirdiği imar faaliyetleri, yazılan eserleri, gerekse yetiştirmiş olduğu önemli şahsiyetler vesilesiyle Anadolu'nun Türkleşmesi ve bir Türk yurdu olarak kalmasında büyük katkıya sahiptir'' (Gürgözeler, 2005: 161). ''Candaroğlu devri mimari eserleri arasında, Kastamonu'da İbn Neccar(Eli güzel) Camii, Safranbolu'da Gazi Süleyman Paşa Camii, Sinop'ta Kötürüm Bayezid Camii ile İbrahim Bey ve oğlu İsmail Bey'e ait Kastamonu'daki camii, medrese, kütüphane, mektep ve imaret zikredilebilir'' (Yücel, 1993: 149).

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı tarihin en eski sosyal kurumlarından biri olan Türk Aile yapısına ve kültürel kodlarımıza dair önemli bilgiler içeren Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin bir ders materyali olarak tarih dersinde kullanımına yönelik içerikleri ortaya koymaktır.

Araştırmanın Önemi

Tarih, günümüzdeki sorunlara geçmişteki örneklerine bakılarak çözüm arandığı bir alandır. Günümüzün en önemli sorunlarından birisi, bireyin yetiştiği ailedir. Aile bireyin tanıştığı ilk öğreti kurumudur. Bu kurum günümüzde geçmişe nazaran birey üzerindeki etkisini kaybetmiş, öğreticiliğini yitirmiştir. Günümüzde birçok sorunun ortaya çıkmadan çözülebileceği aile kurumu, kendisine, beraber yaşadığı topluma ve canlılara, topraklara faydalı insanların yetişmesindeki erdem, rol ve davranış kalıplarını tarihsel hafızasında taşır. Bu araştırma, Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin Türk aile yapısının öğrenilmesinde ve geleceğe aktarılmasında bir öğretim materyali olarak tarih derslerinde kullanılmasına ilişkin örnekler sunması bakımından önemlidir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştıma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemiyle desenlenmiştir. ''Döküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 217). ''Dökümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 218). ''Doküman incelemesi; yazılı ya da görsel olması fark etmeksizin basılı ya da elektronik her türlü ürünün incelenmesini sağlayan bir sistemdir'' (Bowen, 2009).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın verileri, Evilya Çelebi Seyahatnamesi'nin günümüz Türkçesine uyarlanmış, Yapı Kredi Yayınları tarafından toplam altı(6) kitap on iki(12) cilt olarak basılan ''Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi' adlı eserlerden elde edilmiştir.

Kitap Adı	Hazırlayan	Yıl
Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi 1. Kitap Cilt-1	Seyit Ali KAHRAMAN- Yücel DAĞLI	2003
Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi 1. Kitap Cilt-2	Seyit Ali KAHRAMAN- Yücel DAĞLI	2003
Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi 2. Kitap Cilt-1	Seyit Ali KAHRAMAN- Yücel DAĞLI	2005
Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi 2. Kitap Cilt-2	Seyit Ali KAHRAMAN- Yücel DAĞLI	2005
Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi 3. Kitap Cilt-1	Seyit Ali KAHRAMAN- Yücel DAĞLI	2006
Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi 3. Kitap Cilt-2	Seyit Ali KAHRAMAN- Yücel DAĞLI	2006
Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi 4. Kitap Cilt-1	Seyit Ali KAHRAMAN- Yücel DAĞLI	2010
Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi 4. Kitap Cilt-2	Seyit Ali KAHRAMAN- Yücel DAĞLI	2010
Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi 5. Kitap Cilt-1	Seyit Ali KAHRAMAN	2010
Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi 5. Kitap Cilt-2	Seyit Ali KAHRAMAN	2010
Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi 6. Kitap Cilt-1	Seyit Ali KAHRAMAN	2010
Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi 6. Kitap Cilt-2	Seyit Ali KAHRAMAN	2010

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verileri, Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin Türk aile ve sosyal yapısıyla ilgili bilgilerin yer aldığı kısımlardan elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler sırayla betimsel-içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular önce tematik bir çerçeveye alınmış daha sonra detaylı bir analize tabii tutulmuştur. İçerik analizi, ''belli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği, sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanır'' (Büyüköztürk vd, 2018, s. 259). Betimsel analizde ''elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır'' (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 256).

BULGULAR

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Türk Aile Yapısına İlişkin Bulgular

İstanbul'un fethinin anlatıldığı, Fatih ve hocası Akşemseddin arasındaki konuşmalara değinildiği sırada şöyle bir anlatıma yer verilmiştir:

''Şimdi gerektir ki şimdi bu size haseki olan Akide hanım ile cariyeliğe gelen 3000 Ümmet- i Muhammed kızlarına bir ferde el koydurmayıp Akka, Gazze, Remle ve Havran ülkelerine bu bakirelerin isim ve resimleri ile deftere kaydedip o defterleri vilayetleriyle gönderip hepsinin baba ve annelerini İstanbul'a getirip ana-baba rızalarıyla her birini birer gaziye nikahlayıp İstanbul şehrini imar edesin'' dedikte Akşemseddin'in bu görüşüyle her diyara adamlar gidip bir anda bütün bakirelerin 10000 kadarının baba, anne, akraba ve yakınları gelip 3000 bakire 3000 yiğitlere şeriat izniyle verip büyük düğünler yapıp İstanbul İmar oldu (Kahraman ve Dağlı, 2003: 75-76). *(Cilt. 1.1 sf: 75-76).*

Sultan IV. Murat Han'ın annesi tarafından yaptırılan camiye ilişkin şu anlatım yapılmıştır:

''Daha sonra (---) tarihinde Mehmed Han'ın annesi, dolaşırken İstanbul'un yanması günlerinde bu camiin temelini görünce, ''Tez bu temelin tamamlanmasına adalet ile başlanılsın'' deyip malından 5000 kese ayırdı ve yapımına başlanılarak adına Adliye Camii dediler'' (Kahraman ve Dağlı, 2003: 259). *(Cilt. 1.1 sf: 259).*

Fatih'in kutlu zamanlarındaki Şeyhlerin anlatımında şu şekilde bir anlatıma rastlanılmıştır:

''Akşemseddin oğlu Şeyh Mehmed Hamdeddin: Bu zat ana karnında iken babası Hamdi'nin annesinin karnına vurarak, ''Bre benim şair ve becerikle ve alim ve fazıl ve kamil oğlum'' diye annesi karnında iken yeyüşüp okşarmış'' (Kahraman ve Dağlı, 2003: 295). *(Cilt. 1.1 sf: 295).*

İstanbul Kasımpaşa muhitinden bahsedilirken bu bölgede yatmakta olan büyük zatların ve ileri gelenlerin mezarlarından bahsedilirken Meyyitzade'nin Kabrinden bahsedilirken şöyle bir anlatıma rastlanılmıştır.

''Bu zatın yakınında kârgîr bir sofa üzerine babam Derviş Mehmed Zılli, annesi, dedemiz Demirci Kara Ahmed, dedemiz Yavuzer Beğ, annem ve kısacası pek çok sayıda kardeş, kız kardeş ve akrabalarımız orada gömülüdür'' (Kahraman ve Dağlı, 2003: 385). *(Cilt. 1.1 sf: 385).*

İstanbul ve çevresindeki camilerin anlatımında şu bahse rastlanılmıştır.

''Cihangir Camii, Hasei Camii İmareti, Yeni Tersane ve Halıcılar köşkünde Selim Han Medresesi Süleyman yapısıdır ki babası ruhuna sevabını bağışlamıştır'' (Kahraman ve Dağlı, 2003: 120). *(Cilt. 1.1 sf: 120).*

İstanbul'un ileri gelenlerine dair bilgilerin yer aldığı şu anlatımlara rastlanılmıştır:

''Aşık Paşa avlusunda babasının yanında defnettiler. Temiz soylu, melek huylu ve temiz kalpli ve müellif kimse idi'' (Kahraman ve Dağlı, 2003: 338). *(Cilt. 1.1 sf: 338).*

''Mevlana Abdülkerim Çelebi: Sağlam soylu alim oğlu alimdir. Edirnekapı dışında babasının yanında yatmaktadır'' (Kahraman ve Dağlı, 2003: 340). *(Cilt. 1.1 sf: 340).*

''Daha sonra Şeyh Zİndani hazretleri yerine yine temiz soydan Seyyid Mehmed'i Baba Cafer üzere türbedar tayin etmiştir'' (Kahraman ve Dağlı, 2003: 62). *(Cilt. 1.1 sf: 62).*

''Akşemseddin oğlu Şeyh Nurullah: Bu zat da o temiz soydandır'' (Kahraman ve Dağlı, 2003: 295). *(Cilt. 1.1 sf: 295).*

''Keçeli Dede: Sonra kırk elli yetim toplar, onlara temiz elbiseler giydirerek çalgıcılar ve hay – hü ile bu masumları sünnet ettirirdi'' (Kahraman ve Dağlı, 2003: 345). *(Cilt. 1.1 sf: 345).*

''Sadeddin- i Sani oğlu Mevlana Esad Efendi Kabri: Eyüp'te şerefli babası ve şanı yüksek kardeşinin yanında gömülüdür'' (Kahraman ve Dağlı, 2003: 368). *(Cilt. 1.1 sf: 368).*

Bozacı Esnafının anlatımında, Pir Sarı Saltuk Sultan'ın bahsinde şöyle bir anlatıma yer verilmiştir:

''Bu hakirin atası Türk-i Türkan Hoca Ahmet Yesevi Hazretlerinin halifesidir ki mübarek isimleri Muhammed Buhari'dir ki, soylu ve asil temiz soydandır'' (Kahraman ve Dağlı, 2003: 657). *(Cilt. 1.2 sf: 657).*

Evliya Çelebi babasından almış olduğu öğüdü şu şekilde anlatmaktadır:

''Yürü ileri gözüm, kalma geri. Alay bozma, tarla basma, dostların ayağına sarkma. Komadığın yere el uzatma. İki kişi söyleşirken dinleme, ekmek ve tuz hakkını gözet, namahreme bakıp ihanet etme. Davetsiz bir yere varma, varırsan güvenilir yerde dürüstlere var. Sır saklar ol, her mecliste duyduğun sözleri sakla. Evden eve dolaşıp söz gezdirme, kınamaktan, koğuculuktan ve çekiştirmekten uzak ol.İyi huylu ol, herkesle güzel geçin, inatçı ve sivri dilli olma. Senden ulular önünde gitme, ihtiyarlara saygı göster. Devamlı temiz olup yasaklanmış her kötülükten kaçın. Beş vakit namazını kıl, iyi halli ol, ilimle meşgul ol''. (Kahraman ve Dağlı, 2005: 72). *(Cilt. 2.1. sf: 72).*

Evliya Çelebi 1640 yılında seyahatine çıkmadan önce babası ile görüşmesini şöyle anlatmaktadır.

''Akrabalarımızdan Kuloğlu Mehmed Reis'in gemisiyle İzmit'e gitmek için aziz babamızın mübarek ellerini öpüp izin alarak Bismillah ile;'' (Kahraman ve Dağlı, 2005: 74). *(Cilt. 2.1 sf: 74).*

Yusuf Paşa'nın katledilme sebeplerinin anlatıldığı kısımda, Hanya Kalesinin alınması yer alan Evliya Çelebi'nin ailesini ziyaret edilişinden şu şekilde bahsedilmektir:

''Hüda'ya hamd olsun bu hakir Evliya böyle büyük bir savaşta bulunup sağ salim ve bol ganimetlerle vatanımıza gelip aziz babamızla ve annemizle buluşup mübarek ellerini öptük'' (Kahraman ve Dağlı, 2005: 185). *(Cilt. 2.1 sf: 185).*

Amasya bölgesinin anlatımında Mihrimah Hatun'un bahsi şu şekilde anlatılmaktadır:

''Usta Şaire Mihrimah Hatun: Pir İlyas hazretlerinin temiz soylarından Rabia-i Adeviyye gibi biri afife hatun imiş'' (Kahraman ve Dağlı, 2005: 222). *(Cilt. 2.1 sf: 222).*

İstanbul menzilinin özellikleri anlatılırken Evliya Çelebi'nin aile ziyareti şu şekilde anlatılmaktadır:

''Öncelikle şefkatli annemizin mübarek ellerini ve kız kardeşlerimin nurlu gözlerini öptüm'' (Kahraman ve Dağlı, 2005: 576-577). *(Cilt. 2.2 sf: 576-577).*

Edirne şehrinin süslü çarşıları anlatılırken çarşı esnafının ticarete ilişkin görüşlerinden şöyle bahsedilmektedir:

''Size ebdalin yaptığını yapmanızı tavsiye ederim: Helalinden kazanmak, aile fertlerine harcamak'' deyip bütün Tanrı kulları geçimlerini sağlamak için gaflet gömleğini giyip alışveriş ederler'' (Kahraman ve Dağlı, 2006: 599). *(Cilt. 3.2 sf: 599).*

Nigbolu şehrini gezen Evliya Çelebi buradaki sosyal ilişkilerden şöyle bahsetmektedir:

''Ve bu Niğbolu şehri gayet bolluk şehir olduğundan halkı gayet zengin, kapıları açık, nimetleri boldur ve yurdundan uzak kalmış kimseleri evlerine davet edip ziyafet ederler. İleri gelenleri daima reaya sever olup fakirleri korurlar ve birbirleriyle çok güzel geçinirler. Birbirlerine düşmanlık edip koğuculuk ve yericilik etmezler, bozgunculuk edeni şehirde komayıp tamamen sevgi ile geçinip akraba ve taallukat olmuşlardır'' (Kahraman ve Dağlı, 2006: 75-76). *(Cilt. 3.2 sf: 418).*

Cankurtaran Kalesi'nin anlatan Evliya Çelebi şunları söylemektedir:

''Hatta bu kale içinde olan gazilerin aileleri ve çocukları birbirlerinden asla kaçmazlar. Zira tüm çocuklar birbirleriyle akraba ve yakındır. Onun için birbirlerinden utanıp cenk etmede yarar ve bahadırdırlar'' (Kahraman ve Dağlı, 2010: 270). *(Cilt. 6.1 sf: 270).*

Taşra Varoş Kalesinin anlatımında mekteplerin bahsinde şunlar söylenmektedir:

''Hepsi 5 adet sıbyan mektebi var, Bunlardan Kasım Paşa ve Mustafa Paşa mektepleri bakımlı ve çocuklarla doludur. Her sene başında vakıf tarafından bütün yetim çocuklara çanta ve atiyyeleriyle elbiseleri, arakiye ve ayakkabıları verilmektedir'' (Kahraman ve Dağlı, 2006: 234). *(Cilt. 6.1 sf: 234).*

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Türk Aileleri

Köprülüzade Fazıl Ahmed Paşa'nın Kamaniçse Kalesini Zaprından şu şekilde bahsedilmektedir:

''Özellikle leh diyarının sağlam kalesini bizzat kendileri asaf-ı Berhıyası (veziri) olan Köprülüzade Fazıl Ahmed Paşa serdarıyla gidip Kamaniçse Kalesi'ni aman vermeyip feth etti'' (Kahraman ve Dağlı, 2006: 593). *(C. 3.2 s.593)*

Mamur Hacıoğlu Pazarı Kasabasının özelliklerinden bahsedilirken Köprülüzade Fazıl Ahmed Paşa ile ilgili şu anlatım yapılmıştır:

''Köprülüzade Ahmed Paşa Kethüdası Ebülhayr İbrahim Ağa çarşı içinde iki başı kapılı ve kargir kiremit örtülü bir anayol üzerinde 100 adet yeni yapılı dükkanlı bir bedesten inşa edip şehre şöhret vermiş'' (Kahraman ve Dağlı, 2006: 449-450). *(C. 3.2 s.449-450).*

Mihailoğlu Yahya Bey Tarafından Edirne Şehrindeki Hıdırlık Tekkesi'nin anlatımında şu ayrıntılardan bahsedilmiştir:

''Daha sonra 831 tarihinde Gazi Mihal Bey oğlu Yahya Bey bir tarafına kalenderhane, çeşitli çilehaneler ve bahçesi için türlü türlü maksureler ile şenlendirip sanki irem cenneti oldu. Ancak suyu ve havası hoş ve her yeri gören temiz bir mesire yeri olduğundan bütün Edirne şehrinin maarif erbabı ve bütün sanat ehlinin dinlenme ve gezintisi bu tekkededir'' (Kahraman ve Dağlı, 2006: 582). *(C. 3.2 s.582).*

Edirne Şehrinde Mihal Bey tarafından yaptırılan köprüden şu şekilde bahsedilmektedir:

''Evvela bu İdrivne tahtı Edirne şehri içinde ibret verici büyük yapı Mihal Bey Köprüsü'dür ki Arda Nehri, Tunca Nehri ve Meriç Nehri bu üç adet deniz gibi büyük nehirlerin birbirine karıştığı yerde yapılmış büyük bir sed, bir eski tarz,bir geniş, uzun ve derin bir köprüdür ki bu yeryüzünde benzeri yoktur'' (Kahraman ve Dağlı, 2006: 600). *(C. 3.2 s.600).*

''Ama bu büyük köprü Fatih Sultan Mehmet'in babasının birinci padişahlığında Gazi Mihal Bey inşa etmiştir ki köprünün yanında Meriç Nehri adası üzerinde büyük bir camii var'' (Kahraman ve Dağlı, 2006: 601). *(C. 3.2 s.601).*

Mihal Bey tarafından Edirne'de yaptırılan camii ve hamamdan şöyle bahsedilmektedir:

''Mihal Bey Hamamı: Gayet büyük hamam olduğundan birkaç halvetinde debbağlar gök rengi, kırmızı, sarı, gül rengi ve turuncu sahtiyan boyarlar'' (Kahraman ve Dağlı, 2006: 603). *(C. 3.2 s.603).*

''Mihal Bey Camii: Mihal Köprüsü üzerinde Çirmen tarafına giderken sol tarafta bir ada üzerinde eski tarz aydınlık bir camiidir. Avlusunun kapısı Mihal Köprüsü üstüne konulmuştur'' (Kahraman ve Dağlı, 2006: 578). *(C. 3.2 s.578).*

Sivaş Şehrinden bahsedilirken Köprülü Mehmed Paşa tarafından yaptırılan kaleden şöyle bahsedilmektedir:

''Sonra … tarihinde Sultan IV. Mehmed Han'ın ileri görüşlü veziri olan Köprülü Mehmed Paşa bu yere sağlam bir kale yaparak içine cephane ,300 neferat ve dizdar koyup demir kapılarını kapattı. Gelen geçen yolcuları kale neferatları Malatya ve Ulaş Kasabasına ulaştırmakla görevlidirler. Ve 300 hane yaptırdı. Bütün halkı tüm ağır vergilerden muaf ı müsellemlerdir ki bu anayollar güvenli ve korunaklı olsunlar. Bir cami, bir han, gönül açan bir hamam, yüz kadar dükkan yapıp eski bir hanı onararak üzerlerine mütevelliyi hakim atadı. Böylece günden güne imar olmada'' (Kahraman ve Dağlı, 2010: 5). *(C. 4.1 s.5).*

Köprülü Mehmet Paşa'nın Veziriazam olmasından sonra gerçekleşen bir olay şöyle anlatılmaktadır:

''Bundan sonra Köprülü müstakil veziriazam olup Al-i Osman Devletinin gelir ve giderleriyle uğraşmaya başlayıp bütün ocaklarda ve evkaflarda hak etmeyen adamları yoklama ederek olup olmadıklarını araştırıp 400.000 adamın devlet yağmasından haksız yere ulufe yediğini tespit etti. Hepsinin gelirini kesti ve nice yüzünü, Şeyh Salimi Mağribi gibi istihkakını kesip 7 ayda gelir ve gideri dengeledi ve 4 yıllık borç yığılma ve gecikmesini kaldırdı'' (Kahraman ve Dağlı, 2010: 341). *(C. 5.1 s.341).*

Varna Şehrinden Bahseden Evliya Çelebi Mihaloğullarından Arslan Bey tarafından yaptırılan tekkeden böyle bahsetmektedir:

''Batova Sultan Tekkesi Menzili: Gazi Hudavendigar asrında hayatta olan Veli Gazi Evrenos ve Mihaloğullarından Arslan Bey bu ibret verici Tekkeyi yapmışlardır'' (Kahraman ve Dağlı, 2010: 136). *(C. 5.1 s.136).*

Köprülü Mustafa Bey ile Evliya Çelebi arasında geçen konuşma şu şekildedir:

''İlahi Evliya ömrün uzun olsun. Öyle güzel cevaplar verdin ki her biri Devlet-i Muhammediyye'ye yarar Süleyman merhemidir''diye hakire hayır dua edip 200 altın bağışladı. Köprülüzade Mustafa Bey, Şamizade, silahdar ve çukadar ağalar da bağışlarda bulundular. Nişancı Paşa bir Mülteka'l-ebhur ve bir aruz kitabı bağışlayıp İstanbul'a geçtik'' (Kahraman ve Dağlı, 2010: 742). *(C. 5.2 s.742).*

Üsküp Kalesinin fethinde Evranos Bey ile ilgili şunlar söylenmektedir:

''Gazi Evranos Bey eliyle Yıldırım Bayezid Han fethidir. Sonra Yıldırım Bayezid Han bu iç açıcı yerin suyu ve havasından hoşlanıp gah ikinci taht merkezi Edirne'de ve gah bu Üsküp şehrinde kışlayıp çevre diyarlara baskınlar yapıp fetihler ederdi'' (Kahraman ve Dağlı, 2010: 764). *(C. 5.2 s.764).*

Üsküp'ün Kıratova Kasabasındaki bir kalenin yıkılışında Evrenos Bey ile ilgili şunlar söylenmektedir:

''Kıratova Kasabasının Özellikleri: Kırat ovadan bozulma Kıratova derler. Kalesi, dağlarda Gazi Evranos fethi oluğ kalesini temelinden söküp atmıştır'' (Kahraman ve Dağlı, 2010: 779). *(C. 5.2 s.779).*

Akdeniz Çevresinde bulunan Kamin, Virlika, Kinin Kalelerinin Malkoç Gazi Bey tarafından fetholuşuna dair şunlar söylenmektedir:

''Kaminler Kaleleri Özellikleri: Latince kamin taşlık demektir. Venedik Kralları yapısıdır ki 2 adet kaleler birbirine karşılıklı konmuş taş yapı hoş kaleciklerdir. 961 yılında Gazi Malkoç Bey Süleyman Han asrında fethetmiştir'' (Kahraman ve Dağlı, 2010: 627). *(C. 5.2 s.627).*

''Virlika Kalesi Özellikleri: 961 yılınca Süleyman Han Beylerinden Malkoç Bey fethidir''(C. 5.2 s.628).

''Kinin Kalesinin Özellikleri: Fatih Sultan Mehmet Han zamanında Hersekoğlu Ahmet Paşa kuşatıp 40 günden sonra fetihsiz dönmüştür. Daha sonra 961 tarihinde Gazi Malkoç Bey 3 sene kuşatıp aman ile fethedince anahtarlarını bir mücevher kılıf ve zarf içine koyup Süleyman Han'a, ''Van Kalesi gibi değerli bir kale fethettim'' diye arz etti'' (Kahraman ve Dağlı, 2010: 629). *(C. 5.2 s.629).*

Samakov Şehrinin Zemini: Yine çarşı içinde Malkoç Bey Camii, buna Yeni Camii derler. Şeyh Efendi Camii ve Yunus Voyvoda Camii. Bu 4 adet camide Cuma namazı kılınır. Kiremit örtülü mümin mabedgahlardır. Ve tamamı 8 adet mescidlerdir. Ve hepsi 2 adet medresedir. 3 adet sıbyan mektebi vardır. Bir adet Malkoç Bey Hanı vardır. (Kahraman ve Dağlı, 2010: 145). *(C. 6.1 s.145).*

İstanbul çevresinde bulunan Pınarhisar Kalesinin Mihal Bey tarafından fetholuşuna dair şunlar söylenmektedir:

''Pınarhisar Kalesi'nin Özellikleri: Bu da İstanbul Tekfuru yapısıdır. Bu kalede 769 tarihinde Gazi Hüdavendigar, Gazi Mihal Bey eliyle feth etmiştir'' (Kahraman ve Dağlı, 2010: 154). *(C. 6.1 s.154).*

Rumeli'de bulunan Plevne Kalesinde Mihailoğulları tarafından yaptırılan saraya ilişkin şunlar söylenmiştir:

''Plevne Kalesinin Şekli: Haraptır ama daha sonra Mihaloğulları dört köşe hendeksiz, bir küçük kapılı kale şekilli bir sur yapıp içinde kat kat saray yapmışlar ki anlatılmaz. İçine 5 adam girse yerim dar demez'' (Kahraman ve Dağlı, 2010: 207). *(C. 6.1 s.207).*

Plevne Şehrine Mihailoğulları tarafından yaptırılan bir han şöyle anlatılmaktadır:

''Plevne Şehri: Bu bedesteni daha sonra Mihaloğulları 70 ocak bir büyük han yapmışlar ki hala kale gibi benzersiz bir handır'' (Kahraman ve Dağlı, 2010: 208). *(C. 6.1 s.208).*

Bulgaristan'da bulunan Tirsenik Köyünün Mihal Gazi tarafından vakfedilişine dair:

''Tirsenik Köyü: İki yüz haneli kefere köyü ve Gazi Mihal Bey vakfıdır. Ve reayası tamamen Eflak ve Bulgardır'' (Kahraman ve Dağlı, 2010: 209). *(C. 6.1 s.209).*

Budin şehrinde bulunan Gül Baba Tekkesinin Mihailoğulları ile ilişkisine dair:

''Bu benzersiz Tekkenin hayrat sahibi olan Mihaloğulları bu tekke gelir yerlerini sağlam yapmakla Keykavus mutfağında nefis nimetleri gelen gençlere, yaşlı ve gençlere, Hristiyan ve putperestlere minnetsiz sofraları ay ve yıl, sabah ve akşam devamlı nimetleri dağıtılmaktadır'' (Kahraman ve Dağlı, 2010: 325). *(C. 6.1 s.325).*

Uyvar Kalesinin kuşatılaması esnasında Köprülü Mehmet Paşa ile Fargaçi Kaptan arasında geçen konuşmaya dair:

''Köprülü Mehmet Paşa oğlu Serdar Ahmet Paşa'nın, sapık ve dinsiz Fargaçi Kaptan'a gönderdiği mektubun suretidir.'' Evvela doğru yolu bulanlara selam olsun. Sen ki Fargaçi adlı kötü namlı bir keferesin, mektubum ulaştığında kalenin anahtarlarıyla Der-i devlete gelip üzengime yüz süresin'' (Kahraman ve Dağlı, 2010: 413). *(C. 6.2 s.413).*

Uyvar Kalesinin ele geçirilmesinde Köprülü Fazıl Ahmet Paşa'ya ilişkin:

''Sultan IV. Mehmet Han zamanında Köprülü Mehmet Paşa oğlu Sadrazam yiğit Vezir Fazıl Ahmed Paşa eliyle Uyvar Kalesi'nin feth olduğuna tarih budur. ''Allah mu'in oldu feth eyledik Uyvar'ı''. Sene 1074.'' (Kahraman ve Dağlı, 2010: 495). *(C. 6.2 s.495).*

Macaristan'da bulunan Şikloş Kalesi yakınlarında bulunan Malkoç Bey Cami şçyle anlatılmaktadır:

''Evvela Malkoç Bey Camii, ağaçlık içinde gölgelikli ve minaresi kurşun ile örtülü nur dolu bir camiidir'' (Kahraman ve Dağlı, 2010: 655). *(C. 6.2 s.655).*

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde, Evliya Çelebi Seyahatnemesi'nin geçmişte Türk toplumunun yaşayışına ve aile yapısına ilişkin önemli içeriklere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'ne bakıldığında, geçmişte Türklerin aile kavramına çok önem verdiği, aile içi dayanışmanın ön planda tutulduğu, karar alınmadan önce aile içinde danışılmasının vurgulandığı, aile birliğinin sadece bu dünyada değil ahir dünyada da devam ettirilecek bir birlik olduğu, aile mezarlarının çok büyük çoğunlukla birlikte olduğu, anne ve babanın mezarlarında bile çok sevilip sayıldığı, çocukların yetiştirilmesi üzerinde ehemmiyetle durulduğu, onların kötü huylardan uzak, erdemli ve ilim sahibi kişiler olara yetişmeleri için gerekli ögütlemelerin güzel bir dille yapıldığı, vatana ve millete hizmet etmenin öneminin sıkça anlatıldığı, kalp temizliğine çok önem verildiği, kız çocuklarına ve kız kardeşlere her zaman önem verilerek onların hayat boyu desteklendiği, soy kavramına çok önem verildiği, bunun miras olarak görüldüğü ve soy isme yakışacak işler yapmanın görev olarak düşünüldüğü görülmüştür. Her ailenin, kendi imkanınca hayır yapmada ve memlekete hizmet etmede, sosyal barışı ve yardımlaşmayı destekleyici faaliyetlerde bulunmada yarışma kültürünün olduğu sonucuna ulaşılmıştır

Araştırma bulguları, Türk aile yapısını detaylı şekilde gösteren, ilişkilerin nasıl olduğunu ve düzenlendiğini ve bunu farklı coğrafyalardan insanların hayatlarından örneklerle anlatan, sosyal dayanışmanın önemini gösteren ve bireyin günlük ve toplumsal hayatta nasıl davrandığını bildiren; tarih derslerinde kullanılabilecek önemli bir başvuru kaynağı olduğuna dair kanıtlardan oluşmaktadır. Araştırma sonucunda Evliya Çelebi Seyahatnamesinin tarihte Türk aile ve sosyal yapısının anlatıldığı tarih derslerinde yer verilebilecek önemli bir tarihsel kanıt ve materyal olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Türk tarihinin ilk yazılı metinlerinden günümüze kadar birçok eser, bizlere birçok konuda çok önemli bilgiler ve öğütler vermektedir. Bu eserlerin bir öğretim materyali olarak araştırılması, incelenmesi ve derslerde kullanılması, hem tarih derslerini daha ilgi çekici hale getirecek hem de günümüzdeki birçok sorunun çözümüne yardımcı olacaktır

KAYNAKÇA

Başar, F. ''Evrenosoğulları''. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.* C.11. 1995.

Başar, F. ''Malkoçoğulları''. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.* C.27. 2003.

Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal* 9(2), 27-40.

Büyüköztürk, Ş. Çakmak, E. Akgün, Ö. Karadeniz, Ş. Demirel, F. (2018). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri.* Pegem Akademi.

Çınar,H. (2011). Osmanlı ve Candaroğlu Hanedanları Arasında Evlilik İlişkileri. Kuzey Anadolu'da Beylikler Dönemi Sempozyumu Bildiriler. Çankırı.

Gökdemir, A. (2018). Köprülü Ailesinin Kuran Eğitimi ve Kıraatine Katkıları. *İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi.* Cilt: 4. Sayı: 2.

Gültekin, Y; Yiğit, Y.(2017). Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Samsun Anlatımları. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi.* Cilt: 1.

Gürgözeler, F. (2005). *Candaroğulları Beyliği'nde İlmi ve Kültürel Faaliyetler*. Fırat Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.

İlgürel, M. ''Evliya Çelebi''. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.* C.11. 1995.

İnalcık, H; Erünsal; İ. Lowry H. (2008). The Evrenos Dynasty of Yenıce Vardar. The Journal of Ottoman Studıes. İstanbul.

Kaya,K. (2002). *Osmanlı Döneminde Köprülüler Dönemi*. Paradoks Yayınları.

Kahraman, S. Dağlı, Y. (2003). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi.* Yapı Kredi Yayınları. 1. Kitap. Cilt-1.

Kahraman, S. Dağlı, Y. (2003). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi.* Yapı Kredi Yayınları. 1. Kitap. Cilt-2.

Kahraman, S. Dağlı, Y. (2005). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi.* Yapı Kredi Yayınları. 2. Kitap. Cilt-1.

Kahraman, S. Dağlı, Y. (2005). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi.* Yapı Kredi Yayınları. 2. Kitap. Cilt-2.

Kahraman, S. Dağlı, Y. (2006). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi.* Yapı Kredi Yayınları. 3. Kitap. Cilt-1.

Kahraman, S. Dağlı, Y. (2006). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi.* Yapı Kredi Yayınları. 3. Kitap. Cilt-2.

Kahraman, S. Dağlı, Y. (2010). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi.* Yapı Kredi Yayınları. 4. Kitap. Cilt-1.

Kahraman, S. Dağlı, Y. (2010). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi*. Yapı Kredi Yayınları. 4. Kitap. Cilt-2.

Kahraman, S. (2010). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi.* Yapı Kredi Yayınları. 5. Kitap. Cilt-1.

Kahraman, S. (2010). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi.* Yapı Kredi Yayınları. 5. Kitap. Cilt-2.

Kahraman, S. (2010). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi.* Yapı Kredi Yayınları. 6. Kitap. Cilt-1.

Kahraman, S. (2010). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi.* Yapı Kredi Yayınları. 6. Kitap. Cilt-2.

Kılıç, A.(2012). Evrenos Bey'in Babası Pranko Lazarat'ın (Pranko İsa) Vakfı ve Türbesi. Gamer Dergisi. Sayı: 1.

Şavk,Ü.(2011). Sorularla Evliya Çelebi. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi.*

Yıldırım, A. Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.

Yücel, Y. ''Candaroğulları''. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.* C.7. 1993.

YABANCILARA AKADEMİK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KALIPLAŞMIŞ SÖZCÜK GRUPLARI

Dr. Kürşat İLGÜN
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, DİLMER, ilgunkursat@gmail.com

Dr. Cihat Burak KORKMAZ
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, DİLMER, cbkkrkmz@gmail.com

ÖZET

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde genel dil öğretiminden sonra yapılan akademik Türkçe öğretiminde çeşitli ders kitaplarının kullanıldığı bilinmektedir. Bu ders kitapları farklı disiplinleri kapsayarak fen, sosyal ve sağlık bilimleri başlıklarıyla öğretici ve öğrenicinin kullanımına sunulmaktadır. Adı geçen disiplinlerde kullanılan kaynaklar içerdikleri Türkçe dil yeterlikleri açısından öğreniciyi lisans ve lisansüstü seviyelerde öğrenim görmeye hazırlamaktadır. İlgili disiplinlerin çeşitli bilim dalları tematik olarak adlandırılıp özel alan bilgisine dair terim anlamlı bağlamlar kullanılmaktadır. Bu bağlamlar öğrenicinin akademik öğrenim süreci boyunca alacağı bütün derslerde çeşitli anlam örüntüleri içeren metin veya metin dışı bilgi içerikleri olarak karşı karşıya kalacağı anlama ve anlatma becerilerini kapsayan bir yeterlik tanımı olarak adlandırılmaktadır. İşte bu noktada ilgili ders kitapları bu ihtiyaca cevap verecek şekilde etkin, işlevsel, esnek ve özgün içerikleri barındırmalıdır. Bu içeriklerin amaca uygun bir şekilde hazırlanması öğrenicinin akademik başarısının arttırırken öğreticilerin de öğretim kazanımlarını daha etkili sunmasına olanak sağlamaktadır. Türkçe anlatım özellikleri itibarıyla hemen her seviyede kalıplaşmış sözcük gruplarının sık kullanıldığı anlatım gücü yüksek, anlama seviyesi derin ve özlü bir bilim dili olarak değerlendirilmektedir. Akademik Türkçe kaynaklarında dil bilgisi öğretimi yapılmazken ilgili temalar üzerinden metin bağlamlı anlama ve anlatma becerisi ön plana çıkarılmaktadır. Bu çalışmada Uluslararası Öğrenciler için Sosyal Bilimlerde Akademik Türkçe 2 ders kitabında geçmekte olan kalıplaşmış sözcük gruplarından atasözleri, deyimler ve kalıp ifadeler kitapta yer alan bölümler bağlamında sınıflandırılmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Farklı değişkenlere göre yapılan incelemede adı geçen ders kitabındaki disiplin alanlarına ait bölümlerde yer alan okuma becerisine yönelik metinler, kalıplaşmış sözcük grupları bölümler bakımından işlenme sırasına göre ve kendi içlerinde alfabetik olarak kategorisel analiz ile yabancılara akademik Türkçe öğretim hedefleri bakımından değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Akademik Türkçe, ders kitapları, kalıplaşmış sözcük grupları

STEREOTYPED WORD GROUPS IN ACADEMIC TURKISH TEACHING TO FOREIGNERS

ABSTRACT

It is known that various textbooks are used in the teaching of Turkish as a foreign language in the academic Turkish teaching after the general language teaching. These textbooks, covering different disciplines, are offered to the use of the instructor and the learner with the titles of science, social and health sciences. The resources used in the aforementioned disciplines prepare the learner for undergraduate and graduate education in terms of the Turkish language proficiency they contain. Various disciplines of the related disciplines are called thematically and meaningful contexts are used for special content knowledge. These contexts are called as a definition of competence that covers the comprehension and expression skills that the learner will encounter as text or non-text information content containing various patterns of meaning in all courses that he will take throughout the academic learning process. At this point, the relevant textbooks should contain effective, functional, flexible and original content to meet this need. The preparation of these contents in accordance with the purpose increases the academic success of the learner, while allowing the instructors to present the teaching achievements more effectively. In terms of its expressive features, Turkish is considered as a scientific language with high expressive power, deep and concise understanding, in which stereotyped word groups are frequently used at almost every level. While grammar teaching is not done in academic Turkish resources, the ability to understand and explain in the context of the text over the related themes is emphasized. In this study, proverbs, idioms and formulaic expressions, which are stereotypes in the Academic Turkish in Social Sciences 2 Textbook for International Students, are classified in the context of the chapters in the book. Document analysis, one of the qualitative research methods, was used in the study. In the analysis made according to different variables, the texts for reading skills in the chapters of the discipline areas in the aforementioned textbook were evaluated in terms of academic Turkish teaching objectives for foreigners by categorical content analysis methods, according to the order in which they are processed in terms of sections and in alphabetical order.

Keywords: Academic Turkish, textbooks, stereotyped word groups

GİRİŞ

Söz varlığı kavramı “sözlerin bütünü, söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, kelime hazinesi, kelime kadrosu, vokabüler” (Türkçe Sözlük, 2011: 2158) kavramları ile karşılanıp “birinin bildiği tüm kelimeler, dildeki tüm kelimeler, kelime listesi” (Longman Dictionary, 1998: 744) olarak da değerlendirilmesinin yanında “genişliği ve dildeki kelime üstü birim” (Karadağ, 2013: 8) olarak kabul görmesi ile de açıklanabilmektedir. Söz varlığı, “dil öğrenenler adına kritik bir öneme sahip olmasının” (Zimmerman, 1997: 5) yanında “bireylerin anlatım gücünü geliştirerek onların dünyaya bakış açısının da bir ölçütü” (Baş, 2010: 38) olma özelliği göstererek düşünce, konuşma ve kültür ile bağlantı kurar. Bu açıklamalar, “söz varlığının bir dili oluşturan tüm ifadeleri içerdiğini işaret etmektedir” (Tekin, 2019: 3). Söz varlığının anlamı sözlüklerde kelime ve kelimeler listesi ölçüsünde yapılsa da “atasözleri, deyimler, kalıp ifadeler, terimler” (Aksan, 2004: 7) de bu listenin içerisine girmektedir.

Evrensel dil bilim ilkeleri ışığında bakıldığında atasözü ve deyimler, dil kullanıcılarının sözlü ya da yazılı yolla kendini daha etkili anlatma isteğinin bir ürünü olarak figüratif dil yapısı biçiminde değerlendirilir. Figüratif sözcüğü, İngilizce “figurative” kaynaklı olup “kelimeleri sıradan anlamlarından farklı bir anlama getirmek” (Longman Dictionary, 1998: 244) kullanılan Türkçede “betili” (Türkçe Sözlük, 2011: 873) kavramı ile karşılanan bir terimdir. Figüratif dil kullanımı, “temel işlevi söze güzellik ve canlılık kazandırmak” (Çalışkan, 2013: 96), “edebî ve estetik kaygı taşımak” (Karataş, 2004: 160) yoluyla dile edebî sanatların vazgeçilmez imkânlarını sunmayı (Oğuz, 2018) amaçlamaktadır. “Figüratif dil, söylenmek istenen duygu ve düşüncelerin etkili bir şekilde aktarılmasını

sağlar (Tekin & Baş, 2019: 4). Figüratif dil, söylenmek istenen duygu ve düşüncelerin etkili bir şekilde aktarılmasını sağlar. "Sözlü ve yazılı iletişimde karşılaşılan zihin karışıklığı, yanlış yorumlama, algılama eksikliği durumlarını meydana getirebilen figüratif dilin kullanım amacı sorgulansa da dilde hakkını veren bir özelliğe sahip olduğu düşünülür" (Colston, 2015: 3). Figüratif dilin özellikle yabancı dil öğrenenler açısından zor anlaşılmasının sebebi, "kastedilmek istenen anlamın kullanılan kelime veya cümlelerin gerçek anlamlarıyla örtüşmemesi" (Glucksberg vd., 2001'den akt. Tekin, 2019: 5) ile açıklanabilir. Çünkü figüratif dil içerisinde, metaforlar, benzetmeler, kişileştirme, mübalağa, kinaye, atasözü ve deyimler (Prambling, 2016'dan akt. Aytan ve Bilgiç, 2020: 28) gibi ögelerin yer aldığı ifade edilmektedir.

Konuya Türkçenin genel dil özellikleri açısından bakıldığında ise atasözlerinin özellikleri: "Bütün milletlerin kendi tecrübeleriyle, bilgelikleriyle meydana getirdiği atasözü bir lisan bütünlüğünü dünya savını, hayat tarzını ifade etmesi yanında o milletin kültürel geçmişiyle ilgili yol gösterici bilgiler içerir." (Aksan, 1979: 38) şeklinde tanımlanırken deyimler: "Bir kavramı, bir durumu ya çekici bir anlatımla ya da özel bir yapı içerisinde ifade eden ve çoğunun gerçek anlamından ayrı bir anlamı mevcut olan kalıplaşmış sözcük toplulukları veya tümce." (Aksoy, 1988: 52) şeklinde ifade edilmektedir. Her iki betimlemede de dikkati çeken atasözleri ve deyimlerin ait oldukları dilin yarattığı iç ve dış dünyayı anlama ve anlamlandırma algısında önemli bir yer tutuyor olmalarıdır.

İnsanlar içerisinde yaşadıkları toplumlarda veya mensubu oldukları milletlerde iletişim bağları kurarken söylenmesi gelenek haline gelen, bir kavram veya durumu kısa ve özlü bir şekilde ifade etmesi gereken, kültürel bir zenginliği veya özgünlüğü gerçek veya mecaz anlam içeren kalıplaşmış sözcük gruplarını sıkça kullanırlar. Bazı durumlarda içinde bulunulan durum veya yaşanılan olaylardan hareketle atasözlerini veya deyimleri kullanarak daha özlü ve daha zengin anlam içerikleri oluştururlar. Bu şekildeki kalıplaşmış sözcük grupları, atasözleri ve deyimler özellikle o milletin dilini yabancı dil olarak öğrenenler için hem bir öğrenme alanı hem de kültürel uyumun önemli bir parçası olarak bilinmektedir. Bir yabancı dil öğrenilirken yalnızca, onun dilbilgisi ve okuma kitaplarında, sözlüklerinde geçen kullanım biçimlerini öğrenmek yetmemekte, o dili konuşan toplumun kültürünü, insanlar arasındaki davranış biçimini, değişik durumlarda söylenmesi gereken sözleri, tepki tarzlarını, hitap yollarını ve davranışlarını da tanımak gerekmektedir. Yoksa şaşırmaktan öteye gidilmemektedir (Bulut, 2012). Yabancı dil öğretiminde de sözcük öğretimi önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle sözcüğün doğru sesletilmesi ve yazılması, hangi bağlam içerisinde ne anlama geldiğinin öğretilmesi çok büyük önem taşımaktadır (Büker ve Zeytinkaya, 2013). "Kelimeler, dilin merkezindedir ve yabancı dil öğrenenler için çok önemli bir yere sahiptir. İnsanlar ifade etmek istedikleri nesneyi, olayları ya da düşünceleri sözcükler olmadan o dilde ifade edemeyecek olduklarından sözcükler, yabancı dil öğretiminin bel kemiğini oluşturmaktadır." (Ghazal, 2007: 84-91).

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde sözcük öğretimi en az temel dil becerileri ve dil bilgisi öğretimi kadar önemli bir yer tutmaktadır. Öğrenici hedef dil olan Türkçeye ait anlamlı dil girdileri oluşturabilmek, beceri öğretimi bağlamında anlama ve alma; anlatma ve üretme yeterliğine sahip olabilmek ve dili iletişim-etkileşim ortamlarında kullanabilmek için kelime bilgisine ihtiyaç duymaktadır. "Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin toplumda iletişimsel yeti kazanmalarını sağlamak ve iletişimin önündeki kültürel engelleri kaldırmak için kalıp

sözler öğretilmelidir. Hedef toplumun kültürü hakkında bilgi sahibi olmayan bireyler, dil bilgisi ve dil yapısına ne kadar hâkim olsalar da insanlarla sağlıklı iletişim kuramazlar. İletişimde, bireylerin amaçlarına ulaşabilmeleri için Türk kültürüne özgü kalıp sözlerden bu süreçte mutlaka faydalanmalıdır" (Yılmaz ve Ertürk Şenden, 2015: 189). Kalıp sözler mutlaka bağlamları ile öğretilmelidir. Bu sebeple kalıp sözlerin öğretiminde kullanılacak metinler ve diğer materyallerin seçimi önemlidir. Kalıp sözlerin öğretiminde öğrencilerin dil düzeyleri göz ardı edilmemeli ve kalıp söz öğretimi de düzeyle paralel olarak aşamalı bir şekilde ilerlemelidir (Boylu ve Başar, 2018). Temel seviyelerde daha çok yaşam becerileri ve en basit iletişim yetilerine sahip olmak için kullanılan kelimeler, ileri ve orta seviyelerde ise daha kapsamlı anlama ve anlatma bağlamları kurabilmek için kelime grupları şeklinde işe koşulmaktadır. Kalıp ifadeler metinler ve görsellerle anlatılmalı, okuma-dinleme etkinlikleriyle kavratılmalı, sonra ise yazma-konuşma becerileriyle pekiştirilmelidir (Kara ve Memiş, 2015). Ancak bu şekilde öğrenciler öğrendikleri kalıp sözleri çeşitli durumlarda kullanabilir ve öğrenme kalıcı hale gelir. Bu şekilde üretici dil becerilerinde kalıp sözlere yer verilmelidir (Koç, 2019).

Yabancı dil olarak Akademik Türkçe öğretimi, genellikle C1 veya C2 seviyesinden sonra öğrenicilerin öğrenme ihtiyaçlarına uygun olarak ön lisans, lisans ve lisansüstü seviyelere hazırlık olarak şekilde Fen, Sağlık ve Sosyal Bilimleri alanlarına uygun şekilde sürdürülmektedir. Akademik Türkçe öğretiminde öğrenici seçtiği alana ilişkin temel alanyazın bilgisi ve alanın alt disiplinlerine ilişkin başlıklarda ilgili terminolojiye ön hazırlık yaparak aslında bir amaca yönelik dil öğrenimine devam etmektedir. "Akademik Türkçe dersinin nihai hedefi öğrencilerin akademik dil becerilerini geliştirmektir. Daha çok uluslararası öğrencilerin yükseköğretime uyum sağlaması amacını ve bu düzeyde gerekli olan akademik dil becerilerini öğrencilere kazandırma niteliğini taşımaktadır" (Karagöl ve Korkmaz, 2021: 209). Bu yüzden akademik dil, akademik ortamlarda ve araştırmalarda kullanılır. Düz anlamlıdır ve kurgu yönü yoktur (Seyedi, 2020). Akademik Türkçenin; akademik dil, terim, akademik sözcük, düz anlam, betimleyici ve bilgilendirici üslup, kanıtlama, belli dil bilgisi yapılarının tercihi ve kurgu gibi çeşitli özellikleri (Demir, 2020) olmasından dolayı bu seviyede kullanılacak dil bahsedilen özelliklere uygun şekilde olmalıdır. Akademik Türkçe öğretim kaynaklarında amaca uygun olmamakla beraber öğrenici için anlam karışıklığına yol açan, onları sürekli geriye döndürmeye zorlayan, akademik öğretimin kazanımlarından uzaklaştıran kalıplaşmış sözcük gruplarının kullanıldığı bilinmektedir. İşte bu nedenle çalışmanın problem durumu yabancılara Akademik Türkçe öğretiminde kalıplaşmış sözcüklerin kullanımı olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada adı geçen sözcük gruplarının hangi alt disiplinlerde, hangi ölçütlerde ve kaçar defa kullanıldığını belirlemek amaçlanmaktadır. Böylece alanyazında daha önce benzer bir çalışma olmamasından dolayı önemli bir boşluğun doldurulması planlanmaktadır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada Uluslararası Öğrenciler için Sosyal Bilimlerde Akademik Türkçe 2 ders kitabında yer alan kalıplaşmış sözcük gruplarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden araştırılması

hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan doküman incelemesi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

İnceleme Nesnesi

Doküman incelemesinde hangi dokümanların önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabileceği araştırma problemi ile yakından ilgili (Yıldırım ve Şimşek, 2018) olduğu için Uluslararası Öğrenciler için Sosyal Bilimlerde Akademik Türkçe 2 ders kitabındaki okuma metinlerindeki kalıplaşmış sözcük gruplarının incelenmesi yapılmaktadır. Ayrıca araştırmacı tarafından oluşturulabilen ya da daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesine dayanan bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasını kapsayan ölçüt örnekleme (Yıldırım ve Şimşek, 2018) yöntemi ile örneklem oluşturulmaktadır. Böylece Uluslararası Öğrenciler için Sosyal Bilimlerde Akademik Türkçe 2 ders kitabı çalışmanın inceleme nesnesi olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Yabancı dil olarak Akademik Türkçenin öğretiminde adı geçen kaynaktaki okuma becerisi için oluşturulan metinlerde geçen kalıplaşmış sözcük grupları ardışık sıralandırılmış sekiz bölüme göre sınıflandırılmıştır. Bu kalıplaşmış sözcük grupları atasözleri, deyimler ve kalıp ifadeler başlıkları altında ele alınmıştır. Birden fazla tekrar eden kalıplaşmış sözcük grupları her bölümde ayrıca gösterilmiştir.

Veri Analizi

Çalışmanın örneklemi olarak seçilen ders kitabının her bölümündeki okuma metinlerinde tespit edilen atasözleri, deyimler ve kalıp ifadeler ayrı ayrı sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya ilişkin bulgular bölümlerin numarasına göre tablolar halinde hiyerarşik olarak ve kendi içinde alfabetik olarak sıralandırılmıştır. Kalıplaşmış sözcük grupları içerisinde yer alan atasözleri ve deyimler sınıflandırmasındaki veriler Türk Dil Kurumunun (TDK) elektronik sözlüklerinde yer almaktadır. TDK'nin elektronik sözlüklerinde yer almayan kalıplaşmış sözcük grupları tasnif dışı deyim ve kalıplaşmış ifadeler başlıklarıyla adlandırılmıştır. Verilerin analizinde kategorisel içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Kategorisel analiz; genel olarak, belirli bir mesajın önce birimlere bölünmesini ve ardından bu birimlerin, belirli kriterlere göre kategoriler halinde gruplandırılmasını ifade eder. (Bilgin, 2014).

BULGULAR

Araştırmaya konu olan ders kitabı incelenmiş olup atasözleri, deyimler ve kalıp ifadeler belirlenmesi için okuma becerisi etkinliklerini kapsayan metinler dikkate alınmıştır. Her bölümde okuma becerisi etkinliklerine ait üç metin belirlenmiş ve bu metinlerde yer alan deyim ve kalıplaşmış sözcük grupları aşağıda sıralanmıştır.

Araştırmaya konu olan ders kitabı incelenmiş olup deyim ve kalıplaşmış sözcük gruplarının belirlenmesi için okuma becerisi etkinliklerini kapsayan metinler dikkate alınmıştır. Her bölümde okuma becerisi etkinliklerine ait 3 metin belirlenmiş ve bu metinlerde yer alan atasözü deyim ve kalıplaşmış ifadeler aşağıda sıralanmıştır:

Tablo 1. Bölüm 1'de Yer Alan Atasözleri ve Deyimler

Bölüm Adı	Atasözleri	TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğünde Geçen Deyimler	TDK Tasnif Dışı Deyimler ve Kalıplaşmış İfadeler
İnsan Kaynakları	-	Açığa Çıkarmak	Arz Etmek
	-	Ayak Uydurmak	Esas Almak
	-	Ele Almak	Ön Plana Çıkmak
	-	Gerekli Kılmak	Önem Vermek
	-	Gözden Geçirmek	Sorunlara Eğilmek
	-	Gözden Uzak Tutmak	Tavsiyede Bulunmak
	-	Gündeme Getirmek	Ufuk Açmak
	-	Hizmet Etmek	Uyum Sağlamak
	-	İleriyi Görmek	
	-	Karar Almak	
	-	Kendini Göstermek	
	-	Meydan Vermemek	
	-	Ortaya Çıkmak	
	-	Ortaya Koymak	
	-	Tepki Vermek	
	-	Üzerinde Durmak	
	-	Yer Tutmak	

Tablo 1.'e göre 1. Bölümde TDK deyimler ve atasözleri sözlüğünde geçen deyimler başlığına ait 17 adet, TDK tasnif dışı deyimler ve kalıplaşmış ifadeler başlığına ait 8 adet içerik bulunmaktadır. Atasözlerine ait içerik bulunmamaktadır.

Tablo 2. Bölüm 2'de Yer Alan Atasözleri ve Deyimler

Bölüm Adı	Atasözleri	TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğünde Geçen Deyimler	TDK Tasnif Dışı Deyimler ve Kalıplaşmış İfadeler
Ekonomi	-	Akla Gelmek	Değer Kazanmak
	-	Değer Biçmek	Değer Yitirmek
	-	Değer Vermek	Değerini Korumak
	-	Elde Etmek	Derinden Etkilemek
	-	Ele Almak	Farklılık Göstermek
	-	Göze Almak	Hayatta Kalmak
	-	Hak Kazanmak	İhtiyaç Gidermek
	-	Kabul Görmek	İlgi Alanına Girmek
	-	Karar Almak	Karşısına Çıkmak
	-	Meydana Gelmek	Mücadeleye Girişmek
	-	Mümkün olmak	Sorun Yaşamak
	-	Ortadan Kaldırmak	Yanıt Aramak
	-	Ortaya Çıkmak	
	-	Söz Etmek	
	-	Üzerinde Durmak	
	-	Yer Almak	

Tablo 2.'ye göre 2. Bölümde TDK deyimler ve atasözleri sözlüğünde geçen deyimler başlığına ait 16 adet, TDK tasnif dışı deyimler ve kalıplaşmış ifadeler başlığına ait 12 adet içerik bulunmaktadır. Atasözlerine ait içerik bulunmamaktadır.

Tablo 3. Bölüm 3'te Yer Alan Atasözleri ve Deyimler

Bölüm Adı	Atasözleri	TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğünde Geçen Deyimler	TDK Tasnif Dışı Deyimler ve Kalıplaşmış İfadeler
İktisat	-	Aşağı Çekmek	Çaba Sarfetmek
	-	Çaba Göstermek	Çözüm Bulmak
	-	Çaba Harcamak	Elverişli Duruma Gelmek
	-	Çıkar Gözetmek	Fayda Sağlamak
	-	Elde Etmek	Karşı Karşıya Kalmak
	-	İlgi Çekmek	Önem Kazanmak
	-	Karar Almak	Veri Toplamak
	-	Karar Vermek	Yanıt Bulmak
	-	Ortaya Çıkmak	
	-	Söz Etmek	
	-	Tatmin Etmek	
	-	Yer Almak	
	-	Aşağı Çekmek	

Tablo 3.'e göre 3. Bölümde TDK deyimler ve atasözleri sözlüğünde geçen deyimler başlığına ait 13 adet, TDK tasnif dışı deyimler ve kalıplaşmış ifadeler başlığına ait 8 adet içerik bulunmaktadır. Atasözlerine ait içerik bulunmamaktadır.

Tablo 4. Bölüm 4'te Yer Alan Atasözleri ve Deyimler

Bölüm Adı	Atasözleri	TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğünde Geçen Deyimler	TDK Tasnif Dışı Deyimler ve Kalıplaşmış İfadeler
Uluslararası İlişkiler	-	Anlam Vermek	Anlamaya Çalışmak
	-	Damga Vurmak	Değişiklik Göstermek
	-	Elinde Bulunmak	Katkı Sağlamak
	-	Geri Durmak	Önem Kazanmak
	-	Güvence Altına Almak	Sebep Olmak
	-	Hâlini Almak	Uyum Sağlamak
	-	Mümkün Olmak	
	-	Neden Olmak	
	-	Ortaya Çıkarmak	
	-	Ortaya Çıkmak	
	-	Sona Ermek	
	-	Tehdit Etmek	
	-	Teşvik Etmek	
	-	Yer Almak	

Tablo 4.'e göre 4. Bölümde TDK deyimler ve atasözleri sözlüğünde geçen deyimler başlığına ait 14 adet, TDK tasnif dışı deyimler ve kalıplaşmış ifadeler başlığına ait 6 adet içerik bulunmaktadır. Atasözlerine ait içerik bulunmamaktadır.

Tablo 5. Bölüm 5'te Yer Alan Atasözleri ve Deyimler

Bölüm Adı	Atasözleri	TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğünde Geçen Deyimler	TDK Tasnif Dışı Deyimler ve Kalıplaşmış İfadeler
	-	…hâline Gelmek	Bir Konuşup Üç Dinlemek
	-	Açıklığa Kavuşturmak	Esas Almak
	-	Amaç Gütmek	İmaj Yaratmak
	-	Ayak Uydurmak	Kolaya Kaçmak

Halkla İlişkiler	-	Bağlı Kalmak	Ön Plana Çıkmak
	-	Beklentiye/İhtiyaca Cevap Vermek	Önem Vermek
	-	Dikkat Çekmek	Sebep Olmak
	-	Elde Etmek	Sonucuna Varmak
	-	Ele Almak	Sonucunu Doğurmak
	-	Göz Önünde Tutmak	Uyum Sağlamak
	-	Hizmet Etmek	Yarar Gözetmek
	-	Katkıda Bulunmak	
	-	Kötüye Kullanmak	
	-	Kulağında Çınlamak	
	-	Kulak Vermek	
	-	Ortadan Kalkmak	
	-	Söz Konusu Olmak	
	-	Tepeden Bakmak	
	-	Yön Vermek	
	-	Zarar Vermek	

Tablo 5.'e göre 5. Bölümde TDK deyimler ve atasözleri sözlüğünde geçen deyimler başlığına ait 20 adet, TDK tasnif dışı deyimler ve kalıplaşmış ifadeler başlığına ait 11 adet içerik bulunmaktadır. Atasözlerine ait içerik bulunmamaktadır.

Tablo 6. Bölüm 6'da Yer Alan Atasözleri ve Deyimler

Bölüm Adı	**Atasözleri**	**TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğünde Geçen Deyimler**	**TDK Tasnif Dışı Deyimler ve Kalıplaşmış İfadeler**
Pazarlama	-	…hâline Gelmek	Anlam Taşımak
	-	Dikkate Almak	Esas Almak
	-	Elde Etmek	Faaliyet Yürütmek
	-	Fark Etmek	Hayatı Kolaylaştırmak
	-	Hizmet Etmek	Önem Vermek
	-	Karar Almak	Önlem Almak
	-	Keyif Vermek	Yer Edinmek
	-	Ortaya Çıkmak	
	-	Ortaya Koymak	
	-	Söz Etmek	
	-	Söz Konusu Olmak	
	-	Söz Vermek	
	-	Yer Almak	
	-	Yerine Getirmek	
	-	Yolunu Bulmak	

Tablo 6.'ya göre 6. Bölümde TDK deyimler ve atasözleri sözlüğünde geçen deyimler başlığına ait 15 adet, TDK tasnif dışı deyimler ve kalıplaşmış ifadeler başlığına ait 7 adet içerik bulunmaktadır. Atasözlerine ait içerik bulunmamaktadır.

Tablo 7. Bölüm 7'de Yer Alan Atasözleri ve Deyimler

Bölüm Adı	**Atasözleri**	**TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğünde Geçen Deyimler**	**TDK Tasnif Dışı Deyimler ve Kalıplaşmış İfadeler**
	-	Dikkat Çekmek	Düzen Sağlamak
	-	Düzen Kurmak	Eleştiri Getirmek

Maliye	-	Elde Etmek	Mahrum Bırakmak
	-	Ele Geçirmek	Ön Plana Çıkmak
	-	Faaliyet Göstermek	
	-	Garanti Altına Almak	
	-	Kabul Görmek	
	-	Karar Almak	
	-	Karar Vermek	
	-	Mümkün Olmak	
	-	Neden Olmak	
	-	Ortaya Çıkmak	
	-	Öne Çıkmak	
	-	Söz Konusu Olmak	
	-	Tabi Tutmak	
	-	Yer Almak	

Tablo 7.'ye göre 7. Bölümde TDK deyimler ve atasözleri sözlüğünde geçen deyimler başlığına ait 16 adet, TDK tasnif dışı deyimler ve kalıplaşmış ifadeler başlığına ait 4 adet içerik bulunmaktadır. Atasözlerine ait içerik bulunmamaktadır.

Tablo 8. Bölüm 8'de Yer Alan Atasözleri ve Deyimler

Bölüm Adı	**Atasözleri**	**TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğünde Geçen Deyimler**	**TDK Tasnif Dışı Deyimler ve Kalıplaşmış İfadeler**
Radyo, Televizyon ve Sinema	-	…hâline Gelmek	Konu Almak
	-	Açıklığa Kavuşturmak	Rol Üstlenmek
	-	Dikkat Çekmek	Sebep Olmak
	-	El Atmak	
	-	Elinde Tutmak	
	-	Göz Ardı Etmek	
	-	İlgi Görmek	
	-	Ortaya Çıkmak	
	-	Söz Konusu Olmak	
	-	Yer Almak	

Tablo 8.'e göre 8. Bölümde TDK deyimler ve atasözleri sözlüğünde geçen deyimler başlığına ait 10 adet, TDK tasnif dışı deyimler ve kalıplaşmış ifadeler başlığına ait 3 adet içerik bulunmaktadır. Atasözlerine ait içerik bulunmamaktadır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Çalışmaya konu olan ders kitabıyla ilgili yapılan inceleme sonucunda 8 akademik alandan oluşan ders kitabında yer alan okuma metinlerinin tamamında deyim veya kalıplaşmış sözcük gruplarına yer verildiği görülmektedir. Akademik bölümler incelendiğinde araştırmaya konu olan ders kitabındaki okuma metinlerinin her bölümde belirli bir standartta yer aldığı, bu metinlerde yer alan deyim ve kalıplaşmış sözcük gruplarının da sayı bakımından birbirine yakın olduğu ayrıca TDK'nin elektronik sözlüğünde yer alan deyimlerin tasnif dışı deyim veya kalıplaşmış sözcük gruplarına göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Barın (2003), temel söz varlığının organ ve akrabalık adlarını, sayıları, günlük hayatta sık kullanılan adlar ve eylemler ile onlarla ilişkili sözcükleri, yaygın karşılaşılan deyimler, atasözleri ve kalıp sözleri içerdiğini belirtmektedir. Benzer şekilde Bayraktar (2019) da kalıp sözlerin

birden fazla özellik açısından benzerlik gösterdiğini ve araların keskin bir sınır çizmenin zor olduğunu belirtmektedir.

Çalışmanın tamamında 126 adet TDK Deyimler ve Atasözleri sözlüğünde geçen deyim ve 59 adet TDK tasnif dışı deyim ve kalıplaşmış ifade olmak üzere toplam 185 adet kalıplaşmış sözcük grubu hesaplanmıştır. Halkla ilişkiler bölümünde toplamda 31 adet deyim ve kalıplaşmış sözcük gruplarına yer verilmiş olup en fazla deyim ve kalıplaşmış sözcük grubunun bu bölümde yer aldığı, radyo, televizyon ve sinema bölümünde ise toplamda 13 adet deyim ve kalıplaşmış sözcük gruplarına yer verilmiş olup en az deyim ve kalıplaşmış sözcük grubunun bu bölümde yer aldığı belirlenmiştir.

Dilin mecazlı, edebi ve kültürel unsurlarının kullanım şeklini en belirgin şekilde ortaya koyan atasözlerine Akademik Türkçe öğretiminde yer verilmediği açık bir şekilde görülmektedir. Genel Türkçe öğretiminden sonraki bu seviyede dilin daha nesnel, sade ve bilimsel bağlamlı kullanımının ortaya çıkarılması çalışmanın en önemli sonucu olarak değerlendirilmektedir. Çünkü atasözü ve deyimlerin Türkçe öğretiminde kullanılması kültürel teması ve bilgiyi artıracak, öğrencilere kültürler arası bir karşılaştırma imkânı da doğacaktır (Mutlu, 2016). Bu seviyede ise kültür aktarımından ziyade akademik öğretim sürecine hazırlık yapılacağından bu tip kelime gruplarının kullanılmadığı öngörülmektedir.

ÖNERİLER

Yukarıda elde edilen bulguların, yorumların ve sonuçların ışığında yabancılara Akademik Türkçe öğretiminde kalıplaşmış söz gruplarının öğretimi ile ilgili şu önerilerde bulunulmaktadır.

- Kalıplaşmış sözcüklerin bir dilin inceliklerini betimledikleri için her seviyede Türkçe öğrenicilerine öğretilmelidir.

- Bağlamlar kalıplaşmış sözcüklerin en önemli gösterim alanları olduğu için uygun bağlamlarda uygun yapılar kullanılmalıdır.

- Akademik Türkçenin özellikle Sosyal Bilimler alanına ait Dilbilim, Edebiyat, Sosyoloji, Tarih gibi alanlarında atasözü, deyim ve kalıplaşmış ifadelere yer verilmelidir.

- Atasözleri daha dar alanlarda daha özel bilgileri kültürleme yoluyla aktardıkları için diğer kalıplaşmış sözcük gruplarına göre daha az kullanılabilir.

- Kalıplaşmış sözcüklerin kullanımında tekrara düşmek yerine aynı anlama gelen benzer anlamlı farklı yapılar kullanılmalıdır.

ETİK METNİ

Bu makalede dergi yazım kuralları, yayın ilkeleri, araştırma ve yayın etiği kuralları, dergi etik kuralları takip edilmiştir. Makale ile ilgili doğabilecek ihlallerin sorumluluğu yazar(lar)a aittir. Bu makale etik kurul izni gerektiren çalışmalar kapsamında değildir.

Yazar(lar) Katkı Oranı: Bu çalışmada ilk yazarın katkı oranı %50 ve ikinci yazarın katkı oranı %50'dir.

KAYNAKÇA

Aksan, D. (1979). *Her yönüyle dil (Ana çizgileriyle Dilbilim*) (*1.Cilt).* Türk Dil Kurumu Yayınları.

Aksan, D. (2004). *Türkçenin söz varlığı* (Üçüncü bas.). Engin Yayınları.

Aksoy, Ö. A. (1988). *Atasözleri Sözlüğü*. İnkılap Kitabevi.

Aytan, T., &Bilgiç, B. (2020). Redhouse kartlarındaki Türkçe atasözleri üzerine bir değerlendirme. *Dilbilim Dergisi-Journal of Linguistics, 35,* 27-34. https://doi.org/10.26650/jol.2020.008

Barın, E. (2003). Yabancılara Türkçenin öğretiminde temel söz varlığının önemi. *Tübar, (13)*, 311- 317.

Baş, B. (2010). Söz varlığının oluşumu ve gelişiminde çocuk edebiyatının rolü. *Türklük Bilimi Araştırmaları, 27.* 137-159.

Bayraktar, S. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bir kültür aktarım aracı olarak kalıp sözler* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

Bilgin, N. (2014). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknikler ve örnek çalışmalar*. Siyasal Kitapevi

Boylu E., &Başar, U. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin kültürel boyutu: Türkçe kalıp sözlerin Farslara öğretimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, *43*, 31-52. https://doi.org/10.17133/tubar.326752

Bulut, S. (2012). Anadolu ağızlarında kullanılan kalıp sözler ve bu kalıp sözlerin kullanım özellikleri. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, *7*(4): 1117-1155. http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4253

Büker, M., &Zeytinkaya, D. (2013). Eş anlamlı ve zıt anlamlı kelime öğretiminin dil edinimindeki yeri ve önemi. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, *8*(10), 185-191. http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5908

Colston, H. L. (2015). *Using figurative language*. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9781316226414

Çalışkan, N. (2013). Kavramsal anahtar modeli ile metafor ve deyim öğretimi. *Bilig, 64*, 95-122.

Demir, D. (2020, Aralık 4). Uluslararası Öğrenciler için Akademik Türkçe I kitabı üzerine bir değerlendirme (Tam metin bildiri). *2. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi*, İzmir, Türkiye.

Ghazal, L. (2007). Learning vocabulary in efl contexts through vocabulary learning strategies, *Novitas-Royal*, *1*(2), 84-91.

Kara, M. &Yıldırım, B. (2018). Nasreddin Hoca fıkralarında kalıp sözler. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, *5(*1), 487-498. https://doi.org/10.18298/ijlet.1737

Karadağ, Ö. (2013). *Kelime öğretimi*. Kriter Yayıncılık.

Karagöl, E. &Korkmaz, C. B. (2021). Ders kitabı ve bilimsel metin yazarlarının görüşlerine göre uluslararası öğrencilere akademik Türkçe öğretimi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (25*), 208-230. DOI: 10.29000/rumelide.1032431.

Karataş, T. (2004). *Ansiklopedik edebiyat terimleri sözlüğü*. Akçağ Yayınları.

Koç, E. K. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğrencilerinin kalıp söz kullanımlarının incelenmesi: İstanbul üniversitesi örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Longman Dictionary (1998). *Longman active study*. Addison Wesley Longman Limited.

Mutlu, K. (2017). Yabancılara Türkçe öğretiminde benzer atasözü ve deyimlerin önemi ve Polonyalılara Türkçe öğretiminde bunların kullanımı. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, 64*(2) , 245-268.

Oğuz, O. (2018). Necat Çavuş'un "Amerika" şiirinde figüratif dil ve imaj. *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları, 19* (19), 136-161.

Seyedi, G. (2020). Akademik dilin yapısı ve genel tanımı. B. Tüfekçioğlu (Ed.), *Akademik amaçlar için Türkçe öğretimi -kuram ve uygulama- içinde*, (s. 23-39). Pegem.

Tekin, E. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kitaplarında atasözü ve deyimlerin öğretim stratejileri üzerine bir durum tespiti* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.

Tekin, E., &Baş, B. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kitaplarında atasözü ve deyimlerin öğretim stratejileri. *Journal of Language Education and Research, 5* (2), 157-171. https://doi.org/10.31464/jlere.592835

Türkçe Sözlük. (2011). Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türk Dil Kurumu (TDK). Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü. Erişim Adresi: https://sozluk.gov.tr/ Erişim Tarihi: 22.10.2022

Yılmaz, E., Kahraman, Ş., Bilgin, E., Şimşek, M., Keskin, F., Boy, M. & Demirel, G. (2018). *Uluslararası öğrenciler için sosyal bilimlerde akademik Türkçe 2.* F. Yıldırım, M. Y. Yılmaz, G. Demirel, E. Boylu, A. Biçer, A. Saçkesen, A. Akkaya & B. İnce (Ed.). Kültür Sanat Basımevi.

Yılmaz, F., & Ertürk Şenden Y. (2015). Yabancılara Türkçe öğretiminde kalıp sözler: "Babam ve oğlum" film örneği. *International Journal of Social Science*, *32*(3), 187-202. http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2683

Yıldırım, A. &Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Zimmerman, C. B. (1997). Historical Trends in Second Language Vocabulary Instruction. In J. Coady (Ed.), Thomas Huckin, *Second language vocabulary acquisition: A rationale for pedagogy* (pp. 5-20). Cambridge University.

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ HAKKINDA ÖĞRETİCİ GÖRÜŞLERİ

Latif İLTAR

Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara, Türkiye, liltar@ybu.edu.tr

ÖZET

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde tartışılan temel konulardan biri dil bilgisi öğretimidir. Dil bilgisi öğretiminin gerekli olup olmadığı ve nasıl olması gerektiği yönünde alanda ciddi tartışmalar bulunmaktadır. Bu durumun öğretim programlarına ve öğretim süreçlerinde kullanılan öğretim setlerine yansıdığı görülebilmektedir. Öğretim setleri dil bilgisi öğretimi bakımından incelendiğinde hem öğretim yöntemleri hem öğretim sıralaması açısından ciddi farklılıklar göstermektedir. Bazı öğretim setlerinde dil bilgisi öğretiminde tercümelere yer verildiği ve öğretimin çok detaylı bir şekilde ele alındığı görülürken bazı öğretim setlerinde tercümeye hiç yer verilmediği ve öğretimin yüzeysel bir şekilde gerçekleştirildiği görülebilmektedir. Benzer şekilde öğretim merkezlerinin dil bilgisi öğretimi hususuna yaklaşımlarında da büyük farklılıklar bulunmaktadır. Bazı öğretim merkezleri ders programları içerisinde müstakil dil bilgisi derslerine yer verirken bazı öğretim merkezleri dört temel dil becerisinin içerisinde dil bilgisi öğretimini gerçekleştirmekte ve ders programlarında müstakil dil bilgisi derslerine yer vermemektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde görülen bu farklılıklardan yola çıkılarak çalışmada dil bilgisi öğretimine dair öğretici görüşlerinin yansıtılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırmada öğreticilere; Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi öğretiminin ne düzeyde gerekli olduğu, dil bilgisi öğretiminin nasıl olması gerektiği, öğretim setlerinde dil bilgisi öğretimine dair görülen başlıca hataların neler olduğu, sınavlarda dil bilgisi sorularının bulunup bulunmaması gerektiği ve ders programlarında dil bilgisinin ayrı bir ders olarak yer alıp almaması gerektiği hakkında sorular sorulmuştur. Çalışma nitel bir araştırma olarak tasarlanmış bir durum çalışmasıdır. Araştırmada amaçlı örneklem alma yoluna gidilerek en az beş yıldır üniversiteler bünyesinde yabancılara Türkçe öğretimi alanında ders verme deneyimine sahip ve alanın en sık kullanılan Gazi, Yeni Hitit, İstanbul ve Yedi İklim öğretim setlerini kullanmış 8 öğretim elemanı ile odak grup görüşmesi yapılmıştır. Odak grup görüşmesi neticesinde veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve verilerin çözümlenmesi için içerik analizi kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dil bilgisi öğretimi, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, öğretici görüşleri.

TEACHER'S OPINIONS ON TEACHING GRAMMAR IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE

ABSTRACT

One of the main issues discussed in teaching Turkish as a foreign language is grammar teaching. There are serious debates in the field about whether grammar teaching is necessary and how it should be. It can be seen that this situation is reflected in the teaching programs and the teaching sets used in the teaching processes. When the teaching sets are examined in terms of grammar teaching, they show serious differences in terms of both teaching methods and teaching order. While it is seen that translations are included in grammar teaching in some teaching sets and teaching is handled in a very detailed way, it can be seen that translation is not included in some teaching sets and the teaching is carried out in a superficial way. Similarly, there are great differences in the approaches of teaching centers to grammar teaching. While some teaching centers include separate grammar lessons in their curriculum, some teaching centers teach grammar within the four basic language skills and do not include separate grammar lessons in their curriculum. Based on these differences in teaching Turkish as a foreign language, it is aimed to reflect the views of teachers on grammar teaching in the study. In this context, the following questions were asked to the teachers in the research: What level of grammar teaching is necessary, how grammar teaching should be, what are the main mistakes in teaching grammar in teaching sets, whether grammar questions should be included in exams, whether grammar should be included as a separate course in the curriculum. The study is a case study designed as a qualitative research. By using purposeful sampling in the research, focus group discussion were conducted with 8 instructors who have experience in teaching Turkish to foreigners at universities for at least five years. As a result of the focus group discussion, the data were transferred to the computer and content analysis was used to analyze the data.

Keywords: Grammar teaching, instructor views, teaching Turkish as a foreign language.

GİRİŞ

Dil bilgisi bir dilin tüm cephelerini inceleyen bilgi koludur. Dil bilgisinde dilin seslerini inceleyen kısmına ses bilgisi (fonetik), kelime ve şekillerin yapısını inceleyen kısmına şekil bilgisi (morfoloji), kelime ve şekillerin menşeini araştıran kısmına menşe bilgisi veya türeme bilgisi (etimoloji), kelime ve şekillerin anlamlarını inceleyen kısmına mana bilgisi (semantik), kelime ve şekillerin birbiriyle olan ilişkilerini ve cümleleri inceleyen kısmına cümle bilgisi (sentaks) denir. Dil, seslerden en geniş cümleye kadar bir bütündür. Bu sebeple dil bilgisinin bölümlerini müstakil olarak ele almak doğru değildir. Dil bilgisini bütün cepheleriyle bir bütün olarak ele almak gerekmektedir (Ergin, 2009: 28). Türkçe öğretiminde amaç, öğrencilere okuma, dinleme, konuşma ve yazma alanlarında alışkanlık ve beceri kazandırmaktır. Dil bilgisi bu alanlardaki becerilerin desteklenmesini ve geliştirilmesini sağlayan bir unsur olarak Türkçe öğretiminde önemli bir yere sahiptir (Temizkan, 2012: 130). Dil bilgisi öğretiminde ulaşılmak istenen nokta, hedef dilin iletişim açısından kullanılabilir olmasıdır. Dil bilgisi; dört temel dil becerisinin geliştirilmesi için gerekli bir unsurdur (Kınay, 2015: 247). Bu bağlamda dil bilgisine ait alanların ve dil becerilerine ait alanların bir bütün olarak ele alınması gerekmektedir.

Dil bilgisi kurallarının öğretimiyle ilgili olarak yapıların örtük veya belirtik olarak aktarılması, olabildiğince ana dilindeki öğrenim sırasının izlenmesi, belli bir öğrenim sırası izlenmeden bu sıranın öğrenciler tarafından keşfedilmesinin sağlanması ve hatta dil bilgisinin yok sayılması gibi çok farklı bakış açıları ortaya koyulmuştur (Güven ve Berber Özmen, 2016: 234-235). Yabancı dil öğretimine dair yaklaşım ve yöntemler incelendiğinde bu durum açık bir şekilde görülebilmektedir. Yabancı dil öğretimi açısından dil bilgisi, uzun yıllardır tartışılan konulardan biridir. Yabancı dil öğretiminde yaklaşım ve yöntemler incelendiğinde dil bilgisi öğretiminin ne düzeyde dikkate alınması gerektiği ve nasıl olması gerektiği önemli bir yer tutmakta ve birbirinden farklılıklar göstermektedir. Dil bilgisi çeviri yöntemi, yabancı bir dilin dil bilgisi kurallarının ön plana alınarak öğretilmesini savunurken dilsel işitsel yöntem, dil bilgisi kurallarının öğretimini gerekli görmemektedir.

İletişimci dil öğretiminde dil bilgisel edinci geliştirmeye yönelik bir öğretim süreci tanımlansa da öğretim uygulamalarında anlam biçimin, akıcılık da doğruluğun önüne geçmektedir. Dil kullanımının önemsendiği, belirtik dil bilgisi öğretiminin dışlandığı, dil bilgisinin sezdirme yoluyla öğretiminin benimsendiği öğretim süreçleri ön plana çıkarılmıştır. Dil bilgisi öğretimine yönelik bakış açısının değişmesinde, iletişimci dil öğretimine paralel olarak gelişen insancıl iletişimci yaklaşımların varsayımları etkili olmuştur (Peçenek, 2008: 75).

Günümüzde dil bilgisi öğretimini destekleyen dolaylı ve doğrudan ikna edici kanıtlar bulunmaktadır. Ancak araştırma kanıtlarının doğası hakkında şüpheler devam etmektedir (Ellis, 2006: 86). Dil bilgisi öğretimi hakkında yapılan olumsuz görüşlerden hareketle dil bilgisi öğretiminin gereksiz olduğunu düşünmek yanlıştır. Dil bilgisinin gerekliliği üzerine karar vermekte esas olan dilin yapısı, öğrenilme zorluğu ve hedef kitledir (Göçen ve Okur, 2013: 334). Özellikle Türkçe gibi sondan eklemeli diller için dil bilgisi kurallarının öğrencilere aktarımı öğretim sürecini oldukça kolaylaştırabilmektedir. "Ayrıca Türkçenin en temel ses ve şekil bilgisi özellikleri sistematik kurallara, kurallarla beraber gelen istisnalara ve bir kuralın kendinden öncekiyle bağlantılı olup kendinden sonrakine temel oluşturma gibi matematiksel bazı özelliklere karşılık gelmektedir" (Korkmaz, 2021: 313).

Nörodilbilim alanında yapılan çalışmalar, sözcük yapısını oluşturan kök ve eklerin beynin farklı yerlerinde depolandığını göstermektedir. Beyin, kelimeyi eklemeli olmayan dillerde bile ögelerine ayırma eğilimindedir. Bu açıdan bakıldığında Türkçenin sahip olduğu kelime yapısı, beynin çalışma sistemine paralel bir özellik göstermektedir (Onan, 2005: 260). Dil öğrenicisinin hedef yapının biçim, anlam ve kullanımlarına dikkatinin çekilmesi; yazılı, sözlü veya görsel olarak sunulan girdiler aracılığıyla oluşturulan iletişim ortamlarıyla yani bağlamlarla sağlanmaktadır. Bu girdiler üzerinden tasarlanan söylemsel düzeydeki yapılandırılmış girdi odaklı görevler ise dil öğrenicisini bilişsel süreçler işleterek girdiyi işlemlemeye yani biçim-anlam dengesi ve ilişkisini kurmaya yönlendirmektedir (Ak Başoğul, 2022: 334).

Yabancı dil öğretimi ve ana dili eğitiminde dil bilgisi kurallarının aktarımında farklı süreçler işletilmektedir. Dil bilgisi kurallarının aktarımında ana dili eğitiminde gerçekleşen süreçlerin gerçekleşmesini beklemek oldukça yanlıştır. Çünkü ana dili eğitiminde sahip olunan dil becerilerinin geliştirilmesi hedeflenirken yabancı dil öğretiminde yeni bilgilerin öğrencilere aktarımı hedeflenmektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi içeriğinin oluşturulmasında dikkat edilmesi gereken hususlar bulunmaktadır. Pilancı ve Saltık (2018: 123-

124) Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi içeriğini etkileyen yedi etmen belirlemiştir. Bunlar; Türkçenin tipolojik özellikleri, yaş grubu, dil düzeyi, dil kullanım alanları, temalar, bağlam ve kazanımlardır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi kurallarının öğrencilere aktarımında bu etmenler dikkate alınarak öğretim programlarının ve materyallerinin hazırlanması oldukça önem taşımaktadır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan materyaller içerisinde en yaygın olarak kullanılanları ders kitaplarıdır. Ders kitapları çoğu zaman öğreticilere yol gösteren temel kaynaklar olarak karşımıza çıkmakta ve öğreticiler öğretim süreçlerini ders kitaplarına göre şekillendirmektedir. Bu anlamda ders kitaplarında yer alan dil bilgisi kurallarının aktarım şekilleri oldukça önem kazanmaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında hizmet veren kurumlar dil bilgisi kurallarının aktarımı bakımından incelendiğinde bazı kurumların müstakil dil bilgisi derslerine ve kitaplarına yer verdiği bazı kurumların da müstakil dil bilgisi derslerine yer vermeyip dil bilgisi kurallarını dört temel dil becerisi içerisinde aktardığı görülebilmektedir. Yine bazı kurumlarda gerçekleştirilen kur ve yeterlik sınavlarında dil bilgisi soruları yer alırken bazı kurumlar tarafından yapılan sınavlarda dil bilgisi sorularına yer verilmeyerek diğer dil becerileri içerisinde öğrencilerin dil bilgisi kurallarına hâkimiyetleri ölçülmektedir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde; dil bilgisi öğretiminin gerekliliği, dil bilgisi öğretiminin nasıl olması gerektiği, öğretim setlerinde dil bilgisi öğretimine dair görülen başlıca hataların neler olduğu, sınavlarda dil bilgisi sorularının yer alıp almaması gerektiği ve ders programlarında dil bilgisinin ayrı bir ders olarak yer alıp almaması gerektiği hakkında ciddi tartışmaların olduğu görülmektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde görülen bu farklılıklardan yola çıkılarak çalışmada dil bilgisi öğretimine dair öğretici görüşlerinin yansıtılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırmanın temel problem cümlesini "Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi öğretimi nasıl olmalıdır?" sorusu oluşturmaktadır. Bu temel problem cümlesi doğrultusunda araştırmada aşağıdaki alt problemlere de yer verilmiştir.

1. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi öğretimi ne düzeyde gereklidir?

2. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi öğretimi nasıl olmalıdır?

3. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan öğretim setlerinde dil bilgisi öğretimine dair görülen başlıca hatalar nelerdir?

4. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde sınavlarda dil bilgisi sorularına yer verilmeli midir?

5. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi ayrı bir ders olarak yer almalı mıdır?

YÖNTEM

Çalışma, nitel bir araştırma olarak tasarlanmış bir durum çalışmasıdır. Çalışmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Açık uçlu beş sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla nitel veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler, MAXQDA 2018.2 nitel veri analizi programıyla analiz edilmiştir.

Katılımcılar ve Katılımcıların Nitelikleri

Araştırmada amaçlı örneklem alma yoluna gidilmiştir. Bu kapsamda katılımcıların en az beş yıl üniversiteler bünyesinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında çalışmış olması ve Yedi İklim, İstanbul, Gazi ve Yeni Hitit Türkçe öğretim setlerini kullanmış olmaları, çalışmaya dâhil edilme kriteri olarak belirlenmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Cinsiyet		Yaş		Meslekî Kıdem		Öğrenim Düzeyi	
Kadın	Erkek	26-30	31+	5-6 yıl	7 ve üzeri yıl	Yüksek Lisans	Doktora
3	5	4	4	5	3	4	4
Toplam: 8		Toplam: 8		Toplam: 8		Toplam: 8	

Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan öğreticilere beş açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ve bu formla birlikte araştırmacı tarafından oluşturulan "Kişisel Bilgi Formu" uygulanmıştır. Araştırmanın temel veri kaynakları bu iki formdan oluşmaktadır.

Verilerin Çözümlenmesi

Bu araştırmada verilerin çözümlenmesinde ve yorumlanmasında içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmada toplanan verileri anlamlandırabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşılması amaçlanmıştır. Sekiz öğretici ile odak grup görüşmesi yapılmış, görüşmenin ses kaydı alınmıştır. Ses kaydı deşifre edilmiş ve toplanan veriler, MAXQDA 2018.2 isimli nitel veri analizi programına girilmiştir. Çözümleme süresince deşifre edilen yazılar, tek tek ve tekrar tekrar okunarak değerlendirilmiştir. Yazılar değerlendirilirken amaca ve alt amaçlara uygun olarak ilişkilendirmeler ve konu başlıkları mantıksal bir çerçevede yorumlanmıştır. Verilerden hareketle Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi öğretimine ilişkin sorular ayrı ayrı işlenmiştir. Sorulara verilen yanıtlardan kodlar oluşturulmuş, kodlardan hareketle kategoriler oluşturulmuştur.

BULGULAR

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dil Bilgisi Öğretiminin Gerekliliğine İlişkin Bulgular

Şekil 1. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dil Bilgisi Öğretiminin Gerekliliği

Katılımcılara Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi öğretiminin ne düzeyde gerekli olduğu sorulmuştur. Katılımcılar dil bilgisi öğretiminin gerekli olduğunu ve niçin gerekli olduğu yönünde cevaplar vermiştir. Katılımcılar tarafından 15 farklı kod 1'er kez ifade edilmiştir. Bu soruya ilişkin kodların frekans ve yüzdeleri ile tema ve kodların hiyerarşik kod-alt kod modeline aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 2. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dil Bilgisi Öğretiminin Gerekliliği

Kodlar	Kod Sayısı	Yüzde
Temel iletişim kalıplarının daha iyi öğrenilebilmesi için	1	6,67
Temel kalıp sözlerin öğrenilebilmesi için	1	6,67
Programdaki bazı kazanımların yerine getirilmesi için	1	6,67
Deyimlerin ve atasözlerinin içinde dil bilgisi olduğu için	1	6,67
Öğrendiği sözcükleri iletişime uygun kullanabilmeleri için	1	6,67
Öğrendiği sözcükleri bağlama uygun kullanabilmesi için	1	6,67
Öğrendiği sözcükleri daha anlamlı kullanabilsin diye	1	6,67
Öğrendiği sözcükleri sistemli bir şekilde kullanabilmesi için	1	6,67
Dili sosyal alanlarda daha rahat kullanabilsin diye	1	6,67
Konuşmada ve yazmada dili yeterince kullanabilsin diye	1	6,67
Okuma ve dinlemede metinleri daha iyi anlasın diye	1	6,67
Anlama ve anlatma becerilerinde eksiklik olmaması için	1	6,67
Gramer yapılarının kullanıldığı bağlamları öğrenmek için	1	6,67
Cümlelerin söz dizimini öğrenmesi için	1	6,67
Dilin kurallarını içerdiği için	1	6,67
TOPLAM	15	100,00

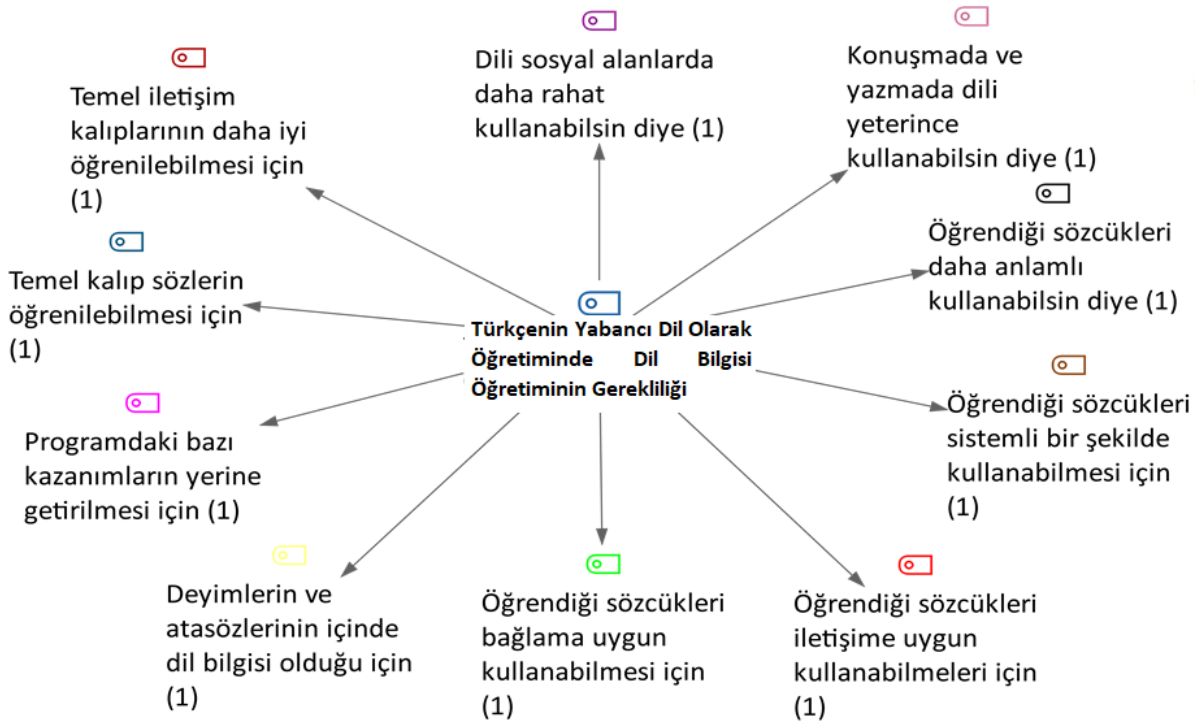

Şekil 2. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dil Bilgisi Öğretiminin Gerekliliğine İlişkin Tema ve Kodların MAXQDA Programı MAX Maps Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dil Bilgisi Öğretiminin Nasıl Olması Gerektiğine İlişkin Bulgular

Şekil 3. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dil Bilgisi Öğretiminin Nasıl Olması Gerektiği

Katılımcılara Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi öğretiminin nasıl olması gerektiği sorulmuştur. Katılımcılar tarafından 17 farklı kod ifade edilmiştir. En fazla tekrar edilen kod, dil bilgisi öğretiminin metinle

yapılması gerektiğidir. Bu soruya ilişkin kodların frekans ve yüzdeleri ile tema ve kodların hiyerarşik kod-alt kod modeline aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 3. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dil Bilgisi Öğretiminin Nasıl Olması Gerektiği

Kodlar	Kod Sayısı	Yüzde
Metinle dil bilgisi öğretimi şeklinde	6	18,75
Gramer yapısının ne anlama geldiğinden bahsederek	3	9,38
Öğrenciler bol bol örnekle karşılaştırılarak	3	9,38
Tek seferde tek yapıyı sunarak	3	9,38
Sürecin genelinde Eklektik-Seçmeci Yöntem ile	3	9,38
Çok fazla kurallara boğmadan	2	6,25
Sezdirme olanağını kullanarak	2	6,25
Öğrencinin zihninde yapıyı canlandırmaya çalışarak	1	3,13
Öğrencilerin sadece bildiği kelimeler üzerinden örnekler verile	1	3,13
A1-A2 seviyesinde daha basit ifadeler kullanarak	1	3,13
A1-A2 seviyesinde oklarla, belli başlı evrensel işaretlerle	1	3,13
A1-A2 seviyesinde çizimlerle	1	3,13
A1-A2 seviyesinde görsellerle	1	3,13
Dil bilgisi çeviri yöntemini kullanmadan	1	3,13
Her seviyenin içeriğine göre uygun olan yöntemlerle	1	3,13
A1 seviyesinde Dil Bilgisi Çeviri Yöntemi ile olmalı	1	3,13
Sarmal programlama yaklaşımıyla	1	3,13
TOPLAM	32	100,00

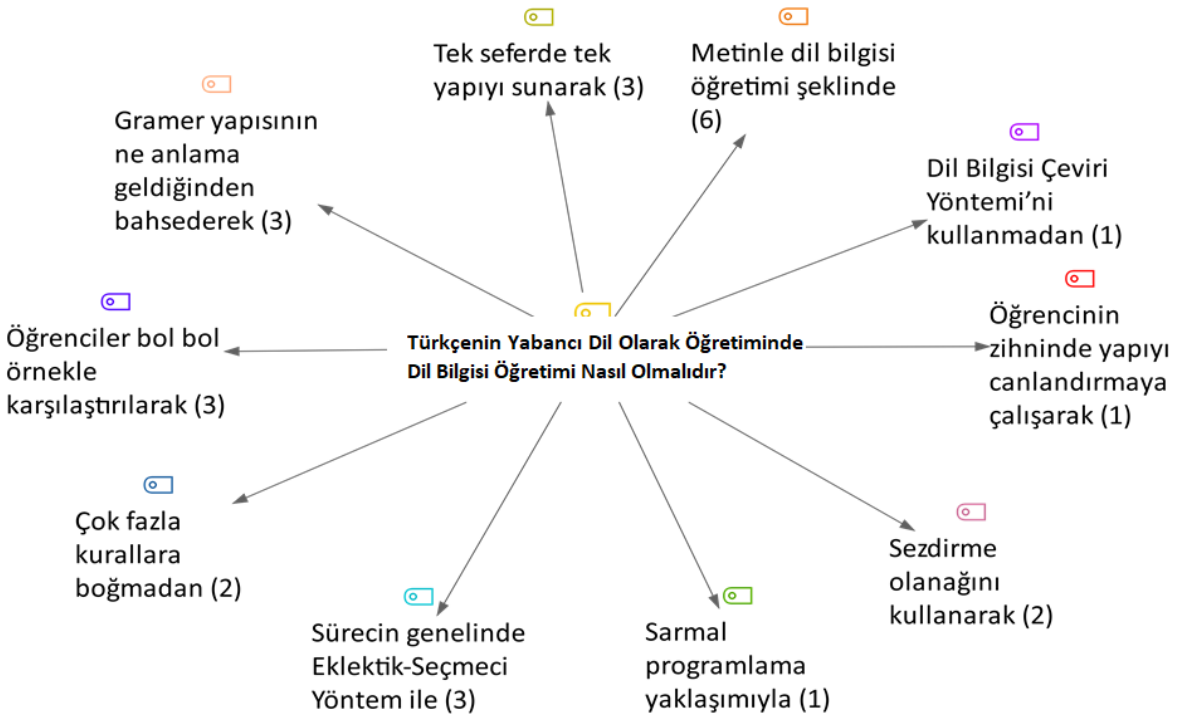

Şekil 4. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dil Bilgisi Öğretiminin Nasıl Olması Gerektiğine İlişkin Tema ve Kodların MAXQDA Programı MAX Maps Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Öğretim Setlerinde Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görülen Başlıca Hatalara İlişkin Bulgular

Gazi Türkçe Öğretim Seti

Şekil 5. Gazi Türkçe Öğretim Setinde Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görülen Hatalar

Katılımcılara Gazi Türkçe öğretim setinde dil bilgisi öğretimine dair görülen hataların neler olduğu sorulmuştur. Katılımcılar tarafından 4 farklı kod ifade edilmiştir. En fazla tekrar edilen kodlar dil bilgisi anlatımının olmaması ve anlatımın tamamen öğreticiye bırakılmasıdır. Bu soruya ilişkin kodların frekans ve yüzdeleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 4. Gazi Türkçe Öğretim Setinde Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görülen Hatalar

Kodlar	Kod Sayısı	Yüzde
Dil bilgisi anlatımının tamamen öğreticiye bırakılması	5	35,71
Dil bilgisi anlatımının olmaması	5	35,71
Ek dil bilgisi kitabının anlaşılmaz ve çok detaylı olması	3	21,43
Dil bilgisi anlatımında ayrı ders yapılmasına ihtiyaç olması	1	7,14
TOPLAM	14	100,00

Yeni Hitit Türkçe Öğretim Seti

Şekil 6. Yeni Hitit Türkçe Öğretim Setinde Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görülen Hatalar

Katılımcılara Yeni Hitit Türkçe öğretim setinde dil bilgisi öğretimine dair görülen hataların neler olduğu sorulmuştur. Katılımcılar tarafından 4 farklı kod ifade edilmiştir. En fazla tekrar edilen kod, dil bilgisiyle ilgili bölümlerin çok fazla olmasıdır. Bu soruya ilişkin kodların frekans ve yüzdeleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 5. Yeni Hitit Türkçe Öğretim Setinde Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görülen Hatalar

Kodlar	Kod Sayısı	Yüzde
Dil bilgisiyle ilgili bölümlerin çok fazla olması	8	47,06
Dil bilgisinin sette temel becerilerden daha fazla yer bulması	6	35,29
Dil bilgisi anlatan öğretim elemanlarının ön plana çıkması	2	11,76
Dil bilgisinde günlük kullanımı çok az olan konuların bulunması	1	5,88
TOPLAM	17	100,00

İstanbul Türkçe Öğretim Seti

Şekil 7. İstanbul Türkçe Öğretim Setinde Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görülen Hatalar

Katılımcılara İstanbul Türkçe öğretim setinde dil bilgisi öğretimine dair görülen hataların neler olduğu sorulmuştur. Katılımcılar tarafından 3 farklı kod ifade edilmiştir. En fazla tekrar edilen kodlar, dil bilgisiyle ilgili çevirilerin olması ve çevirilerin yanlış olmasıdır. Bu soruya ilişkin kodların frekans ve yüzdeleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 6. İstanbul Türkçe Öğretim Setinde Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görülen Hatalar

Kodlar	Kod Sayısı	Yüzde
Gramerle ilgili Arapça, İngilizce açıklamaların yanlış olması	2	40,00
Dil bilgisi konularıyla ilgili çevirilerin olması	2	40,00
Dil bilgisi konularının sıralamasının yanlış olması	1	20,00
TOPLAM	5	100,00

Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti

Şekil 8. Yedi İklim Türkçe Öğretim Setinde Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görülen Hatalar

Katılımcılara Yedi İklim Türkçe öğretim setinde dil bilgisi öğretimine dair görülen hataların neler olduğu sorulmuştur. Katılımcılar tarafından 5 farklı kod ifade edilmiştir. En fazla tekrar edilen kodlar, dil bilgisi konularıyla ilgili yeterli açıklamaların olmaması ve C1 seviyesinde gramer yapısının olmamasıdır. Bu soruya ilişkin kodların frekans ve yüzdeleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 7. Yedi İklim Türkçe Öğretim Setinde Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görülen Hatalar

Kodlar	Kod Sayısı	Yüzde
Dil bilgisi konularıyla ilgili yeterli açıklamanın olmaması	5	31,25
C1 seviyesinde gramer yapısının olmaması	5	31,25
Dil bilgisi konularının B1-B2'de yoğunlaşması	3	18,75
Dil bigisi konularının sıralamasının yanlış olması	2	12,50
Bazen sarmal yapıdan uzaklaşılması	1	6,25
TOPLAM	16	100,00

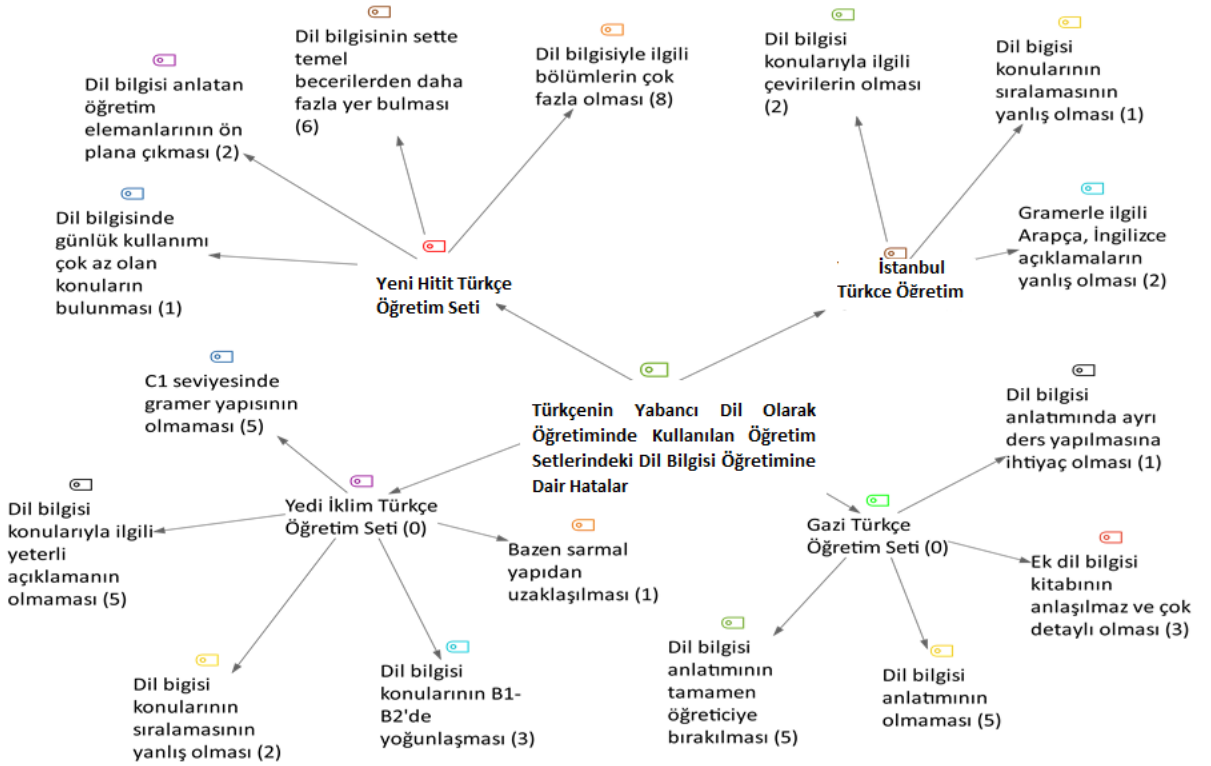

Şekil 9. Üçüncü Soruya İlişkin Tema ve Kodların MAXQDA Programı MAX Maps Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dil Bilgisi Sorularına Yer Verilip Verilmemesi Gerektiğine İlişkin Bulgular

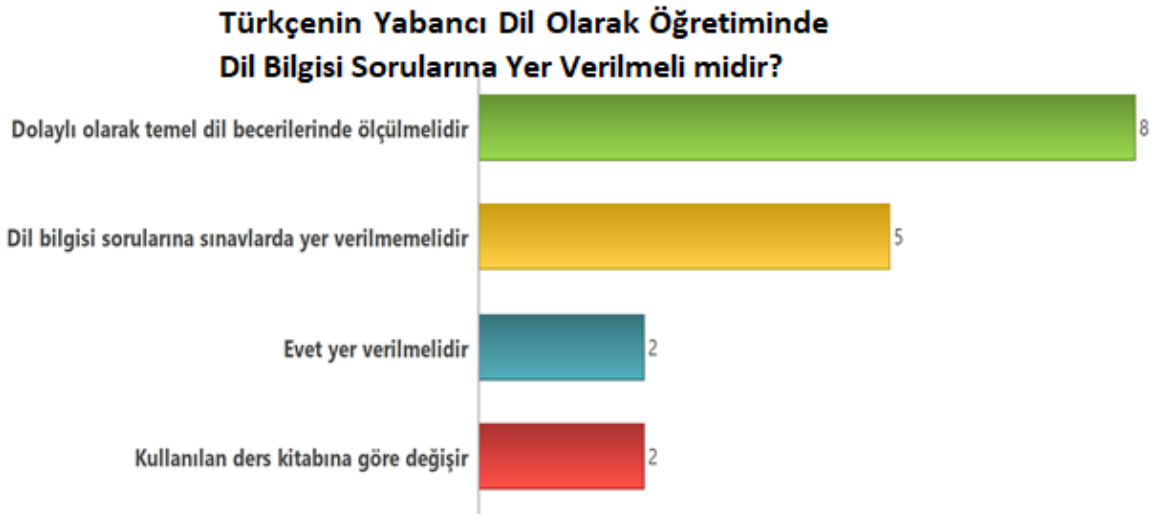

Şekil 10. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dil Bilgisi Sorularına Yer Verilip Verilmemesi Gerektiği

Katılımcılara Türkçenin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan sınavlarda dil bilgisi sorularına yer verilip verilmemesi gerektiği sorulmuştur. Katılımcılar tarafından 4 farklı kod ifade edilmiştir. Kodların büyük çoğunluğu sınavlarda ayrıca dil bilgisi sorularına yer verilmemesi gerektiği yönündedir. Kodların %11,76'sı sınavlarda dil bilgisi sorularına yer verilmesi gerektiği yönündedir. Bu soruya ilişkin kodların frekans ve yüzdeleri aşağıda verilmiştir.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dil Bilgisi Sorularına Yer Verilmeli Midir?

Tablo 8. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dil Bilgisi Sorularına Yer Verilip verilmemesi Gerektiği

Kodlar	Kod Sayısı	Yüzde
Dolaylı olarak temel dil becerilerinde ölçülmelidir	8	47,06
Dil bilgisi sorularına sınavlarda yer verilmemelidir	5	29,41
Evet yer verilmelidir	2	11,76
Kullanılan ders kitabına göre değişir	2	11,76
TOPLAM	17	100,00

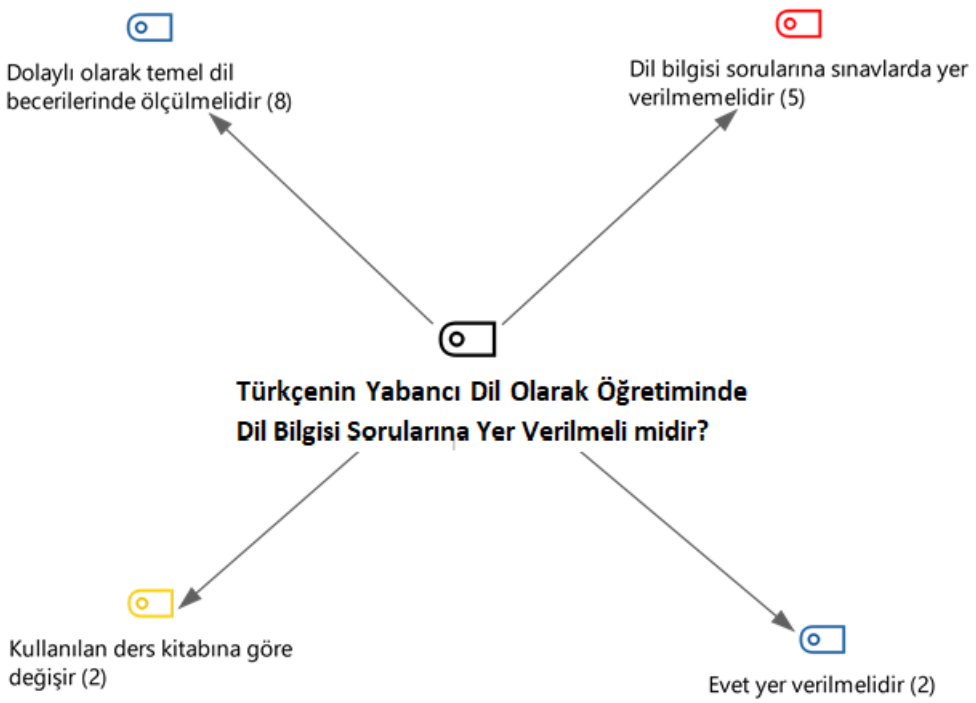

Şekil 11. Dördüncü Soruya İlişkin Tema ve Kodların MAXQDA Programı MAX Maps Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dil Bilgisinin Ayrı Bir Ders Olarak Yer Alıp Almaması Gerektiğine İlişkin Bulgular

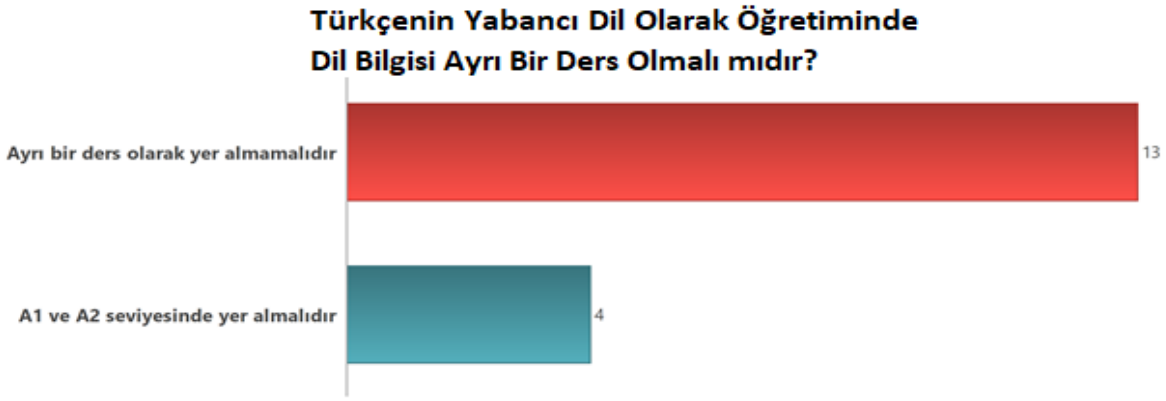

Şekil 12. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dil Bilgisinin Ayrı Bir Ders Olarak yer Alıp Almaması Gerektiği

Katılımcılara Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisinin ayrı bir ders olarak yer alıp almaması gerektiği sorulmuştur. Katılımcılar tarafından 2 farklı kod ifade edilmiştir. Kodların %23,53'ü A1 ve A2 seviyesinde yer

alması gerektiği yönünde, diğerleri ise yer almaması gerektiği yönündedir. Bu soruya ilişkin kodların frekans ve yüzdeleri ile tema ve kodların hiyerarşik kod-alt kod modeli aşağıda verilmiştir.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dil Bilgisi Ayrı Bir Ders Olmalı Mıdır?

Tablo 9. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dil Bilgisinin Ayrı Bir Ders Olarak Yer Alıp Almaması Gerektiği

Kodlar	Kod Sayısı	Yüzde
Ayrı bir ders olarak yer almamalıdır	13	76,47
A1 ve A2 seviyesinde yer almalıdır	4	23,53
TOPLAM	17	100,00

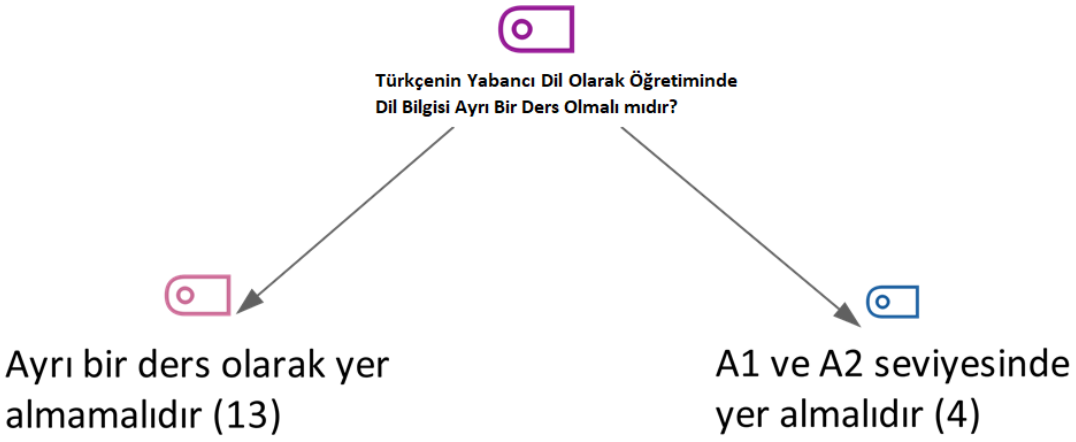

Şekil 13. Beşinci Soruya İlişkin Tema ve Kodların MAXQDA Programı MAX Maps Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

TARTIŞMA VE SONUÇ

Dil bilgisi, dil öğretiminde merkezî bir yer tutmuş ve tutmaya da devam etmektedir. Sıfır dil bilgisi yaklaşımı, hem yayınevlerinden çıkan mevcut ders kitabı materyallerinde hem de mevcut ikinci dil edinim teorilerinde görülebilmektedir. Ancak bu hiçbir zaman gerçekten tutmamıştır ve dil bilgisi öğretiminin işe yaradığını gösteren yeterli kanıtlar bulunmaktadır (Ellis, 2006: 101-102). Bu bağlamda ele alındığında Türkçenin yabacı dil olarak öğretiminde hem öğreticiler hem de öğretim setleri dil bilgisi öğretimini gerekli görmektedir. Öğreticiler, dilin daha iyi ve yeterli bir seviyede öğrenilebilmesi için dil bilgisine ihtiyaç duyulduğunu ifade etmektedir.

Aydın (1999: 5) tarafından yapılan çalışmada ortaokul öğrencilerinin dil bilgisi öğretimi konusundaki görüşleri alınmıştır. Çalışmaya göre öğretmenlerin genel olarak dil bilgisi öğretimini destekledikleri, ancak dil bilgisi öğretimini 'çağdaş' ya da 'uygulamaya yönelik' bulmadıkları görülmektedir. Öğretmenler dil bilgisine diğer konulara göre daha çok zaman ayırmakla birlikte bu zamanın yine de yetersiz olduğundan yakınmaktadırlar. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine dair öğretici görüşleri incelendiğinde öğreticilerin dil bilgisini gerekli gördükleri sonucuna ulaşılmaktadır. Ancak dil bilgisi öğretiminin metinler üzerinden, sezdirme yoluyla, seçmeci yöntem kullanılarak, tek seferde tek yapının öğretilme ilkesi dikkate alınarak, örnekler kullanılarak yapılması

gerektiği ifade edilmiştir. Bu anlamda Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi öğretiminin çağdaş ve uygulamaya yönelik olması gerektiği ifade edilmiştir. Temizkan (2012: 146) tarafından da benzer şekilde dil bilgisi kurallarının günlük iletişimi sağlayacak nitelikte, ezberden uzak ve kalıcı olarak öğrencilere kazandırılabilmesi için mutlaka metinlerden yararlanılması gerektiği ifade edilmektedir.

İltar (2018) ve Korkmaz (2018) tarafından yapılan çalışmalarda Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan öğretim setlerinde dil bilgisi kurallarının öğretim sıralamasına dair ciddi farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde bu çalışmada da öğretici görüşlerinden elde edilen verilere göre öğretim setlerinde dil bilgisi öğretimlerinin farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Öğretim setlerinde yer alan olumsuz durumlar öğretici görüşlerine göre incelendiğinde elde edilen veriler ağırlıklı olarak; Gazi Türkçe öğretim setinde dil bilgisi anlatımının olmaması ve anlatımın tamamen öğreticiye bırakılması, Yeni Hitit Türkçe öğretim setinde dil bilgisinin çok fazla yer tutması ve temel becerilerden daha fazla yer alması, İstanbul Türkçe öğretim setinde tercümelerin bulunması ve tercümelerin yanlış olması, Yedi İklim Türkçe öğretim setinde yeterli açıklamaların olmaması ve C1 seviyesinde dil bilgisi öğretiminin yer almaması şeklindedir.

Dil bilgisi okuma ve anlama becerileriyle birlikte bir bütün olarak ele alınması gereken bir beceridir. Dil bilgisini diğer becerilerden ayrı düşünmek ve onu soyutlamak oldukça yanlıştır (Kurudayıoğlu, 2012: 68). Çalışmalar incelendiğinde genel olarak dil bilgisi dersinin ayrı bir ders olarak yer almaması gerektiği görülmektedir (Akın ve Epçaçan, 2019: 6). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde öğreticiler tarafından ifade edilen görüşler incelendiğinde ağırlıklı olarak sınavlarda dil bilgisi sorularının bulunmaması gerektiği ve dil bilgisinin ayrı bir ders olarak yer almaması gerektiği ifade edilmektedir.

Bir öğrenciye yabancı bir dil öğretme görevi ile karşı karşıya kalındığında verilecek ilk kararlardan biri, hedef dilin hangi örneklerinin yani girdilerinin sağlanması gerektiği ve bu girdilerin hangi anda verilmesi gerektiğidir (Smith, 1993: 165). Bu anlamda Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde önemli bir yer tutan dil bilgisi yapılarının öğretiminde girdilerin hangi sıralamaya göre ve hangi şekilde aktarılması gerektiğine oldukça dikkat edilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Ak Başoğul, D. (2022). Yabancılara Türkçe dil bilgisi öğretiminde girdi odaklı görevler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, *11*(1), 315-340.

Akın, E. & Epçaçan, C. (2019). Dil bilgisi öğretiminde temel hususlar. E. Akın & C. Epçaçan (Ed.), *Dil bilgisi öğretimi* içinde (ss. 1-10). Anı.

Aydın, Ö. (1999). Ortaokullarda dilbilgisi öğretimi üzerine öğretmen görüşleri. *Dil Dergisi,* 81, 23-29.

Ellis, R. (2006). Current issues in the teaching of grammar: An SLA perspective. *TESOL Quarterly, 40*(1), 83-107. https://doi.org/10.2307/40264512

Ergin, M. (2009). *Türk dil bilgisi.* Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.

Göçen, G. & Okur, A. (2013) Dil bilgisi eğitimi. M. Durmuş & A. Okur, (Ed.). Y*abancılara Türkçe öğretimi el kitabı* içinde (ss. 333-356). Grafiker.

Güven, E. & Berber Özmen, C. (2016). Yabancı dil olarak Türkçe dil bilgisi öğretimi. F. Yıldırım & B. Tüfekçioğlu (Ed.), *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi: kuramlar, yöntemler, beceriler, uygulamalar* içinde (ss. 233-259). Pegem.

İltar, L. (2018). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki okuma metinlerinin farklı değişkenler açısından değerlendirilmesi.* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi.

Kınay, D. E. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil bilgisi öğretimi için materyal geliştirme. *E-Dil Dergisi,* 5, 243-260.

Korkmaz, C. B. (2108). *Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılan dinleme metinlerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi.* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi.

Korkmaz, C. B. (2021). Çocuklara dil bilgisi öğretimi. Ö. Çangal & M. E. Çelik (Ed.), *Çocuklara Türkçe öğretimi* içinde (ss. 297-319). Nobel.

Kurudayıoğlu, M. (2012). Dünyada ve Türkiye'de dil bilgisi öğretiminin temel problemleri. M. Özbay (Ed.), *Türkçe eğitimi açısından dil bilgisi öğretimi* içinde (ss. 47-69). PEGEM.

Onan B. (2005). Eklemeli dil yapısının Türkçe öğretiminde oluşturduğu bilişsel (kognitif) zeminler. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6*(11), 237-264.

Peçenek, D. (2008). Yabancı dil öğretiminde dilbilgisi. *Dil Dergisi,* 141, 67-84.

Pilanci, H. & Saltık, O. (2018). Yabancılara Türkçe öğretiminde dil bilgisi içeriğini etkileyen faktörler: A1, A2 düzeyleri. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, *4*(9), 122-149.

Smith, M. S. (1993). Input enhancement in instructed SLA. *Studies in Second Language Acquisition*, *15*(2), 165-179.

Temizkan, M. (2012). Metin temelli dil bilgisi öğretimi ve uygulamaları. M. Özbay (Ed.), *Türkçe eğitimi açısından dil bilgisi öğretimi* içinde (ss. 129-152). PEGEM.

2018 SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN BECERİLERLE İLGİLİ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ: DOKÜMAN ANALİZİ

Prof. Dr. Cemil Cahit YEŞİLBURSA
Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye, yesilbursa@gazi.edu.tr

Aylin KARAKUŞ
Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye, aylin.karakus@gazi.edu.tr

ÖZET

Bu araştırmanın amacı sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili lisansüstü tezlerin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda çalışmanın verileri Yüksek Öğretim Kurulu'nun (YÖK) "Ulusal Tez Merkezi" internet adresinden elde edilmiştir. Çalışmada kullanılan 2018 – 2022 yılında yapılan lisansüstü Türkçe tezler, "beceri" ve "sosyal bilgiler" anahtar kelimeleri ile taranmıştır. Yapılan tarama sonucunda 267 kayıtlı teze ulaşılmış ancak kriterlere göre eleme yapılmış ve incelenen tez sayısı 57' ye düşürülmüştür. Araştırma doküman incelemesi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin yılı, lisansüstü tez türü, tezde çalışılan beceri türü, araştırma yöntemi, örneklemi ve veri toplama araçları nelerdir sorularına cevap aranmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Belirlenen kritere göre yapılan analiz sonucunda 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde 2022 yılında 6 tez, 2021 yılında 18 tez, 2020 yılında 10 tez, 2019 yılında 17 tez ve 2018 yılında da 6 tez olduğu; lisansüstü tez türüne göre incelendiğinde 44 yüksek lisans tezi, 13 doktora tezi çalışıldığı; tezde çalışılan beceri türüne göre incelendiğinde en fazla eleştirel düşünme becerisinin çalışıldığı; araştırma yöntemine göre incelendiğinde en fazla doküman incelemesi yönteminin kullanıldığı; örnekleme göre incelendiğinde en fazla orta okul öğrencileriyle çalışıldığı ve veri toplama aracı olarak da en çok dokümanların kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre konum analizi, öz denetim, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma gibi becerilerin de lisansüstü tezlerde çalışılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler eğitimi, lisans üstü tezler, 2018 öğretim programı becerileri.

EXAMINATION OF POSTGRADUATE THESES ON THE SKILLS IN THE 2018 SOCIAL STUDIES COURSE CURRICULUM: DOCUMENT ANALYSIS

ABSTRACT

The aim of this research is to examine the postgraduate theses about the skills in the social studies curriculum. For this purpose, the data of the study were obtained from the "National Thesis Center" internet address of the Council of Higher Education (YÖK). Postgraduate Turkish theses made in the years 2018-2022 used in the study were scanned with the keyword's "skill" and "social studies". As a result of the scanning, 267 registered theses were reached, but the number of theses examined was reduced to 57 by being eliminated according to the criteria. The research was carried out by document analysis method. In the research, answers were sought to the questions of the year in which the postgraduate theses were made about the skills in the 2018 social studies curriculum, the type of postgraduate thesis, the type of skill studied in the thesis, the research method, the sample and the data collection tools. Content analysis was used in the analysis of the data. As a result of the analysis made according to the determined criteria, when the distribution of the postgraduate theses on the skills in the 2018 social studies curriculum is examined, there are 6 theses in 2022, 18 in 2021, 10 in 2020, 17 in 2019 and 6 in 2018; when examined according to the type of postgraduate thesis, 44 master's and 13 doctoral theses were examined; When examined according to the type of skill studied in the thesis, it was found that the most critical thinking skill was studied; when examined according to the research method, the document review method was used the most; When examined according to the sample, it was concluded that the middle school students were studied the most and the documents were used the most as a data collection tool. According to these results, it can be recommended to study skills such as position analysis, self-control, correct, beautiful and effective use of Turkish in postgraduate theses.

Keywords: Social studies education, postgraduate theses, 2018 curriculum skills.

GİRİŞ

Sosyal ihtiyaçlarımızdan biri olan eğitim, bireyin hayatı boyunca var olan bir ihtiyaçtır. Eğitimin bireye sağladığı toplumda sosyalleşmeyi sağlama, kültürel, siyasi ve ekonomik işlevleri gibi birçok işlevi bulunmaktadır. Bireyler eğitimin bu işlevlerine hem okulda örgün bir şekilde hem de okul dışı eğitimle ulaşabilmektedir. Örgün eğitimde verilen birçok ders bu işlevlerin çerçevesinde oluşmuş ve gerekli kazanımlarla şekil almıştır. Bu derslerden biri olan sosyal bilgiler dersi bireyin sosyal hayatında gerekli olan becerileri ve işlevleri kazandıran ayrıca tarihi kültür mirasını ve değerleri aktaran çağımızın gereklerine uygun bir derstir (Turan ve Ulusoy, 2018: 65- 66). Sosyal bilgiler dersi konu içeriği, öğretim esasları, dersin özel amaçları, değerleri ve becerileri öğretim programında yer almaktadır. Öğretim programının genel amaçlarından biri olan bireyin farklı gelişim dönemlerine göre yapılandırılmış olmasıdır. Bu esasa göre hazırlanan sosyal bilgiler dersi öğretim programı Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı bilincine sahip, Atatürk ilke ve inkılaplarını bilen, demokratik ve laik olan, hukuk kurallarının neden olduğunu gerekçeleriyle bilen, Türk kültürünü ve kültürel mirasın korunması gerektiğini bilen, yaşadığı çevreyi ve coğrafi özelliklerini tanıyan ve bu özelliklerin insanlara nasıl etkisi olduğunu fark eden, çevreye duyarlı, doğal kaynakları ve bu kaynaklardan oluşan ekonomik kaynakları bilen, küreselleşmeye bağlı olarak gelişen teknolojiyi ve bu teknolojiyi doğru etkili kullanabilen ve bilimselliği ve bilimsel ahlaka sahip bireyleri yetiştirebilecek esasları konu almıştır (Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, 2018: 8).

Öğretim programları ülkemizde belirli aralıklarla değiştirilmiştir. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'na göre bilim ve teknolojideki gelişmeler, toplumun ihtiyaçlarının değişmesi, toplumdaki bireylere atfedilen niteliklerin ve beklentilerin değişmesi gibi birçok nedenden dolayı öğretim programlarının güncellenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda günümüzdeki öğretim programları 2016-2017 eğitim öğretim yılı başında yenilenme sürecine girmiştir. Bu programlardan birisi de sosyal bilgiler dersi öğretim programıdır (Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2017: 4).

2018 yılında sunulan günümüzde kullanılmaya devam edilen 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında kazanım sayılarında, öğrenme alanı isimlerinde, yetkinlikler eklenmesi, değerlerin (hoşgörü, misafirperverlik, sağlıklı olmaya önem verme ve temizlik) sayısının azaltılması, kavram öğretiminin olmaması, yeni becerilerin eklenmesi ve bazı becerilerin isim değiştirmesi gibi çeşitli değişiklik yapılmıştır (Şen, 2022: 12). Programdaki önemli değişikliklerden biri de sosyal bilgiler dersinde kazandırılması amaçlanan becerilerdir. 2005 programı ile 2018 programı karşılaştırıldığında iki program arasındaki değişimler şu şekildedir:

- 2005 programında toplam 15 beceri, 2018 programında 27 becerinin yer almaktadır.
- 2005 programında yer alan yaratıcı düşünme becerisi 2018 programlarında yenilikçi düşünme becerisi olarak isim değiştirmiştir.
- 2005 programında yer alan bilgi teknolojilerini kullanma becerisinin, 2018 programlarında dijital okuryazarlık becerisi ve medya okuryazarlığı becerisi olarak iki beceri şeklinde yenilenmiştir.
- 2005 programında yer almayan okur yazarlıkla ilgili beceriler eklenmiştir (Kalaycı ve Baysal, 2020: 118).

2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerin daha önceki programdan farklı olması araştırmacılar için yeni çalışma konusu ve araştırılmak istenen alan olmasına neden olmuştur. Bu doğrultuda araştırmacılar tez konusu belirlerken programda yer alan becerilerin öğretimi konusunu alana katkı olarak düşünmektedirler (Oğuz Haçat ve Demir, 2018: 957). Bu çalışma amacı 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili lisansüstü tezlerin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1) 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?

2) 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin türleri nelerdir?

3) 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerde çalışılan beceri türleri nelerdir?

4) 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin araştırma yöntemi nedir?

5) 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin örneklemi nedir?

6) 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin veri toplama araçları nelerdir?

YÖNTEM

1.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Bir nitel araştırma yöntemi olan doküman analizi, araştırmanın amacına uygun olan basılı ya da elektronik materyalleri incelemek ve değerlendirmek için kullanılan bir yöntemdir. Doküman analizinde öğretim programları, kitaplar, tezler, broşürler, günlükler, dergiler, etkinlik programları, mektuplar, haritalar ve çizelgeler; gazeteler, program önerileri, başvuru formları, özetler, anket verileri ve fotoğraf albümleri gibi çeşitli belgelerin sistematik olarak değerlendirilmesi amaçlanır. Doküman analizi çoğunlukla diğer araştırma yöntemlerinin tamamlayıcısı olarak hizmet ederken, tek başına bir yöntem olarak da kullanılmaktadır (Bowen, 2009: 27- 28). Bu araştırmada 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili tezler incelendiği için bu yöntem kullanılmıştır.

1.2.Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracına ulaşabilmek amacıyla Yüksek Öğretim Kurulu'nun (YÖK) "Ulusal Tez Merkezi" internet adresinden yararlanılmıştır. Bu veri tabanından 2018 – 2022 yılında yapılan lisansüstü Türkçe tezler, "beceri" ve "sosyal bilgiler" anahtar kelimeleri ile taranmıştır. Yapılan tarama sonucunda 267 kayıtlı teze ulaşılmış ancak kriterlere göre eleme yapılmış ve incelenen tez sayısı 57' ye düşürülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak 57 tez kullanılmıştır.

1.3.Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Araştırmada kullanılacak veri toplama aracına ulaşabilmek için tezler YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında tez başlığında ve anahtar kelimelerinde ''Beceri'' ve ''Sosyal Bilgiler'' kelimeleri yazan ilk etapta 267 kayıtlı teze ulaşılmıştır (20.09.2022). Daha sonra 2018- 2022 yılında yayınlanan tezler seçilmiştir. Bu yıl aralığı dışında tezler elendiğinde 167 teze ulaşılmıştır. Ancak 167 tezin içerisinde de konu alanı uymayan, erişim kısıtlaması olan ve üniversitelerin tez bilgilerini girmediği tezler de elenerek 57 tez araştırmaya dahil edilmiştir. Elenen 110 tezin içerisinde sınıf eğitiminde yapılan tezler de araştırma dışında tutulmuştur. Sonuç olarak bu araştırmanın kapsam ve sınırlılıkları yapılan eleme işlemleriyle gerçekleşmiştir.

1.4.Geçerlik-Güvenirlik

Bu araştırmanın geçerliği ve güvenirliğini artırmak için aşağıdaki işlemler yapılmıştır: Sosyal bilgiler ve beceri anahtar kelimeleriyle ulusal tez merkezinden elde edilen tezlerin yalnızca araştırmacının yayınlanma izni verdiği ve üniversitelerin de yayınlanmış olduğu tezlerden veriler sağlanmıştır.

Eleme işlemleri yapıldıktan sonra 57 tezin veri analizine tabi tutulması araştırmacı ve uzmanlarla karar verilmiştir. Araştırmanın verileri analiz edilme sürecinde ilk önce kodlamalar gerçekleştirilmiştir. Analiz sürecinde kodlamaların ve sınıflamaların doğru yapılıp yapılmadığına ilişkin araştırmacılar ilk önce birbirlerinden bağımsız daha sonra ise bir araya gelerek yaptıkları kodlamalar ve analizleri karşılaştırarak güvenirliği sağlamıştır.

1.5.Veri Analizi

Programda yer alan becerilerle ilgili yapılan 57 lisansüstü tezin yılı, lisansüstü tez türü, tezde çalışılan beceri türü, araştırma yöntemi, örneklemi ve veri toplama araçları kodlarına göre ayrılmıştır. Daha sonra tablo oluşturulmuş ve her tez bu kodlara göre analiz edilerek tablodaki kodların altına yazılmıştır. Bu işlem 57 tez bitene kadar devam etmiştir. Daha sonra uzmanlarla tartışılmış ve bulgularda verilmiştir.

BULGULAR

Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır, alt problemine yönelik bulgular Tablo 1'de verilmektedir:

Tablo 1. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Becerilerle İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	f
2018	6
2019	17
2020	10
2021	18
2022	6
Toplam	57

Tablo 1 incelendiğinde 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili toplam 57 tezin olduğu ve bu tezlerin de en çok 2021 en az ise 2018 ile 2022 yılında yayımlandığı görülmektedir.

İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin türleri nelerdir, alt problemine yönelik bulgular Tablo 2'de verilmektedir:

Tablo 2. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Becerilerle İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin Türleri

Yıl	f
Yüksek lisans	44
Doktora	13
Toplam	57

Tablo 2'ye göre 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili 44 yüksek lisans tezinin 13 doktora tezinin yayımlandığı görülmektedir. Bu bulgulara göre becerilerle ilgili en fazla yüksek lisans tezi çalışılmıştır.

Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerde çalışılan beceri türleri nelerdir, alt problemine yönelik bulgular Tablo 3'te verilmektedir:

Tablo 3. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Becerilerle İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerde Çalışılan Beceri Türleri

Yıl	f

Eleştirel düşünme	13
Problem çözme	10
Girişimcilik	7
İletişim	6
Karar verme	4
Yenilikçi düşünme	3
Empati	3
Dijital okur yazarlık	2
Finansal okur yazarlık	2
Medya okur yazarlığı	2
Sosyal katılım	2
Zaman ve kronolojiyi algılama	2
Mekânı algılama	1
Değişim ve sürekliliği algılama	1
Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama	1
Harita okur yazarlığı	1

Tablo 3 incelendiğinde 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında 27 beceri arasından 16 becerinin tez konusu olarak çalışıldığı görülmektedir. Bu beceriler arasında ise en fazla eleştirel düşünme becerisinin tez konusunda çalışılan beceri olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin araştırma yöntemi nedir, alt problemine yönelik bulgular Tablo 4'te verilmektedir:

Tablo 4. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Becerilerle İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin Araştırma Yöntemi

Model	Tür	f
Nicel	Tarama	14
	Deneysel	7
Nitel	Temel nitel	2
	Fenomenoloji	2
	Durum	4
	Eylem	6
Doküman		12
Karma		10
Toplam		57

Tablo 4'te görüldüğü gibi 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerde 21 nicel, 14 nitel, 12 doküman incelemesi ve 10 karma yöntemin tercih edildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu tezlerde en fazla nicel yöntemlerden biri olan tarama yönteminin tercih edildiği en az ise nitel yöntemlerden temel nitel ve fenomenoloji yönteminin tercih edildiği görülmektedir.

Beşinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin örneklemi nedir, alt problemine yönelik bulgular Tablo 5'te verilmektedir:

Tablo 5. 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin örneklemleri

Örneklem	f
Öğretmen adayı	14
Öğrenciler	21
Öğretmenler	4
Öğrenci ve öğretmenler	4
Veli-öğrenci- öğretmenler	1
Öğrenci ve veliler	1
Dokümanlar	12
Toplam	57

Tablo 5'e göre 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin örneklem grubunu en fazla öğrenciler oluşturmuştur. Bu tezlerde örneklem olarak belirli bir grup dışında çeşitli dokümanların da olduğu toplam 12 tezin olduğu ve sadece tek grup yerine veli-öğrenci- öğretmenlerin olduğu 1 tez, öğrenci ve velilerin olduğu 1 tez öğrenci ve öğretmenlerin olduğu 4 tez de olduğu görülmektedir.

Altıncı Alt Probleme Yönelik Bulgular

2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin veri toplama araçları nelerdir, alt problemine yönelik bulgular Tablo 6'da verilmektedir:

Tablo 6. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Becerilerle İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin Veri Toplama Araçları

Veri Toplama Tekniği	Veri Toplama Aracı Türü	f
Görüşme	Yarı yapılandırılmış	14
	Yapılandırılmış	7
Ölçek	Likert	32
Test	Akademik başarı testi	18
	Beceri testi	4
	Envanter	3
	İzleme testi	1
Doküman	Günlük	11
	Ders kitapları	7
	Etkinlik	3
	Öğretim programı	2
	Video- fotoğraf	2
	Öğrenci ürünleri	2
	Öz değerlendirme formları	2
	Makaleler	1
	Tezler	1
	Afiş- şiir-resim	1
	Sınavlar	1
	Sergi defteri	1
	Görsel ifade formları	1
	Harita inceleme formları	1
Gözlem	Gözlem formu	4
Toplam:	**22**	**Genel toplam: 119**

Tablo 6 incelendiğinde tezlerde 22 çeşit veri toplama aracı kullanıldığı ve bu veri toplama araçlarının genel toplamının 119 olduğu görülmektedir. Bu tezlerde kullanılan veri toplama araçları içerisinde dokümanlardan 36 kez yararlanıldığı için en fazla dokümanların olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Diğer veri toplama araçlarından ölçeklerden 32, testlerden 26, görüşmeden 21 ve gözlemden 4 tane kullanıldığı görülmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili lisansüstü tezleri incelemek için yapılan bu çalışmada tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, en çok 2021 en az ise 2018 ile 2022 yılında yayımlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre bazı becerilerin 2018 öğretim programına eklenmesi ile sosyal bilgilerde becerilerle ilgili güncel araştırma konuları ortaya çıkmıştır. Bu durum 2018 yılında başladığından çalışmaların yayın olma süreci dikkate alındığında diğer yıllara kıyasla 2018 yılında daha az tezin olma durumunun da nedeni olduğu söylenebilir.

2022 yılında ise tez sayısının az olmasının nedeni hala yaşamaya devam ettiğimiz yıl içerisinde olmasından ve birçok tezin de kayıtlarına ulaşılmamış olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Bu araştırmanın sonuçları Şen (2022)'in ulaştığı araştırma sayısının en az olduğu 2018 yılı sonucuyla örtüşmektedir.

2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili 44 yüksek lisans tezinin 13 doktora tezinin yayımlandığı sonucuna ulaşılmıştır.Ulaşılan bu sonucun nedeni ise ülkemizde ciddi bir oranda yüksek lisans mezunu ve yüksek lisans kontenjanlarının olmasıdır. Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi verilerine göre ülkemizde 2021- 2022 yılında öğrenim gören 358271 yüksek lisans öğrencisi, 109540 doktora öğrencisi bulunmaktadır (Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2022).

Bu verilerden de anlaşılacağı üzere yüksek lisans öğrenci sayısına bağlı olarak tez sayısı da doktora tezine göre yüksektir. Şahin, Göğebakan Yıldız & Duman'ın 2011 yılında yapmış oldukları çalışmada da sosyal bilgiler alanında 1990 ile 2011 yılı arasında yayınlanan yüksek lisans tezleri doktora tezlerine göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca güncel bir çalışma olan Şen (2022)'in ulaşmış olduğu Türkiye'de sosyal bilgiler alanında 2018-2021 yılları arasında beceri temalı yazılan yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerinden daha fazla olması sonucuyla çalışmanın sonucu aynıdır.

2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan 27 beceriden 16'sı tez konusu olarak çalışılmıştır. Bu beceriler arasında ise en fazla eleştirel düşünme becerisinin tez konusunda çalışılan beceri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eleştirel düşünme becerisi birçok alanda önemli görülen ve çalışılan konudur (Batur ve Özcan, 2020: 836).

Sosyal bilgiler öğretim programlarında eleştirel düşünme becerisi 2005 programında da 2018 programında da yer alan kazandırılması gereken temel beceridir. Ancak son yıllardaki gelişmelere bağlı olarak sosyal bilgiler dersi

öğretim programında yenilikçi ve eleştirel düşünme gibi üst düzey düşünme becerilerine daha fazla önem verilmiştir (Kalaycı ve Baysal, 2020: 119).

Araştırmanın sonucuyla benzer sonuçlara ulaşılan çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar arasında Şen (2022)' in yapmış olduğu çalışmada 27 beceriden 22 sinin çalışıldığı ve bunlar arasında da eleştirel düşünme becerisinin en çok çalışıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Batur ve Özcan (2020) 'ın yapmış oldukları "Eleştirel düşünme üzerine yazılan lisansüstü tezlerinin bibliyometrik analizi" çalışmasında eleştirel düşünme becerisinin tezlerde en fazla 2019 yılında ve eğitim alanında çalışıldığı (847), sonucu ile yapılan bu araştırmanın sonucu örtüşmektedir. Doğru (2022)'nun çalışmasında ise yine sosyal bilgiler alanında eleştirel düşünme becerisinin 2019 yılında diğer yıllara kıyasla daha çok çalışıldığı ve bu durumun yeni programdaki eleştirel düşünme becerisinin öneminin artmasıyla ilişkili olduğu (87) sonucuna ulaşmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçla bu sonuç birbirini desteklemektedir.

İncelenen tezlerde 21 nicel, 14 nitel, 12 doküman incelemesi ve 10 karma yöntemle gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu tezlerde en fazla nicel yöntemlerden biri olan tarama yöntemi, en az ise nitel yöntemlerden temel nitel ve fenomenoloji yöntemi tercih edilmiştir.

Şen (2022)'in yapmış olduğu ve çalışmada ulaşılan karma yöntemin en fazla çalışıldığı sonucuyla (63) araştırmada ulaşılan sonuçlar örtüşmemektedir. Ayrıca Dilek, Baysan ve Öztürk (2018)'ün çalışmasında nitel yöntemli çalışmaların daha fazla çalışılmış olması sonucuyla (590) benzerlik göstermemektedir Ancak Akaydın ve Kaya (2015)'ın yapmış oldukları çalışmada nicel yöntemin daha fazla çalışılmış olması sonucu (261) bu araştırma sonucuyla benzerlik göstermektedir.

2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin örneklem grubunu en fazla öğrenciler oluşturmuştur. Bu tezlerde örneklem olarak belirli bir grup dışında çeşitli dokümanların da olduğu toplam 12 tezin olduğu ve sadece tek grup yerine veli-öğrenci- öğretmenlerin olduğu 1 tez, öğrenci ve velilerin olduğu 1 tez öğrenci ve öğretmenlerin olduğu 4 tez bulunmaktadır.

Son yıllarda yapılan birçok tezde dijital öğrenme ya da yeni bir uygulama öğretimi gibi konular ön planda yer almaktadır. Sosyal bilgiler alanında ise dijital öğrenme ve etkileri önemli bir konu yeni ve farklı bir alan çalışmasını gerektirmiştir. Sosyal bilgiler alanında bu yeni durumları öğretimde nasıl kullanırız sorusuna cevap olarak sınıf ortamında uygulamak ve sonuçları görebilmek amacıyla araştırmacıların orta okul öğrencilerini tercih ettiği söylenebilir.Bu sonucun Dilek, Baysan ve Öztürk (2018)'ün çalışmasında en çok çalışılan örneklemin öğretmenler olması sonuyla ters düşerken, Şen (2022)' in çalışmasında en çok öğrenci ve dokümanların olması sonucuyla örtüşmektedir.

Tezlerde 22 çeşit veri toplama aracı kullanılmıştır. Bu veri toplama araçlarından ise dokümanlardan 36 kez yararlanıldığı için en fazla dokümanların olduğu diğer veri toplama araçlarından ölçeklerden 32, testlerden 26, görüşmeden 21 ve gözlemden 4 tane kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucun Dilek, Baysan ve Öztürk

(2018)'ün, Şen (2022)' in ve Akaydın ve Kaya (2015)'ın çalışmasında en fazla anket kullanıldığı sonucuyla örtüşmemektedir. Bu araştırmada veri toplama aracının dokümanlar olmasının gerekçesi ise, dokümanların hem karma hem nitel çalışmalarda kullanılmasıdır. Bu durumda en fazla kullanılan veri toplama aracı olması doğal bir sonuçtur.

ÖNERİLER

Çalışma 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle ilgili yapılan tezlerin incelendiği bu çalışmada tez konuları arasında bazı becerilerin az çalışıldığı ya da hiç çalışılmadığı sonucuna göre kalıp yargıyı ve ön yargıyı fark etme, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, iş birliği, gözlem, araştırma gibi becerilerin tezlerde çalışılması,

Tezlerde gözlem yoluyla veri toplama tekniğinin diğerlerine kıyasla az sayıda olduğu sonucuna göre araştırmacıların gözlem tekniğini diğer teknikleri desteklemesi amacıyla daha fazla kullanması,

Ayrıca örneklem gurubunun öğrenciler ve diğerleri dışında daha karma ve çoklu gruplarla yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

Batur, Z., & Özcan, H. Z. (2020). Eleştirel düşünme üzerine yazılan lisansüstü tezlerinin bibliyometrik analizi. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi, 9(2), 834-854, https://dergipark.org.tr/en/pub/teke/issue/55209/759528.

Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. Qualitative research journal, 9(2), 27-40, https://doi.org/10.3316/QRJ0902027

Çakan Akkaş, B. N. ve Kabataş Memiş, E. (2021). Türkiye'de eleştirel düşünme konusunda gerçekleştirilen tezlerin analizi. Trakya Eğitim Dergisi, 11(2), 684-695, https://doi.org/10.24315/tred.691163.

Demirel, Ö. (1999). Öğretme sanatı. Ankara: Pegem Yayınları.

Demirel, Ö. (2017). Öğretme sanatı. 23. baskı. Ankara: Pegem Yayınları.

Haçat, S. O., ve Demir, F. B. (2018). Sosyal bilgiler eğitimi üzerine yapılan doktora tezlerinin değerlendirilmesi (2002-2018). *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 6*(15), 948-973. https://doi.org/10.33692/avrasyad.510136

Kalaycı, N., ve Baysal, S. B. (2020). Sosyal bilgiler öğretim programlarının karşılaştırmalı analizi (2005-2017-2018). *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22*(1), 106-129, https://doi.org/10.32709/akusosbil.544022.

Şahin, M., Göğebakan-Yıldız, D., & Duman, R. (2011). Türkiye'deki sosyal bilgiler eğitimi tezleri üzerine bir değerlendirme. Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 2(2), 96-121, https://dergipark.org.tr/en/pub/jsser/issue/19097/202614

Şen, O. (2022). Sosyal bilgiler eğitimindeki beceri temalı lisansüstü tezlerin incelenmesi [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2017).https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. Sosyal Bilgiler Dersi. Öğretim Programı. (2018). http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20B%C4%B0LG%C4%B0LER%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf

Turan, R., & Ulusoy, K. (2010). Sosyal bilgilerin temelleri. (5. Baskı). Pegem Akademi.

Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi. (2022). https://istatistik.yok.gov.tr/

ÇEVRİMİÇİ ÖĞRENMEYE YÖNELİK HAZIRBULUNUŞLUK KONUSUNDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR ÜZERİNDE BİR İNCELEME

Şeyma KÖSEOĞLU
Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye, s.koseoglu1818@gmail.com

Prof. Dr. Melek ÇAKMAK
Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara, Türkiye, melek@gazi.edu.tr

ÖZET

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde hızla yaşanan gelişmeler eğitim süreçleri üzerinde de etkili olmaktadır. Yeni gelişmelere bağlı olarak eğitim-öğretimin teknolojiden etkilenmesi sonucunda yeni öğrenme modelleri ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu modellerden biri olan çevrimiçi öğrenme; öğrenene ve öğretene sağladığı kolaylıklar, esneklikler ve öğrenme sürecinin niteliğine olan katkısı ile tercih edilen bir öğrenme yöntemidir. Bu bağlamda çevrimiçi öğrenme bireylerin yaşantılarında önemli bir yere sahip olmuş ve tercih edilen öğrenme yöntemlerinden biri haline gelmiştir. Öğrenen ve öğretenlerin bu süreci verimli sürdürmeleri ve çevrimiçi öğrenme yöntemi sürecinde bilişim teknolojileri kullanma becerisine sahip olmaları önemli bir gerekliliktir. Bu noktada çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk kavramı önem kazanmaktadır. Dokuman analizi niteliğinde tasarlanan bu araştırma ile çevrimiçi öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk konusunda yapılan araştırmalar üzerinde bir analiz amaçlanmıştır. Çalışmada, çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk konusunda yapılan bilimsel çalışmalar; türü (tez ve makale), yayınlandıkları yer ve yıl, yöntem, örneklem/çalışma grubu, veri toplama araçları ve veri analizi başlıkları açısından incelenmiştir. Bu araştırmanın evrenini YÖK Ulusal Tez Merkezi ve Google Akademide yayınlanan 'çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk' ile ilgili tez ve makaleler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında yeterli büyüklükte örnekleme ulaşmak ve güncel tez-makaleler ile çalışmak için amaçlı örnekleme yolu kullanılmıştır. Bu doğrultuda çalışmanın örneklemini, çevrimiçi öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk temasında 2012-2022 yılları arasında Türkiye'de yayınlanan makale ve yüksek lisans tezleri oluşturmaktadır. Çalışmada, 2012-2022 yılları arasında Türkiye'de 'çevrimiçi öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk' teması çerçevesinde ulaşılan bilimsel araştırmaların 20'si (%71) makale, sekizi (%29) yüksek lisans tezidir. Çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk konusunda yapılan bilimsel araştırmaların yıllara göre dağılımına bakıldığında; 2021 yılında diğer yıllara göre daha çok sayıda makale ve yüksek lisans tez çalışmasının olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Analize dahil edilen makale ve tezlerde en çok ilişkisel tarama modeli kullanıldığı, en fazla lisans öğrencilerinin çalışmalarda örneklemi oluşturduğu, veri toplama süreçlerinde Türkçeye uyarlaması yapılan ve geçerlilik güvenirlik çalışması yapılan ölçeklerin sık kullanıldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çevrimiçi öğrenme, çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk, eğitim teknolojisi.

A REVIEW OF RESEARCH ON READINESS FOR ONLINE LEARNING

ABSTRACT

Rapid developments in information and communication technologies are also effective on educational processes. Depending on the new developments, new learning models have emerged as a result of the education and training being affected by technology. One of these emerging models, online learning; It is a preferred learning method with the convenience, flexibility it provides to the learner and the teacher, and its contribution to the quality of the learning process. In this context, online learning has an important place in the lives of individuals and has become one of the preferred learning methods. It is an important requirement for learners and teachers to maintain this process efficiently and to have the ability to use information technologies in the online learning method process. At this point, the concept of readiness for online learning gains importance. With this research, which is designed as a document analysis, it is aimed to analyze the researches on readiness for online learning. In the study, scientific studies on readiness for online learning; type (thesis and article), place and year of publication, method, sample/study group, data collection tools and data analysis. The universe of this research consists of thesis and articles on 'readiness for online learning' published in YÖK National Thesis Center and Google Academy. Purposive sampling method was used in order to reach a sufficient sample size and to work with current thesis-articles within the scope of the research. In this direction, the sample of the study consists of articles and master's theses published in Turkey between 2012-2022 on the theme of readiness for online learning. In the study, 20 (71%) of the scientific researches reached within the framework of the theme of 'readiness for online learning' in Turkey between the years 2012-2022 are articles and eight (29%) are master's theses. Considering the distribution of scientific research on readiness for online learning by years; It has been concluded that there are more articles and master thesis studies in 2021 compared to other years. In the articles and theses included in the analysis, it was seen that the relational screening model was used the most, the undergraduate students formed the sample in the studies, and the scales, which were adapted to Turkish and whose validity and reliability studies were carried out, were frequently used in the data collection processes.

Keywords: Online learning, readiness for online learning, educational technology.

GİRİŞ

Bu bölümde; problem durumu, amaç ve araştırmanın önemi başlıklarına yer verilmiştir.

Problem Durumu

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan ve hızla devam eden gelişmeler eğitim sürecini de etkilemiş, bu durum eğitim-öğretimde yeni modellerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Son yıllarda eğitim alanında sıklıkla kullanılan bir model ise çevrimiçi öğrenmedir. Çevrimiçi öğrenmenin, eğitim ve öğretim süreçlerinde öğrenene sağladığı esnekliklerden dolayı, giderek önemi artan bir özellik göstermiş olup, sürecin niteliğinde ve ulaşılabilirliğinde olumlu yönde artış sağlamıştır (Cruthers, 2008). Çevrimiçi öğrenme, geleneksel öğrenme-öğretme etkinlik ve süreçlerinden farklı ortamlarda, aynı anda çok sayıda kaynağa ulaşabilen ve bazı durumlarda sınıf ortamından fazla etkileşim içinde öğrenme imkan ve kaynaklarından uzakta gerçekleşen öğrenme süreci (Çalışkan, 2002) olarak açıklanmaktadır. Yüz yüze eğitime erişim imkanı olmayıp uzaktan eğitim süreçlerine dahil olan ve bu programlara kaydolan öğrenenlerin çevrimiçi öğrenmenin öğrenene sunduğu kolaylıklardan ve imkanlardan faydalanabilmek için bazı teknik bilgi ve becerilere sahip olmaları ve çevrimiçi öğrenmeye hazır

bulunmaları bir gerekliliktir (Sakal, 2017). İnternet tabanlı uzaktan eğitim bilişim teknolojilerini kullanma becerisi gerektirdiğinden, uzaktan eğitim süreçlerinde öğrenen özellikleri ve hazırbulunuşlukları bu süreçten yararlanma düzeylerini etkilemektedir (Sel, 2018).

Amaç

Bu çalışmanın amacı; çevrimiçi öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk konusunda yapılan araştırmalar üzerinde bir **dokuman incelemesi yapmaktır.**

Araştırmanın Önemi

Bu çalışma çevrimiçi öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk konusunun, yapılan çalışmalar bağlamında incelenmesi, mevcut durumun belirlenmesi ve ulaşılan sonuçların gelecek dönemlerde çevrimiçi öğrenmenin geliştirilmesi, gereken detayların belirlenmesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırma modeli, örneklem, verilerin toplanması ve verilerin analizi başlıklarına yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, çevrimiçi öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk konusunda yapılan araştırmalar üzerinde bir dokuman incelemesi yapılması amaçlanmıştır. Doküman analizi, araştırılması hedeflenmiş olgu(lar) hakkında bilgileri içeren yazılı metinlerin analizini kapsamakla beraber, araştırmacının ihtiyacı olan verilere gözlem veya görüşme yapmadan ulaşmasını sağlayan nitel araştırma yöntemlerinden biridir (Yıldırım & Şimşek , 2021). Doküman analizi bir çözümleme yöntemi olmakla birlikte, mevcutta var olan verileri özetleyerek karşılaştırmalar yapmayı sağlar. Bu çalışmada çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk konusunda yapılan bilimsel araştırmalara yakın zamanlı (2012-2022) bir perspektiften bakılması amaçlandığından, dokuman analizi tercih edilmiştir.

Örneklem

Bu araştırmanın evrenini YÖK Ulusal Tez Merkezi ve Google Akademide yayınlanan "çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk" konusu ile ilgili tez ve makaleler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında yeterli büyüklükte örnekleme ulaşmak ve güncel tez-makaleler ile çalışmak için amaçlı örnekleme yoluna gidilmiştir. Amaçlı örnekleme, araştırma amaçlarına yönelik evrenin amaçlı olarak bir ya da birkaç alt kesiminin örnek olarak alınması, başka bir ifadeyle evrenin araştırmaya en uygun olan kesiminin kullanılmasıdır (Sencer, 1989). Bu doğrultuda çalışmanın örneklemini, çevrimiçi öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk temasında 2012-2022 yılları arasında Türkiye'de yayınlanan makale ve yüksek lisans tezleri oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada, konuyla ilgili bilimsel araştırmalara ulaşmak için YÖK Ulusal Tez Merkezi ve Google Akademi elektronik veri tabanlarından yararlanarak, "çevrimiçi öğrenme", "hazırbulunuşluk" ve "çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk" anahtar kelimeleri ile arama yapılmış, son 10 yılda (2012-2022) yayınlanan makale ve tezlere erişim sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada incelenen bilimsel araştırmalardan (makale ve tezler), makaleler için M1, M2 …… M20 olarak, tezler için T1, T2 …… T8 olarak kodlama yapılmış, veriler ayrı ayrı tablolaştırılmıştır. İncelenen bilimsel araştırmalar, "türü" (tez ve makale), "yayınlandıkları yer ve yıl", "yöntem", "örneklem/çalışma grubu", "veri toplama araçları" ve "veri analizi" gibi boyutlar açısından analiz edilmiştir. Araştırmada veri analiz sürecinde güvenirlik açısından analiz sürecine yönelik uzman görüşü alınmıştır. Elde edilen bulgular, grafik ve tablolar kullanılarak görsel hale getirilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk konusunda yapılan tez ve makalelerden oluşan bilimsel çalışmalar üzerinde yapılan dokuman analizi sonuçlarına yer verilmiştir. Yapılan dokuman incelemesinde konuyla ilgili ulaşılan araştırmalar (tez ve makaleler), "türü" (tez ve makale), "yayın yılı", "yöntemi", "örneklem/çalışma grubu", "veri toplama araçları" ve "veri analizi" başlıklarına göre analiz sonuçların ile sırayla sunulmuştur.

Çevrimiçi Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Konusunda Yapılan Bilimsel Araştırmaların Yayımlandıkları Yıllara Göre Dağılımı

2012-2022 yılları arasında çevrimiçi öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk konusunda yapılan ve bu çalışma kapsamında ulaşılan makale (n=20) ve tezler (n=8) üzerinde yapılan analiz sonuçlarına göre, çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk konusunda tez ve makaleler en çok 2021 yılında yapılmıştır. Grafik 1, bununla ilgili bulguyu sunmaktadır.

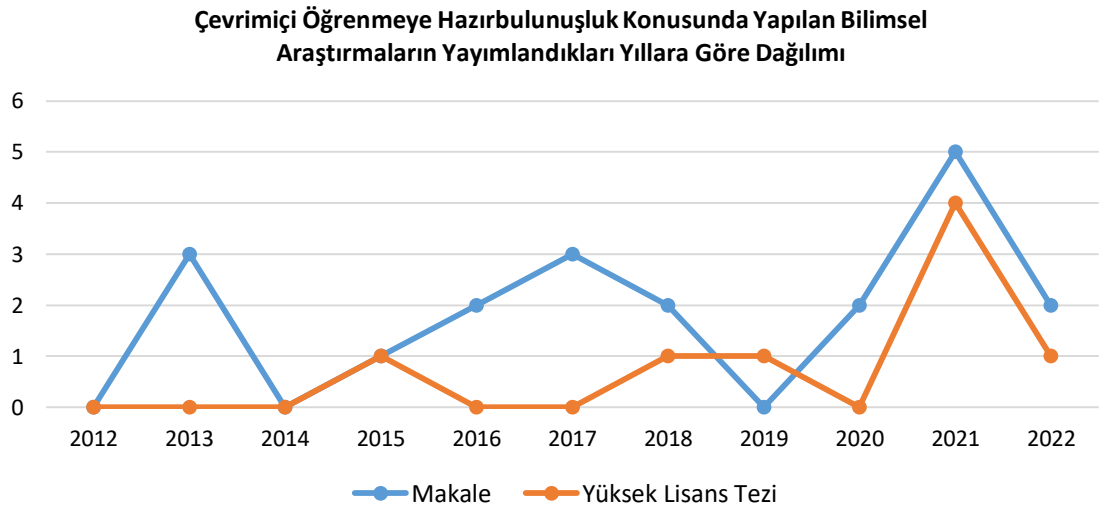

Grafik 1. Çevrimiçi Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Konusunda Yapılan Bilimsel Araştırmaların (2012-2022) Yayınlanma Yılına Göre Dağılımı

Çevrimiçi Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Konusunda Yapılan Bilimsel Araştırmaların Türüne Göre Dağılımı

YÖK bünyesinde ve akademik dergilerde 2012-2022 yılları arasında yapılan çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk konusunda yayımlanan bilimsel araştırmalar incelendiğinde; bilimsel araştırmaların %71'ini makale (n=20), %29'unu ise yüksek lisans tezleri (n=8) oluşturmaktadır. Elde edilen veriler Grafik 2'de verilmiştir.

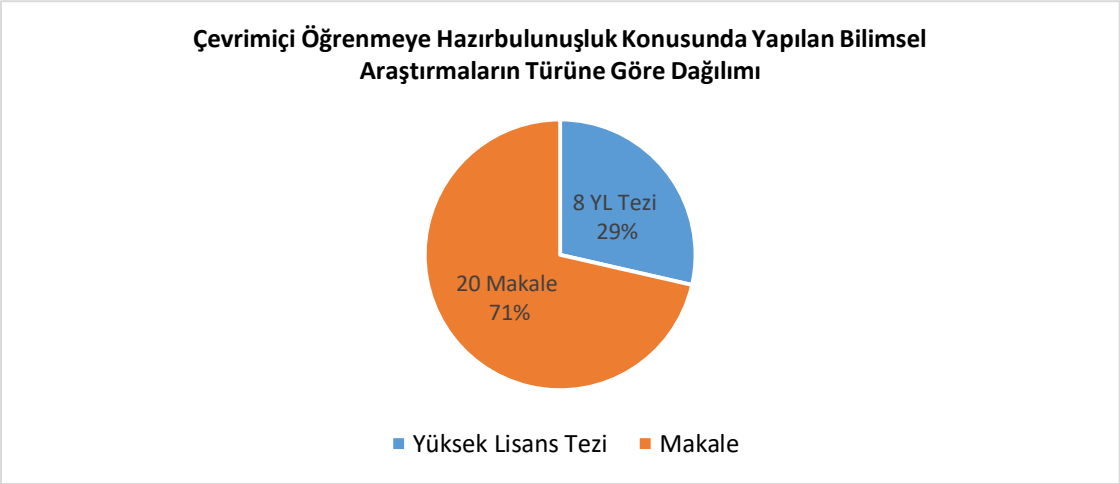

Grafik 2. Çevrimiçi Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Konusunda Yapılan Bilimsel Araştırmaların (2012-2022) Türüne Göre Dağılımı

Çevrimiçi Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Konusunda Yapılan Tezlere İlişkin Bulgular

2012-2022 yılları arasında çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk konusunda yapılan tezlerin anabilim dalı ve bilim dalı bazlı dağılımı incelendiğinde; Eğitim Bilimleri Anabilim Dalına bağlı Eğitim Programları ve Öğretim bilim dalında (n=1), Yükseköğretimin Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalına bağlı Yükseköğretimin Yönetimi Bilim Dalında (n=1) ve Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bilim dalına bağlı Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitiminde (n=6) yüksek lisans tezi çalışması yapılmıştır. Elde edilen veriler Grafik 3'de verilmiştir.

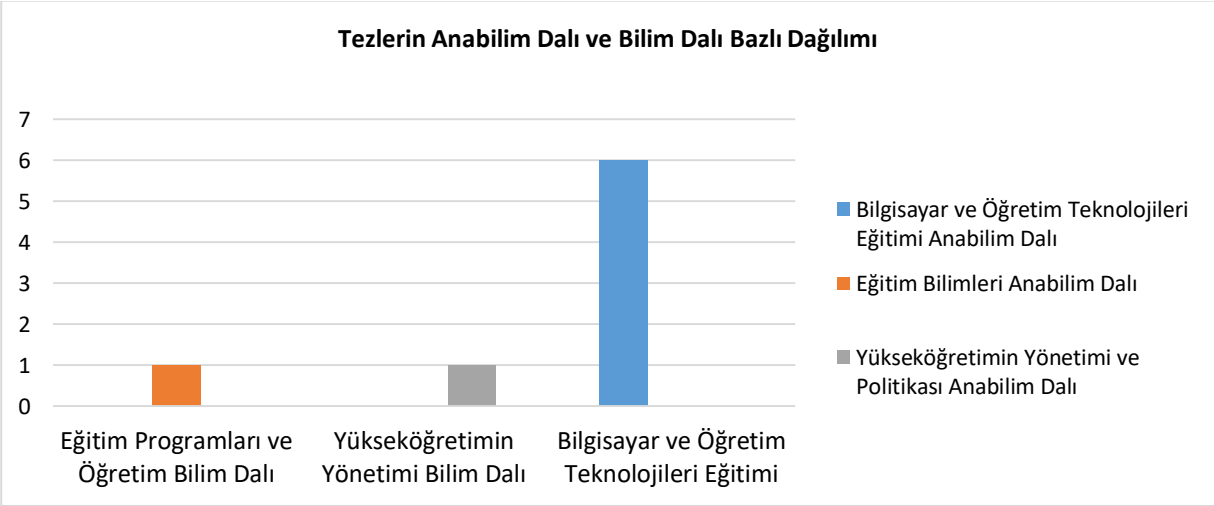

Grafik 3. Çevrimiçi Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Konusunda Yapılan Tezlerin (2012-2022) Anabilim Dalı ve Bilim Dalı Bazlı Dağılımı

2012-2022 yılları arasında çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk konusunda yapılan tezlerin yöntemine yönelik elde edilen bulgular incelendiğinde; sırasıyla tezlerde, ilişkisel tarama modeli (n=3), korelasyonel model (n=1), tarama modeli (n=1), yarı deneysel desen (n=1) ve karma desenin (n=2) kullanıldığı görülmektedir. Bu sonuç konuyla ilgili yapılmış tezlerde nicel araştırma yöntemlerine ağırlık verildiği görülmektedir. Elde edilen veriler Grafik 4'de verilmiştir.

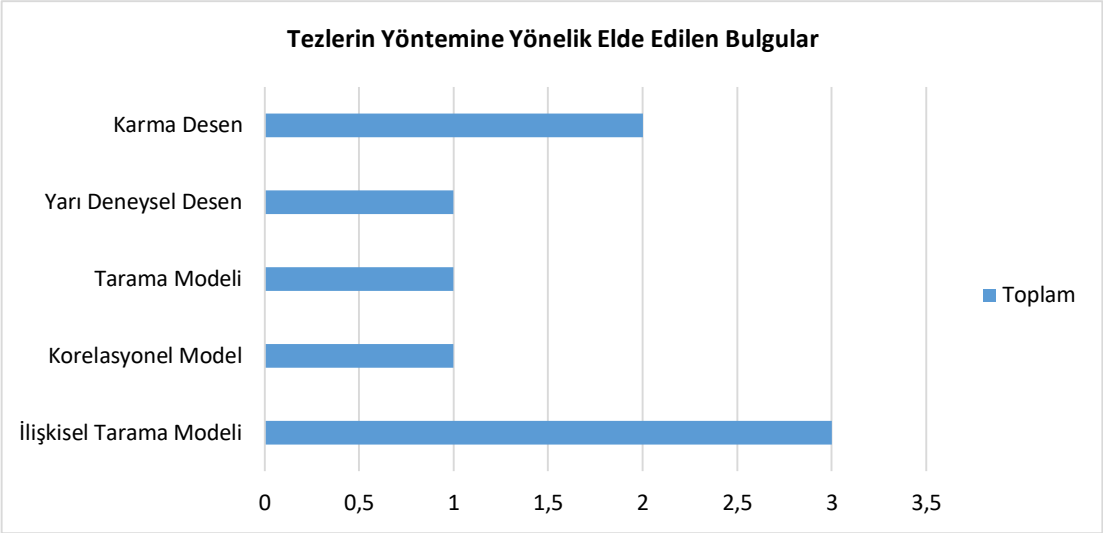

Grafik 4. 2012-2022 Yılları Arasında Çevrimiçi Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Konusunda Yapılan Tezlerin Yöntemine Yönelik Elde Edilen Bulgular

2012-2022 yılları arasında çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk konusunda yapılan tezlerin örneklem / çalışma grubuna yönelik elde edilen bulgular incelendiğinde; örneklem/ çalışma grubu lisans öğrencileri (n=6), lise öğrencileri (n=1) ve ön lisans öğrencilerinden (n=1) oluşan yüksek lisans tez çalışmaları yapılmıştır. Bu verilere göre bu yıllar arasında örneklem / çalışma grubu öğretmen ve öğretim elemanı olan bir çalışma bulunmamaktadır. Elde edilen veriler Grafik 5'de verilmiştir.

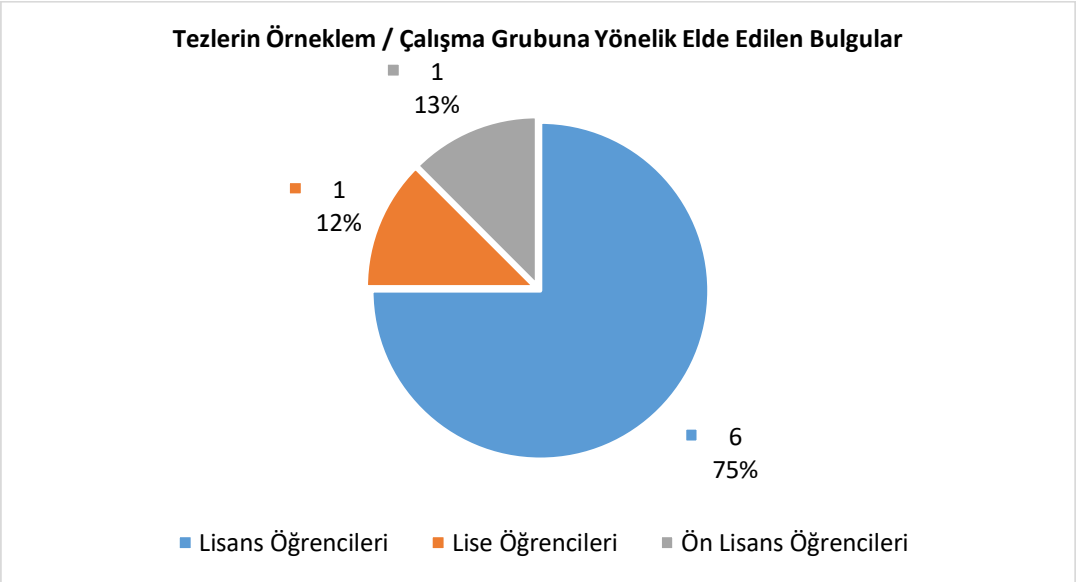

Grafik 5. Çevrimiçi Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Konusunda Yapılan Tezlerin (2012-2022) Örneklem / Çalışma Grubuna Yönelik Elde Edilen Bulgular

2012-2022 yılları arasında yapılan tezlerde çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk konusunda veri toplama aracı boyutunda yapılan analizlere dayalı bulgular incelendiğinde; kişisel bilgi formuna ilaveten ölçeklerin kullanıldığı belirlenmiştir.

Çevrimiçi Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Konusunda Yapılan Makalelere İlişkin Bulgular

2012-2022 yılları arasında konuyla ilgili yapılan makale çalışmaları kullanılan yöntem açısından incelendiğinde; betimsel tarama modeli (n=1), bütüncül tek durum deseni (n=1), genel tarama modeli (n=1), ilişkisel tarama modeli (n=5), kesitsel tarama modeli (n=2), keşfedici korelasyonel araştırma modeli (n=1), ölçek uyarlama (n=3), tanımlayıcı araştırma modeli (n=1), tanımlayıcı ve kesitsel tarama modelleri (n=1), tarama modeli (n=2), yarı deneysel desen (n=1), tanımlayıcı ilişkisel model (n=1) ve karşılaştırmalı araştırma modelinin (n=1) kullanıldığı belirlenmiştir. Elde edilen veriler Grafik 6'de verilmiştir.

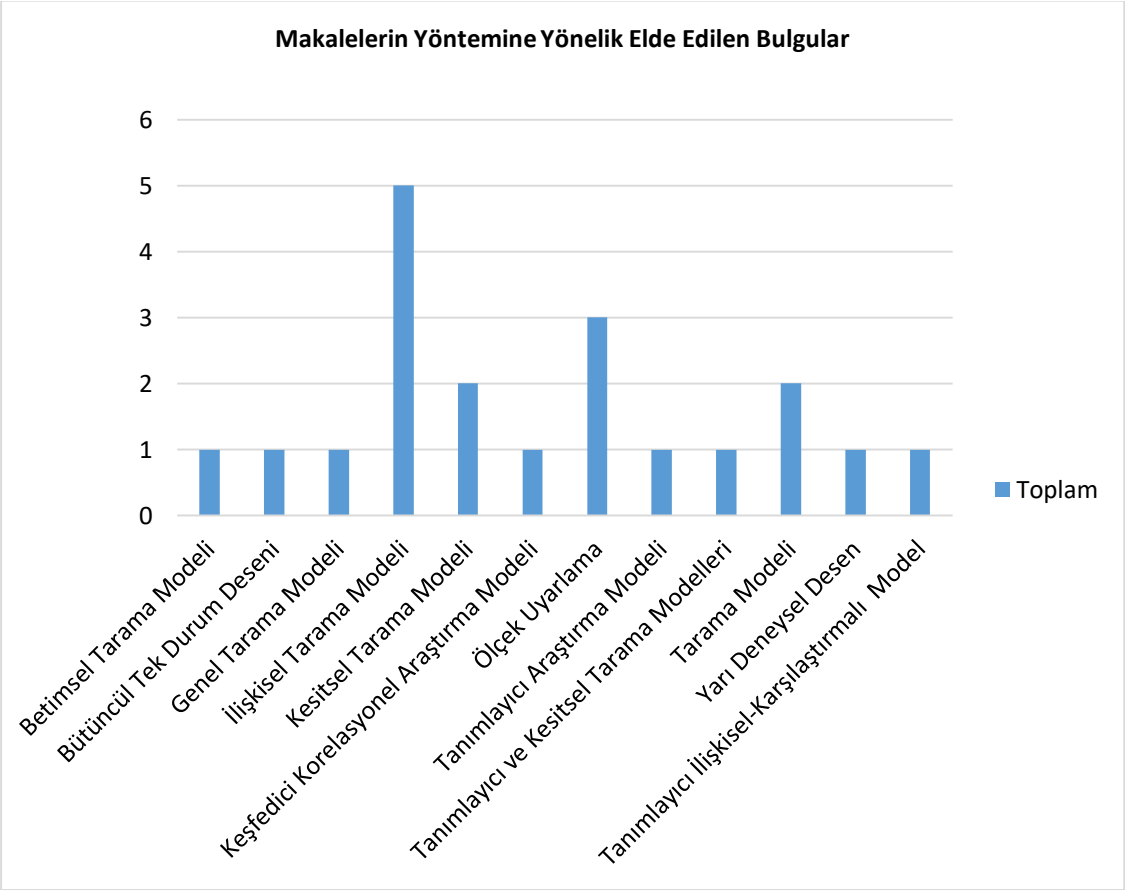

Grafik 6. Çevrimiçi Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Konusunda Yapılan (2012-2022) Makalelerin Yöntemine Yönelik Elde Edilen Bulgular

2012-2022 yılları arasında çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk konusunda yayımlanan makalelerde kullanılan örneklem/çalışma grubu boyutunda yapılan analiz sonucunda; lisans öğrencileri (n=14), lisansüstü öğrenciler (n=1), öğretim elemanı (n=1), öğretmen (n=1) ve ön lisans öğrencilerinin (n=3) araştırmaların çalışma grubunda yer aldığı belirlenmiştir. Bu verilere göre belirtilen yıllar arasında en çok lisans öğrencilerinin araştırmaların çalışma grubunda yer aldığını göstermektedir. Elde edilen veriler Grafik 7'de verilmiştir.

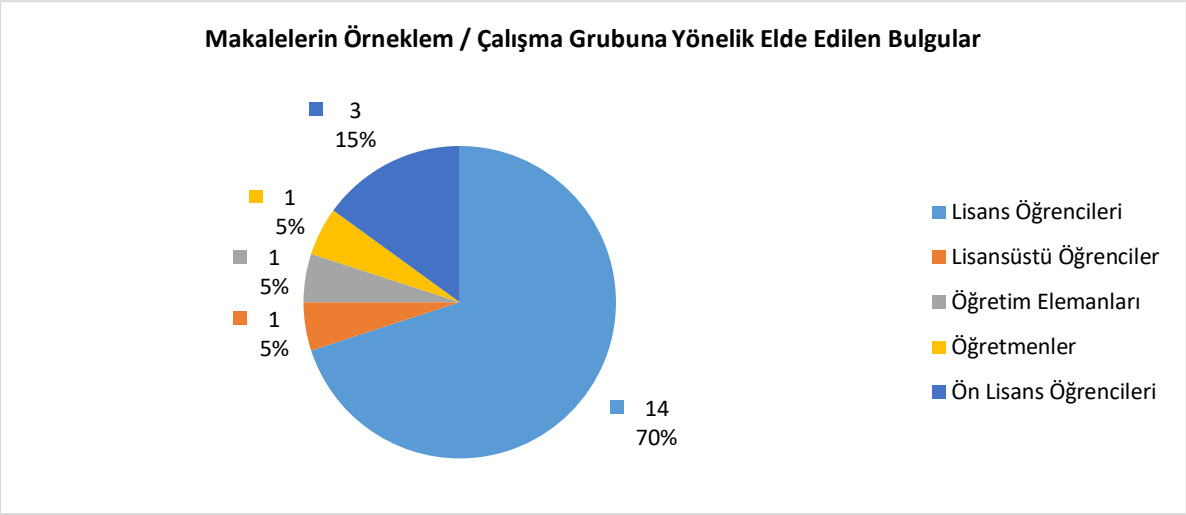

Grafik 7. Çevrimiçi Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Konusunda Yapılan (2012-2022) Makalelerin Örneklem/Çalışma Grubuna Yönelik Elde Edilen Bulgular

2012-2022 yılları arasında çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk konusunda yayımlanan makaleler kullanılan veri toplama aracı boyutunda incelendiğinde; kişisel bilgi formuna ilaveten ölçeklerin kullanıldığı görülmüştür.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Araştırma kapsamında çevrimiçi öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk konusunda yapılan araştırmalar (2012-2022) üzerinde bir dokuman incelemesi yapılmıştır. Araştırmada ulaşılan temel sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

- Çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk konusunda yapılan bilimsel araştırmaların yıllara göre dağılımına bakıldığında; 2021 yılında diğer yıllara göre bu konuda daha fazla makale ve yüksek lisans tez çalışması olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk konusunda yapılan bilimsel araştırmaların türüne göre dağılımı incelendiğinde; bilimsel araştırmaların %71'ni makale, %29'unu ise yüksek lisans tezlerinin oluşturduğu belirlenmiştir. Bu yıllar arasında bu konuda yapılmış çalışmalarda nicel yönteme daha fazla ağırlık verildiği, en fazla çalışmanın lisans öğrencilerine yönelik olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Örneklem/çalışma grubuna yönelik incelemeler konuyla ilgili çalışmalarda öğretim elemanlarının örneklemde daha az yer aldığını göstermiştir. Yapılan incelemede çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk konusunda Eğitim Teknolojileri dalında doğrudan çalışmalara rastlanmamıştır.
- Çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk konusunda yapılan tezlere ilişkin bulgular yöntemsel bağlamda en çok ilişkisel tarama modeli, korelasyonel model, tarama modeli, yarı deneysel desen ve karma desen kullanıldığı; daha çok nicel yöntemlere ağırlık verildiği belirlenmiştir.
- Konuyla ilgili yapılan tezlerde en çok lisans öğrencileri ile çalışmaların yapıldığı, öğretmen ve öğretim elemanı ile yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Konuyla ilgili yapılan makalelerde yöntem olarak en çok ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı görülmüştür.

- Konuyla ilgili makalelerde; lisans öğrencileri, lisansüstü öğrenciler, öğretim elemanı, öğretmen ve ön lisans öğrencilerinin çalışma gruplarında yer aldığı ancak en çok tez çalışmalarında olduğu gibi lisans öğrencileri ile çalışmaların olduğu belirlenmiştir.

ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen sonuçlara ilişkin öneriler şunlardır:

- Çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk konusunda yapılmış olan tez ve makaleler dışında diğer bilimsel araştırmalar (rapor vd.) incelenip bu araştırmaya dahil edilmemiş veriler ile yeniden bir karşılaştırma yapılabilir.
- Çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk konusunda yapılacak olan çalışmalarda nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılabilir.

KAYNAKÇA

Akbal, H. İ. (2021). *Öğretmen adaylarının çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluklarının ve bağlılıklarının incelenmesi.* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ege Üniversitesi.

Albayrak, E., Güngören, Ö. C., & Horzum, M. B. (2014). Algılanan öğrenme ölçeğinin Türkçeye uyarlaması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 33*(1), 1-27. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/188028

Alsancak Sırakaya, D., & Yurdugül, H. (2016). Öğretmen adaylarının çevrimiçi öğrenme hazırbulunuşluluk düzeylerinin incelenmesi: Ahi evran üniversitesi örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 17*(1), 185-200. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefad/issue/59448/854039#article_cite

Aslan, B. (2022). *Acil uzaktan eğitimde, üniversite öğrencilerinin çevrimiçi öğrenmeye yönelik hazırbulunuşlukları ile doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ege Üniversitesi.

Ateş Çobanoğlu, A., Uzunboylar, O., & Altun, E. (2017). Çevrimiçi öğrenme hazırbulunusluk, tutum ve algılanan çevrimiçi sosyalliğin işbirlikli harmanlanmış bir derste incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 16*(63), 1218-1229. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/28768/292310

Baran, H., & Özen, E. (2020). Çevrimiçi öğrenmede öğretmen hazırbulunuşluğu ölçeğininTürkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *International Open & Distance Learning Conference* (pp. 725-732). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/338548784_Cevrimici_Ogrenmede_Ogretmen_Hazirbulunuslugu_Olceginin_Turkce_Uyarlamasi_Gecerlik_ve_Guvenirlik_Calismasi

Barut, E. (2011). *İlköğretim II. kademe sosyal bilgiler öğretmenlerinin özyeterliliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Ankara ili örneği).* Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı. Retrieved from https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=zqI_ZOq-b18GC2rT9c2JGtgqe3bgk6bVE5n9woNzb2HYTIwJTruW1n3eIqIAN1Zb

Baygeldi, M., Öztürk, G., & Dikkartın Övez, F. T. (2021). Pandemi sürecinde eğitim fakültesi öğrencilerinin çevrimiçi öğrenme hazır bulunuşluk ve e-öğrenme ortamlarına yönelik motivasyon düzeyleri. *Turkish Studies, 16*(1), 285-311. Retrieved from https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=makale_tr_ozet&makale_id=44485

Bayrakçı, T. (2015). *Çevrimiçi öğrenmede hazırbulunuşluk ve çevrimiçi öz-düzenleyici öğrenme becerileri ile öğrencilerin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Mevlana Üniversitesi.

Bircan, M. A., & Zabun, E. (2021). Sınıf öğretmeni adaylarının bilgisayar ve internet kullanımı özyeterlilik algıları ile çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi, 4*(3), 292-298. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/uad/issue/64460/899769#article_cite

Chi, A. (2015). *Development of the readiness to teach online scale.* [Unpublished Master's Thesis]. University of Denver, CO, Electronic Theses and Dissertations. Retrieved from https://digitalcommons.du.edu/etd/1018/

Cruthers, M. (2008). *Education technology gives teachers a wider reach.* ETNI,5. Retrieved Temmuz 3, 2012, from http://www.etni.org.il/etnirag/issue5/mark_cruthers.htm

Çakır, Ö., & Horzum, M. B. (2015). Öğretmen adaylarının çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Eğtimde Kuram ve Uygulama, 11*(1), 1-15. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/eku/issue/5464/74166

Çalışkan, H. (2002). Çevrimiçi (Online) eğitimde öğrenci etkileşimi. *Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu.* Eskişehir.

Çetin, B., Bağçeci, B., Kinay, İ., & Şimşek, Ö. (2013). Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı dersine yönelik tutum ölçeğinin (ötmtdytö) geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *International Journal of Social Science, 6*(2), 697-713. Retrieved from https://toad.halileksi.net/olcek/ogretim-teknolojileri-ve-materyal-tasarimi-dersine-yonelik-tutum-olcegi

Demir Kaymak , Z., & Horzum, M. B. (2013). Çevrimiçi öğrenme öğrencilerinin çevrimiçi öğrenmeye hazır bulunuşluk düzeyleri, algıladıkları yapı ve etkileşim arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 13*(3), 1783-1797. Retrieved from https://acikerisim.sakarya.edu.tr/handle/20.500.12619/73217

Demir Öztürk, S., & Eren, E. (2021). Üniversite öğrencilerinin çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeylerinin incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (AUJEF), 5*(2), 144-163. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/aujef/issue/61265/852145#article_cite

Demir, Ö. (2015). *Öğrencilerin ve öğretim elemanlarının e-öğrenmeye hazır bulunuşluk düzeylerinin incelenmesi: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği.* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Demir, S. (2021). *Öğrencilerin çevrimiçi ortamda öğrenmeye hazırbulunuşluk, memnuniyet ve akademik başarı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.

Demiralay, R., Bayır, E. A., & Gelibolu, M. F. (2016). Öğrencilerin bireysel yenilikçilik özellikleri ile çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşlukları ilişkisinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 5*(1), 161-168. Retrieved from http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/18a..raziye_demiralay.pdf

Düzenli, Ö. (2021). *Çevrimiçi öğrenme hazırbulunuşluğunda ebeveyn desteğinin rolünün incelenmesi.* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Amasya Üniversitesi.

Erdoğan, Y., Bayram, S., & Deniz, L. (2007). Web tabanlı öğretim tutum ölçeği: Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 4*(2), 1-14. Retrieved from https://toad.halileksi.net/olcek/web-tabanli-ogretim-tutum-olcegi

Ergün, E., & Koçak Usluel, Y. (2015). Çevrimiçi Öğrenme Ortamlarında Öğrenci Bağlılık Ölçeği'nin Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama, 5*(1), 18-33. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/etku/issue/6276/84252

Gülbahar, Y. (2012). E-Öğrenme ortamlarında katılımcıların hazır bulunuşluk ve mem-nuniyet düzeylerinin ölçülmesi için ölçek geliştirme çalışması. *ournal of Faculty of Educational Sciences, 45*(2), 119-137. Retrieved from https://toad.halileksi.net/olcek/e-ogrenme-surecine-iliskin-hazir-bulunusluk-ve-beklenti-olcegi

Günbatar, M. S. (2017). Öğretmen adaylarının çevrimiçi ortamda öğrenmeye yönelik hazırbulunuşlukları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14*(1), 259-288. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/263925

Horzum, F. (2019). *Çevrimiçi öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ile algılanan engeller arasındaki ilişkinin incelenmesi (Sakarya üniversitesi pedagojik formasyon örneği).* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya üniversitesi.

Horzum, M. B., Demir Kaymak, Z., & Canan Güngören, Ö. (2017). Çevrimiçi öğrenmede öğrenci engelleri ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 3*(2), 61-84. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/auad/issue/34117/378443

Hoşgörür, T., & Adnan, M. (2018). Çevrimiçi öğretime hazırbulunuşluk anketinin Türkçeye uyarlanması. *Trakya Eğitim Dergisi, 8*(3), 628-640. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/trkefd/issue/37181/316512

Hung, M.-L., Chou, C., Chen, C.-H., & Own, Z.-Y. (2010). Learner readiness for online learning: Scale development and student perceptions. *Computers & Education, 55*(3), 1080-1090. Retrieved from https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0360131510001260

İlhan, M., & Çetin, B. (2013). Çevrimiçi öğrenmeye yönelik hazır bulunuşluk ölçeğinin (ÇÖHBÖ) Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama, 3*(2), 72-101. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/etku/issue/6269/84216

Karaduman, E., Çakmak, M., & Kavan, N. (2022). Özel eğitim öğretmen adaylarının çevrim içi öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk düzeylerinin incelenmesi. *Kesit Akademi Dergisi, 8*(30), 198-224. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/359443114_Ozel_Egitim_Ogretmen_Adaylarinin_Cevrim_Ici_Ogrenmeye_Yonelik_Hazir_Bulunusluk_Duzeylerinin_Incelenmesi

Kılıçer, K., & Odabaşı, H. F. (2010). Bireysel yenilikçilik ölçeği (byö): Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 38*, 150-164. Retrieved from https://toad.halileksi.net/olcek/bireysel-yenilikcilik-olcegi-byo

Kılınç, Ş. (2021). *Çevrimiçi öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve teknoloji ile öz-yönelimli öğrenmenin başarı, performans ve algılanan öğrenmeye etkisi.* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.

Koçak Usluel, Y., & Ergün, E. (2015). Çevrimiçi öğrenme ortamlarına yönelik algılanan sosyal olabilme ölçeği'nin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Sakarya Üniversitesi Yayınları, 6*(3), 1-14. Retrieved from http://www.ebit.hacettepe.edu.tr/dosyalar/176-507-1-PB.pdf

Konak, S. (2021). Lisans öğrencilerinin çevrim içi öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeyi ve demografik özellikleri arasındaki ilişki: ESOGÜ turizm fakültesi örneği. *Journal of Hospitality and Tourism Issues, 3*(1), 55-67. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/johti/issue/63442/932684#article_cite

Korkmaz, O., & Kaya, S. (2012). Adapting online self-regulated learning scale into Turkish. *Turkish Online Journal of Distance Education, 13*(1), 52-67. Retrieved from https://eric.ed.gov/?id=EJ976929

Korkmaz, Ö., Çakır, R., & Özden, M. Y. (2017). A validity and reliability study of the computational thinking scales. *Computers in Human Behavior, 72*, 58-569. Retrieved from https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0747563217300055

Kuleli, S. Ç. (2018). *Öğretmen adaylarının çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeyleri ve bilgi işlemsel düşünme becerilerinin değerlendirilmesi.* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Düzce Üniversitesi.

Parlak, Ö. (2004). İnternet temelli uzaktan eğitimde öğrenci doyumu ölçeği. *Journal Of Educational Sciences & Practices, 6*(11), 53–72. Retrieved from https://toad.halileksi.net/sites/default/files/pdf/internet-temelli-uzaktan-egitimde-ogrenci-doyumu-olcegi-toad.pdf

Parsak, B., & Saraç, L. (2022). Beden eğitimi öğretmenlerinin covıd-19 sürecinde çevrim içi öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk düzeyi. *Milli Eğitim Dergisi, 51*(233), 489-500. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/milliegitim/issue/68554/788088

Pullu, E. K., & Gömleksiz, M. N. (2020). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin covid 19 pandemi sürecinde çevrimiçi öğrenmeye ilişkin hazırbulunuşluk ve tutum düzeyleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi, 49*(1), 757-782. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/58895/788019#article_cite

Rogers, M., Hickey, A. J., Wiener, J., Heath, N., & Noble, R. (2018). Factor structure, reliability and validity of the parental support for learning scale: Adolescent short form (PSLS-AS). *Learning Environments Research, 21*(3), 423-431. Retrieved from https://link.springer.com/article/10.1007/s10984-018-9262-4

Sakal, M. (2017). Çevrimiçi öğrenmede öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin demografik özelliklerine göre incelenmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi, 18*(39), 81-102. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/sobbiad/issue/36458/413106#article_cite

Sarıtaş, E., & Barutçu, S. (2020). Öğretimde dijital dönüşüm ve öğrencilerin çevrimiçi öğrenmeye hazır bulunuşluluğu: pandemi döneminde pamukkale üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Journal of Internet Applications and Management, 11*(1), 5-22. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuyd/issue/54593/706397#article_cite

Sel, F. (2018). *İnönü üniversitesi uzaktan eğitim öğrencilerinin çevrimiçi öğrenci bağlılık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.

Sencer, M. (1989). *Toplumbilimlerinde yöntem.* İstanbul: Beta Basım.

Şad, S. N., & Demir, O. (2015). Sınıf öğretmeleri için bilgisayar ve internet kullanımı özyeterlik algısı ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İlköğretim Online, 14*(2), 489- 510. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/ilkonline/issue/8619/107518

Tercan, S. S., Horzum, M. B., & Uysal, M. (2014). Teknoloji ile öz-yönelimli öğrenme ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. *Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi, 5*(3). Retrieved from https://www.academia.edu/9785181/TEKNOLOJİ_İLE_ÖZ_YÖNELİMLİ_ÖĞRENME_ÖLÇEĞİNİN_TÜRKÇE_YE_UYARLANMASI

Usta, İ., Uysal, Ö., & Okur, M. (2016). Çevrimiçi öğrenme tutum ölçeği: Geliştirilmesi, geçerliği ve güvenirliği. *Journal of International Social Research, 9*(43), 2215-2222. Retrieved from https://toad.halileksi.net/olcek/cevrimici-ogrenme-tutum-olcegi

Ünal, N., Şanlıer, N., & Şengil, A. Z. (2021). Pandemi döneminde üniversite öğrencilerinin çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluklarının ve uzaktan eğitime ilişkin deneyimlerinin değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi, 9*(1), 89-104. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/inonusaglik/issue/60575/812109#article_cite

Yıldırım, A., & Şimşek , H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayınları.

Yıldırım, S. (2012). *Sanal dünya ve web temelli öğrenme ortamlarının öğrencilerin akademik.* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Retrieved from https://avesis.gazi.edu.tr/yonetilen-tez/1eec7864-3865-4efb-9cb0-9f21aa3c4f7d/sanal-dunya-ve-web-temelli-ogrenme-ortamlarinin-ogrencilerin-akademik-basarilari-motivasyonlari-ve-sosyal-bulunusluklari-acisindan-karsilastirilmasi

Yordam, M. F., & Bülbül, T. (2018). Öğretmenlerin özyeterlilik algılarının çevrimiçi öğrenmeye yönelik hazırbulunuşlulukları ile ilişkisi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20*(1), 447-470. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/trakyasobed/issue/37840/412098

Yurdugül, H., & Alsancak Sarıkaya, D. (2013). Çevrimiçi öğrenme hazırbulunuşluluk ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim, 38*(169), 391-406. Retrieved from http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/2420

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ AÇISINDAN ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLARIN MATEMATİK KAZANIMLARINI EDİNME SÜREÇLERİNDE YAŞADIKLARI ZORLUKLAR

Arş. Gör. Uzm Ensar YILDIZ
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, Türkiye, ensaryıldız@outlook.com.tr

Dr. Öğr. Üyesi, Halil İbrahim KORKMAZ
Ege Üniversitesi, İzmir, Türkiye, halilgazi1988@hotmail.com

ÖZET

Bu araştırmanın amacı özel gereksinimli 3-7 yaş aralığındaki çocukların matematik öğrenme alanına ilişkin kazanımları edinim süreçlerinde yaşadıkları zorlukların özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri açısından incelenmesidir. Bu amaçla özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri açısından 3-7 yaş aralığında bulunan özel gereksinimli bireylerin edinim süreçlerinde zorluk yaşadıkları matematiksel kazanımların; edinim süreçlerinde zorluk yaşama nedenlerinin; zorlukların giderilmesi açısından özel eğitim öğretmenleri tarafından kullanılan eğitici materyallerin; zorlukların giderilmesi açısından özel eğitim öğretmenleri tarafından tercih edilen öğretim yöntem ve tekniklerinin; özel eğitim öğretmenlerinin bu zorlukların giderilmesinde mesleki gelişim anlamında herhangi bir desteğe ihtiyaç duyup duymama durumlarının belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu araştırma Nitel araştırma yöntemlerinden Açıklayıcı Durum Desenine uygun olarak yürütülmüştür. Araştırmaya Kartopu Örnekleme Yöntemi ile belirlenmiş 29 özel eğitim öğretmeni katılmıştır. Öğretmenlere Millî Eğitim Bakanlığınca 2018 yılında hazırlanmış olan Okul Öncesi Özel Eğitim Öğretim Programı kapsamında yer alan ve okul öncesi dönemdeki özel gereksinimli çocukların edinmeleri hedeflenen matematiksel kazanımlar referans alınarak araştırmacılar tarafından geliştirilen "3-7 Yaş Aralığındaki Özel Gereksinimli Çocukların Edinim Süreçlerinde Zorluk Yaşadıkları Matematiksel Kazanımların Belirlenmesi Görüşme Formu" isimli yapılandırılmış bir form uygulanmıştır. Bu form ile elde edilen veriler açısından öğretmenler tarafından çocukların edinim süreçlerinde sıklıkla, çok sık ve her zaman zorluk yaşandığı belirtilen kazanımlar belirlenerek öğretmenlerle bu kazanımlar üzerinden görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerle yürütülen birebir görüşmelerle toplanan veriler MAXQDA programı aracılığıyla İçerik Analizine tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda çocukların en çok oranda "En fazla beşe kadar olan nesneleri teker teker sayar" kazanımını edinim sürecinde zorluklar yaşadıkları; kazanımları edinim sürecinde zorluklar yaşamalarının nedenleri olarak en çok oranda "Matematiğin Soyut Yönlerinin Olması"; zorlukların giderilmesi açısından eğitici materyal olarak en çok oranda "Renkli Çubukların Kullanıldığı", öğretim yöntem ve tekniği olarak en çok oranda "Model Olma" ve "Gösterip Yaptırma" tekniğinin kullanıldığı; eksikliği hissedilen eğitici materyal olarak en çok oranda "Duyu Materyallerinin Karşımıza Çıktığı" ve özel eğitim öğretmenlerinin bu bağlamda "Özel Gereksinim Türüne Uygun Öğretim Yöntem ve Teknik Bilgilerinin Geliştirilmesine İhtiyaçlarının Olduğu" ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Erken matematik eğitimi, özel eğitim, öğretmen görüşleri, matematik kazanımları.

DIFFICULTIES OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS ON ACQUISITION OF MATHEMATICAL GOALS: IN THE CONTEXT OF SPECIAL EDUCATION TEACHERS' VIEWS

ABSTRACT

The aim of this study was to investigate the difficulties of children aged between three to seven with special needs in the process of acquisition of mathematical goals, in the context of special education teachers' views. For this purpose, the goals that the children have difficulties to acquire; the underlying reasons of these difficulties; educational materials used by special education teachers to overcome these difficulties; teaching-learning methods that preferred by special education teachers to overcome these difficulties; if special education teachers need any of a support on overcoming these difficulties, were aimed to investigate. Exploratory Case Study Method, which is one of Qualitative Research Methods, was used to conduct this study. Twenty-nine special education teacher who are decided by using Snowball Sampling Method. Participants were offered an interview form titled "Interview Form of Determining the Mathematical Acquisitions That Children With Special Needs Aged 3-7 Have Difficulties in Their Acquisition Processes". Teachers were interviewed after the mathematical goals that children have difficulties often, very often and always were determined by the written interview form. Content Analysis was run on the data, by using MAXQDA Analytics Pro. As results of this study, the goal of "counts up to five objects, one by one" is the goal that children most have difficulty; most of the reason of children's having difficulties is "mathematics' being abstract"; colored sticks are the most used materials by teachers to overcome the difficulties; modeling and demonstration are the most used teaching-learning technique by teachers to overcome the difficulties; sensory materials are the most needed materials to overcome the difficulties; teachers feel lack of knowledge on teaching-learning techniques for the types of special needs.

Keywords: Early mathematics education, special education, teachers' views, mathematical goals.

GİRİŞ

Düzeyi veya hedef kitlesinin özelliği her ne olursa olsun bir öğretmenin eğitimsel faaliyetleri yürütebilmesi ve mesleki açıdan donanımlı bir öğretmen olabilmesi için kendisinden sahip olması beklenen bazı bilgi türleri vardır. Yakın geçmişten günümüze öğretmenlerin genel olarak ne tür bilgi ve becerilere sahip olmaları gerektiği konusunda çeşitli araştırmalar (Ball, Thames, & Phelps, 2008; Grossman, 1990; Ma, 1999; Marks, 1990; Shulman, 1986; Shulman, 1987; Tamir, 1988) yürütülmüştür.

Shulman (1987) "İyi Bir Öğretmen Nasıl Olur?" sorusu üzerine odaklanmış ve iyi bir öğretmenin sahip olması gereken yedi farklı bilgi türünü ortaya koymuştur. İyi bir öğretmenin sahip olması beklenen bilgi türleri ise, öğretmenin eğitim faaliyetlerini yürüttüğü öğrenme alanına hakim olması anlamında ***Alan Bilgisi***; öğretmenin hedef öğrenci grubuna yönelik yürütülecek olan eğitimsel faaliyetlerde amaç ve programlara hakim olması anlamında ***Müfredat Bilgisi***; öğretmenin öğrenme alanında yer alan içeriklerin öğrenciye aktarılması ve öğretilmesi açısından sahip olması beklenen bilgi ve becerilerini ifade eden ***Pedagojik Alan Bilgisi***; öğretmenin genel olarak psikolojik faktörleri ve sorumlu olduğu gurubun iklimini şekillendirme ile ilgili sahip olduğu ***Genel Pedagojik Bilgi***; öğretmenin sorumlu olduğu grupta bulunan öğrencilerin öğrenme süreçleri açısından sahip olduğu potansiyel, ön öğrenme, eksik-hatalı öğrenme, düzey gibi özelliklerine ve ortaya çıkarılması konularına hakim olması anlamında ***Öğrenciler ve Özellikleri İle İlgili Bilgi***; öğretmenin öğrenme ortamlarının özellikleri, tasarlanması, organizasyonu ve kullanımı ile ilgili sahip olması beklenen ***Eğitsel Ortamlar Bilgisi***; öğretmenin

eğitimsel değer, amaç ve hedeflere ilişkin tarihsel ve fikri açıdan sahip olması beklenen ***İdeolojik ve Tarihsel Bilgi*** şeklinde açıklanabilir.

Öğretmenlerin bilgi türleri açısından aralarında en çok gündeme gelen ve en belirgin şekilde diğer bilgi türlerinden sıyrılan ***Pedagojik Alan Bilgisi*** (PAB) kavramı ilk olarak Lee Shulman tarafından 1985 yılında Amerikan Eğitim Araştırmaları Derneğine başkanlık ettiği sıralarda ortaya koyulmuştur (Marks, 1990). Shulman 'ın (1987) ortaya koyduğu Pedagojik Alan Bilgisi kavramı ***Öğrencileri Anlama Bilgisi*** ve ***Öğretimsel Stratejiler Bilgisi*** olmak üzere iki alt bileşenden oluşur. *Öğrencileri Anlama Bilgisi*: öğrencilerin zor veya kolay anladıkları kavramların neler olduklarının, öğrencilerin öğrenme alanına ilişkin kavram yanılgılarının, eksik veya yanlış kavramsallaştırmaların, öğrenciler tarafından yapılan hataların, öğrencilerinin öğrenme şekil, hız ve yollarının, öğrenmeye yönelik motivasyon, tutum ve ilgilerinin, neler olduğu, nasıl olduğu, ne düzeyde olduğu gibi bilgiler anlamına gelir. *Öğretimsel Stratejiler Bilgisi*: öğretmenlerin ilgili öğrenme alanında sahip oldukları alan bilgisini öğrencilerine aktarma, transfer etme, öğrencilerin öğrenme alanına ilişkin kavram yanılgılarının, eksik veya yanlış kavramsallaştırmaların, öğrenciler tarafından yapılan hataların giderilmesine yönelik öğrenme ortamlarının tasarlama, öğrenci başarısını yükseltme gibi amaçlar açısından uygulamalı ve yöntemsel açıdan bilgi sahibi olması anlamına gelir.

Bu araştırmada özel gereksinimi olan okul öncesi dönemdeki çocukların matematik öğrenme alanına ilişkin kazanımları edinim süreçlerinde yaşadıkları zorlukların pedagojik alan bilgisi bağlamında özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri açısından; okul öncesi dönemdeki özel gereksinimli çocukların edinim süreçlerinde zorluk yaşadıkları matematiksel kazanımların; edinim süreçlerinde zorluk yaşama nedenlerinin; zorlukların giderilmesi açısından özel eğitim öğretmenleri tarafından kullanılan eğitici materyallerin; zorlukların giderilmesi açısından özel eğitim öğretmenleri tarafından tercih edilen öğretim yöntem ve tekniklerinin; özel eğitim öğretmenlerinin bu zorlukların giderilmesinde mesleki gelişim anlamında herhangi bir desteğe ihtiyaç duyup duymama durumlarının belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

1. Özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri açısından okul öncesi dönemdeki özel gereksinimli çocuklar hangi matematik kazanımlarını edinim süreçlerinde zorluklar yaşamaktadırlar?

2. Özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri açısından okul öncesi dönemdeki özel gereksinimli çocukların matematik kazanımlarını edinime süreçlerinde yaşadıkları zorlukların nedenleri nelerdir?

3. Özel eğitim öğretmenleri, okul öncesi dönemdeki özel gereksinimli çocukların matematik kazanımlarını edinim süreçlerinde yaşadıkları zorlukları gidermek için ne tür öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmaktadır?

4. Özel eğitim öğretmenleri, okul öncesi dönemdeki özel gereksinimli çocukların matematik kazanımlarını edinim süreçlerinde yaşadıkları zorlukları gidermek için herhangi bir desteğe ihtiyaç duymakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın modeli

Bu araştırma *Nitel* araştırma yöntemlerinden *Açıklayıcı Durum Çalışması'na* uygun olarak yürütülmüştür. Bu tür çalışmalar kendinden sonraki çalışmalar için ön fikir sağlayan, ele alınan konular hakkındaki fenomenleri ortaya çıkararak alt yapı sağlayan, konunun farklı yönlerinin açıklanması sağlayan çalışmalardır (Yin, 2009). Bu araştırmada okul öncesi dönemdeki özel gereksinimli çocukların edinim süreçlerinde zorluk yaşadıkları matematik kazanımlarının neler olduğu, zorlukların nedenlerinin neler olduğu, zorlukların giderilmesi için özel eğitim öğretmenlerinin kullandıkları öğretim yöntem ve tekniklerinin, eğitici materyallerin neler olduğunun ortaya koyulması amaçlanmıştır.

Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu amaçlı örneklem türlerinden *Kartopu Örnekleme Yöntemi* ile belirlenmiş 29 özel eğitim öğretmeni oluşturmaktadır. Kartopu örnekleme yöntemi araştırmaya katılan bir katılımcının referansı veya önerisi ile başka bir potansiyel katılımcının araştırmaya dahil edilmesi ve bu sürecin tekrarlanarak katılımcı grubunun elde edilmesi şeklinde kullanılan bir yöntemdir (Creswell, 2012). Bu araştırmada ise mesleki faaliyetler sebebiyle bilinen bir özel eğitim öğretmeninin katılımı ve referanslarından yola çıkılarak 29 öğretmene erişilmiştir.

Veri toplama araçları

Araştırma kapsamında iki farklı veri toplama aracı kullanılmıştır.

İlk olarak özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri açısından, özel gereksinimli çocukların edinim süreçlerinde zorlandıkları kazanımların hangi kazanımlar olduğunun belirlenmesi açısından "Özel Eğitime İhtiyacı Olan Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Edinim Süreçlerinde Zorluk Yaşadıkları Matematiksel Kazanımların Belirlenmesi Formu" isimli bir yazılı görüşme formu kullanılmıştır. Bu form, Millî Eğitim Bakanlığınca (2018) hazırlanmış olan "Özel Eğitime İhtiyacı Olan Bireyler İçin (37-78 Ay) Okul Öncesi Özel Eğitim Öğretim Programı" isimli program kapsamında yer alan ve çocukların edinmeleri hedeflenen matematiksel kazanımlar referans alınarak araştırmacılar tarafından 7'li-likert tipinde geliştirilmiştir. Bu form özel eğitim öğretmenlerinin, özel gereksinimli çocuklar tarafından programda belirtilen kazanımların edinimi sürecine zorluk yaşama sıklığına göre "Hiçbir Zaman", "Çok Nadir", "Nadiren", "Bazen", "Sıklıkla", "Çok Sık" ve "Her Zaman" seçeneklerini işaretleyerek fikirlerini belirtmelerine imkan sağlayan bir formdur.

Araştırma kapsamında kullanılan bir diğer veri toplama aracı ise "Özel Eğitime İhtiyacı Olan Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Edinim Süreçlerinde Zorluk Yaşadıkları Matematiksel Kazanımlara İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi Formu" isimli ve araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan yarı yapılandırılmış bir görüşme formudur. Bu formda öğretmenlerin, okul öncesi dönemdeki özel gereksinimli çocukların matematiksel kazanımları edinim süreçlerinde zorluk yaşama nedenlerine; zorlukların giderilmesi için yürütülen eğitimsel faaliyetlere ve kullanılan eğitici materyallere ilişkin düşünceleri ile bu konuda herhangi bir desteğe ihtiyaç duyup duymadıklarına ilişkin düşüncelerini belirtebilecekleri alanlar bulunmaktadır.

Veri toplama süreci

Araştırma kapsamında ulaşılan toplam 29 özel eğitim öğretmeni ile ilk olarak «*Özel Eğitime İhtiyacı Olan Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Edinim Süreçlerinde Zorluk Yaşadıkları Matematiksel Kazanımların Belirlenmesi Formu*» anket şeklinde uygulanarak zorluk yaşanan matematiksel kazanımların neler olduğu, öğretmenler tarafından sıklıkla, çok sık ve her zaman zorluk yaşandığı ifade edilen kazanımlar ortaya çıkarılarak belirlenmiştir.

İkinci aşama olarak zorluk yaşanan kazanımlar belirlendikten sonra, formda yer alan 18 kazanımdan en az 12'si için zorluk yaşanan kazanımlar değerlendirmesi yapan ve bireysel görüşmeyi kabul eden 13 öğretmenle *«Özel Eğitime İhtiyacı Olan Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Edinim Süreçlerinde Zorluk Yaşadıkları Matematiksel Kazanımlara İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi Formu"* kullanılarak bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Tüm görüşmeler yalnızca yazılı olarak kayıt altına alınmıştır.

Katılımcı olması beklenen öğretmenlere tüm süreçlerde araştırma amacı ve kapsamı ile iligli ön bilgilendirme yapılmıştır. Tüm veri toplama sürecinde katılımcıların gönüllü katılımları esas alınmıştır. Çocukların zorlandıkları matematiksel kazanımlar belirlendikten sonra ikinci aşamaya katılan 13 öğretmen ile daha detaylı bilgiler elde edilmesi, birinci aşamadaki cevaplarının gözden geçirmelerine imkân sağlanması ve verilerin sağlamasının yapılması açısından derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Katılımcıların daha içten ve tutarlı cevaplamalarını sağlamak açısından elde edilen verilerin yanlızca bilimsel bir araştırmada kullanılacağı açıklanmıştır. Katılımcılara tedirginlik oluşturuacak herhangi bir özel bilgi talep edilmemiştir.

Veri analizi

Edinimi sürecinde zorluklar yaşanan matematiksel kazanımların neler olduğuna ilişkin verilen cevaplar frekans tablosu halinde incelenmiş, öğretmenler tarafından sıklıkla, çok sık ve her zaman zorluk yaşandığı ifade edilen kazanımlar "zorluk yaşanan kazanımlar" olarak belirlenmiştir.

İkinci aşamada yer alan görüşmelere katılmayı kabul eden 13 öğretmen Ö1'den Ö13'e kadar kod numaraları ile numaralandırılmıştır. Kazanımların belirlenmesinden sonra öğretmenlerle yürütülen birebir görüşmelerle elde edilen veriler MAXQDA Analytics Pro programı aracılığıyla *İçerik Analizine* tabi tutulmuştur.

BULGULAR

Araştırma ile ortaya koyulan bulgular, özel eğitime ihtiyacı olan okul öncesi dönemdeki çocukların edinim süreçlerinde zorluk yaşadıkları matematik kazanımların neler olduğuna, çocukların zorluk yaşama nedenlerinin neler olduğuna, özel eğitim öğretmenlerinin zorlukları gidermek için kullandıkları öğretim yöntem ve tekniklerinin, eğitici materyallerin neler olduğuna ve öğretmenlerin bu konuda herhangi bir desteğe ihtiyaç duyup duymadığına ilişkin bulgular şeklinde farklı başlıklar altında sunulmuştur.

Özel eğitime ihtiyacı olan okul öncesi dönemdeki çocukların edinim süreçlerinde zorluk yaşadıkları matematik kazanımlara ilişkin bulgular

Tablo 1. Çocukların edinim süreçlerinde zorluk yaşadıkları matematik kazanımlar

	Çocukların Zorlanmadıkları Kavramların Yüzdesi	Çocukların Zorlandıkları Kavramların Yüzdesi
	%	%
En fazla üç sayı atlayarak 1'den 10'a kadar birer ritmik sayar.	62.07	37.93
Günlük yaşamda karşılaştığı iki rakamın adını söyler.	58.62	41.38
En fazla üç nesnenin kaç tane olduğunu nesnelere bakarak saymadan söyler.	72.41	27.59
En fazla beşe kadar olan nesneleri teker teker sayar.	34.48	65.52
En fazla beşe kadar olan nesne grubu için "Kaç tane?" sorusunu yanıtlar.	48.28	51.72
İki nesne grubunu çokluklarına göre eşleştirir.	48.28	51.72
Sayısal olarak birbirinden çok farklı iki nesne grubunun azlık ve çokluk durumu sorulduğunda "daha çok" olanı söyler.	41.38	58.62
Sayısal olarak birbirinden çok farklı iki nesne grubunun azlık ve çokluk durumu sorulduğunda "daha az" olanı söyler.	48.28	51.72
Daire, üçgen, kare, dikdörtgen geometrik şekillerinin adlarını söyler.	41.38	58.62
Daire, üçgen, kare, dikdörtgen geometrik şekillerini günlük yaşamda ya da resimlerde karşılaştığı şekillerle eşleştirir.	48.28	51.72
Varlıkların mekânda konumunu içinde, üstünde, altında, yukarıda ya da aşağıda kavramlarını kullanarak söyler.	44.83	55.17
Nesneleri renk, şekil, doku ve ayrıntı gibi fiziksel bir özelliğine göre en az iki gruba ayırır.	58.62	41.38
Şarkıların ya da öykülerin tekrarlayan bölümüne sözel olarak, mırıldanarak ya da vücut hareketleriyle katılır.	58.62	41.38
Modele bakarak iki farklı nesneli basit bir örüntünün aynısını yapar.	72.41	27.59
Nesneleri ve resimlerini büyüklük-küçüklük yönünden karşılaştırır.	41.38	58.62
Nesneleri ve resimlerini uzunluk-kısalık yönünden karşılaştırır.	55.17	44.83
Nesnelere ilişkin karşılaştırma yaparak "daha büyük / uzun / ağır" olan nesneyi ve resmini gösterir.	58.62	41.38
Üç nesneyi büyüklüklerine göre sıralar.	62.07	37.93

Tablo 1'de öğretmenler özel gereksinimli çocukların zorlandıkları kazanımlar olarak; En fazla beşe kadar olan nesneleri teker teker sayar.(65.54 %); En fazla beşe kadar olan nesne grubu için "Kaç tane?" sorusunu yanıtlar (51.72 %; İki nesne grubunu çokluklarına göre eşleştirir 51.72 %); Sayısal olarak birbirinden çok farklı iki nesne grubunun azlık ve çokluk durumu sorulduğunda "daha çok" olanı söyler (58.62 %); Sayısal olarak birbirinden çok farklı iki nesne grubunun azlık ve çokluk durumu sorulduğunda "daha az" olanı söyler (51.72 %); Daire, üçgen, kare, dikdörtgen geometrik şekillerinin adlarını söyler (58.62 %); Daire, üçgen, kare, dikdörtgen geometrik şekillerini günlük yaşamda ya da resimlerde karşılaştığı şekillerle eşleştirir (51.72 %); Varlıkların mekânda konumunu içinde, üstünde, altında, yukarıda ya da aşağıda kavramlarını kullanarak söyler (55.17 %); Nesneleri ve resimlerini büyüklük-küçüklük yönünden karşılaştırır (58.62 %) ifade ettikleri bulgulanmıştır.

Özel eğitime ihtiyacı olan okul öncesi dönemdeki çocukların matematiksel kazanımları edinim süreçlerinde zorluk yaşama nedenlerine ilişkin bulgular

Şekil 1. Çocukların matematiksel kazanımları edinim süreçlerinde zorluk yaşama nedenleri

Çocukların yaşadıkları zorlukların nedenleri açısından elde edilen bulguların sunulduğu Şekil 1'deki grafik incelendiğinde matematiğin soyutluğundan kaynaklanan nedenler, eğitim ortamından kaynaklanan nedenler, çocukların bireysel özelliklerinden kaynaklanan nedenler ve ebeveynlerin tutumlarından kaynaklanan nedenler şeklinde ana kategorilerin oluştuğu görülür. Aşağıda öğretmenlerin örnek bazı ifadelerine yer verilmiştir.

Ö2: Matematik çocuklar için çok soyut. Bu nedenle zorluk yaşıyorlar.

Ö3: Ebeveynler, sınıfta yaptığımız çalışmaları evde tekrar etmiyor, pekiştirme yapmıyorlar…

Ö11: Nasıl ifade edeyim? Şimdi her çocuğun bireysel özellikleri farklı. Bu nedenle kimi çocuklar odaklanmakta zorluk yaşıyor ve bundan dolayı matematiksel kavramları tam olarak anlayamıyorlar

Özel eğitime ihtiyacı olan okul öncesi dönemdeki çocukların matematik kazanımları edinim süreçlerinde yaşadıkları zorlukları gidermek için özel eğitim öğretmenlerinin kullandıkları öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin bulgular

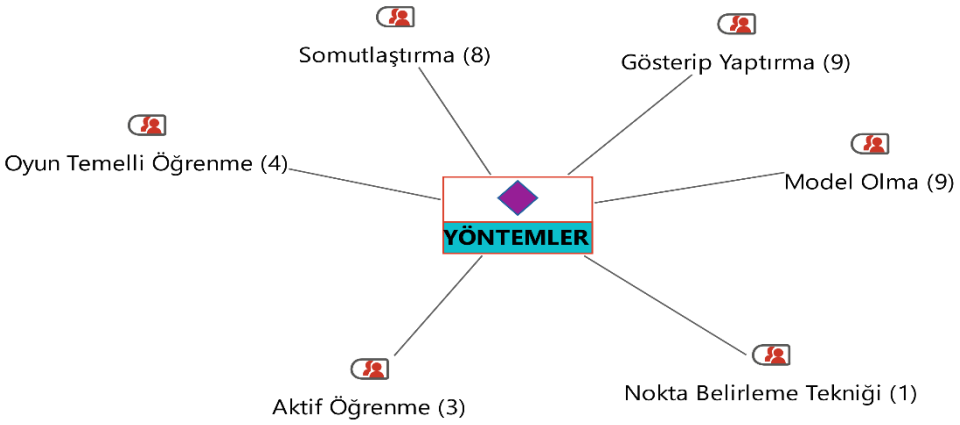

Şekil 2. Öğretmenlerin çocukların matematik kazanımları edinim süreçlerinde yaşadıkları zorlukları gidermek için kullandıkları öğretim yöntem ve teknikler

Öğretmenlerin yaşanan zorlukların giderilmesi açısından kullandıkları öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin bulguların aktarıldığı Şekil 2 incelendiğinde öğretmenlerin frekans dağılım sıralarına göre Gösterip Yaptırma, Model Olma, Somutlaştırma, Oyun Temelli Öğrenme, Aktif Öğrenme ve Nokta Belirleme Tekniği şeklinde kategorilere ayrılan çeşitli stratejiler izlediği görülür. Öğretmenlerin ifadelerine ait bazı örnekler aşağıda sıralanmıştır;

Ö5: Zorluk çektikleri kavramları belirledikten sonra öncelikle model olmayı, gösterip yaptırmayı kullanıyorum. Ayrıca matematik soyut olduğu için somutlaştırma yapıyorum.

Ö7: Çocukların yaşı gereği oyun temelli öğrenmeyi kullanıyorum. Vereceğim kavramları oyunlaştırıyorum. Sınıf içerisinde buna uygun düzenlemeler yapıyorum.

Ö8: Ben daha çok somutlaştırma yapıyorum. Model olmayı kullanıyorum. Ayrıca nokta belirleme tekniği (Touch Math) kullanıyorum.

Özel eğitime ihtiyacı olan okul öncesi dönemdeki çocukların matematik kazanımları edinim süreçlerinde yaşadıkları zorlukları gidermek için özel eğitim öğretmenlerinin kullandıkları eğitici materyallere ilişkin bulgular

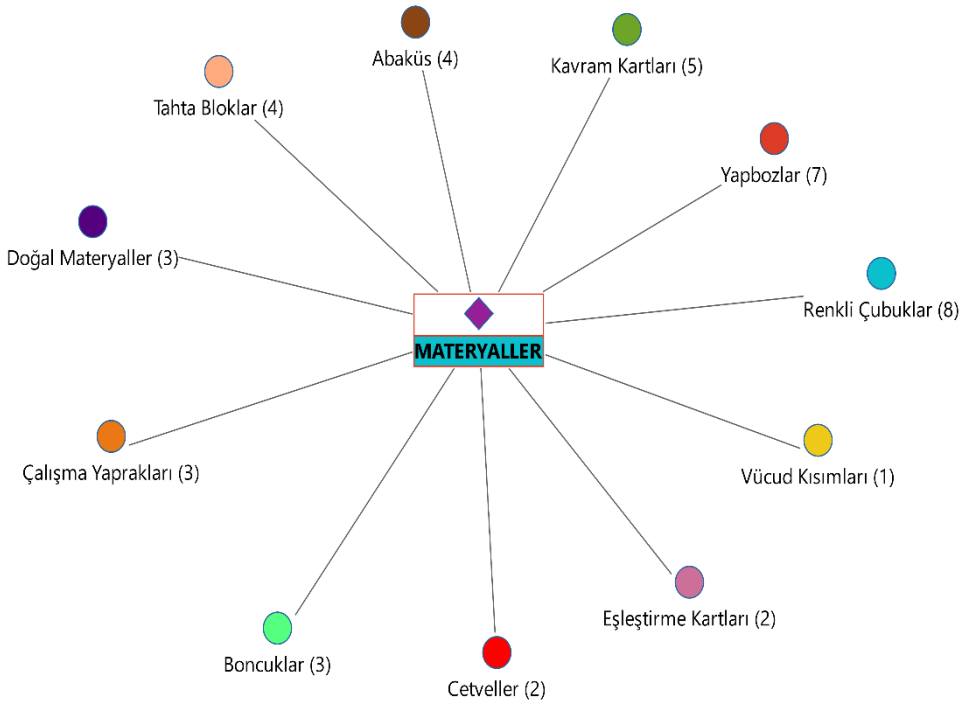

Şekil 3. Çocukların matematik kazanımları edinim süreçlerinde yaşadıkları zorlukları gidermek için kullanılan eğitici materyaller

Öğretmenler tarafından kullanılan eğitici materyallere bakıldığında Şekil 3'ten de anlaşılabileceği üzere çeşitli materyallerin kullanıldığı, frekans dağılım sırasına göre Renkli Çubukların, Yapbozların, Kavram Kartlarının, Abaküsün, Tahta Blokların, Doğal Materyallerin, Çalışma Yapraklarının, Boncukların, Cetvellerin, Eşleştirme Kartlarının ve Vücudun Bir Araç Olarak Kullanımının ortaya çıktığı görülür. Kategorilerin oluşmasına dayanak sağlayan bazı örnek ifadeler aşağıda paylaşılmıştır.

Ö1: Renkli çubuklar, dil çubukları, tak çıkarlar, renkli boncuklar, çalışma yaprakları kullanıyorum.

Ö5: Ben öncelikle çocuklar sosyal hayatta da daha rahatlıkla kullanabileceklerini düşündüğüm, el parmaklarını kullanıyorum. Özellikle saymalarda falan. Çünkü alışveriş yaptıkları zaman hemen parmaklarını kullanabilirler. Ayrıca el ve kollarını kullanarak geometrik şekiller yaptırıyorum. Bunların dışında renkli çubuklar, tahta bloklar ve abaküs kullanıyorum.

Özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitime ihtiyacı olan okul öncesi dönemdeki çocukların matematik kazanımları edinim süreçlerinde yaşadıkları zorlukları gidermek için herhangi bir desteğe ihtiyaç duyup duymama durumlarına ilişkin bulgular

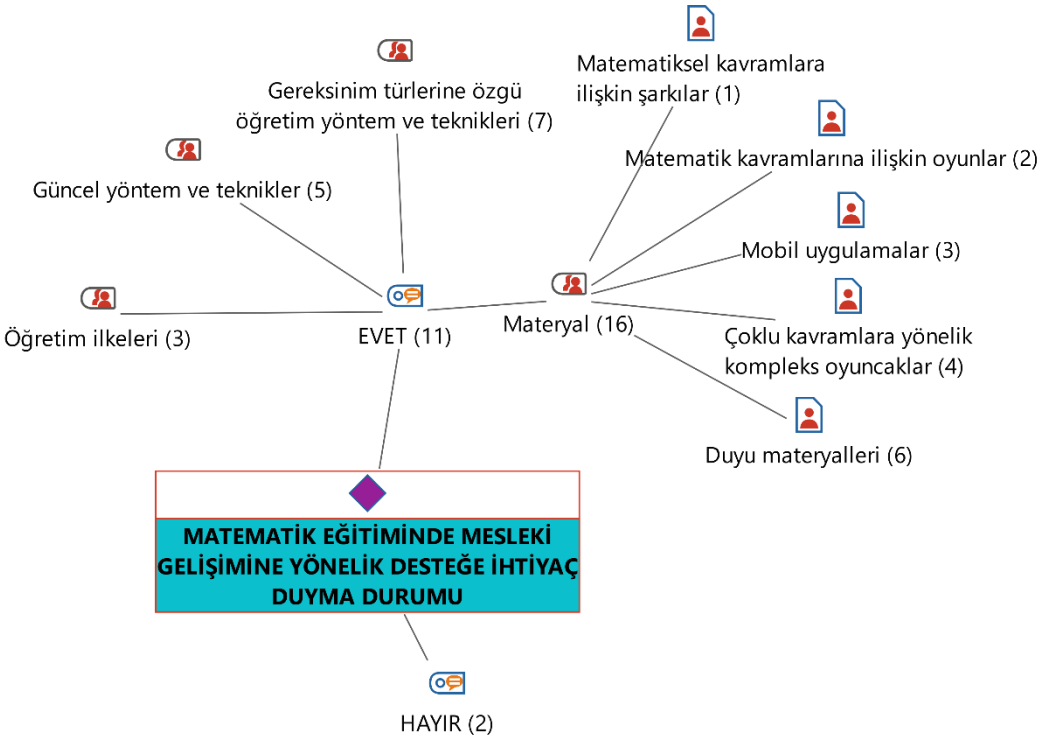

Şekil 4. Öğretmenlerin desteğe ihtiyaç durumları

Öğretmenlerin zorlukların giderilmesi konusunda desteğe ihtiyaç duyup duymama durumlarını belirten Şekil 4'te yer alan grafik incelendiğinde öğretmenlerin çok büyük bir çoğunluğunun (13 öğretmenden 11'inin) ihtiyaç belirttiği görülür. İhtiyaç duyulan konu veya temalar açısından bakıldığında ise frekans dağılım sırasına göre Materyal, Gereksinim Türüne Özgü Öğretim Yöntem ve Tekniği Bilgisi, Güncel Yöntem ve Teknik bilgisi ve Öğretim ilkeleri şeklinde kategorilerin oluştuğu görülür. Bu bağlamda öğretmenlere ait bazı örnek ifadeler aşağıda paylaşılmıştır.

Ö2: Sesli, ışıklı, görseli çok olan eğlenceli bir materyal olmalı. Çocukların birden fazla duyu organına hitap eden bir materyal. Çünkü çocuklar bu tür materyallere daha çok dikkatini veriyor ve daha kolay kavramları kazanıyorlar.

Ö3: Çocukların yaş özelliklerini dikkate alınca bir ihtiyaç duymuyorum. Zaten biliyorum öğrenecekleri kavramları. Bu yaş grubunda öğreteceğim matematik kavramları konusunda daha yetkin buluyorum kendimi.

Ö5: Elbette hissediyorum. Çünkü ben okul öncesi eğitimi mezunuyum. 240 saatlik bir kurs gördük özel eğitime yönelik. Ama bu çocukların seviyesine nasıl ineceğimi bilmiyorum. Yani sonuçta farklı çocuklar.

Ö8: Kesinlikle ihtiyaç duyuyorum. Sınıf öğretmenliği mezunuyum ve 10 yıldır bu işle çalışıyorum. Yeni güncel yöntem teknikler bu süre zarfında muhakkak çıkmıştır. Belki bu yöntemleri kullanarak çocukların zorluk yaşadıkları kavramları daha kolay öğretebileceğim.

Ö10: Matematik kavramlarının çoğunu üzerinde barındıran bir materyal olmalı. Çocuk materyali benimseyince diğer kavramları da üzerinde çalışılabilir. Bu şekilde bir materyalin çok daha kullanışlı olacağını düşünüyorum.

Ö12: Daha TV ekranı gibi daha görsel, eğlenceli ve sesli materyaller olmalı. Kartonlar falan artık dikkat çekmiyor. Az olana bastığında alkış ya da ışıklar yanıp sönüyorsa daha etkili olur. Müzik eşliğinde özel şarkıların yer aldığı mesela şarkıların içinde kavramların yer aldığı şekilde öğrenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma sonucunda çocukların en çok oranda "En fazla beşe kadar olan nesneleri teker teker sayar" kazanımını edinim sürecinde zorluklar yaşadıkları; kazanımları edinim sürecinde zorluklar yaşamalarının nedenleri olarak en çok oranda "Matematiğin Soyut Yönlerinin Olması"; zorlukların giderilmesi açısından eğitici materyal olarak en çok oranda "Renkli Çubukların Kullanıldığı", öğretim yöntem ve tekniği olarak en çok oranda "Model Olma" ve "Gösterip Yaptırma" tekniğinin kullanıldığı; eksikliği hissedilen eğitici materyal olarak en çok oranda "Duyu Materyallerinin Karşımıza Çıktığı" ve son olarak da özel eğitim öğretmenlerinin bu bağlamda "Özel Gereksinim Türüne Uygun Öğretim Yöntem ve Teknik Bilgilerinin Geliştirilmesine İhtiyaçlarının Olduğu" ortaya koyulmuştur.

Mevcut araştırmada özel eğitim öğretmenlerinin okul öncesi dönemdeki çocukların kazanımları edinme süreçlerinde yaptıkları hataların nedenlerine ilişkin çeşitli sayı ve boyutlarda fikir yürütebildikleri görülmüştür. Ancak bu araştırma ile örtüşmeyen bir şekilde Yangın, Yangın ve Pırasa (2018) ise özel eğitim öğretmenlerinin çocukların matematiksel konulara ilişkin hatalarının kaynaklarını belirleme konusunda güçlükler yaşadıklarını ortaya koymuştur. Bu durumun kavram veya kazanımın zorluk düzeyi veya doğası ile ilgili olabileceği, öğrenmeyi etkileyen ve şekillendiren farklı etmenler, mesleki deneyim gibi faktörlerle açıklanması mümkün olabilir.

Bu araştırmanın bulguları arasında da ortaya çıkan ve özel eğitim öğretmenlerinin tercih ettikleri yöntem ve tekniklerinden birisi olan nokta belirleme tekniği ile ilgili olarak Nuhoğlu ve Eliçin (2013) bu yöntemin matematik öğretiminde ve özellikle özel gereksinimli bireylere matematik öğretiminde etkili bir yöntem olarak kullanılabileceğini vurgulamıştır. Yine bu araştırmanın bulguları arasında öğretmenlerin çocukların hatalarının giderilmesine ilişkin çok farklı yöntem ve teknik ileri sürdüğü görülmektedir. Ancak Yangın, Yangın ve Pırasa'nın (2018) çalışmasında ise özel eğitim öğretmenlerinin sadece davranışçı yaklaşımı benimseyerek anında dönüt vererek doğru cevabı öğrenciye sunmayı tercih ettikleri görülür.

Bu araştırmanın sonucunda özel eğitim öğretmenlerinin başta eğitici materyal olmak üzere öğretimsel yöntem ve tekniklere yönelik de desteğe ihtiyaç duydukları ortaya çıkmıştır. Sivrikaya ve Yıkmış (2016) ise araştırmalarında özel eğitim öğretmenlerinin materyal ve yöntem açısından ihtiyaçları olduğu kadar paydaş ve meslektaşlarla iş birliği açısından desteğe ve de uygulanan prosedürlerde pratiklik ve kolaylığa ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. Yine bu araştırmada öğretmenlerin materyal eksikliğine dikkat çektikleri gibi Yıkmış, Öncül ve Acar'ın (2013) zihinsel açıdan özel gereksinimi olan bireylerin eğitiminden sorumlu özel eğitim öğretmenleri ile yaptığı araştırmada özel eğitim kurumlarında kullanılan eğitici materyallerin büyük beklentiler doğurduğu, aileler ve yönetimler tarafından önemsenen konular olduğu ortaya koyulmuştur. Bu araştırmada zorlukların kaynağı olarak ebeveynlerin de bir kategori olarak ortaya çıkması bir kez daha birer paydaş olarak ebeveynlerin önemini, kurum bazlı yürütülen faaliyetler açısından işbirliği ve eş güdümün önemini düşünmemize neden olmaktadır. Araştırma yürütülürken edinilen bireysel deneyimlere göre öğretmenlerle yapılan bireysel

görüşmelerde öğretmenlerin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından özel gereksinimi olan okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik olarak geliştirilen program ile ilgili farkındalık ve bilgi seviyelerinin düşük olduğu görülmüştür. Bu açıdan hazırlanan programın tanınırlığı ve bilinirliği noktasında eksiklikler olduğu tespit edilmiştir.

ÖNERİLER

- Özel eğitim öğretmenlerine faklı gereksinim gruplarına yönelik sunulacak eğitimler arasından hizmet içi eğitimler ve kurslar düzenlenebilir.
- Özel eğitim öğretmenlerine yönelik olarak hazırlanan rehber kitabın tanıtılması noktasında çeşitli faaliyetler düzenlenebilir.
- Özel eğitim öğretmenlerine yönelik olarak farklı özel gereksinim grupları için rehber kitaplar geliştirilebilir.
- Çocukların kazanımları edinme süreçleri gözlemler ile de veri toplaması yapılarak farklı araştırmalar planlanabilir.

KAYNAKÇA

Ball, D. L., Thames, M. H., & Phelps, G. (2008). Content knowledge for teaching: What makes it special? *Journal of Teacher Education, 59(5),* 389–407. doi:10.1177/0022487108324554

Creswell, J. W. (2012). Planning, Conducting, And Evaluating Quantitative And Qualitative Research. Pearson

Grossman, P. L. (1990). The making of a teacher: Teacher knowledge and teacher education. Columbia University Teachers College Press.

Ma, L. (1999). Knowing and teaching elementary mathematics: Teachers' understanding of fundamental mathematics in China and the United States. Mahwah, NJ: Erlbaum.

Marks, R. (1990). Pedagogical content knowledge: From a mathematical case to a modified conception. *Journal of Teacher Education, 41,* 3–11. doi:10.1177/002248719004100302

Milli Eğitim Bakanlığı (2018). Özel Eğitime İhtiyacı Olan Bireyler İçin (37-78 Ay) Okul Öncesi Özel Eğitim Öğretim Programı. MEB. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_10/09145549_Okul_Yncesi_son_pdf.pdf

Nuhoğlu, H. & Eliçin, Ö. (2013). Nokta Belirleme Tekniğinin (Touch Math) Matematik Becerilerinin Öğretiminde Kullanımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 14(1),* 21-36.

Shulman, L. S. (1986). Those who understand: Knowledge growth in teaching. *Educational Researcher, 15(2),* 4–14. doi:10.3102/0013189X015002004

Shulman, L. S. (1987). Knowledge and teaching: Foundations of the new reform. *Harvard Educational Review, 57(1),* 1–23. doi:10.17763/haer.57.1.j463w79r56455411

Sivrikaya, T., Yıkmış, A. (2016). Özel eğitim sınıflarında görev yapan özel eğitim mezunu olan ve olmayan öğretmenlerin öğretim süreciyle ilgili gereksinimleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16 (4),* 1984-2001.

Tamir, P. (1988). Subject matter and related pedagogical knowledge in teacher education. *Teaching and Teacher Education, 4(2),* 99–110. doi:10.1016/0742-051X(88)90011-X

Yangın, N., Yangın, S., & Pırasa, N. (2018). Özel eğitim öğretmenlerinin kesirler konusundaki alan ve pedagojik alan bilgileri. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi, 4(3),* 1-19.

Yıkmış, A., Öncül, N. & Acar, Ç. (2013). The Views of Special Education Teachers Working with the Students with Mental Deficiencies on The Studies Related to the Mathematics Course. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25,* 35-59.

Yin, R. K. (2009). *Case study methods: design and methods* (5. Baskı). Sage Pbc.

İLKOKUL 4.SINIFTA YARATICI DRAMA YÖNTEMİNİN ÖĞRENCİLERİN ÇEVRE OKURYAZARLIĞI BECERİSİNE ETKİSİ

Doç. Dr. Soner ALADAĞ
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın, Türkiye, soneraladag@yahoo.com

Emine Beyza BERCİ
Türkiye, eminebeyzaberci@gmail.com

ÖZET

Geçmişten günümüze yaşadığımız doğal ortamlara bakıldığında çevre sorunları git gide büyümektedir. İnsanoğlunun yaşadığı ortama istemli ya da istemsiz vermiş oldukları zararlar dolayısıyla çevre sorunları gün geçtikçe artmaktadır. Çevreyle ilgili eğitimler artık küçük yaşlardan itibaren okullarda birçok ülkedeki müfredatlarında yer alıyor. Ülkemizde çevre konusunda farkındalık kazandırmak adına Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının içeriğinde yer alan 27 beceriden bir tanesi de çevre okuryazarlığı becerisidir. Bu beceri öğrencilere kazandırılırken öğrenmiş olduğu bilgileri davranış haline dönüştürmesi beklenmektedir. Çevre okuryazarlığı becerisinin kazandırılmasında yaratıcı drama yönteminin kullanılması öğrencilerin yaparak yaşayarak aktif öğrenme ile farkındalık kazanmasını sağlar. Bu yönüyle yaratıcı drama yöntemi, öğrenci merkezli bir öğrenme ortamının oluşturulmasında anlatılmak istenen konun kalıcı hale getirilmesi ile eğitimde önemli bir araçtır. Bu araştırmada, temel eğitim ilkokul da öğrenim gören 4.sınıf düzeyindeki öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında (SBDÖP) yer alan çevre okuryazarlığı becerisinin kazandırılmasında yaratıcı drama yönteminin etkisinin olup olmadığını incelemek amaçlanmıştır. Amaca ulaşabilmek için araştırma yöntemi nicel özellik taşımaktadır. Nicel araştırma yöntemlerinden "Yarı deneysel desen" kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 öğretim yılı bahar döneminde Muğla iline bağlı bir merkez ilçe olan Menteşe ilçesinde bulunan bir devlet okulunda öğrenim görmekte olan ilkokul 4.sınıf öğrencileri oluşturmaktır. Araştırmada, yansız olarak deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Grupların oluşturulmasında amaçlı örnekleme yöntemlerinden uygun durum örneklemesi temele alınmıştır. Veri toplama sürecinde öğrencilerin "Çevre okuryazarlığı" becerilerini belirlemek amacıyla "İlköğretim Çevre Okuryazarlığı Aracı (İÇOA) kullanılmıştır. Toplanan verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılarak bağımlı t-testi, ancova ve bağımsız t-testi kullanılmıştır. Öğrencilerin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri ölçeği bölümünden elde edilen verilerin analizi sonucunda deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Araştırmanın sonucunda yaratıcı drama yönteminin kullanıldığı deney grubu öğrencilerinin çevreye yönelik bilgi düzeylerinin ve çevreye yönelik davranışlarında olumlu değişiklikler olduğu ve bu değişikliklerin anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle, çevre okuryazarlığı beceri düzeylerinin yaratıcı drama yönteminin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin mevcut öğretim uygulanan kontrol grubu öğrencilerinden daha başarılı olduğu, uygulamalar ile belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çevre okuryazarlığı, beceri öğretimi, yaratıcı drama.

THE EFFECT OF CREATIVE DRAMA METHOD ON THE ENVIRONMENTAL LITERACY SKILLS OF PRIMARY 4TH GRADE STUDENTS

ABSTRACT

When it is looked at the natural environment that we live from the past to the present, the environmental problems are growing gradually. Environmental problems are increasing day by day due to the damages that mankind has caused voluntarily or involuntarily to the environment they live in. Environmental education is now included in the curricula of many countries' schools from an early age. In order to raise awareness about the environment in our country, one of the 27 skills included in the Social Studies Lesson Curriculum is environmental literacy. While this skill is being acquired to students, it is expected that they will transform the knowledge they have learned into behavior. The use of creative drama method in making them to be acquired the environmental literacy skills enables students to gain awareness through active learning by doing. In this aspect, the creative drama method is an important tool in education by making the subject, which is wanted to be explained, permanent in the creation of a student-centered learning environment. In this study, it was aimed to examine whether the creative drama method, which takes place in the Social Studies Course Curriculum (SBDÖP), has an impact on the acquisition of environmental literacy skills of the 4th grade students studying in primary school. In order to achieve the aim, the research method has a quantitative feature. "Semi-experimental design", which is one of the quantitative research methods, was used. The study group of the research consists of 4th grade students studying in a public school in Menteşe, a central district of Muğla province, in the spring term of the 2021-2022 academic year. Experimental and control groups were formed impartially in this research. Convenience sampling, one of the purposive sampling methods, was taken as the basis for the formation of the groups. The "Primary Education Environmental Literacy Tool" (ICOA) was used to determine the "Environmental Literacy" skills of the students during the data collection process. For the analysis of the collected data, dependent t-test, ancova and independent t-test were used by using SPSS package program. As a result of the analysis of the data obtained from the scale section of the students' affective tendencies towards the environment, it was seen that there was no significant difference between the students of the experimental and control groups. As a result of the research, it was detected that there were positive changes about the environmental knowledge and environmental behaviors of the experimental group students in which the creative drama method was used, and these changes were at a significant level. In other words, it was determined by the practices that the environmental literacy skill levels of the experimental group students to whom the creative drama method was applied were more successful than the control group students to whom the current teaching was applied.

Keywords: Environmental literacy, skill teaching, creative drama.

GİRİŞ

İnsanlar yaşamış oldukları çevredeki doğal ortamları gün geçtikçe değiştirmeye başlamıştır. Bireylerin, canlılara kucak açan onlar için ev olan doğal ortamları iyi tanımaları hakkında yeterli bilgiye sahip olmaları gerekir. Çünkü yaşamış olduğu doğal ortamı tanımadığı takdirde zarar verebilir veya zarar görebilir. Günümüzde insanoğluna yaşamları boyunca gerek okullarda gerek okul dışı doğayı tanıma adı altında eğitimler bilgiler verilir. İnsanoğlunun yaşadığı doğal ortamlarda bulunan bitki ve hayvanları bilmesi gerekir. Yaşaması için gerekli olan ortamları bilmesi ve bilmediği takdirde doğada karşılaşabilecekleri sorunları bilmesi gibi konular hakkında bilgiler verilir. Yakın

çevresindeki doğal unsurların insanoğlunun yaşamına etkisi gibi bilgiler verilir. Önemli olan bu bilgileri içselleştirerek insanoğlunun yaşadığı doğayı koruması beklenir.

Günümüzde çevre eğitiminin öğretim konusu daha çok gündeme gelmektedir. Alım (2006)'a göre çevre eğitiminin amacının, bireylerin yaşamış olduğu dünyada karşılaştığı sorunları bilmesini, gönüllü olarak karşılaştıkları sorunlara nasıl çözüm yolları getireceğini bilen kişileri yetiştirmek olduğu şeklinde ifade eder. Ertan (2004)'e göre çevre eğitiminin küçük yaşlardan itibaren verilmesinin kişinin doğa ile olan ilişkilerinde empati duygusunun gelişmesi ve yaşadığımız ortamdaki doğaya karşı sevginin oluşmasında önemli olduğunu dile getirir. Temel eğitim düzeyinde çevre eğitiminin verilebileceği etkili dersler arasında hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi yer almaktadır. Temel eğitim düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin 4.sınıfta almış oldukları sosyal bilgiler dersi çevre eğitiminin verilebileceği en etkili derslerden birisidir diyebiliriz. Çünkü sosyal bilgiler dersinin amaçları ile çevre eğitiminin kişilerden beklentileri birebir örtüşmektedir. Sosyal bilgiler dersinin içerisinde bulunan çevre okuryazarlığı becerisinin önemli bir yeri vardır. Çünkü sosyal bilgiler dersinin öğretiminde yer alan en önemli yaklaşımlardan araştırma ve incelemeye dayalı ile çevre okuryazarlığındaki bilişsel beceri boyutu ile örtüşmektedir (Karatekin&Yılmaz,2019). 2018 Sosyal Bilgiler Dersi öğretim programında kazandırılmak istenen toplam 27 beceri vardır. Bu becerilerin arasında çevre okuryazarlığı becerisi de yer almaktadır. Öğrencilere kazandırılmak istenen çevre okuryazarlığı becerisi sosyal bilgiler dersinde yer alan 'İnsanlar Yerler ve Çevreler' 'Bilim Teknoloji ve Toplum' 'Üretim Dağıtım ve Tüketim' ve 'Küresel Bağlantılar' öğrenme alanındaki kazanımlar ile öğrenciye kazandırılmaya çalışılmaktadır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programı incelendiğinde çevre okuryazarlığı becerisinin doğrudan ve dolaylı olarak ilişkisinin olduğu en çok kazanımların 4.sınıf düzeyinde yer aldığı görülmektedir. Çevre okuryazarlığı ile ilişkisi olan kazanımlar incelendiğinde 2 tanesinin bilgi boyutu, 4 tanesinin davranış boyutu ve 6 tanesinin beceri boyutu vardır (MEB,2018).

Çevreyi korumak çevreyi bir değer olarak görmek ile başlar. Çocuklarda çevreyi korumacı bir anlayış geliştirilmesi çocuğun çevreyi yakından tanıması, çevrenin işleyişini bilmesi, çevreye değer vermesi ile sağlanabilir. Kısacası çocuklar çevrenin bir parçası olduğunu hissetmelidir. Öğrencilerin iyi birer çevre okuryazarı olması önemlidir. Çevre okuryazarlığı becerisi öğrencilere kazandırılırken öğrencinin bilgi düzeyinde kalmasının yanında davranışa dönüştürmesini hedeflemeliyiz. Bu becerinin kazandırılması konusunda yaratıcı drama yöntemi uygulanabilir böylelikle öğrencilerin içselleştirmesinin ve farkındalık kazanması daha etkili olduğu söylenebilir. Yaratıcı drama, katılımcının kendi iç dünyasına dönerek, kişinin kendini yeniden değerlendirerek karşısına çıkan dramatik sorunlara geçerli çözümler üretmesini sağlayarak kişiyi farkındalık kazanmaya yönlendirir. Yaratıcı drama yönteminin kullanıldığı öğrenme ortamlarında bilişsel, duyuşsal, sosyal ve devinişsel olarak bir arada olması en önemli özelliğidir. Öğrenme ortamlarının çoğunda bulunan farklı beceriler yaratıcı dramada aktif öğrenme kişinin katılım sağlaması ile kazandırılabilir (Adıgüzel,2006).

Alanyazına bakıldığında yaratıcı drama yönteminin sosyal beceriler, empatik beceriler, konuşma becerisi ve yaratıcılık düzeylerine etkisinin incelendiği görülmüştür (Öztürk,2017; Kara&Çam,2007; Kaf,2000; Okvuran,1993). Ama ilkokulda yaratıcı drama yöntemi ile beceri öğretimine yönelik pek fazla çalışma ile karşılaşılmamıştır. Özellikle çevre okuryazarlığı becerisine yönelik çalışma azınlıktadır. İlkokulda yapılan çevre okuryazarlığı ile ilgili

çalışmaların fen bilgisi dersinde geliştirmek yönünde olduğu görülmüştür (Uluşan,2020; Karayılan, 2017; Barraza,2001; Strong,1998). Çevre okuryazarlığı ile ilgili yapılan çalışmaların çoğunluğunun ilköğretim ikinci kademeleri ile yapıldığı görülmüştür (Aslan&Bulut,2021; Karaosmanoğlu,2018; Can vd.,2016; Karakaya,2016; Nalçacı&Aykaç,2016; Şahin, 2015; Ballantyne vd.,2001). Yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen verilere dayanarak temel eğitimde ilkokul da öğrenim gören 4.sınıf düzeyindeki öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında (SBDÖP) yer alan çevre okuryazarlığı becerisinin kazandırılmasında yaratıcı drama yönteminin etkisinin olup olmadığını incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır. Araştırmanın problem cümlesi "Yaratıcı drama yönteminin ilkokul 4.sınıf öğrencilerinin çevre okuryazarlığı becerisine etkisi nedir?" olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda aşağıda yer alan alt problemlere cevap aranmıştır.

Yaratıcı drama yönteminin uygulandığı deney grubundaki ve uygulanmayan kontrol grubundaki öğrencilerin İlköğretim Çevre Okuryazarlığı Aracı (İÇOA) son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Yaratıcı drama yönteminin uygulandığı deney grubundaki öğrencilerin İÇOA ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Kontrol grubunda bulunan öğrencilerin İÇOA ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

YÖNTEM

Bu kısımda araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve veri analizi hakkında bilgi verilecektir.

Araştırmanın modeli

Araştırma da nicel araştırma yöntemlerinden yarı deneysel desene göre tasarlanmıştır. Çalışmada 4.sınıfta öğrenim gören öğrencilerin deney ve kontrol grubuna tepkisiz olarak atanması mümkün olmadığı için yarı deneysel desen tercih edilmiştir. Deneysel desen sınıflamasında yer alan yarı deneysel desen, rastlantısal olmadan tasarlanmış müdahaleli çalışma olarak tanımlanır (Büyüköztürk, 2019). Deney ve kontrol gruplarına birer ön test uygulanır. Deney grubu deneysel müdahaleyi uğrarken, kontrol grubuna özel bir müdahalede bulunulmaz. Uygulamadan sonra deney ve kontrol gruplarının son test uygulanır ve istatistiksel yöntemler ile karşılaştırmaları yapılır. Araştırma modeli Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırma modeli

Grup	Öntest	İşlem	Sontest

R	D Deney	O1	Yaratıcı Drama Yönteminin Kullanıldığı Öğretim	O3
R	K Kontrol	O2	Mevcut Öğretim Programı	O4

Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Muğla ilindeki bir devlet okulunda öğrenim gören 4.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada, yansız olarak deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Grupların oluşturulmasında amaçlı örnekleme yöntemlerinden uygun durum örneklemesi temele alınmıştır. Katılımcıların cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo2' de sunulmuştur.

Tablo2. Cinsiyetlerine göre katılımcılar

Gruplar	**Kız**	**Erkek**	**%**
Kontrol	19	15	51,5
Deney	12	20	48,5

Veri toplama araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak Erdoğan (2009) tarafından geliştirilen İlköğretim Çevre Okuryazarlığı Aracı (İÇOA) kullanılmıştır. Erdoğan (2009) da geliştirmiş olduğu çevre okuryazarlığı ölçeğinin *çevre bilgisi testi, çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği ve çevreye yönelik sorumlu davranış ölçeği* bölümleri çalışma grubunun çevre okuryazarlığı düzeylerini belirlemek amacıyla ön test ve son test olarak uygulanmıştır.

Verilerin toplanması

Gruplara ilköğretim çevre okuryazarlığı aracı ön test uygulanmıştır. Deney grubunda yer alan öğrencilere yaratıcı drama yöntemine uygun hazırlanan 7 ders planından oluşan 13 ders saatlik uygulama yapılmıştır. Toplam 4 hafta uygulama için okula gidilmiştir. Hazırlanan 6 ders planı 40+40 bir ders planı 40 dk şeklindedir. Eğitim öğretim yılının bahar döneminde 4 haftalık uygulama yapılmıştır. Deney grubuna hazırlanan ders planlarının uygulaması bitiminde her iki gruba da son test uygulanmıştır.

Veri analizi

Araştırmada uygulanan İlköğretim Çevre Okuryazarlığı Aracı bilgisayar ortamında verilerin analizi için Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) paket programından yararlanılmış ve analiz edilmiştir. Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin son test puanları arasında anlamlı farkın olup olmadığına bakmak için bağımsız t testi kullanılacaktır. Ama kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test puanlarının deney grubu öğrencilerine göre daha yüksek olduğu görüldüğü için ancova testi yapılarak son test puanları arasındaki anlamlılıklarına bakılmıştır. Yaratıcı drama yöntemin uygulanan öğrencilerin ön test ve son test puanları arasındaki anlamlılığa

bakmak için bağımlı t testi kullanılmıştır. Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test ve son test puanları arasındaki anlamlı bir fark olup olmadığına bakmak için bağımlı t testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin ön test-son test çevre okuryazarlığı puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerinin analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 3' de sunulmuştur.

Tablo3. Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin ön test-son test çevre okuryazarlığı puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

Çevre Okuryazarlığı Aracı		Deney Grubu			Kontrol Grubu		
		N	X	s.s.	N	X	s.s.
Çevre Bilgi Testi	**Ön Test**	32	,6741	,17395	34	,7833	,16634
	Son Test	32	,8632	,08692	34	,7802	,13641
Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeği	**Ön Test**	32	3,1013	,57743	34	3,4370	,78227
	Son Test	32	3,4173	,28948	34	3,2181	,80222
Çevreye Yönelik Sorumlu Davranış Ölçeği	**Ön Test**	32	3,8214	1,26091	34	4,4960	1,11249
	Son Test	32	4,8555	,86772	34	4,0550	1,09463

Tablo 3 incelendiğinde, deney grubunda yer alan öğrencilerin ön test çevre okuryazarlığı aracında bulunan çevre bilgi testi bölümündeki puanlarının ortalaması (X =,6741), son test bilgi testi puanlarının ortalaması (X =8632) hesaplanmıştır. Deney grubundaki öğrencilerin çevre okuryazarlığı aracının ikinci bölümünde yer alan çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği ön test puanlarının ortalaması(X=3,1013), son test puanlarının ortalaması (X=3,4173) olduğu görülmüştür. Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test ilk bölümde yer alan çevre bilgisi testinin puanlarının ortalaması (X =7833), son test akademik başarı puanlarının ortalaması (X =7802) olarak hesaplanmıştır. Kontrol grubundaki öğrencilerin çevre okuryazarlığı aracındaki son bölümde yer alan çevreye yönelik sorumlu davranış ölçeği puanlarının ön test ortalaması (X=4,4960), son test puanlarının ortalaması (X=4,0550) olarak hesaplanmıştır.

Grupların öntest çevre okuryazarlığı becerisi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t-testi analizi yapılmış ve elde edilen bulgular tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo4. Öğrencilerin ön testlerine yönelik bağımsız t-testi analiz sonuçları

Çevre Aracı	Okuryazarlığı	Gruplar	N	X	s.s.	t	sd	p
Bilgi Çevre Testi		Deney Grubu	32	,6741	,17395	2,607	64	,011
		Kontrol Grubu	34	,7833	,16634			
Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeği		Deney Grubu	32	3,1013	,57743	1,974	64	,053
		Kontrol Grubu	34	3,4370	,78227			
Çevreye Yönelik Sorumlu Davranış Ölçeği		Deney Grubu	32	3,8214	1,26091	2,299	61,868	,025
		Kontrol Grubu	34	4,4960	1,11249			

Grupların çevre okuryazarlığı beceri düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t-testi analizi yapılmıştır. Grupların çevre okuryazarlığı aracının bölümlerinden oluşan ön test puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır (p=,011; p=,053; p=,025). Kontrol grubunun çevre okuryazarlığı bilgi testi bölümündeki ortalama puanlarının ($\bar{X}$ =,7833) deney grubunun çevre okuryazarlığı bilgi testi bölümündeki ön test ortalama puanlarından ($\bar{X}$ =,6741) daha yüksek olduğu hesaplanmıştır. Öntest puanları incelendiğinde, kontrol grubunda yer alan öğrencilerin çevre okuryazarlığı beceri düzeylerinin daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Grupların ön test puanları arasındaki farklılıktan dolayı, sontest puanlarının ne düzeyde farklılaştığını, değişimden kaynaklanan farklılığın anlamlı olup olmadığını belirlemek için ANCOVA analiz sonuçları incelenmiş, Bonferroni testi ile düzeltilmiş ortalamalara yer verilmiştir. Elde edilen bulgular tablo 4.1'de gösterilmiştir.

Tablo4.1. Grupların çevre okuryazarlığı aracı 1. Bölüm bilgi testi düzeylerine yönelik ortak etki sonuçları

Bağımlı Değişken: Çevre Okuryazarlığı Aracı 1. Bölüm Bilgi Testine Yönelik Son Test Puanları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Ön test başarı	1,495E-6	1	1,495E-6	,000	,992
Gruplar	,103	1	,103	7,648	,007
Hata	,848	63	,013		
Toplam	45,388	66			
Düzeltilmiş Toplam	,962	65			

Tablo 4.1 incelendiğinde kovaryans çözümleme sonuçları ön test puanlarına göre düzeltilmiş ve son test puanlarının gruplama ana etkisinin anlamlı olduğu saptanmıştır (F=7,648 p=,007). Başka bir ifadeyle, grupların son test puanlarının ortalamasının ANCOVA analizi sonucunda oluşan ortak etki sonuçlarına göre, çevre okuryazarlığına dayalı öğretim uygulanan (deney grubu) öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılaşma belirlenmiştir. Belirlenen anlamlı farklılaşmanın daha net bir biçimde ifade edilmesi amacıyla, grupların çevre bilgi testine yönelik son test puanlarının ortalama ve düzeltilmiş ortalama değerlerinin son durumu tablo 4.1.1'de verilmiştir.

Tablo4.1.1. Grupların çevre bilgi testine yönelik son test puanlarının ortalama ve düzeltilmiş ortalama değerleri

Gruplar	N	Ortalama	Düzeltilmiş Ortalama
Deney Grubu	32	,8632	,863
Kontrol Grubu	34	,7802	,780

Deney ve kontrol gruplarının düzeltilmiş ön test puan ortalamalarına göre deney grubunun çevre bilgi düzeylerinin kontrol grubuna göre daha olumlu şekilde değiştiği belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle, çevre bilgi düzeylerinin söz konusu olduğunda, yaratıcı drama yönteminin uygulandığı (deney grubu) öğrencilerinin çevre bilgi düzeylerinin, mevcut strateji, yöntem ve tekniklere dayalı öğretim uygulanan (kontrol grubu) öğrencilerin çevre bilgi düzeylerinden daha olumlu olduğu belirlenmiştir.

Grupların çevre okuryazarlığı aracı ikinci bölümünde yer alan çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına bakmak için yapılan analiz sonuçları tablo4.2 'de gösterilmiştir.

Tablo4.2. Grupların çevre okuryazarlığı aracı 2. Bölüm çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeylerine ortak etki sonuçları

Bağımlı Değişken: Çevre Okuryazarlığı Aracı 2. Bölüm Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimlerine Yönelik Son Test Puanları

Varyansın Kaynağı	**Kareler Toplamı**	**Sd**	**Kareler Ortalaması**	**F**	**p**
Öntest duyuşsal eğilimler	,833	1	,833	2,283	,136
Gruplar	1,008	1	1,008	2,762	,101
Hata	23,001	63	,365		
Toplam	749,639	66			
Düzeltilmiş Toplam	24,490	65			

Tablo 4.2 incelendiğinde kovaryans çözümleme sonuçları ön test puanlarına göre düzeltilmiş ve son test puanlarının gruplama ana etkisinin anlamlı olmadığı saptanmıştır (F=2,762 p=,101). Başka bir ifadeyle, grupların son test puanlarının ortalamasının ANCOVA analizi sonucunda oluşan ortak etki sonuçlarına göre, çevre okuryazarlığına dayalı yaratıcı drama yönteminin kullanıldığı öğretim uygulanan (deney grubu) öğrencilerine göre anlamlı bir farklılaşma belirlenmemiştir. Daha net bir biçimde ifade edilmesi amacıyla, grupların çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri son test puanlarının ortalama ve düzeltilmiş ortalama değerlerinin son durumu tablo 4.2.1'de verilmiştir.

Tablo 4.2.1. Grupların çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri son test puanlarının ortalama ve düzeltilmiş ortalama değerleri

Gruplar	N	Ortalama	Düzeltilmiş Ortalama
Deney Grubu	32	3,4173	3,446
Kontrol Grubu	34	3,2181	3,191

Grupların düzeltilmiş ön test puan ortalamalarına göre deney grubunda yer alan öğrencilerin çevreye yönelik duyuşsal eğilimlerinin mevcut öğretim uygulanan kontrol grubuna göre çok fazla bir değişimin olmadığı görülmüştür.

Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerine uygulanan çevre okuryazarlığı aracı üçüncü bölümünde yer alan çevreye yönelik sorumlu davranışlar ölçeğindeki ön test puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına bakmak için yapılan analiz sonuçları tablo4.3 'de gösterilmiştir.

Tablo4.3 Grupların çevre okuryazarlığı aracı 3. bölüm çevreye yönelik sorumlu davranış düzeyleri ortak etki sonuçları

Bağımlı Değişken: Çevre Okuryazarlığı Aracı 3. Çevreye Yönelik Sorumlu Davranış Düzeyleri Son Test Puanları

Varyansın Kaynağı	**Kareler Toplamı**	**Sd**	**Kareler Ortalaması**	**F**	**p**
Ön test sorumlu davranış	,189	1	,189	,190	,664
Gruplar	10,520	1	10,520	10,572	,002
Hata	62,693	63	,995		
Toplam	1376,394	66			
Düzeltilmiş Toplam	73,446	65			

Tablo 4.3'e bakıldığında kovaryans çözümleme sonuçları ön test puanlarına göre düzeltilmiş ve son test puanlarının gruplama ana etkisinin anlamlı olduğu saptanmıştır (F=10,572, p=,002). Buradan yola çıkarak grupların son test puanlarının ortalamasının ANCOVA analizi sonucunda oluşan ortak etki sonuçlarına göre, çevre okuryazarlığına dayalı öğretim uygulanan (deney grubu) öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılaşma belirlenmiştir. Belirlenmiş olan anlamlı farklılığı daha net bir şekilde ifade edilebilmesi amacıyla, grupların çevreye yönelik sorumlu davranış düzeyleri son test puanlarının ortalama ve düzeltilmiş ortalama değerlerinin son durumu tablo 4.3.1'de verilmiştir.

Tablo 4.3.1 Grupların çevreye yönelik sorumlu davranış düzeyleri son test puanlarının ortalama ve düzeltilmiş ortalama değerleri

Gruplar	N	Ortalama	Düzeltilmiş Ortalama
Deney Grubu	32	4,8555	4,871
Kontrol Grubu	34	4,0550	4,040

Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin düzeltilmiş ortalama ön test puan ortalamalarına göre yaratıcı drama yönteminin uygulandığı grupta bulunan öğrencilerin çevreye yönelik sorumlu davranış düzeylerinin mevcut öğretim uygulanan kontrol grubuna göre daha olumlu yönde değiştiği görülmüştür.

Çalışmanın amacı doğrultusunda öğrencilerin çevre okuryazarlıkları düzeylerine yaratıcı drama yönteminin uygulanmasına göre anlamlı düzeyde farklılık olup olmadığının belirlenebilmesi için bağımlı grup t-testi analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo5. Deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test çevre okuryazarlığı beceri düzeylerine yönelik bağımlı grup t-testi bulguları

		N	**t**	**df**	**Sig**
Çevre Okuryazarlığı Aracı	Bilgi Testi	32	-5,678	31	,000
	Duyuşsal Eğilimler Ölçeği	32	-2,686	31	,012
	Sorumlu Davranış Ölçeği	32	-3,392	31	,002

Öğrencilerin ilköğretim çevre okuryazarlığı aracı ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Farkın sebebi ilköğretim çevre okuryazarlığı aracının bölümünde bulunan çevre bilgisi, duyuşsal eğilimler ölçeği ve sorumlu davranış ölçeği son test puanlarının ön test puanlarına göre daha yüksek olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir (t=-5,678, p=0,00, t=-2,686, p=,012, t=-3,392, p=,002 p<0,05). Öğrencilere uygulanan yaratıcı drama yönteminin kullanıldığı sosyal bilgiler dersindeki çevre okuryazarlığı beceri

düzeyleri üzerinde olumlu yönde etkili olduğu tespit edilmiştir. Yaratıcı drama yöntemi ile öğrencilerin çevre okuryazarlık beceri düzeylerinde uygulama öncesine göre artış gösterdiği tespit edilmiştir.

Çalışmanın amacı doğrultusunda öğrencilerin çevre okuryazarlıkları düzeylerine mevcut öğretimin uygulanmasına göre anlamlı düzeyde farklılık olup olmadığının belirlenebilmesi için bağımlı grup t-testi analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular tablo 6'te yer almaktadır.

Tablo6. Kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test çevre okuryazarlığı beceri düzeylerine yönelik bağımlı grup t-testi bulguları

		N	t	Df	p
Çevre Okuryazarlığı Aracı	Bilgi Testi	34	,082	33	,935
	Duyuşsal Eğilimler Ölçeği	34	1,327	33	,194
	Sorumlu Davranış Ölçeği	34	2,037	33	,050

Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ilköğretim çevre okuryazarlığı aracı ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık ile karşılaşılmamıştır. Sebebi ilköğretim çevre okuryazarlığı aracının bölümünde bulunan çevre bilgisi, duyuşsal eğilimler ölçeği ve sorumlu davranış ölçeği son test puanlarının ön test puanlarına göre farklılaşmanın olmamasından kaynaklandığı tespit edilmiştir (t=,082, p=0,935, t=1,327, p=,194, t=2,037, p=,050 p>0,05). Öğrencilerin ilköğretim çevre okuryazarlığı aracı ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada ilkokul 4.sınıf öğrencilerin çevre okuryazarlığı becerilerine yaratıcı drama yönteminin etkisi incelenmiştir. Çalışmanın birinci alt problemi olan grupların ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına bakıldığında deney grubunda yer alan öğrencilerin puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Deney grubunda yer alan öğrencilerin çevre bilgisi ön test ve son test bulguları, bu iki test arasında anlamlı bir farklılık olduğu yönündedir. Bu sonuç, yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin çevre okuryazarlıklarının bilgi boyutunu olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Kontrol grubundaki öğrencilerin çevre bilgisi ön test ve son test bulguları, bu iki test arasında anlamlı bir farklılık olmadığı yönündedir. Grupların çevre bilgisi, son test puanlarında deney grubu lehine farklılaşmıştır. Çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği için yapılan analizler ise öğrencilerin anlamlı düzeyde olmadığını göstermektedir. Öğrencilerin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri arasında anlamlı farkın olmaması sonucu literatürü destekler niteliktedir (Karayılan,2017). Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri arasında anlamlı bir farklılaşma olması öğrencilerin çevre ile ilgili sorunları bildiği sonucuna ulaştırır. Çevre ile ilgili sıkıntıların farkında olunduğu yaşadığımız bu çağda çevreye yönelik sorumlu davranış gösteren nesillerin yetişmesi için önemlidir. Diğer bir

bölümde yer alan ölçek çevreye yönelik sorumlu davranış ölçeği ise öğrencilerin çevreye yönelik davranışlarında olumlu değişiklikler olduğunu ve bu değişikliklerin anlamlı düzeyde olduğunu göstermektedir. Çevre okuryazarı bireylerin yetiştirilmesinde amaç bireylerin çevresel bilgileri edinip bu bilgileri günlük yaşamlarında davranışa dönüştürmeleridir. Buna göre çevre okuryazarlığının yaratıcı drama yöntemi ile işlenmesinin öğrencilerin çevreye yönelik olumlu davranışlar edinmeleri için kullanılabilecek bir yöntem olduğu söylenebilir.

Çalışmanın ikinci alt problemine yönelik elde edilen bulgulara bakıldığında yaratıcı drama yönteminin uygulandığı grupta yer alan öğrencilerin son test puanlarında anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür. Son test puanları arasında oluşan bu anlamlı farklılığın olumlu yönde olduğu öğrencilerin yaratıcı drama yönteminin çevre okuryazarlığı becerisini kazanmaları yönünde başarılı olduğu söylenebilir. Buradan da yola çıkarak becerilerin kazandırılmasında yaratıcı drama yönteminin kullanılmasının uygun olduğundan bahsedebiliriz.

Çalışmanın üçüncü alt problemi için yapılan analizden elde edilen bulgulara bakıldığında kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farkın olmadığı yönündedir. Öğrencilerin çevre okuryazarlığı becerisinin kazandırılmasında yaratıcı drama yönteminin olumlu yönde etkisinin olması öğretim programında kazandırılması hedeflenen bu becerinin ele alınmasında yaratıcı drama yöntemi ile hazırlanmış ders planlarının uygulanabilir olduğunu söyleyebiliriz.

Başka bir ifadeyle, yaratıcı drama yönteminin uygulandığı (deney grubu) öğrencilerin, mevcut strateji, yöntem ve tekniklere dayalı öğretim uygulanan (kontrol grubu) öğrencilerden daha başarılı olduğu, uygulamalarla belirlenmiştir. Çevre bilgisinde meydana gelen bu değişiklik (Aydın&Aykaç, 2016; Yalım, 2003;) çalışmaları ile paralellik göstermektedir. Bilgilerindeki artışın onların çevresel davranışlarını diğer çevre eğitimi çalışmalarındaki gibi (Nalçacı&Aykaç,2016; Çokadar & Yılmaz, 2010; Tanrıverdi, 2012; Teker, 2009; Jınlıang vd., 2004) olumlu etkilediği söylenebilir.

ÖNERİLER

Çalışmanın sonuçlarından yola çıkarak birtakım önerilerde bulunulmaktadır. Bu önerilerin başında ilkokul öğrencilerinin çevre okuryazarlık düzeylerini belirlemeye yönelik sosyal bilgiler düzeyinde yeni ölçme araçları geliştirilebilir. Öğrenciler ile doğada gerçekleştirilebilecek etkinliklerin hazırlanarak çevre okuryazarlığı ile ilgili oturumların eklenerek doğal çevre ile aralarındaki iletişim artırılabilir. Oluşturulan oturumlarda farklı çevre konuları/problemleri dahil edilebilir. Ekoloji ile ilgili konularla bağlantı kurulabilir.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, Ö. (2006) Yaratıcı Drama Kuramı Bileşenleri ve Aşamaları, Yaratıcı Drama Dergisi.

Alım, M. (2006). Avrupa birliği üyelik sürecinde türkiye'de çevre ve ilköğretimde çevre eğitimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 599-616.

Aslan, S., & Bulut, B. (2021). 6. Sınıf sosyal bilgiler dersinde etkinlik temelli öğretimin kullanılmasının öğrencilerin çevresel okuryazarlık düzeylerine etkisi. *Turkish Journal of Educational Studies*, *8*(1), 85-108.

Aydın, Ö., & Aykaç, N. (2016). Yaratıcı drama yöntemi ile verilen eğitimin okul öncesi öğrencilerinin çevre farkındalığına etkisi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, *11*(1), 1-16.

Ballantyne, R., Fien, J., & Packer, J. (2001). School environmental education programme impacts upon student and family learning: A case study analysis. *Environmental Education Research*, *7*(1), 23-37.

Barraza, L. (2001). Environmental education in Mexican schools: The primary level. *The Journal of Environmental Education*, *32*(3), 31-36.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2019). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri.* (26. Baskı) Ankara: Pegem Yayıncılık

Can, D., Üner, S., & Akkuş, H. (2016). Ortaöğretim öğrencilerinin çevre okuryazarlıklarının belirlenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *35*(2), 23-35.

Çokadar, H. ve Yılmaz, GC (2010). Ekosistemler ve madde döngülerinin yaratıcı drama etkinlikleriyle öğretilmesi. *Fen Eğitimi ve Teknoloji Dergisi* , *19* (1), 80-89.

Çokadar, H., & Yılmaz, G. C. (2010). Teaching ecosystems and matter cycles with creative drama activities. *Journal of Science Education and Technology*, *19*(1), 80-89.

Erdoğan, M. (2009). Fifth Grade Students' Environmental Literacy And The Factors Affecting Students' Environmentally Responsible Behaviors. Tesis of Doctor, Middle East Technical University, Ankara.

Ertan, S. (2004). Çevre eğitimi ve çevre bilinci nedir, çevre eğitimi nasıl olmalıdır? Çevre ve İnsan Dergisi, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın Organı. 65/66.

Jinliang, W., Yunyan, H., Ya, L., Xiang, H., Xiafei, W., & Yuanmei, J. (2004). An analysis of environmental awareness and environmental education for primary school and high school students in kunming. *Chinese Education & Society*, *37*(4), 24-31.

Kaf, Ö. (2000). Hayat bilgisi dersinde bazı sosyal becerilerin kazandırılmasında yaratıcı drama yönteminin etkisi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6 (6).

Kara, Y., & Çam, F. (2007). Yaratıcı drama yönteminin bazı sosyal becerilerin kazandırılmasına etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 145-155.

Karakaya, Ç. (2016). İnsan ve çevre" ünitesi için sınıf dışı öğretim uygulamasının çevre okuryazarlığı üzerine etkisi, Doktora tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Samsun .

Karaosmanoğlu, A. B. (2018). Örnek olay yönteminin 7. Sınıf ortaokul öğrencilerinin çevre okuryazarlığına etkisi. *Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi.*

Karatekin, K., & Yılmaz, A. (2019). Çevre Okuryazarlığı. B. Aksoy, B. Akbaba, & B. Kılcan içinde, *Sosyal Bilgilerde Beceri Eğitimi* (s.25-52). Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.

Karayılan, G. (2017). *Oyun temelli ekolojik ayak izi etkinliklerinin dört ve beşinci sınıf öğrencilerinin çevre okuryazarlığına etkisi,* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (4,5,6 ve 7.sınıflar) 10.02.2022 tarihinde www.meb.gov.tr. adresinden alınmıştır.

Nalçacı, İ. Ö., & Aykaç, M. (2016). Çevre okuryazarlığının kazandırılmasında yaratıcı drama yönteminin etkisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *13*(35), 213-235.

Okvuran, A. (1993) *Yaratıcı drama eğitiminin empatik beceri ve empatik eğilim düzeylerine etkisi,* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Öztürk Ö. (2017) *İlkokul 3.sınıf türkçe dersinde yaratıcı drama yönteminin konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik etkisi* ,Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.

Strong, C. (1998). The impact of environmental education on children's knowledge and awareness of environmental concerns. *Marketing Intelligence & Planning*, Vol.16 No.6,pp.349-355.

Şahin, M. (2015). *Ortaokul öğrencilerinin çevre okuryazarlığı düzeylerinin incelenmesi* (Master's thesis, Aksaray Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü).

Tanriverdi, Ö. (2012). *Yaratıcı drama yöntemi ile verilen eğitimin okul öncesi öğrencilerinin çevre farkındalığına etkisi* (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).

Teker, E. (2009). Fen ve teknoloji öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılmasının ilköğretim öğrencilerinin fenne yönelik görüşlerine ve çevre ile ilgili problem durumlara etkisi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Uluşan, E. (2020). 4. Sınıf öğrencilerinin çevre eğitimi öz yeterliliği ve çevre okuryazarlığı ilişkisinin incelenmesi. *Journal of European Education*, *10*(1-2), 53-66.

Yalım, N. (2014). *İlköğretim dördüncü sınıf fen bilgisi dersinin yaratıcı drama yöntemi ile öğretiminin öğrencilerin akademik branşlarına etkisi* (Doctoral dissertation, Anadolu University (Turkey)).

ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ KONUŞMA ETKİNLİKLERİ ÜZERİNE ÇOK YÖNLÜ BİR DEĞERLENDİRME

İlknur KİLLİOĞLU
Arş. Gör., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay, Türkiye, ilknur.killioglu@mku.edu.tr

Mehmet TEMİZKAN
Prof. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay, Türkiye, mtemizkan@mku.edu.tr

ÖZET

Konuşma, bireyin duygu ve düşüncelerini dil vasıtası ile sözlü olarak ifade etmesidir. Konuşma becerisi, bireyin ilk sosyal ortamı olan ailede edinilmektedir. Ancak bu becerinin geliştirilmesi ve etkin hâle getirilmesi konuşma eğitimi ile mümkündür. Konuşma eğitiminin amacı bireyin dinleyici ya da dinleyicilere karşı hazırlıksız ve hazırlıklı olarak görüşlerini açık, etkili, anlaşılır biçimde ifade etmesini sağlamaktır. 2019 yılında güncellenen Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda konuşma becerisinin bilinçli, doğru ve özenli kullanılması gerekliliği özel amaçlar arasında yer almakta ve bu amaca ilişkin konuşma kazanımları bulunmaktadır. Bu kazanımların gerektirdiği bilgi, beceri ve donanım birikimi Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinlikleri yoluyla öğrencilere aktarılmaya çalışılmaktadır. Türkçe öğretimi sürecinde en sık kullanılan araçların ders kitapları olduğu düşünüldüğünde bu kitaplarda yer alan etkinliklerin amaca uygun, uygulanabilir ve ilgili beceriyi geliştirici olması gerektiği daha iyi anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin öğrencilerin konuşma becerilerini düzeye uygun, sosyal hayatla uyumlu, insan ilişkilerini kolaylaştırıcı bir şekilde geliştirmesi beklenmektedir. Bu çalışmanın amacı ortaokul (5-8. sınıflar) kademesinde okutulan Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerini a) etkinliklerin sınıflaması, b) etkinliklerin ilişkili olduğu kazanımlar, c) konuşma yöntem ve tekniği, d) konuşma türü açısından değerlendirmektir. Çalışma doküman incelemesi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın veri setini 2021-2022 eğitim öğretim yılında ülkemizde okutulması amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı tarafından tavsiye edilen 5, 6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Bu bağlamda çalışmada 8 adet Türkçe ders kitabında yer alan konuşma etkinlikleri sınıflama, kazanım, konuşma yöntem / tekniği ve konuşma türü olmak üzere 4 boyutta incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin sunulduğu yer ve bu etkinlikleri gösteren işaret ya da semboller bakımından sistemli bir yaklaşımın olmadığı; etkinliklerin kazanım, yöntem / teknik ve konuşma türü bakımından dengeli dağılım göstermediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe ders kitapları, konuşma eğitimi, konuşma etkinlikleri.

A VERSATILE EVALUATION OF SPEAKİNG ACTIVITIES IN SECONDARY SCHOOL TURKISH TEXTBOOKS

ABSTRACT

Speaking is the verbal expression of one's feelings and thoughts through language. Speaking skill is acquired in the family, which is the first social environment of the individual. However, it is possible to develop and activate this skill with speaking education. The purpose of speaking education is to enable the individuals to express their views in a clear, effective and comprehensible manner, as being unprepared and prepared, for the listener/s. In the Turkish Curriculum updated in 2019, the necessity of using speaking skill consciously, accurately and carefully is among the special purposes and there are speaking outcomes related to this purpose. The knowledge, skills and qualifications required by these outcomes are tried to be transferred to the students through speaking activities in Turkish textbooks. Considering that the most frequently used materials in the Turkish teaching process are textbooks, it is better understood that the activities in these books should be suitable for the purpose, applicable and develop the relevant skills. In this context, speaking activities in Turkish textbooks are expected to improve students' speaking skills in a way that is appropriate for the level, compatible with social life, and facilitating human relations. The aim of this study is to evaluate the speaking activities in the Turkish textbooks taught in secondary school (5th-8th grades) in terms of a) classification of activities, b) the outcome related to the activities, c) speaking method and technique, d) speaking type. The study was carried out by document review method. The data set of the study consists of 5th, 6th, 7th, 8th grade Turkish textbooks recommended by the Ministry of National Education to be taught in our country in the 2021-2022 academic year. In this context, speaking activities in 8 Turkish textbooks were examined in 4 dimensions: classification, outcome, speaking method / technique and speaking type. According to the results of the study, there is no systematic approach in terms of the place where the speaking activities in the secondary school Turkish textbooks are presented and the signs or symbols showing these activities. It has been determined that the activities do not show a balanced distribution in terms of outcome, method / technique and speaking type.

Keywords: Turkish textbooks, speaking education, speaking activities.

GİRİŞ

Kendisini ifade etmeye, anlatmaya ve diğer bireylerle iletişim kurmaya ihtiyaç duyan bireyler, dilin sözlü boyutu olan konuşma becerisine başvurmaktadır. Konuşma ile bireyde var olan duygu, düşünce ve bilgi dinleyici ya da dinleyicilere sözlü olarak aktarılmaktadır. Ülper (2020: 61) konuşmayı “bir dilin temel dilsel özellikleri yanında sözlü diline özgü vurgu, tonlama, sezdirim gibi özelliklerinin ve beden dilinin de iş koşulduğu etkileşimli bir süreç içerisinde iletişim amaçlı sözlü metin üretimi” olarak tanımlamaktadır. Bu sözlü üretim sayesinde bireyler arası iletişim ve paylaşım sağlanmaktadır. Konuşma insanın bildiklerini, düşündüklerini ya da duyduklarını en kısa biçimde paylaşmasına olanak tanımaktadır (Arslan & Sevim, 2015). Böylece iletişim sağlanmakta ve bireyler var oldukları toplumda sözlü paylaşımlarda bulunabilmektedir.

Etkili bir iletişim için yalnızca konuşabilmek yeterli değildir. Etkili ve güzel konuşmak, etkili iletişimi ve sağlıklı paylaşımları da beraberinde getirmektedir. "Güzel konuşma bir kimsenin başkaları karşısında, önceden planlanmış bile olsa duygu, dilek ve düşüncelerini etkili bir biçimde anlatma becerisidir." (Yalçın, 2018: 216). Güzel konuşma becerisi, bireysel ve toplumsal açıdan bireylere katkı sağlamaktadır. Güzel konuşma sayesinde bu beceriye sahip olan bireyler düşüncelerini toplum içerisinde etkili biçimde ifade edebilmekte, çevresindekileri kısa zamanda etkileyebilmekte, toplum tarafından kabul görmekte, iş, eğitim ve özel hayatında başarılı olmakta (Kurudayıoğlu, 2013; Topçuoğlu & Özden, 2019) ve toplum hayatında kişiler arası ilişkilerini düzenlemektedir (Yalçın, 2018). Bireyin toplumla uyum içerisinde olmasını, topluma ait ve kendisini iyi hissetmesini sağlamaktadır.

Ailede edinilen konuşma becerisinin güzel ve etkili hale gelebilmesi konuşma eğitimi ile mümkündür. Bu sebeple bireyin kendisini etkili bir biçimde ifade edebilmesi ve konuşma becerisini geliştirebilmesi için konuşma eğitimi gereklidir. "Konuşma eğitiminin asıl amacı, kişinin duygu ve düşüncelerini başkalarına kimi zaman anında, kimi zaman da hazırlıklı olarak ve resmi bir platformda rahatlıkla ifade etmesini sağlamaktır." (Yalçın, 2018: 302). Konuşma eğitimi sayesinde birey, dinleyici ya da dinleyicilere karşı hazırlıksız ve hazırlıklı olarak görüşlerini açık, etkili, anlaşılır biçimde ifade etmesini sağlayabilmektedir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) konuşma becerisinin bilinçli, doğru ve özenli kullanılması gerekliliği özel amaçlar arasında *"dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi,", "Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarının sağlanması", "duygu ve düşünceleri ile bir konudaki görüşlerini veya tezini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerinin sağlanması"* (MEB, 2019: 8) ifadeleriyle yer almaktadır. Bu özel amaçlarla konuşma becerisinin geliştirilmesi, etkili ve doğru kullanılması vurgulanmaktadır. Bu amaçların kazandırılması için ise programda her sınıf düzeyi için konuşma kazanımları bulunmaktadır. 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeyinde yer alan konuşma kazanımları şöyledir:

- Hazırlıklı konuşma yapar.
- Hazırlıksız konuşma yapar.
- Konuşma stratejilerini uygular.
- Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.
- Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.
- Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.
- Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

Yukarıda yer alan kazanımların gerektirdiği bilgi, beceri ve donanım birikimi konuşma etkinlikleri ile aktarılmaya çalışılmaktadır. Konuşma etkinliklerinin uygulanmasında rehber olan öğretmenlere sorumluluk düşmektedir. Öğretmenlerin eğitim süresince en sık başvurdukları araç ders kitaplarıdır. "Türkçe ders kitapları, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nı yansıtan ders araçlarındandır." (Aslan & Yaylı, 2021: 14). Programda bulunan amaç ve kazanımların gerçekleştirilmesi ders kitapları ile sağlanmaktadır. Program neyin nasıl ve niçin öğretileceğine ilişkin

yol gösterici olup öğretmenlere rehber niteliğindedir. Öğrenciler ise programın yansıtıcısı olan ders kitapları ile temas etmektedir (Özdemir, 2021). Bu bakımdan öğretim programındaki hedeflere ulaşılabilmesi için sık başvurulan araçlardan olan ders kitapları ile ders kitaplarındaki etkinliklerin içeriği ve niteliği oldukça önemlidir. Ders kitaplarında yer alan etkinlikler ile öğretim programında belirtilen hedeflere ulaşılmakta ve kazanımlar gerçekleştirilmektedir. Bu bakımdan ders kitaplarında yer alan etkinliklerin programın hedef ve kazanımlarına uygun olması gerekmektedir.

Etkili konuşma becerisine sahip olabilmek için öğretim programında belirtilen kazanımlar, Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinlikleri yoluyla öğrencilere aktarılmaya çalışılmaktadır. Bu anlamda konuşma etkinlikleri konuşma eğitiminde önemli bir yere sahiptir. Konuşma becerisi uygulamalar ile geliştirilmektedir. Bu nedenle konuşmayı destekleyici ve tamamlayıcı etkinlikler ile ancak konuşma becerisinde istenilen hedefe ulaşılabilmektedir (İşcan, 2017). Konuşma becerisinin geliştirilmesinde etkinliklerin önemli bir işlevi vardır ve bu etkinliklerin belli özellikleri taşıması gerekmektedir (Yıldız, 2021). Konuşma etkinliklerinin öğrencilerin konuşma becerilerinin geliştirilmesini sağlaması bakımından kazanımlara ve hedeflere uygun olması, amaca hizmet etmesi, öğrencinin etkin katılımını sağlaması, çeşitli yöntem ve tekniklerle zenginleştirmesi, uygulanabilir olması beklenmektedir.

Konuşma becerisinin geliştirilmesinde konuşma etkinliklerinin önemi ve öğretim programı ile ders kitapları arasındaki etkileşim dikkate alındığında konuşma becerisinin geliştirilmesine hizmet eden ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin incelenmesi oldukça önemlidir. Bu önemden hareketle ortaokul (5-8. sınıf) kademesinde okutulan tüm Türkçe ders kitapları ele alınarak konuşma etkinliklerine ilişkin bir çerçeve çizilmek istenmektedir. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin sınıflama, kazanım, konuşma yöntemi / tekniği ve konuşma türü açısından incelenmesi ile günümüzde okutulmakta olan ders kitaplarındaki etkinliklerin konuşma becerisini geliştirmesine ilişkin fikir verip alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı ortaokul (5-8. sınıflar) kademesinde okutulan Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerini etkinliklerin sınıflaması, kazanım, konuşma yöntemi / tekniği ve konuşma türü açısından incelemektir.

Araştırma Problemi

Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin araştırma ölçütleri bakımından dağılımı nasıldır?

Alt Problemler

- Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerinin sınıflaması nasıldır?

- Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan konuşma kazanımlarına göre dağılımı nasıldır?
- Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerinin konuşma yöntem ve tekniğine göre dağılımı nasıldır?
- Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerinin konuşma türüne göre dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Ortaokul (5-8. sınıflar) kademesinde okutulan Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerini sınıflama, kazanım, konuşma yöntemi / tekniği ve konuşma türü açısından incelemeyi amaçlayan bu çalışma, doküman incelemesi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgulara ilişkin yazılı materyallerin analiz edilmesidir (Şimşek & Yıldırım, 2011). Bu çalışmada da var olan bir durum betimleneceği için nitel bir çalışmadır. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin durumu betimleneceği bu çalışmada doküman incelemesi yöntemine başvurulmuştur.

Veri Seti

Çalışmanın veri setini 2021-2022 eğitim öğretim yılında ülkemizde okutulması amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı tarafından tavsiye edilen 5, 6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. 5. sınıf düzeyinde 1, 6. sınıf düzeyinde 3, 7. sınıf düzeyinde 3 ve 8. sınıf düzeyinde 1 olmak üzere toplamda 8 ders kitabı veri setinde yer almaktadır. Veri setine ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

- Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı – Anıttepe Yayınları
- Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları (1)
- Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları (2)
- Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı – Ata Yayınları
- Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları (1)
- Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları (2)
- Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı – Özgün Yayınları
- Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları

Veri Toplama Süreci ve Veri Analizi

Çalışmada 2021-2022 eğitim öğretim yılında ülkemizde okutulması amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı tarafından tavsiye edilen toplamda 8 adet 5, 6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitapları incelenmiştir. Çalışmada veri setinden elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Betimsel analizde veriler elde edildikten sonra temalara göre özetlenmekte ve yorumlanmaktadır (Şimşek & Yıldırım, 2011). Bu çalışmada konuşma etkinlikleri sınıflama, kazanım, konuşma yöntemi / tekniği ve konuşma türü bakımından dört boyutta incelenmiş ve analiz edilmiştir. İnceleme esnasında şu hususlara dikkat edilmiştir:

- Okuma metinlerindeki konuşma etkinlikleri incelenmiştir. Dinleme metinlerinde yer alan etkinlikler dinleme becerisini geliştirmeye yönelik etkinlikler olduğu için çalışma dışında bırakılmıştır.
- Ders kitaplarında yer alan canlandırma etkinlikleri genellikle metni kavramaya ya da metnin bir kısmını canlandırmaya yönelik etkinliklerdir. Bu amaca dönük etkinlikler ile konuşma becerisine ilişkin etkinlikler arasındaki belirsizliğin önüne geçilebilmek için canlandırma etkinlikleri incelemeye dahil edilmemiştir.
- Ders kitaplarındaki konuşma etkinlikleri incelendiğinde bu etkinliklerin hazırlık çalışmalarında ve etkinlik kısmında yer aldığı; etkinlik kısmında yer alan konuşma etkinliklerinin kimisinde konuşma etkinliğine ilişkin konuşma sembolü yer alırken kimisinde bu sembole yer verilmediği tespit edilmiştir. Bu durum konuşma etkinliklerinin ayırt edilmesinde karmaşaya yol açmaktadır. Bu sebeple konuşma etkinliklerinin sınıflaması üç boyutta ele alınmıştır. Bu boyutlar *"Doğrudan Konuşma Etkinliği Olanlar"*, *"Doğrudan Konuşma Etkinliği Olarak Düzenlenmeyenler"* ve *"Hazırlık Çalışmaları Başlığı Altında Bulunan Konuşma Etkinlikleri"* şeklinde adlandırılmıştır. Etkinlik çalışmaları kısmında yer alıp konuşma sembolü bulunan ya da doğrudan "konuşma yapınız." gibi ifadelerle açıkça konuşma etkinliği olduğu belirtilen etkinlikler *"Doğrudan Konuşma Etkinliği Olanlar"*; etkinlik çalışmaları kısmında yer alıp herhangi bir konuşma sembolü olmayan ve belirgin bir biçimde "konuşma yapınız." gibi ifadeleri içermeyen, daha çok "duygu düşünce paylaşımı" yapılması belirtilen etkinlikler *"Doğrudan Konuşma Etkinliği Olarak Düzenlenmeyenler"*; hazırlık çalışmasında yer alan etkinlikler ise *Hazırlık Çalışmaları Başlığı Altında Bulunan Konuşma Etkinlikleri"* boyutuna alınmıştır.
- Etkinliklerin kazanım boyutunda incelenmesinde 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı dikkate alınmıştır. Her sınıf düzeyinde 7 tane konuşma kazanımı bulunmaktadır. Konuşma etkinlikleri kendi sınıf düzeyinde yer alan bu 7 kazanıma göre incelenmiştir.
- Etkinliklerin yöntem ve teknik boyutunda incelenmesinde 2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı esas alınmıştır. Bu programda yer alan yöntem ve teknikler *"ikna etme", "eleştirel konuşma", "katılımlı konuşma", "tartışma", "kendisini karşısındakinin yerine koyarak konuşma (empati kurma)", "güdümlü konuşma", "kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma", "serbest konuşma", "yaratıcı konuşma"* ve *"hafızada tutma tekniği"*dir (MEB, 2006). Konuşma etkinlikleri bu 10 yöntem ve tekniğe göre incelenmiştir.
- Konuşma türü boyutunun incelenmesinde etkinlikler *"hazırlıklı konuşma"* ve *"hazırlıksız konuşma"* olmak üzere iki türe göre incelenmiştir.

BULGULAR

Ortaokul Türkçe ders kitapları konuşma etkinliklerinin sınıflandırılması, kazanım, yöntem ve teknik, konuşma türü bakımından incelenmiş olup elde edilen bulgular bu başlıkta sunulmuştur.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Konuşma Etkinliklerinin Sınıflaması

Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin sınıflaması durumuna ilişkin bulgular tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Konuşma Etkinliklerinin Sınıflaması

Ders Kitabı	Doğrudan Konuşma Etkinliği Olanlar	Doğrudan Konuşma Etkinliği Olarak Düzenlenmeyenler	Hazırlık Çalışmaları Başlığı Altında Bulunan Konuşma Etkinlikleri	Toplam
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı – Anıttepe Yayınları	16	4	2	**22**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları (1)	19	4	5	**28**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları (2)	11	6	2	**19**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı – Ata Yayınları	18	7	4	**29**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları (1)	24	3	4	**31**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları (2)	15	10	4	**29**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı – Özgün Yayınları	4	2	11	**17**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları	21	1	3	**25**
Toplam	**128**	**37**	**35**	**200**

Tablo 1'de ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerinin doğrudan konuşma etkinliği olma, doğrudan konuşma etkinliği olarak düzenlenmeme ve hazırlık çalışmaları başlığında yer alma sınıflamasına ilişkin bulgular yer almaktadır. Buna göre toplam 200 konuşma etkinliği incelenmiştir. Bu etkinliklerin 128'i doğrudan konuşma etkinliği, 37'si doğrudan konuşma etkinliği olarak düzenlenmeyen etkinlikler, 35'i ise hazırlık çalışmaları başlığında yer alan konuşma etkinlikleridir.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Konuşma Etkinliklerinde Kazanımlar

Tablo 2'de ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerine ilişkin kazanım dağılımları sunulmuştur. Tablodaki kazanımlara ilişkin kodlamalar aşağıda yer almaktadır.

- **1:** Hazırlıklı konuşma yapar.
- **2:** Hazırlıksız konuşma yapar.

- **3:** Konuşma stratejilerini uygular.
- **4:** Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.
- **5:** Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.
- **6:** Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.
- **7:** Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

Tablo 2. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Konuşma Etkinliklerinin Kazanımlara Göre Dağılımı

	Kazanımlar							
Ders Kitabı	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**Toplam**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı – Anıttepe Yayıncılık	4	18	22	3	3	2	1	**53**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları (1)	6	21	27	3	2	1	-	**60**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları (2)	3	16	19	1	-	-	1	**40**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı – Ata Yayıncılık	7	22	29	13	4	2	1	**78**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları (1)	2	29	31	2	2	1	3	**70**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları (2)	6	23	29	4	3	5	3	**73**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı – Özgün Yayınları	5	13	18	3	3	2	2	**46**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları	5	20	25	4	3	2	3	**62**
Toplam	**38**	**162**	**200**	**33**	**20**	**15**	**14**	**482**

Tablo 2'de ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerine ilişkin kazanım dağılımları yer almaktadır. Buna göre toplamda 5. sınıf ders kitabında 53, 6. sınıf ders kitabında (MEB-1) 60, 6. sınıf ders kitabında (MEB-2) 40, 6. sınıf ders kitabında (Ata Yayınları) 78, 7. sınıf ders kitabında (MEB-1) 70, 7. sınıf ders kitabında (MEB-2) 73, 7. sınıf ders kitabında (Özgün Yayınları) 46, 8. sınıf ders kitabında 62 kazanımı içeren konuşma etkinliği yer almaktadır. Toplam kazanım sayısı bakımından ders kitapları farklılık göstermektedir. Her ders kitabında bu kazanımlardan en sık "Konuşma stratejilerini uygular." ve "Hazırlıksız konuşma yapar." kazanımları tespit edilirken genellikle en az "Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.", "Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır." ve "Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır." kazanımlarına yer verildiği belirlenmiştir.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Konuşma Etkinliklerinde Yöntem ve Teknikler

Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerinin yöntem ve tekniklere göre dağılımını gösteren bulgular tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Konuşma Etkinliklerinin Yöntem ve Tekniklere Göre Dağılımı

Konuşma Yöntemi / Tekniği

Ders Kitabı	İkna Etme	Eleştirel Konuşma	Katılımlı Konuşma	Tartışma	Empati Kurma	Güdümlü Konuşma	Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma	Serbest Konuşma	Yaratıcı Konuşma	Hafızada Tutma Tekniği	Toplam
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı – Anıttepe Yayıncılık	-	1	1	2	-	9	3	9	-	-	**25**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları (1)	-	1	-	-	-	10	5	12	1	-	**29**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları (2)	1	-	-	-	-	10	1	7	-	1	**20**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı – Ata Yayıncılık	-	-	-	4	-	11	3	12	-	-	**30**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları (1)	-	1	2	1	1	11	2	14	-	-	**32**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları (2)	-	-	1	4	-	15	-	8	1	-	**29**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı – Özgün Yayınları	-	-	-	4	-	12	1	1	-	-	**18**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları	1	-	-	3	-	13	-	9	1	-	**27**
Toplam	**2**	**3**	**4**	**18**	**1**	**91**	**15**	**72**	**3**	**1**	**210**

Tablo 3'te ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerine ilişkin yöntem ve tekniklerin dağılımları yer almaktadır. Buna göre toplamda 5. sınıf ders kitabında 25, 6. sınıf ders kitabında (MEB-1) 29, 6. sınıf ders kitabında (MEB-2) 20, 6. sınıf ders kitabında (Ata Yayınları) 30, 7. sınıf ders kitabında (MEB-1) 32, 7. sınıf ders kitabında (MEB-2) 29, 7. sınıf ders kitabında (Özgün Yayınları) 18, 8. sınıf ders kitabında 27 yöntem ve tekniği içeren konuşma etkinliği yer almaktadır. Toplam yöntem ve teknik sayısı bakımından 7. sınıf ders kitabı (Özgün Yayınları) hariç diğer ders kitapları ders kitapları benzerlik göstermektedir. Her ders kitabında bu yöntemlerden en sık "güdümlü konuşma." ve "serbest konuşma" tespit edilirken bu yöntem ve tekniklere kıyasla daha az sayıda "tartışma", "kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma" yöntem ve tekniklerine başvurulduğu belirlenmiştir. Bazı ders kitaplarında hiç yer verilmeyen ve en az başvurulan yöntem ve tekniklerin ise "ikna etme", "eleştirel konuşma", "katılımlı konuşma", "empati kurma", "yaratıcı konuşma" ve "hafızada tutma tekniği" olduğu tespit edilmiştir.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Konuşma Etkinliklerinde Konuşma Türü

Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerinin konuşma türüne göre dağılımını gösteren bulgular tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Konuşma Etkinliklerinin Konuşma Türüne Göre Dağılımı

	Konuşma Türü		
Ders Kitabı	**Hazırlıklı Konuşma**	**Hazırlıksız Konuşma**	**Toplam**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı – Anıttepe Yayıncılık	4	18	**22**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları (1)	6	21	**27**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları (2)	3	16	**19**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı – Ata Yayıncılık	7	22	**29**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları (1)	2	29	**31**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları (2)	6	23	**29**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı – Özgün Yayınları	5	13	**18**
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı – Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları	5	20	**25**
Toplam	**38**	**162**	**200**

Tablo 4'te ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerine ilişkin konuşma türü dağılımları yer almaktadır. Buna göre toplamda 5. sınıf ders kitabında 22, 6. sınıf ders kitabında (MEB-1) 27, 6. sınıf ders kitabında (MEB-2) 19, 6. sınıf ders kitabında (Ata Yayınları) 29, 7. sınıf ders kitabında (MEB-1) 31, 7. sınıf ders kitabında (MEB-2) 29, 7. sınıf ders kitabında (Özgün Yayınları) 18, 8. sınıf ders kitabında 25 konuşma türü içeren konuşma etkinliği yer almaktadır. Konuşma türü bakımından her ders kitabında en sık "hazırlıksız konuşma"ya yer verilirken "hazırlıklı konuşma"ya hazırlıksız konuşmaya kıyasla oldukça az yer verildiği belirlenmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinlikleri etkinliklerin sınıflaması, kazanım, konuşma yöntemi / tekniği ve konuşma türü bakımından incelenmiştir. 5, 6, 7 ve 8. sınıf ortaokul Türkçe ders kitaplarında toplam 200 konuşma etkinliği bu dört boyutta analiz edilmiştir.

Çalışmanın konuşma etkinliklerinin sınıflaması boyutunda 200 konuşma etkinliğinin 128'i doğrudan konuşma etkinliği, 37'si doğrudan konuşma etkinliği olarak düzenlenmeyen konuşma etkinliği, 35'i ise hazırlık çalışmaları başlığında yer alan konuşma etkinliği olduğu tespit edilmiştir. Buna göre etkinliklerin neredeyse yarısı doğrudan konuşma etkinliği sınıflamasında yer almamaktadır. Bu durum konuşma etkinliklerinin sınıflanmasında sistemli bir yaklaşımın benimsenmediğini ve doğrudan konuşma etkinliğinin tespit edilmesinde bulanıklığa sebep olduğunu göstermektedir. 200 konuşma etkinliğinin 35'ini oluşturan hazırlık başlığında yer alan konuşma etkinlikleri ise konuşma etkinliklerinin sadece etkinlik sırasında değil, etkinlik sırası dışında da yer verildiğini göstermektedir.

Konuşma etkinliklerinde kazanım boyutunun incelenmesi sonucunda ders kitaplarında en sık *"Konuşma stratejilerini uygular."* ve *"Hazırlıksız konuşma yapar."* kazanımları tespit edilirken en az *"Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.", "Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır."* ve *"Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır."* kazanımlarına yer verildiği

belirlenmiştir. Toplam kazanım sayısı bakımından da ders kitapları farklılık göstermektedir. Çalışmada elde edilen sonuçlarla benzer olarak Coşkun ve Narinç (2018) çalışmasında 5. sınıf Türkçe ders kitabında en çok "*Konuşma stratejilerini uygular.*" kazanımına yer verildiğini, bu kazanımdan sonra ise sırasıyla *"Hazırlıksız konuşmalar yapar.", "Hazırlıklı konuşmalar yapar.", "Konuşmalarında beden dilini etkili kullanır."* en çok kazanımlarına yer verildiğini; Şimşek ve Demirel (2020) çalışmasında 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında kazanımların eşit dağılımda olmadığını ve en çok *"7.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.", "7.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar."* ve *"7.2.3. Konuşma stratejilerini uygular."* kazanımlarına yer verildiğini; Deniz ve diğerleri (2019) çalışmasında ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında beden dilini etkili kullanma, kelimeleri anlamlarına uygun kullanma, geçiş ve bağlantı ifadelerine yer verme, yabancı dillerden alınmış kelimeler yerine Türkçe kelimeleri kullanma bakımlarından konuşma kazanımlarının yeterli olmadığını, hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma yapma, konuşma stratejilerini uygulama bakımlarından diğer konuşma kazanımlarına kıyasla daha yeterli olduğunu, elde edilen sonuçlara göre Türkçe ders kitaplarında konuşma becerisinin dengeli bir dağılım göstermediğini tespit etmiştir. Bu sonuçlar çalışmamızdaki sonuçları destekler nitelikte olup Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin sıklıkla *"Hazırlıksız konuşmalar yapar.", "Hazırlıklı konuşmalar yapar."* ve "*Konuşma stratejilerini uygular.*" kazanımlarına yönelik olduğunu göstermektedir. Konuşma etkinliklerinde kazanımlara ilişkin dağılımın dengeli olmaması söz konusudur.

Konuşma etkinliklerinde konuşma yöntem ve tekniklerinin incelenmesi sonucunda ders kitaplarında en sık *"güdümlü konuşma."* ve *"serbest konuşma"* tespit edilirken bu yöntem ve tekniklere kıyasla daha az sayıda *"tartışma", "kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma"* yöntem ve tekniklerine başvurulduğu belirlenmiştir. Bazı ders kitaplarında hiç yer verilmeyen ve en az başvurulan yöntem ve tekniklerin ise *"ikna etme", "eleştirel konuşma", "katılımlı konuşma", "empati kurma", "yaratıcı konuşma"* ve *"hafızada tutma tekniği"* olduğu belirlenmiştir. Konuşma etkinliklerinde başvurulan yöntem ve tekniklerde çeşitlilik söz konusu değildir. Çalışmada elde edilen sonuçlarla benzer olarak Eyüp ve Kansızoğlu (2021) çalışmasında 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında en çok *güdümlü konuşmaya* yönelik etkinliklerin bulunduğunu *kendisini karşısındakinin yerine koyarak konuşma, kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma, serbest konuşma* ve *yaratıcı konuşma* gibi yöntem ve tekniklere ilişkin ise birer etkinlik yer verildiğini; Polat ve diğerleri (2020) çalışmasında 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında en sık kullanılan konuşma yöntem ve tekniklerin sırasıyla *güdümlü konuşma, kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma, yaratıcı konuşma, serbest konuşma, empati kurma, hafızada tutma tekniği ve ikna etme*nin olduğunu ve *eleştirel konuşma, katılımlı konuşma, tartışma* yöntem ve tekniklerine ise yer verilmediğini; Şimşek ve Demirel (2020) ise çalışmasında 7. sınıf Türkçe ders kitaplarını konuşma etkinlikleri bağlamında incelemiş ve bu etkinliklerde *güdümlü konuşma* ve *serbest konuşma* yöntem ve tekniklerine en sık yer verildiğini tespit etmiştir. Bu sonuçlar çalışmamızdaki sonuçları destekler nitelikte olup Türkçe ders kitabındaki etkinliklerde sıklıkla "*güdümlü konuşma"* ve *"serbest konuşma"* yöntem ve tekniklerine başvurulduğunu göstermektedir. Konuşma etkinliklerinde yöntem ve tekniklerdeki dağılım dengeli olmamakla birlikte çeşitlilik de söz konusu değildir. Her sınıf düzeyinde belli başlı yöntem ve tekniğe başvurulmuş olup kimi yöntem ve tekniklere hiç yer verilmemiştir.

Konuşma etkinliklerinde konuşma türünün incelenmesi sonucunda ders kitaplarında en sık *"hazırlıksız konuşma"*ya yer verildiği ve *"hazırlıklı konuşma"*ya hazırlıksız konuşmaya kıyasla oldukça az yer verildiği belirlenmiştir. Eyüp ve Kansızoğlu (2021) da çalışmasında 6. sınıf Türkçe ders kitabında en çok bir görsele dayalı duygu ve düşüncelerin paylaşımı, canlandırmalar, *bir konu hakkında hazırlıksız konuşma yapma* ve bir oyunun/yemeğin/resmin tanıtılması gibi etkinlik türlerinin yer aldığını tespit etmiştir. Bir konu hakkında hazırlıksız konuşma yapma konuşma türünün en sık yer alan konuşma etkinliği arasında olması çalışmamızda "hazırlıksız konuşma" türüne daha sık yer verilmesi sonucu ile benzerlik göstermektedir. Her sınıf düzeyinde belirgin bir şekilde hazırlıksız konuşma türündeki konuşma etkinliklerine daha çok yer verilmesi konuşma türleri arasında da dengenin söz konusu olmadığını göstermektedir. Ayrıca hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma türlerine ilişkin etkinlikler her sınıf düzeyinde benzer biçimdedir. Benzerlik içeren etkinlikler de konuşma etkinliklerinin çeşitli olmadığını göstermektedir.

Çalışmadaki ve literatürdeki sonuçlardan hareketle ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin sunulduğu sıralama ve yer bakımından belirli bir yaklaşımı olmayıp farklılık gösterdiği, bazı konuşma etkinliklerinin ayırt edilmesinin zor olduğu; kazanım bakımından ders kitaplarında dengeli bir dağılımın olmadığı, özellikle *"Konuşma stratejilerini uygular.", "Hazırlıksız konuşmalar yapar."* ve *"Hazırlıklı konuşmalar yapar."* kazanımları dışındaki kazanımların konuşma değerlendirme formundaki maddeler ile ya da yönergeler ile kazandırılmaya çalışıldığı; konuşma yöntem ve tekniği bakımından ders kitaplarında dengeli bir dağılım olmadığı, özellikle en sık *"güdümlü konuşma.", "serbest konuşma"* olmak üzere ayrıca *"tartışma", "kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma"* yöntem ve tekniklerine başvurulduğu; konuşma türü bakımından en sık *"hazırlıksız konuşma"*ya yer verilirken *"hazırlıklı konuşma"*ya hazırlıksız konuşmaya kıyasla oldukça az yer verildiği, iki konuşma türünde de etkinliklerin benzer yapıları içerdiği tespit edilmiştir.

ÖNERİLER

Çalışmanın sonucundan hareketle sunulan öneriler şöyledir:

- Bu çalışmada ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinlikleri sınıflama, kazanım, yöntem / teknik ve konuşma türü bakımından incelenmiştir. Çalışmada çizilen çerçeveyi genişletmek ve farklı açılardan da ders kitapları arasında kıyaslama yapabilmek için ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinlikleri bilişsel yük, yönerge gibi farklı boyutlarda da incelenebilir.

- Ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin yeri bakımından belli bir yaklaşıma sahip olup konuşma etkinliği olduğuna ilişkin işaret ya da ifadeye yer verilebilir.

- Konuşma etkinliklerinde Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlara dengeli bir biçimde yer verilip bu kazanımlar amaca uygun bir şekilde sunulabilir.

- Konuşma etkinliklerinde yöntem ve teknik çeşitliliğine yer verilebilir. Başvurulan konuşma yöntem ve tekniklerinde dengeli dağılım sağlanmasına dikkat edilebilir.

- Konuşma etkinliklerinde hazırlıklı konuşmaya ilişkin etkinlikler çoğaltılarak konuşma türlerine yönelik dengeli dağılım sağlanabilir.

- Benzer etkinlik yapıları dışında farklı konuşma etkinlikleri ile etkinlikler çeşitlendirilebilir.

KAYNAKÇA

Arslan, A. & Sevim, O. (2015). Konuşma becerisinin geliştirilmesinde kullanılabilecek etkinlik örnekleri. A. Şahin (Ed.), *Konuşma eğitimi: Yöntemler-etkinlikler* içinde (ss. 178-205). Pegem Akademi Yayıncılık.

Aslan, Y. & Yaylı, D. (2021). Konuşma eğitiminde temel kavramlar. G. Çetinkaya (Ed.), *Konuşma ve eğitimi* içinde (ss. 1-18). Pegem Akademi Yayıncılık.

Coşkun, H. & Narinç, F. N. (2018). 2017 Türkçe öğretim programı esas alınarak hazırlanan 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan yazma ve konuşma etkinliklerinin incelenmesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* (16), 409-427.

Deniz, K., Karagöl, E., & Tarakcı, R. (2019). Konuşma kazanımları açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Turkish Studies-Educational Sciences*, *14*(4), 1257-1269.

Eyüp, B. & Kansızoğlu, N. (2021). 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinlikleri üzerine bir inceleme. *Trakya Eğitim Dergisi, 11*(1), 366-385.

İşcan, A. (2017). Konuşma becerisini geliştirmeye yönelik etkinlikler ve uygulamalar. A. Akçay & S. Baskın (Ed.), *Etkinliklerle hafta hafta konuşma eğitimi* içinde (ss. 425-436). Anı Yayıncılık.

Kurudayıoğlu, M. (2013). *Konuşma eğitimi.* Kriter Yayınları.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı.* Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar).* Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Özdemir, S. (2021). *Kuramdan uygulamaya Türkçe ders kitabı incelemeleri.* Anı Yayıncılık.

Polat, M., Kılıç, Ö. & Topçuoğlu Ünal, F. (2020). Ortaokul 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerde kullanılan konuşma yöntem ve tekniklerinin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8*(107), 457-468.

Şimşek, H. & Yıldırım, A. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Seçkin Yayıncılık.

Şimşek, Ş. & Demirel, İ. F. (2020). Ortaokul Türkçe ders kitaplarının anlatıma dayalı etkinlikler yönünden karşılaştırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 28*(5), 2125-2135.

Topçuoğlu, F. & Özden, M. (2019). *Diksiyon ve konuşma eğitimi.* Pegem Akademi Yayıncılık.

Ülper, H. (2020). Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler. H. Ülper (Ed.), *Türkçe ders kitabı çözümlemeleri* içinde (ss. 57-81). Pegem Akademi Yayıncılık.

Yalçın, A. (2018). *Son bilimsel gelişmeler ışığında Türkçenin öğretimi yöntemi.* Akçağ Yayınları.

Yıldız, D. (2021). Konuşma etkinlikleri tasarlama. G. Çetinkaya (Ed.), *Konuşma ve eğitimi* içinde (ss. 231-257). Pegem Akademi Yayıncılık.

MESLEK EĞİTİMİNDE ESTETİK BEĞENİNİN EĞİTİMİ BİR İHTİYAÇ MI?

Dr. Öğr. Üyesi Suat Soner ERENÖZLÜ

Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü, Isparta, Türkiye,

suaterenozlu@sdu.edu.tr

ÖZET

Günümüzde eğitimin programlı bir şekilde okul öncesinden başlayıp lisans eğitimine, hatta lisans üstü eğitim ile de uzmanlaşmaya yönelik olduğu görülmektedir. Dahası bu eğitimler genel eğitim, sanat eğitimi, meslek eğitimi vb. gibi alanlara ayrılarak belirli bir yaş gurubunun veya alana eğilimli olanların eğitim ihtiyacını karşılamaktadır. Özellikle meslek eğitimi veren kurumların programları incelendiğinde, daha çok mesleki teknik eğitimin ağırlıklı olduğunu görmekteyiz. Bununla birlikte mesleki eğitimin felsefi bir boyutu olarak genel etik veya meslek etiği eğitimine verilen önem de gözlerden kaçmamaktadır. Dolayısıyla meslek eğitiminde felsefenin izdüşümü iki şekilde belirmektedir; bunlardan ilki eğitim felsefesi ve diğeri ise etik, özellikle de meslek etiği dersleridir. Dahası eğitim fakültelerinin ve felsefe bölümlerinin programlarında da bu derslerin yer alması, eğitim ve felsefenin ortak kesişme noktalarını belirgin bir şekilde gözler önüne sermektedir. Estetik terimini ilk defa Baumgarten, *Aesthetica* (1750) kitabında güzelin bir bilimi olarak kullanmaktadır. Bunu izleyen modern filozoflar da güzel karşısında beğeninin ortak ilkelerini bulma hususunda araştırmalar yapmışlar, özellikle de güzelin ne olduğu problemi üzerinde durmuşlardır. Dolayısıyla estetik, güzelin bir bilimi olarak güzel hakkındaki her türlü belirlemeyi içine almaktadır. Günümüzde ise felsefenin bir alt dalı olarak estetik özellikle felsefe ve sanat eğitimi veren kurumların ders programlarında yer almaktadır. Bunun sonucu olarak da sadece sanat ve felsefenin sanatla ilgilenen araştırma alanlarının estetik bir kaygı taşıdığı, bunun dışındaki mesleki eğitimlerin hiçbir şekilde estetiğe ilgi duymadığı sonucu çıkmaktadır. Bu araştırmanın amacı, meslek eğitiminde estetik konusunun önemini ve eğitim programında estetik konusuna yer verilmesinin bir ihtiyaç olduğuna; gerek insan bilimleri olsun gerekse fen bilimlerine ait ürünlerin estetik boyutunun da en az etik kadar insanı ilgilendirdiğine vurgu yapmaktır.

Anahtar Kelimeler: Estetik, meslek etiği, felsefe.

IS THE EDUCATION OF AESTHETIC APPRECIATION A NEED IN VOCATIONAL EDUCATION?

ABSTRACT

Today, it is seen that education is programmatically aimed at starting from preschool and aiming at undergraduate education, and even specialization with graduate education. Moreover, these trainings are divided into areas such as general education, art education, vocational training, etc. and meet the educational needs of those who are inclined to a certain age group or field. Especially when the programs of the institutions providing vocational education are examined, we see that vocational technical education is more predominant. However, the importance given to general ethics or professional ethics education as a philosophical dimension of vocational education does not go unnoticed. Therefore, the projection of philosophy in vocational education appears in two ways; the first is the philosophy of education and the other is ethics, especially professional ethics. Moreover, the inclusion of these courses in the programs of the faculties of education and philosophy departments clearly reveals the common intersections of education and philosophy. The term aesthetics is first used as a science of the beautiful in Baumgarten, *Aesthetica* (1750). Modern philosophers who followed this also made research on the common principles of appreciation over the beautiful, especially on the problem of what beauty is. Therefore, aesthetics, as a science of beauty, includes all kinds of determinations about beauty. Today, aesthetics as a sub-branch of philosophy is included in the curriculum of institutions that provide philosophy and art education. As a result, it is concluded that only the research areas of art and philosophy that are interested in art have an aesthetic concern, and that other professional trainings are not interested in aesthetics in any way. The aim of this research is to show the importance of aesthetics in vocational education and that there is a need to include the subject of aesthetics in the education program; to emphasize that the aesthetic dimension of both human sciences and natural sciences products is at least as much about human interest as ethics.

Keywords: Aesthetics, professional ethics, philosophy.

GİRİŞ

Genel olarak yaşantımızda estetiğin yeri fark etmediğimiz oranda büyük bir paya sahiptir. İnsanlar estetiğin konusunu ekseriyetle bir sanat eserinin varlığıyla ilişkilendirmektedir. Dolayısıyla sanat eseri estetiğin belirleyicisi konumuna gelmektedir. Dahası sanatla ilgisi düşük olan insanların estetik ile bağlarının da çok sağlıklı olmadığı düşünülmektedir. Ancak estetik, biz fark etsek de etmesek de bir yaşam biçimi olarak hayatımızın her kademesinde yer almaktadır. Kahve içtiğimiz bardak, yattığımız yatak, masa, çatal, kaşık vb. nesneler yararlılıklarıyla beraber aynı zamanda estetik nesnelerdir. Dolayısıyla estetiğin beğenisi sanatın boyutlarını aşmış ve gündelik yaşantımızın içine kadar girmiştir. Antik Yunan'da sanatın estetiği ile ilgili ilk problemler de sanatın kendisinden değil, yaşamın bir parçası olarak matematikle ilişkilendirilerek kendisini göstermektedir. Pythagoras'ın müziğin seslerini estetiğin ilk konusu olarak belirlemesi, demirci dükkanından gelen çekiç seslerinden etkilenmesiyle kendisini göstermiştir (Anderson, 1983: 36). Böylece Pythagoras'ın bu girişimi estetiği ilk olarak müzikle ilişkilendirmiş ve daha da önemlisi bunu matematiksel bir oran veya matematiksel bir uyum (harmony) olarak estetiğin ilk ve en önemli kuralını tayin etmiştir. Pythagoras'ın ardından estetiğin konusu Orta Çağ'a kadar bu minvalde gelişim göstermiş, güzel, iyi gibi yargılarla belirli bir pragmaya sahip olmuştur. Estetiğin sanat ve biçimle ilişkilendirilmesi 18. Yüzyıl felsefesinin özellikle Kant'ın biçimci estetik anlayışı ile farklı bir boyut kazanmış ve bununla birlikte özne ile nesnenin arasındaki ilişkiyi de estetik boyutta yapılandırmayı gerçekleştirmiştir.

Günümüzde estetiği sanattan bağımsız bir yol izlemeden hayatımıza girmesi birinci dünya savaşının hemen ardından sanata ve sanat eserine olan beğeniye karşı açılan savaş, dolaylı bir yoldan sanatı ve beğeniyi gündelik hayatın içine çekmeyi amaçlamıştır. Postmodern adı verilen bu savaş, sanat eserlerinin yerini gündelik kullanılan nesnelerle (readymade) değiştirmiş, eşyaları sanat eseri olarak kabul etmiştir (Danto, 2013: 37-38). Böylece modern dünyanın sanatı yüceltmesi ve beğeniyi buna göre belirlemesinin sonu postmodern sanatların varlığıyla son bulmuştur.

Bu postmodern durum iki farklı şekilde okunabilmektedir. Bunlardan ilki postmodern sanatların ortaya çıkış amacı olan karşı bir duruş, savaş ve yıkımın kendisidir. Bu savaş yeri, sanat alanıdır ve kaybedenin de kazananın da sanatın kendisinin olacağı en başından belirlidir. Sonuç olarak postmodern dünya, postmodern sanatlar olarak kendisini göstermiştir. Diğer postmodern durum ise sanatın kendisinin artık yaşamın kendisinin olduğu durumdur. Dolayısıyla hazır-nesneler (readymade) hayatımızın sıradan bir eşyası olarak sanat eserini temsil etmektedir. Danto'ya göre "en meşhur hazır-nesne pisuardır[1]" (Danto, 2013: 38). Bu teşebbüs sanatı Alman Romantizminde olduğu gibi dehanın yaratımı olarak, eşsiz (unique) bir konumdan, herkesin gündelik hayatında sıklıkla kullandığı sıradan nesnelerin evrenine indirmiştir. Dolayısıyla sanat gündelik yaşamın bir parçası, hatta gündelik yaşamın kendisi olmak durumunda kalmıştır.

Özellikle modernizemle birlikte sanat, toplumdan kopmuş bir şekilde insanüstü özellikleriyle dehanın sanatçıyı temsil etmesiyle ve sanat ortamının müze ve salon ortamlarıyla sınırlandırılmasıyla bir üst kimlik oluşturma temayülü içerisine girmiştir. Ancak postmodern sanatlarla birlikte sanat Antik Yunan'daki felsefi köklerine geri dönmüş ve hayatın bir parçasını sembolize etme görevine yeniden kavuşmuştur.

1. Çevre ve İnsan

Birey (özne) ve Çevrenin ilişkisinin estetize edilmesi çok eski tarihlere dayanır. Antik Yunan'da Pythagoras, estetiği gündelik yaşantıyı var eden ana ilke (arkhe) olarak düşündüğü matematiğin bir öğesi olarak görür. Başka bir ifadeyle Pythagoras için matematik yaşamın kendisini ifade eder ve müzik olarak kendisini hissettirir. Dolayısıyla uyum (harmony), oran ve orantı Pythagorasçı bir felsefe için müziği ve matematiği ifade etmektedir. Pythagoras kozmolojinin uyumunu, müziğin uyumuyla, yani sanatın uyumuyla bir tutar. Bu bağlamda makrokozmos olan evren algısı, mikrokozmos olan insanı temsil ederek sanatın, müzik üzerinden ilk ilkeleri oluşturulmuş olur. Pythagoras'ın bu etkisi neredeyse Orta Çağ'ın sonlarına kadar estetik ve sanat felsefesinin tartışmalarını etkisi altına almaktadır.

Descartes ile başladığını düşünebileceğimiz modern felsefede ise tartışmalar özne-nesne düalizmine yönelmektedir. Zamanla psikolojinin de bir bilim olarak kendisini göstermesiyle özne-nesne ilişkisi üzerinden şekillenen çevre tartışması, sanatın estetik anlamda boyutlarını iki şekilde belirlemektedir. İlk olarak *pasif çevre*, öznenin aktif olduğu ve kendisini gerçekleştirmesiyle çevre pasif olarak öznenin yaratıcılığının bir çıktısını ifade etmektedir. Psikoloji, bu çevreyi insanın zevklerinin, ilgilerinin, tutumlarının ifade edildiği çevre olarak ifade

[1] Duchamp, çeşme (fountain) adını verdiği bu eseri Bağımsız Sanatçılar Derneğinin düzenlediği bir sergiye göndermiş, ancak dernek pisuarı sanat eseri olarak kabul etmeyip, geri çevirmiştir (Danto, 2013: 39). Bu polemiğin ardından çeşme (fountain) tartışmalara konu olmuş ve bu tartışmaların ardından sanat eseri olarak popülerlik kazanmıştır.

etmektedir. İkinci olarak aktif çevre; yine öznenin kendisini gerçekleştirdiği çevresi olarak tanımlanmakta, öznenin pasif çevrenin aktif olduğu durumları ifade etmektedir. Psikoloji bu durumu "sosyo fiziksel" bir çevre olarak, öğelerini insan deneyim ve davranışlarının arasındaki alışveriş ve ilişki (Craik, 1973: 405-406) olarak tanımlar. Felsefe ise Hegelci bir anlayışla çevreyi oluşturan insan olarak hem kültürün yaratıcısı hem de o kültürün çıktısıdır.

İnsan ve çevresi birbirini tamamlayan bir bütünün parçalarıdır. İnsan olmadan çevresi olamaz ve insanın var oluş koşulu olarak da çevrenin varlığı bir zorunluluk olarak kendisini göstermektedir. Felsefe insanın yaşadığı çevreyle olan alakası farklı boyutlardadır. Platon'a göre çevremiz, başka bir ifadeyle duyularla algıladığımız çevremiz kendi başına anlamsızdır, yani yanılgıdır (doxa). Önemli olan düşünce aktivitesidir ve çevremizde var olan bütün nesneler düşüncemizin kavramlarından pay alarak varlık kazanırlar. Dolayısıyla Platon çevrenin varlık bulduğu yeri zihnimiz (idealar) olarak belirler. Bu bağlamda çevre bilinci sadece idealara dayanan bir hakikati temsil etmektedir. Yine Platon gibi idealist olan Hegel ise çevreyi insanı tanımada bir araç olarak görmektedir. Hegel'e kadar Alman İdealizminde özellikle Fichte'nin "ben" kavramına dikkat çekmesi ve "mutlak ben" ile doğa (ben olmayan) arasına önemli bir mesafe koyması bir kopuş olarak yorumlana bilir. Ancak Schelling'in "doğa" ile "ben" olanı özdeş görmesi bir nevi Fichte'yi aşarak Hegel'in mutlak idealizmine önemli bir dayanak sağlamıştır. Hegel yorumcusu Alexandre Kojeve için Hegel, "(mutlak) felsefe, Kantçı ya da Kant-öncesi felsefe gibi bir bilinç felsefesi değil de, *kendininbilincinin*" (2012 :42) felsefesidir. İnsanın kendinin bilincinin felsefesini çevresinde bir yansıma (refleksiyon) olarak gören Hegel, tüm bilinç aktivitelerinin izlerini olgular olarak insan kültüründe görüldüğünü gözler önüne sermektedir. Dolayısıyla Hegelci çevre, bir kültür çıktısı olarak insan ürünüdür.

İnsan çevresini insanın bir atığıymış gibi düşünmek ve çevrenin varlığında tek yönlü olarak insanın izlerini aramak belki pozitif bilimlerin ilgi alanına girebilir. Ancak sosyal bilimler, özellikle de felsefe çevreyi zaman ve mekan formlarında düşünür[2]. Bu formlar hareketin, diyalektiğin, gelişimin ve hatta var oluşun önemli ilkeleridir. Dolayısıyla mekan, yani çevremiz aynı zamanda zamansallıkla çevrelenmiştir. Çevrenin bu zamansallığı, başka bir ifadeyle tarihselliği; insanın içinde yaşadığı dünyanın tarihselliğidir ve sınırsızdır. Nietzsche'ye göre insan sürekli aynı şeyleri yaşar. İnsan hayatı sonsuz bir tekrardan oluşmaktadır (bengi dönüş). İşte bu tarihsellik insanı çevresini yarattığı kadar o çevrenin içine hapseder ve sonuç olarak insanı (yarattığı) çevresi var eder. Sonsuz döngü, insanın çevresini yaratmasıyla çevrenin insanı yaratması arasında sürüp gider. Bu bağlamda çevre insanın bir ürünü olduğu kadar insanında çevrenin bir ürünü olduğu kendisini göstermektedir. Dolayısıyla çevreyi oluşturan faktörler insanla ilgili olan her şeydir.

2. Estetik Yaşantı

Kant'a göre sanatın güzelliği bir tasarım olmasından kaynaklanmaktadır. Dolaysıyla estetiğin, daha doğrusu insan yapımı olarak estetiğin -doğada olan estetiğin değil[3], temel ilkesi tasarım olarak kendisini göstermektedir (Kant, 1987: 311). Bu bağlamda da estetik bir yaşantının varlığı tasarımın imkanından doğacağı da kaçınılmazdır. Modern

[2] Bkz. Kant, Immanuel (1998) Critique of Pure Reason. Trans. Paul Guyer & Allen W. Wood. Cambridge University Press. Ss. 174-179.
[3] Kant estetiğin konusunu doğada bulunan estetik ve insan yapımı estetik olarak ikiye ayırır.

felsefenin Descartes'la başlayan özne-nesne düalizmi estetiğin de felsefeye dahil edilmesiyle birlikte, estetik hem özne tarafından algılanan hem de özne tarafından tasarlanan bir minvalde varlık kazanmıştır.

İnsan ve çevresi denilince, insan deneyim ve davranışlarının çevre ile olan ilişkisinin bir çıktısı akıllara gelmektedir (Craik, 1973: 405-406). Estetik beğeni baz alındığında, özne-nesne ilişkisi bağlamında iki farklı ilişki kavramı belirlenebilir. Bunlardan ilki öznenin kendisini gerçekleştirdiği ve aktif olarak rol aldığı çevre ilişkisidir. Bu ilişki türünde özne zevkleriyle, tutumlarıyla, ilgisiyle çevresinin belirleyicisidir. Başka bir deyişle özne yaratıcıdır ve çevresinin tasarımını estetik beğenisine göre düzenler. Özne-nesne arasındaki ikinci ilişki düzeyi ise öznenin çevresinden etkilendiği ve insanın pasif olduğu çevredir. Başka bir deyişle çevrenin özne üzerindeki etkisi belirleyicidir ve önceki örnekte yaratıcı olan insanın zevkleri, tutumları ve ilgisi bu ilişki türünde pasif olması ve salt alımlayıcı olması bakımından tamamen çevrenin yönlendirmesi altındadır. Dolayısıyla estetik yaşantıda da, daha önce belirtildiği gibi çevre-özne ilişkisindeki var oluş koşullarıyla benzer olarak, pasif veya aktif olması bakımından öznenin iki farklı rolü kendisini göstermektedir.

Estetik yaşantı, başka bir ifadeyle estetize edilmiş yaşamın iki farklı boyutu vardır. Bunlardan ilki Walter Benjamin'in politik bir eksende kitlesel dönüşüm için kullandığı anlamıdır. Benjamin'e göre[4] modern toplumlar "yaşamın kendisi üzerindeki söz haklarını yitirdikleri ölçüde, yaşamın kendisini değil, yaşamın bazı odaklarca estetize edilmiş replikasını" (Benjamin & Oksay, 2015 :51) yaşamak zorunda kalmaktadır. Dolayısıyla savaş ve siyasetin estetize edilerek insanlar üzerinde gerçek olmayan bir dünya sunulmasının kitleler üzerindeki etkisine dikkatler çekilmiş olunmaktadır. Yaşamın politik olarak bu estetize edilişinin ardından daha gündelik bir boyutu daha vardır. Bu boyutu da felsefenin tarih içerisinde estetiğe verdiği önem ve bunun yaşamsallıştırılmasıdır. Dolayısıyla estetik bir yaşantı hayatın sanatsal bir yansıması olarak, başka bir ifadeyle sanatın estetik boyutunun yaşamın içinde varlık kazanmasıyla yaşam da estetik bir boyut kazanmaktadır. Yaşamın bu boyutu Pythagoras'ın milattan önce belirttiği gibi yaşamın uyumunun, düzeninin ve Aristoteles'in üzerinde durduğu katarsizm (arınma) etkisinin kendisini temsil etmektedir. Bu bağlamda Benjamin'in estetik yaşantısının olumsuzluğunun karşısına, sanatın estetik yaşantısını anti tez olarak çıkartmak mümkündür.

3. Çevre Kirliliği ve Estetik

Çevre kirliliği denince akıllara, insan yaşantısını tehlikeye atacak, ekseriyetle çevrenin yaşamsal değerleri konusundaki kaygılar gelmektedir. Bundan dolayı da çevrecilik doğaya ve şehirciliğe yönelmekte ve doğal ve şehir hayatını düzenlemeye (korumaya) eğilim göstermektedir. Dolayısıyla insanlar, iklim değişikliği gibi ekolojik veya çöplerin düzenli bir şekilde toplanması gibi sağlığı doğrudan ilgilendiren konular üzerine hassasiyet göstermektedir. Bu bağlamda estetik yaşantının herhangi bir aksaklığı çevre kirliliği olarak düşünülmemektedir. Örneğin; trafikte kavga eden iki araç sahibi, sosyolojik veya psikolojik araştırmaların konusu olurken; gerek dili kullanım konusunda olsun[5], gerekse münakaşa esnasında yüksek sesle birbirlerine hakarete varan normalin

[4] Walter Benjamin, "estetize edilmiş yaşam" kavramının fikir babasıdır.
[5] Argo sözcükler ve diyaloğun edebi boyutu..

sınırlarını aşan ses frekansı olsun akademik bir ilgiyi oluşturmamaktadır. Başka bir ifadeyle bu durum çevresel bir problem olarak düşünülmemektedir.

Estetik yaşantı, daha önceden belirtildiği gibi estetiğin Antik Yunandaki belirlenimleri olarak uyumu, oranı ve düzeni gerektirmektedir. Bununla birlikte, Kantçı kökleriyle birlikte amaçsız bir ilgiyi gerektirmektedir. Dolayısıyla toplum içerisinde yüksek ses üretmek hem uyumu ve düzeni bozması bakımından, hem de amaçsız bir ilgiyle algılanmasından dolayı, (yüksek sesin ne için üretildiğinin bir önemi yoktur), anti estetik olarak değerlendirilecektir. Bu bağlamda da estetik yaşantıyı bozması bakımından çevresel bir problem, başka bir ifadeyle çevre kirliliği olarak adlandırılacaktır.

Estetik çevrenin bir çevre problemi olarak algılanması, sadece işitme yetimizi değil, estetiği ilgilendiren görme yetimizi de kapsamaktadır. Duyularla estetiğin önemli bir ilişkisi olsa da sadece iki duyu diğerlerinden ayrılır. Estetiğin ilk ilkelerini belirleyen Antik Yunanlar duyuları haz ile ilişkilendirerek, aşağı duyular ve yukarı duyular ayrımı yaparlar. Aşağı duyular yemek yemek, cinsellik, dokunma vb. kaba hazları gerektirdikleri için *kaba duyular* olarak adlandırılırlar. Yukarı duyular ise düşünce "logos" ile ilişki içinde oldukları için ince duyular olarak adlandırılırlar ve güzelin bilgisi ancak bu duyular olan işitme ve görme ile algılanmaktadır (Platon, 1975: 450-456). Dolayısıyla estetik çevremizi oluşturan duyularımız işitme ve görme duyularıyla oluşturduğumuz bir evreni kapsamaktadır. Bu bağlamda çevre kirliliğinin estetin olması bakımından tanımı; işitme ve görme duyularıyla algıladığımız düzensizlik olarak kabul edilmelidir.

Estetik sadece duyularla algılamanın bir eylemi değildir. Tunalı'ya göre "estetik haz, tüm ilgi ve çıkardan bağımsızdır. Çünkü, estetik haz, yalın bir duyusal uyarma değil, tersine bilgi yetimizle zihin arasındaki uyuma ve özgür oyuna dayanır" (Tunalı, 2012 :46). Dolayısıyla estetik çevre, sadece duyularımızla algıladığımız çevremiz değil, onu düşündüğümüz, tasarladığımız ve anlamlandırdığımız düşünsel aktivitemizin bir fenomenidir.

4. Estetiğin Eğitimi

Estetik bilinç veya başka bir ifadeyle estetik beğeninin insan hayatındaki varlığı doğuştan gelmez. İnsanın yaşadığı çevresi, oluşan estetik çevresi neticesinde estetik bir kimlik kazanır ve sonuç itibariyle estetik çevre estetik öznenin nedeni olarak karşımıza çıkar. Dolayısıyla estetiğin eğitimi pedagojik, sosyolojik, psikolojik, felsefi ve sanatsal gibi farklı biçimlerde karşımıza çıkar. Kagan'a göre estetiğin eğitimi kuramsal olduğu kadar günlük yaşamın pratiğiyle doğrudan ilgilidir (Kagan, 2008: 186). Dolayısıyla estetiğin eğitimi programlı ve sistematik bir akademik çıktıyken, aynı zamanda kültürün pratik (anonim) bir çıktısı olarak kendisini göstermektedir. Estetik eğitim "insanın… doğayla, kendi cinsiyle, kendisiyle, tüm yaşamsal etkinlik biçimleriyle, insan eliyle yaratılmış *ikinci doğa*'yla, yani nesneler dünyasıyla, en sonunda da kendine özgü bir estetik değer taşıyıcısı olarak sanatla ilintilerinin biçimlenmesidir" (Kagan, 2008: 187). Bu bağlamda estetik, ontolojik bir anlamın ötesine geçip, bir yaşantı ve ilişki olarak varlık kazanmaktadır. İnsanın estetik çevresi de ontolojik bir çevre değil ilişkisel ve yaşamsal bir çevre olarak kendisini göstermektedir. Dolayısıyla estetiğin eğitiminden öncelikle yaşamsal çevrenin pratiği, ardından da örgün eğitimin yapısal organları sorumludur.

SONUÇ

Kant ahlak felsefesinde evrensel bir ödev ahlakını yapılandırmak ister. Onun koşulsuz buyruk[6] (kategorik imperatif) olarak kabul ettiği en önemli ilke (Kant buna maksim der) "genel bir yasa olmasını isteyebileceğin maksime (ilkeye) göre eylemde bulun" (Kant, 2015: 38). Bunun anmamı şudur; insan öyle bir eylemde bulunmalıdır ki, yaptığı eylem önce kendisini ve ardından tüm insanları ilgilendirmelidir. Dolayısıyla eylemin iyiliği, doğruluğu veya güzelliği bir kişiyi veya bir gurubu değil tüm insanlığı ilgilendirmektedir. Kant aynı zamanda buna yasallık der. Bu bağlamda Kant'ın evrensel görev ahlakı, evrensel bir görev estetiği boyutunda yapılandırılması insanlığın gelişimi adına müspet bir adım olarak değerlendirilmelidir. Felsefenin tarihine bakıldığında özellikle aklın ve ahlakın ölçütlerinin medeniyetin ölçütünü belirlediğine şahit olunmaktadır. Bu medeniyet, batının ilkelerine göre hareket etmek anlamına gelmemeli, aksine her kültürün kendi içinde yarattığı estetik ilkeler önemsenmeli ve araştırılmalıdır. Bunun içinde etnografik, özellikle de sanatla ilişkisi bağlamında etnografik çalışmalara önem verilmelidir.

Estetiğin evrensel bir görev bilinci ile bütünleştiği topluluklar, estetiğin bilincinin oluşturulması adına doğrudan veya dolaylı olarak estetiğin eğitimine önem vermek durumundadır. Estetik çevre bilinci ancak estetiğin eğitimi ile mümkün görünmektedir. Ancak bunun örgün eğitimde yer alması ve teorik yapısının eğitiminin önemli olduğundan belki de daha fazlası kültürün içinde ve kültür aktarımında mevcuttur. Dolayısıyla kültürlerin içindeki estetiğin bu kodlarının araştırılması ve kültürel değer olarak önem kazanması önemli bir hadisedir.

Kültürlerin kendi estetik değerlerini oluşturamamaları veya onlara sahip çıkamamaları insan yaşantısındaki önemli bir ihtiyacı ve eksikliği ortaya çıkaracak ve sonuç olarak kültürler, dışarıdan bu değerleri edinmek suretiyle bünyelerine dahil edecektirler. Bunun bir sonucu olarak kendi kültürünü üretemeyen veya sahip çıkamayan topluluklar ise ister istemez başka kültürlerin veya politik güçlerin esareti altına girme konusunda çaresiz olacaklardır. Özellikle günümüzde ürünlerin pazar kitlelerini arttırmak için bu ürünlerin tasarımında estetiğin kullanımına fazlaca önem verildiğine şahit olmaktayız. Dolayısıyla kendi estetik çevresini üretemeyen toplulukların bu gibi dış müdahalelerde direncinin daha zayıf olduğu düşünülebilir. Bu bağlamda, içinde sanatın, kültürün, bilimin, edebiyatın, dilin vb. öğelerin olduğu bir estetik bilinçlenme sürecinin önemli bir parçası olarak gerek mesleki eğitim, gerekse gündelik eğitimin önemsenip üzerinde onu geliştirici ve düzenleyici çalışmaların yapılması elzem bir hadisedir.

KAYNAKÇA

Anderson, G. H. (1983). Pythagoras and Orgin of Music Theory. *Indiana Theory Review,* 6(3),35-61.

Benjamin, W. & Oksay, Ü. (2015) *Estetize Edilmiş Yaşam*. İnkılap Kitabevi.

Craik, K. H. (1973). Environmental psychology. *Annual review of psychology*, *24*(1), 403-422.

Danto, A. (2013). *Sanat Nedir*. Çev. Zeynep Baransel. Sel Yayınları.

Kagan, S. M. (2008). *Estetik ve Sanat Ders Notları*. Çev. Aziz Çalışlar. Karakalem Kitabevi.

[6] Kant'a göre buyruk aklın emri veya yasasıdır.

Kant, I. (1987). *Critique of Judgement*. Translated, Werner S. Pluhar. Hackett Publishing Company, Cambridge.

Kant, I. (1987). *Critique of Pure Reason*. Translated, Paul Guyer & Allen W. Wood. Cambridge.

Kant, I. (2015). *Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi*. Çev. İonna Kuçuradi. Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.

Kojeve, A. (2012). *Hegel Felsefesine Giriş*. Çev. Selahattin Hilav. Yapı Kredi Yayınları.

Platon (1975). *Bütün Klasikler II Büyük Hippias*. Çev. Petrev Naili Boratav. Hürriyet Yayınları.

Tunalı, İ. (2012). *Estetik*. Remzi Kitabevi.

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN ŞARKILARI SEÇME VE ÖĞRETME DURUMLARI[7]

Prof. Dr. Serap YÜKRÜK
Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, Türkiye, serapyukruk@yyu.edu.tr

Yeşim ALDEMİR
İnönü Üniversitesi, Malatya, Türkiye, 37201203009@ogr.inonu.edu.tr

ÖZET

Müziğin insan hayatında oldukça önemli bir yere sahip olduğu ve hayatın her evresinde var olduğu görülmektedir. Bu nedenle okul öncesi dönemde çocuklara planlı programlı bir şekilde müzik eğitimi verilmesinin öneminin anlaşılması gerektiği düşünülmektedir. Okul öncesi dönem; temel eğitimin ilk basamağıdır. Çocuk için düzenlenecek her bir etkinliğin, çocuğun bilişsel, duyuşsal ve devinişsel gelişim alanlarına yönelik olması gerektiği görülmektedir. Çocuğun tüm gelişim alanlarını destekleyebilme özelliğine sahip olmasından dolayı müzik eğitiminin önemli bir süreç olduğu görülmektedir. Bu bağlamda uygulanacak olan müzik etkinliklerinin iyi planlanması ve bu alanda görev yapacak öğretmenin müzik etkinliklerini doğru bir şekilde uygulaması gerektiği düşünülmektedir. Bu araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin müzik etkinliklerinde şarkıları seçme ve öğretme durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Okul öncesi eğitim döneminde, müzik eğitiminin önemli aşamalarından biri olan şarkı öğretimi, ilgili öğretmenler tarafından yıl içinde ya başlı başına bir müzik etkinliği olarak ya da diğer etkinliklerle bütünleştirilerek yapılmaktadır. Bu bağlamda öğretmenlerin şarkıları öğretirken karşılaştıkları problemler ile bu problemlere getirdikleri çözüm önerilerinin tespit edilmesi bu araştırmanın diğer bir amacıdır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Van İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okul öncesi kurumlarında veya ilköğretim kurumlarına bağlı anasınıflarında görev yapan okul öncesi öğretmenleri oluşturup örneklemini ise Random (Rastgele) yöntemiyle seçilmiş Van ilinde görev yapan 20 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Okul öncesi öğretmenlerinin öğrettikleri şarkıların söz içeriğine dair kavram ve kazanımlara uygunluğuna; kısa, anlaşılır, somut kavramların yer almasına; müzik içeriğine dair ise şarkıların ritmik ve eğlenceli olmasına önem verdikleri belirlenmiştir. Hazırlık çalışmalarının önemli olduğunu dile getiren öğretmenlerin sadece bir kısmının ses, nefes ve beden egzersizleri gibi birtakım hazırlık çalışmalarını uyguladığı görülmektedir. Öğretmenlerin tümü şarkı repertuarı oluşturmak için ya da şarkı öğretme esnasında Youtube 'tan faydalandıklarını belirtmiştir. Ayrıca öğretmenler şarkıları öğretirken nota okumayla alakalı güçlük yaşadıklarını ifade etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi, eğitim, müzik eğitimi, müzik etkinlikleri, şarkı öğretimi.

[7] Bu çalışma Prof. Dr. Serap Yükrük danışmanlığında yürütülen Yeşim Aldemir'e ait yüksek lisans tez çalışmasından türetilmiştir.

PRESCHOOL TEACHERS' SİTUATİON ON SELECTİON AND TEACHİNG SONGS İN MUSIC ACTIVITIES[8]

ABSTRACT

Where music goes, it seems to have a place and exist in its phase. For this reason, it is thought that the importance of giving music education to children in the pre-school period in a planned way should be understood. preschool period; It is the first step of basic education. preschool period; It is the first step of basic education. It is seen that each activity to be organized for the child should be aimed at the cognitive, affective and psychomotor development areas of the child. It is seen that music education is an important process because it has the ability to support all developmental areas of the child. In this context, it is thought that the music activities to be implemented should be well planned and the teacher who will work in this field should apply the music activities correctly. In this study, it is aimed to determine the situation of how preschool teachers choose and teach songs in music activities. During pre-school education period, teaching singing, which is one of the important stages of music education, is carried out by preschool teachers throughout the year either as a music activity on its own or by integrating it with other activities. In this context, determining the problems teachers face with while teaching songs and getting their suggestions for solving these problems are the other purposes of this study. A semi-structured interview form was used in current research. The population of this study consists of pre-school teachers working in pre-school institutions affiliated to Van Provincial Directorate of National Education or kindergartens affiliated to primary education institutions, and the sample consists of randomly selected 20 pre-school teachers working in Van province (the sample is selected by Random sampling method). Based on the findings of current study, it was found that preschool teachers pay attention to the rhyme content and music content while deciding on the song to be taught. For rhyme content, songs which were appropriate to the aims and objectives, and include short, understandable and concrete concepts were found to be main selection criteria where for music content, being rhythmic and entertaining were the criteria of song selection. It was seen that only some of the teachers who stated preparation for the music activity as important, pointed out that they planned and applied some preparatory activities such as voice, breath and physical exercises. In addition, it was determined that all of the teachers preferred using YouTube to create a song repertoire or while teaching songs. Moreover, the teachers stated that they had difficulties in reading notes while teaching the songs.

Keywords: Preschool, education, music education, musical activities, song teaching.

GİRİŞ

İnsan yavrusunun sessel ve müziksel gelişimi doğum öncesi dönemden itibaren başlayıp tüm yaşamı boyunca en son aşamasına varıncaya kadar sürekli olarak gelişmektedir. Bebeğin dinlediği müziklerden etkilenme süreci anne karnındayken başlamakta ve bu serüven çocuğun dünyaya gelmesiyle devam etmektedir. Dünyaya yeni gelen bir bebek farklı bir ses dünyasının içinde olduğunu fark etmekte ve buna kendi sesiyle eşlik etmektedir. İnsanın seslerle olan bu ilişkisi bir müddet sonra kendini ifade etmenin ve iletişim kurmanın önemli bir parçası olmaktadır. Çevresindekileri seslerle algılayan çocuk, isteklerini veya tepkilerini sesiyle ifade etmektedir. Böylece çocuğun müziksel gelişimi her geçen gün olgunlaşmakta ve yeni öğrenmelerle birlikte devam etmektedir (Yıldız, 2002).

[8] This study is derived from the master's thesis of Yeşim Aldemir conducted under the supervision of Prof. Dr. Serap Yükrük

Ayrıca müziksel gelişimde kalıtımın ve çevre etmenlerinin de önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir (Yıldız ve Nacakçı, 2016). Bu nedenle henüz anne karnındayken bebeğin müziksel gelişiminin farkına varılmasının ve bebek dünyaya geldikten sonra ise çevre tarafından desteklenip geliştirilmesinin önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Okul öncesi dönem çocukları müziği anlama ve yaratma potansiyeline sahip birtakım yeteneklerle dünyaya gelirler. Doğuştan getirdikleri bu yeteneklerle dünyaya gelen çocukların; doğru bir şekilde şarkı söyleme, etkin bir biçimde dinleme, ses aralıklarını uygun bir seviyeye getirme, müziksel temel davranışları edinme, yaratıcı beden hareketlerini oluşturma ve çalgı çalabilme gibi bir takım müzikal becerilerinin erken dönemden itibaren bütünsel olarak desteklenmesi gerekir. Okul öncesi dönem çocukları için hazırlanmış olan sınıflarda müzikal etkinliklerin; çocukların içinde bulundukları müziksel gelişim dönemleri dikkate alınarak, doğal olarak gelişmekte olan becerilerine uygun, bu becerileri geliştirip destekleyecek ve çok daha ileri bir düzeye taşıyacak biçimde planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi gerekmektedir (Kandır ve Türkoğlu, 2015). Okul öncesi dönem; temel eğitimin ilk basamağıdır. Çocuk için düzenlenecek her bir etkinliğin, çocuğun bilişsel, duyuşsal ve devinişsel gelişim alanlarına yönelik olması gerektiği görülmektedir. Çocuğun tüm gelişim alanlarını destekleyebilme özelliğine sahip olmasından dolayı müzik eğitiminin önemli bir süreç olduğu görülmektedir. Bu bağlamda uygulanacak olan müzik etkinliklerinin iyi planlanması ve bu alanda görev yapacak öğretmenin müzik etkinliklerini doğru bir şekilde uygulaması gerektiği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı; okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönem öğrencileri için müzik etkinliklerinde veya yıl içinde uyguladıkları diğer etkinliklerde şarkıları seçme ve öğretme durumlarının incelenmesi ve varsa eksikliklerin belirlenip çözüm önerilerinin getirilmesidir.

Araştırma sonucunda ortaya çıkan bulguların ve bu bulguların sonuçlarına yönelik önerilerin alana katkı sağlayacağının düşünülmesi bu çalışmanın önemini göstermektedir.

Araştırma Problemi

Okul öncesi dönem müzik etkinlikleri konusunda yapılan çalışmalar incelenerek problem durumu açıklanmaya çalışılmıştır. Yukarıda belirlenen çerçeve dahilinde bu çalışmanın problem cümlesi 'Okul öncesi öğretmenlerinin müzik etkinliklerinde şarkıları seçme ve öğretme durumları nasıldır?' Olarak belirlenmiştir.

Alt problemler

1. Okul öncesi öğretmenlerinin anasınıfı öğrencileriyle yaptıkları müzik etkinliklerinde öğretecekleri şarkıları seçerken şarkıların söz ve müzik içeriğine dair dikkat ettikleri unsurlar nelerdir?

2. Okul öncesi öğretmenlerinin anasınıfı öğrencileriyle şarkı söylemeye başlamadan önce onları şarkı söylemeye hazırlamak için uyguladıkları hazırlık çalışmaları nelerdir?

3. Okul öncesi öğretmenlerinin şarkıları öğretirken anasınıfı öğrencilerinin şarkıları daha kolay öğrenebilmeleri adına uyguladıkları yöntem ve teknikler nelerdir?

4. Okul öncesi öğretmenlerinin öğrettikleri şarkıların çocuğun hangi gelişim alanlarını desteklediğine dair görüşleri nelerdir?

5. Okul öncesi öğretmenlerinin şarkıları müzik etkinlikleri dışında başka hangi etkinliklerle bütünleştirdiklerine dair görüşleri nelerdir?

6. Okul öncesi öğretmenlerinin müzik etkinliklerinde kullandıkları şarkıları hangi kaynaklardan elde ettiklerine dair görüşleri nelerdir?

7. Okul öncesi öğretmenlerinin şarkı repertuarı oluşturmak için başvurdukları kaynaklar açısından karşılaştıkları güçlükler nelerdir?

8. Okul öncesi öğretmenlerinin şarkıları öğretirken karşılaştıkları güçlükler nelerdir?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın evren ve örneklemi, veri toplama süreci, veri toplama aracı ve verilerin analizi yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma deseninden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Durum çalışması nitel çalışma gibi derinlemesine incelemektir. Bu bağlamda farklı veri toplama araçları kullanılır. Bunlar en temelde gözlem, görüşme ve doküman analizidir. Bu çalışmada görüşme ve doküman analizi kullanılmış olup, görüşme formu ise açık uçlu sorulardan oluşturulmuştur. Görüşmeler, görüşülmüş olan öğretmenlerin de onayı doğrultusunda ses kaydı alınarak gerçekleştirilmiş ve bu kayıtlar deşifre edilip içerik analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. “Nitel araştırmayı, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamak mümkündür” (Yıldırım, 1999).” Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Yani bir duruma ilişkin (ortam, bireyler, olaylar, süreçler, vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır. Ayrıca bir durumda meydana gelen değişimleri ve süreçleri anlamak önemli ise bu durumların uzun dönemli çalışılması söz konusu olabilir” (Yıldırım ve Şimşek 2011).

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Van İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı okul öncesi kurumlarında veya ilköğretim kurumlarına bağlı anasınıflarında görev yapan okul öncesi öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise Random (Rastgele) yöntemiyle seçilmiş Van ilinde görev yapan 20 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır.

Tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen öğretmenlerin 1'i özel koleje bağlı anasınıfında, 10'u ilköğretime bağlı anasınıflarında, 9'u ise bağımsız anaokullarında görev yapmaktadır.

Veri Toplama Süreci

Araştırmacı tarafından geliştirilip uzman desteğiyle son haline getirilen form, çalışma grubundaki öğretmenlere uygulanmıştır. Bunun için MEB'den gerekli izinler alınmış ve Okul öncesi öğretmenleri ile "Zoom" uygulaması üzerinden görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeye başlarken öncelikle öğretmenlerin demografik bilgileri ile ilgili sorular sorulmuştur. Daha sonra yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorular sırayla sorularak, görüşme esnasında ses kaydı alınmıştır. Her görüşme yaklaşık 10-15 dakika sürmüştür.

Veri Toplama Aracı

Yapılan araştırmada, verilerin toplanması ve değerlendirilmesi amacıyla, araştırmacı tarafından şarkı öğretimine yönelik öğretmen görüşlerinin ve karşılaşılan problemlerin belirlenmesi için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Görüşme formu oluşturmadan önce 15 soruluk bir aday form oluşturuldu. Konu alanıyla ilgili kapsam geçerliği için 2 farklı uzmana ve dil geçerliliği için 1 Türkçe öğretmenine gönderilmiştir. Uzmanlardan gelen dönütler ışığında bazı sorular formdan çıkarılmış bazıları revize edilmiştir. Son olarak 8 soruluk yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Öğretmenlere uygulanmış olan bu formda 6 adet demografik bilgi ve 8 adet açık uçlu sorular yer almıştır.

Verilerin Analizi

Öncelikle ses kaydı alınan öğretmenlerin görüşlerinin dökümü bilgisayara aktarılmıştır. Öğretmenlerin görüşleri bilgisayara aktarılırken her öğretmene bir kod verilmiştir (Ö1, Ö2…). Daha sonra tüm görüşler üzerinde okumalar yapılmıştır. Yapılan okumalar sonrasında araştırmacı tarafından kodlar oluşturularak oluşturulan kodlar belirli temalar etrafında bir araya getirilmiştir. Daha sonra ikinci bir araştırmacı, bağımsız olarak bu görüşler üzerinde okumalar yapmış ve birinci araştırmacı tarafından oluşturulan kod ve temalara uygunluğunu yeniden incelemiş, iki uzmanın görüş birliğine varması sonucunda veriler değerlendirilmiştir. Ayrıca çalışmaya katılan öğretmenlerin görüşlerini mümkün olduğunca aktarabilmek amacıyla öğretmenlerin görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır.

Bu bölüm içerisinde araştırmanın modeli, evren-örneklem, çalışma grubu, veri toplama araçları, geçerlik-güvenirlik, veri analizi gibi alt başlıklar yer almalıdır.

BULGULAR

Bu kısımda yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen bulgular yer almaktadır. Araştırma problemine yönelik okul öncesi öğretmenlerine 8 adet açık uçlu sorular sorulmuştur. Görüşme formundan elde edilen veriler ayrı ayrı, 7. ve 8. sorular ise birleştirilerek analiz edilmiştir. Bulgular görüşme soruları dikkate alınarak sırasıyla

verilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen tema ve kodlar ve bu tema ve kodlara ilişkin frekans ve yüzde değerleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Anasınıfı öğrencilerinizle yaptığınız müzik etkinliklerinde öğreteceğiniz şarkıları seçerken şarkıların söz ve müzik içeriğine dair dikkat ettiğiniz unsurlar nelerdir? Araştırma sorusuna yönelik bulgular

Tablo 1. Şarkıların Söz ve Müzik İçeriğine Dair Dikkat Edilen Unsurlara İlişkin Tablo.

Ana Tema	Alt Tema	Frekans (f)	Yüzde (%)
Söz İçeriği	Kazanım ve konu uygunluğu	11	22.5
	Uzun olmama	7	14.3
	Olumsuz içeriğe sahip olmama	5	10.3
	Bilinmeyen kelimelerin olmaması	4	8.2
	Anlaşılır	3	6.2
	Kolay öğrenilebilir	2	4.1
	Olumlu içerik	2	4.1
	Kafiyeli	2	4.1
	Dikkat çekici	2	4.1
	Dil gelişimine uygunluk	2	4.1
	Kolay telaffuz	1	2.0
	Kısa ve net	1	2.0
	Etik kurallara uygunluk	1	2.0
	Eğitici	1	2.0
	Söz dağarcığını geliştirebilen	1	2.0
	Masal kahramanlarını barındıran	1	2.0
	Somut kavram	1	2.0
	Bilişsel gelişime uygunluk	1	2.0
	Dramatizasyona uygunluk	1	2.0
Söz ve müzik içeriği	Yaş ve gelişimsel özelliğe uygunluk	11	52.3
	Söz ve müzik uyumu (prozodi)	5	23.8
	Şarkının tekrarlı olması	2	9.5
	Popüler	1	4.8
	Yeni	1	4.8
	Müziğin sözü bastırmaması	1	4.8
Müzik içeriği	Ritmik	9	45.0
	Hareketli	4	20.0
	Tekrarlı	2	10.0
	Akılda kalıcı	2	10.0
	Basit ritmik yapı	2	10.0
	Türk müziği ezgileri	1	5.0
Duyuşsal özellikler	Eğlenceli	5	100.0

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların düşünceleri “Söz içeriği”, “söz ve müzik içeriği”, “müzik içeriği” ve “duyuşsal özellikler” temaları olarak bir araya getirilmiştir.

“Söz içeriği” teması kapsamında; kazanım ve konu uygunluğu (11), uzun olmama (7), olumsuz içeriğe sahip olmama (5), bilinmeyen kelimelerin olmaması (4), anlaşılır (3), kolay öğrenilebilir (2), olumlu içerik (2), kafiyeli (2), dikkat çekici (2), dil gelişimine uygunluk (2), kolay telaffuz (1), kısa ve net (1), etik kurallara uygunluk (1), eğitici (1), söz dağarcığını geliştirebilen (1), masal kahramanlarını barındıran (1), somut kavram (1), bilimsel gelişime uygunluk (1), dramatizasyona uygunluk (1) kodları yer almaktadır. Bu kodlara ilişkin bazı öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir;

Kazanım ve konu uygunluğu. *"Öncelikle kazanım ve göstergelere uygun olması gerekiyor, bunu dikkate alıyorum. Çünkü bizim aylık etkinlik planımız var. Aylık verilen kazanımlara göre şarkılarımızı veya Türkçe sanat etkinliğimizi yapıyoruz." (Ö1)*

"Kaynak taraması yaparken aylık planlarda kazandırılması gereken tema da şarkı seçimi konusunda yardımcı oluyor bundan dolayı kazanım ve göstergelere uygun olmasına dikkat ediyorum. Örneğin; aralık ayı temamız 'gezegenler ve uzay'. Bu tema doğrultusunda şarkıların listesini yapıp aralarından belirli ölçütlerle seçimler yapmaya özen gösteriyorum." (Ö2)

"Genellikle vermek istediğim kavramlarla ve kazanımlarla ilgili olmasına dikkat ediyorum. Mesela o gün ilkbahar kavramını vermişsem ilkbaharla ilgili sözleri olan şarkıları araştırıyorum." (Ö10)

Uzun olmama. *"Şarkıların uzun olmamasına dikkat ediyorum çünkü daha fazlasını akıllarında tutamayabilirler ve birlikte söylemede bütünlük açısından problem olabilir." (Ö3)*

"Mutlaka uzun olmamasına dikkat ediyorum. Mümkünse bir kıtalık ya da iki kıtalık olmasına dikkat ediyorum. Çünkü çok uzun olursa kafaları karışıyor ve ezberlemekte güçlük yaşıyorlar." (Ö6)

"Sözlerinin uzun olmamasına dikkat ediyorum çünkü şarkıların sözleri uzun olduğunda çocuklar sıkılabiliyorlar bundan dolayı en fazla iki kıtalık şarkıları tercih ediyorum." (Ö13)

Olumsuz içeriğe sahip olmama. *"Tabii ki sözlerinin çocukları olumsuz davranışlara itecek şarkılar olmamasına, onların yaşına uygun şarkılar olmasına dikkat ediyorum." (Ö10)*

"Olumsuz içerikli sözler varsa o şarkıları tercih etmiyorum." (Ö16)

Olumlu içerik. *"Örnek davranışları barındıran 'sevelim, koruyalım' tarzında mesajları içeren şarkıları seçmeye dikkat ediyorum." (Ö8)*

"İçinde çocukları iyiye yönelten sözlerin olduğu şarkıları seçmeye dikkat ediyorum." (Ö12)

Kafiyeli. *"Sözlerinin kafiyeli olmasına dikkat ediyorum. Çünkü bu yaş grubunda şarkının uyaklı olması daha kolay öğrenme sağlıyor." (Ö4)*

"Ayrıca kafiyeli olmasına dikkat ediyorum. Kafiye olmayınca çocukların dikkatini çekmiyor ve ezberlemede güçlük yaşıyorlar." (Ö6)

"Söz içeriği" temasında; öğretmenlerin birçoğu şarkıların kavram ve kazanımlara uygun olmasının o günkü öğretilmesi hedeflenen kavramı daha hızlı ve keyifli bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca şarkı sözlerinin uzun olmamasının, çocukların şarkıları daha rahat öğrenebilmesinde önemli rol oynadığını dile getirmişlerdir. Şarkı sözlerinin olumsuz içeriğe sahip olmaması gerektiğini vurgulayan öğretmenler aynı zamanda önceden öğrenilmemiş kavramların olmamasına, şarkı sözlerinin anlaşılır ve kolay öğrenilebilir olmasına da önem vermiştir. Şarkı seçiminde öğretmenlerin bir kısmı sözlerin kolay telaffuz edilebilir olmasına, şarkıların kısa ve net olmasına, somut, etik kurallara uygun olmasına ve eğitici olmasına özen göstermiştir. Bunun yanında dil gelişimine uygun, söz dağarını geliştirebilen ve dramatizasyona uygun şarkılar tercih etmişlerdir. Öğretmenlerden ikisi şarkı sözlerinin olumlu mesajlar içermesi gerektiğini savunmuştur. Şarkı öğrenmeyi

kolaylaştıran bir diğer unsurun da şarkı sözlerinin kafiyeli olması gerektiğini, bu şekilde daha kalıcı bir öğrenmenin gerçekleştiğini belirtmişlerdir.

"Söz ve müzik içeriği" teması kapsamında; yaş ve gelişimsel özelliğe uygunluk (11), söz ve müzik uyumu (5), şarkının tekrarlı olması (2), popüler (1), yeni (1), müziğin sözü bastırmaması (1) kodları yer almaktadır. Bu kodları oluşturan bazı öğretmen düşünceleri aşağıda verilmiştir;

Yaş ve gelişimsel özelliğe uygunluk. *"Söz ve müzik için içeriğe bakıyorum özellikle çocukların yaş ve gelişimsel özelliklerine uygun mu diye. Mesela öyle şarkılar oluyor ki kaliteli değiller. Onların yaş düzeylerine uygun olmayan ve bazen de ahlaki gelişimine uygun olmayan sözcükler var onları tabii ki eliyorum." (Ö2)*

"Öncelikle şarkının yaş düzelerine uygun olmasına dikkat ediyorum. Bazı yetişkin şarkıları çok tatlı, şirin, çocuklara uygunmuş gibi gelebiliyor ama değiller. Mesela prenses şarkısı var hatta benim çocuklarımdan bazıları onu açıp dinlemek istiyorlar ancak içeriğine baktığımızda çocuklar için uygun değil. O yüzden serbest zamanlar da dahil o şarkıları açmamaya çalışıyorum." (Ö7)

"Önce kelimelerin anlamaları çok önemli, çocukların yaş düzeyine uygunluğuna bakıyoruz. Yaş düzeylerine uygun olan şarkıları seçmeye çalışıyorum." (Ö16)

Söz ve müzik uyumu. *"Onun dışında söz ve müziğine çok dikkat ediyorum. Mesela ben söylerken söz ve müzik birbirine çok uymuyorsa kesinlikle o şarkıları seçmiyorum çünkü çocukların ilgisini çekmiyor böyle şarkılar." (Ö6)*

"Söz ve müzik içeriği" temasında; öğretmenler, şarkıların bir kısmının çocuğun gelişimsel özelliklerine uygun olmadığını, şarkıları onların yaş ve gelişimsel özelliklerini dikkate alarak seçtiklerini dile getirmişlerdir. Söz ve müzik uyumuna önem veren öğretmenlerin bir kısmı eğer uyum varsa şarkıların çocuğun dikkatini daha kolay çekebileceğini ve öğrenmenin daha rahat sağlanabileceğini ifade etmiştir. Bunun yanında bir öğretmen müziğin sözü bastırmaması gerektiğini vurgulamıştır. Öğretmenlerden ikisi şarkıların tekrarlı olmasının öğrenmeyi kolaylaştırdığını ve hızlandırdığını dile getirmiştir. Ayrıca bir öğretmen şarkının popüler olmasının çocukların dikkatini çektiğini vurgulamıştır. Bir başka öğretmen ise yeni ve güncel şarkıları tercih ettiğini söylemiştir.

"Müzik içeriği" teması kapsamında; Ritmik (9), hareketli (4), tekrarlı (2), akılda kalıcı (2), basit ritmik yapı (2), Türk müziği ezgileri (1), kodları yer almaktadır. Bu kodları oluşturan bazı öğretmen düşünceleri aşağıda verilmiştir;

Ritmik. *"Bazı şarkılarda çocuklar ritim aletlerini bile kullanmak istemiyorlar bu yüzden ritmin çocuğu tutabilecek şekilde olması gerekiyor. Ritmin çocuğun katılabileceği hızda olmasına dikkat ediyorum." (Ö4)*

"Daha çok ritim tutabilecekleri şarkıları seçmeye özen gösteriyorum çünkü şarkı ritmik olduğunda çocukların daha çok hoşuna gidiyor." (Ö13)

"Ritim tutmaya elverişli şarkıların olması çok önemli mesela biz marakası çok sık kullanırız. Marakasla eşlik edebileceğimiz şarkılar olunca çocukların da çok dikkatini çekiyor." (Ö20)

Hareketli. *"Müzik açısından da genelde eğlenceli olmasına, hareketli olmasına ve çocukların dikkatini çekiyor olmasına dikkat ediyorum." (Ö6)*

"Duyuşsal özellikler" teması kapsamında; eğlenceli (5) kodu yer almaktadır. Bu kodu oluşturan öğretmen düşüncelerine aşağıda yer verilmiştir;

Eğlenceli. *"Aynı zamanda eğlenceli olması gerektiğini düşünüyorum çünkü eğlenceli olmadığı takdirde yaş grupları küçük olduğu için sıkılıyorlar." (Ö1)*

"Ezgisi bizim için önemli. Çocuk tekrar ederken o ezgiden sıkılmamalı bundan dolayı ezginin eğlenceli olması gerekiyor." (Ö20)

"Müzik içeriği" temasında; öğretmenler, şarkıların ritmik ve hareketli olmasının çocukların şarkıdan daha fazla zevk almalarına neden olduğunu gözlemlemiştir. Şarkıların basit ritmik kalıpları olması gerektiğini bildiren öğretmenler ise şarkıları ritim tutarak söyleyebilmede bunun gerekli olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenlerden biri ise öğretilen şarkılarda Türk müziği ezgilerinin olmasının, çocuğun kültüründen uzaklaşmamasının önemli olduğunu bildirmiştir. Ayrıca duyuşsal tema kapsamında bir diğer dikkat ettikleri unsur ise şarkıların eğlenceli olmasıdır.

Anasınıfı öğrencilerinizle şarkı söylemeye başlamadan önce onları şarkı söylemeye hazırlamak için uyguladığınız hazırlık çalışmaları nelerdir? Araştırma sorusuna yönelik bulgular

Tablo 2. Şarkı Öncesi Hazırlık Çalışmalarına İlişkin Tablo.

Ana Tema	Alt Tema	Frekans (f)	Yüzde (%)
Ses dinleme/dinleme çalışması	Şarkı dinletme	4	57.1
	Hikâye anlatma	2	28.6
	Ses dinleme ve ayırt etme	1	14.3
Hazırlık	Konudan bahsetme/sohbet etme	4	44.5
	Oturma düzeni ayarlama	2	22.2
	Tekerleme	1	11.1
	Bilmece	1	11.1
	Ritim aletlerini hazırlama	1	11.1
Devinişsel çalışmalar	Ritim çalışması	11	30.5
	Nefes egzersizi	10	27.8
	Ses açma	7	19.4
	Oyun	6	16.7
	Beden egzersizi	1	2.8
	Hareket	1	2.8
Süreç	Dikkat çalışmaları	4	50.0
	Görsel destek	2	25.0
	Somutlaştırma	1	12.5
	Tekrar	1	12.5

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların düşünceleri "dinleme çalışması", "hazırlık", "devinişsel çalışmalar" ve "süreç" temaları olarak bir araya getirilmiştir.

"Dinleme çalışması" teması kapsamında; şarkı dinletme (4 kişi), hikâye anlatma (2), ses dinleme ve ayırt etme (1) kodları yer almaktadır. Bu kodlara ilişkin bazı öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir;

Şarkı dinletme. *"Müzik etkinliği olacaksa genelde günün ortaları olmuş oluyor ve güne başlama serbest zamanla başlıyor. Sonrasında da kahvaltı vs. öyle giriş yapıyoruz. O süreler boyunca öğretmek istediğim şarkıyı açıyorum biraz kulak aşinalığı olması için." (Ö7)*

"Etkinliklerimiz genelde bütünleştirilmiş olduğu için etkinliklerimizi yaptıktan sonra öncelikle öğreteceğim şarkıyı dinletiyorum." (Ö10)

Hikâye anlatma. *"Onun dışında mesela öncesinde bir hikâye okuyup hikayeyle müziği bağdaştırabiliriz." (Ö11)*

"Dinleme çalışması" temasında; öğretmenlerin bir kısmı kulak aşinalığı olsun diye öğretecekleri şarkıları gün içerisinde öncelikle dinlettiklerini dile getirmiştir. Bazı öğretmenler ise şarkıları öğretmeden önce şarkıda geçen kavramlara yönelik hikayeler anlatmaktadır.

"Hazırlık" teması kapsamında; konudan bahsetme/sohbet etme (4 kişi), oturma düzeni ayarlama (2), tekerleme (1), bilmece (1), ritim aletlerini hazırlama (1) kodları yer almaktadır. Bu kodlara ilişkin bazı öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir;

Konudan bahsetme / Sohbet etme. *"Eğer bir kavram öğreteceksem o gün öncelikle çocukları hilal şeklinde oturtup o kavramla ilgili onlarla sohbet ediyorum. Çünkü bunun çok önemli olduğunu düşünüyorum. Vereceğim kavram atıyorum 'Sonbahar'sa 'sonbaharda yapraklar nasıl olur, nasıl giyiniriz, hangi besinleri tüketiriz?' diye sorular sorup sohbet ettikten sonra kafalarında bir şeyler canlandırmalarını sağlarım." (Ö6)*

"Bir de şarkı neyle alakalıysa şarkının içeriğine uygun önden bilgilendirici konuşmalar da yapıyorum ne öğreteceksem ya da şarkı ne öğretmeyi amaçlıyorsa. Bunu yapıyorum çünkü çocuklar şarkıyı dinlerken daha bilinçli dinlesinler, anlamaları daha kolay olsun diye." (Ö8)

"Önce konudan bahsederim. Mesela mevsimlerle ilgili şarkı öğreteceğim öncelikle mutlaka konuya giriş yaparım. Mevsimler hakkında sohbet ederim. Sonrasında konumuzla alakalı bir şarkımız olduğunu söylerim 'herkes hazır mı?' diye sorup onların dikkatini çekmeye çalışırım." (Ö9)

"Bunun dışında öğreteceğim kavrama ilişkin öncesinde sohbet ederiz ve ben o kavramı şarkıyla pekiştirmiş olurum. Mesela o gün sonbahar konusunu işliyorsam şarkı mutlaka sonbaharla ilgili oluyor. 'Hadi öğrendiklerimizi şarkıyla tekrar edelim.' Dediğim zaman şarkıyı söyleyip konuyu pekiştirme faaliyeti yaptığımda onların dikkatini daha çok çekmiş oluyorum." (Ö13)

Oturma düzeni ayarlama. *"Öncesinden oturma şekillerini ayarlamak da önemli tabii… Onları görebilmem ve onların da beni görebilmeleri önemli." (Ö20)*

Tekerleme/bilmece. *"Öncelikle parmak oyunu oynatıyorum, tekerleme söylüyoruz. Yine aynı şekilde baz aldığım kavrama göre ona uygun parmak oyunu varsa parmak oyunu, yoksa tekerleme, yoksa bilmece…" (Ö12)*

"Hazırlık" temasında; öğretmenlerden bazıları şarkıları öğretmeden önce çocukları konudan haberdar etmiştir. Öğretilmesi hedeflenen kavrama yönelik konuşmalar yapan öğretmenlerden bazıları kavramları onların daha rahat öğrenebileceği şekilde örneklerle ifade etmiştir. Ayrıca öğretmenlerin bir kısmı şarkıda geçen kavramlara

yönelik tekerleme ve bilmece sormuştur. Öğretmenlerden ikisi şarkıları öğretmeden önce oturma düzenini ayarlamanın önemli olduğundan, çocukların görüş hizasında olması gerektiğinden söz etmiştir. Bir öğretmen ise şarkı söylemeye başlamadan önce ritim aletlerini hazırladığını dile getirmiştir.

"Devinişsel çalışmalar" teması kapsamında; ritim çalışması (11), nefes egzersizi (10), ses açma (7), oyun (6), beden egzersizi (1), hareket (1) kodları yer almaktadır. Bu kodlara ilişkin bazı öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir;

Ritim çalışması. *"Özellikle sınıfta bulunan ritim aletleri, davullar ve bunun dışında da herhangi bir oyuncağa elle vurarak ya da vücutlarını kullanarak sesler çıkarmalarını sağlamaya çalışıyorum. Şarkının ritmini alkışla ya da dizlerine vurarak çıkarmalarını sağlıyorum. Ben bu çalışmayı çok önemsiyorum gerçekten çok faydalı oluyor. Bu Orff yöntemi oluyor sanırım, öyle hatırlıyorum. Mesela bir şarkıyı öğretmeden önce dinletip bu şarkıya ritim tutabileceğimizi düşünüyoruz. Alkışlarımızla, masaya vurarak, dizimize vurarak, bir göbeğimize bir dizimize vurarak gibi… çünkü çocuklar bedenlerini kullanıp şarkı söylediklerinde gözlemlerime göre kendilerini daha çok şarkının içinde hissediyorlar ve eğleniyorlar." (Ö4)*

"…Ondan sonra ritim çalışmaları yaptırıyorum. Önce ritim çubuklarını dağıtıyorum, ritim tutuyoruz. Sonrasında 'çocuklar, size bir şarkı dinleteceğim. Bakalım bu şarkıya nasıl eşlik edeceksiniz' diyorum ve ritim aletleriyle eşlik ediyoruz." (Ö8)

"Bazen de ritim çalışması yapıyoruz ufak ufak. Eğer şarkının ritmine ben ayak uydurabiliyorsam ufak ufak ritimler uydurmaya çalışıyoruz ya da adımlarla." (Ö14)

Nefes egzersizi. *"Kesinlikle önce ses ve nefes açma çalışmaları yaptırırım. Onlara uygun bir pozisyonda ses ve nefes açma çalışmalarını oyunlaştırarak veririm. Mesela ateşe üfler söndürürüz daha sonra vücudumuzu açarız. Bu çalışmaların çocuklar açısından oldukça önemli olduğunu düşünüyorum" (Ö2)*

"…bununla birlikte nefes açma çalışmalarını birleştiriyorum. Çünkü şarkı söylerken ben de yorulabiliyorum bazen, kaldı ki çocuklar da yorulabiliyorlar. O yüzden nefes çalışmalarına ağırlık veriyorum." (Ö17)

"…sonrasında nefes açma çalışması yapıyoruz. Örnek veriyorum ben daha çok balon üfleme yaptırıyorum." (Ö20)

Ses açma. *"Ses açma çalışmaları yaptırıyorum hayvan seslerini taklit etme yöntemiyle. Mesela 'horozun/ayının sesi nasıl olur?' diye soruyorum ve bu şekilde seslerini açıyorum." (Ö3)*

"Mesela hayvanlarla ilgili bir şarkı söyleyeceksek kedi, köpek sesi çıkarıyoruz ve oradan şarkıya bağlamaya çalışıyorum. Bu şekilde ses tonunu da aktif bir şekilde kullandıkları için sesleri de açılmış oluyor." (Ö16)

"Ses açma çalışması yaptırıyorum mesela o gün a harfini seslendireceksek önce kısık sesle a harfini seslendiriyoruz daha sonra yüksek sesle." (Ö20)

Oyun. *"Bunun dışında şarkıda geçen kavrama uygun öncesinde parmak oyunu da oynatıyorum." (Ö1)*

"Belki dikkatlerini çekmek için parmak oyunu da oynatabilirim." (Ö9)

"Devinişsel çalışmalar" temasında; öğretmenlerin birçoğu müzik etkinliklerinde sınıfta bulunan ritim aletleriyle ya da kendi bedenlerini kullanmalarını sağlayarak ritim çalışması yaptırdıklarını dile getirmiştir. Öğretmenlerin yarısı çocukların şarkıları daha iyi söyleyebilmeleri adına nefes egzersizi yaptırdıklarını dile getirmiştir. Nefes ve ses egzersizi yaptıran öğretmenler bu egzersizleri oyunlaştırarak uyguladıklarını söylemiştir. Ayrıca şarkı içinde geçen kavrama yönelik öğretmenlerin bir kısmı oyun oynatmıştır. Öğretmenlerden sadece biri aynı zamanda beden egzersizi yaptırdığını, bir diğeri ise şarkıda geçen kavramlara yönelik hareketler öğrettiğini dile getirmiştir.

"Süreç" teması kapsamında; dikkat çalışmaları (4), görsel destek (2), somutlaştırma (1), tekrar etme (1), kodları yer almaktadır. Bu kodlara ilişkin bazı öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir;

Dikkat çalışmaları. *"Dikkat çalışmaları yaptırıyorum. Mesela 'şimdi bir şey dinleteceğim size bakalım ne dinleyeceğiz?' deyip yoğunlaşmalarını sağlıyorum." (Ö8)*

Görsel destek/Somutlaştırma. *"Şarkı içerisinde öğrenmelerini istediğim kavramlar varsa onları öncelikle görsellerle desteklerim ya da soyut bir kavramsa somutlaştırarak onlara şarkı öncesinde sunmaya çalışırım." (Ö2)*

"Süreç" temasında; öğretmenlerin bir kısmı şarkı öğretme sürecinde öğrencilerine sorular sorarak onların dikkatlerini çekme gayesinde olduklarını dile getirmiştir. Öğretmenlerden ikisi şarkıların içinde geçen kavramlara yönelik görsel destek sunduğunu söylemiş, kavramları somutlaştırarak öğretmeyi amaçlamıştır.

Anasınıfı öğrencilerinize şarkıları öğretirken şarkıları onların daha kolay öğrenebilmeleri adına uyguladığınız yöntem ve teknikler nelerdir? Araştırma sorusuna yönelik bulgular

Tablo 3. Şarkıları Öğretmede Uygulanan Yöntem ve Tekniklere İlişkin Tablo.

Ana Tema	Alt Tema	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yöntem ve Teknikler	Zamana yayma/tekrar	13	20.3
	Parça parça	9	14.0
	Somutlaştırma	8	12.5
	Önceden dinletme	8	12.5
	Bütün parça bütün	5	7.8
	Video	5	7.8
	Gösterip yaptırma	3	4.7
	Orff yöntemi	3	4.7
	Oyun	2	3.1
	Dramatizasyon	2	3.1
	Dans	2	3.1
	Bütünsel	1	1.6
	Eşlik etme	1	1.6
	Jest ve mimik kullanma	1	1.6
	Ses tonlama	1	1.6

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların düşünceleri "Yöntem ve teknikler" teması olarak belirlenmiştir.

"Yöntem ve teknikler" teması kapsamında; zamana yayma/tekrar (13), parça parça (9), somutlaştırma (8), önceden dinletme (8), bütün parça bütün (5), video (5), gösterip yaptırma (3), Orff yöntemi (3), dramatizasyon

(2), oyun (2), dans (2), bütünsel (1), eşlik etme (1), jest ve mimik kullanma (1), ses tonlama (1) kodları yer almaktadır. Bu kodlara ilişkin bazı öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir;

Zamana yayma/Tekrar. *"Yavaş yavaş birkaç kez tekrar ettikten sonra bir günde değil, birkaç hafta içine yayarak, o şarkıyla alakalı hatırlatmalar yaparak öğrenmelerini sağlıyorum." (Ö8)*

"Önce bir bölümünü dinliyoruz sonra birlikte söylüyoruz sonra toptan öğretiyorum ve bunu bir hafta boyunca tekrar ettiriyorum. Bir günde olacak iş değil yani, bir haftaya yayıyorum." (Ö12)

"Sık sık tekrar yaptırıyorum. Başka etkinliklerde de tekrar ettiriyorum öğrendiğimiz şarkıyı." (Ö13)

"Şarkıyı öğrettiğimiz zaman orada bırakmıyoruz. Aralıklı aralıklı tekrarlarda bulunduğumuzda şarkının kalıcılığının artmasına sebep oluyoruz. Bu yüzden bir rutine bindirip genellikle öğrendikleri şarkıları tekrar ediyoruz. Bu da onlar için kalıcı ve faydalı olmuş oluyor." (Ö16)

Parça parça. *"Şarkıları önce parçalara bölüyorum. Şarkı eğer dört kıtaysa önce birinci kıtayı öğretiyorum sonra iki, üç, dört şeklinde gidiyor." (Ö3)*

"Onun dışında amacım sadece şarkı odaklıysa yani herhangi bir etkinlikle bütünleştirilmemişse o şarkıyı bölüm bölüm öğretiyorum. Önce ilk dizeyi peş peşe söylüyoruz daha sonrasında ikinci dizeyi söyletiyorum. En son hepsini birleştirip şarkıyı bütün halinde söyletiyorum." (Ö4)

"Genelde bölüm bölüm, kıta kıta gitmeye çalışıyorum anlam bütünlüğünü bozmayacak şekilde." (Ö7)

"Şarkıları öğretirken tekrar yoluyla ve parça parça öğretiyorum yani önce birazını söylüyoruz birkaç kez tekrar ettikten sonra devamını söylüyoruz. Eğer şarkı zorsa birazını bir günde geri kalanı ise diğer günde öğretiyorum." (Ö11)

"Daha sonra şarkıyı öğreteceğim zaman parça parça öğretiyorum ve heceleye heceleye öğretiyorum ki sözleri daha iyi otursun diye." (Ö15)

Somutlaştırma. *"Daha kolay öğrenebilmeleri için şarkıyı somutlaştırarak öğretirim. Mesela kekliğim kınalıdır diyorsa keklik resmi gösteriyorum. Kekliğim uçtu diyorsa uçma hareketi yapıyorum. Şarkıda geçen kavramları görsel olarak sunup hareketleriyle beraber somutlaştırınca daha kalıcı öğrenme oluyor." (Ö2)*

"Bu defa çocuklarla tekrar etmeye başlıyoruz yavaşça. Hatta şarkıya uygun hareketlerle sözleri somutlaştırıyorum daha akılda kalıcı olsun diye. En sonunda da hareketleri ben gösterip sözleri onların hatırlamasını sağlıyorum." (Ö19)

Önceden dinletme. *"Öncesinden şarkıları telefonuma veya bilgisayarıma indiriyorum. Diğer etkinlikleri yaparken öncesinden şarkıyı açıyorum çocuklar dinliyorlar, onlara ben de eşlik ediyorum. Böylelikle şarkıyı çocukların dinlemelerini, aşina olmalarını sağlıyorum." (Ö6)*

"Tabii şarkıyı öğrenmeden önce ben diğer etkinliklerde öğreteceğim şarkıyı açıyorum o sırada kulaklarına şarkı yerleşmiş oluyor bu da şarkı öğretiminde kolaylık sağlıyor." (Ö10)

Mesela onlarla sanat etkinliği yaparken önce kulak aşinalığı olması için şarkıyı dinletiyorum. Zaten onlar bir süre sonra alışıyorlar ve kendi kendilerine söylemeye başlıyorlar. Serbest zamanlarda da açıyorum." (Ö18)

"Tekrar ederek öğretmeye çalışıyoruz tabii sıkmadan, bu çok önemli. Daha sonra ben köy okulunda çalıştım yıllarca ve orada internet yoktu. Ben de sesimi evde kaydediyordum ve diğer etkinliklerde şarkıyı dinletiyordum arkadan ki kulak aşinalığı olsun diye. Hem böyle çocuğa 'bu şarkıyı öğreneceksin!' diye dikte etmemiş oluyoruz." (Ö20)

Bütün parça bütün. *"Önce şarkının bütününü çocuklara dinletiyorum sonra çocuklar merak ettikleri şeyi soruyorlar. Zaten sormasalar bile ben onlara içerisinde öğretmek istediğim kelimeleri resimlerle sunuyorum. Daha sonra şarkıyı bölüm bölüm çalışmaya başlıyoruz ve sonrasında da şarkıyı tekrar bütün şekilde söylüyoruz" (Ö2)*

"Belli bir yöntem var mı bilmiyorum ama öncelikle şarkının tamamını dinletiyorum çocuklara. Daha sonra bölümlere ayırıyorum bir kıta ya da iki kıta şarkının zorluğuna, güçlük derecesine göre değişiyor bu şekilde tekrar ediyoruz. Önce bir bölümünü dinliyoruz sonra birlikte söylüyoruz sonra toptan öğretiyorum ve bunu bir hafta boyunca tekrar ettiriyorum." (12)

Video. *"Çocuklar şarkıların videolarını gördüklerinde kesinlikle daha çok adapte oluyorlar. Bundan önce 4 yıl görev yaptığım okulda akıllı tahtam vardı. Zaten ilk görev yerim de orasıydı. Göreve direkt akıllı tahta ile başladığımdan çok zorlanmadım." (Ö11)*

Gösterip yaptırma. *"Çocuklar okuma/yazma bilmedikleri için biz gösterip yaptırma tekniği uyguluyoruz. Yani önce ben söylüyorum birkaç defa sonra onlar tekrar etmeye çalışıyorlar." (Ö17)*

Orff yöntemi. *"Genelde son zamanlarda Orff eğitimi ön planda. Bunla alakalı seminerler de aldık. Orff yöntemini kullandığım zaman onların dikkatini çekebiliyorum ve daha rahat öğretebiliyorum bu şekilde." (Ö15)*

Dramatizasyon. *"…ya da maske, kostüm, kukla kullanıp dramatizasyon yöntemini kullanıyorum şarkıyla birlikte." (Ö1)*

Oyun. *"Şarkıyı öğrettikten sonra da aynı şarkıyla eğitici oyun oynatıyorum ki şarkı pekişsin diye." (Ö1)*

"Yöntem ve teknikler" temasında; öğretmenlerin çoğu şarkıları yavaş yavaş, sık sık tekrar ettirerek ve zamana yayarak öğrettiğini, bunun daha kalıcı ve faydalı olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca şarkıları öğretirken kıta kıta, bölüm bölüm çalıştırdıklarını ve daha sonra şarkının bütününü öğrettiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenler müzik etkinliklerine başlamadan önce diğer etkinliklerde şarkıları açtıklarını, bu şekilde kulak aşinalığı kazanmalarını istemiştir. Araştırmaya katılan beş öğretmen ise şarkıyı önce bütün olarak dinlettiğini daha sonra şarkıyı bölüm öğretip en son bütün olarak söylettiğini ifade etmiştir. Sadece bir öğretmen şarkının hepsini bütün olarak öğrettiğinden söz etmiştir. Öğretmenlerin bir kısmı şarkıları öğretirken gerek kavramlara yönelik görsellerle gerekse hareketlerle şarkıları somutlaştırmıştır. Ayrıca şarkıları dinletirken videodan yararlanan öğretmenlerden bazıları, şarkıdaki görseller sayesinde daha çok odaklandıklarını ifade etmiştir. Bunun yanında dramatizasyon, oyun ve dansı içine katarak şarkıyı hem daha eğlenceli hem de daha kalıcı hale getirmeye çalışmışlardır. Orff yöntemini kullanan öğretmenlerden bazıları çocukların dikkatini şarkıya daha çok verdiğinden söz etmiştir.

Öğretmenlerden birkaçı şarkıyı öğretirken şakıya eşlik ettiğinden, şarkıları söylerken jest ve mimiklerden faydalandığından ve sesini nasıl tonlaması gerektiğinden bahsetmiştir.

Anasınıfı öğrencilerinize öğrettiğiniz şarkıların çocuğun hangi gelişim alanlarını desteklediğini düşünüyorsunuz? Araştırma sorusuna yönelik bulgular

Tablo 4. Şarkıların Hangi Gelişim Alanlarını Desteklediğine İlişkin Tablo.

Ana Tema	Alt Tema	Frekans (f)	Yüzde (%)
Gelişim Alanları	Dil	19	21.3
	Bilişsel	17	19.1
	Psikomotor	15	16.9
	Sosyal/duygusal	12	13.5
	Fiziksel	9	10.1
	Öz bakım	9	10.1
	Ahlak	8	9.0

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların düşünceleri "Gelişim alanları" teması olarak belirlenmiştir.

"Gelişim alanları" teması kapsamında; dil (19), bilişsel (17), psikomotor (15), sosyal duygusal (12), fiziksel (9), öz bakım (9), ahlak (8) kodları yer almaktadır. Bu kodlara ilişkin bazı öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir;

Dil. *"Temel olarak ele alacak olursak dil gelişimini destekler. Ben Van'da görev yaptığım için çocuklar ikinci bir dili öğrenmiş oluyorlar bundan dolayı şarkıları çok sık kullanıyorum. Çocukların yaş seviyesine uygun şarkılar seçiyorum ve bu şekilde onların dil gelişimlerini destekliyorum." (Ö2)*

"Tabii ki en başta dil gelişimini destekliyor. Şarkıları söylerken doğru telaffuz etmeyi de öğreniyorlar." (Ö7)

"Hepsini diyebilirim. Bir kere şarkı söylerken tamamen dil gelişimine hitap ediyor diyebilirim." (Ö11)

Bilişsel. *"Bunun dışında bir şarkıyı öğrendiğimiz zaman aslında o şarkıyla birçok şeyi öğreniyoruz. Mesela yağmurla ilgili bir şarkı öğreniyoruz sonra bir bakmışız ki yağmurun nasıl yağdığını öğrenmişiz. Bu şekilde de bilişsel gelişimi destekliyor." (Ö2)*

"İlk olarak aklıma bilişsel gelişim alanı geliyor. Etkinliklerde verdiğim kazanımlar bilişsel gelişim alanını destekliyor. Olay örgüsünü sıralamaları, onu fark etmeleri ya da eksik olan parçayı bulmaları gibi..." (Ö7)

"Bilişsel gelişimi desteklediğini düşünüyorum çünkü şarkıyı söylerken aynı zamanda o kelimeleri kafalarında oturtuyorlar 'ben ne diyorum?' diye." (Ö17)

Psikomotor. *"Psikomotor gelişimi açısından el-göz koordinasyonu, büyük ve küçük motor becerilerini geliştirir." (Ö5)*

"Bedensel devinim hareketleri, ya da ritim çalışmaları yaptıkları için psikomotor da olabilir." (Ö12)

"Hareket ve dansla şarkılara eşlik ettikleri için motor gelişiminde de etkili." (Ö13)

Sosyal/duygusal. *"Bir ikincisi şarkılar duygulara hitap ettiği için, çocuklara kendilerini ifade etme fırsatı tanıdığı için sosyal-duygusal gelişimi destekler. Çocuklar şarkılarla duygulara eğilip, duygularının farkına varabiliyorlar. Şarkıyı hep birlikte söylediğimizde kendilerini topluluğun içinde ait hissedebiliyorlar, bir şeyin parçası olup iletişim becerilerini geliştiriyorlar." (Ö2)*

"İşte grup içerisinde bütün olarak şarkı söyledikleri için sosyal duygusal gelişim alanını desteklediğini düşünüyorum." (Ö16)

Fiziksel. *"Nefes çalışmaları, ısınma çalışmaları, şarkıların yanında yaptığımız hareketler ise fiziksel gelişim alanını desteklemektedir." (Ö7)*

"Gelişim alanları" temasında; öğretmenlerin neredeyse tümü şarkıların öncelikle dil gelişimine katkı sağladığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu yeni öğrenilen kavramları göz önünde bulundurarak bunun bilişsel gelişim alanını desteklediğini söylemiştir. Yine büyük bir çoğunluk müzik etkinliklerinde yapılan ritim çalışmaları sayesinde çocukların psikomotor becerilerinin geliştiğini dile getirmiştir. Öğretmenler, duyguları harekete geçirme özelliğinden ve çocuklara grup halinde etkinlik yapmalarına olanak sağladığından dolayı şarkıların sosyal duygusal alanı da desteklediğini ifade etmiştir. Ayrıca Nefes ve ısınma hareketleri sayesinde müziğin fiziksel gelişim alanında da etkili olduğunu dile getirmişlerdir. Bunun yanında kavramlar sayesinde şarkının, çocukların öz bakım becerilerinde ve ahlak gelişiminde önemli bir rolü olduğunu ifade etmişlerdir.

Anasınıfı öğrencilerinize öğrettiğiniz şarkıları müzik etkinlikleri dışında başka hangi etkinliklerle bütünleştiriyorsunuz? Araştırma sorusuna yönelik bulgular

Tablo 5. Şarkıları başka etkinliklerle bütünleştirmeye ilişkin tablo.

Ana Tema	Alt Tema	Frekans (f)	Yüzde (%)
Etkinlik Bütünleştirme	Oyun ve hareket	17	12.8
	Drama	15	11.3
	Türkçe/dil	15	11.3
	Sanat	11	8.2
	Hikâye	10	7.5
	Serbest zaman	10	7.5
	Matematik	10	7.5
	Fen ve doğa	8	6.0
	Dans	8	6.0
	Kitap okuma	8	6.0
	Resim	7	5.3
	Güne başlama	7	5.3
	Okuma yazma	7	5.3

Tablo 5 incelendiğinde katılımcıların düşünceleri "Etkinlik bütünleştirme" teması olarak belirlenmiştir.

"Etkinlik bütünleştirme" teması kapsamında; oyun ve hareket (17), drama (15), Türkçe/dil (15), sanat (11), hikâye (10), matematik (10), serbest zaman (10), fen ve doğa (8), dans (8), kitap okuma (8), resim (7), güne başlama (7), okuma yazma (7) kodları yer almaktadır. Bu kodlara ilişkin bazı öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir;

Oyun ve hareket. *"Oyun etkinliklerinde; müzikle oynadıkları oyunlar daha fazla hoşlarına gidiyor bu nedenle oyun etkinliklerinde de müzikten yararlanmaya çalışıyorum." (Ö5)*

"Genelde oyun etkinliklerinde müzik oluyor. Müziğin sakinleştiği yerde onların sakinleşmesi, müziği takip ederek hareketlerini düzenlemeleri…" (Ö7)

"Onun dışında özellikle hareket ve oyun etkinliklerinde de kullanırız." (Ö15)

Drama. *"Drama etkinliklerinde; dramatize edilebilecek şarkıları söylemek çocuklarımın hayal gücünü geliştiriyor ve olayları gözlerinde canlandırmalarına yardımcı oluyor." (Ö5)*

"Ben genelde drama etkinlikleriyle birleştiriyorum. Mesela 'hadi şimdi bir ormandayız' diyorum 'yağmur yağmaya başladı şakır şakır, şimşek çakmaya başladı' ya da 'aslan geldi, kurt geldi' diyerek onların taklitlerini yapmaya çalışıyoruz onlarla ve bunlarla alakalı şarkılar söylüyoruz. Dramayla müzik aslında bayağı iç içe. Dramayla müziği birleştirdiğimde bu durum hem onları motive ediyor hem de güzel vakit geçirmelerine yardımcı oluyor." (Ö6)

"Drama etkinliklerinde de kullanabiliyorum. Genelde sözsüz müzikleri tercih ediyorum drama etkinliklerinde." (Ö20)

Türkçe/dil. *"Türkçe dil etkinliklerinde zaten doğrudan şarkıyı kullanmış oluyoruz çünkü hem kelime dağarcığını geliştirmek açısından hem de cümle yapıları açısından bunlar hep dil etkinliklerinin alanı." (Ö4)*

"Türkçe etkinlikleriyle. Genelde işlediğim konuyla alakalı şarkılar belirliyorum." (Ö13)

Sanat. *"Sanat çalışmalarının hepsinde kullanırım özellikle klasik müziği. Herhangi bir sanat çalışması yaparken arka fonda onların yaratıcılığını geliştirecek aynı zamanda müziksel işitme becerilerini artıracak eserler seçiyorum." (Ö2)*

"Sanat etkinliği yaparken enstrümantal müzik açıyoruz. Çocuk müziği arka taraftan duyduğu zaman kendini daha fazla verebiliyor yaptığı işe. Konsantre olması açısından sanat etkinliklerinde kullanabiliyoruz." (Ö4)

Hikâye. *"Mesela Türkçe etkinliği öncesinde okuduğum bir hikâye vardır ya da çocukları karşıma almışımdır konuşmuşumdur onlara söz hakkı vermişimdir. Bunları destekleme amaçlı şarkılar seçebiliyorum." (Ö13)*

"Hikâye saatini çocuklarım çok seviyorlar ve orada da şarkılardan faydalanıyorum tabii." (Ö20)

Matematik. *"Matematik etkinliğinde sayı şarkılarını kullanıyorum. Diyelim 10'a kadar rakam öğretiyorum, 'Baloncu amca kaç balonun var?' '1 2 3 4 5' diye rakamları tekrar ediyoruz." (Ö3)*

"Matematik etkinliklerinde sayıları öğretmek istediğimde şarkılarla öğrettiğimde daha eğlenceli ve keyifli oluyor." (Ö10)

Serbest zaman. *"Ayrıca serbest zamanlarda çocuklar öğrenme merkezlerinde oynarken öğretilen müziklerin arka fonda çalmasına, kimi zaman da rahatlatıcı klasik müzikler açmaya özen gösteriyorum. Çünkü çok daha rahat ve özgürce oyuna odaklanmalarına yardımcı olduğunu düşünüyorum." (Ö5)*

Fen ve doğa. *"Mevsimlerde de şarkıyı kullanmıştım. Dolayısıyla Fen ve Doğa etkinliklerinde de kullanıyorum." (Ö3)*

Resim. *"Bir de resim etkinliklerinde boyama, kesme, oyun hamuru yaparken müzikten çok faydalanıyorum. Hem ben şarkı açtığımda bildikleri şarkıysa eğer şarkıyı söylüyorlar hem de bir yandan elleri çalışıyor." (Ö6)*

Güne başlama. *"Gün içinde bizim belli zamanlarımız var. Mesela güne başlama zamanımız. Güne başlarken o gün öğreteceğim şarkıyı dikkat çekme amaçlı açıyorum. Günü değerlendirme zamanında da öğrendiğimiz şarkıyı ele alabiliyorum." (Ö8)*

Okuma yazma. *"Okuma yazma çalışmalarında da sesler üzerinden eğitim verdiğimiz için müziğe başvuruyorum." (Ö16)*

"Etkinlik bütünleştirme" temasında; öğretmenlerin tümüne yakını müzik etkinliğini oyun ve hareket etkinliği ile bütünleştirmiştir. Oyunlarda müzikten faydalanan öğretmenlerin bazıları şarkılı oyunları tercih ettiklerini, çocukların bundan daha fazla hoşlandıklarını dile getirmiştir. Yine öğretmenlerin birçoğu müzik etkinliğini drama etkinlikleriyle bütünleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Drama etkinliğiyle müzik etkinliğini bütünleştiren öğretmenlerin bir kısmı sadece müzikten faydalanmıştır geri kalan kısmı ise ya drama konusuna uygun şarkılar tercih etmiş ya da uygun şarkılar tercih edip bu şarkıları dramatize etmiştir. Öğretmenlerin yarısından fazlası müzik etkinlikleriyle sanat etkinliklerini birleştirdiğini, genelde resim yaptıklarında arka fonda şarkı ya da müzikten faydalandığını dile getirmiştir. Öğretmenlerin bir kısmı hikâye ve müzik etkinliklerini birleştirdiğini, hikâye anlattıklarında dikkat çekebilme amaçlı konuyla alakalı şarkılardan faydalandıklarını söylemiştir. Müzik etkinlikleriyle birleştirilen bir diğer etkinliğin ise matematik olduğunu söyleyen öğretmenler, genelde sayıları öğretirken sayılara yönelik şarkıları pekiştireç olarak kullandıklarını ya da direkt şarkılar vasıtasıyla sayıları öğrettiklerini dile getirmişlerdir. Aynı şekilde fen ve doğa etkinliklerinde mevsimleri ya da buna benzer konuları ele almak için şarkılardan faydalanılmıştır. Kitap okuma ve yazma etkinliklerinde de kelimeleri daha etkili öğretebilmek amacıyla öğretmenlerin bir kısmı şarkıdan faydalanmıştır. Bunun dışında serbest zamanlar ve güne başlama etkinliklerinde hem eğlenmeleri için hem de müzik etkinliğinde öğretilecek şarkının önceden dinletilmesi için öğretmenler genelde müzik ve şarkıdan faydalanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin bazıları dans etkinliğinde de müzikten faydalanmıştır.

Anasınıfı öğrencilerinizle yaptığınız müzik etkinliklerinde kullandığınız şarkıları hangi kaynaklardan elde etmektesiniz? Araştırma sorusuna yönelik bulgular

Tablo 6. Kullanılan kaynaklara ilişkin tablo.

Ana Tema	Alt Tema	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kaynak	YouTube	20	45.5
	İnstagram	11	25.0
	Kitap	6	13.7
	EBA	2	4.5
	Hazır plan	2	4.5
	Şarkı yazma	2	4.5

	Google	1	2.3

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların düşünceleri "Kaynak" teması olarak belirlenmiştir.

"Kaynak" teması kapsamında; YouTube (20), İnstagram (11), kitap (6), EBA (2), hazır plan (2), şarkı yazma (2), Google (1) kodları yer almaktadır. Bu kodlara ilişkin bazı öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir;

Youtube. *"Direkt bir kaynak söylemem gerekirse bu youtube olur. Orada takip ettiğim birkaç kişi var onların tarzlarını, şarkıları yorumlayışını beğeniyorum. Müzik etkinliği denilince ne olduğunu anladıklarını düşündüğüm kişiler bunlar. YouTube çok geniş bir mecra ve çok farklı şeyler olabiliyor. Dediğim gibi yorumlama açısından veya görsel olarak desteklemesinden dolayı YouTube'tan memnunum. Bazen şarkıya odaklanacaksak görüntüyü kapatabiliyorum ya da görüntüsü olmayan şarkıları tercih ediyorum." (Ö7)*

"Tamamen YouTube'tan faydalanıyorum. Lise ve üniversite döneminde satın aldığım müzik kitapları ve CD'lerim var ama şu an onları kullanmak mümkün değil. Hatta ben CD'yi kullanmaya kalktım mp3 formatında olmadığı için çalıştıramadım. YouTube kesinlikle zengin ve güvenilir bir içerik." (Ö11)

"İnternet çağında olduğumuz için genelde YouTube'tan buluyorum. Özellikle YouTube'ta birkaç öğretmen arkadaşımız var, onların şarkıları çok güzel. Onları takip ediyorum." (Ö18)

İnstagram. *"Aynı zamanda İnstagram'dan da faydalanıyorum. Kesinlikle faydalı olduğunu düşünüyorum çünkü sadece üniversitede öğrendiğimiz şarkılarla sınırlı kalsaydık çok fazla verim alamazdık, biz de sıkılırdık diye düşünüyorum. İnternette çok fazla çeşitlilik var. Şarkı yazıp paylaşanlar, yabancı şarkıları Türkçeye uyarlayanlar. Bence kesinlikle çok faydalı oluyor." (Ö9)*

"Çoğunlukla şarkıları sosyal medyadan, diğer okul öncesi öğretmenlerinin sayfalarından buluyorum." (Ö19)

"İnstagram'da birçok sayfayı takip ediyorum, onlardan çok fazla şey de öğrenebiliyorum. Çünkü orada daha önce çocuklar üzerinde bu şarkılar denenmiş ve olumlu sonuçlar alınmış. Bundan dolayı ben de çocuklara gönül rahatlığıyla öğretebiliyorum. Genelde sosyal platformları çok kullanıyorum, memnunum da açıkçası." (Ö20)

Kitap. *"Onun dışında bizim kullandığımız kaynaklar var mesela okul öncesinde setler oluyor kitap setleri falan. Farklı yayınların kitapları oluyor ve onların bize sağladığı arşiv oluyor, o arşivlerden faydalanıyorum ve aktif kullanıyorum." (Ö4)*

"Onun dışında okul öncesine yönelik kitaplar var zaman zaman onlardan da faydalanabiliyoruz. Genelde memnunum istediğim şarkıya erişebiliyorum." (Ö16)

EBA. *"Genelde youtube üzerinden video olarak açıyorum ya da EBA'da varsa video içerikli şarkıları açıyorum." (Ö13)*

Hazır plan. *"Okul öncesinde şöyle bir şey var, çoğunlukla hazır planlar kullanılıyor. Özellikle ilk 2 senemde kullandım." (Ö19)*

Şarkı yazma. *"Müzikle uğraştığım için çoğunlukla kendim yapıyorum. Bu son nokta oluyor. Şarkı bulamayınca mecburen yaratıcılığa başvuruyoruz." (Ö2)*

"Eğer istediğim kavrama yönelik şarkı bulamazsam kendim bazen yazmaya çalışıyorum çok nadir de olsa." (Ö6)

"Kaynak" temasında; öğretmenlerin hepsi youtube kullandıklarını gerek şarkıları bulma gerekse dinletme açısından yoğun olarak YouTube'u yoğun bir şekilde kullandıklarını ifade etmişlerdir. YouTube yoluyla şarkıların video ve görsellerinden de faydalandıklarını dile getiren öğretmenler, çocukların hem şarkıyı daha dikkatli dinlediklerini hem de belli başlı hareketleri sergilemelerine yardımcı olduğunu ifade etmiştir. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu ise sosyal medyadan faydalandıklarını, buradaki gruplardan yeni şarkılar keşfettiklerini, kavramlara uygun şarkıları rahatlıkla bulabildiklerini ifade etmiştir. Öğretmenlerin sadece ufak bir kısmı kaynak için kitaptan faydalandıklarını söylemiştir. Bunun dışında çok azı eğer video içerikli şarkılar varsa EBA'dan yararlandıklarını dile getirmiş diğer bir kısmı ise hazır planlardaki örnek şarkıları kullanmıştır. Kavramlara yönelik hiçbir şarkı bulamayan öğretmenler ise kendi şarkılarını kendilerinin bestelediklerini söylemiştir. Ayrıca sadece bir öğretmen şarkıları Google üzerinden aradığını ifade etmiştir.

Anasınıfı öğrencilerinize şarkı repertuarı oluşturmak için başvurduğunuz kaynaklar açısından karşılaştığınız güçlükler nelerdir? ve Anasınıfı öğrencilerinize şarkıları öğretirken karşılaştığınız güçlükler nelerdir? Araştırma sorularına yönelik bulgular:

Tablo 7. Kaynak bulma ve şarkı öğretmeye yönelik karşılaşılan güçlüklere ilişkin tablo.

Ana Tema	Alt Tema	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kaynaklar açısından karşılaşılan güçlükler	Kavramlara yönelik şarkı	3	25.0
	Yetersiz kaynak	3	25.0
	Şarkı eleme	2	16.8
	Nota okuma	1	8.3
	Hazır kaynak	1	8.3
	Yaş düzeyine uygunluk	1	8.3
	Kullanılan yöntem ve tekniklere uygunluk	1	8.3
Şarkıyı öğretme açısından karşılaşılan güçlükler	Dikkat dağınıklığı	6	24.0
	Akılda tutma	4	16.0
	Utangaç	3	12.0
	Ses tonlama	3	12.0
	Anadil	2	8.0
	Telaffuz	2	8.0
	İlgi	2	8.0
	Dikkat çekme	2	8.0
	İnternet	1	4.0

Tablo 7 incelendiğinde katılımcıların düşünceleri "güçlükler" teması; "kaynaklar açısından karşılaşılan güçlükler" ve öğretme açısından karşılaşılan güçlükler" alt teması olarak belirlenmiştir.

"Kaynaklar açısından karşılaşılan güçlükler" alt teması kapsamında; kavramlara yönelik şarkılar (3), yetersiz kaynak (3), şarkı eleme (2), nota okuma (1), hazır kaynak (1), yaş düzeyine uygunluk (1), kullanılan yöntem ve tekniklere uygunluk (1) kodları olarak belirlenmiştir. Bu kodlara ilişkin bazı öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir;

Kavramlara yönelik şarkılar. *"Maalesef öğreteceğim kavramlara yönelik yeteri kadar şarkıya ulaşamıyorum." (Ö6)*

"Her gün bir iki etkinlik yapıyoruz ve bunlarla ilgili kavramlarımız var. Ama daha detaya indiğimizde kavramlarla alakalı eksiklik olduğunu görüyorum. Çoğunluk olarak başlangıç aşaması için en temel şeylerle ilgili şarkılar var mutlaka ama daha detaya girmek istediğimde şarkı bulamayabiliyorum." (Ö7)

"Bazı konularla ilgili hiç şarkı yok ya da ben bulamıyorum. Daha çok belli başlı konularla ilgili şarkılara daha çok erişebiliyorum. Bazı konularla ilgili şarkılara ulaşmakta güçlük yaşıyorum." (Ö9)

Yetersiz kaynak. *"Yeteri kadar kaynak bulamıyorum. Daha çok öğretmenleri takip etmeye çalışıyorum ve bu şarkıları da biriktirmeye çalışıyorum." (Ö6)*

"Daha önce de dediğim gibi şarkıları internet üzerinden elde ediyorum. Burada birbirine benzeyen birçok oluşum var yani aynı ezgiyi dönüştürmüş dönüştürmüş vermişler. Farklı ve güncel kaynaklara ulaşmakta şu günlerde zorluk yaşıyoruz. Kaynaklardaki farklılık ve güncellik kısırlaşmış durumda." (Ö17)

Şarkı eleme. *"Şarkıların bazıları remix gibi oluyor ya da içinde farklı türden sesler oluyor ve bu sesler öğretmek istediğim şarkının önüne geçebiliyorlar. Bunları elerken bazen zorlanabiliyorum. Bazen benim de ilk dinlediğim şekli bu olabiliyor ve orijinalini dinlediğimde neden ilk bunu dinlememişim diye üzülüyorum çünkü çocuklar ilk dinlettiğime alışıyorlar ve onu dinlemek istiyorlar." (Ö7)*

"Bunun dışında seçeneklerin çok fazla olması da kafa karıştırıcı olabiliyor. Alternatifler çok olunca hangisini seçeceğim konusunda biraz daha fazla düşünmem gerekiyor. Bu da kafa karışıklığına sebep olabiliyor." (Ö20)

Nota okuma

"Kaliteli çocuk şarkısı bulmak kolay değil, araştırmak gerekiyor. Çocuk şarkılarına kitaptan ulaşabilmek için tabii ki nota okuyabilmek gerekiyor bunda zorlanıyorum." (Ö2)

Hazır kaynak. *"Yani aslında doğrudan bize sağlanan kitaplar var MEB'in kitapları gibi. Orada plana yönelik hazır bir şarkı arşivi yok mesela. Ben sabah sporu için müzik arıyorum ya da belli rutinler için müzik arıyorum diyelim, bunlara ulaşmak tamamen benim inisiyatifimde." (Ö4)*

Yaş düzeyine uygunluk. *"Çok fazla şarkı var ama bir kısmı çocuklara öğretebileceğim düzeyde değil." (Ö6)*

Kullanılan yöntem ve tekniklere uygunluk. *"Önceki soruda da belirttiğim gibi müzik etkinliklerinde kullandığım kaynaklardaki şarkıların bir kısmı kullandığım yöntem ve tekniklere uygun olmadığı için zorluk yaşayabiliyorum." (Ö5)*

"Kaynaklar açısından karşılaşılan güçlükler" alt teması kapsamında; öğretmenlerin bir kısmı kavramlara yönelik yeteri kadar şarkının olmadığını, en temel kavramlara yönelik şarkılar bulabildiklerini fakat daha detay indiklerinde ise o kavramlara yönelik şarkılar bulamadıklarını dile getirmiştir. Yine öğretmenleri bir kısmı yeteri kadar kaynak bulamadığını ifade etmiştir. Şarkıları bulabilen öğretmenler ise şarkıların YouTube'ta çok farklı versiyonlarının olduğunu, bunları elemekte zorluk yaşadığını dile getirmiştir. Nota okuyamadığı için kitaplardan faydalanamadığını söyleyen öğretmenler bu konuda da zorluk yaşadıklarını söylemiştir. Öğretmenlerin bir kısmı ise kavramlara ve plana yönelik hazır bir kaynak olmadığını ve bundan dolayı şarkı bulmakta zorluk yaşadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerden biri şarkıların çok olduğundan fakat yaş düzeylerine uygun olmadığından bahsetmiş diğeri ise şarkıların kullanılan yöntem ve tekniklere uygun olmadığını bundan dolayı şarkı bulmakta zorluk yaşadığını dile getirmiştir.

"Şarkıyı öğretme açısından karşılaşılan güçlükler" alt teması kapsamında; dikkat dağınıklığı (6), akılda tutma (4), utangaç (3), ses tonlama (3), anadil (2), telaffuz (2), ilgi (2), dikkat çekme (2), internet (1) kodları olarak belirlenmiştir. Bu kodlara ilişkin bazı öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir;

Dikkat dağınıklığı. *"Özellikle çocukların yaş ve gelişim özellikleri dolayısıyla ilgilerinin kısa süreli olmasından dolayı güçlük yaşayabiliyorum. Dikkatleri kısa sürede dağıldığı için aşamalar arasındaki geçiş dengesini kontrollü bir şekilde yürütmem gerekiyor." (Ö5)*

"Bazı çocuklar şarkıları bildikleri için söyleyebiliyorlar hemen. E öyle olunca ilk önce kulak aşinalığı olsun diye şarkıyı dinletmem, o şarkıyla alakalı hikâye okumam onları biraz sıkabiliyor bundan dolayı hemen şarkıya geçmek istiyorlar. Böyle olunca da dikkatleri dağılabiliyor. (Ö7)

"Öncelikle çocukların yaşları 5 olduğu için dikkatleri kısa sürede dağılıyor. Mesela şarkının ikinci kıtasına geçtiğimizde dikkatleri dağılmış oluyor ya da arkadaşlarından biri el hareketi yapıyor diğerleri o tarafa dönüyorlar. Bu da şarkıya yoğunlaşmalarını ya da dikkatli dinlemelerini engelliyor." (Ö8)

"Dikkat dağınıklığı yaşıyoruz. İstemedikleri zaman bir müzik etkinliği yapacaksam dinlemiyorlar, dikkatlerini vermiyorlar. Genelde onları şarkıya hazırlamaya çalışıyorum ki şarkı söylemek için motive olsunlar. Ama dikkatlerini vermedikleri zaman benim için güçleşiyor şarkı öğretmek. O yüzden şarkıyı onlar hazır olduklarında öğretiyorum, planım dahilinde tabii." (Ö12)

Akılda tutma. *"Ya aslında bu yaş grubuna göre değişiyor. Mesela benim bu yıl çalıştığım yaş grubu 3 yaş grubuydu. 5 yaşla çok rahat müzik etkinliklerini yapıyorduk. Hem çabuk öğreniyorlardı hem de daha sonra şarkıları hatırlayabiliyorlardı. Ama 3 ve 4 yaşta hatırlamak biraz daha güç olabiliyor. Bu yüzden şarkıları sürekli tekrar etmemiz gerekiyor ya da belli etkinliklere şarkıları dahil etmemiz gerekiyor. Mesela gün içinde yaptığımız etkinliklerde derleyici toplayıcı olarak şarkıları kullanıyoruz. Dönem başında öğrendiği bir şarkıyı bir iki ay içinde unutabiliyor. Akılda tutmayla alakalı problemler yaşıyorum." (Ö7)*

"İlk etapta çocuklar şarkıyı kapmış olsalar da birkaç gün geçtiğinde tabii ki bu yaş grubu çabuk unutabiliyor. O konuda sıkıntı yaşayabiliyorum. Yani üstünden zaman geçince tekrar edilmezse unutmuş oluyorlar öğrendiklerini." (Ö19)

Utangaç. *"Onun dışında topluluk önünde şarkı söylemekten çekinen çocuklar var bu da zorluk yaşamama neden oluyor." (Ö8)*

"Bazı öğrenciler içine kapanık oluyorlar, şarkıyı söylerken utanıyorlar. En büyük zorluk o herhalde." (Ö18)

Ses tonlama. *"Sesimi tam olarak nasıl tonlamam gerektiğini bilmediğimden dolayı da sıkıntı yaşıyorum." (Ö3)*

"Maalesef notaları okuyamıyorum, tona da çok iyi girdiğimi düşünmüyorum. Bu konuda güçlük yaşıyorum. Belki nota okuyabilsem ya da tona girebilsem birçok şarkıyı daha kolay öğretebilirim." (Ö6)

Anadil. *"En önemlisi dil problemi yaşıyoruz. Türkçe bilmeyen öğrencilerim var. Bu sıkıntıyı bir iki ay yaşadık. Tabii ki öğreniyorlar sonradan ama bu büyük bir problem." (Ö1)*

İlgi. *"İlgi doğrultusunda bazı öğrenciler müzik etkinliklerine daha ilgiliyken bazıları daha ilgisiz olabiliyor. Bu durumda grup içerisindeki uyumu yakalamak biraz güçleşebiliyor. (Ö16)*

Dikkat çekme. *"Bir de şu zamanda çocuklar internetten şarkıları duymaya alıştıkları için bazen benim sesime kulaklarını vermeyebiliyorlar. Ben söylediğimde bazen 'öğretmenim bunun zaten hazırı var biz niye söylüyoruz ki' diyorlar. Onların dikkatini çekebilmem için bir müzik aletiyle eşlik etmeye çalışıyorum, en azından bu onların dikkatini çekiyor. Ya da müziğe hareket eklediğimde dikkatlerini çekebiliyorum." (Ö17)*

İnternet. *"Ukulele çalmaya merak saldım çocukların da dikkatini çekebilmek için. Çünkü elektrik ya da internet bağlantısı gittiği anda her şey gidiyor, müziği açamıyoruz. Telefondan açsam da çocuk sayısı fazla olduğu için ses çok duyulmuyor. Tek sıkıntım bu olabilir yani, internetin olmaması." (Ö10)*

"Şarkıyı öğretme açısından karşılaşılan güçlükler" alt teması kapsamında; öğretmenlerin bir kısmı çocukların yaş ve gelişim özellikleri dolayısıyla dikkatlerinin çabuk dağıldığından, dikkat dağınıklığı sebebiyle şarkıları öğretmekte zorluk yaşadıklarından bahsetmiştir. Öğretmenlerin diğer bir kısmı ise şarkıları akıllarında tutamadıklarından bahsetmiştir. Öğretmenlerin bazıları yaş düzeyleri düştükçe şarkıları akıllarında tutma oranlarının da azaldığını belirtirken diğer bir kısmı ise şarkıyı o gün öğrendiklerini ama ertesi günlerde unutabildiklerini söylemiştir. Grupta utangaç çocukların olduğunu belirten öğretmenler şarkı söylemekten çekindiklerini ve bundan dolayı şarkı söyletmekte problem yaşadıklarını dile getirmiştir. Öğretmenlerin diğer bir kısmı seslerini nasıl tonlaması gerektiğini bilmediğini, tona giremediğini ifade etmiştir. Anadil ve telaffuz'dan yana zorluk yaşadığını dile getiren öğretmenler, yaşadıkları bölgeden kaynaklı Türkçeyi sonradan öğrendiklerini ve kelimeleri telaffuz ettirirken de zorluk yaşadıklarını açılamıştır. Öğretmenlerden biri çocukların bazen ilgisiz olmasından ve dikkatlerini çekemediğinden bahsederken bir diğeri ise internetin olmadığı zamanlarda şarkıları açamadığından dolayı zorluk yaşadığını söylemiştir.

Buraya, bulgular kısmı eklenilmelidir. Araştırmada elde edilen bulgular; çalışmanın amacı ve problemini destekler nitelikte olmalıdır. Araştırmanın bütünlüğünü koruyacak biçimde ilgili tablo, şekil, grafik veya resimlerle açıklanmalıdır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Birinci alt probleme ilişkin sonuçlar. Katılımcılar, şarkıların söz ve müzik içeriğine dair dikkat ettikleri birtakım unsurlar olduğundan bahsetmiştir. Bu özelliklerin en temelde şarkı sözlerinin kavram ve kazanımlara uygun olması, olumlu içeriğe sahip olması, şarkıların tekrarlı, basit, kısa ve net olması gerektiği şeklinde ifade edilmiştir. MEB (2013), yayınlamış olduğu okul öncesi eğitim programında; çocuklara öğretilecek şarkıların verilen temaya uygun olması, olumlu birtakım özellikleri içeren kavramların yer alması, kısa, net, günlük yaşantıdan uzak olmayan, anlaşılır ve kolay olması gibi özellikleri barındırması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca yine MEB (2013)'in okul öncesi eğitim programına göre şarkının müziksel özelliklerine dair dikkat edilmesi gereken bazı unsurlar vardır. Bunlar; müzik cümlelerinin kısa ve tekrar edilebilir olması, müziğin çocukların ortak ses aralığında olması, basit ritmik kalıplara sahip olup ses ve söz uyumunun olması gibi birtakım önemli unsurlardır. Görüldüğü üzere literatür incelemesi sonucunda yapılan araştırmalarla katılımcıların düşünceleri birbiriyle paralellik göstermektedir.

İkinci alt probleme ilişkin sonuçlar. Öğretmenlerin bir kısmı şarkıya başlamadan önce yapılan hazırlık çalışmalarının önemli olduğunu dile getirmişlerdir. Ayrıca öğretmenler, ses açma, nefes egzersizleri, konudan önceden bahsetme gibi bir takım hazırlık aşamalarını kullanmışlardır. Vermiş oldukları bilgiler neticesinde her öğretmen, hazırlık aşamalarını uygulama kısmında kendine has yöntem ve teknik kullanmıştır. Ayrıca öğretmenler hazırlık çalışmalarını uygularken bunu oyunlaştırarak ve eğlenceli hale getirerek gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Sun ve Seyrek (1998)'in araştırma sonuçlarına göre şarkıları öğretme işlemine geçmeden önce çocukların şarkı söylenmeye hazırlanması oldukça önemlidir. Yine Sun ve Seyrek (1998)'e göre öğretmenler çocukları kendi deneyimlerine göre farklı yollar ve yöntemler bularak ve uygulayarak hazırlık çalışmalarını yürütebilir. Ekici (2010)'a göre ise şarkıyı öğretmeden önce yapılan nefes ve beden egzersizlerinin oyunlaştırılarak verilmesi hem eğlenceli hem de yararlıdır. Araştırma bulgularının sonuçlarına göre yapılan literatür çalışması ile öğretmenlerin, şarkıları öğretmeden önceki hazırlık çalışmalarına yönelik görüşleri arasında uyum olduğu gözlemlenmektedir.

Üçüncü alt probleme ilişkin sonuçlar. Öğretmenler müzik etkinliklerinde şarkıları öğretirken çocukların şarkıları daha iyi öğrenebilmeleri adına bir takım yöntem ve teknikler kullanmışlardır. Bu araştırma bulgularının sonuçlarına göre öğretmenlerin çoğu, şarkıları öğretmeden önce dinletmenin, şarkıları bütün şeklinde ya da parçalara ayırarak öğretmenin ve gün içerisinde ya da zamana yayarak tekrar ettirmenin, çocukların şarkıları daha kolay öğrenebilmelerinde etkili olduğunu ifade etmiştir. Dikici Sığırtmaç (2017)'a göre şarkının gün içerisinde veya diğer günlerde tekrar edilmesi şarkıyı öğrenemeyen çocuklara öğrenme fırsatı sunacaktır. Ayrıca Sun ve Seyrek (1998)'in yapmış oldukları çalışmaya göre öğretimin temel yöntemlerinden biri 'tümüyle öğretim yöntemi'dir. Bununla beraber bu yöntem her çocuk ve her şarkı için uygun olmayabilir. Bu gibi durumlarda 'bütün-parça-bütün' yöntemi uygulanmalıdır. Buna ek olarak yine Sun ve Seyrek (1998)'e göre şarkı öğretiminde çocukların ilgilerini diri tutacak sevimli ve esprili sözler söylenebilir, uygun devinimler yaptırılabilir ya da şarkı öğretimini bir oyun ortamında yaptırabilir. Katılımcı öğretmenlerin şarkı öğretimine yönelik uygulamış oldukları yöntem ve tekniklerin geçmişe yönelik yapılmış çalışmalarla birbirine paralellik gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Dördüncü alt probleme ilişkin sonuçlar. Bulgulardan elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin büyük bir bölümü müzik etkinliklerinin çocuğun tüm gelişim alanını desteklediğini dile getirirken diğer bir kısmı ise mutlaka en az iki

ya da üç gelişim alanını desteklediğini dile getirmiştir. Göncü (2016)'ye göre *müzik; bilişsel, duyuşsal ve devinişsel özellikleriyle insanın hayatında bir bütün olarak çok önemli ve etkili bir yer tutar.* Gül (2012)'e göre şarkı aracılığıyla çocukların sorumluluk duyguları gelişir, bireysel ve toplu iş yapabilme becerisi oluşur. Bu yolla çocuklar, yeni sözcükler öğrenir, duygularını anlama ve yaşama fırsatı bulurlar. Ayrıca Yıldız (2002)'a göre şarkılar vasıtasıyla çocukların yöresel ağız farklılıkları ortadan kalkar, konuşma bozuklukları düzelir ve bu şekilde daha güzel ve daha doğru konuşma becerisi edinirler. Bu sonuçlara göre ilgili literatür çalışması ile katılımcı öğretmenlerin söyledikleri arasında büyük benzerliklerin olduğu görülmektedir.

Beşinci alt probleme ilişkin sonuçlar. Öğretmenlerin görüşlerinden de anlaşıldığı üzere müzik etkinlikleri sadece müzik etkinlik saatinde değil bunun yanında tüm etkinlik saatlerinde de aktif olarak kullanılmıştır. Öğretmenler yeni bir kavram öğretirken kavramların unutulmaması adına ya da daha eğlenceli bir öğretme yöntemi oldu için çoğunlukla şarkılardan faydalanmışlardır. Bunun yanında oyun oynatırken şarkılı oyunları özellikle kullanmayı tercih edip çocukların ilgilerini daha fazla çekmeyi amaçlamışlardır. Dramatizasyon ve yaratıcı dansta da şarkıları ya da sözsüz müzikleri öğretmenler aktif bir biçimde kullanmışlar ve bu bütünleştirilmenin gerekli olduğundan bahsetmişlerdir. MEB (1993)'e göre müzik etkinlikleri planlanırken diğer etkinlikler arasında bağlantılar kurulmasına dikkat edilmelidir. Eğitim durumları düzenlenirken etkinliklerin bütünleştirilmesine ve birden fazla etkinliğin bir arada ele alınmasına özen gösterilmelidir. Öğretmen, planını hazırlarken aldığı hedefe uygun olarak birden fazla etkinliği bir araya getirebilir. Ayrıca Gökkaya ve Şentürk (2000)'e göre her çocuğun müzikten hoşlandığı düşünüldüğünde okul öncesi müzik kavramını sadece müzik etkinlikleriyle sınırlandırmak doğru olmaz. Müzik; serbest zaman etkinliklerinde, Türkçe/dil etkinliklerinde, drama ve oyun etkinliklerinde, belirli gün ve haftaların kutlanmasında önemli bir unsur, müzik etkinliklerinde ise başlı başına hedefleri gerçekleştirmeye yönelik bir araç ve çocuğun müzikal gelişimine katkıda bulunup müziksel yeteneklerinin ortaya çıkartılıp geliştirilmesine olanak sağlamayı amaçlayan bir eğitim aracı olarak düşünülmelidir. Katılımcı öğretmenlerin etkinlik bütünleştirmeye yönelik vermiş oldukları cevaplar ile geçmişe yönelik yapılan literatür çalışması sonucu elde edilen verilerin birbirleriyle paralellik gösterdiği görülmektedir.

Altıncı alt probleme ilişkin sonuçlar. Bu sonuçlara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin hepsi YouTube'u kullanmıştır. Büyük bir kısmı ise geri kalan sosyal medya ağlarını kullanmışlardır. Bu oran bize sosyal ağların ne denli fazla kullanıldığının bir kanıtı olduğunu göstermektedir. Yapılan çalışma neticesinde araştırmaya katılan öğretmenlerden sadece çok az bir kısmı kitaplardan faydalandıklarını dile getirmiş ve eklemişlerdir; *'Kitaptan baktığımda evet şarkı var ama nasıl bir ritim tutacağım, melodisi nasıl olacak bilmiyorum' (Ö9).* Buradan da anlaşıldığı üzere öğretmenler hem melodisinden hem de görsellerinden faydalanabildikleri için sosyal ağları kitaplardan daha çok tercih etmişlerdir. Gül (2012)'e göre Öğretmenlerin okul öncesi düzeyde ses eğitimi verme konusunda yeterli bilgiye sahip olmaları, öncelikle kendi seslerini doğru kullanma ve doğru şarkı söyleme ile ilgili temel becerileri sergileyebilmeleri ve sesin özellikleri ve ses eğitimi konusunda donanımlı olmaları sağlanmalıdır. Gülmez (2019)'e göre ise YouTube, okul öncesi dönem çocuklarının eğitiminde kullanılabilecek etkili bir medyadır. YouTube'un sağladığı görsel ve işitsel destek sayesinde birden fazla duyu organına hitap etmesi ve bu sayede soyut kavramları dahi somutlaştırarak okul öncesi dönem çocuğunun öğrenebilmesini sağlamaktadır. Ayrıca öğretim sırasında birden fazla duyu organının işe koşulması öğrenmenin kalıcılığını da artırmaktadır. İlgili literatür

incelendiğinde kullanılan kaynaklar açısından müzik eğitimine yönelik bilişim ağı üzerinden yapılan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ancak Gülmez (2019)'in 'Okul öncesi dönem kavram öğretiminde YouTube'un bir eğitim teknolojisi olarak kullanılması' adlı çalışmasından da anlaşıldığı gibi okul öncesi dönem çocuğunun öğrenme durumlarında, sağlamış olduğu görsel ve işitsel destek sayesinde YouTube'un daha somut ve kalıcı bir etki sağladığı görülmektedir.

Yedinci ve sekizinci alt problemlere ilişkin sonuçlar. Araştırma bulgularına göre öğretmenler kaynak bulmada yaşadıkları en büyük sıkıntının kavramlara yönelik şarkı bulamamak olduğunu dile getirmişlerdir. Belli başlı kavramlara yönelik şarkıların var olduğunu fakat daha detaya indiklerinde şarkı bulamadıklarını ya da kavramlara yönelik güncel şarkıların olmadığını ifade etmişlerdir. Öğretmenler bulamadıkları kavramlara yönelik çözümü ise şarkı yazmada bulmuşlardır. Gül (2012)'e göre çocukların müzik eğitiminde; onların ses özelliklerine uygun ve prozodisi kusursuz, sözleri dil gelişimlerine katkı sağlayacak nitelikte eğitim müziği örneklerine olabildiğince yer verilmelidir. Bu nedenle var olan okul öncesi şarkı dağarı gözden geçirilerek söz konusu amaçlar doğrultusunda düzenlenmeli, okul öncesi müzik etkinliklerinde ve diğer etkinliklerde kullanılabilecek müzik dağarı örnekleri artırılmalıdır. Gül (2012)'ün yapmış olduğu bu çalışma öğretmenlerin görüşlerini destekler niteliktedir. Şarkı öğretmeye yönelik yaşanan zorluklar ise öğretmenler tarafından şu şekilde ifade edilmiştir; *'En önemlisi dil problemi yaşıyoruz. Türkçe bilmeyen öğrencilerim var.' (Ö1), 'Anadilden dolayı zorluk yaşıyorum' (Ö2).* Literatür incelendiğinde doğu illerinde kullanılan ana dile yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bunun nedeninin ise yapılan çalışmalarda bölgesel farklılıkların etkili olduğu düşünülebilir.

ÖNERİLER

Ulaştığımız sonuçlardan yola çıkarak okul öncesi öğretmenlerine, Millî Eğitim Bakanlığına, kurum ya da kuruluşlara, YÖK'e ve okul öncesi dönem müzik alanında çalışan uzmanlara yönelik bazı önerilerde bulunulmuştur. Bu öneriler aşağıda yer almaktadır:

1. Şarkıların söz ve müzik içeriğine yönelik sonuçtan hareketle, çocuk şarkıları bestelenirken şarkıların çocuğun gelişim özellikleri dikkate alınarak oluşturulması önerilmektedir. Ayrıca YÖK'ün okul öncesi dönem için şarkıların oluşturulması noktasında okul öncesi eğitimcisi, okul öncesi dönem çocuğunu tanıyan çocuk gelişim uzmanı, okul öncesi dönem çocuğunu tanıyan müzik uzmanı gibi farklı disiplinlerden oluşan araştırmacıların yer aldığı projelerle kapsamlı bilimsel araştırmaların yapması gerektiği düşünülmektedir.

2. Şarkılara başlamadan önce yapılan hazırlık çalışmaları noktasında, okul öncesi lisans programlarında müzik derslerine giren öğretmenlere hazırlık aşamalarının teorikte ve pratikte daha üstünde durularak verilmesi önerilmektedir. MEB'in şarkılara hazırlık aşaması noktasında hizmet içi eğitimlere yer vermesi gerektiği düşünülmektedir. Bununla beraber YÖK'e okul öncesi dönem müzik derslerine yönelik okul öncesi dönem müzik eğitim uzmanlarının yetiştirilmesi ve bu alana daha fazla önemin verilmesi önerilebilir.

3. Okul öncesi lisans programlarında müzik dersine giren eğitimcilerin, öğretmen adaylarına şarkı öğretme noktasında uygulayacakları yöntem ve tekniklere yönelik daha fazla teorik bilgi vermelerinin ve pratik yaptırmalarının gerekli olduğu düşünülmektedir. YÖK'e okul öncesi lisans programları kapsamında müzik ders

sayısının artırılmasına yönelik yeniden bir planlama yapması tavsiye edilmektedir. Ayrıca MEB tarafından hizmet içi eğitimlerle bu yöntem ve tekniklere ilişkin seminerlerin ya da eğitimlerin düzenlenmesi önerilmektedir.

4. Kaynaklara ilişkin YouTube'un sıklıkla kullanıldığı sonucundan hareketle okul öncesi lisans programlarında müzik dersine giren eğitimciler tarafından öğretmen adaylarına internet üzerinden şarkıları seçme noktasında dikkat etmeleri gereken unsurlara yönelik eğitimin verilmesi önerilmektedir. Ayrıca en temelde YÖK'e; okul öncesi dönem öğretmen adaylarına verilecek müzik dersleri için okul öncesi müzik alanında uzman yetiştirmesi ve okul öncesi dönem müzik eğitiminin ilgili uzmanlar tarafından verilmesi tavsiye edilmektedir. MEB tarafından kaynaklar noktasında öğretmenlerin sosyal medyayı kullandığı gerçeğini gözeterek söz ve notaların yanında öğretmenlerin müziğine de erişebilecekleri bir sanal platform geliştirilmesi ve içeriğinin uzmanlar tarafından zenginleştirilmesi tavsiye edilmektedir. Ayrıca kavramlara yönelik şarkı bulma noktasında yine okul öncesi dönem müzik eğitimi alanında bulunan uzmanlara, kavram ve kazanımlara yönelik uygun güncel şarkılar üretmeleri ve bunu plan dahilinde düzenlemeleri önerilmektedir. Öğretmenlerin çok az bir kısmı kitaptan faydalandığını bunun sebebinin ise nota okuyamamak olduğunu dile getirmişlerdir. Buna yönelik okul öncesi lisans programlarında müzik ders sayısının YÖK tarafından artırılması ve içeriğinin genişletilmesi; okul öncesi müzik eğitimi alanında uzman öğretmenler yetiştirilip yine bu alanda uzmanlığı olan öğretmenlerin eğitim vermesi tavsiye edilmektedir.

Ayrıca hizmet içi eğitim seminerleriyle öğretmenlerin nota okuma ve çalgı çalmaya yönelik becerilerinin oluşturulması ya da geliştirilmesi yönünde gereken çalışmaların yapılması tavsiye edilmektedir.

KAYNAKÇA

Dikici Sığırtmaç, A. (2017). Okul Öncesi Dönemde Müzik Eğitimi. Ankara. Eğiten Kitap Yayıncılık.

Ekici, T. (2010). Okulöncesi ve İlköğretim Döneminde Çocuklara Yönelik Ses Eğitim. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(1), 159-182.

Gökkaya, R. & Şentürk, T.Z. (2000) Metge Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi Okul Öncesi Kurumlarında Müzik Etkinlikleri. Ankara: Atatürk Teknik, Anadolu Meslek Ve Meslek Lisesi Matbaası.

Göncü, İ. Ö. (2016). 4-6 yaş anaokulu çocuklarına uygulanan müzik eğitiminin müziksel ses ve işitsel algı gelişimlerine etkileri. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (İpekyolu Özel Sayısı), 2382-2392.

Gül, G. (2012). Okul öncesi altı yaş çocukları için oluşturulan şarkı dağarcığının müziksel gelişim düzeylerine etkisi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.

Gülmez, E. (2019). Okul öncesi dönem kavram öğretiminde youtube'un bir eğitim teknolojisi olarak kullanılması (Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü).

Kandır, A. & Türkoğlu, D. (2015). MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nın Müzikal Becerilerin Gelişimi Yönünden Değerlendirilmesi. Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal.

MEB, (2013) çocuk Gelişimi ve Eğitimi. Müzik Albümü, Ankara.

Sun, M., & Seyrek, H. (1998). Okul öncesi eğitiminde müzik. İzmir: Mey Müzik Eserleri Yayınları. Sun, M. (2006). Çocuklar ve gençler için şarkı demeti. Ankara: Sun Yayınevi.

Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. Eğitim ve Bilim, 23(112).

Yıldırım, A, & Simsek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (8. basım).

Yıldız, G. (2002). İlköğretimde müzik öğretimi. Ankara, Anı Yayıncılık.

Yıldız, G. & Nacakçı, Z. (2016). Okul öncesi dönem çocuklarının müziksel gelişim özellikleri: bir literatür derlemesi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(16), 38-45.

EMEĞİN DİJİTALLEŞMİŞ HALİ: GİG EKONOMİSİNİN KADINLAR AÇISINDAN AVANTAJLARI, ZORLUKLARI VE GELECEK POTANSİYELİ

Sadiye Oya IŞIKCI
İstanbul Kültür Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu, İstanbul, Türkiye, s.isikci@iku.edu.tr

ÖZET

İşgücü piyasasında yeni tanınmaya başlanmış dijital bir sektör olan Gig ekonomisi, bu kapsamda faaliyet gösteren bireylere tanıdığı esneklik, özerklik ve fırsatlar ile oldukça cazip bir iş modeli olarak kabul görmektedir. Özellikle tanımlanmış olan cinsiyet rolleri gereği ev işleri, çocuk bakımı gibi sorumlulukları üstlenmiş olan ve iş-yaşam dengesinin ön plana çıktığı kadınlar açısından böyle bir çalışma modeli, kadınların katılımını arttırmak noktasında önemli bir potansiyel taşımaktadır. Dolayısıyla bu çalışma modeli, istihdam piyasasında bir biçimde yer edinmemiş/edinememiş olan kadınlar için önemli bir fırsat oluşturmaktadır. Ancak madalyonun diğer yüzünde Gig modeli, çoğu ülkede olduğu gibi Türkiye için de bilinmeyen dinamikler arz eden, belirsizlikler içeren bir model olarak karşımıza çıkmakta olup, literatürde de bu modeli ele alan çalışmaların sınırlılığı dikkat çekicidir.Bu çalışmada, literatürde önemli bir boşluk arz eden Gig ekonomisi konusuna kadınlar bağlamında yaklaşılmış; gelişmekte olan bu yeni ekonomik modelde kadın emeğine dikkat çekilmiştir. Kadınların Gig ekonomisi içerisinde çeşitli yönlerden mevcut durumunu ve gelecek dönemlerdeki potansiyelini, karşılaştıkları zorlukları, sahip oldukları hakları, avantaj ve dezavantajlarını irdelemek amaçlanmıştır. Bu kapsamda bu çalışma, Gig ekonomisi çerçevesinde kadınların Gig ekonomisine erişim, sosyal korumaya erişim, esneklik, güvence, iş kanunları ve sosyal güvenlik, ücret ve fırsat eşitliği ve anlaşmazlıkların çözümü gibi hususlarda durumunu ortaya koymayı hedeflemiştir. Bu doğrultuda yapılan literatür incelemeleri ışığında birtakım temalar altında belirtilen bu hususlara ilişkin bir derleme çalışması yürütülmüştür. Erişilen bilgiler, bu ekonomik modelin kadınlar açısından önemli avantajlar sunduğu, güçlü yönleri bulunmasının yanı sıra bazı aksak yönleri, dezavantajlı noktaları ve geleceğe dönük belirsizlikleri bulunduğunu göstermiştir. Erişilen sonuçlar ışığında birtakım değerlendirmeler ve önerilerde bulunulmuştur. Bu sonuç ve değerlendirmelerin literatüre ve Gig ekonomisi pratiğine ilişkin katkılar sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gig ekonomisi, kadınlar, yapısal dinamikler

DIGITALIZED LABOR: ADVANTAGES, CHALLENGES AND FUTURE POTENTIAL OF THE GIG ECONOMY IN THE CONTEXT OF WOMEN

ABSTRACT

Gig economy, a digital sector that has just started to be recognized in the labor market, is accepted as a very attractive business model with the flexibility, autonomy and opportunities it provides to individuals operating in this context. Such a working model has an important potential to increase women's participation, especially for women who have undertaken responsibilities such as housework and child care due to their defined gender roles, and whose work-life balance comes to the fore. Therefore, this working model creates an important opportunity for women who have not/haven't been able to find a place in the employment market. However, on the other side of the coin, the Gig model appears as a model with unknown dynamics and uncertainties for Turkey, as in most countries, and the limited number of studies dealing with this model in the literature is striking.In this study, the issue of Gig economy, which presents an important gap in the literature, was approached in the context of women; In this developing new economic model, attention was drawn to women's labor. It is aimed to examine the current situation of women in the Gig economy in various aspects and their potential in the future, the difficulties they face, the rights they have, their advantages and disadvantages. In this context, this study aims to reveal the situation of women in the Gig economy in terms of access to the Gig economy, access to social protection, flexibility, security, labor laws and social security, wage and opportunity equality, and conflict resolution. In this direction, in the light of the literature reviews, a compilation study was carried out on these issues, which were stated under some themes. The available information has shown that this economic model offers significant advantages for women, has strengths as well as some shortcomings, disadvantages and uncertainties for the future. In the light of the obtained results, some evaluations and suggestions were made. It is thought that these results and evaluations will contribute to the literature and the practice of Gig economy.

Keywords: Gig economy, women, structural dynamics

GİRİŞ

Bugün dünya giderek dijitalleşmekte; teknoloji liderliğindeki yenilikler, değişim ve dönüşümler yaşam tarzlarını değiştirmektedir. 5G teknolojisi, 3D baskı, dünyanın tek küresel ekonomi haline gelmesi ve tüm sistemlerin akıllı hale gelmesi gibi pek çok dijital gelişme ve yenilik yaşanmaktadır. Bu durum, bugün birçok işin, sektörün ve çalışma alanının tehdit altında olduğu ve mevcut işlerin büyük değişiklikler geçirdiği bir ekonomik dönüşümü beraberinde getirmektedir (Shah, 2021: 93). Tüm bunlara bağlı olarak son birkaç on yılda, çalışma ve istihdam ilişkilerinde sismik değişimler yaşanmaktadır. Savaş sonrası dönemde ortaya çıkan, tam zamanlı çalışma ile örneklenen standart istihdam ilişkisinin konfigürasyonu, özellikleri ve kültürel tasviri, yavaş yavaş standart dışı, yüksek oranda geçici iş gücü lehine değişmektedir. Bugün yapay zekâ ve otomasyonun hâkim olduğu çalışma ortamının geleceğiyle ilgili endişeler, her yerde ve her zaman erişilebilen dijital bir oluşum olan gig ekonomisinin yükselişi sırasında arka planda kalmaktadır (Churchill ve Craig, 2019: 741).

“Konser ekonomisi”, “işbirlikçi ekonomi”, “platform ekonomisi” gibi isimlerle de anılan Gig ekonomisi, en temel anlamıyla dijital platformlar aracılığıyla koordine edilen işgücü piyasası faaliyetlerini ifade etmektedir. Bu modelde işler, şirketler çalışanları yerine bağımsız yükleniciler olarak sınıflandırılan “gig çalışanları” tarafından yerine getirilmektedir (Hunt ve Samman, 2019: 7). Son yıllarda gig ekonomisi ve freelance (bağımsız) çalışma

konusuna karşı gösterilen ilginin gittikçe daha fazla arttığı; bu kapsamda geçici, kısa süreli, parça başı işlerde bağımsız olarak çalışmanın gün geçtikçe daha fazla rağbet gördüğünü söylemek mümkündür (Çiğdem ve Erdoğan, 2020: 244).

Gig ekonomisi, taksicilikten (Uber) bilim ve yazılım mühendisliğine (Upwork) kadar uzanan sektörleri etkilemiş ve her zamankinden daha fazla sayıda birey, tek bir tam zamanlı işte çalışmak yerine kısa vadeli hizmetlerini müşterilere sunar hale gelmiştir (Kwok, 2017). Bu tür çalışma düzenlemeleri, çalışana uygun bir zamanda ve yerde çevrimiçi olarak küçük görevlerin yerine getirilmesi yoluyla kolayca erişilebilen bir ek gelir kaynağı sunmaktadır. Geleneksel işgücü piyasası istatistiklerine eşdeğer bir çevrimiçi Gig ekonomisi sağlayan ilk ekonomik gösterge olan ve çevrimiçi serbest çalışmanın arz ve talebini ölçmeyi amaçlayan The Online Labour Index (Çevrimiçi İşgücü Endeksi), bu tür işlere olan talebin (gig ekonomisinin bir parçası olarak) önemli ölçüde arttığını göstermiştir (Stephany vd., 2021). 2021 yılına gelindiğinde, çevrimiçi serbest platformlar aracılığıyla 2016 yılına göre neredeyse %90 daha fazla Gig işi talep edilmiştir ve bu da yıllık %10'luk bir büyüme oranına eşittir (Dokuka vd., 2022: 3).

İşgücü piyasasında oldukça yeni bir sektör olan ve istihdam piyasasına oldukça cezbedici bir alternatif olarak kabul edilen bu ekonomik model, çatısı altında faaliyet gösteren bireylere önemli ölçüde esneklik, özerklik ve iş-yaşam dengesi sunan işlerle birleştirilmiş girişimciliği ve sınırsız yeniliği teşvik etmek ve bireylerin artan zamanlarını, zihinlerini, yeteneklerini, arabalarını veya bilgisayarlarını paraya çevirerek gelirlerini arttırma fırsatı tanımaktadır (Kalleberg ve Dunn, 2016: 10).

Gig tabanlı olarak faaliyet gösteren çalışanlar, Gig hizmetlerini sağlayan platformlar üzerinde talep edilen işleri alma ya da reddetme, kendi çalışma düzenlerini belirleyebilme, çalışma saatlerini ayarlayabilme, işe katılım seviyesini belirleyebilme, işin birçok yönünü kontrol edebilme gibi noktalarda da özerkliğe ve esnekliğe sahip olması açısından önemli avantajlara sahip olmaktadır (Donovan vd., 2016: 2; Durward vd., 2016: 51; Todolí-Signes, 2017: 201; Görmüş, 2020: 228). Gig ekonomisinin yükselişinin, bağımsız çalışmanın cinsiyetler arasındaki istihdam ve ücret farkını kapatmaya katkıda bulunabileceğine dair umutları arttırdığı kabul edilmektedir. Kısa vadeli ve işlemsel işgücü piyasası etkileşimlerinin toplumsal cinsiyet açısından dezavantajlı etkileri en aza indireceği ve sağladığı esnek ve özgür iş yapısıyla iş-yaşam dengesine daha fazla önem veren, aile, ev işleri, yemek pişirme, temizlik, çocuklara ve yaşlılara bakılması gibi cinsiyet rolleri gereği toplumsal olarak atanmış sorumlulukları üzerine alan kadınların daha az dezavantajlı olacağı beklenmektedir (Oyer, 2020: 9). Gig ekonomisinin bu hızlı gelişimi, cinsiyet farkı dinamiklerini izlemeyi ve bu işgücü piyasasında cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırma potansiyeli taşıyan mekanizmaları tartışmayı önemli kılmaktadır (Dokuka vd., 2022: 1).

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de Gig ekonomisi, yeni duyulmaya, tanınmaya ve bilinmeye başlayan, tamamen yeni dijital bir ekonomik düzendir. Bu bağlamda Gig ekonomisinin çeşitli yönleriyle ele alan tüm çalışmalar değerlidir. Ancak bu konuda yapılan çalışmaların halen eksiklik arz ettiğini söylemek mümkündür. Bilhassa Türkiye'de, Gig ekonomisi ile ilgili az sayıda çalışma bulunmakta; kadınlar açısından bu konuya yaklaşan, kadınların bu tür ekonomik düzen içerisindeki mevcut durumunu ve gelecek dönemlerdeki potansiyelini,

karşılaştıkları zorlukları, avantaj ve dezavantajlarını ele alan bir çalışmanın eksikliği açık bir biçimde hissedilmektedir.

Literatürde yer alan bu boşluğu doldurmak noktasında bu çalışma, bugün erkekler ile kıyaslandığında toplumsal cinsiyet eşitsizliği, istihdam eşitsizliği, gelir eşitsizliği, fırsat eşitsizliği gibi pek çok noktada dezavantajla karşı karşıya kalan kadınlar bağlamında konuya odaklanmaktadır. Gelişmekte olan bu yeni ekonomik modelde kadın emeğine dikkat çekmektedir. Kadınların Gig ekonomisi çatısı altında sosyal korumaya erişim, güvenlik, kariyer, finansal özerklik ve etkili pazarlık gücü, sosyal statü, sosyal haklar, finansal haklar gibi çeşitli bağlamlarda durumunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma, Gig ekonomik modelini çeşitli yönleriyle ele alan bir kavramsal çerçeve sağlamaktadır.

GİG EKONOMİSİ, YAPISI VE ÖZELLİKLERİ

"Gig ekonomisi" kavramının, tüm dünyayı etkisi altına alan 2008 mali krizinin bir sonucu olarak, pek çok çalışanın bu dönemde işten çıkarılması ve düşük gelirlerini ve azalan tasarruflarını tamamlamalarına izin verecek yollar aramaya başlamasıyla birlikte ortaya çıkmaya başladığı kabul edilmektedir. Bu talep, geçici tam zamanlı işgücü modelinden geçici ve esnek isteğe bağlı çalışmaya odaklanan yeni bir modele kademeli olarak geçişe izin vererek, geçici iş veya yarı zamanlı çalışmayı başlatan teknoloji temelli şirketler tarafından karşılanmıştır. Bu yeni istihdam modeli, bireylere daha iyi çalışma koşulları, makul ve esnek saatler, daha iyi ücretler, ek gelir, istikrar ve diğer sosyal koruma biçimlerini getirmiştir (Mehta, 2020: 2).

Aynı zamanda "paylaşım ekonomisi", "talep üzerine ekonomi" veya "platform ekonomisi" gibi isimlerle de anılan Gig ekonomisi, tipik olarak "kısa vadeli olarak bağımsız yükleniciler tarafından doldurulan geçici pozisyonlar" olarak tanımlanmakta ve genellikle bireysel işverenlere düşük bağlılık, nispeten gayri resmi sözleşme anlaşmaları ve işler arasında hızlı döngü ile karakterize edilmektedir (Uzailko, 2016; Doucette ve Bradford, 2019: 1217). Diğer bir ifade ile Gig ekonomisi, dijital platformlar aracılığıyla gerçekleşen bağımsız sözleşmelerle karakterize edilen işgücü piyasalarını ifade etmektedir. Bir Gig işi, geleneksel ve standart/geleneksel istihdam ilişkileri biçimlerinin dışında kalan, geleneksel olmayan bir iştir. Bu dijital ekonomik istihdam modelinde geleneksel olmayan işgücü, belirli bir görevi veya işi tamamlamak için veya belirli bir süre için işe alınan ve işin genellikle proje bazlı veya geçici olduğu çalışanlardan oluşmaktadır. Bu kimselere genel olarak "bağımsız yükleniciler", "serbest meslek sahipleri", "freelancerlar", "serbest çalışanlar" veya "gig çalışanları" denilmektedir (IWWAGE, 2020: 3).

Gig ekonomisinde işler, insanlar arasındaki dijital etkileşimleri kolaylaştırmak için dağınık insan ağlarını birbirine bağlamak için interneti kullanan her türlü dijital platform üzerinden yürümektedir. Gig ekonomisi içinde üç taraf (1) platform (2) gig çalışanı ve (3) müşteri arasında üçgen bir ilişki vardır. Talebi olan insanları (müşteri) arz sağlayan insanlara (gig çalışanı) bağlamak platformun görevidir. Geleneksel doğrusal iş modelleri, bir müşteriye satılan ürünler ve hizmetler yaratarak değer yaratırken, Gig tabanlı iş modelleri ise kullanıcıları (hem tüketiciler hem de üreticiler) çevrimiçi bir ağ üzerinde birbirine bağlayarak değerlerini yaratmaktadır (Deloitte, 2019: 2).

Gig ekonomisini hem öncekilerden hem de çağdaş alternatiflerinden ayıran nokta, işlere doğrudan erişimi kolaylaştıran ve eskisinden daha kolay hale getiren "komisyoncu" veya "aracı" olarak ele alınabilecek olan dijital platformlara dayanmasıdır (Kalleberg ve Dunn, 2016: 11). Gig ekonomisinin ekosistemi, bireylerin ve işletmelerin iş teklif etmeleri ve bulmaları için bir pazar yaratan dijital platformlar ve internet aracılığıyla güvence altına alınan ve yönetilen işlerden oluşmaktadır. Bireylerin ve işletmelerin isteğe bağlı bir işgücünden dijital ve maddi katkılar sağlamalarına olanak tanımaktadır (Howcroftand Bergvall-Kåreborn, 2019: 21). Genel olarak, dijital platformlarda güvence altına alınan işler, yerel olarak gerçekleştirilen ve çalışanın fiziksel olarak hazır bulunmasını gerektiren fiziksel görevler veya işin uzaktan, baştan sona tamamen çevrimiçi olarak yürütüldüğü dijital görevler olarak yürütülebilmektedir (Goods vd., 2019; Howcroft ve Bergvall-Kåreborn, 2019; Wood vd., 2019). Ancak, her iki durumda da işler platform aracılığıyla yönetilmekte ve genellikle görevin doğası veya gereksinimlerindeki herhangi bir değişiklik platform aracılığıyla düzenlenmektedir. Dijital işler veri girişi veya büro işleri gibi görevleri içerebilirken; fiziksel görevler veya işler, nakliye, kurye, yiyecek teslimatı ve temizlik gibi işleri içerebilmektedir (Wood vd., 2019: 57; Churchill ve Craig, 2019: 743-744).

Çalışma modeli açısından ele alındığında Gig ekonomisi temel olarak iki model sunmaktadır. Bunlardan ilki, dijital gig ekonomisi olarak bilinen kalabalık çalışma veya çevrimiçi serbest çalışma; diğeri ise fiziksel Gig ekonomisi olarak bilinen bir uygulama aracılığıyla talep üzerine çalışmadır (De Stefano, 2016). İlk modeldeki Gig çalışanları, genellikle geniş bir coğrafyaya ve sınırlar ötesine yayılmış birkaç müşteri, kuruluş ve işletmeyle çevrimiçi bağlantı kurarak çalışmaktadır. Grafik tasarımcılar, yazılım geliştiriciler, içerik yazarları, çevirmenler, dijital pazarlamacılar ve veri bilimcileri gibi becerilerine ve yeteneklerine göre çeşitli hizmetler sunan çalışanları içermektedir. Öte yandan, isteğe bağlı çalışma, Uber ve Ola gibi şirketler tarafından sunulan kişisel ulaşım hizmetleri, Zomato, Swiggy, Getir, Banabi gibi şirketler tarafından sağlanan yemek dağıtım hizmetleri, Amazon ve Flipkart'ın e-ticaret hizmetleri, onarım gibi konum bazlı ve coğrafi olarak sınırlıdır. Bu görevler, Gig çalışanları ve müşteriler arasındaki doğrudan etkileşim ile karakterize edilmektedir, ancak şirketler tarafından oluşturulan teknoloji platformları veya uygulamalar tarafından etkinleştirilmektedir (Mehta, 2020: 2).

Platformlar, şirketler için bağımlı çalışanların aksine, bağımsız yükleniciler/ortaklar/profesyoneller olarak adlandırılan, çalışan tarafından gerçekleştirilen belirli bir görevi veya işi talep etmek için müşteri ve müşteriler arasında aracı görevi görmektedir. Platformlar, atanan görev çalışan tarafından tamamlandığında bir komisyon almaktadır. Bu nedenle, gig ekonomisi, küresel olarak gelişmeye devam eden isteğe bağlı çalışmayı kolaylaştırmak için hizmet sunanları, hizmet talep edenler ile birleştiren hızla büyüyen işgücü platformlarını temsil etmektedir. Kısaca gig ekonomisi, dijital platformlar aracılığıyla koordine edilen işgücü piyasası faaliyetleriyle ilgilidir (IWWAGE 2020: 8). Gig ekonomisinin gücü, farklı oyuncular arasında artan bilgi paylaşımını ve veri dolaşımını kendi avantajına kullanarak ticaret engellerini ortadan kaldırma yeteneğinde yatmaktadır. Algoritmaya bağlı mekanizmalar, Gig çalışanları ve müşterilerin (hizmet talep edenler) aslında erişemeyeceği büyük veri kümelerini biriktirmektedir. Bu, kullanıcılarının çok daha fazla katılımıyla çok daha açık bir ekonomik sistem yaratmakta (Chan, vd., 2018), işveren-çalışan ilişkisinin sözleşmeli çalışma koşullarına kıyasla çok daha esnek ve serbest çalışma koşullarını teşvik etmektedir (Zwick, 2018; Ghosh, 2021: 2). Bu yönüyle Gig platformları, özellikle kadınlar

gibi istihdam piyasasına erişim zorlukları yaşayan, esnek çalışma ve ek gelir sağlamayı kendisi için önemli gören bireyler için fırsat doğurmakta ve talep görmektedir.

GİG EKONOMİSİNDE KADINLAR ve KARŞI KARŞIYA OLDUKLARI KOŞULLAR

Gig ekonomisi toplumun dezavantajlı kesimleri için önemli bir alternatif istihdam potansiyeli taşımaktadır. Gig ekonomisi altında faaliyet gösteren platformlar yalnızca evden çalışabilenlerin ve diğer dezavantajlı grupların da işgücü piyasasına girebilmesine olanak tanımaktadır (Pober, 2019: 68). Toplum içerisinde karşılaştıkları zorluklar ve tanımlanan cinsiyetçi roller nedeniyle dezavantajlı kesinlerden biri olarak kadınların da bu bağlamda ele alınması mümkündür.

Kadınları ve kız çocuklarını güçlendirmenin toplumsal dönüşümün anahtarı olduğunu anlamak önemlidir. Ayrıca kadınların özerkliği ve ekonomik, sosyal, sağlık ve siyasi durumlarının iyileştirilmesi başlı başına son derece önemli bir amaçtır. Bu nedenle, kadınların üretken faaliyetlere tam katılımının teşvik edilmesi ve bakım yükünün hafifletilmesi, nihayetinde kadınların güçlenmesine, artan katılımına ve kadının aile ve toplumdaki genel statüsünün iyileşmesine katkıda bulunacaktır. Bu bağlamda Gig ekonomisi, kadınlara sadece ekonomik olarak güçlenmekle kalmayıp aynı zamanda aile içindeki göreli konumlarını değiştiren yollar sunmaktadır. Gig ekonomisi, kadınların ekonomik karar almanın her düzeyinde hanedeki erkeklerle eşit söz sahibi olacakları, aile ve toplum içinde daha yüksek bir statüye, finansal özerkliğe, öz güvene ve gelişmiş karar verme gücüne sahip olacakları bir fırsat tanımaktadır (Chaudhary, 2020: 44).

Tüm bunların yanında, Gig ekonomisinin işgücü piyasasındaki cinsiyet farkı üzerindeki etkileri hala belirsizdir. Ancak, Gig ekonomisinin çeşitli alanlarına ilişkin önceki ampirik kanıtlar bu kadar iyimser sonuçlara götürmemektedir. Bazı akademisyenler, kariyer gelişimindeki cinsiyet farklılıklarının yanı sıra cinsiyete dayalı ücret farkının çalışma düzenlemelerindeki esneklik nedeniyle azalabileceğini öne sürmüşlerdir (Goldin, 2014; Hyperwallet, 2017). En bilindik Gig platformlarından biri olan Uber sürücülerinin gelirlerini inceleyen Cook vd. (2021), kadınların erkeklerden %7 daha az kazandığını göstermiştir. Adams-Prassl vd. (2020), perakende devi Amazon'un çevrimiçi görev platformu olan MTurk'un dijital izleme ve anket verilerine dayalı olarak, MTurk'teki kadınların erkeklerden saat başına %20 daha az kazandığını göstermiştir. Araştırmacılara göre bu fark, iş planlamasındaki farklılıkların sonucudur. Kadınların sürekli görev grupları üzerinde çalışma olasılıkları daha düşüktür ve bir görevi teslim etmekle diğerine başlamak arasında daha uzun aralar verme olasılıkları daha yüksektir. Bu tür çalışma kalıpları, daha yavaş görev tamamlama sürelerine ve ardından daha düşük kazançlara neden olmuştur. Yazarlar ayrıca çocuksuz bireylerde ücret farkı olmadığını, küçük çocuklu kadınlarda ise saatlik kazanç farkının en yüksek düzeyde gerçekleştiğini ortaya koymuştur. Ek olarak, anket verilerine göre, kadınların ev içi sorumluluklarının, gig çerçevesindeki işleri başarıyla ve kesintisiz olarak tamamlama yeteneklerini etkilediğini bildirme olasılıkları daha yüksektir. Bu sonuçlara paralel olarak Litman vd. (2020), Amazon Mechanical Turk'te büyük ölçüde kadınların daha az ücretli işleri seçme eğiliminde olmaları nedeniyle, çalışma saati başına erkeklerden %10,5 daha az kazandığını ortaya koymuştur. UpWork platformuyla ilgili çalışmalarında Foong vd. (2018), çevrimiçi ve çevrimdışı iş deneyimi, eğitim düzeyi veya iş kategorisi ile bağlantısız bir biçimde kadın çalışanların medyan saatlik gelir oranlarının erkek işçilerinkinin %74'ü olduğunu göstermiştir. Ancak bu çalışmada

araştırmacılar, bazı iş kategorilerinde cinsiyet ve kazanç arasındaki ilişkinin daha karmaşık olduğunu belirtmişler; kadınların daha fazla saat çalışmak suretiyle genel olarak erkeklerden daha fazla kazanabildiğine dikkat çekmişlerdir. Galperin (2021) tarafından Bir İspanyol Gig platformundan elde edilen veriler, kadınların toplumun geneli tarafından erkek tipi olarak kabul görmüş olan işler için (örneğin yazılım geliştirme) işe alınma olasılığının önemli ölçüde daha düşük olduğunu, ancak kadın tipi işler için (örneğin, yazma ve çeviri) işe alınma olasılığının eşit derecede nitelikli erkeklere göre daha yüksek olduğunu göstermiştir. Araştırmacı, işverenlerin genellikle serbest çalışanlarla kısa vadeli, nispeten düşük değerli işler için iş başvurusunda bulunanlar hakkında sınırlı bilgiye dayalı olarak sözleşme yaptıklarından, bu sıralamanın toplumsal cinsiyet klişeleriyle ilgili olabileceğini öne sürmüştür. Bu koşullar, farklı beceri ve mesleklerle bağlantılı içsel cinsiyet özellikleri hakkında bilişsel kısayolların kullanımını tetikleyebilme potansiyeli taşımaktadır. Araştırmacı, bu mekanizmanın kendi kendini güçlendirdiğini ve cinsiyet dengesizliğini daha da kötüleştirebileceğini savunmuştur (Aktaran Dokuka vd., 2022).

Gig işleri, geleneksel bir kariyer yoluna kıyasla eşit ücret ve daha iyi iş/yaşam dengesi fırsatına dayalı olarak kadınlara finansal özgürlük sunma potansiyeline sahiptir. Bununla birlikte, pek az kadın düzenli çalışmayı birincil gelir kaynağı olarak benimsemiştir; birçoğu yalnızca haftada birkaç saat geçici iş yaparak ve gelirlerini başka bir yarı zamanlı iş, tam zamanlı bir iş veya bir eşin geliri ile tamamlamaktadır. Ancak kadınlar, Gig işgücünün büyüyen ve önemli bir kesimidir. Gig ekonomisindeki şirketlerin, daha fazla işçinin tam zamanlı işlerini serbest çalışma lehine bırakmadan önce, tutarsız gelir, güvencesizlik, fırsat eşitsizliği, anlaşmazlıkların çözümü ve sosyal güvence eksikliği dahil olmak üzere birkaç önemli dezavantajı ele alması gerekmektedir (Hyperwallet, 2017: 17). Aşağıda, kadınlar bağlamında Gig ekonomisinin öne çıkan belli başlı hususları tartışılmıştır.

Erişilebilirlik

Teknolojik inovasyon, Gig olgusu için temel ve kolaylaştırıcı bir özellik olduğundan, bilgi ve iletişim teknolojisi araçlarına sahip olma ve bunlara erişim, bu istihdam oluşumuna aktif katılım için ön koşul durumundadır (Mehta, 2020: 2).

Gig ekonomisinde işler ancak uygulamalarıyla uyumlu cep telefonlarına (çoğunlukla akıllı telefonlar), bilgisayarlara veya tablet gibi diğer mobil cihazlara erişim varsa mümkündür. Bu bakımdan, dijital teknolojiye erişim eksikliği ve özellikle karmaşıklık arz eden algoritmalar için dijital okuryazarlık becerisinin yokluğu, bu ekonomik modele erişimin önünde bir sınırlılık oluşturmaktadır. Teknoloji üzerindeki kontrol eksikliği, işleri etkileyebilmekte ve iş edinmeyi müşterilerin öznel görüşlerine dayanan platform tabanlı sıralama ve derecelendirmelerle daha da zorlaştırabilmektedir (Örneğin Uber, yeterli sıralama ve derecelendirmeye sahip olmayan sürücülerin hesaplarını devre dışı bırakmaktadır). Diğer yandan, çoğunlukla kentsel bir ekonomi olan Gig ekonomi, bir istihdam seçeneği olarak kent merkezlerinde daha ağırlıklı olarak fırsatlar tanırken, kırsal kesimler için daha düşük potansiyel arz etmektedir. Bu sorun, kadın çalışanların erkeklere göre hem sosyal hem de ekonomik olarak sahip oldukları dezavantajlı konumlar nedeniyle daha da vahim hale gelmektedir (Ghosh vd., 2021: 7).

Esneklik

Esneklik, çalışanların esnek çalışma saatlerine sahip olabilecekleri, çalışma sürelerine karar verme özerkliğine sahip olabilecekleri, dolayısıyla işleri özellikle başka faaliyetlerde bulunanlar için daha erişilebilir hale getirebilecekleri Gig ekonomisinde önemli bir faktördür (Hunt, 2016; De Stefano, 2016). Bu tür platformlar aynı zamanda özellikle kadınları cezbetmekte ve onlara ücretsiz ve ücretli çalışma arasında bir denge seçeneği sunmaktadır (Hunt 2016; De Stefano, 2016; Kasliwal, 2020). Gig ekonomisi, kadınlara iş-yaşam dengelerini yönetme esnekliği sunmakta ve "alternatif iş" düzenlemelerinde gelir ve kazançlı istihdam için önemli bir fırsat sağlamaktadır (IWWAGE, 2020: 4-5; Ghosh vd., 2021: 3).

Esneklik birçok kişi için Gig ekonomisine girerken motive edici bir faktör olarak görülmektedir. İşin güvence altına alınma ve yönetilme biçiminden dolayı Gig çalışmasının esnek olduğu yaygın bir inançtır. Gig ekonomisinde çalışanların yaptıkları iş türleri, ne kadar iş yaptıkları ve nerede yaptıkları konusunda göreceli kontrole sahiptir (Berg vd., 2018: 64). Bu şekilde esneklik esasına çok boyutludur. Gig çalışması, bireylerin çevrimiçi iş yaparak evden çalışmasına izin vererek "mekânsal olarak esnek" olabilmekte veya ev içi ve bakım sorumlulukları olan çalışanların (özellikle kadınların) hem iş hem de bakım taleplerini yönetmelerine izin verdiği için "geçici olarak esnek" olabilmektedir (Duffy, 2016). Ancak diğer yandan, çalışanlar ancak başka bir işe erişimleri olduğunda veya çevrimiçi platformları aracılığıyla sunulan iş hazır olduğunda esneklikten yararlanabilmektedir. İşler fazla olduğunda ve çalışanlar ayrıca başka gelir kaynaklarına sahip olduğunda, çalışanlar parça işlerini özgürce planlayabilmektedir. Ancak iş imkanları kısıtlanınca, geçimini ona bağlı olan çalışanlar, daha fazla gelir sağlamak amacıyla sürekli olarak görevde kalabilecektir (Lehdonvirta, 2018: 24; Churchill ve Craig, 2019: 746). Diğer bir ifade ile çalışma süresi ile gelir doğrusallık arz ettiğinden, az çalışma, az gelir anlamına gelmektedir ve ek gelir olmadığı sürece böyle bir model, yalnızca gelire katkı sunan bir model olabilecektir.

Kadınların iş gücündeki yüksek yıpranma oranının ana nedenlerinden biri, özellikle aile kurduktan sonra eş zamanlı olarak evde ücretsiz olarak yerine getirilen işler (sorumluluklar) ve mesleklerinde ücretli iş yapmaktan kaynaklanmaktadır. Gig platformlarının sunduğu esneklik, bu platform çatısı altında çalışanların alışma saatlerini belirlemesine izin vererek ve statik bir fiziksel alana bağımlılıklarını azaltarak ücretsiz bakım sorumluluklarını daha iyi yönetmesine olanak tanıyabilmektedir. Bu yönüyle Gig ekonomisi daha fazla zemin kazandıkça, daha fazla kadının işgücüne dahil olacağı ve işgücüne katılım oranında genel bir iyileşmeye yol açacağı varsayılmaktadır. Ancak diğer taraftan, yalnızca sosyokültürel normlar tarafından zorunlu kılınan iş değil, aynı zamanda geçici çalışmanın sunduğu esneklik, büyük ölçüde bunun birincil veya ek bir gelir kaynağı olup olmadığına bağlıdır. Birincil gelir kaynağı olarak Gig işi, bu tür işlerin ek kazanç kaynağı olduğu durumlara kıyasla daha az esnekliğe izin verecektir. Pek çok kadın Gig çalışanı için bu geçici işler, kaybetmeyi göze alamayacakları birincil gelir kaynağı olduğundan, bu durum bir sorun olarak ele alınabilmektedir (Kasliwal, 2020: 2-3).

Özellikle hanelere hizmet sağlamaya dayanan platformlar ve bu türden işler için, müşterilerin genellikle bir iş talebine dayalı olarak günün/haftanın zamanını belirlemesi söz konusudur ve gig çalışanları programlarını buna göre ayarlamak durumundadır. Esasen, çalışanların sürekli bir iş ihtiyacı (ve bir sonraki işin ne zaman müsait

olacağı konusundaki belirsizlik) ve tek gelirin buradan sağlanması gibi bir durumda, çalışmayı tercih etmeyecekleri zamanlarda hizmet taleplerini reddetmelerini zorlaştırabilmektedir (Hunt vd., 2019: 41).

Tüm bunların yanında, esnekliğin arzu edilir ve faydalı olup olmadığı ve işin aile ve kişisel yaşamla uzlaştırılmasını ne ölçüde desteklediği muhtemelen daha geniş politika bağlamının yanı sıra çalışanların özel durumlarına da bağlı olacaktır. Esnekliğin çalışanların ihtiyaçlarını ve hedeflerini karşılamasını sağlayan "çalışan merkezli" bir yaklaşım, Gig ekonomisine odaklanan çalışmalar için hem analiz hem de politika oluşturma noktasında değerli bir başlangıç noktası olacaktır (Lehdonvirta, 2018). Böyle bir yaklaşım, zorunlu olarak çalışanların düşüncelerini, tercihlerini ve deneyimlerini ön plana çıkarmanın önemini vurgulamaktadır (Hunt, ve Samman, 2019: 18).

Güvence(sizlik) Durumu

Gig ekonomisi, birçok toplumda kabul gören evin geçimini sağlayan erkek, evin bakım sorumluluğunu yüklenen kadın modelini reddeden ya da bu modeli bozmadan, işsizlikten istihdama geçebilecek kadınlar için gerekli bir çözüm olabilmektedir (Pric, 2006). Kadınların ekonomik eşitliğini artırmak için büyük bir fırsat sunmakta (Barzilay ve Ben-David, 2016: 400), böylece ekonomik kalkınma amacına ve genel olarak kadınların güçlendirilmesi ve özgürleştirilmesine hizmet etmektedir. Bu tür istihdamı kabul etmek için çeşitli nedenler olabilmektedir, ancak, bu istihdam atipik çalışma olarak sınıflandırılmaktadır ve bu nedenle doğası gereği güvencesiz nitelik taşımaktadır. Çoğunluğu kadın olan güvencesiz çalışanların karşılaştığı sorunlar, çalışma platformundan bağımsız olarak hala yaygındır (Vyas, 2021: 3). Gig ekonomisi sağladığı tüm avantajların yanında, madalyonun diğer yüzünde güvencesizliğin bir simgesidir. Sözleşmeler çok kısa ömürlüdür, yalnızca iş tamamlanana kadar söz konusudur, bazı zamanlar ücret çok düşük olabilmekte ve diğer aynı hizmeti veren kişiler arasında iş teklif etme rekabeti çok yüksek olabilmektedir. Diğer taraftan, işe erişim de düzenli veya tek tip değildir. Bu türden durumlar bireylerin güvencesizliğine yol açmaktadır (Webster, 2016; Tripathi, 2021: 95).

Platformun iş sağlama yeteneği, müşteri rezervasyonlarının veya taleplerinin hacmine bağlıdır; müşteriler ayrıca rezervasyonların veya taleplerin müsait olduğu gün ve saatleri de belirlemektedir. Bu bakımdan çoğu Gig işinde müşterilerin talebi yönlendiricidir ve talep dalgalanmalarından net bir biçimde etkilenebilmektedir. Bu sorunun çözümü konusunda çoğu platform, özellikle fiyatlandırma/kazanç teşviklerinin bir karışımı yoluyla hafta boyunca arz ve talebi düzenlemeye çalışarak ve gig çalışanları hangi günlerin kendilerine en fazla geliri sağlayabileceği konusunda bilgi sağlayarak, programlara aracılık etmede aktif bir rol oynamaktadır (Hunt vd., 2019: 39).

Diğer yandan, çoğu zaman Gig işçileri hizmetin sunumu konusunda saate de bağımlıdır. Örneğin pek çok Gig çalışanı (özellikle de kadınlar) geç saatlerde veya karanlık olduğunda karşılaşılabilecek taciz, gasp, şiddet gibi önemli güvenlik riskleri nedeniyle gün ışığında işe gidip gelmelerine izin verecek saatlerde çalışmayı tercih edebilmektedir (Hunt vd., 2019: 40). Bu durum da çoğu zaman bilhassa kadınlar özelinde işin ve dolayısıyla gelirin azalmasını beraberinde getiren önemli bir problemdir.

Modelin bazı belirsizlik, istikrarsızlık ve güvencesizlikler arz etmesinin yanı sıra, işle ilgili riskleri ve sorumlulukları üstlenen işletmeler veya devletin aksine, Gig ekonomisinde yer alan platformlar yasal güvence sağlamak

konusunda yetersiz kalmakta, risk üstlenmemektedir. Standart istihdamla ilişkili faydaların, korumaların ve düzenlemelerin bulunmadığı bu yönüyle gig ekonomisi modeli, istihdam piyasasında güvencesiz çalışmanın yarattığı aynı türden zorlukları içermektedir (Kalleberg, 2018: 1)

Merkezi Hindistan'ın Delhi şehrinde bulunan bağımsız küresel düşünce kuruluşu Observer Research Foundation ve merkezi İsviçre'nin Cenevre şehrinde bulunan uluslararası bir vakıf olan World Economic Forum (Dünya Ekonomik Forumu) tarafından 2018 yılında yürütülen bir araştırmaya göre, ankete katılan kadınların yüzde 35'i iş güvencesi eksikliği ve belirsiz istihdam durumu nedeniyle Gig ekonomisine katılmaya ilgisiz olduklarını belirtmişlerdir (Chapman vd., 2018; Kasliwal, 2020: 3).

İş Kanunları ve Sosyal Güvenlik

Gig ekonomisi, bir yandan esnekliği nedeniyle itibar görse de genellikle, işgücünün artan enformelleşmesinin, platform çalışanları için kullanılan belirsiz adlandırma nedeniyle şirketleri iş kanunlarının yasal yükümlülüğünden uzaklaştırması nedeniyle eleştirilmektedir (De Stefano, 2016). Platform çalışanları genellikle "bağımsız çalışanlar" veya kendi hesabına çalışanlar olarak kabul edilmekte ve genellikle ya yarı zamanlı sözleşmeler sağlanmakta ya da çoğu durumda resmi bir sözleşme yapılmamaktadır. Bu durum da emeğin geçicileştirilmesine yol açmaktadır. Bu durum, Gig çalışanlarını iş yasalarının dışında tutmada anahtar rol oynamaktadır (Ghosh vd., 2021: 2).

Gig ekonomisi çalışanlarının açısından platformların yalnızca bir aracı olduklarını iddia etmesi ile işveren sorumluluklarını reddetmesi önemli bir sorun teşkil etmektedir (Florisson ve Mandl, 2018). Bu nedenle, Gig tabanlı çalışanlar, normal iş ilişkisinde çalışanlara tanınan istihdam korumalarından yoksun bırakıldıkları önemli sorunlarla gündeme gelmektedir (De Stafano, 2016; Florisson ve Mandl, 2018; Aktaran Küçük ve Tınaz, 2022: 108). Ayrıca Gig ekonomik modelinde faaliyet gösteren birçok platform modelinde Gig çalışanları bağımsız çalışanlar olarak ele alındığından, bu türden bağımsız çalışma, bireyleri sosyal güvenceden de mahrum bırakmaktadır.

Ücret ve Fırsat Eşitliği

Gig çalışmasının karakteristik bir özelliği, yalnızca bireysel görevlerin tamamlanmasından veya bir sözleşme ile kararlaştırılan görevin tamamlanmasından sonra işçinin ödemesini almasıdır (Mehta, 2020: 1). Gig çalışmasına olanak tanıyan platformun özellikleri, çalışanların ödeme koşullarını belirlemektedir. Bazı durumlarda, Gig çalışanları bir hizmetin yerine getirilmesi için teklifte bulunabilmektedir. Böyle bir halde işe özel ücretlendirme söz konusu olabilmektedir. Diğer hallerde (özellikle hizmetin tek tip olarak algılandığı durumlarda), saat veya görev başına standart bir ücret belirlemek yaygındır. Bazı platformlar, müşterilerin platform ödeme sistemi aracılığıyla çalışanlara bahşiş vermesini sağlarken, bazı çalışanlar doğrudan müşterilerden bahşiş alabilmektedir. Her ödeme yöntemi zorlukları beraberinde getirmektedir. Bireylerin iş için teklif verdiği ilk seçenekte, bazı çalışanların hizmetlerini nasıl fiyatlandıracaklarından emin olamamaları ve bunun sonucunda tekliflerinin reddedildiği veya normalde hak ettiği durumdan daha düşük fiyatlanabildiği durumlar ortaya çıkabilmektedir.

Standart ücretlerle, bazı çalışanlar, platform yönteminin müşterilerle ücretleri üzerinde pazarlık yapmalarına izin vermediğinden memnuniyetsizlik doğabilmektedir (Hunt vd., 2019: 31).

Teoride Gig ekonomisinin fırsat eşitliği doğası, en güçlü varlıklarından biridir. Bununla birlikte, platformların kadınların işgücüne katılımını kolaylaştıracak özel politikaları yoktur. Ayrıca bu platformlarda makine öğrenimi algoritmaları, içlerinde bazı doğal önyargıları programlayabilen kodlayıcılar tarafından küratörlüğünü yapmaktadır ve bu algoritmalar, kullanıcıları taklit ederek eylemlerini de değiştirmektedir. Bu nedenle, algoritmalar tamamen önyargıları pekiştirme yeteneğine sahip olabilmektedir (Miller, 2015). Bu nedenle, platform ekonomisi istemeden toplumsal cinsiyete dayalı çalışmayı teşvik edebilecek potansiyeli barındırmaktadır (Balaram vd., 2017; Kasliwal, 2020: 3).

Anlaşmazlıkların Çözümü

Tüm Gig çalışanları, platform tarafından bağımsız yükleniciler olarak kabul edilmekte ve bunu şart koşan hüküm ve koşulları kabul etmektedir. Ancak çalışanlar, platformun yasal düzlemde hükümlerinin tam olarak ne anlama geldiğini veya kimin için çalıştıklarını bilmemek de dahil olmak üzere, platformla ilgili durumları hakkında sık sık kafa karışıklığı yaşayabilmektedir (Hunt vd., 2019: 46).

Kayıtlı taraflar arasındaki bir problemden doğan hallerde durumun çözümü için Gig platformları, herhangi bir yükümlülük altına girmeden düzeltici eylemlerde (hesabın feshedilmesinden içerik değişikliğine veya silinmesine kadar değişebilir) bulunabilmektedir. Ancak, Gig platformlarında taraflar arasında yaşanabilecek olan herhangi bir anlaşmazlığın giderilmesi noktasında eksiklikler bulunmaktadır. Bir uyuşmazlık olması durumunda, platformların dahil olma yükümlülüğü yoktur ve herhangi bir zarar veya talepten sorumlu değildir. Belirli şeffaf bir uyuşmazlık çözüm sisteminin olmaması, süreçte belirsizliğe ve bu nedenle ortaya çıkan ekstra maliyetlere yol açabilecektir (Kasliwal, 2020: 5).

SONUÇ

Özellikle son yirmi yılda dijital teknolojilerin de büyük bir hızla gelişmesiyle birleşen küresel ekonomik değişimler, platform, dijital, paylaşım veya işbirlikçi ekonomi olarak da bilinen Gig ekonomisinin küresel bir fenomen olarak ortaya çıkmasına hızla yol açmıştır (Webster ve Zhang, 2020: 113).

Gig ekonomisi esnek, özgür ve bağımsız bir çalışma atmosferinde gerçekleşen dijital bir iş gücü piyasasını ifade etmektedir. Bu işgücü piyasasında hizmet arz eden serbest çalışanlar, hizmet talep eden müşteriler ve bunları bir araya getiren aracı dijital çalışma platformları yer almaktadır. Bu platformlar arz ve talebin bir araya geldiği, anlaştığı ve alınan görevler/ yerine getirilen işler için ödemelerin gerçekleştiği yerlerdir. İş-yaşam dengesinin sağlanabildiği, daha esnek, daha serbest koşullar sağlayan Gig ekonomisine bu avantajları nedeniyle gösterilen ilgi giderek artmaktadır. Gün geçtikçe artan işsizliğe, çalışma hayatına fiili olarak katılamayan kadınlara, engelliler, öğrenciler gibi dezavantajlı gruplara ya da emeklilik döneminde ek gelir sağlamak isteyen bireylere, hatta iyi bir işi olmasına rağmen vasıf ve bilgisinden ek gelir elde etmek isteyen kişilere alternatif bir istihdam sağlayan Gig ekonomisinin genel ekonomi içindeki ağırlığı artış göstermektedir (Ertürk, 2022: 114).

Kadınlar işgücü piyasasında sistematik olarak dezavantajlı konumdadır. Bu eşitsizlik, çok sayıda faktörün bireysel ve yapısal düzeylerdeki karmaşık etkileşiminden kaynaklanmaktadır. Kadınların şirketlerdeki profesyonel büyüme hızlarının daha düşük olması, yönetim pozisyonlarında yeterince temsil edilmemeleri ve erkekler ile kadınlar arasında bakım ve ev işlerinin eşit olmayan dağılımı gibi faktörlerin karmaşık bir birlikteliğinin bir sonucudur. Tam zamanlı sözleşmeler yerine bağımsız yüklenicileri ve serbest çalışanları işe almaya dayanan bir piyasa sistemi olan Gig ekonomisinin (Dokuka vd., 2022: 1), istihdam olanağı yaratması, esneklik tanıması, ek gelir sağlaması gibi yönleri ile yükseliş içerisinde bulunduğunu ve her geçen gün potansiyelini arttırdığını söylemek mümkündür.

Kabul etmek gerekmektedir ki Dünya, sanayi devriminden bu yana görülmemiş bir şekilde ekonomiyi, işletmeleri, işgücü piyasalarını ve günlük hayatı alt üst eden, Gig ekonomisi adı verilen yeni bir ekonomik devrimden geçmektedir. Bunun yanında Gig ekonomisi geliştikçe hem yeni fırsatlar hem de artan karmaşıklıkla ortaya çıkan yeni zorluklar ortaya çıkmaktadır. Gig ekonomisi, toplum, işgücü piyasası ve kuruluşlar için önemli sorular, zorluklar ve fırsatlar ortaya koymaktadır (Kenney ve Zysman, 2016; Deloitte, 2019: 1). Bugün Gig ekonomisinin geleceği açıktır ve özellikle kadınlara kariyerlerini başlatmaları ve geliştirmeleri için birçok yol sunmaktadır. Bununla birlikte, kadınları daha fazla sayıda Gig çalışmasına katılmaktan caydıran engeller ve sorunlar halen devam etmektedir (Kasliwal, 2020: 10).

Mevcut literatür, Gig çalışanlarının herhangi bir standart çalışan sözleşmesine sahip olmadığı ve ayrıca işgücü korumasına/sosyal korumaya sınırlı erişime sahip oldukları veya hiç erişimleri olmadığı için, onları düzenli gelir elde edememe ve kötü bir çalışma ile karşı karşıya kalma gibi bir dizi zorluğa maruz bıraktığını göstermektedir. Örneğin bilgi ve iletişim teknolojisine erişmek ya da dijital okuryazarlık konusunda problem yaşayan kadınlar, doğal olarak bu ekosistemin dışında kalmaktadır. Erişebilen kadınlar arasında tek gelir kaynağı Gig işleri olan kadınlar için esneklik daha kısıtlayıcı bir yön (gelir ile ters korelasyona sahip olduğundan) arz etmektedir. Ayrıca Gig işleri, doğası gereği atipik olduğundan, çeşitli güvencesizlikler taşımaktadır. İşlere erişim düzenli veya tek tip değildir. İş kanunları veya koruyucu düzenlemelerden yoksundur.

Ayrıca, Gig işçilerinin yasal statülerinin belirsizliği, spesifik iş kanunu hükümlerine tabi olmamaları, sendikalaşamamaları, kolektif hareket edememeleri veya pazarlık güçlerinin düşük olması, onları uzun vadede daha savunmasız hale getirebilmektedir (De Stefano, 2015; Graham ve Woodcock, 2018; ILO, 2018; Woodcock ve Graham, 2019; IWWAGE, 2020).

Tüm bunların yanında, Gig ekonomisine ilişkin literatür de (bilhassa kadınlar bağlamında) halen sınırlılık taşımaktadır. Geleneksel olarak kadınların egemen olduğu sektörlerde -özellikle yemek pişirme, temizlik ve bakım işleri dahil olmak üzere isteğe bağlı ev hizmetlerinde- üstel bir büyüme öngörülse de, bugüne kadar yapılan çok az araştırma, Amerika ve Avrupa dışındaki oluşumlara veya bu sektöre dayalı iş deneyimlerine odaklanmıştır (Hunt vd., 2019: 9). Bununla birlikte, kadınların (ve erkeklerin) gig ekonomisindeki motivasyonları ve deneyimleri ve farklı bağlamlarda nasıl farklılık gösterdikleri henüz yeterince araştırılmamıştır (Churchill ve Craig, 2019: 743).

Diğer taraftan, dikkat çekilmesi gereken başka bir önemli husus, Gig ekonomisindeki istihdam yapısına ilişkin resmi veriler toplamanın zorluğudur. Resmi verilerin ve tahminlerin yokluğunda, diğer kamu verilerinden elde

edilen çıkarımlar, küçük ölçekli anketler ve şirketlerin idari verilerinden yararlanılmaktadır. Ancak, bu resmi olmayan kaynaklar, doğası gereği farklı olan ve bunları karşılaştırmayı zorlaştıran başka sorunları da gündeme getirmektedir. Birincisi, Gig ekonomisinin ele alınış biçimiyle ilgili sorundur. Gig ekonomisi, emeğe odaklanan platformlar (gig çalışması ve/veya isteğe bağlı çalışmayı içerebilir), bir bireyin yeterince kullanılmayan varlıklarının satışı veya kiralanması yoluyla para kazanmayı kolaylaştıranlar dahil olmak üzere birçok faaliyet türünü kapsayabilir (örneğin, kullanıcıların konaklama reklamı yapmasına ve kiralamasına olanak tanıyan Airbnb ve hatta müzik ve diğer medyaların indirilmesi gibi etkinlikler). İkincisi, anket metodolojilerinin farklılığıdır. Bazı anketler çevrimiçi yapılmakta, bu da dijital erişimi daha az olan çalışanlar hariç tutulduğundan geçici işlerin aşırı temsil edilmesine neden olabilmektedir (Balaram vd., 2017), Ayrıca örnek boyutları genellikle küçük olduğu için, tahminler kesinlikten yoksun olabilmektedir. Bazı çalışmalar şirketlerin idari verilerine dayanmaktadır; örneğin, Hall ve Krueger (2015), Cook vd. (2018) ve Berger vd. (2019), Uber'in tescilli verilerini kullanmıştır. Bu tür bulgular, örneklem yanlılığı gösterdiği için eleştirilebilmektedir. Bu durum, politika yapıcıların görüşlerini çarpıtma riski taşımaktadır (Hunt, ve Samman, 2019: 9).

ÖNERİLER

Gig ekonomisi modeli, klasik istihdam modellerine kıyasla kadınların çalışma yaşamına katılımı ve koşullarının iyileştirilmesi konusunda önemli avantajlar ve fırsatlar sunmaktadır. Ancak bununla beraber, gig ekonomisine olanak tanıyan platformların kadınlara sağladığı işlerin mevcut içeriği bakımından avantajlarını sınırlandıran farklı koşulların üstesinden gelemediğini söylemek yanlış olmayacaktır. Yukarıda tartışılmış olan belli başlı problemli durumlar daha fazla gündeme geldikçe ve mağduriyetlerin ya da olumsuzlukların bertaraf edilmesi noktasında sıkıntıların üzerinde düşünülüp, eyleme dönüşen kararlar alınmaya başladıkça, bu tür platformların ve dolayısıyla gig ekonomisinin gelişme sağlayacağı ve kadınlar için önemli bir istihdam potansiyeli taşıyacağı açıktır.

Bugün gig ekonomisinin gelişim potansiyeli açıkken, özellikle karar alıcıların, merkezi otoritenin ve Gig platformlarının yapısal sorunların çözümü ve daha olumlu koşulların tesisini olanaklı kılacak mekanizmaların harekete geçirilmesi noktasında gig çalışanlarının beklentilerini, problemlerini ve taleplerini dinlemesi ve anlaması gerekmektedir.

Gig platformlarında yer alan taraflar arasında gerçekleşebilecek olan uyuşmazlıkların ve mağduriyetlerin çözümü noktasında açık, şeffaf ve net ilkelerin ve sistemin tesisi bilhassa bu platformda yer alan kadınlar açısından oldukça önemli görülmektedir. Çünkü Gig işlerine bel bağlamış olan, buradan gelirini elde eden kadınların, hizmetin sunumuyla alakalı olarak yaşanan sorunlarda düşük puanlama, olumsuz yorum almak gibi riskleri göze alıp anlaşmazlığı veya mağduriyeti göz ardı etmek yönünde eğilimi olabilecektir. Bu nedenle, tüm çalışanlarını ve bilhassa kadın çalışanlarını güvence altına almak için Gig platformlarının, anlaşmazlıkların çözümü konusunda net bir politika ve işlerlik arz eden sistematiğe sahip olması önemli görülmektedir.

Gig ekonomisinin küresel olarak hızlı genişlemesine rağmen, düşük ve orta gelirli ülkelerdeki etkileri veya Gig çalışmasının cinsiyete dayalı deneyimleri hakkında bugüne kadar çok az araştırma yapılmıştır. Bu bilgi eksikliği, politika yapıcıların kadınların gig ekonomisine ilişkin deneyimlerini anlama ve dolayısıyla ekonomik güçlendirmeye odaklanan kanıta dayalı politika yanıtları geliştirme yeteneğini kritik bir şekilde sınırlandırmaktadır (Hunt, ve Samman, 2019: 1). Ayrıca Gig ekonomisi, işgücü piyasası için çok yeni bir fenomen olduğu için, gig ekonomisi işlerine katılım motivasyonları konusunda hala sınırlı bir anlayış bulunmaktadır (Doucette ve Bradford, 2019: 1222). Bu bakımdan, Gig ekonomisini bilhassa kadınlar bakımından ele alan nitel ve nicel araştırmaların elde edeceği bulgular ve değerlendirmeler, cinsiyet eşitsizliği, ayrımcılık gibi yapısal sorunlar, sosyal güvence, haklar, ücret eşitliği, fırsat eşitliği gibi sistemsel sorunların çözümü noktasında ve bu modele katılım motivasyonlarının anlaşılması noktasında hem literatüre hem politika yapıcılara hem de Gig uygulamasına ilişkin önemli katkılar sunacaktır.

Gig ekonomisini ele alan farklı bağlamlardaki çalışmaların bu konuya derinlemesine odaklanması gerekliliğinin yanı sıra, gelecekte yapılacak olan araştırmalarda odak noktası spesifik olarak Gig platformlarına indirgenerek, kadınların bu modeldeki mevcut durumu ve potansiyeline ilişkin çıkarımlar yapılması faydalı olabilecektir. Diğer yandan, platformlar çatısında faaliyet gösteren kadınların Gig ekonomisine ilişkin olarak deneyimlerinden yola çıkarak paylaşacakları görüşlerine başvuracak ve bunlardan önemli değerlendirmeler çıkarabilecek nicel veya nitel türdeki araştırmaların elde edeceği bulgular ve sonuçlar önemli olabilecektir.

Son olarak, Gig ekonomisinin, çalışma koşullarının herkesin yararına olacak şekilde iyileştirilmesi suretiyle insan onuruna yakışır ve cinsiyet eşitliğini tesis edecek gelişmeleri kaydetmesi noktasında politika yapıcıların bu konuya daha fazla eğilmesi gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Adams-Prassl, A. (2020). *The gender wage gap on an online labour market: The cost of interruptions*. C.E.P.R. Discussion Papers.

Balaram, B., Warden, J., & Wallace-Stephens, F. (2017). *Good Gigs: A fairer future for the UK's gig economy*. London: Royal Society for the Encouragement of Arts, Manufactures and Commerce.

Barzilay, A. R., & Ben-David, A. (2016). Platform inequality: Gender in the gig-economy. *Seton Hall Review, 47*, 393-400.

Berg, J., Furrer, M., Harmon, E., Rani, U., & Silberman, M. S. (2018). *Digital labour platforms and the future of work.* Towards Decent Work in the Online World. Rapport de l'OIT.

Berger, T., Frey, C. B., Levin, G., & Danda, S. R. (2019). Uber happy? Work and well-being in the 'gig economy'. *Economic Policy, 34*(99), 429-477.

Chapman, T., Saran, S., & Sinha, R. K. (2018). *The future of work in India: Inclusion, growth and transformation*. India: Observer Research Foundation.

Chan, D., Vootman, F., & Rogers, S. (2016). *The rise of the platform economy*. Deloitte, https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/nl/Documents/humancapital/deloitte-nl-hc-the-rise-of-the-platform-economy-report.pdf (Erişim tarihi: 14.09.2022).

Chaudhary, R. (2020). *India's emerging gig economy: The future of work for women*. The Asia Foundation, Initiative for What Works to Advance Women and Girls in the Economy (IWWAGE), LEAD at Krea Universitry, India.

Churchill, B., & Craig, L. (2019). Gender in the gig economy: Men and women using digital platforms to secure work in *Australia. Journal of Sociology, 55*(4), 741-761.

Cook, C., Diamond, R., Hall, J., List, J.A., & Oyer, P. (2018). *The gender earnings gap in the gig economy: Evidence from over a million rideshare drivers*. Working Paper. Stanford, CA: Stanford Graduate School of Business

Cook, C., Diamond, R., Hall, J. V., List, J. A., & Oyer, P. (2021). The gender earnings gap in the gig economy: Evidence from over a million rideshare drivers. *The Review of Economic Studies, 88*(5), 2210-2238.

Çiğdem, S., & Erdoğan, E. (2020). Türkiye'de freelance gazetecilerin çalışma koşulları. *Sosyoekonomi, 28*(46), 243-269.

Deloitte (2019). *The rise of the platform economy.* https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/nl/Documents/humancapital/deloitte-nl-hc-the-rise-of-the-platform-economy-report.pdf (Erişim tarihi: 17.09.2022).

De Stefano, V. (2015). The rise of the "just-in time workforce": On demand work, crowdwork, and labor protection in the "gig economy". *Comparative Labor Law and Policy Journal, 37*(3), 461-471.

De Stefano, V. (2016). Introduction: crowdsourcing, the gig-economy and the law. *Comparative Labor Law & Policy Journal, 37*(3), 461-470.

Dokuka, S., Kapuza, A., Sverdlov, M., & Yalov, T. (2022). Women in gig economy work less in the evenings. *Scientific Reports, 12*(1), 1-11.

Donovan, S. A., Bradley, D. H., & Shimabukuru, J. O. (2016). *What does the gig economy mean for workers?.* CRS Report, Congressional Research Service, USA.

Doucette, M. H., & Bradford, W. D. (2019). Dual job holding and the gig economy: Allocation of effort across primary and gig jobs. *Southern Economic Journal, 85*(4), 1217-1242.

Durward, D., Blohm, I., & Leimeister, J. M. (2016). Principal forms of crowdsourcing and crowd work. In *The digital economy and the single market*. Wobbe, W., Bova, E., & Dragomirescu-Gaina, C. (Eds.), The European Parliament, Triptyque, Belgium.

Duffy, B. E. (2016). The romance of work: Gender and aspirational labour in the digital culture industries. *International Journal of Cultural Studies, 19*(4), 441-457.

Ertürk, M. (2022). Gig ekonomisi ile insan kaynakları yönetimi ilişkisi üzerine bir değerlendirme. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14*, 97-126.

Florisson, R., & Mandl, I. (2018). *Platform work: Types and implications for work and employment-Literature review.* Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.

Foong, E., Vincent, N., Hecht, B., & Gerber, E. M. (2018). Women (still) ask for less: Gender differences in hourly rate in an online labor marketplace. *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction, 2*(CSCW), 1-21.

Galperin, H. (2021). "This Gig Is Not for Women": gender stereotyping in online hiring. *Social Science Computer Review, 39*(6), 1089-1107.

Ghosh, A. (2021). *Women workers in the gig economy in India: An exploratory study*. Institute of Social Studies Trust.

Goldin, C. (2014). A grand gender convergence: Its last chapter. *American Economic Review, 104*(4), 1091-1119.

Goods, C., Veen, A., & Barratt, T. (2019). "Is your gig any good?" Analysing job quality in the Australian platform-based food-delivery sector. *Journal of Industrial Relations, 61*(4), 502-527.

Graham, M., & Woodcock, J. (2018). *Towards a fairer platform economy: Introducing the Fairwork Foundation*. Alternate Routes.

Hall, J. V., & Krueger, A. B. (2015). *An analysis of the labor market for Uber's driver-partners in the United States.* Industrial Relations Section Working Paper No. 587. Princeton, NJ: Princeton University

Howcroft, D., & Bergvall-Kåreborn, B. (2019). A typology of crowdwork platforms. *Work, Employment and Society, 33*(1), 21-38.

Hunt, A., & Samman, E. (2019). G*ender and the gig economy. Critical steps for evidence-based policy*. Evidence Ideas Change. Overseas Development Institute Working Paper 546, London.

Hunt, A., Samman, E., Tapfuma, S., Mwaura, G., Omenya, R., Kim, K., Stevano, S., & Roumer, A. (2019). *Women in the gig economy: Paid work, care and flexibility in Kenya and South Africa*. Report, Data-Pop Alliance. University of London, https://eprints.soas.ac.uk/32330/1/Hunt%20et%20al%202019_women_in_the_gig_economy_final_digital.pdf (Erişim tarihi: 23.04.2022)

Hyperwallet (2017). *The future of gig work is female: A study on the behaviors and career aspirations of women in the gig economy*. https://www.hyperwallet.com/app/uploads/HW_The_Future_of_Gig_Work_is_Female.pdf (Erişim tarihi: 14.09.2022)

ILO (2018). *Job quality in the platform economy.* Issue Brief No. 5. Global Commission on the Future of Work. Geneva, Switzerland: International Labour Organisation.

IWWAGE (2020). Gig study: Summary and recommendations. https://iwwage.org/wp-content/uploads/2020/08/Gig_Report_Summary.pdf (Erişim tarihi: 14.09.2022).

Kalleberg, A. (2018). *Precarious lives: Job insecurity and well-being in rich democratic countries*. London: Polity.

Kalleberg, A., & M. Dunn (2016). Good jobs, bad jobs in the gig economy. *Perspectives of Work 20*(1), 10-14.

Kasliwal, R. (2020). *Gender and the Gig Economy: A qualitative study of gig platforms for women workers* (ORF Issue Brief No. 359, May 2020), New Delhi: Observer Research Foundation.

Kenney, M., & Zysman, J. (2016). The rise of the platform economy. *Issues in Science and Technology, 32*(3), 61.

Küçük, N., & Tınaz, P. (2022). Gig ekonomide psikososyal riskler "nitel bir analiz". *Beykoz Akademi Dergisi, 10*(1), 103-126.

Kwok, R. (2017). Flexible working: Science in the gig economy. *Nature, 550*(7676), 419-421.

Lehdonvirta, V. (2018). Flexibility in the gig economy: Managing time on three online piecework platforms. *New Technology, Work and Employment, 33(*1), 13-29.

Litman, L. & Robinson, J. (2020). *Conducting online research on Amazon Mechanical Turk and beyond*. SAGE Publications.

Mehta, B. S. (2020). Changing nature of work and the gig economy: Theory and debate. *FIIB Business Review, 2020,* 1-11.

Miller, C. C. (2015). When algorithms discriminate. *The New York Times, 9*(7), 1.

Oyer, P. (2020). The gig economy. *IZA World of Labor, 2020*(471), 1-11.

Pober, I. (2019). *The gig economy-an avenue to women's economic empowerment?.* [Unpublished Master's Thesis], Utrecth University, The Netherlands.

Pric, D. (2006). Gender and generational continuity: Breadwinners, caregivers and pension provision in the UK. *International Journal of Ageing and Later Life, 1*(2), 31-66.

Shah, P. (2021). African women's digital flight: The bright future of the gig economy. *Pathways to African Feminism and Development,* 6(2), 89-103.

Stephany, F., Kässi, O., Rani, U., & Lehdonvirta, V. (2021). Online Labour Index 2020: New ways to measure the world's remote freelancing market. *Big Data & Society, 8*(2), 20539517211043240.

Todolí-Signes, A. (2017). The 'gig economy': Employee, self-employed or the need for a special employment regulation?. Transfer: *European Review of Labour and Research, 23*(2), 193-205.

Tripathi, N. (2021). Engagement of women in 'Gig Economy': A chimera of empowerment. *Symbiosis Law School Nagpur Journal of Women Law & Policy, 1*(1), 93-98.

Uzailko, A. (2016). The gig economy's growing influence on the American workforce. *Business News Daily, 30*, 1.

Vyas, N. (2021). 'Gender inequality-now available on digital platform': An interplay between gender equality and the gig economy in the European Union. *European Labour Law Journal, 12*(1), 37-51.

Webster, J. (2016). Microworkers of the gig economy: Separate and precarious. In *New Labor Forum* (Vol. 25, No. 3, pp. 56-64). Sage CA: Los Angeles, CA: SAGE Publications.

Webster, N. A., & Zhang, Q. (2020). Careers delivered from the kitchen? Immigrant women small-scale entrepreneurs working in the growing Nordic platform economy. *NORA-Nordic Journal of Feminist and Gender Research, 28(*2), 113-125.

Wood, A. J., Graham, M., Lehdonvirta, V., & Hjorth, I. (2019). Good gig, bad gig: Autonomy and algorithmic control in the global gig economy. *Work, Employment and Society, 33*(1), 56-75.

Woodcock, J., & Graham, M. (2019). *The gig economy. A critical introduction*. Cambridge: Polity.

Zwick, A. (2017). Welcome to the Gig Economy: Neoliberal industrial relations and the case of Uber. *Geo Journal 83*(4), 679-691.

KUZEY VE DOĞU AVRUPA ÜLKELERİNDE YAPILAN KANAVİÇE İŞLEMELERİNİN ÜLKEMİZDEKİ ÖRNEKLERLE KARŞILAŞTIRILMASI

Doç. Dr. Mine CAN
Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, Türkiye, mine_can82@hotmail.com

ÖZET

Ülkemizde kanava, çarpı işi gibi isimlerle de bilenen kanaviçe, evrensel bir işleme tekniği olup renk, motif ve kompozisyon özellikleri bakımından ülkeden ülkeye farklılıklar göstererek işlenmektedir. Bugüne kadar kanaviçenin hangi tarihlerde ortaya çıktığını kesin olarak gösterecek tarihi ve arkeolojik buluntuya rastlanmamıştır. Ancak bu tür sayılı işlemelerin Çin'den Avrupa'ya doğudan tekstil ticareti yoluyla ya da haçlı seferleri ile gitmiş olabileceği düşünülmektedir. Bu sayede geniş bir coğrafyaya yayılmış olan kanaviçe İtalyanca, İspanyolca, Yunancadan çevrilmiş Orta Çağ model kitapları aracılığı ile tüm Avrupa'da yaygın şekilde uygulanmıştır. Ülkemizde kanaviçe 19. yüzyıldan sonra yaygınlaşmış ancak daha sonraları renkli kompozisyonlarla Türk çeyiz geleneğinin ayrılmaz bir parçası olmuş bir el sanatıdır. Kanaviçe geleneksel Türk giyim-kuşam ve süslenme geleneğinde de en çok uygulanan işleme tekniklerinden biridir. Yabancı kaynaklardan Kuzey ve Doğu Avrupa ülkelerinde de kanaviçenin geleneksel giyim-kuşamda kullanımının oldukça eskilere dayandığı anlaşılmaktadır. Bu amaçla çalışmada Anadolu'ya ait geleneksel giysilerde kullanılan kanaviçelerin Kuzey ve Doğu Avrupa ülkelerindeki örneklerle renk, motif ve kompozisyon özellikleri bakımından benzerlik ve farklılık gösteren özellikleri incelenmiştir. Çalışmada Afyon/Çobanlar, Kütahya/Domaniç, İzmir/Bayındır, Bolu/Mengen, Sinop/Ayancık gibi Anadolu'nun farklı yörelerine ait kanaviçe işlemeli yöresel giysilerden örneklere yer verilmiştir. Çalışma literatür taramasına dayalı betimsel bir araştırmadır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, işleme, kanaviçe.

COMPARISON OF CROSS STITCH EMBROIDERY MADE IN NORTHERN AND EASTERN EUROPEAN COUNTRIES WITH SAMPLES FROM OUR COUNTRY

ABSTRACT

In our country, cross stitch, which is also known by names such as kanava, cross stitch, is a universal processing technique and is processed by showing differences from country to country in terms of color, motif and composition characteristics. To date, there have been no historical and archaeological finds that can conclusively show which dates the cross stitch appeared. However, it is believed that such numbered embroideries may have gone from China to Europe through the textile trade from the east or with the crusades. Italian Spanish, which has spread to a wide geography in this way, the cross stitch was widely applied all over Europe through the Medieval model books translated from Greek. Cross stitch in our country it is a hand art that became widespread after 19th but later became an integral part of the Turkish dowry tradition with colorful compositions. Cross stitch is one of the most applied processing techniques in the traditional Turkish clothing and decoration tradition. From foreign sources, it is understood that the use of the cross stitch in traditional clothing in Northern and Eastern European countries dates back to quite ancient times. For this purpose, in the study, the characteristics of the cross stitch used in traditional clothes belonging to Anatolia, which are similar and different in terms of color, motif and composition characteristics with samples from Northern and Eastern European countries, were examined. In the study, examples of local cross-stitch embroidered clothes belonging to different regions of Anatolia such as Afyon/Çobanlar, Kütahya/Domanic, Izmir/Bayındır, Bolu/Mengen, Sinop/Ayancık were included. The study is a descriptive research based on literature review.

Keywords: Culture, embroidery, cross sttich.

GİRİŞ

Basit nakış iğne tekniklerinden olan kanaviçe, üst üste ve yan yana sıralanmış, birbirini çarpı şeklinde kesen formlardan oluşan bir işleme tekniğidir. Bugüne kadar kanaviçenin hangi tarihlerde ortaya çıktığını kesin olarak gösterecek tarihi ve arkeolojik buluntuya rastlanmamakla birlikte geçmişinin çok eskilere dayandığı bilinmektedir. Ancak bu tür sayılı işlemelerin Çin'den Avrupa'ya doğudan tekstil ticareti yoluyla ya da haçlı seferleri ile gitmiş olabileceği düşünülmektedir (URL-2). İtalyanca, İspanyolca, Yunancadan çevrilmiş Orta Çağ model kitaplarından kanaviçenin bu dönemde Avrupa'da var olduğu anlaşılmaktadır. Therese de Dillmont tarafından yazılan ve kanaviçe ile ilgili en eski yayınlardan biri olan "Encyclopedie des Ouvrages de Dames"de, Avrupa'da 15. ve 16. yüzyıla tarihlenen İtalyan, Yunan ve İspanyollara ait örneklerde kanaviçenin koyu kırmızı renkle tek renk olarak işlendiği belirtilmektedir. Ayrıca Slav, Macar ve İsveç köylülerinin kanaviçe işlemelerindeki renk zenginliğinden ve bu renklerin kırmızı, mavi ve sarı olduğundan bahsedilmektedir (URL-3).

Kanaviçe Türk işlemelerinde 19. yüzyıldan sonra yaygınlaşan sayılı iğnelerden birisidir (Barışta, 1997: 45). Ülkemizde çapraz iğne, çarpı işi, kanava gibi isimlerle de tanınmaktadır. Özellikle 20. yüzyılda uygulaması kolay ve az iplik kullanılarak yapıldığı için en yaygın uygulanan iğne teknikleri arasında yer almıştır (Barışta, 1995: 90). Ülkemizde çeyiz kültürü içerisinde oldukça zengin bir uygulama alanında kullanılan kanaviçe, geleneksel Türk giyim-kuşam ve süslenme geleneğinde de kendisine en çok başvurulan el sanatı olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Anadolu'ya ait yöresel giysilerde kanaviçe yoğun olarak tercih edilen işleme teknikleri arasındadır.

Benzer bir şekilde Kuzey ve Doğu Avrupa ülkelerinde de kanaviçe geleneksel giysileri süslemede yaygın şekilde kullanılmaktadır. Bu amaçla çalışmada, Anadolu'ya ait geleneksel giysilerde kullanılan kanaviçelerin teknik ve estetik özellikleri ile Kuzey ve Doğu Avrupa ülkelerindeki örneklerin benzerlik ve farklılık gösteren yönleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

YÖNTEM

Çalışma tarama modeline dayalı betimsel bir araştırmadır. Çalışmada konu ile ilgili yerli ve yabancı kaynaklar taranarak süslenmesinde kanaviçe tekniği kullanılmış geleneksel giysiler üzerindeki işlemeler motif, renk ve kompozisyon özellikleri bakımından incelenmiştir.

BULGULAR

Örtünmeyle başlayan ve zamanla gelenekselleşen giyim-kuşam kültürü toplumların yaşadıkları coğrafya ve iklim şartları, cinsiyet, sosyo-ekonomik yapısı, mesleği, dini inanışları, gelenek ve görenekler, estetik algıları gibi pek çok etmene göre değişikliler göstermektedir. Böylece her kültürde kendine özgü bir giyim-kuşam şekli ortaya çıkmıştır. Türkler Anadolu'ya gelene kadar binlerce yıllık tarihsel süreçte pek çok kültürden etkilenmiş, bunun sonucunda son derece zengin ve canlı bir giyim çeşitliliği ortaya çıkmıştır (Tezcan, 2012: 255-261).

Geleneksel Türk giyim-kuşam geleneğine ait eski örnekler incelendiğinde işleme ile yapılan süslemelerin oldukça zengin ve çeşitli olduğu görülür. Giysiler, kişinin toplumdaki statüsüne ve giyildiği yere göre süslenmektedir. Örnek vermek gerekirse; bir gelin elbisesi veya kına kıyafetinin ya da bir efe giysisinin giyim-kuşam özellikleri kadar süslemesiyle de özel olduğu belli edilmektedir. Bu değerli giysiler halk kültürüne ait önemli maddi kültür ürünleri olmalarının yanı sıra üzerindeki işlemeler, desenler ve renkler bakımından da Türk el sanatları tarihi açısında önemlidir (Koç ve Koca, 2015: 77).

Resim 1. Afyon'nun Çobanlar ilçesine ait kanaviçe ile süslenmiş çocuk giysisi
Kaynak: https://dergipark.org.tr/en/download/issue-file/19286 (sayfa 510, Fatma Koç)

Geleneksel Türk giyim-kuşam ve süslenme geleneğinde süsleme öğesi olarak kanaviçe uygulamalarına sıklıkla rastlanmaktadır. Afyon'nun Çobanlar ilçesine ait olan ve yörede "kanaviçe baskı" adı verilen işlemeli giysi bunun en özgün örneklerinden biri olarak gösterilebilir (Koç, 1999: 400). Resim 1'de görülen çocuk giysisinin ön robası, kolları ve manşetleri kanaviçe motifleri ile bezenmiştir. İşleme kompozisyonunda bitkisel ve geometrik motiflerle

birlikte kuş figürleri kullanılmıştır. İrili ufaklı 4 adet kuş figürünün simetrik olarak bir gül motifinin üzerine işlendiği görülmektedir. Kol ve manşetlerde ise geometrik formlu 3 farklı çiçek motifi kullanılmıştır. Giysinin işlemesinde canlı bir renk olan kırmızının yoğun şekilde kullanımı dikkat çekmektedir. Ayrıca işleme aralarında ve konturlarda siyah kullanılarak kırmızı ön plana çıkarılmış ve işlemeler daha göz alıcı hale getirilmiştir.

Koç ve Koca (2016: 759) tarihsel süreç içerisinde, kültürel yapıların şekillendirdiği giyim-kuşam gibi pek çok soyut ve somut mirasın, adet ve gelenekler çerçevesinde yaşatılmasıyla bu kültürün kuşaktan kuşağa aktarıldığını açıklamaktadır. Ülkemizde bu anlamda öne çıkan yerlerden birisi İzmir'in Bayındır ilçesidir. Demirel Akgül (2019: 5)'ün İzmir'in Bayındır ilçesinde yaşayan Türkmenlerin giysilerine yönelik yaptığı araştırmada, bölgede günlük yaşamda dahi yöresel kıyafetler giyildiğini, yöresel değer ve inançlarıyla Türkmenlerin kültürlerini bu şekilde koruduklarını tespit etmiştir. Günümüzde artık sayıları gittikçe azalan ancak yine de yöresellik inancını yaşatmaya devam eden Bayındır Türkmenlerine ait kadın giysilerinde kanaviçenin çok renkli bir üslupla uygulandığını belirtmiştir. Resim 3'de ise sarı, mor, kırmızı, pembe ve yeşil rengin kullanıldığı bitkisel kaynaklı kanaviçe motifleri yöreye ait bir kadın gömleğinin ön etek ucu süslemesine aittir (Demirel Akgül, 2019: 29). Kompozisyonda geometrik formlu çiçek ve diğer bitkisel kaynaklı motifler birbirine bağlantılı sıralamalarla işlenmiştir. Bu motiflerin hemen altında ise ince, haç biçimli su motifleri yer almaktadır.

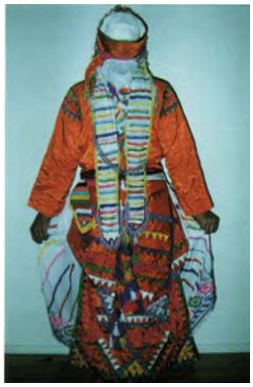

Resim 2. İzmir'in Bayındır ilçesine ait üzeri kanaviçe ile süslenmiş kadın giysisi
Kaynak: https://dergipark.org.tr/en/download/issue-file/19286 (sayfa 510, Fatma Koç)

Resim 3. İzmir'in Bayındır ilçesi ait kadın gömleğinin kanaviçe işlemesinden detay (Demirel Akgül, 2019: 29)

Ülkemizde üretimi artık son bulmuş olup yöresel araştırmalarda karşımıza çıkan entari ve üç eteklerde, gömlek ve işliklerde, önlüklerde kanaviçe işlemelere yaygın şekilde rastlanmaktadır (Koç, 1999: 400). Bu giysilerdeki kanaviçe motifler genellikle bitkisel veya geometrik kaynaklı, ince bir veya birkaç sıradan oluşan ulama tarzındaki kompozisyonlardan şeklindedir (Resim 3). Ulama kompozisyonlar motiflerin aralarında boşluk bırakılmadan birbirine bitişik bir sıra izlenmesi ile oluşturulur. Mercin ve Aygün (2013: 201)'ün Kütahya ili Domaniç ilçesine ait göyneklerle ilgili çalışmalarında ürünlerin kanaviçe tekniği kullanılarak ulama tarzında kompozisyonlarla süslendiğini ve işlemede ana renk olan kırmızı ve mavinin koyu değerlerinin tercih edildiğini tespit etmişlerdir. Göyneklerin bezeme konusunu bitkisel, geometrik ve sembolik kaynaklı motiflerin oluşturduğunu ancak figürlü ve yazılı bezemeye rastlanmadığını, bitkisel motiflerden karanfil ve hayat ağacı; geometrik motiflerden kare, üçgen, haç, sekiz köşeli yıldız; sembolik motiflerden ise göz, çengel ve suyolu motiflerinin kullanıldığını tespit etmişlerdir.

Resim 4. Kütahya ili Domaniç ilçesine ait kanaviçe işlemeli bir göynek (Mercin ve Aygün, 2013: 200)

Anadolu'nun çoğu yöresinde işlemelerle süslenmiş göyneklere rastlanmaktadır. Bolu/Mengen, Sinop/Ayancık bunlara verilebilecek diğer örnekler arasındadır. Bir tür iç giysi olan göyneklerin yaka veya etek uçları genellikle işlemelidir. İşleme yapılmasının asıl nedeni bu kısımların bir şekilde dışarıdan görünmesidir. Yalçın Çelik (2015: 25) araştırmasında Bolu ili Mengen ilçesinde kadınların giydiği göyneklerin kısa ya da yarım kollu olup diz kapaklarına kadar uzanmakta olduğunu ve boy göyneği olarak adlandırıldığını belirtmiştir. Yörede düz dokunmuş şile bezi, ipek, bürümcük, patiska gibi açık renk kumaşlardan hazırlanan boy göyneklerinin yaka, kol kenarları ve boyun açıklığı ile etek uçlarının kanaviçe işlemelerle süslendiğini tespit etmiştir.

Sinop'un Ayancık ilçesinde ise göynekler yörede keten veya keten-pamuk karışımı ipliklerden dokunan Ayancık bezinden hazırlanmaktadır. İşlemeli olan Ayancık göynek yakası 15.11.2017 tarihinde mahreç işareti almıştır. Bu işlemelerde bordo ve siyah temel renktir. Kanaviçe, Ayancık göyneklerinin işlemesinde kullanılan başlıca iğne teknikleri arasında yer almaktadır (URL-4: s.3).

Resim 5. Sinop/Ayancık'a ait işlemeli göynek yakası
Kaynak: https://ci.turkpatent.gov.tr/Files/GeographicalSigns/228.pdf

Wilkie (1899: 3) kanaviçenin tarihsel geçmişinin oldukça eskilere dayandığını ve bilinen en eski işleme tekniklerinden biri olduğunu belirtmiştir. 11. Yüzyılda birçok ünlü duvar halısının kanaviçeyle işlenmiş olduğuna dikkat çekmekte ve Avrupa'da 13. yüzyılda kanaviçenin en popüler işleme tekniği olduğunu yazılıdır. Aynı kaynakta Doğu Avrupa'da Alman ve Rus kanaviçelerinin birbirine benzerlik gösterdiği yazılıdır. Ancak Rus kanaviçelerinin kendine özgü hoş bir karaktere sahip olup daha süslü olduğunu belirtmiştir. Renk özelliği olarak canlı kırmızı, soluk sarı ve yeşil, parlak pembe tonlarının sadece Rus kanaviçelerinde kullanıldığını açıklamaktadır.

Resim 6'da görülen önlüğün kırmızı, mavi ve beyaz renkte çizgili dokuma üzerine hazırlandığı ve kanaviçe işlemesinde ise bir bölümde iki tonda mavi, diğerinde kırmızı ve sarı, bir diğer bölümde ise siyah ve beyazın kullanıldığını belirtmektedir.

Resim 6. Geleneksel Rus kadın giyimine ait kanaviçe işlemeli önlük
Kaynak: https://library.si.edu/digital-library/book/crossstitchembro00wilk (Wilkie, 1899: 3)

Avrupa'nın doğusunda Macaristan ve Romanya'nın kuzeyinde kalan Transilvanya bölgesinde yaşayan halklara ait kadın giysileri incelendiğinde de oldukça zengin ve gösterişli işlemeler kullanıldığı görülür (Resim 7). Büyük çoğunluğu Rumen ve Macarlardan oluşan bu bölgeye ait kıyafetler keten veya yün kumaştan, bol kollu olarak hazırlanan uzun elbiseler ve önlükler şeklindedir. Anadolu'ya ait bir tür iç giysi olan göyneklere benzer şekilde bölgede yaşayan kadınların eskiden açık renk dokumalardan, kolların bol ve büzgülü olarak hazırlanan elbiseler giydikleri görülmektedir (URL-5). İşlemelerde kırmızıdan sonra en fazla kullanılan rengin mavi olduğu belirtilmektedir. Erkeklere ait tunik tarzı üst giysilerde ise daha sade süslemelerin tercih edildiği açıklanmıştır.

Resim 7. Transilvanya bölgesine ait kanaviçe işlemeli kadın giysisi
Kaynak: http://folkcostume.blogspot.com/2013/05/overview-of-peoples-of-transylvania.html

Macaristan'ın Kalotaszeg, Torocco ve Mezöseg bölgelerine ait kadın giysilerinde yaka, manşet ve kol üstleri yoğun olarak kırmızı renkte kanaviçe işlemelerle süslüdür. Bu işlemelerin bölgedeki en eski kanaviçe örnekleri olduğu belirtilmektedir. Motiflere bakıldığında doğadan alınan çiçek motifleri arasında gülün çok geniş bir şekilde kullanıldığı ve gül motiflerinin kare şeklinde soyut formlara dönüştüğü gözlenmektedir. Resim 8'de 1918 yılında yayınlanmış Macar motiflerine ait bir desen kataloğundan kanaviçe motifleri görülmektedir. Görselin üst orta ve sağ yanındaki geometrik formlu gül motifleri, resim 1'de görülen Afyon'nun Çobanlar ilçesine ait çocuk giysisinin kollarındaki kanaviçe çiçek motifleri ile benzerlik göstermektedir.

Resim 8. Macaristan'a ait kanaviçe motifleri
Kaynak: https://www.scribd.com/doc/47003981/Magyar-Motivumok-1918

Macar kanaviçelerine ait düzenlemelerde S kıvrımlı dallardan oluşan ve Anadolu'ya ait ulama tarzı kompozisyonlara benzeyen örneklerde lale, gül vb. çiçekler karışık olarak da kullanılabilmektedir. Çiçekler düzgün, narin ve simetrik olarak işlenmekte, aralarda tas, kase, vazo gibi çiçek kapları veya mum, kadeh gibi nesnelere rastlanmaktadır. Geometrik motiflerin temel formları incelendiğinde ise Anadolu'daki kanaviçe örnekleri gibi çizgiler, çapraz veya eğik eksenli çizgiler ya da üçgen, kare ve zikzak çizgiler olduğu görülür (Resim 9). İşlemelerde kuş, mitolojik hayvanlar, geyik, at, yılan en sık kullanılan figürlü motifler arasındadır. Kompozisyonlarda kuş motifleri en çok kullanılan figürlü motif olup birkaç kuş veya diğer hayvanların çiçek

demetlerinin bir kenarına yerleştirildiği görülür. Bu kompozisyonlar Anadolu'ya ait işleme örneklerdeki gibi perspektiften yoksun olup çiçekler, hayvan veya insanlardan daha büyük olabilmektedir. Aynı zamanda insan figürleri seyrek olmakla birlikte Adem ile Havva sahnelerine, bunun yanı sıra yıldız, hayat ağacı, güneş gibi motiflere rastlanmaktadır.

Resim 9. Therese de Dillmont'un 1890 yılına tarihli kanaviçe albümünden.
Kaynak: The Antique Pattern Library, https://www.antiquepatternlibrary.org/html/warm/xstitch.htm

TARTIŞMA VE SONUÇ

İnsanların yaşam tarzları ile düşünce sistemleri, iklim, gelenek ve görenekler gibi pek çok faktör giyim-kuşam kültürünü etkilemektedir. Bu durumun paralelinde süsleme özellikleri de giysilerin işlevselliği kadar önemli olup kültürün devamlılığını sağlamıştır. Günümüzde Anadolu'nun bazı yörelerinde geleneksel giyim-kuşam devam etmekte ya da üretimi son bulmuş olanlar hatıra olarak saklanmaktadır. Geçmiş zamanlarda günlük yaşamda veya özel gün giysisi olarak kullanılan giysiler bölgeden bölgeye değişiklik göstermekle birlikte bazen farklı milletlere ait giysilerle süsleme özellikleri bakımından benzerlik gösterebilmektedir. Bu amaçla Anadolu'ya ait geleneksel giysilerde kullanılan kanaviçelerin teknik ve estetik özellikleri ile Kuzey ve Doğu Avrupa ülkelerindeki örneklerin benzerlik ve farklılık gösteren yönleri karşılaştırılmıştır. Geleneksel Anadolu kadın giyim-kuşamında kanaviçenin daha çok göynek adı verilen ve bir tür iç giyim olan giysilerin yaka ve etek uçlarında kullanıldığı görülmüştür. Renklendirmelerde genellikle doğaya yakın bir üslup kullanılarak polikrom bir düzenleme ile canlı renklerin tercih edildiği anlaşılmıştır. Doğayla iç içe olan Anadolu insanı çevresindeki bitkileri, figürleri, nesneleri, özellikle her türden çiçek ve yaprakları karakteristik özelliklerini bozmadan sadeleştirerek kullanmıştır. Beşoğul (1982: 233)'un belirttiği gibi, kapalı bir çevrede yaşayan Türk kadının elinde motifler Türk toplumunun gelenekler ve görenekleri çerçevesinde, duygu ve düşüncelerine göre biçimlenmiş ve maddi kültür ürünlerine yansımıştır. Kuzey ve Doğu Avrupa kültüründe de Anadolu'ya benzer motiflerin toplumun özelliklerine uygun şekilde yeni bir kimlik kazandığı ve doğayı betimlemede oldukça benzer olduğu görülmüştür. Kanaviçe işlemelerinde her türden bitkisel bezemelerle birlikte kare, dikdörtgen, üçgen, baklava, çizgi, daire vb. geometrik motiflerle birlikte nesneli motiflerin birlikte kullanılması her iki kültürde de aynıdır. Anadolu'da maddi boyutunun dışında manevi anlamlar yüklenen kuş figürleri bitkisel kaynaklı motiflerle birlikte kullanımı oldukça fazladır.

ÖNERİLER

Ülkemizde geleneksel Türk el sanatları alanında yapılan alan araştırmaları kültürel değerlerin belgelenmesi ve kaybolup gitmemesi için desteklenmelidir. Üretimleri son bulmuş, yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olan özgün giyim-kuşam ürünlerinin prototipleri dijital sistemler aracılığı ile kayıt altına alınmalıdır. Bu ürünler üzerinde yer alan süsleme desenlerine ait kataloglar oluşturularak paylaşılmalıdır. Bunun içine ülkemiz kütüphane veya müzelerinde dijital kataloglar oluşturulup, resmi olarak web sayfaları aracılığı ile uluslararası paylaşıma açılabilir. Milli desenler yerel yönetimler tarafından açılan kurslarda tanıtılmalı, seminerler düzenlenmeli, özgün desenlerin günümüze uygun yeni tasarımlarda kullanılması için eğitimler verilmelidir. Sürdürülebilir projelerle her türlü üretim çalışması desteklenmeli ve kültürel değerler yeni tasarımlarla yaşatılmalıdır.

KAYNAKÇA

Barışta, H. Ö. (1997). *Türk İşlemelerinden Teknikler.* Ankara: Gazi Üniversitesi Mesleki Yaygın Eğitim Fakültesi Yayın No:2.

Barışta, H. Ö. (1995). *Türk İşleme Sanatı Tarihi.* (2. Baskı). Ankara: G.Ü. İletişim Fakültesi Basımevi. Gazi Üniversitesi Mesleki Yaygın Eğitim Fakültesi Yayın No:1.

Demirel Akgül, N. (2019). *Gelenekli Bir Yaşam Örneği Tahtacı Türkmen Giysileri*. Ankara: İKSAD Yayınları.

Koç, F. (1999). Türk Giyim-Kuşamında Kullanılan Süslemeler. *Erdem*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, 10 (29), 397-403.

Koç, F. & Koca, E. (2015). Kütahya'nın Entarili Geleneksel Kadın Giysilerinin Göstergebilimsel Çözümlenmesi. *Milli Folklor*, 27 (106), 70-88.

Koç, F. & Koca, E. (2016). Halk Giyim Kuşamının Yok Olmasına İlişkin Nedenler ve Koruma Altına Alınması Gerekliliğinin 5N1K Yöntemi ile Analizi. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,* 11/2, 755-778.

DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9274

Mercin L. & Aygün M., (2013). Domaniç Kadın Göyneklerinin Motif, Grafiksel Desen ve Kompozisyon Özelliklerinin İncelenmesi. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 6 (11), 195-204.

Tezcan, M. (2012). Giyim Olgusuna Sosyo-Kültürel Bakış ve Türklerde Giyim.

05.10.2022 tarihinde http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/513/6345.pdf veritabanından alınmıştır.

Yalçın Çelik, D. (2015). Mengen'de Geleneksel Giyim-Kuşam. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Bolu Halk Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi (BAMER) Yayınları.

Wilkie, Harriet Cushman. (1899) Cross Stitch Embroidery, Priscilla Publishing Company, Boston.

05.10.2022 tarihinde https://library.si.edu/digital-library/book/crossstitchembro00wilk veritabanından alınmıştır.

Elektronik Kaynaklar

URL-1: https://dergipark.org.tr/en/download/issue-file/19286 (Erişim Tarihi: 11.10.2022)

URL-2: http://www.asean-china-center.org/english/2010-05/27/c_13318523.htm (Erişim Tarihi: 11.10.2022)

URL-3: https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k62794921/f2.image (Erişim Tarihi: 20.10.2022)

URL-4: https://ci.turkpatent.gov.tr/Files/GeographicalSigns/228.pdf (Erişim Tarihi: 22.10.2022)

URL-5: http://folkcostume.blogspot.com/2013/05/overview-of-peoples-of-transylvania.html (Erişim Tarihi: 10.10.2022)

Görsel Kaynaklar

Resim 1. 11.10.2022 tarihinde https://dergipark.org.tr/en/download/issue-file/19286 veritabanından alınmıştır.

Resim 2. 11.10.2022 tarihinde https://dergipark.org.tr/en/download/issue-file/19286 veritabanından alınmıştır.

Resim 3. Demirel Akgül, N. (2019). *Gelenekli Bir Yaşam Örneği Tahtacı Türkmen Giysileri*. Ankara: İKSAD Yayınları.

Resim 4. Mercin L. & Aygün M., (2013). Domaniç Kadın Göyneklerinin Motif, Grafiksel Desen ve Kompozisyon Özelliklerinin İncelenmesi. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 6 (11), 195-204.

Resim 5. https://ci.turkpatent.gov.tr/Files/GeographicalSigns/228.pdf veritabanından alınmıştır.

Resim 6. 08.10.2022 tarihinde https://library.si.edu/digital-library/book/crossstitchembro00wilk veritabanından alınmıştır.

Resim 7. 10.10.2022 tarihinde http://folkcostume.blogspot.com/2013/05/overview-of-peoples-of-transylvania.html veritabanından alınmıştır.

Resim 8. 08.10.2022 tarihinde https://www.scribd.com/doc/47003981/Magyar-Motivumok-1918 veritabanından alınmıştır.

Resim9. 08.10.2022 tarihinde The Antique Pattern Library, https://www.antiquepatternlibrary.org/html/warm/xstitch.htm veritabanından alınmıştır.

ÇALGI SEÇİMİNİN KARİYER KAYGISI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNE YÖNELİK BİR İNCELEME (KAYSERİ GÜZEL SANATLAR LİSESİ)

Dr. Öğr. Üy. Levent DEĞİRMENCİOĞLU

Dr. Öğr. Üy., Erciyes Üniversitesi, Kayseri, Türkiye, leventdegoglu@hotmail.com

ÖZET

Bu araştırmada, 2021-2022 Eğitim Öğretim döneminde Kayseri Güzel Sanatlar Lisesi (GSL) müzik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin, kariyer ile ilgili kaygı durumlarının Batı ve Türk müziği alanlarındaki "çalgı seçimi" değişkeni üzerinden incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, araştırma dört aşamada tamamlanmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında, literatür taraması yapılmış, bu kapsamda alanla ilgili yerli ve yabancı yazılı kaynaklar detaylı olarak incelenmiş; araştırmanın kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Araştırmanın ikinci aşamasında, araştırmayla ilgili gerekli izin ve onaylar alınmıştır. Bu kapsamda, öncelikle araştırmaya konu olan Kayseri GSL müdürü ile ön görüşme yapılmış, araştırma konusu ve amaçlar belirtilerek gerekli izinler alınmıştır. Devamında, araştırma Erciyes Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurul'una sunulmuş, kurulun 25.01.2022 tarihli kararı ile araştırmanın etik kurul onayı alınmıştır. Araştırmanın üçüncü aşamasında, uygulama aşaması tamamlanmıştır. Bu kapsamda, Çetin Gündüz ve Nalbantoğlu Yılmaz (2016) tarafından geliştirilen Kariyer Kaygısı ölçeği (KKÖ) ve araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu (KBF) kullanılmıştır. KKÖ kariyer kaygısı üzerindeki aile etkisini (5) ve meslek seçimine yönelik etkiyi (9) ölçmek üzere toplamda 14 maddeden oluşmaktadır. KBF de öğrencilerin sınıf ve çalgı tercihini tespit etmek için hazırlanmış sorular yer almaktadır. KKÖ ve KBF Kayseri GSL'de müzik bölümünün tüm sınıflarında (9,10,11 ve 12) öğrenim gören, Batı müziği alanında 65, Türk müziği alanında 47 olmak üzere toplamda toplam 112 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırmanın dördüncü ve son aşamasında, KKÖ ve KBF'den elde edilen veriler istatistiksel testler vasıtasıyla analiz edilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde, Bağımsız Örneklem T Testi (Independent Sample T-Test) kullanılmıştır. Araştırma bulgularında, öğrencilerin aile etkisine ilişkin kariyer kaygılarının ve meslek seçimine ilişkin kariyer kaygılarının çalgı seçimine (Batı-Türk) göre anlamlı farklılıklar göstermediği tespit edilmiştir. Sonuçlar literatür üzerinden tartışılarak araştırma raporlaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Güzel Sanatlar Lisesi, Kariyer, Kariyer Kaygısı.

AN INVESTIGATION ON THE EFFECTS OF INSTRUMENT CHOICE ON CAREER ANXIETY (KAYSERİ FINE ARTS HIGH SCHOOL)

Assistant Professor Levent DEĞİRMENCİOĞLU
Erciyes Universtiy, Kayseri, Türkiye, leventdegoglu@hotmail.com

ABSTRACT

In this study, it is aimed to examine the career-related anxiety of the students studying in the music department of Kayseri Fine Arts High School (FAHS) in the 2021-2022 academic year, through the variable of "instrument selection" in the fields of Western and Turkish music. For this purpose, the research was completed in four stages. In the first stage of the research, a literature review was made, and in this context, domestic and foreign written sources related to the field were examined in detail; the conceptual framework of the research was created. In the second stage of the research, necessary permissions and approvals for the research were obtained. In this context, first of all, a preliminary interview was held with the director of Kayseri FAHS, who was the subject of the research, and necessary permissions were obtained by specifying the research topic and objectives. Subsequently, the research was presented to the Erciyes University Social and Human Sciences Ethics Committee, and the Ethics Committee approval was obtained with the decision of the committee dated 25.01.2022. In the third phase of the research, the implementation phase was completed. In this context, Career Anxiety Scale (CDS) developed by Çetin Gündüz and Nalbantoğlu Yılmaz (2016) and Personal Information Form (PIF) prepared by the researcher were used. SDL consists of 14 items in total to measure the family effect on career anxiety (5) and the effect on career choice (9). In PIF, there are questions prepared to determine the class and instrument preferences of the students. CDS and PIF were applied to a total of 112 students, 65 in Western music and 47 in Turkish music, studying in all classes (9,10,11 and 12) of the music department at Kayseri FAHS. In the fourth and final stage of the research, the data obtained from the CDS and PIF were analyzed by means of statistical tests. In the analysis of the research data, the Independent Sample T-Test was used. In the research findings, it was determined that the career anxieties of the students regarding the family effect and the career anxieties about the choice of profession did not show significant differences according to the instrument choice (Western-Turkish). The results were discussed over the literature and the research was reported.

Keywords: Fine Arts High School, Instrument Selection, Career Anxiety.

GİRİŞ

Güzel Sanatlar Liseleri (GSL) Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı, sanat alanında 4 yıllık eğitim veren örgün eğitim kurumlarıdır. Güzel Sanatlar alanında bilgi ve beceriler kazandırarak çok yönlü eğitim vermeyi, bu doğrultuda nitelikli bireyler yetiştirmeyi amaçlayan bu kurumların ilki, 16 Aralık 1989 yılında (Soyaslan, 2019) "Avni Akyol Güzel Sanatlar Lisesi" adıyla İstanbul'da açılmıştır. Resim Müzik, Heykel, Grafik Tasarımı, Müze Eğitimi vb. birçok alanda eğitim veren GSL'ler, özel yetenek sınavlarıyla öğrenci kabul etmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı resmi verilerine (2022) göre Türkiye'de 76 ilde toplam 95 GSL vardır. Özel GSL sayılarıyla birlikte bu sayı 125 civarına ulaşmaktadır (Sanathâne, 2021). GSL'lerin neredeyse tüm illerimizde bulunması durumu, sanat eğitimi-öğretim

alanındaki kurumsal gelişime işaret etse de, özellikle son yıllarda öğrenci kontenjanlarının doldurulamaması noktasında, bazı problemleri de beraberinde getirmektedir. Bahsedilen problemlerin yaşandığı GSL'erden biri de Kayseri Güzel Sanatlar Lisesi'dir.

Kayseri Güzel Sanatlar Lisesi 1992-1993 yılında (MEB, 2020) eğitime başlamıştır. GSL'rin kontenjanları, MEB'in "özel yetenek sınavı ile öğrenci alan okullara başvuru e-kılavuzunda (2021) her bölüm için 30 öğrenci olarak belirtilmiştir. Eğitimci sayısı ve fiziksel koşulların uygunluğuna (sınıf sayılarının yeterliliği) bağlı olarak bu kontenjan artırılabilmektedir. Kayseri GSL de eğitimci sayısı ve fiziksel koşullar noktasında sağladığı yeterlilikle kontenjan sayısını artırmış, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında, Resim (a ve b şubelerinde 30+30) ve Müzik (a ve b şubelerinde 30+30) alanlarında toplam 120 kişilik öğrenci kontenjanı açmıştır. Koşulların yeterliliğine bağlı olarak, kontenjan sayılarının artırılmasıyla yakalanan pozitif yönlü ivme, ne yazık ki öğrenci kabulüne yönelik başvurularda yakalanamamıştır. Kayseri GSL ye olan başvurular, son iki yılda (2021,2022) önceki yıllara göre ciddi bir artış gösterememiştir. Son iki yıla yönelik kontenjan ve başvuru sayıları aşağıdaki tablo üzerinden açıklanmıştır.

Tablo 1. 2021-2022—2022-2023 Eğitim-Öğretim Dönemi Kayseri GSL Başvurular.

Yıl	Sınavlar	Başvurular	
		Resim (Kont. 60)	Müzik (Kont. 60)
2021-2022 Eğitim Öğretim Dönemi	Özel Yetenek Sınavı	120	85
	1. Ek Kontenjan Sınavı	6	5
	2. Ek Kontenjan Sınavı	5	5
2022-2023 Eğitim Öğretim Dönemi	Özel Yetenek Sınavı	105	85
	1. Ek Kontenjan Sınavı	9	20
	2. Ek Kontenjan Sınavı	0	0

GSL de yer alan müzik bölümlerine kabul edilen öğrenciler, kendi tercihleri ya da eğitimcilerinin yönlendirmeleri doğrultusunda, birinci sınıfta alan ve çalgı seçimi yapmaktadır. Batı ya da Türk müziği alanından yapılabilen çalgı tercihi, zorunlu bir durum (fiziksel yeterlilikler, maddi sorunlar vs.) olmadığı sürece öğrencinin mezuniyetine kadar aynı kalmakta, öğrenci seçtiği çalgıyla mezun olabilmektedir. GSL den mezun olup lisans eğitimine yine müzik alanında devam etmek isteyen öğrencilerin büyük çoğunluğu, kazandıkları lisans programlarında da (Konservatuarlar, Güzel Sanatlar Fakülteleri, Müzik Eğitimi Bölümleri vb.) lise döneminde tercih ettikleri, eğitimini aldıkları çalgıları seçmekte, lisans eğitimlerini de bu çalgılar ile tamamlamaktadır. Mesleki müzik eğitimi alanında lisans programlarından, bu çalgı tercihleriyle mezun olan öğrencilerin çoğunluğu, milli eğitimde (devlet okullarında ya da özel okullarda) müzik öğretmeni olarak iş bulurken, bir bölümü de üniversitelerde akademisyen, çalgı topluluklarında (Batı-Türk) icracı, özel kurslarda çalgı eğitimcisi olarak iş imkânı bulabilmektedir. Kariyer hedefleri kapsamında iş imkânı bulunabilen bu alanlardan devlet okullarında; gerçekleştirilen müzik etkinliklerine yapılan görevlendirmelerde, özel okullara, özel kurslara, üniversitelere ve özellikle çalgı topluluklarına adayların kabulünde; çalgının alanı ve türü belirleyici olabilmektedir. Bu durum, öğrencilerin aslında lise döneminde (belki de kariyer bilinci ile ilgili farkındalıkları olmadan) çalgı alanı ve türüyle ilgili yaptıkları tercihin, kariyer hedeflerine

ulaşmada belirleyici bir rolü olduğunu göstermektedir. Bu noktadan hareketle, araştırmada GSL müzik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin alana (Batı-Türk) göre yaptıkları çalgı tercihinin, kariyer kaygıları üzerinde bir etkisinin olup olmadığı incelenecektir.

YÖNTEM

Kayseri Güzel Sanatlar Lisesi'nde (GSL) 2021-2022 Eğitim Öğretim döneminde müzik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin, kariyer ile ilgili kaygı durumlarının "çalgı seçimi" değişkeni üzerinden incelendiği bu araştırmada, nicel araştırma modellerinden 'İlişkisel Tarama Modeli' kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelleri, iki veya daha fazla değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini (Karasar, 2010: 81), ilişkinin şeklini (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004:203) belirlemeyi, değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkisiyle ilgili ipuçları elde etmeyi (Büyüköztürk ve diğerleri, 2014:14) amaçlayan, betimsel türde (Sönmez ve Alacapınar, 2013: 50; Toytok, 2016:174) araştırma modelleridir.

Araştırmanın çalışma grubunu, Kayseri GSL Müzik Bölümünde 9,10,11ve 12. sınıflarda öğrenim gören, Batı müziği alanında 65, Türk müziği alanında 47 olmak üzere toplamda 112 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın kavramsal çerçevesi oluşturulduktan sonra, Kayseri GSL müdürü ile ön görüşme yapılmış, araştırma konusu ve amaçları belirtilerek veri toplama aşaması için gerekli izinler sağlanmıştır. Sonrasında, araştırma Erciyes Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurul'una sunulmuş, kurulun 25.01.2022 tarihli kararı ile araştırmanın etik kurul onayı alınmıştır.

Öğrencinin çalgı tercihlerine yönelik bilgilerinin toplanmasında kişisel bilgi formu (KBF), aile etkisine ve meslek seçimine ilişkin kariyer kaygı durumlarına yönelik verilerin toplanmasında da, Çetin Gündüz ve Nalbantoğlu Yılmaz (2016) tarafından oluşturulan Kariyer Kaygısı Ölçeği (KKÖ) kullanılmıştır. Ölçekte, aile etkisine ilişkin kariyer kaygı durumlarını (5) ve meslek seçimine ilişkin kariyer kaygı durumlarını (9) belirlemek üzere toplam 14 madde yer almaktadır. Ölçeğin derecelendirilmesi "(5) Tamamen Katılıyorum, Katılıyorum (4), Karasızım (3), Katılmıyorum (2), ve Hiç Katılmıyorum (1)" olmak üzere 5'li likert tipinde yapılmıştır.

Tablo 2. Kariyer Kaygısı ölçeği (Çetin Gündüz ve Nalbantoğlu Yılmaz, 2016)

Kariyer Kaygısı Ölçeği

Bu ölçek, kariyer kaygısının belirlenmesi amacı ile hazırlanmıştır. Vereceğiniz yanıtlarda doğru veya yanlış cevap söz konusu değildir, önemli olan sizin görüşlerinizdir. Ölçek iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, kişisel bilgilere, ikinci bölümde ise kariyer kaygı durumuna ilişkin ifadelere yer verilmektedir. Her bir ifadeyi okuduktan sonra, buna ne derece katıldığınızı ya da katılmadığınızı liste üzerinde ayrılan yere işaretleyiniz. Her bir ifadeye ilişkin görüşünüzü belirtiniz. İşaretsiz ifade bırakmayınız.

Katılımınız için teşekkür ederiz.

BÖLÜM 1: KİŞİSEL BİLGİLER

Çalgı Seçimi: .....

	BÖLÜM 2: KARİYER KAYGISI ***Aşağıda kariyer kaygı durumunuza ilişkin ifadeler yer almaktadır. Lütfen bu ifadelere katılma derecenizi ilgili paranteze (x) işareti koyarak belirtiniz.***	**Tamamen Katılıyorum**	**Katılıyorum**	**Kararsızım**	**Katılmıyorum**	**Kesinlikle Katılmıyorum**
1	Ailemin mesleki planlarımı anlamayacağı konusunda endişe duyuyorum.					
2	Ailemin meslek seçimiyle ilgili kararlarımı onaylamayacağı düşüncesi beni huzursuz ediyor.					
3	Seçmek istediğim mesleğe ailemin engel olacağından endişeleniyorum.					
4	Mesleki hayallerimle ilgili kendimi aileme yeterince anlatamamaktan kaygılanıyorum.					
5	Üniversitede eğitim almak istediğim alanı aileme söyleme fikri içimde sıkıntıya yol açıyor.					
6	Meslek seçimi yapma düşüncesi çok fazla gerilmeme neden oluyor.					
7	Mesleki geleceğimi düşündüğümde huzursuzlanıyorum.					
8	Mesleki ideallerime ulaşma sürecinde önüme çıkabilecek engelleri düşününce içim sıkılıyor.					
9	Seçeceğim meslekte hayal kırıklığına uğrama düşüncesi beni rahatsız ediyor.					
10	Mesleki hayallerime ulaşmada ders başarısı açısından kendimi yetersiz hissediyorum.					
11	Meslek seçiminde göz önünde bulundurmam gereken çok fazla etken olduğu düşüncesi beni tedirgin ediyor.					
12	Seçeceğim meslekte mutlu olup olamayacağımı düşündüğümde kendimi gergin hissediyorum.					
13	Seçeceğim mesleğin bana uygun olup olmayacağı düşüncesi beni tedirgin ediyor.					
14	Gelecekte istediğim mesleği yapamayacağımdan kaygılanıyorum.					

Araştırma verilerinin analizi SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 25.0 programı kullanılarak yapılmış, istatistiksel anlamlılık düzeyi 0.05 olarak değerlendirilmiştir. Çetin Gündüz ve Nalbantoğlu Yılmaz (2016) ölçeğin aile etkisine yönelik kariyer kaygılarına ait Cronbach Alfa güvenirlik katsayısını 0.742, meslek seçimine yönelik kariyer kaygılarına ait Cronbach Alfa güvenirlik katsayısını ise 0.797 olarak açıklamışlardır. Maddelerin iç tutarlılığının bir ölçüsü olan Cronbach alfa katsayısı, ölçekte bulunan maddelerin homojen yapısını açıklamak veya sorgulamak üzere kullanılır. Cronbach alfa katsayısı yüksek olan ölçekteki maddelerin birbirleriyle tutarlı bir o kadar da aynı özelliği ölçen maddelerden meydana geldiği yorumu yapılır (Yıldız ve Uzunsakal, 2018: 6), katsayının 0.7 ve üstü bulunması durumunda ölçeğin güvenirliği iyi olarak kabul edilir (Kılıç, 206:47). Araştırmada, iki grup ortalamasının karşılaştırması için Bağımsız Örneklem T Testi (Independent Sample T-Test) kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, Kayseri Güzel Sanatlar Lisesi müzik bölümünde öğrenim gören öğrencilerden (112) kariyer kaygısı ölçeği ile toplanan verilerin betimsel istatistik analizlerinin sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 3. Çalgı Tercihlerine İlişkin Dağılım

Çalgı	*Alan*	*Frekans*	*Yüzde*
Bağlama	*Türk Müziği*	17	15,2
Çello	*Batı Müziği*	13	11,6
Kanun	*Türk Müziği*	7	6,2
Keman	*Batı Müziği*	25	22,3
Klarnet	*Batı Müziği*	3	2,7
Klasik Gitar	*Batı Müziği*	3	2,7
Ney	*Türk Müziği*	8	7,1
Piyano	*Batı Müziği*	1	1
Ud	*Türk Müziği*	10	8,9
Viyola	*Batı Müziği*	11	9,8
Gitar	*Batı Müziği*	9	8
Kaval	*Türk Müziği*	2	1,8
Yan Flüt	*Batı Müziği*	3	2,7
Toplam		**112**	**100,0**

Tabloda, öğrencilerin çalgı seçimlerine yönelik dağılımı görülmektedir. Tabloya göre öğrencilerden 65 tanesi Batı müziği alanında, 47 tanesi ise Türk müziği alanında çalgı tercihi yapmışlardır.

Tablo 4. Kariyer Kaygı puanlarının 'çalgı seçimi' değişkenine göre T Testi sonuçları

Değişken	**Gruplar**		**Tanımlayıcı İstatistikler**		**T Testi**	
		n	**Ortalama(x)**	**SS**	**t**	**p**
Aile Etkisi	***Batı Müziği***	65	4.0862	0.9151	-0.3765	**0.707**
	Türk Müziği	47	4.1532	0.9503		
Meslek Seçimi	***Batı Müziği***	65	2.9573	0.8541	0.7553	**0.452**
	Türk Müziği	47	2.8298	0.9183		

Tablo incelendiğinde, çalgı kategorileri arasında aile etkisi açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir (p=0.707). Bu durum, Batı müziği çalgısı seçen öğrencilerle Türk müziği çalgısı seçen öğrenciler arasında, aile etkisine yönelik olarak kariyer kaygısı ile ilgili her hangi bir farklılık olmadığına işaret etmektedir.

Yine tablo incelendiğinde, çalgı kategorileri arasında meslek seçimi açısından da istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir (p=0.452). Bu durum, Batı müziği çalgısı seçen öğrencilerle Türk müziği çalgısı seçen öğrenciler arasında, meslek seçimine yönelik olarak kariyer kaygısı ile ilgili her hangi bir farklılık olmadığına işaret etmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Kayseri GSL Müzik Bölümü'nde öğrenim gören öğrencilerin (112) alana (Batı- Türk) göre yaptıkları çalgı tercihinin, kariyer kaygıları üzerinde bir etkisinin olup olmadığının incelenmesinin amaçlandığı bu araştırmada aşağıda sonuçlara ulaşılmıştır.

- Öğrencilere uygulanan KKÖ de, kariyer kaygısını aile etkisi üzerinden ölçmeye yönelik maddelerin istatistiksel analizlerine göre, öğrencilerin alan üzerinden yaptıkları çalgı seçimleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Batı müziği alanından 65, Türk müziği alanından 47 öğrencinin cevapladığı teste göre, çalgısını Batı müziği alanından seçen öğrencilerin kariyer kaygı durumlarıyla çalgısını Türk müziği alanından seçen öğrencilerin kariyer kaygı durumları arasından bir farklılık olmadığını söyleyebiliriz.

- Öğrencilere uygulanan KKÖ de, kariyer kaygısını meslek seçimi üzerinden ölçmeye yönelik maddelerin istatistiksel analizlerine göre, öğrencilerin alan üzerinden yaptıkları çalgı seçimleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Batı müziği alanından 65, Türk müziği alanından 47 öğrencinin cevapladığı teste göre, çalgısını Batı müziği alanından seçen öğrencilerin kariyer kaygı durumlarıyla çalgısını Türk müziği alanından seçen öğrencilerin kariyer kaygı durumları arasından bir farklılık olmadığını söyleyebiliriz.

GSL ile başlayan, lisans eğitimiyle devam eden ve müzik alanında meslek edinmeyle sonuçlanan kariyer sürecinde, öğrencilerin kendi tercihleri ya da eğitimcilerinin yönlendirmeleri ile lise birinci sınıfta yaptıkları çalgı seçiminin, aslında ne kadar önemli olduğundan giriş bölümünde bahsedilmişti. Maddi anlamda geleceği kazanma olarak da ifade edebilecek bu durum ve sürecin bilimsel veriler üzerinden değerlendirildiği araştırma, bu konudaki ön görülerin aksini işaret eden sonuçlar ortaya koymuştur. Mevcut pratiklere (meslek edinme noktasında tercih edilme durumu) göre çalgı türü belirleyici gibi görünse de; araştırma sonuçları öğrencilerin kariyer kaygı durumlarında çalgı tercihlerine göre bir farklılığın bulunmadığını göstermiştir. Bu durum, lise düzeyindeki öğrencilerin meslek edinmeye yönelik farkındalıklarıyla ilişkilendirilebilir. Başka bir ifadeyle öğrencilerin, çalgı seçimini meslek edinme sürecinin belirleyici bir unsuru olarak göremedikleri söylenilebilir.

ÖNERİLER

GSL öğrencilerine 1. sınıfın ilk döneminde oryantasyon dersleri kapsamında kariyer planlama sürecine yönelik eğitimler verilebilir. Bu eğitimlerde çalgı seçiminin kariyer sürecindeki belirleyiciliği öğretilebilir. Ayrıca bu tür çalışmalar istatistiksel olarak yeterli sayı sağlandığında çalgılar arasında da yapılabilir.

KAYNAKÇA

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2014) *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Pegem Akademi.

Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.

Kılıç, S. (2016). Cronbach'ın alfa güvenirlik katsayısı. *Journal of Mood Disorders*, *6*(1), 47-48. https://doi.org/10.5455/jmood.20160307122823

Milli Eğitim Bakanlığı (2023, Eylül). Güzel Sanatlar Liselerinde Kültür Ve Turizm Bakanlığı İle Ortak Yönetim Modeli.https://www.meb.gov.tr/guzel-sanatlar-liselerinde-kultur-ve-turizm-bakanligi-ile-ortak-yonetim-modeli/haber/26196/tr

Milli Eğitim Bakanlığı (2022, Ekim). Kayseri Milli Eğitim İstatistikler. https://kayseri.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_08/19082514_Kaysery_Mylly_Eyytym_Ystatystykl ery-2020-2021_2.pdf

Milli Eğitim Bakanlığı (2023, Ekim). Güzel Sanatalar liseleri Başvuru Klavuzu. https://eokulyd.meb.gov.tr/SinavIslemleri/BasvuruIslemleri/GSSL/2021_e_klavuz.pdf

Nalbantoğlu Yılmaz, F., Çetin Gündüz, H. (2018) Lise öğrencilerinin kariyer kaygılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *18*(3), 1585-1602.

Sanathane (2021). Güzel Sanatlar Liseleri Yetenek Sınavları ve Kontenjanları. https://www.sanathane.art/guzel-sanatlar-liseleri-yetenek-sinavlari-ve-kontenjanlari

Sönmez, V., Alacapınar, F. G. (2013). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.

Şafak Soyaslan, Ö. (2019). Avni Akyol Güzel Sanatlar Lisesi. https://eyupalibeykoyortaokulu.meb.k12.tr/icerikler/avni-akyol-guzel-sanatlar-lisesi-lise-tanitim-gezimiz_5107631.html

Uzunsakal, E. & Yıldız, D. (2018). Alan araştırmalarında güvenilirlik testlerinin karşılaştırılması ve tarımsal veriler üzerine bir uygulama. *Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi*, *2*(1) , 14-28. https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuusbd/issue/38311/399621

Yazıcıoğlu, Y., Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Detay Yayıncılık.

TEMEL EĞİTİM KURUMLARINDA KÜTÜPHANELERİN İŞLEVSEL KULLANIMINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN VE OKUL YÖNETİCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ

Dilek KIRNIK
Dr, Milli Eğitim Müdürlüğü, Malatya, Türkiye, dlkkrnk@gmail.com

ÖZET

Bireylerin çok yönlü gelişiminde önemli bir yeri olan kütüphaneler, toplumun bilgi ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulmuştur. Basılı ya da dijital her türlü bilgi kaynaklarına ulaştığımız kütüphaneler, farklı fiziksel tasarımları ile öğrencilerin öğrenme ortamlarından biridir. Öğrencilerin düşünme becerilerini geliştiren, bireyleri üretken olmaya teşvik eden, kültürel ve tarihi değerlerin aktarımında önemli rolleri olan kütüphaneler en genel yaklaşımıyla ülkenin kültür merkezleridir. Farklı koşullardaki tüm eğitim kurumlarında kurulması planlanan kütüphanelerin ilkokullarda kullanım durumunu araştırmak önemli görülmüştür. Bu araştırmanın amacı temel eğitim kurumlarında kütüphanelerin işlevsel kullanımına ilişkin öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerini belirlemektir. Nitel araştırmanın esas alındığı bu çalışmada durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sürecinde "ilkokullarda çalışmak, okulunda kurulmuş olan kütüphanede çalışmak, araştırmaya katılmaya gönüllü olmak" ölçütlerine göre örneklem grubu belirlenmiştir. Araştırma kapsamında Malatya ilinde görev yapan sekiz sınıf öğretmeni ve altı okul yöneticisi ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Araştırma sürecinde elde edilen veriler betimsel ve içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucuna kütüphaneler kitap sayıları ve ayrı bir alanda kurulması yönlerinden yeterli görülürken öğretmenlerin kütüphanedeki malzeme taleplerinin karşılanma durumu, öğrenciler için oturma alanı, kütüphanelerde yer alan teknolojik araçların varlığı ve kitap dışındaki malzemelerin (akıl ve zekâ oyunları) bulunması açılarından kısmen yeterli görülmüştür. Katılımcılar; kütüphanelerin motive edici ortamlar olması, öğrencileri farklı kitaplarla bir araya getirmesi, öğrencilere okuma kültürünü kazandırması ve okulun gelişimine katkı sunması açılarından kütüphaneleri ihtiyaç olarak görmektedirler. Okullarda yeterli alan olmaması, sınıf mevcutlarının yüksek olması, her sınıfta sınıf kitaplığının olması, öğrenci kitap okuma takip sisteminin kurulmasının zor olması, kütüphanenin fiziksel düzenleme için inşaat ve izin işlemlerinin yoğun olması, kütüphane oluşturmak için gerekli olan maliyet fiyatlarının yüksek olması açılarından kütüphanenin ilkokulların öncelikli ihtiyacı arasında olmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelime: Kütüphane, ilkokul, temel eğitim

OPINIONS OF TEACHERS AND SCHOOL MANAGERS ON THE FUNCTIONAL USE OF LIBRARIES IN PRIMARY EDUCATION INSTITUTIONS

ABSTRACT

Libraries, which have an important place in the multi-faceted development of individuals, were established to meet the information needs of the society. Libraries, where we access all kinds of printed or digital information resources, are one of the learning environments for students with their different physical designs. Libraries, which develop students' thinking skills, encourage individuals to be productive, and play an important role in the transfer of cultural and historical values, are the cultural centers of the country with their most general approach. It was considered important to investigate the use of libraries in primary schools, which are planned to be established in all educational institutions under different conditions. The aim of this research is to determine the opinions of teachers and school administrators on the functional use of libraries in primary education institutions. In this study, which is based on qualitative research, the case study method was used. During the research process, the sample group was determined according to the criteria of "working in primary schools, working in the library established in the school, volunteering to participate in the research". Within the scope of the research, semi-structured interviews were conducted with 8 classroom teachers and 6 school administrators working in Malatya. The data obtained during the research process were evaluated with descriptive and content analysis. As a result of the research, while the libraries were found to be sufficient in terms of the number of books and their establishment in a separate area, the situation of meeting the material demands of the teachers in the library, the sitting area for the students, the presence of technological tools in the libraries and the availability of materials other than books (mind and intelligence games) were found to be partially sufficient. Participants; They see libraries as a necessity in terms of being motivating environments, bringing students together with different books, providing students with a reading culture and contributing to the development of the school. The primary need of the library for primary schools is that there is not enough space in schools, the number of classrooms is high, there is a classroom library in every classroom, it is difficult to establish a student book reading tracking system, the construction and permission processes for the physical arrangement of the library are intense, and the cost prices required to establish a library are high. was found not to exist.

Keywords: Library, primary school, basic education

GİRİŞ

Bilgi çağında bilginin önemi her geçen gün artmaktadır. Bilgi insan yaşamını kolaylaştırdığı gibi gelecek yaşam için de çeşitli fırsatlar ve imanlar tanımaktadır. Teknolojik araların da gelişmesiyle birlikte bilgiye erişim sorunu ortadan kalksa da bilgiye güven duyma ile ilgili farklı sorunları gün yüzüne çıkarmıştır. Güvenilir bilgiye erişmek açısından kütüphaneler önemli mekânlardır. Dengiz ve Yılmaz'a (2007) göre farklı kaynaklara, doğru bilgiye, çeşitli koleksiyonlara ulaşmak için en doğru adres kütüphanelerdir. Bu açıdan bakıldığına güvenilir bilgi merkezi olarak değerlendirilen kütüphaneler, toplumun gelişmesinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Toplu'ya (2007) göre toplumsal yaşamda bilginin önemli bir yeri vardır bu nedenle toplumun merkezinde kütüphaneler olmalıdır.

Toplumsal ilerlemede, sözlü kültür öğelerinin gelecek nesillere aktarılmasında genele anlamda bireysel ve toplumsal gelişmede kütüphanelerin birçok yararı bulunmaktadır. Bunlar (Akt: Akay, 2019);

- Kültürlerarası anlayış ve ilişkilerin geliştirilmesi ve desteklenmesi,
- Kültürel çeşitliliğin artırılması,

- Kültürel geçişi kolaylaştırması,
- Dil becerilerinin geliştirilmesinde eğitimsel yardım sağlaması,
- Kültürlerarası değişim ve geniş anlamda kültürlerin paylaşılması,
- Toplumsal bütünleşme ve toplumdaki hareketliliğe katkıda bulunma

Kütüphaneler toplumsal bellek oluşturmak ve bireylerin dil becerilerini pekiştirmek gibi etkileri yanında kullanıcılarının okuma kültürlerini geliştirmek gibi bir etkisi de bulunmaktadır. Bu kapsamda Milli Eğitim Bakanlığı "Kütüphanesiz Okul Kalmayacak" projesi kapsamında tüm kurumlarında kütüphane açılması için girişimde bulunmuştur. Öğrencilere okuma kültürünü kazandırmak, öğrencilerin üst bilişsel düşünme becerilerini geliştirmek, öğrencileri 21. yüzyıl becerileri kapsamında sorgulayan, araştıran, bilgi üreten bireyler olarak yetiştirmek amacında olan bu proje, kitaba erişimse sorun yaşan öğrenciler için farklı imkânlar sunmaktadır. Bu proje ile okullar arasındaki imkân farklarını azaltılmıştır. "Kütüphanesiz Okul Kalmayacak" projesi ile 2021 yılı ekim sonundan başlayarak çok kısa bir süre içinde ülke düzeyinde 3200 okula yeni kütüphane kurulmuştur (MEB, 2021).

Okullarda kurulan kütüphanelerin işlevsel kullanım durumunu araştırmak önemli görülmüştür. Bu araştırmanın amacı temel eğitim kurumlarında kütüphanelerin işlevsel kullanımına ilişkin öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerini belirlemektir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Nitel araştırmanın esas alındığı bu çalışmada durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Durum çalışması, belirlenen bir konuya yönelik nasıl ve niçin sorularını sorarak derinlemesine incelemek, mevcut durumu açıklayan ya da değişimi ve gelişimi etkileyen faktörler arasındaki iletişimi ortaya çıkaran nitel bir yöntemdir (Best ve Kahn, 2017; Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu belirlemede ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sürecinde "ilkokullarda çalışmak, okulunda kurulmuş olan kütüphanede çalışmak, araştırmaya katılmaya gönüllü olmak" ölçütlerine göre örneklem grubu belirlenmiştir. Buna göre katılımcıların çalıştığı kurumların özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Yapılan Okulların Özellikleri

Okul	Katılımcılar	Kitap sayısı	Ayrı bir fiziksel alan olma durumu	Donanım durumu (masa, sandalye, dolap)	Teknolojik araç bulunma durumu
O1	Ö1,Ö2,Y1	Öğrenci sayısı*5	Evet	Yetersiz	Yok
O2	Ö3, Y2	Öğrenci sayısı*7	Evet	Yetersiz	Var
O3	Ö4, Y3	Öğrenci sayısı*3	Evet	Yeterli	Yok
O4	Ö5,Y4	Öğrenci sayısı*5	Evet	Yeterli	Yok

O5	Ö6,Ö7,Y5	Öğrenci sayısı*4	Evet	Yetersiz	Var
O6	Ö8, Y6	Öğrenci sayısı*3	Evet	Yetersiz	Yok

Tablo 1 verilerine göre Malatya ilinde görev yapan altı farklı okulda çalışan sekiz sınıf öğretmeni ve altı okul yöneticisi katılmıştır. O harfi okulu, Ö harfi sınıf öğretmenini ve Y harfi okul yöneticisini göstermektedir. Bu kapsamda her okuldan bir yönetici ile birlikte bir ya da iki öğretmen araştırmaya katılmıştır. Okullarda öğrenci sayının en az üç en fazla yedi katı kitap bulunmaktadır. Okulların tümünde kütüphane için ayrı alanlar oluşturulmuştur. İki okul donanım açısından öğrencilere hizmet vermek için kendini yeterli görürken dört okul yeterli görmemiştir. İki okul kütüphanesinde teknolojik araç (bilgisayar, akıllı tahta, projeksiyon, ses sistemi vb.) bulunurken dört okulda teknolojik araç bulunmamaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunda aşağıdaki sorulara yer verilmiştir:

- Okulunuzda yer alan okul kütüphanenizi yeterli görüyor musunuz? Neden?
- Kütüphane ilkokullarda sizce bir ihtiyaç mı? Neden?
- Kütüphaneyi işlevsel olarak ne sıklıkla kullanıyor musunuz? Neden?
- Kütüphanede ne tür faaliyetler yürütüyorsunuz?
- Kütüphanenin canlandırılması için yapılması gereken uygulamalara ilişkin önerileriniz neler? (Varsa)

Geçerlik-Güvenirlik

Araştırma kapsamına geçerlik ve güvenirliği sağlamak için katılımcıların görüşleri yorum eklenmeden dijital ortama (word belgesine) aktarılmıştır. Araştırmanın analizine araştırmacı ile birlikte Eğitim Programları ve Öğretimi alanında doktora yapan bir öğretmen ile Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında yüksek lisans yapan bir öğretmen katılmıştır. Analiz sürecinde birden fazla katılımcı yer alarak aynı veri belgesini incelemişlerdir. Ortak olan temalar ve kodlar tablolar halinde metinde sunulmuştur. Görüşmeler ile gözlemlerin uyuşması sağlanmıştır.

Veri Analizi

Araştırma sürecinde elde edilen veriler betimsel ve içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında ele edilen veriler word belgesine kaydedilmiştir. Analiz sürecinde yer alan üç eğitimci kaydedilen bu veri dosyasını ayrı ayrı incelemişlerdir. Ortak belirlenen zaman ve mekânda toplanarak kodladıkları verileri karşılaştırmışlardır. Üç araştırmacı tarafından ortak belirlenen kod, kategori ve temalar aynen kabul edilmiştir. Farklı bulunan kodlara karşı uzlaşı yoluna gidilmiştir. Oluşturulan kod listeleri düzenlenmiştir. Düzenlenen veriler tablolar halinde sunularak yorumlanmıştır.

BULGULAR

Tablo 2. Kütüphanenin Yeterliliğine İlişkin Görüşler

Tema	Kodlar
Yeterli	Kitap sayısı Ayrı bir ortam olması
Kısmen Yeterli	Öğretmenlerin kütüphanedeki malzeme taleplerinin karşılanma durumu Öğrenciler için oturma alanı Teknolojik araçların bulunması Kitap dışındaki malzemelerin (akıl ve zekâ oyunları) varlığı

Tablo 2'de kütüphanenin yeterliliğine ilişkin görüşler bulunmaktadır. Tablo verilerine göre katılımcılar kütüphaneleri kitap sayısı ve ayrı bir ortam olması açılarından yeterli bulurken öğretmenlerin kütüphanedeki malzeme taleplerinin karşılanma durumu, öğrenciler için oturma alanı, teknolojik araçların bulunması, kitap dışındaki malzemelerin (akıl ve zekâ oyunları) varlığı açılarından kısmen yeterli görmektedirler.

Tablo 3. Kütüphanenin İlkokullarda İhtiyaç Olma Durumuna İlişkin Görüşler

Tema	Kodlar
Evet	Kütüphanelerin motive edici ortamlar olması Öğrencileri farklı kitaplarla bir araya getirmesi Öğrencileri okuma kültürünü kazandırması Okulun gelişimine katkı sunması Öğrencilerin akademik başarılarını arttırması Öğrencilerin vakitlerini değerlendirmesine imkan sunması Sınıfların öğrencilerin gelişimi için yetersiz olması Öğrenme eksikliklerini tamamlanması Dezavantajlı öğrencilerin kitapla buluşmasını sağlaması
Kısmen	Çocuklara eğitici öğrenme ortamları sunması Tarihi ve kültürel değerleri kazandırması Kaliteli eğitici yayınlarına erişim imkânı sağlaması Öğrencilerin yaratıcı düşünme gücünü geliştirmesi Öğrencileri sınıftan farklı ortamlarda çalışmalarına imkan vermek
Hayır	Okullarda yeterli alan olmaması Sınıf mevcutlarının yüksek olması Her sınıfta sınıf kitaplığının olması Öğrenci kitap okuma takip sisteminin kurulmasının zor olması Kütüphanenin fiziksel düzenleme için inşaat ve izin işlemlerinin yoğun olması Kütüphane oluşturmak için gerekli olan maliyet fiyatlarının yüksek olması

Tablo 3'te kütüphanenin ilkokullarda ihtiyaç olma durumuna ilişkin görüşler yer almaktadır. Tablo verilerine göre katılımcılar; kütüphanelerin motive edici ortamlar olması, öğrencileri farklı kitaplarla bir araya getirmesi, öğrencileri okuma kültürünü kazandırması, okulun gelişimine katkı sunması, öğrencilerin akademik başarılarını arttırması, öğrencilerin vakitlerini değerlendirmesine imkan sunması, sınıfların öğrencilerin gelişimi için yetersiz olması, öğrenme eksikliklerini tamamlanması ve dezavantajlı öğrencilerin kitapla buluşmasını sağlaması açılarından kütüphaneyi ihtiyaç olarak görmektedirler. Katılımcılar; çocuklara eğitici öğrenme ortamları sunması, tarihi ve kültürel değerleri kazandırması, kaliteli eğitici yayınlarına erişim imkânı sağlaması, öğrencilerin yaratıcı düşünme gücünü geliştirmesi ve öğrencileri sınıftan farklı ortamlarda çalışmalarına imkan vermek açılarından kütüphaneyi kısmen ihtiyaç olarak görmektedirler. Katılımcılar; okullarda yeterli alan olmaması, sınıf

mevcutlarının yüksek olması, her sınıfta sınıf kitaplığının olması, öğrenci kitap okuma takip sisteminin kurulmasının zor olması, kütüphanenin fiziksel düzenleme için inşaat ve izin işlemlerinin yoğun olması, kütüphane oluşturmak için gerekli olan maliyet fiyatlarının yüksek olması kütüphaneyi ihtiyaç olarak görmemektedirler.

Tablo 4. Kütüphanenin İşlevsel Kullanımına İlişkin Görüşler

Tema	Kodlar
Sıklıkla	Araştırma kitaplarının olması
	Öğrencilerle çember düzeninde konuşma çalışmalarının yapılmak istenmesi
	Öğrencilerin dikkatini çekmek istemeleri
	Öğrencilerin kütüphaneye gitmek konusunda yoğun taleplerinin olması
	Estetik açıdan güzel ve güvenli bir ortam olması
	Kuraları belli olan bir eğitim ortamı olması
	Ev ortamı gibi huzurlu bir alan sunması (minder, halı, kanepe vb. araçlarla)
Nadiren	İkili eğitim yapılması
	Zamanın yetersiz olması
	Kütüphanede bir görevlinin yer almaması
	Okulca hazırlanan programda her sınıfa az yer verilmiş olması
	Güncel kitaplarını olmaması
	Öğrenci ilgilerine göre kitap türlerinin yetersiz olması
	Kitapların yırtık ve sayfalarının eksik olması
	Kütüphanenin karanlık bir ortam olması
	Öğrencilerin dijital içeriklere merakının fazla olması
	Kütüphane kullanım saatlerinin ilk ve son ders olması
	Teknolojik araçların kütüphanede olmaması
Hiç	Kitaplar öğrenci seviyesine uygun olmaması
	Kütüphane ortamı yeterince geniş olmaması (tabure ve minderlerin yetersiz olması)
	Kitapların sınıflandırılmamış olması
	Kitaplarla ilgili ödünç alıp verme sisteminin gerçekleşmemesi
	Kütüphane çalışma saatinin öğrenciler için uygun olmaması (çoğunlukla kilitli olması)
	Kütüphanede yapılacak faaliyetlerin planlanamaması
	Kütüphanenin önceki sınıflardan kirli kalması
	Kütüphanenin üst katlarda olması ve özel eğitim öğrencilerinin oraya gidememesi

Tablo 4'te kütüphanenin işlevsel kullanımına ilişkin görüşler yer almaktadır. Tablo verilerine göre öğretmenler; araştırma kitaplarının olması, öğrencilerle çember düzeninde konuşma çalışmalarının yapılmak istenmesi, öğrencilerin dikkatini çekmek istemeleri, öğrencilerin kütüphaneye gitmek konusunda yoğun taleplerinin olması, estetik açıdan güzel ve güvenli bir ortam olması, kuraları belli olan bir eğitim ortamı olması, ev ortamı gibi huzurlu bir alan sunması (minder, halı, kanepe vb. araçlarla) açılarından sıklıkla kullanmaktadırlar. İkili eğitim yapılması, zamanın yetersiz olması, kütüphanede bir görevlinin yer almaması, okulca hazırlanan programda her sınıfa az yer verilmiş olması, güncel kitaplarını olmaması, öğrenci ilgilerine göre kitap türlerinin yetersiz olması, kitapların yırtık ve sayfalarının eksik olması sebeplerinden dolayı öğretmenler nadiren okul kütüphanesini kullanmaktadırlar. Öğretmenler; kitaplar öğrenci seviyesine uygun olmaması, kütüphane ortamı yeterince geniş olmaması (tabure ve minderlerin yetersiz olması) , kitapların sınıflandırılmamış olması, kitaplarla ilgili ödünç alıp verme sisteminin gerçekleşmemesi, kütüphane çalışma saatinin öğrenciler için uygun olmaması (çoğunlukla kilitli olması), kütüphanede yapılacak faaliyetlerin planlanamaması, kütüphanenin önceki sınıflardan kirli kalması ve kütüphanenin üst katlarda olması ve özel eğitim öğrencilerinin oraya gidememesi nedenlerinden dolayı okul kütüphanesini hiç kullanmamaktadırlar.

Tablo 5. Kütüphanede Yapılan Faaliyetlerin Özellikleri

Kodlar
Okuma çalışmaları
Grup çalışması (veli toplantıları, kulüp çalışmaları)
Serbest çalışmalar (Akıl oyunları oynama, ilgilerine göre araştırma yapma)
Ders çalışma/ etüt
Sanatsal çalışmalar (drama, müzik, görsel sanatlar)

Tablo 5'te kütüphanede yapılan faaliyetlerin özelliklerine yer verilmiştir. Tablo verilerine göre katılımcılar kütüphanede; okuma çalışmaları, grup çalışması (veli toplantıları, kulüp çalışmaları), serbest çalışmalar (akıl oyunları oynama, ilgilerine göre araştırma yapma), ders çalışma/ etüt, sanatsal çalışmalar (drama, müzik, görsel sanatlar) yürütmektedirler.

Tablo 6. Kütüphanenin Canlandırılması İçin Yapılması Gereken Uygulamalara İlişkin Öneriler

Kodlar
Kütüphane ortamının estetik açıdan makul, uygun sıcaklıkta ve ışıkta, yeterince havalandırılmış bir ortam olması
Kütüphanede görev alacak bireylerin kişilik özelliklerinin (anlayışlı, güler yüzlü, kolaylaştırıcı) uyumlu olmasına dikkat edilmesi
Kütüphanede farklı yazarlarla atölye çalışmalarının yürütülmesi
Kütüphanede roman, öykü, şiir, belgesel vb. farklı türden kitaplara yer verilmesi
Kütüphanenin her zaman açık olması
Kütüphanenin sadece öğrenciler için değil öğretmen, okul yöneticisi ve velilerin de kullanımına açık olması
Kütüphanelerde dijital kitapların da olması
Öğrencilerin okuma düzeyleri ve eğilimleri belirlenerek öğrencilere uygun önerilerin sunulması
Öğrencilere bilgi okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı ile ilgili bilgi verilmesi
Okul yöneticileri kütüphanenin işlevsel kullanımı ve öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılama durumuna ilişkin duyarlı olmalısı

Tablo 6'da kütüphanenin canlandırılması için yapılması gereken uygulamalara ilişkin öneriler yer almaktadır. Tablo verilerine göre katılımcılar; kütüphane ortamının estetik açıdan makul, uygun sıcaklıkta ve ışıkta, yeterince havalandırılmış bir ortam olması, kütüphanede görev alacak bireylerin kişilik özelliklerinin (anlayışlı, güler yüzlü, kolaylaştırıcı) uyumlu olmasına dikkat edilmesi, kütüphanede farklı yazarlarla atölye çalışmalarının yürütülmesi, kütüphanede roman, öykü, şiir, belgesel vb. farklı türden kitaplara yer verilmesi, kütüphanenin her zaman açık olması, kütüphanenin sadece öğrenciler için değil öğretmen, okul yöneticisi ve velilerin de kullanımına açık olması gibi önerilerde bulunmuşlardır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Katılımcılar kütüphaneleri kitap sayısı ve ayrı bir ortam olması açılarından yeterli bulurken öğretmenlerin kütüphanedeki malzeme taleplerinin karşılanma durumu, öğrenciler için oturma alanı, teknolojik araçların bulunması, kitap dışındaki malzemelerin (akıl ve zekâ oyunları) varlığı açılarından kısmen yeterli görmektedirler. Kütüphanelerin sadece kitaplarla donatılması değil yaşanılan çağa uygun bilişsel gelişimi destekleyecek malzemelerle de donatılmasının önemli oluğu söylenebilir. Kurulgan ve Çekerol'a (2008) göre kütüphaneler sadece bilgi edinme merkezleri değil aynı zamanda boş zamanları değerlendirme mekanları olarak görüldüğünden buraların bireylerin zeka gelişimini desteklemesi önemli görülmüştür. Bu kapsamda kütüphanelerde dil gelişimine uygun oyunların, zeka geliştirici materyallerin olması gerekli olduğu söylenebilir.

Katılımcılar; kütüphanelerin motive edici ortamlar olması, öğrencileri farklı kitaplarla bir araya getirmesi, öğrencileri okuma kültürünü kazandırması, okulun gelişimine katkı sunması, öğrencilerin akademik başarılarını arttırması, öğrencilerin vakitlerini değerlendirmesine imkan sunması, sınıfların öğrencilerin gelişimi için yetersiz olması, öğrenme eksikliklerini tamamlanması ve dezavantajlı öğrencilerin kitapla buluşmasını sağlaması açılarından kütüphaneyi ihtiyaç olarak görmektedirler. Katılımcılar; çocuklara eğitici öğrenme ortamları sunması, tarihi ve kültürel değerleri kazandırması, kaliteli eğitici yayınlarına erişim imkânı sağlaması, öğrencilerin yaratıcı düşünme gücünü geliştirmesi ve öğrencileri sınıftan farklı ortamlarda çalışmalarına imkân vermek açılarından kütüphaneyi kısmen ihtiyaç olarak görmektedirler. Katılımcılar; okullarda yeterli alan olmaması, sınıf mevcutlarının yüksek olması, her sınıfta sınıf kitaplığının olması, öğrenci kitap okuma takip sisteminin kurulmasının zor olması, kütüphanenin fiziksel düzenleme için inşaat ve izin işlemlerinin yoğun olması, kütüphane oluşturmak için gerekli olan maliyet fiyatlarının yüksek olması kütüphaneyi ihtiyaç olarak görmemektedirler. Çarkın'a (1986) göre kütüphaneler bilgi kaynağını bünyesinde barındırması, bireylerin yararına faaliyet yürütmesi ve toplumsal bir kurum olması açısından her zaman açık kalması gereken bir öğrenme merkezidir.

Öğretmenler; araştırma kitaplarının olması, öğrencilerle çember düzeninde konuşma çalışmalarının yapılmak istenmesi, öğrencilerin dikkatini çekmek istemeleri, öğrencilerin kütüphaneye gitmek konusunda yoğun taleplerinin olması, estetik açıdan güzel ve güvenli bir ortam olması, kuraları belli olan bir eğitim ortamı olması, ev ortamı gibi huzurlu bir alan sunması (minder, halı, kanepe vb. araçlarla) açılarından sıklıkla kullanmaktadırlar. İkili eğitim yapılması, zamanın yetersiz olması, kütüphanede bir görevlinin yer almaması, okulca hazırlanan programda her sınıfa az yer verilmiş olması, güncel kitaplarını olmaması, öğrenci ilgilerine göre kitap türlerinin yetersiz olması, kitapların yırtık ve sayfalarının eksik olması sebeplerinden dolayı öğretmenler nadiren okul kütüphanesini kullanmaktadırlar. Öğretmenler; kitaplar öğrenci seviyesine uygun olmaması, kütüphane ortamı yeterince geniş olmaması (tabure ve minderlerin yetersiz olması), kitapların sınıflandırılmamış olması, kitaplarla ilgili ödünç alıp verme sisteminin gerçekleşmemesi, kütüphane çalışma saatinin öğrenciler için uygun olmaması (çoğunlukla kilitli olması), kütüphanede yapılacak faaliyetlerin planlanamaması, kütüphanenin önceki sınıflardan kirli kalması ve kütüphanenin üst katlarda olması ve özel eğitim öğrencilerinin oraya gidememesi nedenlerinden dolayı okul kütüphanesini hiç kullanmamaktadırlar. Jannert'e (2003) göre toplumun bilgiye erişimi kolaylaştıran kütüphanelerin herkese hizmet vermekle sorumludur. Bu kapsamda öğrencileri hayata ve üst öğrenime hazırlamakla sorumlu olan temel eğitim kurumlarında öğrencilerin kütüphaneleri yeterince kullanmaları gerektiği söylenebilir.

Katılımcılar kütüphanede; okuma çalışmaları, grup çalışması (veli toplantıları, kulüp çalışmaları), serbest çalışmalar (akıl oyunları oynama, ilgilerine göre araştırma yapma), ders çalışma/ etüt, sanatsal çalışmalar (drama, müzik, görsel sanatlar) yürütmektedirler. Bayram'a (2017) göre kütüphaneler öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirdiği gibi onların yaratıcı hayal gücünü olumlu yönde etkilemekte ve bu ürünlerini özgürce ifade edebileceği ortamlar sunmaktadır. Bu açıdan kütüphanelere farklı etkinliklerin yapılması öğrencilerin gelişimi açısından önemli olduğu söylenebilir.

Katılımcılar; kütüphane ortamının estetik açıdan makul, uygun sıcaklıkta ve ışıkta, yeterince havalandırılmış bir ortam olması, kütüphanede görev alacak bireylerin kişilik özelliklerinin (anlayışlı, güler yüzlü, kolaylaştırıcı) uyumlu olmasına dikkat edilmesi, kütüphanede farklı yazarlarla atölye çalışmalarının yürütülmesi, kütüphanede roman, öykü, şiir, belgesel vb. farklı türden kitaplara yer verilmesi, kütüphanenin her zaman açık olması, kütüphanenin sadece öğrenciler için değil öğretmen, okul yöneticisi ve velilerin de kullanımına açık olması gibi önerilerde bulunmuşlardır. Yılmaz'a (1995) göre kütüphaneler ayrım gözetmeksizin tüm bireyler için açık olmalı ve verdiği tüm hizmetleri ücretsiz vermelidir. Bu kapsamda kütüphanelerin tüm öğrencilerin erişimine açık olması, öğrencilerin öğrenme sürelerini etkili değerlendirmeleri için ortam hazırlanması ve tüm yaş gruplarına uygun materyallerin bulunması önemli tespitler olduğu söylenebilir.

ÖNERİLER

Araştırma bulgularına bakılarak kütüphanelerin fiziksel mekânlarının öğrencilerin gelişimlerine göre tasarlanması, kütüphanede öğrencilerin bilişsel, duyuşsal gelişimlerine uygun dil becerilerini geliştirici çalışmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Akay, Ö. (2019). Türkiye'de halk kütüphanesi kullanımının panel veri kümeleme analizi ile incelenmesi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 10*(17), 1076-1099. DOI: 10.26466/opus.514715

Bayram, O. (2017). *İlkokul çağı çocuklarının okuma alışkanlığı ve Yenimahalle ilçe halk kütüphanesi gezici kütüphane hizmeti.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Best, J. W., ve Kahn, J. V. (2017). *Eğitimde araştırma yöntemleri.* (Çev. M. Durmuşçelebi,),(Ed. O. Köksal,). Konya: Dizgi Ofset.

Çakın, İ. (1986). Kütüphanenin toplumsal konumu ve işlevleri. *Türk Kütüphaneciliği,* 35(1), 8-16.

Dengiz, A. Ş. ve Yılmaz, B. (2007).2004 ilköğretim programı'nda okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarına ilişkin öğretmen görüşleri. *Bilgi Dünyası, 8*(2), 203-229.

Jannert, H. (2003). Studies librarian-in the service of adult education. *Scandinavian Public Library Quarterly*, 36(1), 26.

Kurulgan, M. ve Çekerol, G. S. (2008). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8*(2), 237-258.

MEB (2021) https://www.meb.gov.tr/mebden-bir-ayda-3200-okula-yeni-kutuphane/haber/24691/tr adresinen alınmıştır.

Toplu, M. (2007). *Ulusaldan evrensele enformasyon politikası: süreçler, değişimler.* H. Odabaş ve H. Anameriç (Yay. Haz). Bilgi içinde (ss.129-166). Ankara: Referans Yayıncılık.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.

Yılmaz, B. (1995). *Ankara'da halk kütüphanesi kullanımı: sosyo-ekonomik çözümleme.* Yayımlanmamış. Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE AKADEMİK TÜRKÇE DERSİNE İLİŞKİN TÖMER ÖĞRENCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ (BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ ÖRNEKLEMİNDE)

Öğr. Gör. Dr. Rahime İrem YAVUZ

Başkent Üniversitesi, Ankara, Türkiye, riyavuz@baskent.edu.tr

Öğr. Gör. Zeynep Şule ZENGİN

Başkent Üniversitesi Ankara, Türkiye, zskaya@baskent.edu.tr

ÖZET

Türkiye'ye üniversite eğitimi için gelen yabancı uyruklu öğrencilerin sayısının artmasıyla birlikte yabancı öğrencilere Türkçe öğreten eğitim kurumlarına ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenle yurt içinde ve yurt dışında birçok Türkçe Öğretim Merkezi kurulmuştur. Bu merkezler, yurt içinde özellikle üniversiteler bünyesinde hizmet vermektedirler. Yurt dışından gelen öğrenciler üniversite eğitimlerine başlamadan önce bu merkezlerde Türkçe hazırlık eğitimi almaktadır. Hazırlık eğitimi sonunda C1 (ileri seviye) seviyesini başarıyla tamamlayan öğrencilere sertifika verilmekte ve öğrenciler bölümlerine geçebilmektedir. Ancak yapılan çalışmalar öğrencilerin akademik dil, sunum ve araştırma yapma gibi alanlarda kendilerini geliştirmeleri için C1 seviyesinden sonra Akademik Türkçe derslerinin gerekli olduğunu ortaya çıkarmıştır. TÖMER'lerde Türkçe öğrenen yabancı uyruklu öğrencilere akademik eğitimlerinde (lisans, yüksek lisans ya da doktora) başarılı olmaları için ileri seviye Türkçe (C1 seviyesi) eğitimlerini tamamladıktan sonra Akademik Türkçe dersleri verilmektedir. Akademik Türkçe eğitiminin sonunda uluslararası öğrencilerin alanlarındaki ders kitaplarını ve bilimsel çalışmaları anlamaları, bilimsel araştırmalar yapmaları ve bilimsel çalışmalar yazmaları hedeflenmektedir. Akademik Türkçe dersleri boyunca öğrenciye akademik alanda dört temel dil becerisinde (okuma, yazma, dinleme ve konuşma) yeterlik kazandırmak amaçlanmaktadır. Bu amaçla öğrenci seviyelerine ve ihtiyaçlarına uygun müfredat, ders materyalleri, etkinlikler hazırlanmaktadır.Uluslararası alanda Türk diline ve Türk kültürüne olan ilgi, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi konusunda daha çok çalışma yapılmasının gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Yapılan çalışmalar, alandaki ihtiyaçları ve eksiklikleri belirlemek için yol gösterici olmaktadır. Bu çalışmada da TÖMER öğrencilerinin Akademik Türkçe dersiyle ilgili düşüncelerini öğrenmek ve akademik Türkçe ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla Başkent Üniversitesi Türkçe Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde Akademik Türkçe derslerine katılan yabancı uyruklu toplam 30 öğrenciye anket uygulanmıştır. Anket sonucunda elde edilen nicel verilerin Akademik Türkçe dersi müfredatının, ders materyallerinin ve etkinliklerin geliştirilmesinde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi, Dil Becerileri, Akademik Türkçe

VIEWS OF TÖMER STUDENTS ON ACADEMIC TURKISH LESSON (BASKENT UNIVERSITY SAMPLE)

ABSTRACT

With the increase in the number of foreign students coming to Turkey for university education, there has been a need for educational institutions that teach Turkish to foreign students. For this reason, many Turkish Teaching Centers have been established in Turkey and abroad. These centers serve in Turkey under the name of Turkish Teaching Application and Research Centers, especially in universities. Before starting their university education, students from abroad receive Turkish preparatory education in these centers. At the end of the preparatory education, students who successfully complete the C1 (advanced level) level are given a certificate and students can move on to their departments. However, studies have revealed that Academic Turkish courses after C1 level are necessary for students to improve themselves in areas such as academic language, presentation and research. Academic Turkish courses are given to foreign students learning Turkish at TÖMERs' after completing their advanced level of Turkish (C1 level) education in order to be successful in their academic education (undergraduate, postgraduate or doctorate). At the end of academic Turkish education, it is aimed that international students will understand the textbooks and scientific studies in their fields, conduct scientific research and write scientific studies. During the academic Turkish lessons, it is aimed to provide the students with proficiency in four basic language skills (reading, writing, listening and speaking) in the academic field. For this purpose, curriculum, course materials and activities are prepared in accordance with the students' levels and needs. The interest in Turkish language and Turkish culture in the international arena has revealed the necessity of conducting more studies on teaching Turkish as a foreign language. The studies conducted are guiding to determine the needs and deficiencies in the field. In this study, a questionnaire is applied to a total of 30 foreign students who attend Academic Turkish lessons at Başkent University Turkish Education Application and Research Center in order to learn the thoughts of TÖMER students about the Academic Turkish course and to determine their academic Turkish needs. It is thought that the quantitative data obtained as a result of the survey will contribute to the development of the Academic Turkish course curriculum, course materials and activities.

Keywords: Teaching Turkish as a Foreign Language, Language Skills, Academic Turkish

GİRİŞ

Türkiye'ye yüksek öğrenim görmek amacıyla farklı ülkelerden gelen öğrenciler, yüksek öğrenimlerine başlamadan önce üniversitelerin Türkçe öğretim merkezlerinde dokuz aylık bir Türkçe hazırlık eğitimi almaktadırlar. Türkçe hazırlık eğitimi; A1-A2 (temel düzey), B1-B2 (orta düzey) ve C1 (ileri düzey) olarak seviyelere ayrılarak düzenlenmektedir ve her seviyede öğrencilerin, temel dil becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla, eğitim boyunca tüm becerilere yönelik etkinlikler ve materyaller hazırlanmaktadır. Her seviye sonunda kur atlama sınavları yapılmakta ve C1 (ileri düzey) seviyesi sonunda yapılan Türkçe Yeterlik Sınavı'nda başarılı olan öğrenciler sertifika almaktadırlar. Bu dil seviyesindeki öğrenciler, gündelik hayatta iletişim kurabilmekte ve temel dil becerilerine sahip olmaktadırlar. Ancak akademik eğitim hayatı için gerekli olan; akademik çalışmaları (makale, bildiri vb.) inceleme, sunum yapma ve makale yazma gibi yeterliklerin kazandırılmasında Türkçe hazırlık eğitimi yetersiz kalmaktadır. Bu yüzden sertifikalarını alıp yükseköğrenimlerine başlayacak olan öğrencilerin akademik başarılarını arttırmak için Türkçe Öğretim Merkezleri tarafından akademik Türkçe dersi verilmektedir.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) tarafından 2017-2018 yaz döneminden itibaren YTB Burslusu Uluslararası Öğrenciler için akademik Türkçe derslerinin zorunlu olmasını istenmiştir. Böylece Türkçe

Öğretim Merkezlerinde, C1 seviyesinde başarılı olan öğrencilere yaz döneminde 140 saatlik akademik Türkçe dersi verilmeye başlanmıştır. Ders kapsamında öğrencilerin, akademik dilde anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesi planlanmaktadır.

Anlatma becerilerinden olan akademik konuşma; öğretmenle, danışmanla veya sınıf arkadaşlarıyla iletişim kurma, derste soru sorma, sorulara cevap verme, tartışmalara katılma, grup çalışmaları ve sunum yapma gibi durumlarda ihtiyaç duyulan becerilerden biridir (Göçen, 2020: 227). Bu becerinin geliştirilmesi için akademik Türkçe dersinde öğrencilere kendi alanlarında sunum yapma imkânı verilmeli, grup çalışmaları düzenlenmelidir. Akademik yazma ise akademik çalışmaların raporlaştırılmasında içerik, biçim, yazım ilkeleri, dil ve anlatım yönlerinden kendine özgü ilkeleri olan yazma alanıdır (Karagöl, 2018: 7). Akademik Türkçe eğitimine kadar öğrenciler kendi duygu ve düşüncelerini kompozisyon kurallarına uygun bir şekilde atasözleri, deyimler, mecazlı ifadeler vb. de kullanarak yazabilmektedirler. Akademik yazmada ise öğrencilerin, bilimsel araştırmaları akademik dil kullanarak yazmayı öğrenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla derslerde makale ve bildiri gibi akademik çalışmaların incelenmesi, yazım sürecinde dikkat edilmesi gereken kuralların anlatılması faydalı olacaktır.

Akademik okuma, öğrencinin akademik düzeyini yükseltmek için makale, araştırma raporları, tezler, düşünce yazıları vb. türdeki metinler üzerinden yapılan okuma türüdür (Ülper, 2019: 19). Akademik Türkçe derslerinde bu metin türlerinin kullanılması öğrencilerin hem akademik dilin özelliklerini görmelerini hem de bilimsel çalışmalar hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamaktadır. Akademik dilde hazırlanan etkinlikler ve ders materyalleriyle okuma, dinleme, yazma ve konuşma becerileri geliştirilirken öğrenciler, kendi alanlarıyla ilgili kelimeleri de öğrenmektedirler. Eğitim süresince kullanılan bu materyaller ve etkinliklerde farklı disiplinlere ait kelimelere ve terimlere yer verilmektedir.

Akademik Türkçe eğitiminin hem ön hazırlık aşaması; program hazırlama, müfredat, ders saatini belirleme vb. hem de sürecin kendisi; ders anlatım yöntemleri, materyal seçimi, öğrenci görevleri vs. oldukça önemlidir. Bu eğitimin amacına ulaşması ve eksikliklerin giderilmesi için Akademik Türkçe derslerine ilişkin eğitmen ve öğrenci görüşleri önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada amaç, TÖMER öğrencilerinin Akademik Türkçe dersiyle ilgili düşüncelerini öğrenmek ve akademik Türkçe ihtiyaçlarını belirlemektir.

Araştırmanın Önemi

Uluslararası alanda Türk diline ve Türk kültürüne olan ilgi, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi konusunda daha çok çalışma yapılmasının gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Yapılan çalışmalar, alandaki ihtiyaçları ve eksiklikleri belirlemek için yol gösterici olmaktadır. Anket sonucunda elde edilen nicel verilerin Akademik Türkçe dersi müfredatının, ders materyallerinin ve etkinliklerin geliştirilmesinde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Çalışma, TÖMER öğrencilerinin Akademik Türkçe dersine ilişkin düşüncelerini ve beklentilerini anlamaya yönelik nicel yönteme dayanan bir araştırmadır. Araştırma kapsamında Başkent Üniversitesi Türkçe Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezinde 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılında Akademik Türkçe derslerine katılan öğrencilere anket uygulanmıştır. Nicel araştırma, elde edilen bulguların bir şekilde sayısal değerlerle ifade edilebilmesi ve ölçülebilmesidir (Ekiz, 2003, s. 93). Araştırmada kullanılan anketler aracılığıyla elde edilen nicel veriler tarama yöntemi ile çözümlenmiştir. Tarama modelinde, var olan durumu olduğu şekliyle ortaya koymak amaçlanır (Karasar, 2012: 77).

Anket formunun ilk bölümünde katılımcıların kişisel bilgilerini öğrenmeye yönelik sorular; diğer bölümlerde ise onların Akademik Türkçe dersine yönelik algılarını anlamaya yönelik sorular bulunmaktadır. Uygulamada anket formunun başında yer alan yönergenin yanı sıra, araştırmacı çalışmanın önemi ve bu konuda katılımcılardan beklenenlerle ilgili bizzat açıklama yapmıştır.

Araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. TÖMER öğrencilerinin Akademik Türkçe dersiyle ilgili düşünceleri nelerdir?

2. TÖMER öğrencilerinin Akademik Türkçe dersine ilişkin beklentileri nelerdir?

3. TÖMER öğrencilerinin Akademik Türkçe dersine ilişkin beklentileri nasıl karşılanabilir?

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Başkent Üniversitesi Türkçe Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılında Akademik Türkçe derslerine katılan yabancı uyruklu toplam 30 öğrenci oluşturmaktadır.

BULGULAR

Katılımcılara uygulanan anket formunda katılımcıların kişisel bilgilerini öğrenmeye yönelik sorular ve Akademik Türkçe dersine yönelik algılarını anlamaya yönelik sorular yer almaktadır. Bu bölümde, katılımcıların anket sorularına verdikleri cevaplara göre elde edilen bulgular yüzde olarak verilmiştir.

Şekil 1. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımı

Uygulamaya 19'u (%64) kadın, 11'i (%36) erkek olmak üzere toplam 30 öğrenci katılmıştır.

Sorular / Değerlendirme	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
1.Akademik Türkçe eğitiminin gerekli olduğunu düşünüyorum.	21 (%70)	3 (%10)	6 (%20)
2.Akademik Türkçe eğitiminin süresini yeterli buluyorum.	16 (%53)	8 (%26)	6 (%20)
3.Akademik Türkçe eğitimine başlama zamanının uygun olduğunu düşünüyorum.	13 (%43)	7 (%23)	10 (%33)
4.Derslerde alanımla ilgili kaynaklara kolay ulaşabiliyorum.	18 (%60)	9 (%30)	3 (%10)
5.Derslerde makale yazarken dikkat edilmesi gereken hususları öğrendiğimi düşünüyorum.	21 (%70)	9 (%30)	0 (%0)

Resim 1. Akademik Türkçe dersine ilişkin katılımcı cevaplarının dağılımı

“Akademik Türkçe eğitiminin gerekli olduğunu düşünüyorum.” ifadesine katılımcıların 21’i (%70) katılıyorum, 3’ü (%10) kararsızım ve 6’sı (%20) katılmıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin çoğu Akademik Türkçeyi faydalı bulmaktadır.

Akademik Türkçe eğitiminin süresini yeterli buluyorum» cümlesine katılımcıların 16’sı (%53) katılıyorum, 8’i (%26) kararsızım ve 6’sı (%20) katılmıyorum cevabını vermiştir. Akademik Türkçe eğitimi toplam 140 saat planlanmaktadır. Toplam ders saati öğrenciler için yeterli gelmektedir.

“Akademik Türkçe eğitimine başlama zamanının uygun olduğunu düşünüyorum.” ifadesine katılımcıların 13’ü (%43) katılıyorum, 7’si (%23) kararsızım ve 10’u (%33) katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılıyorum ve katılmıyorum cevaplarının yakın olduğu görülmektedir. Akademik Türkçe derslerinde amaç, öğrencilerin akademik eğitimlerinde (lisans, yüksek lisans ve doktora) başarılı olmalarına katkı sağlamaktır. Derslerde akademik terimler ve bilimsel çalışmalarda kullanılan dil özellikleri verilmektedir. Bu nedenle dersler, ileri seviyeden (C1 düzeyi) sonra başlamaktadır. Katılımcıların çoğunluğunun Akademik Türkçe derslerinin başlama zamanının uygun olduğunu düşünmesi beklenen bir durumdur ancak uygun olmadığını düşünenlerin sayısının da fazla olması derslerin yaz döneminde yapılmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

"Derslerde alanımla ilgili kaynaklara kolay ulaşabiliyorum.” maddesine katılımcıların 18’i (%60) katılıyorum, 9’u (%30) kararsızım ve 3’ü (%10) katılmıyorum cevabını vermiştir. Eğitim süresince öğrencilerin alanlarında yapılmış olan akademik çalışmalar ders saatlerinde incelenmekte ve öğrencilerin talebi üzerine kaynak kitap isimlerini bulmalarına yardımcı olunmaktadır.

“Derslerde makale yazarken dikkat edilmesi gereken hususları öğrendiğimi düşünüyorum.” cümlesine katılımcıların 21’i (%70) katılıyorum, 9’u (%30) kararsızım cevabı verirken katılmıyorum cevabını veren katılımcı

yoktur. Öğrenciler bilimsel metnin özellikleri, bilimsel metin okuma, değerlendirme ve makale yazma kuralları konusunda dersler almaktadır. Bu yüzden katılımcıların çoğunun bu maddeye katılıyorum cevabını vermeleri beklenen bir durumdur.

Sorular / Değerlendirme	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
6.Derslerin sonunda kurallara uygun bir şekilde makale yazabileceğimi düşünüyorum.	19 (%63)	6 (%20)	5 (%17)
7.Dersleri tamamladıktan sonra alanımla ilgili akademik bir konuyu sunabilirim.	16 (%53)	6 (%20)	8 (%27)
8.Eğitimin sonunda alanımla ilgili bir makaleyi başkasının yardımı olmadan anlayabilirim.	12 (%40)	9 (%30)	9 (%30)
9.Derslerde kullanılan kaynakların tüm beceriler için (okuma, dinleme, konuşma ve yazma) yeterli olduğunu düşünüyorum	19 (%63)	4 (%13)	7 (%23)
10.Derslerde tüm beceriler için etkinlikler yapılmaktadır.	14 (%46)	10 (%33)	6 (%20)

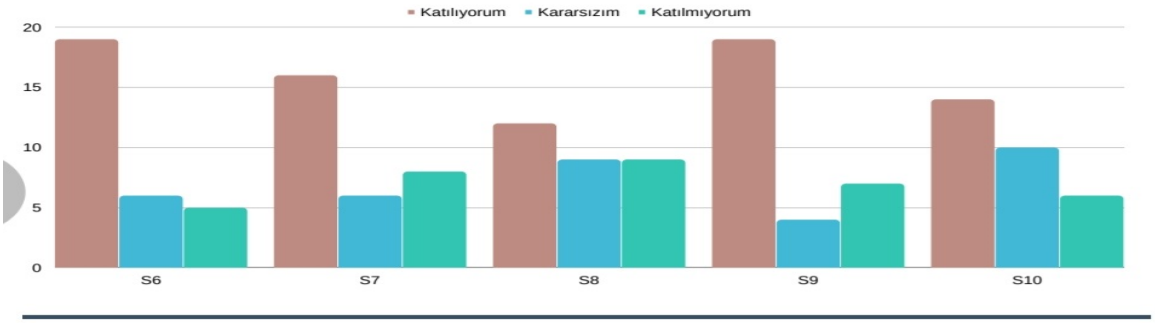

Resim 2. Akademik Türkçe dersinin içeriğine ilişkin katılımcı cevaplarının dağılımı

"Derslerin sonunda kurallara uygun bir şekilde makale yazabileceğimi düşünüyorum." ifadesine katılımcıların 19'u (%63) katılıyorum, 6'sı (%20) kararsızım ve 5'i (%17) katılmıyorum cevabını vermiştir. Dil eğitiminde yazma becerisinin öğrencileri zorladığı düşünüldüğünde, Akademik Türkçede makale yazacağını düşünen %63'lük oran yüksek kabul edilebilir.

"Dersleri tamamladıktan sonra alanımla ilgili akademik bir konuyu sunabilirim." cümlesine katılımcıların 16'sı (%53) katılıyorum, 8'i (%27) katılmıyorum ve 6'sı (%20) kararsızım cevabını vermiştir. Öğrenciler derslerde akademik sunum kurallarını öğrenirler. Derste kendi alanlarıyla ilgili seçtikleri konu/konular hakkında sunum yaparlar. Sunumlarda aktif rol aldıkları için zorlanmaktadırlar. Sunum anındaki heyecan, stres gibi durumlar öğrencilerin kaygı düzeyini arttırmaktadır. Derslerdeki amaç kaygı düzeyini azaltıp akademik sunum yapmalarını desteklemektir.

"Eğitimin sonunda alanımla ilgili bir makaleyi başkasının yardımı olmadan anlayabilirim." maddesine katılımcıların 12'si (%40) katılıyorum, 9'u (%30) kararsızım ve 9'u (%30) katılmıyorum cevabını vermiştir. Cevapların oranlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Akademik Türkçenin müfredatına bakıldığında genel konuların (sosyal, sayısal, sağlık) metinlerde ele alınması, sınırlı sayıda konuya metinlerde yer verilmesi; öğrencide alanımla ilgili metinleri tek başıma anlayabilir miyim kaygısı oluşturmaktadır. Öğrencinin, hedef metni eğitmen eşliğinde okuyup anlamayı tercih etmesi karşılaşılan bir durumdur.

"Derslerde kullanılan kaynakların tüm beceriler için (okuma, dinleme, konuşma ve yazma) yeterli olduğunu düşünüyorum." ifadesine katılımcıların 19'u (%63) katılıyorum, 7'si (%23) katılmıyorum ve 4'ü (%13) kararsızım cevabını vermiştir. Katılımcılar, dört temel beceri için Akademik Türkçe kaynaklarını yeterli olduğunu düşünmektedirler.

"Derslerde tüm beceriler için etkinlikler yapılmaktadır." cümlesine katılımcıların 14'ü (%46) katılıyorum, 10'u (%33) kararsızım ve 6'sı (%20) katılmıyorum cevabını vermiştir. Akademik Türkçe kaynaklarına bakıldığında derslerin bir metin üzerinden ilerlemesi okuma-anlama becerisinin derslerin ağırlığını oluşturduğu görülmektedir. Metin üzerinden konuşma ve yazma becerileri yaptırılmaktadır. Dinleme becerisi ile ilgili az kaynak olduğu için etkinlik sayısı da sınırlı olmaktadır.

Sorular / Değerlendirme	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
11.Derslerde kendi alanımla ilgili tüm terimleri öğrenme imkânım vardır.	15 (%50)	6 (%20)	9 (%30)
12.Akademik Türkçe dersleri için gerekli motivasyona sahibim.	12 (%40)	8 (%27)	10 (%33)
13.Akademik Türkçede alanımla ilgili kolay konuşabiliyorum.	15 (%50)	6 (%20)	9 (%30)
14.Akademik Türkçede alanımla ilgili kolay yazabiliyorum.	10 (%33)	12 (%40)	8 (%27)
15.Akademik Türkçe eğitimi alırken kendi bölümümde teori derslerine katılmanın faydalı olacağını düşünüyorum.	18 (%60)	7 (%23)	5 (%17)

Resim 3. Akademik Türkçe dersi ihtiyaçlarına ilişkin katılımcı cevaplarının dağılımı

“Derslerde kendi alanımla ilgili tüm terimleri öğrenme imkânım vardır.” ifadesine katılımcıların 15’i (%50) katılıyorum, 9’u (%30) katılmıyorum ve 6’sı (%20) kararsızım cevabını vermiştir. Akademik Türkçenin müfredatına bakıldığında genel konuların (sosyal, sayısal, sağlık) metinlerde ele alınması, detaylı alan metinlerinin az kullanılması nedeniyle alanlarla ilgili tüm terimlerin verilmesi mümkün değildir.

“Akademik Türkçe dersleri için gerekli motivasyona sahibim.” cümlesine katılımcıların 12’si (%40) katılıyorum, 10’u (%33) katılmıyorum ve 8’i (%27) kararsızım cevabını vermiştir. A1’den C1’e kadar uzun bir eğitim süreci geçiren öğrenci bu uzun sürecin hemen arkasına yaz döneminde Akademik Türkçe derslerine başladığı için yorgunluk, sıkılmışlık gibi durumlar nedeniyle motivasyonları az olmaktadır.

“Akademik Türkçe dersinde alanımla ilgili kolay konuşabiliyorum.” maddesine katılımcıların 15’i (%50) katılıyorum, 9’u (%30) katılmıyorum ve 6’sı (%20) kararsızım cevabını vermiştir. Henüz kendi alanında eğitim almamış olan öğrencilerin alanları ile ilgili kolay konuşamamaları beklenen bir durumdur.

“Akademik Türkçe dersinde alanımla ilgili kolay yazabiliyorum.” ifadesine katılımcıların 12’si (%40) kararsızım, 10’u (%33) katılıyorum ve 8’i (%27) katılmıyorum cevabını vermiştir. Türkçe eğitiminde konuşma becerisi yazma becerisine göre hedef kitle tarafından daha kolay edinilen bir süreçtir. Kolay konuşabiliyorum oranının kolay yazabiliyorum oranına göre fazla olması olası bir sonuçtur.

“Akademik Türkçe eğitimi alırken kendi bölümümde teori derslerine katılmanın faydalı olacağını düşünüyorum.” cümlesine katılımcıların 18’i (%60) katılıyorum, 7’si (%23) kararsızım ve 5’i (%17) katılmıyorum cevabını vermiştir. Türkçe eğitimi alan öğrenciler, kendi bölümlerine başlamadan önce Akademik Türkçe dersiyle birlikte kendi bölümlerinde teori derslerine katılmanın faydalı olacağını düşünmektedirler. Öğrencilerin akademik eğitimlerine başlamadan önce bölüm derslerine misafir öğrenci olarak katılmaları hem bölüm hocalarıyla tanışmaları hem de ders ortamını görmeleri öğrencilerin adaptasyon sürecine katkı sağlayacaktır.

Sorular / Değerlendirme	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
16.Eğitim alırken kendi bölümümde uygulama derslerine katılmanın faydalı olacağını düşünüyorum.	18 (%60)	11 (%36)	1 (%4)
17.Dersleri tamamladıktan sonra öğrendiklerimi alanımda kullanabileceğimi düşünüyorum.	20 (%66)	7 (%23)	3 (%10)
18.Eğitimin sonunda öğrendiklerimin ölçülmesinin gerekli olduğunu düşünüyorum.	11 (%36)	11 (%36)	8 (%27)
19.İleri seviye Türkçe eğitimini tamamlayan öğrencilere Akademik Türkçe eğitimini tavsiye ederim.	16 (%53)	9 (%30)	5 (%16)
20.Türkçe seviyemin Akademik Türkçe dersleri için yeterli olduğunu düşünüyorum.	16 (%53)	8 (%27)	6 (%20)

Resim 4. Katılımcıların Akademik Türkçe dersi ile ilgili algılarına ilişkin cevapların dağılımı

"Eğitim alırken kendi bölümümde uygulama derslerine katılmanın faydalı olacağını düşünüyorum." ifadesine katılımcıların 18'i (%60) katılıyorum, 11'i (%36) kararsızım ve 1'i (%4) katılmıyorum cevabını vermiştir. Türkçe eğitimi alan öğrenciler kendi bölümlerine başlamadan önce Akademik Türkçe dersiyle birlikte kendi bölümlerinde uygulama derslerine (misafir öğrenci olarak) katılmanın faydalı olacağını düşünmektedirler.

"Dersleri tamamladıktan sonra öğrendiklerimi alanımda kullanabileceğimi düşünüyorum." cümlesine katılımcıların 20'si (%66) katılıyorum, 7'si (%23) kararsızım ve 3'ü (%10) katılmıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin cevap ortalamalarına bakıldığında hedef kitle Akademik Türkçe derslerinin faydalı olduğunu düşünmektedir.

"Eğitimin sonunda öğrendiklerimin ölçülmesinin gerekli olduğunu düşünüyorum." maddesine katılımcıların 11'i (%36) katılıyorum, 11'i (%36) kararsızım ve 8'i (%27) katılmıyorum cevabını vermiştir. Akademik Türkçe sonunda yeterliğin sınav ile ölçülmesi düşüncesinde öğrencilerin oranları birbirine yakındır. Akademik Türkçe eğitimi sonunda öğrencilerin bilgilerini ölçmek için kullanılan uygulamalar merkezlere göre farklılık göstermektedir.

"İleri seviye Türkçe eğitimini tamamlayan öğrencilere Akademik Türkçe eğitimini tavsiye ederim." ifadesine katılımcıların 16'sı (%53) katılıyorum, 9'u (%30) kararsızım ve 5'i (%16) katılmıyorum cevabını vermiştir. Hedef kitlenin çoğunluğu bu eğitimi tavsiye etmektedir.

"Türkçe seviyemin Akademik Türkçe dersleri için yeterli olduğunu düşünüyorum." cümlesine katılımcıların 16'sı (%53) katılıyorum, 8'i (%27) kararsızım ve 6'sı (%20) katılmıyorum cevabını vermiştir. Daha önce de belirtildiği gibi öğrenciler C1 (ileri düzey) seviyesine geldikten sonra bu eğitimi alabilirler. Bulundukları seviye akademik Türkçe için yeterlidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Akademik Türkçe dersleri, yabancı uyruklu öğrencilere akademik eğitimlerinde (lisans, yüksek lisans ya da doktora) başarılı olmaları için alanlarındaki ders kitaplarını ve bilimsel çalışmaları anlamaları, yaptıkları bilimsel araştırmaları sözlü/yazılı aktarabilmeleri için verilmektedir. Bu eğitim süreci öğrencileri akademik hayata hazırlaması sebebiyle oldukça önemli ve çalışılması gereken bir alandır. Yapılan çalışmalarla ihtiyaçlar belirlenerek akademik Türkçe dersine uygun müfredat, etkinlikler ve ders materyalleri hazırlanmalıdır.

Çalışmada elde edilen verilere göre katılımcıların geneli akademik Türkçe derslerinin gerekli, faydalı ve akademik becerilerin gelişmesine katkı sağladığını düşünmektedir. Derslerde makale incelemelerinin yapılması ve öğrencilere kendi alanlarında sunum yapma imkânı verilmesi sonucunda katılımcıların çoğu okuduğu makaleyi anlayabileceği ve alanıyla ilgili bir konuda sunum yapabileceği inancına sahiptir. Öğrencilerin, bilimsel çalışmaları sözlü ve yazılı olarak akademik dil kurallarına uygun bir şekilde aktarabilmeleri onların hem dil yeterliklerini hem de özgüvenlerini artıracaktır. Bu yüzden akademik Türkçe derslerinde öğrencilere uygulama yapmaları için fırsat verilmelidir.

Derslerde öğrencilerin alanlarında (sağlık, eğitim, güzel sanatlar vb.) yapılan akademik çalışmalara yer verilse de eğitim süreci boyunca yeteri kadar kaynağı incelemek mümkün olmamaktadır. Ayrıca akademik Türkçe derslerinde öğrencilerin tüm dil becerilerini geliştirmek için kullanılabilecek yeterli kaynak bulunmamaktadır. Bu nedenle hem anlama hem de anlatma becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlayacak daha çok kaynağa ihtiyaç vardır. Hazırlanan kaynaklarda, anlama ve anlatma becerilerine eşit oranda yer verilmelidir.

Akademik Türkçenin müfredatına bakıldığında genel konuların (sosyal, sayısal, sağlık) ele alındığı, detaylı alan metinlerinin az kullanıldığı görülmektedir. Hedef kitlenin alanlarına göre sınıflara ayrılması ve ders materyallerinin alanlara yönelik detaylı hazırlanması önerilmektedir. Ayrıca Akademik Türkçe kaynaklarının arttırılması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş*. Anı.

Göçen, G. (2020). Akademik Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi. B. Tüfekçioğlu (Ed.), Akademik amaçlar için Türkçe öğretimi -kuram ve uygulama- içinde, (s. 225-269). Pegem.

Karagöl, E. (2018). *Akademik yazma açısından lisansüstü tezler*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi. Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.

Ülper, H. (2019). *Okuma ve anlamlandırma becerilerinin kazandırılması*. Nobel.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

MİNHACÎ İLE AĞGELİN HİKÂYESİNİN YENİ BİR VARYANTININ TAM METNİ

Öğretmen Mesut KARAKAŞ
Milli Eğitim Bakanlığı, Sivas, Türkiye, mesutkarakas58@hotmail.com

ÖZET

Halk hikâyeleri, Türk edebiyatında önemli anlatı türlerinden biridir. Türklerin kadim geçmişinde, ozanların kopuz eşliğinde hikâyeli kahramanlık şiirlerini icra etmeleri, bir nevi anlatı türünün tatbikidir. Anadolu'da masal, destan ve efsane gibi diğer anlatı türleri canlı tutulmak için meclislerde anlatılagelmiştir. Hikâye türünün gelişmesinde katkısı olan söz konusu türler, toplumsal kabulün de desteğiyle yetişkinlerin ve çocukların hikâye ihtiyaçlarına istinaden her fırsatta dilden dile dolaşarak yerini sağlamlaştırmış. Diğer taraftan, halk hikâyeciliği destan geleneğinin devamı niteliğinden zamanla bu geleneğin yerine geçmiştir. Dede Korkut Hikâyeleri bu geçişi sağlayan bir örnektir. Gelişim sürecini tamamladıktan sonra geniş halk kesiminde bir yer edinmiş ve meclislerin değişmez malzemesi olmuştur halk hikâyeleri. Çoğu hikâyelerin sınırlar ötesi üne kavuşması söylendiği yöreyle mahdut kalmadığının delilidir, diyebiliriz. Gelişim seyri bağlamında vakaların hikâyeleşme süreci başlar. Üzerinden belli zaman geçmesinden sonra olgunluğa ulaşır vakalar. Macera ve temanın tamamlayıcı unsuru motiflerin de hikâyede yer bulmasıyla halk nezdinde kabul görür. Tamamlanma sürecinde hem nesir hem nazım bölümlere hem de olay örgüsüne uygun dolgular yapılarak hikâye son şeklini alır. Böylelikle ehil ellerde teşekkül eden ve nazım kısımları da eklenen hikâyeler ağızdan ağıza aktarılır. Nazım-nesir girişik anlatılan hikâyelerin farklı anlatımları, hikâye akışında birtakım değişikliklerle karşımıza çıkar. Bu değişiklikler halk bilimi açısından önemlidir. Gerek vakada gerek şahıs kadrosunda gerekse nazım bölümündeki farklılıklar bize varyantı verir. Yeni anlatılarda hikâyenin ana omurgasına riayet esastır. Yeni varyantın ortaya çıkması, daha önceki varyantlarda yer almayan noktaların tespiti için önemi haizdir. Her yönüyle birçok kültürel ögeye ev sahipliği yapan Sivas, topraklarında neşv ü nema bulan hüzünlü bir aşk hikâyesi de çıkarmıştır. Çalışmada varyantını vereceğimiz "Minhacî ile Ağgelin" hikâyesi gerçek bir aşk hikâyesidir. Hikâyenin muhataplarından Âşık Minhacî, 19. yüzyılın zirve halk şairlerinden Âşık Ruhsatî'nin oğludur. Ağkız ise konargöçer bir aşiret kızıdır. Hikâyenin farklı çalışmalarda varyantları yayımlanmıştır. Bu varyantta giriş ve gelişme bölümünde farklılıklar görülmekte, ilave olarak Âşık Ruhsatî ile Âşık Minhacî'nin yayımlanmış şiirlerinde yer almayan nazım parçaları mevcuttur. Bazı nazım parçalarında ise iki şaire aitliğinin bu hikâyede farlılık gösterdiğini görmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Halk edebiyatı, halk hikâyeleri, Minhacî ile Ağgelin hikâyesi, yeni varyant.

A FULL TEXT EXAMINATION OF A NEW VARIANT OF THE STORY OF *MİNHACÎ AND AĞGELİN*

ABSTRACT

Folk tales are one of the important types of narrative in Turkish literature. It is a kind of narrative type that is performed by reciting epic poems with Kopuz in the ancient history of the Turks. In Anatolia, other types of narrative such as fairy tales, sagas and legends are told in the gatherings to keep them alive. These genres, which contribute to the development of the story, have established their place by the linguistic and literary needs of adults and children with the support of social acceptance and handed down to the generations. On the other hand, folk tales replaced epic poetry tradition in the course of the time as its successor. Dede Korkut's stories form an important example that provides this transition. After accomplishing the developmental process, the folk tales were appreciated by the majority of the public and became indispensable for social meetings and entertainment. It can be deemed as an evidence of widespread reputation that most stories are not limited to the region where they originate and transcend the borders of the countries. In the context of the course of development, the process of storytelling begins with casual events. After a certain time passes, these events develop maturity, strating to be orally told across generations. The motifs which are complementary elements of the adventure and the theme find a place in the story are accepted by the public. In the process of completion, both prosaic and poetic sections along with plot additions are made. In this way, the stories are formed in the competent hands and the verse parts are added to the oral narratives. The different narratives of the stories interwoven with prose and poems are encountered with some changes in the story flow. These changes are important for folklore. The differences in both the event and characters and the verse section yield a variant. Compliance to the plotline is essential in new narratives. The emergence of the new variant is crucial to detecting the points that were not included in the previous variants. Sivas, which hosts many cultural elements in every aspect, is a highly rich city in view of folkloric stories. One of those stories, featuring a variant of "Minhacî and Ağgelin" examined in the study, is a real love story. Âşık Minhacî, one of the main characters of the story, was the son of Âşık Ruhsati who is acclaimed as one of the best folk poets of the 19th century. Ağkız is the daughter of a nomadic tribe leader. Variants of the story have been published in different studies. In this variant, there are differences in the introduction and plotline, and there are additional pieces of verse that are not included in the published poems of Âşık Ruhsati and Âşık Minhacî. In some verses, it is seen that the story is told differently by the two poets.

Keywords: Folk literature, folk tales, story of Minhacî and Ağgelin, new variant.

GİRİŞ

Sözlü geleneğimizin temel taşlarından olan halk hikâyeleri, âşıkların toplumda boy göstermesiyle birlikte etkileyici olayları nazım nesir karışık olarak halka açık alanlarda anlatmasıyla yaygınlaşmıştır. Göçebelikten yerleşik hayata geçişin ilk örneklerinden olup; aşk, kahramanlık vb. gibi konuları işleyen; kaynağı Türk, Arap-İslâm ve Hint-İran olan, büyük ölçüde âşıklar ve meddahlar tarafından anlatılan nazım nesir karışımı anlatmalardır (Alptekin, 2021: 18). Gittikçe gelişen halk hikâyeciliği içerisinde heyecan, merak ve hissiyat barındıran unsurlarının âşıkların anlatımıyla bütünleşerek sevilen bir tür haline gelmiştir.

Diğer anlatmaya dayanan türlerin yanında, oldukça uzun olan bu metinlerin ilk örneklerini, Kitab-ı Dede Korkut'tan beri görmekteyiz (Şimşek, 1987: V). Bu manada Dede Korkut hikâyeleri, halk hikâyeciliğine geçişi sağlayan en önemli mihenk taşlarındandır. Halk hikâyelerinin destan, masal gibi diğer halk edebiyatı türleriyle de

ilişkileri olduğu görülmektedir. Ancak halk hikâyelerini diğer türlerden ayıran en önemli farklılık, özel bir anlatım geleneğine sahip olmasıdır (Duymaz, 2001: 2). Anlatımı ustalık gerektiren halk hikâyeleri, oluşumu nihayete erdikten sonra maharetli âşıklar tarafından nazım bölümleri olay örgüsüne uygun şekilde eklenerek anlatıma hazır hale getirilmiştir.

> Kahramanları halk şairleri (Kerem, Garip, Ercişli Emrah, v.b...) oldukları için «romanlaşmış âşık biyografyaları» kümesine giren hikâyelerin nazım bölümleri, hiç olmazsa hikâyenin oluşumunun ilk aşamasında ve önemli ölçüde, hayatı anlatılan şairin kendi şiirlerinden meydana gelmiştir; nesir bölümleri ise hikâyeci âşıkların (romanlaşmış biyografyayı hikâye biçiminde düzenlemeyi ilk düşünmüş olandan başlayarak) hikâyenin kahramanı olan âşığın gerçek biyografyasında yer alan, ya da onun adı etrafında, daha o hayatta iken oluşmağa başlayan menkıbelerde ona mal edilen fıkralar, duygulandırıcı sahneler, garip maceralar, v.b. ne varsa derleyip bir plana göre sıraladıkları anlatı öğelerinden meydana gelmiştir (Boratav, 1969: 70).

Çalışmaya konu olan Âşık Minhacî ile Ağgelin hikâyesi, aynı zamanda bir halk şairi Minhacî'nin hayatının da konu olduğu hüzünlü bir aşk hikâyesidir. İlhan Başgöz, "Âşıkların Yaşamlarıyla İlgili Türk Halk Hikâyeleri" adlı makalesinde şu tespitleri yapıyor: Halk hikâyelerinin üç şekilde ortaya çıktığını ifade eder. Bunlardan ilki, yaşayan bir aşığın kendi hikâyesini anlatmasıdır. İkincisi, kendisi de âşık olan bir kişi, başka bir aşığın hayatını onun ölümünden sonra yaşantılarını hikaleştirmesidir. Üçüncü ise, "Ercişli Emrah ve Selvi", "Âşık Garip ve Şahsenem", "Kerem ve Aslı", "Tufarkanlı Abbas", "Karaoğlan ve İsmihan Sultan", "Minhacî ve Ağgelin" hikâyerinde olduğu gibi ölmüş bir aşığın hayatı ve şiirlerini içermesidir. Bunlardan ilk ikisi tipik halk hikâyelerinden farklı olup daha çok modern roman anlayışına daha yakındır (Başgöz, 1952; çev. Uğurlu, 2016: 290). Minhacî ve Ağgelin hikâyesini bu bağlamda tipik bir halk hikâyesi olarak değerlendirmektedir.

Çocukluğumuzda köy odasında severek dinlediğimiz bu hikâyeyi aynı zamanda kaynak kişi Süleyman Avcı'dan aile büyüklerimiz tarafından 1975-1978 yılları arasındaki bir tarihte kaydedilmiş (S. Avcı, görüşme, 1978). Kasetten de çok kere dinlediğimiz Âşık Minhacî ile Ağgelin hikâyesi varyantının yazıya aktarılarak tanıtılmasının önemli olduğunu düşündük. Hikâyeyle ilgili en kapsamlı çalışma, Doğan Kaya'nın üç farklı kaynak kişiden derlediği varyantının ilk baskısı, 1994 yılında yayımlanan Âşık Minhacî'nin hayatının yer aldığı kitaptır (Kaya, 2006: 18). Âşık edebiyatında kendine mahsus bir yeri olan ve aynı zamanda yüksek seviyede muhteva ve şekil açısından kaliteli şiirler söylemiş 19. yüzyıl zirve aşığı Âşık Ruhsatî'nin oğlu Minhacî'nin başından geçen hüzünlü bir aşk hikâyesi. Hikâyenin vuku bulduğu Sivas yöresinde altmışlı, yetmişli ve seksenli yıllarda köy odalarının değişmez bir mahsulüdür. Civar ilçe kasaba, belde ve köylerde bu hikâyeyle tanışmamış, dinlememiş kimse yoktur desek yerindedir. Kırk yaş üstü birçok yöre insanı bu hikâyeden nasiplenmiş ve bir yerinde kendini hikâyenin bir tarafına konumlandırmış.

Bu hikâye için diğer halk hikâyelerinden farklı olarak şunları söyleyebiliriz: Evlenmeden önce aralarında bir aşk olmayan tarafların hikâyesi. "Bağlama" hadisesinden önce birbirlerine muhabbetlenmiş, sonra aralarına soğukluk girmiştir. Ağgelin'in başka bir köye gitmesiyle Minhacî'nin içinde büyüyen aşk acısı giderek derinleşir. Bu kerteden

sonra daha ziyade tek taraflı aşka dönüşen bir macera vardır. Minhacî'nin şiirleri oldukça liriktir ve çoğu bu ayrılığın verdiği acı ile söylenmiştir (Kaya, 2006: 7).

YÖNTEM

Tam metinde, daha önce yayımlanmamış varyantı verilen Âşık Minhacî ile Ağgelin hikâyesinin kitap bölümünde verilen varyantındaki farklılıklarından yararlanılmıştır (Kaya, 2006: 18). Hikâyedeki şiirlere numara verilerek hem bu çalışmada hem de sonraki çalışmalarda verilerin kullanılması açısından analizlerin daha sağlıklı yapılmasına zemin hazırlanmıştır. Hikâye metni yazıya aktarılırken kaynak kişinin anlatımı esas alınmış olup sadece anlam karışıklığına yol açabilecek devrik veya uzun cümleler düzenlenmiştir. Yeni varyantta geçen şiirler, Âşık Ruhsatî (Kaya, 2013) ve Âşık Minhacî (Kaya, 2006) kitaplarında yer alan şiirler ile karşılaştırılmış olup farklılıklar dipnotta gösterilerek tespitlerinin kolaylıkla yapılmasına yönelik yöntem izlenmiştir.

BULGULAR

ÂŞIK MİNHACÎ İLE AĞGELİN HİKÂYESİNİN YENİ BİR VARYANTININ TAM METNİ

Bir yetim çocuk vardı. Bunun annesi öldü, babası öldü. Malı mülkü varsa da mirasçılara kaldı. Çocuğun hiç tutarı kalmayınca arada kaldı. Dediler ki "Seni burda kimse yanına alıp eylendirmez, sen şurdan Deliktaş köyüne git. Orda Hacı Ahmet Ağa var, çok zengin. Bu seni yanında büyütür, geçindirir." Tabi bu çocuk öğüdü aldıktan sonra sürdü Deliktaş'a dâhil oldu. Hacı Ahmet Ağa'nın evini sordu, buna gösterdiler. Eve vardı, odadan içeri girdi, selam verdi. Hacı Ahmet Ağa baktı ki yabancı çocuk, kendi köylüsü değil.

- Çocuğum hoş geldin, dedi.

Hacı Ahmet Ağa'nın eline vardı Mustafa, geri çekildi oturdu. Biraz durduktan sonra;

- Nerelisin, nerden gelir, nereye gidersin? diye sordu Hacı Ahmet Ağa. Dedi ki;
- Ben Tonus'un Küpeli köyündenim. Benim annem yok, babam yok. Şimdiyse arada kaldım. Beni yanına alıp da büyütürsün diye seni tarif ettiler, ondan senin yanına geldim. Seni sana, seni Allah'a.

Hacı Ahmet Ağa çocuktan bu lafı işitince,

- Peki, birkaç tane evladım var. Bir tane de sen ol yavrum, dedi.

Mustafa, Hacı Ahmet Ağa'nın yanında bir müddet kaldı. Aradan zaman geçti. Mustafa, Hacı Ahmet Ağa'nın evinde çalışıyor çabalıyor. Aradan beş on sene sonra, Hacı Ahmet Ağa, "Bu çocuk büyüdü, yetişti nasıl olsa." dedi. Biz buna münasip bir kız bulacağız diye düşünmeye başladı. Mustafa o arada dağda mal yayıyor, davar yayıyor. Mustafa kireçle kapılara yazı yazardı. Bunun adını "İcadî" koydular. Bir müddet İcadî gel İcadî git. Hacı Ahmet Ağa, on sekiz yaşına varınca Mustafa'yı evlendirdi. Kendi yanında Fatma isminde yetim bir çocuk vardı, buna nikâh etti. Bunlar murat aldılar, murat verdiler. Tabi o arada bir tane çocuğu oldu. Çocuğunun ismini de Minhacî koydular. Minhacî yetişmekte olsun, biz gelelim Hacı Ahmet Ağa'ya.

Hacı Ahmet Ağa dedi ki "Ben ölünce buna mal vermezler, ben şuna bir takım ev yaptırayım da sonunda bunu oraya ayırayım." Aradan bir zaman geçti tabi. Hacı Ahmet Ağa çocuklarına dedi ki "Falanca yere bir ev yapın da Mustafa'yı oraya ayıracam." dedi. Çocukları buna razı olmadılar. Biz yapamayız, dediler. Hacı Ahmet Ağa bunlara sinirlendi de hepsini evden kovdu. Çocukların kimisi emmisinin oraya kimisi dayısının oraya kimisi bacısının oraya

küs gittiler. Mustafa da Hacı Ahmet Ağa bugün çok sinirli, şu köye gidiyim de birkaç gün durayım, dedi. Gittiği yeri kimseye söylemedi. Aradan iki üç gün geçenden sonra çocukları geldiler amma Mustafa yok. Hacı Ahmet Ağa, Mustafa'ya çok meraklıydı, ona şiir falan söyletir, gönlünü eylerdi. Çocuklara Mustafa nerde? diye sordu. Onlar da bilmiyoruz, dediler. Ailesine sordurdu, o da bilmiyorum, dedi. Aradan üç dört gün geçti. Mustafa, Hacı Ahmet Ağa'nın hersi geçmiştir, varayım gideyim, dedi. Yola düştü amma köyde uzağımış. Yol bir mezerliğe rast geldi, karanlık bastı, adam sabah giderim, dedi. Mezerliğin dibinde kafayı vurdu yattı. Bir müddet yattı, o arada rüyasında birkaç tane piri fani başucuna dikildi:

- Oğlum Mustafa; aç kalp gözünü, dediler.

Mustafa kalp gözünü açtı baktı ki ne görsün; başucunda üç dört tane piri fani duruyor.

- Buyurun Pir Babalar, dedi.
- Oğlum Mustafa sana bir bardak bade versek içer misin? dediler.
- Siz verdikten sonra ben içerim, dedi.

Pirin bir tanesi doldurdu buna uzattı.

- Al bakalım, dedi. İçeceği zaman kimin aşkına içeceksin evladım? dedi.
- Ben bilmiyorum, siz veriyorsunuz, ben içiyorum, dedi.
- Bunu iki cihan serveri peygamberimiz aşkına içeceksin ki ölene kadar aşkı içinden çıkmasın, dediler.
- Peki, dedi. Aldı kafasına dikti.

Ruhsatî'nin üç yüz altmış altı damarına bir ateş düştü, cayır cayır yanmaya başladı. Pirler,

- Bundan sonra ismin Mustafa değil, Ruhsatî olacak, dedi.

Dedikten sonra pirler ordan gözden kayboldu. Kendisi de az mı yattı, çok mu yattı gözünü açtı ki güneş değmiş. Oradan Hacı Ahmet Ağa'nın odasına geldi, kapıyı açtı, içeri girdi, selam verdi, oturdu.

Hacı Ahmet Ağa,

- Oğlum nerdeydin şimdiye kadar? Ben seni arattım, dedi.
- Hacı Ahmet Ağa, falanca köye gittiydim.

Hacı Ahmet Ağa;

- Oğlum ben sana kahretmedim, küstürmedim, sen benim lafıma küstün niye gittin, şimdiye kadar nerde durdun? dedi.
- Hacı Ahmet Ağa onu soruyorsun benden, dur bakalım söyleyim, dedi.

Yalnız Ruhsatî'nin benzi geldiği anda değişti orda.

- Ruhsatî oğlum sana bir hal olmuş, muhakkak sende bir hal var, şu neyse söyle, dedi Hacı Ahmet Ağa.

Aldı bakalım Ruhsatî söylemeye:

Şiir 1[9]

[9] Kitapta 5 dörtlük olarak yer almaktadır ve bazı mısralarda farklılıklar vardır.

Bir irayha geldi gıpladan beri
Müjde esen bad-ı saba dediler
Gine gönlüm dalgalandı mevc vurdu
Nûş etti badeyi çaba dediler

On beşimde bir kurulu yay idim
Otuz beş yaşında yattım uyudum
Deliktaş'ta doğdum dağda büyüdüm
Şi'rime bakanlar kaba dediler

Vuslat- ı yar için her dem everim
Ne elde varım var ne sim ü zerim
Bahçe zevkim hub güzeli seçerim
Cennetin şöhreti Tuba dediler

Eşref saattir gelmedi Mehdi
Ezeli ezelden bir ettik ahdi
Bir zaman **İcadî** bir zaman **Cehdî**
Şimdi de **Ruhsatî Baba** dediler (Kaya, 2013: 399)

deyip kesti. Hacı Ahmet Ağa;

- Aferin oğlum, maşallah, pirler sana badeni verdi. Bundan sonra da Ruhsatî diye çağıracağım seni.

Bundan sonra Ruhsatî gel, Ruhsatî git diye devam etti. Ruhsatî'nin çocukları kalabalıklaştı. Hacı Ahmet Ağa, Ruhsatî'ye bir takım yer yaptırdı. Ruhsatî'nin de birkaç tane çocuğu oldu. Hacı Ahmet Ağa evini ayırdı, bir çift öküz verdi, biraz tarla tump verdi. Evladım bundan sonra ye iç yat, ben ölseydim çocuklar sana mal vermezdi, dedi. Ruhsatî böyle bir müddet geçindi. Aradan sene devroldu. O zamanlar kıtlık çok olurdu. Köye bir kıtlık geldi amma olsa o kadar. Hacı Ahmet Ağa'nın da ekini bitmez oldu, millet de bir şey kalmadı. Köy muhtarı bağırdı ki, "Haydi arkadaşlar Sivas'a yardım için buğday almaya gideceğiz. Herkes gelsin yazılsın." Gelenler ayrı ayrı yazıldı, Ruhsatî de geldi yazılmaya.

- Muhtar beni de yaz, dedi Ruhsatî.
- Seni de yazayım amma Ruhsatî sana buğday vermezler, dedi muhtar.
- Adam hele yaz bakalım, dedi Ruhsatî.

Muhtar Ruhsatî'yi de kaydetti. Vesayit yoktu o zaman, bunlar öküz arabalarını koştular, Sivas'a "hoo" dediler. Sivas'a dâhil oldular. Behram Paşa Hanı'na arabaları eylediler. Herkesin ismi okunuyor, buğdayını alan kıyıya çıkıyor. Ama çok kalabalık, Allah kıtlık vermesin. Herkesin ismi okundu, Ruhsatî'nin ismi çıkmadı. Ruhsatî soruyor,

- Noldu muhtar, benim adım niye yok? O da;
- Bilmiyorum, ben sana demedim mi, senin burda kaydın yok. Sana buğday vermezler, dedi.

O zamanda da Sivas'ın valisi Reşit Paşa'ydı. Reşit Paşa da konağın salonunda can sıkıntısından gezermiş. Bir de gördü ki zahire ambarı bir kalabalık amma olsa o kadar. Kapıcıya sordu,

- Şoo kalabalık ne? Dedi ki;
- Paşam, onlar Deliktaşlılar, buğday almaya gelmişler yardım için, dedi.
- Deliktaş'ta bir âşık var diyorlar. Burda mı acaba? Al gel, dedi.

Kapıcı koşarak oraya vardı. Ruhsatî'nin ismi çıkmadı, zavallı dolanıp duruyor. Belinde kıldan kuşak, sırtında bir kollama aba.

- Muhtar ne yapacağız, dedi Ruhsatî. O da;
- Git, paşaya halini arz et, dedi.

O arada kapıcı geldi.

- Muhtar burada sizin köylü bir âşık varmış, o kim? dedi. Dedi ki;
- Gardaşım bizim köyde âşık diye bir şey yok.
- Baba, varmış işte, Paşa istiyor, dedi.
- Bizim köyde âşık diye bir şey yok ama garibin birisi dolanıyor, zaten ona buğday vermediler. Al, Paşa'nın yanına götür, dedi.

Kapıcıya gösterdi Ruhsatî'yi, yanına vardı ki biçare bir adam. Dolanıp duruyor…

- Baba seni Paşa istiyor. Gel, dedi.
- Ben kendi derdimdeyim, Paşa beni ne yapacak, dedi.
- Gel baba gel, dedi.

Kapıcı Ruhsatî'yi aldı, beraber Reşit Paşa'nın huzuruna çıktılar. Paşa şöyle Ruhsatî'ye bir göz gezdirdikten sonra:

- Oğlum, sen güzel şiir söylermişsin, şurda iki söyle de dinleyelim, dedi.
- Paşam, söylerim amma benim şiirimi siz dinlemezsiniz, dedi.
- Niye oğlum?
- Belki size yaraşmaz.
- Sen söyle oğlum, ben dinlerim.
- Peki, dedi.

Bakalım Ruhsatî Baba, Reşit Paşa'ya ne dedi, Reşit Paşa ne dinledi:

Şiir 2[10]

Paşam istetmişsin kemter kulunu
Gece gündüz bekliyorum yolunu
Bir lira taksidin birkaç pulunu
Bile bulamadım geldim efendim (Kaya, 2013: 291)

deyip kesti. Kendi kendine "Ulan! Tam sırası işte Paşa'dan şu arzu ettiğim şeyleri isteyim." dedi.

Şiir 3[11]

[10] Kitapta 4 dörtlüktür.

[11] Kitapta 8 dörtlük. Kitapta şiiri Sırrı Paşaya yazdığı ifade ediliyor.

Efendim nazar kıl arz u halime
Açlıktan made bir diyeceğim yok
İane buyurmuş devletli paşam
Akşamdan sabaha yiyeceğim yok

Derdi olan elbet gelir sızılar
Lokman diye geldim beyler gaziler
Herle diye ağlaşıyor kuzular
Kazana bir avuç koyacağım yok

Başımda kalmadı zerrece akıl
Ah niye komşular oldular pahıl
Paşamdan isterim beş kile[12] tahıl
Üçünen dördünen doyacağım yok

Biraz ahvalimden yazdım evraka
Verirsen **Ruhsat**'a atma ırağa
Bir top bez isterim biraz nafaka
Ölürsem mezerde giyeceğim yok (Kaya, 2013: 253)

Paşa, "Söyle oğlum söyle, güzel söylüyorsun." dedi. Yine kendi kendine "Paşam bundan bir şey anlamadı, hele bir daha söyleyim."
Aldı ordan bir dahi:

Şiir 4[13]

Aman Allah yerin göğün sahibi
Halk eder cihanı cihan senindir
Künde var ettin melekler âlemi
Halimiz hep sana ayan senindir

Kimisine verdin sarı altını
Ömründe düşünmez yerin altını
Kimi de bulamaz kekik otunu
Aç susuz kırılan hayvan senindir

Kimine yedirdin kuzu büryanı
Kuş tüyü döşekten incinir canı
Kimi de bulamaz arpadan nanı

[12] Ölçü birimi olup kg'mın yaklaşık otuz katıdır.

[13] Kitapta 5 dörtlük.

Dilsiz sağır köle çoban senindir

Kimine ne güzel vermiş kayırmış[14]
Kimini ne güzel sevmiş doyurmuş
Bu sefil **Ruhsatî**'ye böyle buyurmuş
Verirse zerrece iman senindir (Kaya, 2013: 426)

deyip kesiyor. Paşa adamın vaziyetini anlıyor. Söyle oğlum deyince, "Eyvah Paşa bir şey anlamadı." hele bir daha söyleyim, diyor.
Alıyor ordan bir dahi:

Şiir 5[15]

Kalk gidelim böön[16] uzaklara gidelim
Burda bize eğlenecek vatan yok
Bitirdim karayı ummana daldım
Rahmeyleyip elimizden tutan yok

Yürekte koylanan aşkın yarası
Bu derdi açmanın (paşam) değil sırası
Yuma ile gitmez yüzün karası
Çok asilim bir insana katan yok

Ruhsatî'yem az geliyor ovalar
Bulamadım ben derdime devalar
Bütün alem bu dünyayı kovalar
Hesap ettim hiç ardından yeten yok (Kaya, 2013: 255)

deyip kesince Paşa bu adamın vaziyetini tamamıyla anlıyor. Kâtiplere, "Kâtipler âşığa benden 10 kile buğday yazın." diyor. Kâtipler buna 10 kile buğday yazıyor ve biraz da bahşiş veriyor. Ruhsatî, Paşa'nın elini öpüp huzurundan ayrılıyor. Zahire ambarının önüne geliyor. Birkaç çuval daha buluyor. 10 kile buğdayını dolduruyor,

---

[14] "Kimisine verdin aşkı firkati
Kimisine verdin derdi mihneti
Hiç birisin istemiyor Ruhsatî
Verirsen bir zerre iman senindir"
(Son dörtlük kitapta bu şekildedir.)

[15] Kitapta 4 dörtlük.

[16] Bugün.

herkes arabasına yüklüyor, köyün yolunu tutuyor bunlar. Ruhsatî'nin öküzünün biri de eyfandı. Efendim, bunlar Eğri Köprü'yü geçiyorlar, Gardaşların yokuşa dikiliyorlar amma Ruhsatî'nin öküzünün birisi kafayı çekmeye başlıyor. O arada önündeki İsmail ismindeki bir arkadaşı, "Ruhsatî senin öküzün yoruldu, şu benim öküzü senin arabaya koşalım da senin öküzü benim arabaya koşalım. Benim araba ne de olsa yeğni." diyor. İsmail'in öküzü alıyor kendi arabasına koşuyor, kendinin öküzünü İsmail'in arabaya koşuyor. Bir zaman "hoo" diyorlar. Yokuşu yarı ediyorlar, İsmail'in öküzü de yoruluyor. Yusuf isminde bir arkadaşı diyor ki, "Ruhsatî biraz da benim öküzü koş." diyor. Biraz da Yusuf'un öküzü koşuyorlar, yokuşun tepesine çıkarıyorlar, orda mallara bir soluk veriyorlar. Diyorlar ki "Ruhsatî senin öküzler yorgun biraz, yükün ağır, şu çeşmenin başına koyur, biraz dincelsin, biz gidek. Zati köy yaklaştı, yavaş yavaş gelirsin. Zaten döleğe[17] çıktın." diyorlar. Ruhsatî de onlara yol veriyor. Ruhsatî arabasını çeşmenin başına koyuruyor. Orda biraz dinlenince şurda öküzlere iki söyleyim, diyor.
Bakalım ne söylüyor:

Şiir 6[18]

Bir dilek diledim Kadir Mevla'dan
Bir çift öküz verdi bahara doğru
Yükledim aldım buğdayı üstüne
Geçtik Eğri Köprü kenara doğru

Yolu yarı etmeden öküz yoruldu
Kolum kalkmaz kanatlarım kırıldı
Perişanlık yakamıza sarıldı
Yalvardım ol Perverdigar'a doğru

Bazı Yusuf koştu bazı İsmail
Mevla'm dileklerin eylesin kabul
Cümleye yardımcı Mevla-yı celil
Koyurdum öküzü pınara doğru (Kaya, 2013: 470)

Oradan yol alıyor, akşamleyin geliyor köye. O aldığı buğdayla o seneyi geçiriyor. Minhacî de 16-17 yaşlarına basıyor. Aradan zaman devroluyor. Ruhsatî Hacı Ahmet Ağa'nın yanına geliyor, diyor ki:

- Çocuğumun biri yetişti, evlenme çağına geldi. Mümkünse bunu bir evlendirelim.
- Oğlum, ben seni evlendirdim, ev sahibi ettim, bir oğlunu da sen evlendir.
- Sen yanımda olmadıktan sonra beni ne bilirler ne tanırlar.

[17] Düzlük

[18] Kitapta 18 dörtlük. Dörtlüklerde farklılıklar var. Ayrıca bu şiiri kitapta tahıl almak için Sivas'a giderken söylediği ifade ediliyor.

- Hele dur bakalım, Allah büyüktür oğlum.

Birkaç gün geçiyor, zaten yaz mevsimiydi. Köyün önündeki çayırlara bir sürü çadır gelip konuyor. Ruhsatî Hacı Ahmet Ağa'ya diyor ki:

- Hacı Ahmet Ağa, şu çadırlar neci?
- Ruhsatî onlar bizim ahbabımız, konuştuğumuz adamlar, aşiret beyleri. Gidelim de hoş geldin edelim, diyor.

Ruhsatî'yle beraber Hacı Ahmet Ağa aşiretlerin yanına varıyor. "Selam, aleyküm selam" dedikten sonra aşiret beyine hoş geldin ediyorlar. Şeker şerbet, kahve, tütün derken keyifler büsbütün oluyor. O arada güzel bir kız kahve getiriyor. Kızı görünce Ruhsatî'nin kalbine bir şüphe seğirtiyor. Kendi kendine, "Acaba şu kız bekâr mı ola, bizim oğlana alamaz mıyız?" diyor. Neyse kalkıp gelirken Hacı Ahmet Ağa'ya diyor ki:

- Hacı Ahmet Ağa, aşiret beyin çadırında bize kahve getiren kızı bizim oğlana alamaz mıyız?
- Oğlum onlar gelip geçici bize kız vermezler.
- Hacı Ahmet Ağa, biz dünür olalım da vermezse vermesinler, diyor Ruhsatî.

Aradan iki üç gün geçiyor. Yine çadırlara gidiyorlar. Bu sefer dünür olarak gidiyorlar. Aşiret beyinin çadırına varıyorlar. "Selam, aleyküm selam" dedikten sonra hasbihal yapıyorlar. Neçe sonra Hacı Ahmet Ağa diyor ki;

- Aşiret beyi, hiç sormuyorsun ki neye geldiniz diye. Aşiret beyi,
- Misafire niye geldiniz denmez, hoş geldiniz sefa geldiniz, diyor. Hacı Ahmet Ağa:
- Allah'ın emriyle, peygamberin kavliyle, İmam-ı Azam efendimizin içtihadıyla kızına dünür geldik, diyor.

Öyle deyince aşiret beyi biraz düşünüyor. Hacı Ahmet Ağa diyor ki:

- Aşiret beyi niye düşünüyorsun, diyor.
- Düşünüyorum çünkü benim de kendime göre danışacağım görüşeceğim var, diyor.
- Peki, sana üç gün müsaade, diyorlar.

Bunlar ordan müsaadeyi alıyorlar, çıkıyorlar. Üç gün geçiyor aradan Hacı Ahmet Ağa'yla Ruhsatî aşiret beyinin yanına varıyor. Tekrar lafı açıyorlar. Aşiret beyi danışıyor görüşüyor, münasip görüyorlar kızı. Ağkız'ı, Allah'ın emriyle Minhacî'ye alıyorlar. O zamanın behrinde ağız tatlılığını, şerbetini içiyorlar, başlığı kesiyorlar. Aradan zaman geçiyor. Bunlar (aşiret) orada tam bir ay kalıyor. Ruhsatî'yle Minhacî'yle iyice tanışıyorlar. Bir ay sonra aşiret beyi çadırların yıkım emrini veriyor. Bir de bakıyor ki Ruhsatî, çadırlar yıkılıyor. Hacı Ahmet Ağa çadırlar yıkılıyor, gidek de kızı isteyelim, bunlar nereye gideceği belli değil, diyor Ruhsatî. Hacı Ahmet Ağa'yla aşiret beyinin yanına geliyorlar. Aşiret beyine diyorlar ki:

- Nereye kadar gidiyorsunuz, biz gelin kızı nerden alalım?
- Benim işimi Allah bilir, belki on konaklık öte giderim belki bir konak öte giderim. Nereye gideceğim belli olmaz. Gelin kızınızı götürün, diyor. Hacı Ahmet Ağa diyor ki:
- Allah razı olsun senden. Benim de beklediğim buydu senden.

Zamanın şartlarına göre başlığını veriyorlar. Hacı Ahmet Ağa'nın evine Ağkız'ı getiriyorlar. Aşiret de çekip gidiyor. Hacı Ahmet Ağa diyor ki:

- Ruhsatî aha gelin kızın, al götür evine. İster düğün et istersen etme. Ben karışmam, diyor.

Ruhsatî gelin kızı evine getiriyor. Diyor ki "Ya Rabbim biz düğün etsek daha yaz mevsimi, elimizde bir şey yok. Ekinimiz yetmedi, buğday satar, biraz para peydah ederdik, düğünü yapardık. Tek oğlan düğün yapmasak

olmayacak. Hele bunlara güze kadar nişanlı kalsın da güzün düğünlerini yaparız." Bunlar güze kadar nişanlı kalmakta olsun… Ruhsatî gidiyor bakıyor ki ekinler yetmiş. Akşam geliyor diyor ki:

- Minhacî oğlum, falanca tarlanın ekini yetmiş. Sabahleyin gidin de ekini biçin.

Sabah oluyor. Minhacî tırpanı sırtına alıyor, Ağkız da tırmığı alıyor, gidiyorlar tarlaya. Minhacî tırpanla biçmeye başlıyor amma Ağkız daha tırmık çekmesini dahi bilmiyor. Ona tırmık çekmesini bellediyor. Bunlar öğlen olana kadar ancak bir yığın biçiyorlar. Öğlenin ısıcağı çöküyor, yığının gölgesine oturuyorlar. O ana kadar hiç birbirlerine yamaç yamaca gelip de doyası bakmamışlar. Yamaç yamaca gelip birbirlerine bakıyorlar ki, Ağkız ak değil ya "Ağsına ağ, kırmızısına kırmızı, kırmızı değil ya yüz bin kere kırmızı. Yanılsan yazılsan sol yanına bir fiske vursan sağ yannı kırk gün kırk gece tim tim titrer. Azıktır, yazıktır, aç adama kırk günlük azıktır." O arada Minhacî'nin sabrı kalmıyor, Ağkız'ın kolları arasına atlıyor. Şeftali ver, şeftali derken (toplarken) şeftalinin çekirdeği göz çıkartır oluyor. Yığının başından geçmeye başlıyorlar, ikisi de yoruluyorlar, uyuyup kalıyorlar yığının dibinde.

Biz gelelim Ruhsatî'ye. Ruhsatî hanımına, "Çocukların yemeğini ver de götürüyüm. Giderken azık almadılar." diyor. Kadın yemeği veriyor. Ruhasatî yemeği, bakracı alıyor. Oradan sürüyor tarlaya. Tarlanın yakınına gelince bakıyor ki tarlada kimse gözükmüyor. Acaba bunlar öbür tarlaya mı gitti diye düşünüyor. Yaklaşınca bakıyor, küçük bir yığın. Onlar da yığının dibinde uyuyakalmışlar. Ben bunları uyandırsam benden utanır yemezler, diyor. Yemeği getiriyor oraya koyuyor. Geri dönüp giderken şeytan kalbine bir vesvese getiriyor. "Bunlar böyle olursa bu ekini biçmezler, milletten sonraya kalırız. Malın davarın ayağının altında kalır, mal davar yayılır. Elimize bir şey geçmez. Düğünü de yapamayız. Ben bunları bağlayım da düğünü yapınca çözerim." diyor. Bunun da tebaati kurusun ufak bir hamaylısı varmış, cebinde devamlı gezdirirmiş. Hamaylıyı açıyor, oraya diz çöküyor, bir ayetten bunları bir kıla bağlıyor. Kılı cebine koyuyor. Ordan dönüyor. Eve geliyor, kılı duvarın deliğine sokuyor. Düğünü yapınca alırım, diyor.

Minhacî'yle Ağkız az mı yatıyor çok mu yatıyor, bir de bakıyorlar ki yemekleri gelmiş, böğürlerine konmuş. Eyvah, babam bizi görmüş, diyor Minhacî. Yemeklerini yiyorlar, akşamaca biçiyorlar, köye dönüyorlar. Eve girecekler amma babamız bizi görür diye utanıyorlar. Anneleri bunlara karşı çıkıyor. Eve giriyorlar. Bu çocuklar akşamınan yatıyor, sabahleyin kalkıyorlar. İkisinin arasında bir küskünlük, söğgünlük[19] gidiyor. Ağkız bunun gözüne bir hoyrat görünüyor. Minhacî kendi kendine, bana ne oldu, diyor. Sabah yine ekine gitmek için yola düşüyorlar. Hiç birbiriyle konuşmak, söylemek yok. Muhabbet aradan kalkıyor.

Minhacî:

- Ağkız ben de bir hal var bugün, gözüme bir hoyrat gözüküyorsun, diyor.

Ağkız:

- Minhacî ben de öyleyim, sen de benim gözüme bir hoş gözüküyorsun, diyor.

Varıyorlar tarlaya. Eski muhabbet yok. Bunlar akşamaca biçiyor. Akşamınan dönüp geliyorlar. Babası da bir yandan arabayla ekini harmana çekiyor. Sürüyorlar savuruyorlar, kaldırıyorlar harmanı. Babası buğdayı satıyor, parayı cebine koyuyor, şimdi düğünün zamanı geldi, diyor.

[19] Soğukluk.

Ruhsatî davulcuyu buluyor. Pazar günü bayrağını kaldırıyor. Davul çalmaya başlıyor. O arada kıl aklına düşüyor. Varayım gideyim kılı çözeyim, diyor. Geliyor, koyduğu yere bakıyor ki kıl yok duvarın dibinde. Ulan ya Rabbi! Başka yere mi koydum? diyor. Duvarı, iğne iplik arar gibi arıyor, bulamıyor. Muhakkak bu araya düştü diye duvarı yıkıyor. Şimdi bu duvarı yıkıyor, millet düğün çalıyor. Diyorlar ki:

- Baba, sen delirdin mi? Millet düğün çalıyor, sen duvar yıkıyorsun. Diyor ki:
- Bura biraz kamburlaşmış, milletin üstüne göçer diye yıkıyorum, diyor.

Kimseye bildirmiyor o arada. Duvarı temeline kadar yıkıyor. Ama bulamıyor, umudu kesiliyor. Bu nasıl oldu diye düşünmeye başlıyor amma cuma günü gelini indiriyorlar, çocukları gerdeğe koyuyorlar. Çocuklar akşam nasıl yatıyorsa sabah öyle kalkıyor.

Şimdi Ağkız'ın adı oluyor Ağgelin. Ağgelin gel, Ağgelin git. Ruhsatî de duramıyor, gece gündüz kitaplar karıştırıyor, imkânı yok çare bulamıyor. Gece yakın köydeki hocanın yanına gidiyor. Derdini ona anlatıyor. O da çözemiyor. Bu arada üç beş ay geçiyor. Ruhsatî'nin tamamıyla umudu kesiliyor da sonunda vazgeçiyor. Bir sene iki sene derken aradan yedi sene geçiyor. Ağgelin de kız oğlu kız, bekliyor. Yedi sene sonra bir bahar mevsiminde kızlar madımak toplamaya çıkıyorlar. Tabi Ağgelin de gidiyor. Bütün kızlar, gelinler Ağgelin'in başına toplanıyor. Ne eyceymiş, ne güzelmiş, aşiret kızıymış, şöyle böyle derken bir müddet konuşuyorlar. Ağgelin, "Ah kızlar! Benim eyceliğim para etmez." diye bir "ah" çeker. Böyle deyince gelinin bir tanesi ayıkmış. Gelin bunu bir kıyıya çekiyor:

- Bu "ah" çekmende bir iş var, bana söyle, diyor.

Yok, falan dediyse de,

- Ben yedi senedir kız duruyorum, diyor.
- Eyvah, yazık olmuş, diyor.

Ordaki gelinler, kızlar bunu hep duyuyor. Bunlar eve gelince kimisi annesine kimisi kardeşine kimisi de bacısına söylüyor. Bütün köy duyuyor. Ruhsatî'nin gelini Ağgelin yedi senedir kızmış, diyorlar. Bir gün köy meclisinde Ruhsatî otururken bir tanesi, "Ruhsatî, sen kendini bilir adamsın, bu gelinin yedi senedir kız bekliyormuş. Ayıp değil mi böyle bekletmek?" diyor. Öyle deyince Ruhsatî neye uğradığını bilmiyor, ordan kalkıp savuşuyor. Geliyor eve, düşüngülü düşüngülü oturuyor. Karısı diyor ki:

- Ne oldu sana? Bugün sende bir hal var.
- Ne olacak, gelini elimle bağladıydım, şimdi çözemedim. Yedi senedir bekliyor çocuk. Kimse duymadı belliyordum, köye bu laf yayılmış, odada bana söylediler. Ondan böyleyim, diyor.
- Eyvahh! Hele senden mi olduydu geline? Çocuğu olmuyordu, diyor.

Kaynanası ağlayamaya başlıyor. Ruhsatî diyor ki:

- Ne yapayım, çok dolandım, çok kitapları karıştırdım amma bir imkânını bulamadım. Duvarı bile yıktım.

Bunlar bu hal üzre devam ediyor. Arada laf çoğalıyor. Kimisi Ağgelin kaçacakmış, kimisi göçecekmiş, kimisi şöyle kimisi böyle, diyor. Birkaç ileri gelen adam, "Ruhsatî senin bu gelinin yüzünden köyde bir bozgunluk olacak, bir huzursuzluk çıkacak. Gelini bir tarafa gönder." diyor. Gönderecek de nereye? Anasının babasının nereye gittiği bilemiyor. Bilemeyince umudu tükeniyor. Nereye göndereyim diye bir düşüngü sarıyor. Ruhsatî'nin akılına Hüyük köyünde Dilo Kâhya isminde bir ahbabı geliyor. Ben bu gelini onun köyüne göndereyim, diyor. Ben de oğlumu

yeniden everirim, diyor. Bir mektup yazıyor: "Kardeşim Dilo Kâhya, durmaya gelesin." diyor. Mektup, Dilo Kâhya'nın eline ulaşıyor, bir de bakıyor ki kardeşi Ruhsatî'den geliyor. Hemen Dilo Kâhya ata biniyor, sürüyor. Ruhsatî'nin evine geliyor. Dilo Kâhya;

- Gardaş beni niye böyle acele istedin? Ruhsatî diyor ki;
- Gel sana derdimi anlatayım.

Bunlar diz dize geliyor akşamleyin. Baştan ayağa kadar, neler olmuş neler bitmiş her şeyi anlatıyor Dilo Kâhya'ya. Bunun üzerine;

- Bu gelini senin köyüne göndereceğim. Orda üç beş ay kalsın. Bir değişiklik olursa alır gelirim, olmazsa ordan bir tarafa kaybet gelini, ben de oğlumu yeniden everirim, diyor Ruhsatî. Dilo Kâhya diyor ki;
- Sen bilirsin, götüreyim amma bu işler acıklı olur. Minhacî'yi burdan bir yere gönder, diyor.
- Peki, gardaş.
- Ben şimdi gideyim, şu gün gelirim, diyor.

Dilo Kâhya'nın geleceği gün Ruhsatî, Minhacî'yi falan köyde alacağımız var diye oraya gönderiyor. Akşamleyin Dilo Kâhya iki tane atla geliyor. Haydi, bakalım gelini götüreceğim, diyor. Ruhsatî, Ağgeli'nin yanına varıyor:

- Kızım, seni bu ahbabımın köyüne gezmeye gönderiyorum. Orda üç beş ay kal, sonra getireceğim, diyor.

Ağgelin buna yarı inanıyor, yarı inanmıyor. Ata biniyor ağlayarak. Dilo Kâhya'yla Hüyük köyüne yol alıyorlar. Ruhsatî'yle hanımı boyun boyuna sarılıp sabaha kadar ağlıyorlar. Orda Ruhsatî ölüm havasına bir türkü söylüyor. Alıyor bakalım Ruhsatî, ne diyor orda:

Şiir 7[20]

Gelin ahbaplarım helallaşalım
Bu dertler ölüme aldı gidiyor
Bakın şu feleğin kahpe işine
Benim kömür gözlüm kaldı gidiyor

Söyleyin paşama bayrak kaldırsın
Ali dayım şerbetini doldursun
Hacı mehterini bulup çaldırsın
Bu düğün acele oldu gidiyor

Doğruldun Kuran'ı dilimle verdim
Karalı bayrağı elimle dürdüm
Çifti çubuğu da araya verdim
Her bir şeyim yekün kaldı gidiyor

Annem niyetlensin bunu eğlesin

[20] Bu şiir yayımlanmış Ruhsatî şiirleri arasında yoktur.

Gelinler de sini somat[21] bağlasın
Kaynım Ali ciğerini dağlasın
Yeğeni kül yetim kaldı gidiyor

Görmedim dünyada eğlenmiş kalmış
Yaldızdan pervazlı saraylar yapmış
Birgün de derler ki **Ruhsatî** ölmüş
Ecel peymanesi doldu gidiyor

deyip kesiyor. Böyle ağlayarak Ruhsatî sabahı ediyor. Biz gelelim Minhacî'ye. Minhacî, o köyden geliyor. Eve giriyor ki ailesi yoktur.

- Ana gelinini nereye gönderdin? diyor.
- Oğlum, falanca komşuya gitti, birazdan gelecek, diyor.

Minhacî, o komşuya varıyor, yok; başka komşuya varıyor, yok. Köyü bütün geziyor bulamıyor. Annesine geliyor diyor ki:

- Anne, Allah'ını seversen söyle, gelinini nereye gönderdin, diyor.

Annesi buna dayanamıyor:

- Oğlum, Hüyük köyüne yaylaya gönderdik. Orda üç beş ay kalacak, sonra getirecez, diyor.
- Peki, ana.

Oğlan buna yarı inanıyor, yarı inanmıyor, seme süme gezmeye başlıyor. Aradan bir müddet geçenden sonra kendini bilmezin bir tanesi; "Oğlum, karını falanca köye sattılar." diyor. Öyle deyince bu çocuk bu acıya dayanamıyor, hastalanıyor. Döşeğe düşüyor. Bu yatmakta olsun.

Biz gelelim Ağgelin'e.

Ağgelin orda bir ay mı kalıyor, iki ay mı kalıyor. Bir ifakat bulamıyor. Dilo Kâhya diyor ki:

- Gardaşım gelin bir ifakat bulamadı, ne diyorsun? diyor.
- Ne yaparsan yap, ben bilmem, diyor Ruhsatî.

Dilo Kâhya da Ağgelin'i bekâr oğluna nikâh ediyor. Biz gelelim Minhacî'ye.

Minhacî de "Bugün iyi olurum, yarın iyi olurum." diye tam elli gün hasta yatıyor. Elli birinci gün bir parça ayağa kalkıyor. Odanın içinde gezinmeye başlıyor. Babasına:

- Şu koltuğuma gir de köyden çıkayım, biraz hava alayım, içerde yata yata işim bitti, diyor.
- Peki, oğlum, diyor.

Ruhsatî, koltuğuna giriyor, köyden kıyıya çıkarıyor, gezdiriyor. Bir müddet gezdirdikten sonra;

- Gidek oğlum, hastalıktan yeni kalktın, üşütün belki, diyor. Minhacî diyor ki;
- Baba, şu görünen ağacı görüyor musun? O kavağın dibine kadar gidek de orda biraz temiz hava alayım, ondan sonra gidek, diyor.

Babası buna dayanamıyor. O kavağın dibine kadar götürüyor. İkisi de kavağın dibine oturuyor. Biraz dinleniyorlar.

[21] Sini somat bağlamak; sini, börek açmak anlamında.

- Haydi, gidek oğlum deyince, Minhacî diyor ki;
- Şu gelinini niye gönderdin? Bana söyle de ondan sonra gidek, diyor. Ruhsatî diyor ki;
- Oğlum sana daha iyisiyle everirim, niydeceksin gelini, vazgeç. Niye onun peşine düşüyorsun? diyor.
- Baba, Allah'ını seversen doğru söyle, diyor.
- Oğlum, Hüyük köyüne yaylaya gönderdim, birkaç hafta sonra getireceğim, diyor.

Tabi Minhacî'nin kulağına girmiyor. Baba dilime iki hane geldi, şurda onu söyleyim de sonra gidek diyor. Alıyor bakalım Minhacî;

Şiir 8[22]

Nazlı yârim çıktı gitti yaylaya
Bilmem ki cananım (baba) ne zaman gelir
Biz de Mecnun olduk saçı Leyla'ya
Lal-i reyhanım (baba) ne zaman gelir

Şiir 9[23]

Nazlı yârden ayrılalı
İller gamlıdan gamlıyım
Küstürdün dertli bülbülü
Güller gamlıdan gamlıyım

Sırma saçlar ırgalanır belinde
Şeker ile bal karışmış dilinde
Canım karar almaz gözüm yolunda
Gitti yar-ı canım (baba) ne zaman gelir

Yoktur ben gibi gülmedik
Derdime çare bulmadık
Gövel ördeği gelmedik
Göller gamlıdan gamlıyım

[22] Şiir kitapta 5 dörtlüktür. Ruhsatî şiirleri arasında geçmektedir ancak hikâyenin anlamsal bütünlüğüne göre Minhacî'ye ait olma ihtimali kuvvetli.

[23] Halk şiirinde böyle bir gelenek olmamasına rağmen sekiz heceli bu şiir, on bir heceli şiir içinde ara şiir olarak yer almıştır. Kadir Pürlü ve Kutlu Özen'in çıkardığı Âşık Feryadî kitabında bu şaire kayıtlıdır.

Düştü içerime koylanır narı
Ne olur sevdiğim (baba) tez gelse bari
Görünmez gözüme dünyanın varı
Gitti yar-ı canım (baba) ne zaman gelir

Bu sevda da ne zor imiş
Kaderde neler var imiş
Ağaç başında kurumuş
Dallar gamlıdan gamlıyım

Ruhsat verdi onun için ararım
Hasret hançeriyle (baba) bağrım yararım
Tükendi sabrım yoktur kararım
Serimde dumanım (baba) ne zaman gelir (Kaya, 2013: 430)

Minhacî'yem yandı özüm
Ah ettikçe çağlar gözüm
Bir köşeye attım sazım
Teller gamlıdan gamlıyım (Pürlü ve Özen, 2018: 115)

deyip kesiyor. Babası diyor ki;

- Oğlum, yeter. Beni ciğergâh ettin. Hadi gidek, diyor.
- Baba o köy bana haram olsun. Ya bulurum yârimi ya veririm serimi. Bana izin ver ben gidiyorum, diyor.
- Aman, oğlum hastasın, gidemezsin, dediyse de imkânını bulamıyor. Dur, oğlum dilime iki hane geldi. Onu söyleyim de ondan sonra git, diyor.

Alıyor babası:

Şiir 10[24]

Ağgelin bana pınarda dur dedi
Gelenece gözlüyoruz gelini
Derdimiz dillere destan eyledi
Rast geldiğine halini söyleyi (söyleyi)

Bir gidip de beş geriye bakarak

[24] Kitapta 8 dörtlük olarak yer almaktadır. Mısra farklılıkları var.

Mor yeleğe yeşil kemha takarak

Ciğerimi aşk oduna yakarak
At üstünde gelin gider ağlayı (ağlayı)

Soramadım şu gelinin halini
Yâd eller mi sarmış ince belini
Kimlere koklatmış gonca gülünü
Yanar gider karaları bağlayı (bağlayı)

Bilmem nere gitti hangi diyara
Ruhsatî de yanar döndü fenara
Lokman hekim çare bulmaz bu derde
Göçebe alanın hali böyleyi (böyleyi) (Kaya, 2013: 241)

deyip kesiyor. Oğlum, göçebe almasaydık böyle olmazdı, diyor. Gel gitme dese de laf anlatamıyor. Baba bana Allah'a ısmarladık, diyor Minhacî. Ben de beraber gideyim dediyse de söz dinlemiyor. O arada oğlu Hüyük köyüne yola çıkıyor. Babası da ağlayarak geri köye dönüyor. Minhacî bir müddet gitmek de olsun. Epey bir zaman yürüdükten sonra bir yüksek tepenin başına çıkıyor. Hasta tabi. Akşam karanlığı basıyor. Gözünün önüne bir duman çöküyor. Yolun ne yanna gittiğini bilemiyor. Şimdi orda dolanmaya başlıyor. Tamamıyla karanlık basıyor. Eyvah! Bizim vademizde burda deyip şuraya biraz yatayım, diyor. Taşın üstüne kafasını koyuyor, bir müddet yatıyor. Az mı yatıyor, çok mu yatıyor? Onun orasını Allah bilir. Bir de gözünü açıp bakıyor ki, şafak yere ağarmış geliyor. Seher yeli de ılıcak ılıcak değiyor amma olsa o kadar. Hemen tek dirseğinin üstüne doğruluyor. Ulan, şu seher yeline iki hane söyleyim de Ağgelin'den bir koku getimez mi? diyor.

Alıyor orda bakalım ne diyor:

Şiir 11[25]

Aman seher yeli yar sende kaldı
Mehri keklik sekişlimden bir haber
Yine bahar geldi gönlüm bulandı
Göğsü elvan nakışlımdan bir haber
(Ölem bir haber ne olur bir haber)

Başı selamet mi yoksa hasta mı

[25] Âşık Minhacî kitabında 6 dörtlük olarak yer almaktadır.

Zülüfleri perişan mı süsde mi
O da benim gibi kara yasda mı
Kaşı çatma çatışlımdan bir haber

Kargı mıdır kamış mıdır kolların
Dudu kumru gibi öter dillerin
Otuz iki yar beliğin tellerin
Dört tarafa atışlımdan bir haber
(Ölem bir haber ne olur bir haber)

Elli gündür hasret kaldım yüzüne
Muhabbet tuzağın kurdun izime
Kıyas eyle **Minhacî**'nin sözüne
Süzgün süzgün bakışlımdan bir haber (Kaya, 2006: 28)
(Aman bir haber ne olur bir haber)

Yüksek tepenin başından aşağı sıyrılıyor bakıyor ki, bir de ne görsün; köy hemen ayağının altında. Eskiden gidip geldiğinden Dilo Kâhya'nın evini bilirmiş. Dilo Kâhya da sabahleyin kalkıyor, sobayı yakıyor, cezveyi sobanın üstüne sürüyor. Ya Rabbi, bugün candan sevdiğim bir ahbabım gelirse bu kahve ona nasip olur mu ola? diyor. Minhacî de köye iniyor, Dilo Kâhya'nın evinin kapısını vuruyor, kapıyı açıyor. Bakıyor ki Dilo Kâhya oturuyor.

- Selamün aleyküm.
- Ve aleyküm selam, gardaşlığımın oğlu, sen de gelir misin, buyur, diyor.

Minhacî ayağını eşiğe diriyor, diyor ki;

- Dilo Kâhya, oda senin olsun. Odana girmem, kahveni de içmem. Bir teklifatım var, onu yerine getirirsen odana girer kahveni içerim. Yoksa gideceğim, diyor.
- Aman, oğlum! Elini ayağını öpeyim, gel şuraya, beş dakka otur, ne diyorsan yine de, diyor.
- Hayır, söz veriyor musun teklifatımı yerine getireceğine? diyor.
- Neyse, söz veriyorum, gel, diyor.

Minhacî odaya geliyor, oturuyor, kahvesini içiyor. Biraz durduktan sonra diyor ki;

- Dilo Kâhya, sen bilirsin, elini ayağını öpeyim. Sağlım falan kalmadı, şu Ağgelin'i getir de şurda bir göreyim.
- Peki, oğul. Dediğin gibi yapalım, sen şuraya otur, diyor.

Dilo Kâhya varıyor eve:

- Kızım Ağgelin, oda süpürülecek, soba dolacak kalmış, git onları yap. Belki misafir falan gelir, diyor.

Ağgelin süpürgeyi koltuğuna çalıyor, ırgalanarak odaya geliyor, kimse yok diye. Dilo Kâhya da peşinden geliyor ki görünce geri çekip gelmesin diye. Ağgelin kapıyı açıyor, bakıyor ki eski kocası odada oturuyor. Usuldan geri çekiliyor. Amma geri çekilince Minhacî'nin içerisine bir hançer saplanmış gibi oluyor. Kayınbabası diyor ki;

- Gir kızım, zaten ben seni bunun için getirdim, diyor.

O arada kayınbabasından utanıyor, eski kocasından utanıyor. Kapının iç tarafına oturuyor, kafayı aşağı eğiyor. Dilo Kâhya da kapıyı örtüyor, kapının önüne oturuyor kimse gelmesin diye. O arada Minhacî bakıyor ki Ağgelin, alttan

giyinmiş üstten kuşanmış, üstten giyinmiş alttan kuşanmış, pırıl pırıl yanıyor. Minhacî "Eyvah! Bu benden vazgeçmiş, şuna iki hane söyleyim." diyor.

Alıyor bakalım Minhacî, Ağgelin'e ne diyor. Ağgelin yaslı yaslı orda ne dinliyor:

Şiir 12[26]

(Offf) Bir bakıp da beş geriye çekilme
Naz götürmez kara bağrım üzgündür
Al yanağa altın teller takılma
Aşk elinden zaten canım bezgindir

Hacet değil ben de bildim güzelsin
Ceylan gibi yâd avcıdan tezersin
Niçin böyle melül mahsun gezersin
Ters bir yandan zülüflerin bozgundur

"Niçin böyle melül mahsun gezersin / Ters bir yandan zülüflerin bozgundur" diyor. Ağgelin, acaba saçım bozgun mu diye bakıyor. Bakıyor ki düzgün. Utanıyor, geri kafasını aşağı eğiyor.
Devam ediyor Minhacî:

Böyle **Minhac** alıp **Minhac** vermeyi[27]
Böyle erkân ile eve girmeyi
Böyle kâkül kesip zülüf vurmayı
Canım hasret bir kul sana vurgundur (Kaya, 2013: 425)

Böyle diyor amma Ağgelin yönünü şöyle öte yanna çeviriyor. Minhacî, "Eyvah! Tamamıyla benden vazgeçmiş, şuna bir beddua edeyim de gideyim." diyor.

Şiir 13[28]

Başın pınar ayakların göl olsun
Başsız kolsuz vilayete düşesin
Ben gibi cananı kabul etmedin

[26] Kitapta 4 dörtlük olarak yer almaktadır. Şiirde Minhacî'nin mahlasının geçmesi ve hikâyenin akışına göre şiirin Minhacî'ye olma ihtimali kuvvetli.

[27] Bu dörtlük kitapta farklı. Kitaptaki 3. dörtlükle anlam bütünlüğü sağlanıyor.

[28] Âşık Minhacî kitabında 7 dörtlük olarak yer almaktadır. Mısra farklılıkları vardır.

Derdin üçü geçip dörde düşesin

Bugünlerde mezarını kazsınlar
Dilerim ki elvanını bozsunlar
Kara kara destanını yazsınlar
Kabristan gibi yurda düşesin (Kaya, 2006: 36)

deyip kesiyor. Kapı itiliyor, kapı açılmıyor. Dilo Kâhya kapıyı açıyor bakıyor ki oğlu…

- Ne diyorsun oğlum?
- Bu ne baba?
- Oğlum, sen şurdan bir git. Bunların içi böyle yanık olur. Sana sonra ben söylerim, diyor.

Oğlunu gönderiyor. Türkü Dilo Kâhya'nın oğlunun içine koyuyor. Oğlu gitmiyor, kapının arkasında dinlemeye başlıyor.

Minhacî alıyor bir dahi;

Şiir 14[29]

Eylendiğin yerler demir taş olsun
Uğradığın yollar boran kış olsun
Koynun dolu kucakcığın boş olsun
Elde göre yerinesin Ağgelin

Dünyada olmasın halini soran
Gün be gün işlesin sinende yaran
Memen dolu kalsın beşiğin viran
Daha derdim az diyesin Ağgelin

Ela gözlerine insin betire
Sen sildikçe Mevla'm derdin artıra
Kıran gele kuzuların götüre
Daha derdim az diyesin Ağgelin

Terlemeden tetik olsun ellerin
Isıtmadan çolak ola kolların
Lal olaydı ağzındaki dillerin

[29] Âşık Minhacî kitabında 13 dörtlük olarak yer almaktadır. Mısra farklılıkları vardır.

Daha derdim az diyesin Ağgelin
(Beddua bilmem ki verem Ağgelin)

Kapının önünde kangallar bitsin
Bacanın başında baykuşlar ötsün
Alt'ay yedi sene ısıtma tutsun
Daha derdim az diyesin Ağgelin

Minhacî'yem der ki yaşın yaşıma
Bir yol gelmedi ki döşün döşüme
Mevla'm ölüm versin gelin kişine
Seni bana vermezler mi Ağgelin (Kaya, 2006: 37)

deyip kesiyor. Yeni kocası kapıyı itiyor, içeri giriyor:

- Bu ne baba?
- Zamanında sana demedim mi oğlum, vazgeç bundan.

Ağgelin o hersle fırsattan istifade kalkıyor, kapıyı şarpadan örter örtmez topuğu kapının arasında kalıyor, kanayarak gidiyor. Minhacî, Dilo Kâhya'nın oğlunun vaziyetini görüyor. Ağgelin de gidince odada o yanna bu yanna gezinmeye başlıyor.

Dilo Kâhya diyor ki:

- Oğlum sen buna bakma, diyerek gönlünü alıyor.

Minhacî, odada dolaşırken bakıyor ki Ağgelin suya gidiyor. Kendi kendine, "Burda kayınbabası vardı, bir şeye cevap veremedi. Şunun su yolunda peşi sıra gideyim de bir şeyi deyim, bakalım rast gelince ne cevap verecek." diyor.

Minhacî:

- Dilo Kâhya, bir ibrik getir de dışarı çıkacağım, diyor.

Dilo Kâhya ibriği Minhacî'nin eline veriyor. Minhacî hemen odadan çıkıyor. İbriği dışarı bırakıyor. Çeşmenin yolunu tutuyor. Çeşmenin beş altı metre gerisinde… Birkaç tane kız, gelin var. Ağgelin helkenin birini dolmuş birini dolduracak. Minhacî eli kulağa atıyor;

Şiir 15[30]

(Offff) Münacat etsem Allah'a (Öldüm, öldüm)
Seni bana yazar m'ola
Irast gelsem su yolunda
Kaşın gözün süzer m'ola

[30] Âşık Minhacî kitabında 13 dörtlük olarak yer almaktadır.

Kızlar diyor ki:

- Ağgelin bu kim?
- Bu benim eski kocam. Ben burda üç gün dursam üç gün türkü söyler, diyor. Benim suyumu dolun da ben gideyim.
- Zaten bizim aradığımızda bu. Söyle gardaş, söyle. Herkesin dilinde, diyorlar.

Alıyor ordan Minhacî bir dahi:

(amaan) Kalmışam efkâr dağında (Öldüm, öldüm)
Yarem çok yürek bağında
Evvel baharın çağında
Yar sallanıp gezer m'ola

Sanki huriden seçilmiş (Öldüm, öldüm)
Lebinde hülle biçilmiş
Yanağında gül açılmış
Sam dokunur bozar m'ola

Minhacî'yem varmak ister (Öldüm, öldüm)
Al kınalar parmak ister
Gönlüm yâri sarmak ister
Eller duyar sezer m'ola (Kaya, 2006: 40)

deyip kesiyor. Ağgelin de suyu doluyor gidiyor. Minhacî de gözlüyor ki burdan geçerken bana bir çift cevap verecek. Ağgelin de ben bunun yanına varırsam bu beni köye rüsva eder, diyerek yanına uğramadan geçip gidiyor. Mihhacî'nin gözünün önüne bir duman çöküyor, ne yana gittiğini bilmiyor. Ağgelin eve gidiyor. Minhacî de yavaş yavaş geliyor, Dilo Kâhya'nın odasını buluyor.

Minhacî:

- Dilo Kâhya aha ibriğin, ben gidiyorum, diyor.
- Aman, oğlum elini ayağını öpeyim, gitme.

dediyse de durduramıyor. Ordan ayrılıyor. Kafası dumanlı tabi. Nereye gittiğini bilmiyor. Epey bir müddet gittikten sonra yolu şaşırıyor. O yana bu yana dolaşmaya başlıyor. Ordan iki tane atlı geçermiş. Bakıyorlar ki orda bir adam dolanıyor çevriliyor yine aynı yere geliyor. Atları adamın yanına sürüyorlar. Bakıyorlar ki Minhacî. O adamlar da kendi köylüleri, Deliktaşlılarmış.

Adamlar:

- Ulan, Minhacî burda ne arıyorsun? diyorlar.
- Durun, size söyleyim, diyor.

Orda onlara türkü söylüyor:

Şiir 16[31]

Adımı sorarsan **Âşık Ali**'yem
Üç gün akıllıysam beş gün deliyem
Akar boz bulanık bahar seliyem
Dolanı dolanı yârden gelirem (Kaya, 2006: 42)

diyorlar ki; bu eski karısının yanından geliyor, başı dumanlı. Bunu ata atak da götürelim, diyorlar. Atın terkisine alıp geliyorlar. Babasına teslim ediyorlar. Babası bunun boynuna sarılıyor. Bir müddet ağlıyor. Çok sürmüyor ki tekrar hastalanıp yatıyor. Bir müddet yatıyor. Yine bir gün odanın içinde yatarken canı sıkılıyor da Ağgelin aklına düşüyor. Döşeğin içinde doğruluyor, tek dirseğinin üzerine gelerek alıyor bakalım:

Şiir 17[32]

Ağgelin de indi m'ola yayladan
Kaşın değil de gözün beni ağladan (Ağgelin, sürmelim)
Güzelliği sana vermiş Yaradan
Alırım ahdimi koymam Ağgelin (Sürmelim, sevdiğim)

Sarı tülbent pek yakışır güzele
Sarardı gül benzin döndü gazele (Ağgelin, sürmelim)
Ben ölürsem sen koy beni mezara
Ölürüm ahdimi alırım Ağgelin (Sürmelim, güzelim)

Bir taş attım karlı dağın ardına
Düştü m'ola Ağgelin'nin yurduna (Ağgelin, sürmelim)
Minhacî'yim (el yanmazken) ben yanardım derdine
Felek aramızı açtı Ağgelin (Kaya, 2006: 72)

deyip kesiyor. Çok yaşamıyor ki, bir müddet sonra ölüyor çocuk. Ağgelin de o karıştan iflah olmuyor, o da orda perişan oluyor.

TARTIŞMA VE SONUÇ

[31] Son dörtlüğü yer alan bu şiir Âşık Minhacî kitabında 4 dörtlük olarak yer alıyor.

[32] Âşık Minhacî kitabında yer almasına karşın hikâyede yer almamaktadır. Yöresi hakkında tereddütler olan bu şiirin hikâye bütünlüğü içinde yer bulması şiirin Minhacî'ye ait olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu çalışma vesilesiyle Türk kültürünün önemli mahsullerinden olan halk hikâyelerinin tanıtımına bir katkı sunulmuştur. Tam metnini verdiğimiz Âşık Minhacî ile Ağgelin hikâyesinin yeni varyantıyla diğer varyantlardaki farlılıklar mevcuttur.

Hikâyenin ana omurgasında diğer varyantlarla örtüşmesine karşın olay gidişatında bazı noktalardaki farklılıklar dikkat çekici. Mekân ve şahıs kadrosunda farklılıklar olmasına rağmen olayın seyrine etki edecek değişiklikler olmadığını söyleyebiliriz. Şiir sayılarındaki değişiklik ve bazı şiirlerin ise aitliğinin bu hikâyede farlılık göstermesi bu çalışmada elde edilen sonuçtur.

ÖNERİLER

Tıpkı dil gibi Türk edebiyatının birçok şubesi de canlıdır. Canlı olması birtakım değişikliklerle beraber gelişmelere açık olduğunun göstergesidir. İşte bu canlılığı olan türlerden birisi de halk hikâyeleridir. Özellikle yakın zaman halk hikâyeleri bu duruma örnektir. Her gelenekte olduğu gibi âşık tarzı hikâye geleneğinde de uzun yıllar içinde değişen şartlara bağlı olarak birtakım farklılıkların ortaya çıkması kaçınılmazdır (Düzgün, 2018: 269).

Günümüzde birkaç asır önce yaşamış bir halk şairinin yeni bir şiirine ulaşma veya birkaç asır önce yaşanmış bir halk hikâyesinin yeni bir varyantına ulaşma kültürümüz ve edebiyatımız için önem teşkil etmektedir. Bilinmeyen bir şiir, hikâyelerin olay örgüsünde bilinmeyen bir husus bir kör noktadır. Bu itibarla dile getirdiğimiz kör noktaların tespiti için varyantlara ihtiyaç duyulur. Yeni bilgilere ulaşmak varyantların çözümlenmesi yoluyla sağlanabilir.

Sadece hikâye vakalarında değişiklikler elde edilmez. Dönemin yaşantısından kültürel hayata, kullanılan yerel kelimelerden tarihe kadar birçok hususta bu yolla elde edilir. Buna mukabil hikâye varyantlarında halk şairlerinin hayatları ile ilgili karanlıkta kalmış noktalara ulaşmak bu yolla sağlanır. Bir diğeri ise halk şairlerinin bilinmeyen şiirlerinin tespiti de yeni varyantlarda karşımıza çıkacak önemli bir üründür.

KAYNAKÇA

Alptekin, A. B. (2021). Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı. Akçağ Yayınları.

Avcı, S. (1975-1978). Sivas, 1942, Okuryazar, Çiftçi, [Süleyman Avcı'ya ait 1975-1978 tarihleri arasındaki Âşık Minhacî ile Ağgelin hikâyesi ses kaydının Mesut Karakaş tarafından 20.06.2022 tarihinde çözümlenmesi]

Başgöz, İ. (1952), Turkish Folk Stories about the Lives of Minstrels; Çev. Uğurlu, S. (2016). Âşıklarının Yaşamlarıyla İlgili Türk Halk Hikâyeleri. *Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları,* 4(7): 287-296.

Boratav, P. N. (1969). 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı. Gerçek Yayınevi.

Duymaz, A. (2001). Kerem ile Aslı Hikâyesi Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Düzgün, D. (2018). Sözlü Gelenekteki Âşık Tarzı Halk Hikâyelerinin Yapısı, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 61, 255-271.

Kaya, D. (2006). Âşık Minhacî. Kangal Kaymakamlığı.

Kaya, D. (2013). Âşık Ruhsatî. Sivas Belediyesi Yayınları.

Pürlü, K., &Kutlu, Ö. (2018). Baharözlü Âşık Feryadî Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Seçmeler. Sivas Belediyesi Yayınları.

Şimşek, E. (1987). Arzu ile Kamber Hikâyesi Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Fırat Üniversitesi.

İNSANLARDA ÇEVRE BİLİNCİ UYANDIRMADA EDEBİYATIN ROLÜ VE İSMAİL GERÇEKSÖZ'ÜN *YAŞAYAN AĞAÇ* ŞİİR KİTABI

Öğr. Gör. Esra TOPÇU
Başkent Üniversitesi, Ankara, Türkiye, etopcu@baskent.edu.tr

ÖZET

18. yüzyılın ikinci yarısında başlayan endüstrileşmenin ortaya çıkardığı problemler günümüzde göz ardı edilemeyecek bir boyuta ulaşmıştır. Küresel ısınmanın yıkıcı etkilerini azaltabilmek için hazırlanan Kyoto Protokolü (1997), Paris Anlaşması (2015) gibi devletler arası ortaklıklarla farkındalıklar yaratılmaya çalışılmıştır ve günümüzde de bu çalışmalara devam edilmektedir. Bu faaliyetlerin yanı sıra sosyal bilimler alanında da birtakım farkındalıklar oluşmuş ve bozulan ekolojik dengelerin sosyal ve kültürel etkilerini sosyo-kültürel bağlamda incelemek üzere ekoeleştiri kavramı ortaya çıkmıştır. Gezegendeki tüm canlıların birbirleri ve çevreleri ile ilişkilerinin edebî metinlerde nasıl işlendiği, edebî ve kültürel anlatılardaki dil kullanımı, ifade biçimleri ve yöntemleri gibi unsurlar ekoeleştirinin odaklandığı başlıca konular olmuştur. İsmail Gerçeksöz'ün 1952 yılında, T.C. Ziraat Vekaleti Orman Umum Müdürlüğü Yayınları tarafından yayımlanan *Yaşayan Ağaç* şiir kitabı, sade bir üslup ile ağaçların dilinden yazılmış 18 adet şiirden oluşmaktadır. Şiirlerin muhteva yönünden ekoeleştirmenlerin ekosistemdeki tüm canlıların bağımsız birer birey olarak kabul edilmesi düşüncesi ile gösterdiği paralellik bakımından ekoeleştiri temelli incelemesini yapmak mümkündür. Bu çalışmada ilk olarak ekoeleştirinin ne olduğundan genel hatları ile bahsedilecek, sonrasında İsmail Gerçeksöz hakkında bilgi verilecektir. Son olarak *Yaşayan Ağaç* kitabındaki şiirler ekoeleştirel bağlamda incelenerek insanlarda çevre bilinci uyandırmada edebiyatın rolü tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ekoeleştiri, İsmail Gerçeksöz, şiir, edebiyat.

THE ROLE OF LITERATURE IN AWAKENING ENVIRONMENTAL AWARENESS AND THE *YAŞAYAN AĞAÇ* POETRY BOOK BY ISMAIL GERÇEKSÖZ

ABSTRACT

The problems caused by industrialization which started in the second half of the 18th century have reached a dimension that cannot be ignored today. To reduce the devastating effects of global warming, the awareness has been spread through inter-state partnerships such as the Kyoto Protocol (1997) and the Paris Agreement (2015), and these collaborations are continuing even today. In addition to these activities, the concept of ecocriticism has emerged to examine the social and cultural effects of deteriorated ecological balances in a socio-cultural context as result of the scholarship in the field of social sciences. Different aspects have been the primary focus of ecocriticism including how relations among living things on the planet and with their environment are presented in literary texts, use of language in literary and cultural narratives, and forms and methods of expression. The *Yaşayan Ağaç* (1952), a poetry book written by İsmail Gerçeksöz and published by the Turkish Ministry of Agriculture's General Directorate of Forestry Publications, consists of 18 poems written in the language of trees in a simple style. In terms of the content of the poems, it is possible to make an ecocriticism-based analysis in terms of the parallelism that ecocritics show with the thought of accepting all living things in the ecosystem as independent creatures. In this study, firstly the concept of ecocriticism will be explained in general terms, and then information about İsmail Gerçeksöz will be provided. Finally, the poems in the *Yaşayan Ağaç* book will be analyzed in an ecocritical context, and the role of literature in raising environmental awareness will be discussed.

Keywords: Ecocriticism, İsmail Gerçeksöz, poetry, literature.

GİRİŞ

Dünya olarak isimlendirdiğimiz ve sınırlarını çizdiğimiz yaşam alanında, sahneye en son çıkan canlı türü insandır. Daima düşünebilen bir varlık olduğunu iddia eden bu tür, insan-merkezci bir anlayışla kendini özne olarak her şeyin üstünde görmüş, diğer canlıları ise nesne olarak değerlendirmiştir. Descartes'ın meşhur "Düşünüyorum, öyleyse varım." sözü, Hümanizm, dini metinlerden hareket ederek ortaya atılan "eşref-i mahlukat" yani "yaratılanların en şereflisi" gibi pek çok ifade, akım daima insanı yücelten, yaşam döngüsünün merkezine insanı koyan düşüncelerdir. Fakat insan var olduğundan beri çevresine zarar vermiş ve en büyük yıkıma ise son üç yüz yılda sebep olmuştur. Antroposen çağı olarak adlandırılan bu üç yüz yıl insanoğlunun dünyaya etkisinin en üst seviyeye çıktığı ve geri dönülmez zararlar verdiği İnsan Çağı'dır.

Sanayi Devrimi ile birlikte hızlanan bu yıkım sürecinin ne denli büyük olduğuna dikkat çekmek ve bu kötü gidişatı yavaşlatabilmek için iklim anlaşmaları, devletlerarası ortaklıklar, çevreci kuruluşlar gibi çeşitli faaliyetler mevcuttur. Bunların yanı sıra sosyal bilimler alanında da birtakım farkındalıklar oluşmuş ve bozulan ekolojik dengelerin sosyal ve kültürel etkilerini sosyo-kültürel bağlamda incelemek üzere ekoeleştiri kavramı ortaya çıkmıştır. Gezegendeki tüm canlıların birbirleri ve çevreleri ile ilişkilerinin edebî metinlerde nasıl işlendiği, edebî ve kültürel anlatılardaki dil kullanımı, ifade biçimleri ve yöntemleri gibi unsurlar ekoeleştirinin odaklandığı başlıca

konular olmuş ve zamanla edebiyat sınırlarını aşarak sanat, mimari gibi alanlarda da etkisini göstermiştir ve göstermeye de devam etmektedir.

Bu çalışmada, öncelikle ekoeleştirinin ne olduğuna genel hatları ile değinilecektir. Daha sonra edebiyat tarihlerinde ismi az bilinen şairlerimizden İsmail Gerçeksöz hakkında kısa bir bilgi verilerek, şairin Yaşayan Ağaç şiir kitabındaki şiirlerinden hareketle derin ekoloji felsefesine göre okumaları yapılacak ve çevre bilinci uyandırmada edebiyatın rolü tartışılacaktır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, araştırma sorularını cevaplamak amacıyla, nitel araştırma metodu uygulanacak ve edebiyatın çevre bilinci uyandırmadaki rolünün tespit edilebilmesi için İsmail Gerçeksöz'ün *Yaşayan Ağaç* şiir kitabındaki şiirlerden hareketle doküman analizi yapılacaktır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İsmail Gerçeksöz'ün *Yaşayan Ağaç* kitabındaki şiirler oluşturmaktadır. Şiirler doğrulayıcı veya yanlışlayıcı örnekleme yoluyla seçilecektir. Bu şekilde seçilen şiirlerin Ekoeleştiri kuramının alt başlıklarından olan Derin Ekoloji felsefesine göre incelemesi yapılacak ve ekoeleştirel bakış açısıyla okunup okunamayacağı tartışılacaktır. Araştırma, Yaşayan Ağaç kitabındaki 18 şiir üzerinden yürütülecektir.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak doküman analizi yapılacak ve kullanılacak ana malzemeyi İsmail Gerçeksöz'ün *Yaşayan Ağaç* şiir kitabı oluşturacaktır. Ülkemizde yeni sayılabilecek bir çalışma alanı olan Ekoeleştiri üzerine çok fazla yerli kaynak bulunmamaktadır. Bu çalışmada Greg Garrard'ın Ertuğrul Genç tarafından Türkçeye aktarılan *Ekoeleştiri* (Aralık 2020) kitabı ile editörlüğünü Serpil Oppermann'ın yaptığı *Ekoeleştiri: Çevre ve Edebiyat* (Aralık, 2012) kitapları temel kaynak olarak kullanılacaktır. Bunun yanı sıra konunun tekrara düşmemesi, farklılık yaratması ya da daha önceden yapılan çalışmaları desteklemesi açısından literatür taraması yapılarak konuyla alakalı yazılan makalelere ve tezlere de ulaşılmaya çalışılacaktır.

EKOELEŞTİRİ

İnsanın bir ürünü olduğu kadar aynı zamanda onu şekillendiren bir araç da olan edebiyat, kuramsal olarak birçok farklı yöntemle yazılı ve sözlü metinleri çalışan bir disiplindir. Örneğin, Marksist kuram edebî eserleri incelerken toplumsal sınıfı, Feminist ve Querr kuramlar toplumsal cinsiyeti, Formalist kuram da edebî eserin şekilsel olarak işleyişini bilimsel bir sorun olarak ele almıştır (Arıkan, 2011:46). Benzer olarak Ekoeleştiri de edebiyat çalışmalarına yer yüzü merkezli bir yaklaşım getirmiştir. Ekoeleştiri en geniş tanımıyla, insanla insan dışı arasındaki ilişkinin insanlığın kültürel tarihi boyunca incelenmesi ve bizzat "insan" kavramının eleştirel bir incelemesidir (Garrard, 2020: 17).

Modern çevreciliğin Rachel Carson'ın Sessiz Bahar (1962) kitabında yer alan "Yarının Masalı" başlıklı bölümle başladığı kabul edilir. Bu bölümde, bir zamanlar Amerika'nın kalbinde bütün yaşamın çevresiyle ahenk içinde göründüğü bir kasabanın daha sonra bir felaketle karşılaşması anlatılır. Tavuk sürülerini esrarengiz hastalıklar kırıp geçirir, koyun ve sığırlar hastalanıp ölürler. Ölümün gölgesi her yanı sarar. Carson masalı şu cümlelerle bitirir: "Bu felaket kurbanı dünyada hayatın yeniden doğuşunu susturan ne bir büyü ne de düşman saldırısıydı. İnsanlar bunu kendileri yapmıştı." (Garrard, 2020:14).

Carson'a göre asıl suçlular, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra piyasaya sürülen ve zararlı haşaratı kontrol altında tutmakta oldukça başarılı olan DDT, aldrin ve dieldrin gibi yeni organik pestisitlerdir. Sessiz Bahar bu bilimsel gelişmelerin ve başarıların insan sağlığı ve yaban hayata ne kadar ciddi bir tehdit oluşturduğunu gösteren bolca bilimsel kanıt ortaya koyarak ziraatçıların bilimsel iddialarını çürütmüştür. Nihayetinde de Carson'un bilimsel iddiaları o zamandan günümüze kadar büyük ölçüde kabul görmüş, daha az zirai kimyasalların geliştirilmesi ve firma denetimlerinin sıkılaşması sağlanmıştır (Garrard, 2020).

İlerleyen zamanlarda "Çevrecilik" olgusu etrafında Bolluk, Derin Ekoloji, Toplumsal Ekoloji ve Eko-Marksizm, Heideggerci Ekofelsefe, Ekofeminizm gibi felsefeler ortaya çıkmıştır. Bu felsefelerin her biri, belirli edebî veya kültürel yakınlıkları ve farklılıklarıyla birlikte belirgin bir Ekoeleştirel yaklaşımın temelini oluşturmaktadırlar. (Garrard, 2020:35)

Ekoeleştirinin terim olarak ilk kullanımı 1978'de William Rueckert'in "Edebiyat ve Ekoloji" makalesinde görülmektedir. Rueckert ekoeleştiriyi, "Ekoloji prensiplerinin edebiyata uyarlanması" olarak tanımlamaktadır (Oppermann, 2012:10). Ekoeleştirinin edebiyat çalışmalarında akademik bir alan olarak ilk ortaya çıkışı ise Amerika'da 1992 yılında ASLE'nin (Association For the Study of Literature and Environtment/ Edebiyat ve Çevre Çalışmaları Derneği) kurulmasıyla olmuştur.

Türkiye'de ekoeleştirinin tanınması geç bir döneme rastlamaktadır. Ekoeleştiriyi Türkiye'de akademik çevrelere tanıtmak ve uluslararası bir platformda ekoeleştirinin Türk boyutunu anlatmak için 2009 yılında Antalya-Kemer'de "The Future of Ecocriticism: New Horizons" konferansı düzenlenmiştir.

İSMAİL GERÇEKSÖZ VE *YAŞAYAN AĞAÇ* ŞİİR KİTABI

İsmail Gerçeksöz (1925-1980), Türk edebiyatı tarihinde ismi az bilinen şairlerimizden birisidir. Edebiyat dünyasına adım attığı 1944 yılından vefatına kadar dönemin Hisar, Türk Edebiyatı, Türk Dili gibi dergilerinde eserlerine yer verilmiş; Millet, Ortadoğu, Devlet, Doğru Hakimiyet gibi gazetelerde de kimi zaman köşe yazarlığı yapmış kimi zaman da baş yazar olmuştur.

Âşık Sazından Şiirler (1944), Bursa'nın Destanı (1951), Yaşayan Ağaç (1952), İkinci Dönüş (1972) Gerçeksöz'ün basılmış şiir kitaplarıdır. Nesir türünde ise "Gâvur Parası" isimli bir tefrika romanı ve "Geçit Bekçisi" isimli bir hikâyesi vardır. Ayrıca Gökbayrak (1954) isimli biyografik bir eseri mevcuttur.

İsmail Gerçeksöz hayatının büyük bir bölümünü tabiatıyla insanı kendine hayran bırakan şehirlerimizden Bursa'da geçirmiştir. Kendisi tabiat hayranı şairlerden biridir. Çevreci bir hassasiyete sahip olan şairin sadece şiirlerinde değil, köşe yazılarının bulunduğu pek çok gazetede de ormanlar, orman yangınları, tahrip edilen doğa gibi konular hakkında eleştirel yazıları bulunmaktadır.

T.C. Ziraat Vekaleti Orman Umum Müdürlüğü Yayınları içerisinde 152 sıra numarası ve 19 seri numarası ile yer alan *Yaşayan Ağaç,* İsmail Gerçeksöz'ün üçüncü şiir kitabıdır. Kitabın künye bölümünde, kitabın basım tarihi yer almamakla birlikte İsmail Gerçeksöz'ün biyografisinin bulunduğu pek çok kaynakta basım yılı olarak 1952 tarihi verilmiştir.

Hermann Hesse, *Ağaçlar* kitabında ağaçların bizlere neler söylediğini şu cümlelerle anlatır: "Ağaçlar der ki: Bir cevher, bir kıvılcım, bir düşünce gizlidir içimde, ebedi hayatın canıyım ben. Eşsizdir ebedi ananın bendeki bu cesur çabası ve eseri, eşsizdir endamım, tenimdeki damarlar, eşsizdir tepemdeki yaprakların en küçük oyunu ve kabuğumdaki en ufak yara izi. Bana özgü eşsizlikte ebediyeti şekillendirmek ve göstermektir görevim." (Hesse, 2019:11-12). İsmail Gerçeksöz de tıpkı Hesse gibi ağaçları tabiattaki bir nesne olarak görmemiş onları hissetmiştir. Şair, ağaçların dilinden yazdığı bu 18 şiirde bir ağacın hayat masalının nasıl başladığını, yaprağındaki damarlarından gövdesindeki izlere kadar her bir parçasının nasıl emsalsiz olduğunu, yanarken, gövdesi baltalarla kesilirken nasıl hissettiğini bizlere anlatmıştır. *Yaşayan Ağaç* kitabının ağaçları, ruhu olan, gözlemleyen, hisseden ağaçlardır.

DERİN EKOLOJİ

Derin Ekoloji kavramını ilk olarak İsveçli bilim adamı Arne Naess kullanır ve derin ekoloji-sığ ekoloji ayrımını ilk olarak 1972 yılında Bükreş'teki "Üçüncü Dünyanın Geleceği Konferansı"nda dile getirir (Yaylı-Çelik, 2011: 371, aktaran Ayaz, 2014). Norveçli felsefeci Naess'in, Sessions ile birlikte üzerinde çalışarak oluşturdukları Derin Ekoloji'nin ilkeleri sekiz noktada toplanmaktadır.

1. Yeryüzündeki insan ve insan dışı yaşamın iyi durumda olması ve gelişmesi kendi başına [Eş anlamlıları: içsel değer (intrinsic value), doğasında bulunan değer (inherent value)] değerlidir. Bu değerler insan dışı dünyanın insan amaçları için yararlı olup olmamalarından bağımsızdır.
2. Yaşam formlarının zenginliği ve çeşitliliği bu değerlerin gerçekleştirilmesine katkıda bulunur ve kendi başlarına da bir değerdir.
3. Yaşamsal gereksinimlerini karşılamak dışında insanların bu zenginliği ve çeşitliliği azaltmaya hakları yoktur.
4. İnsan yaşamının ve kültürlerinin gelişimi, insan nüfusunun önemli ölçüde küçülmesiyle bir arada olabilir. İnsan dışı yaşamın gelişimi daha küçük bir insan nüfusunu gerektirir.
5. İnsan dışı dünyaya mevcut insan müdahalesi aşırıdır ve bu durum hızlı bir şekilde kötüleşmektedir.
6. Dolayısıyla politikalar değişmelidir. Bu politikalar temel ekonomik, teknolojik ve ideolojik yapıyı etkilemektedir. Bu değişikliğin gerçekleşmesi hâlinde ortaya çıkan durum, mevcut durumdan derin farklı olacaktır.

7. İdeolojik değişiklik gittikçe yükselen bir yaşam standardına bağlı kalmaktan çok, temelde yaşam niteliğini takdir etme (önemini anlamak) (içsel değer durumlarında yaşama) yönünde olacaktır. İrilik (bigness) ve büyüklük (greatness) arasındaki farka ilişkin engin bir bilinç oluşacaktır.
8. Yukarıda anlatılan noktalara katılanlar gerekli olan değişiklikleri yerine getirmeye uğraşmakla doğrudan veya dolaylı olarak yükümlüdürler (Şakacı, 2011: 192, aktaran Ayaz, 2014).

Arne Naess'e göre insan kendisi haricindeki diğer varlıkların da içsel değerleri olduğunu kabul ettiğinde ve bu varlıklarla kendisini özdeşleştirmeye başladığında, insanın insan dışı varlıklarla ilgili ahlaki değerlerini yeniden düşünmesi gerekir (Dindar, 2012:81). Bu düşünceden hareketle İsmail Gerçeksöz'ün, şiir kitabının yazılış amacını da belirttiğini söyleyebileceğimiz, ilk şiiri "Ben Bir Türkü Söyleyeceğim" kendini tabiat ile özdeşleştirmeyi başarabilen insanın canlı bir varlık olduğunu kabul ettiği ağaçlar adına konuşmasıdır.

Ben bir türkü söyleyeceğim

Yalnız ağaçlar üstüne.

Meyve versin vermesin

Bütün ağaçlar kastına…

Şiirin devamında çınarlarını, akasyaları, incir ve zeytin ağaçları gibi pek çok ağacı tek tek anlatan şaire göre tüm bu ağaçların bir ruhu ve hikâyesi vardır.

Şamanizm, Budizm, İslamiyet gibi bazı inanış ve dinlerde yaratılan her varlık canlıdır. Örneğin Mevlâna Mesnevisinde şöyle der: Bize göre bîruh olanlar ind-i ilâhide zîruhturlar. Yani bizim cansız gördüğümüz hava, su, toprak ve ateş Allah'ın emir ve iradesi karşısında akıllı, ruhlu birer muhataptırlar (Mesnevi, II, 488). Yine Mevlâna Mesnevisinde ağaçlar hakkında şöyle söyler: Şu ağaçlar, hâkil olan insanlar gibidir. Elleri mesabesinde olan dallarını topraktan dışarıya çıkarmışlardır. Ağaçlar, o dallarla halka doğru yüzlerce işaret ederler. Kulak verenler de o işaretlerden hoşça ibareler anlarlar. Ağaçlar yeşil bir dil ve uzun bir el ile toprağın kalbinden sır söylerler (Mesnevi, VI, 999).

Gerçeksöz de tıpkı Mevlâna gibi şiirinde ağaçların bu yönünü hatırlatır, onların Allah'a karşı duacı olduğundan bahseder:

Deli incirleri anlatırım

Eski yapılarda biten.

Geniş yaprakları ile Allah'a duacı.

Hep eski yapılarda yetişir

O dindar haliyle incir ağacı…

Şaire göre dindar olmak, dua etmek sadece insana mahsus bir özellik değildir, yaratılan pek çok varlık gibi ağaçların da böyle bir özelliği vardır. Bu fikri derin ekoloji felsefesi ile ilişkilendirmek mümkündür. Çünkü sadece

insanın değil, insan dışındaki varlıkların da bir içsel değeri vardır ve onları cansızmış gibi algılamak insanoğlunun yanılgısıdır.

Naess'in *Ekoloji Toplum ve Yaşam Tarzı* kitabının giriş yazısını yazan David Rothenberg, Naess'in Oslo'da katıldığı bir konferansta konuşma yaparken bir anda konuşmasını kestiğini anlatır:

"Bir anda kürsüyü bırakıp solunda duran saksı bitkisine doğru gider, bir yaprak koparır, mikrofon başına döner ve seyirciye içtenlikle bakar. Elindeki yaprağı onların da görebilmesi için ışığa tutar ve şöyle der: Tüm hayatınızı yalnızca bunun üzerinde düşünerek geçirebilirsiniz. İşte bu kadar. Teşekkürler." (Naess, 1993, aktaran Dindar, 2012).

Bir insanın var oluş süreci ne kadar mükemmel ve kusursuzsa bir ağacın var olma süreci de o kadar eşsizdir. Naess'in, yukarıdaki anekdotta bu oluşuma karşı hayranlığını dile getirdiği gibi Gerçeksöz de "Önce Bahar" şiirinde aynı hayranlığı dile getirmiştir.

Ben bir ağacım köküm vefalı toprakta,

Kimse bilmez toprağın içinde neler olup bittiğini

Aşikâr tarafım yaprakta…

Bir çiçeğimi koparın,

Bakmadan atabilir misiniz, o ince damarlı yaprağıma bakın bir tane yaratabilir misiniz?

İnsan ömrünü tasvir etmek için genellikle tabiat unsurları tercih edilir. Ömrün ilk baharı, yazı, kışı, son baharı vardır. Tıpkı bir ağaç gibidir insan da; tohum toprağa, insan ana rahmine düşerek dünyadaki yerini alır. "Sonbaharlar Gördüm" şiirindeki,

Yapraklarım o güzel, o ince

Bin bir hevesle açtığım…

Yapraklarım büyüyüp serpilince

Nisan yağmurunu içtiğim…

Ben sonbaharlar gördüm

Nice…

Bu mısralarla var olan tüm canlıların yaşam serüvenine bir örnek vermiştir. Biyosferdeki tüm canlılar bir şekilde bu yaşam ve ölüm sürecinden geçmektedirler. Peki kendini bu ağaçlara, mevsimlere benzeten insan nasıl olur da tabiatın dışında kalmaya çalışır? Bu noktada sığ ekoloji felsefesi bize cevap verebilir. Sığ ekoloji düşüncesi bütüncül bir insan-doğa ilişkisini reddetmektedir. Bu düşünceye göre doğa yalnızca araçsal bir değere sahiptir, yani insana sağladığı fayda oranında değer kazanır (Dindar, 2012).

Maalesef asırlardır doğayı tahakkümü altına alan insanoğlu kendi menfaatleri uğruna çevresine zarar vermekten geri durmamıştır. Bunun sonucu ise günümüzde artık göz ardı edilemeyecek bir problem olan çevre ve iklim krizidir. Bu noktada derin ekoloji bize çevrenin insanlıktan ayrı ve onun dışında anlamlar ifade eden bir terim olmaması gerektiğini, insanın da herhangi bir üstünlük göstermeden doğanın bir parçası olarak yaşaması gerektiğini söyler. Naess, Kültür ve Çevre adlı makalesinde bu durumu şöyle özetler: "Çevre insanlığın dışında algılanır. Oysa insanlar dünyadaki ekosistemlerin içerisindedir." (Naess, 2005, aktaran Dindar, 2012).

Modern insanın özellikle son yıllarda en çok arzuladığı şeylerden birisi şehir hayatını geride bırakarak doğayla bütünleşebileceği yerlere gidebilmek ve yaşayabilmektir. Derin ekolojinin en çok vurguladığı düşüncelerden biri olan doğayla bir olma, artık şehirli insanların çok istediği fakat ulaşmakta zorluk çektiği arzusudur. İnsan madde olarak kendini çevreden soyutlamaya çalışsa da ruh olarak bir eksiklik hissetmekte ve ait olduğu yere gitme ihtiyacı duymaktadır.

Kitapta yer alan "Hürriyeti Tanıdım" şiirinde savaş gibi zorlu ve stresli bir zamanda dahi nefes alınacak yerin tabiat olduğu vurgulanmaktadır.

Küçük bir ağacın gölgesinde yazıyorum,

Ve işte böyle bütün gün, bütün gece

Dağ bayır geziyorum.

Türkiye de dahil olmak üzere, dünyanın pek çok yerindeki önemli çevre problemlerinden birisi ormanların ve tarım arazilerinin bilinçsizce tahrip edilmesidir. Ayrıca son yıllarda küresel ısınmanın da etkisiyle yaşanan büyük çaplı orman yangınları mevcuttur. Gerçeksöz kitabındaki şiirlerinde bu problemleri de konu olarak işlemiştir.

Bir ateş düştü bağrımıza

Deli gibi saldırdı alevler.

Bir kahroluş duydum içimde, gözlerim yok ki ağlasam…

Zincire vurulmuş insanlar gibi

bekliyoruz ölümü…

Dakikada yüz ağaç, beş yüz ağaç,

Felakete uğrayan insanlar gibi göç,

Göçemezsin.

Kuşlar gibi uç,

Uçamazsın!

Bekle alın yazını

Dakikada yüz ağaç, beş yüz ağaç…

“Söylenecek Sözüm Vardı” şiirinde ise ağaç kesimlerine eleştiri vardır:

Sonra bir gün,

Balta girdi bir uçtan…

Ne çığlık seslerimiz duyuldu

Ne yalvarışlarımız.

Ezildi iri iri gövdeler altında

Fidan halinde çocuklarımız.

Bu iki şiiri anlayıp hissedebilmek için insanın, kendisi haricindeki varlıkların da canlı olduğunu idrak etmiş olması gerekir. Fakat bu noktada sadece idrak yeterli değildir. Çünkü daha önce de belirttiğimiz gibi sığ bir çevre anlayışına sahip olan insan konfor alanından çıkmak istemeyecek, çevrenin kendi ihtiyaçlarına cevap vermek zorunda olduğu düşüncesiyle yaşayacaktır ve bu problemler var olmaya devam ederek herhangi bir çözüme kavuşamayacaktır.

Meydana gelen çevre tahribatları karşısında her zaman sesini duyurmaya çalışan insanlar var olmuştur. Gerçeksöz de bu isimlerden biridir. Şiirlerindeki isyan seslerini duymamak mümkün değildir.

Tanrım!

Hangi geçmiş asırlarda kaldı merhametin?

Adil yarattığın insanoğlu bu mu?

Bir diğer şiirinde ise şöyle sitem etmiştir:

Tanrım bütün şikâyetimiz insanlardan

Zalim rüzgârların neyse ne,

İnsanlar elimizi kolumuzu budadılar

Bir şey deyiversene!

Mevsim bahar demediler

Gökyüzü güzel demediler,

Kış demediler, kar demediler,

Ağaçlar da bir canlıdır

Bizler gibi yaşar, demediler

Baltalar girdi kanımıza,

Dev gövdeler uzandı boylu boyunca

Önümüze…

Her inişinde baltanın gövdemize, bakıştık birbirimize,

Bu merhametsiz katliam niçin?

Tanrım! Gönülden kırgınız sana

Bizi müdafaasız yarattığın için…

Görüldüğü üzere bütün şikâyet insanlardandır. Çünkü insan dışındaki hiçbir canlı yaşadığı çevreyi yok etmek için bu kadar kararlı bir faaliyette bulunmamıştır. Kendi içerisinde belli bir düzende olan canlı-cansız her şeye müdahale eden, bozan ve bozduğu şeyi yeniden düzeltmeye çalışan tek varlık insandır. Ekoeleştirinin ortaya çıkış sebebi ise artık bu bilinçsiz yıkıma bir son vererek insanın yeniden çevrenin bir parçası olabilmesini sağlamaktır. "Mayıs Sarhoşluğu" şiirinde Gerçeksöz:

Seni çağırıyorum: fani, bırak her şeyini ve gel!

Düşünme hayatın manasındaki boşluğu

Başladı Mayıs sarhoşluğu

mısraları ile insanoğluna bir kez daha unuttuğu doğayı hatırlaması için çağrıda bulunuyor. Çünkü insanın kaybettiği huzur ait olduğu tabiattadır.

SONUÇ

İlk doğa filozoflarından günümüze kadar geçen sürede doğayı tanıma girişimleri ve doğayı anlama çalışmaları, bilim ve teknolojideki gelişmeler sayesinde bir güç gösterisine dönüşmüştür. Rönesans Dönemi, Reform Dönemi, Hümanizm düşüncesinin ortaya çıkışı, Aydınlanma Dönemi, Endüstri Devrimi, Sanayi Devrimi gibi süreçler insanın doğayı acımasızca araçsallaştırmasına yol açmıştır (Çinçin, 2022:40). Doğayı sonsuz bir kaynak olarak düşünen ve kendi hizmetinde kullanan insanlık, geri dönüşü mümkün olmayan bu çevre tahribatını durdurmak mümkün olmasa da yavaşlatmak için günümüzde farkındalıklar yaratmaya çalışmaktadır. Ekoeleştiri de bu farkındalık çabalarının sosyal bilimler alanındaki temsilcisidir.

Ekoeleştirinin Avrupa ve Amerika'da temellerinin yeni yeni atılmaya başladığı ve ülkemizde henüz bilinmediği bir zamanda yazılmış olan *Yaşayan Ağaç* şiir kitabındaki şiirler, bilinçli bir şekilde okunup incelendiğinde Türk şiirinde doğaya dönüşün önemli ve hatta ilk örneklerinden birini teşkil etmesi bakımından önemlidir. 21. yüzyılın en büyük sorunlarından biri olan çevre ve iklim krizine dikkat çekmek için yazılmış bu tarz şiirlerle, Türk edebiyatında çok karşılaşılmamaktadır. Çevreye olan hassasiyeti İsmail Gerçeksöz'ün bu şiirleri yazmasına vesile olmuş ve bunun sonucunda da çağının ilerisinde bir eser ortaya çıkmıştır.

Edebiyatın tarih boyunca sanatsal bir haz vermesinin yanında eğitici bir misyonu da olmuştur. Ekoeleştirinin tarihi sürecini anlatırken değindiğimiz *Sessiz Bahar* romanı çevreci bir düşüncenin, felsefenin temellerini atmıştır. Gerçeksöz'ün kaleme aldığı ağaç şiirleri de okur üzerinde bir etki yaratmakta, çevresini, ağaçları ve diğer varlıkları

farklı bir gözle yeniden değerlendirmesini sağlamaktadır. Doğru kaynaklar kullanılır ve etkili bir şekilde yazıya aktarılan bu tarz eserler daha çok okurla buluşturulursa çevre bilinci uyandırmakta edebiyatın gücünün hissedilmemesi mümkün değildir.

KAYNAKÇA

Arıkan, A. (2011). Edebî Metin Çözümlemesi ve Ekoeleştiri. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 1(1), 43 - 51. PdfViewer (trdizin.gov.tr)

Ayaz, H. (2014). Çevreci Eleştiri Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi,* 3/1, 278-292. 1535902975_17ayaz.pdf (tekedergisi.com)

Çinçin, K. (2022). Çevre Bilimlerinde Sürdürülebilir Etik Sorunu ve Yöntemsel Bir Deneme. *Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi/Academia Journal of Nature and Human Sciences*, 8(1), 38-46. 2593360 (dergipark.org.tr)

Dindar, G. (2012). Ekoeleştiri Çevre ve Edebiyat. S. Oppermann (Ed.), *Derin Ekoloji Hareketi ve Ekoeleştiri: Bir Garip Orhan Veli* (s:59-92). Phoenix Yayınevi.

Garrard, G. (2012). Ekoeleştiri Ekoloji ve Çevre Üzerine Kültürel Tartışmalar, Kolektif Kitap.

Gerçeksöz, İ. (1952). Yaşayan Ağaç, Akın Matbaası.

Hesse, H. (2019). Ağaçlar, Kolektif Kitap.

Mesnevi, II, 488; VI, 999. https://sorularlaislamiyet.com

Oppermann, S. (Ed.). (2012). Ekoeleştiri Çevre ve Edebiyat, Phoenix Yayınevi.

TÜRK SİNEMASINDA GÖÇ TEMALI FİLMLER VE TOPLUMUN GÖÇ ALGISI

Anıl SUNA

Doktorant, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, anilcsuna@hotmail.com

Sedat CERECİ

Prof. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, s.cereci@gmail.com

ÖZET

Sinema, modern sanatların en etkileyici olanlarından biridir ve etki gücüyle değişik toplumsal devinimlere yol açabilmektedir. Sinemanın sosyolojik, epistemolojik ve didaktik özellikleri, onun bir eğlenceden öte, toplumsal verilere dayalı, verimli bir sanat olduğunu ortaya koymaktadır. Göç, binlerce yılın hiç bitmeyen hareketi olarak kayıtlara geçerken, göçün sosyolojik ve kültürel nedenleri ve sonuçları sinema üzerinden çok fazla ele alınmamıştır. Doğal olarak yoksullukla, geri kalmışlıkla, varsıllık hayalleriyle, katı törelerle ilgisi olan göçün, insanların zihninde bir düşünce olarak ne anlama geldiği bazen sinemaya yansımakta, sinema filmlerinde ortaya çıkmaktadır. Türk Sineması'nda da göç, özellikle kırsaldan kentsele göçün yoğunlaştığı 1960 ve 70li yıllarda sıkça işlenen bir konu olmuştur. Özellikle Anadolu taşrasından İstanbul'a yapılan göçler, karşılaşılan sorunlar, yaşanan şoklar ve bu bağlamda değerlendirilen ülke görüntüsü, bilimsel çalışmalar için de ipuçları vermektedir. Bu çalışmada, Türk Sineması'nda yer alan göç temalı bazı filmler üzerinden, Türk toplumunun göçe bakışı, hayalleri ve kentlileşmeye bakışı ele alınmaktadır. Göçü, çoğunlukla yoksulluktan kurtuluş için tek yol olarak gören kesimin göç öyküsünün ele alındığı filmler, birer dram olarak ortaya çıkmakta, göç edenlerin yaşamı, acılar, haksızlıklar, uyumsuzluk gibi sorunlarla filme yansıtılmaktadır. "Gurbet Kuşları", "Taşı Toprağı Altın Şehir", "Banker Bilo" ve "Gelin" filmleri üzerinden analiz edilen göç teması, genellikle karakterlerin huzursuzluğu ve toplumsal bozulmanın vurgulanmasıyla sonuçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sinema, Göç, Kentlileşme, Ahlak

MIGRATION THEMED MOVIES IN TURKISH CINEMA AND SOCIETY'S PERCEPTION OF MIGRATION

ABSTRACT

Cinema is one of the most impressive of the modern arts and can cause different social movements with its power of influence. The sociological, epistemological and didactic features of cinema reveal that it is a productive art based on social data rather than entertainment. While migration is recorded as a never-ending movement of thousands of years, the sociological and cultural causes and consequences of migration have not been discussed much through cinema. Naturally, the meaning of immigration, which has something to do with poverty, backwardness, dreams of wealth, and strict customs, as a thought in people's minds is sometimes reflected in cinema and appears in movies. Migration in Turkish Cinema has also been a frequently discussed subject in the 1960s and 70s, when migration from rural to urban areas intensified. Especially the migrations from Anatolian provinces to Istanbul, the problems encountered, the shocks experienced and the country image evaluated in this context also provide clues for scientific studies. In this study, Turkish society's view of migration, dreams and urbanization are discussed through some migration-themed films in Turkish Cinema. The films that deal with the immigration story of those who see immigration as the only way out of poverty, appear as dramas, and the lives of the immigrants are reflected in the film with problems such as pain, injustice and disharmony. The theme of migration, analyzed through the films "Gurbet Kuşları", "Taşı Toprağı Altın Şehir", "Gelin", usually results in the characters' uneasiness and emphasis on social deterioration.

Keywords: Cinema, Migration, Urbanisation, Morality

GİRİŞ

Türk Sineması'nda göç temalı filmler, genellikle İstanbul'a göçün simgesi olan ve Anadolu'nun İstanbul'a açılan kapısı konumundaki Haydarpaşa Tren Garı'nda başlamaktadır. Burada trenden inen göçmenler, belki ilk defa gördükleri denizle, şehir insanlarıyla ve şehrin alışık olmadıkları kurallarıyla karşılaşmaktadır. Şehir, onların davranışlarını ve insan ilişkilerini belirleyen taşra yaşamından tümüyle farklı, kendi düzeni ve kuralları olan, yabancı bir yerdir. Ancak yoksulluktan, yoksunluktan, töre baskısından kurtulmak, hayal ettikleri özgür dünyaya kavuşmak için bunu kendileri seçmiş ve göç etmişlerdir.

1960 - 1965 döneminde Türkiye'deki iç göçün %22'si İstanbul'a yönelik gerçekleşirken, 1962'de 78.000 olan gecekondu sayısı, 10 yıl sonra 195.000'e çıkmıştır. İlerleyen aşamalarda ekonomik açıdan oluşacak bölgesel eşitsizlikleri tetikleyecek bu gelişme, 1960'lardan sonra yeni bir içerik kazanmış ve bu süreçte yaşanmaya başlayan toplumsal ve mekânsal dönüşümler Türk sinemasına ilham kaynağı olmuştur. 1950'li ve 60'lı yılların sinemasının izleyicisine sunduğu harika İstanbul manzaraları ve masalsı öyküler, büyük ölçüde kentleşmenin önünü açan ve bir anlamda göçü teşvik etmeye programlı yapıtlardır ki, bu etki tüm büyük kentlere yönelen bir göç akışı ve gecekondulaşma ile sonuçlanmıştır. (Çelik ve Tezcan, 2017: 630). 60 darbesinden itibaren kimliği ve kültürü değişen Türkiye'nin siyasi ve ekonomik konjonktürüne bağlı olarak gelişen değişimler, göçü de arttırmıştır.

Göç teması, 1960'lı yıllarda Türk Sineması'nda ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu yıllarda yapılan filmler bir yandan büyük kentlerin gecekondu bölgelerinde yaşayan yeni bir sınıfın davranış biçimlerini yansıtırken, diğer yandan kültürel açıdan değişmekte olan bu insanların ailevi değerlerine ve geleneklerine bağlı kalarak kentte karşılaştıkları sorunlar, o sorunlara karşı verdikleri mücadeleleri anlatmıştır (Kara, 2020). Göç filmlerinde temel yaklaşım, daha iyi yaşamlar için kırsaldan kente göçen ailelerin yaşadıkları dramlar ve bekledikleri bulamamalarından kaynaklanan hüsrandır.

TÜRK SİNEMASINDA GÖÇ TEMALI FİLMLER

1964 yapımı, Halit Refiğ'in yönettiği Gurbet Kuşları adlı filmde, büyük hayallerle İstanbul'a göçen bir ailenin Haydarpaşa Garı'nda şehrin gerçek yüzüyle karşılaşmalarıyla başlayan film, şehrin yoğun karmaşası içinde kalabalığa karışmalarıyla, değişik insan karakterleriyle karşılaşmalarıyla ve aslında tam da aradıklarını bulamamalarıyla devam etmektedir.

Daha iyi bir hayat hayaliyle İstanbul'a göçen insanların kısa bir süre içinde kendilerine yabancılaşmalarının ve mutsuz olmalarının çarpıcı biçimde yansıtıldığı filmde, bireysel heveslerle hareket eden aile bireylerinin yaşadıkları dramlar dikkat çekmektedir (Uğur, 2016: 923). Filmdeki herkesin göç nedeni birbirinden farklıdır ve hepsinin ortak nedeni, eskisinden daha iyi bir yaşamdır (Bulut, 2019: 6). Göçmen aile, bir yandan geçim zorluğuyla, bir yandan da şehrin cazibeli ancak tehlikeli yollarında daha iyi bir yaşam için çabalarken, aradıklarını bulamamanın hüsranıyla geri memleketlerine dönme planları da yapmaktadır. Bir kurtuluş yolu olarak seçilen göç, hayal ettiklerini vermeyince, tersine göç planları yapılmakta, göçün tek kurtuluş yolu olmadığı kanaatine varılmaktadır.

Yeşilçam filmlerinin önemli bir özelliği kır ve kenti ahlaklılık ve değer yargıları çerçevesinde iki uca yerleştirmesidir. (Çelik ve Tezcan, 2017: 631). Genel olarak şehir halkı bozulmuş, ahlaksız ve kendi çıkarından başka bir şey düşünmeyen bir topluluk iken köylü ya da göçmen kesimin temiz, ahlaklı olduğu tutundurulur. Bu çatışma sıradan romantik bir film için yeterli iken -sinemanın eğitici rolünün göz ardı edilmesi ve bu temsilin tamamen zararlı olması bir yana- gerçekçi bir üslupla işlenmiş ve bu araştırmaya konu olan iki film farklı bir bağlam açmışlardır: Ahlakın toplumsallığı…

Ahlak etimolojik olarak Arapçada halk etmek yaratmak anlamına gelen bir fiildir (Genç, 2008: 110). Kelime ef'al vezni ile çekimlenerek ahlak kelimesini oluşturur. Bu da çoğul anlam verdiğinden ahlak, yaratılışa has özellikleri tanımlanır. Bu şekilde ahlak özcü bir biçimde yorumlanmaktadır. Herkesin içinde var olan ve mutlak bir iyiliğin temsili, ahlaklılık olarak bu temsili hedeflemektir. Bu özcülük Hami – Sami dil ailesinin en eskilerinden olup Arapçanın kökeni olan İbranicede de kendisini göstermektedir. Hem Arapçada hem İbranicede halk fiil iken "halaka" (sert k ile bittiğinden halakah şeklinde transkript edilir) bu fiilin mastarıdır. "En basit dille Halakah Yahudi hukuk kodeksi olup, muamelat, ibadet gibi normatif kanunları bildiren yorumları oluşturur. Normlar kendilerine uygun otoriter müeyyidelerle takviye edilmiş bir şekilde, insanların sivil cemiyet içindeki haklarını ve yükümlülüklerini içerir" (Alıcı, 2015: 22). Yani dini bir yasa oluşturulurken de aynı şekilde ahlakın evrenselliği ve insan tabiatına uygunluğu esas olarak düşünüldüğünden kanuna da aynı kökten bir kelime ile isim verilmiştir.

Ancak Batı kökenli olup da ahlak yerine geçen “moral” sözcüğünün kökeni olan Latince “moralis” kelimesi “görgü ile ilgili, topluluk içindeki bireyden beklenen uygun davranış” olarak açıklanmaktadır (EtymOnline, t.y). Bu kavrayış ahlakın toplumsal bağlamda mümkün bir kavram olduğunu ifade eder. Antik Yunan’da kölelik kurumu ahlaklıdır, bugünün birçok toplumunda kadının evlenmeden önce cinsel ilişki yaşamaması ahlaklıdır. Ancak modern toplumlarda bu ikisi de ahlak dışıdır. Öyleyse toplumların kendi ahlakları vardır. Hiçbir ahlak kuralı evrensel olamaz. Köyün ahlaklılığı da kentte ahlaki değildir. Şehir ahlakını kendi içerisinde olumlama esasında Yeşilçam filmlerinin romantik yapısında göz ardı edilen bir konudur. Yeşilçam’da kötünün kötülüğü iyinin iyiliğini iktidar ve sermaye sayesinde ezer. Bu konu daha ileride daha detaylı açıklanmak üzere patronun yanında olup grevi kırma ve kadının iş hayatına atılması özelinde daha detaylı incelenmiştir.

GÖÇ VE MEDYA İLİŞKİSİ

İnsan göçü -insanların siyasi sınırları aşan hareketi- filmlerin yapım, dağıtım ve gösteriminde her zaman önemli bir faktör olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri'nde, 19. Yüzyılın ortalarından başlayarak (1895-1902) yapılan anlatısal olmayan sessiz filmler öncelikle işçi sınıfı göçmenlerine hitap etmiştir. Bu ilk filmler, İngilizce konuşamayan izleyiciler arasında popüler olan panayır etkinliklerinin, spor etkinliklerinin ve sihir eylemlerinin şok edici ve muhteşem tarzını oluşturmuştur. Daha sonraki dönemlerde, Almanya'daki Ufa stüdyosu ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Hollywood stüdyoları gibi film yapım evleri, göçmen işçilerin yaratıcı katkılarından büyük ölçüde yararlanmıştır (Lykidis, 2013: 115). Son 200 yıldır değişik nedenlerle sürekli artan göç hareketleri, film çalışmalarını da arttırmış, çeşitlendirmiştir.

Filmler, göçmenlere yönelik algıları ve tutumları etkileyen güçlü eğitim araçları olabilmektedir. Bunu, belirli sosyal konulara dikkat çekerek yapmakta; dahası, sosyal hayatta bir katalizör görevi görebilmektedirler. Göçmenleri desteklemek için olumlu tutum ve girişimlerin paylaşılması onları motive etmektedir. Güçlü göçmen hikâyeleri göstermek, ihtiyaç duyulan temel bir bileşen olan empatiyi uyandırmakta, yabancı düşmanlığına ve göçmenleri çevreleyen olumsuz anlatıya karşı mücadelede destek olmaktadır. Bu ruhla, BM Göç Ajansı olan IOM, 2016 yılında Küresel Göç Film Festivali'ni başlatmıştır (IOM, 2022). Başta uluslararası kurumlar olmak üzere dünyada pek çok kurum ve kişi, göç sorununda filmlerin çözümleyici etkisine başvurmaktadır.

Los Angeles, New York, Londra ve Floransa'daki sürekli düzenlenen Hint film festivalleri, göçmenleri gözlemlemek, diasporik kültürel tüketimin ulusal film araştırmalarında ve hesaba katılmayan yeni ve geleneksel olmayan haritalarını tasarlamanın yanında, tamamen temel kategorilerle çözümler seçmeden veya özselleştirmeden göçmen ve diasporik sinemanın müphemliği, temel göndergesel soruları yeniden gündeme getirmektedir (Stewart, 2005: 84). Sinema ve göç, çok sembolik ve yaratıcı terimlerle birleştirilebilmektedir. Almanya’da göç konulu bazı filmlerin, göçmenler sorununu tam olarak yansıtmadığı, hatta bazen yanlış anlaşılmalara bile yol açtığı savunulmaktadır (Heidenreich, 2015: 44). Ancak buna rağmen Almanya, en çok göç ve göçmen konulu filmlerin çekildiği ülkelerden biridir.

Sundance ve San Diego'daki Latino festivali gibi film festivalleri, Amerika Birleşik Devletleri'nde giderek artan bir Latin nüfusu ve bu filmlerin pazardaki yerini sağlamlaştırdığını savunmaktadır. Uzun metrajlı filmlerde göçmen

temsiline bağlı olarak farklı (ulusötesi) üretim bağlamlarının bu temsilleri nasıl etkilediği, sosyal ve politik kaygılar ve göçmen deneyiminin Birleşik Devletler film pazarının taleplerine uyacak şekilde nasıl yapıldığı artık daha sık analiz edilmektedir (Shaw, 2012: 2238). Başta ABD olmak üzere tüm dünyada, göç ve sinema ilişkisi yoğunlaşmakta, bilimsel çalışmalardan film çalışmalarına kadar geniş bir alanın konusu olmaktadır.

Almanya Federal Göç ve Mülteciler Dairesi'ne (BAMF) göre 2015 yılında yaklaşık yarım milyon insan Almanya'ya sığınma talebinde bulunmuştur. Bu her zamankinden daha fazla bir sayıdır. Göçmen ve sığınmacı artışıyla birlikte Almanya'da göç filmleri ve dizilerinde de artış olmuştur (Martin, 2020: 62). "Batı'da sinema filmlerinin tarihsel görünümü, aslında, endüstriyel olarak gelişmiş ülkeleri birbirine ve azgelişmiş ülkelere bağlayan, artan ticari işlemler ve mal ve halk hareketi ağıyla çakışmıştır. Geçen yarım yüzyılda, göç kalıpları her zamankinden daha karmaşık coğrafi yollar izlemiş, bu haliyle, göçlerin tüm ulusal film kültürleri üzerinde karşılaştırılabilir bir dönüştürücü etkisi olmamasına rağmen, çağdaş medya coğrafyasını ve film poetikasını daha geniş ve radikal bir şekilde etkilemiştir (Bertellini, 2013: 5). Yalnızca fiziksel bir hareketten daha fazlası olan göç, değişik boyutlarıyla sinemaya ve televizyona sayısız tema sağlamıştır.

Almanya'da göç ve göçmen konulu filmler neredeyse bağımsız bir endüstriye dönüşmüştür. Almanya'ya göçün yoğunluğunun yanı sıra, göç sorununun değişik parametrelerle incelenmesi, ırksal, cinsiyetçi, yaşa göre yaklaşımlarla analizler, göçmenlerin psikolojilerinin değerlendirilmesi ve bunlara bağlı karakterler ve tiplemelerle oluşan filmler ve televizyon yapımları, sinema ve televizyon sektörüne katkıda bulunmuştur (Masiakowska-Osses, 2014: 224). Göçü ve göçmenleri, sorun olmalarına rağmen ekonomiye ve sosyal yaşama katkı olarak değerlendirmek de bir beceri sayılmaktadır.

Dünya sinemasında göç filmleri, göç hareketinin ötesine geçerek ırkçılık, yabancılık inşaları, geçici konaklamalar, turizm gibi sorunlar dikkate alınarak çekilmektedir (Peter, 2013: 67). Son yıllarda göç sorunuyla sıkça karşılaşılan ülkeler, göçü daha yakından kavramak, göçün neden olduğu ırkçılık hoşgörüsüzlük, yabancı düşmanlığı gibi sorunlara çözüm bulabilmek için göç filmleri çekmeye yönelmektedir (Ortner, 2007: 16). Makale, dizi ve filmlerin entegrasyon sürecini olumlu yönde etkileme olasılıkları olduğu düşünüldüğünden, göç konulu film ve televizyon çalışmaları artmaktadır.

Göç konusunda uluslararası bilgilendirme ve farkındalık yaratma kampanyaları, popüler ve uzun süredir devam eden bir politikadır. Başta sağlık, eğitim ve kalkınma olmak üzere birçok alanda müdahaleler değişik yollardan yapılmakta, sinema çalışmaları giderek popülerlik kazanmaktadır (Bia-Zafinikamia vd., 2020: 41). Sinema ve televizyon, göç sorunlarının çözümünde etkili yöntemler olarak kullanılmaktadır.

TAŞI TOPRAĞI ALTIN ŞEHİR

1978 yapımı, Orhan Aksoy'un yönettiği Taşı Toprağı Altın Şehir adlı filmde, köyde yaşarken kendilerine traktör almak için geçici olarak İstanbul'a göçen bir ailenin dramı anlatılmaktadır. Aile umutlarla göç ettiği İstanbul'da şehrin aldatıcı ve umut kırıcı gerçekleriyle karşılaştıkça, düşünceleri ve hayalleri değişmektedir. Film romantik üslupla inşa edilmiştir. Saflığın ve temizliğin sembolü sevimli aile İstanbul'a geldikten sonra birer birer koparak

parçalanmıştır. Aile bir çekirdek aile ve babanın kardeşinden oluşan dört kişidir. Film boyunca kentlileşmek bozulma ile bir tutulmuştur. Bunun bir sebebi göçün geçici olmasından, şehir hayatının bir traktör alıp dönmekten ibaret olduğundan gibi başlasa da genel kurgu şehrin yozlaşmış ve ahlaksızlaşmış olması ile devam etmiştir.

Uygarlaşmak aile içinde önce anne Fatma'nın ağzından duyulmuştur. Zira en çok ezilen kişi de odur. Temizlik için gittiği evde varsıl ve ahlaken zayıf olan aile; Fatma'yı kıyafetinden önemsediği konulara, konuşmasına kadar her konuda aşağılar. Evin hanımı Şermin'in eşini aldattığını evin beyi Tamer ile birlikte öğrendiğinde Tamer'in Şermin'i öldüreceğinden korkar ve engel olmaya çalışır, Tamer ise güler. Çünkü zaten farkındadır ve hatta bu ailenin ekonomik çıkarları için stratejik bir hamledir. İyi köylü ve kötü şehirli çatışması en temelde buradan başlar. Fatma bütün bu farklılık ve aşağılama ile birlikte değişmesi gerektiğine karar verir. Şermin'in verdiği kıyafetleri giymekle başlayan süreci birinin metresi olarak evi terk etmeye kadar götürür. Ancak buna rağmen evdeki son zamanlarında Ökkeş'e "bize sahip çıkamadın" da demektedir. Bir yerde bireyselleşme ve eşitlik söylemi ile tavırlarına yön verirken bir yandan suçu evin erkeğine atmaktadır. Bu noktada pişman olmuş ama parçalanmış ailede zaten kendisine bir gelecek göremediğinden şehrin içinde kaybolup gitmiştir.

Kardeş Cemal, inşaatta iş bulur ve sıkı bir şekilde çalışmaktadır. Bir gün iş arkadaşları grev yapmaya karar verdiğinde patronun safında yer alarak grev kırıcılığı yapar, bütün iş arkadaşlarını darp eder. Patronu bu durumu takdir eder ve onu deposuna amir tayin eder. Ancak burası bir kaçak içki deposudur ve soran olursa malların onun olduğunu söylemesini ister. Bunu bir takdir olarak karşılayan Cemal malları polisten korurken girdiği çatışmada ölür. Burada filmin genel temasına aykırı bir durum vardır zira kentlilik ahlakı gereği bir çalışan olarak hakkını yedirmemesi greve katılması gerekirdi. Sadece Cemal'in özelinde köy ahlakı kişiyi yıkıma uğrattığına şahit olunur. Burada senaryonun kopukluğunu ve kişinin hikâyesinde dram yaratmak için aceleci bir kayıp olarak görmekteyiz.

Oğul Mehmet, bir şekilde sokaklara düşer kötü çevre ile karşılaşır onlara uyarak ithal sigara satma işinde para kazanmaya başlar. İşi devam ettikçe kurnazlıkları artan Mehmet artık ahlaksızlık anlamında "şehre uymaya" başlamıştır. Gaspa boyun eğmediği için girdiği bir çatışmadan ötürü ıslahevine gönderilir. Babası ziyarete geldiğinde "ben hakkımı yedirmem" diye övündüğünde babası tarafından "demek sen de annen gibi uygar olmuşsun" cevabını alır. Uygarlığın hakir bir anlamda kullanılması şehrin tamamen bozulmuş olarak anlaşılması, ahlakın köyde kalmış olarak görülmesi ile ilgilidir. Filmi romantik yapan da bu tezdir.

İş hayatında baba Ökkeş'in başına şehirde iş ahlakının olmayışı ve kendisinin kurnazlık bilmediğinden saflığı yüzünden türlü şeyler gelir. Pazar değerini kaybetmesin diye ıspanaklar denize dökülürken yakalanır ve her şeyi itiraf eder. Bunun için takdir göreceğini düşünürken iş arkadaşları tarafından darp edilir. Seyyar satıcılığa başlar ancak kanun dışı iş yaptığı bilmez, aldığını dağıtarak satmaktan ibaret olan işinde zabıtadan, polisten kaçacak bir sebep olmadığı düşünür. Kendisi ne olursa olsun saflığını korumuş ve hikâyenin sonuna kadar zarar görmeyen tek kişi olmuştur. Ancak ailesinin kaybından dolayı yıkıma uğramış, suçu şehirde bulmuş ve şehre lanet ettiği sahne ile film son bulmuştur.

GURBET KUŞLARI

Film 3 erkek 1 kız kardeş ile anne babadan ibaret çekirdek ailenin Kahramanmaraş'tan İstanbul'a göçmesi ve şehre tutunması ile ilgilidir. Aile birbirine büyük bir güven duygusu ile bağlıdır ve aile mesleği olarak tamircilik yapmaktadırlar. Bu güven ile İstanbul'u fethedebileceklerini düşünürler.

Filmde "Şah olacağız İstanbul'a" söylemi büyük umutları içermesinin yanında aynı zamanda bir savaş açmaktır. Film boyunca (hatta filmin sonunda Maraş'a dönünce yapılacak olanları planlamaları da dâhil olmak üzere) aile planla umudu birbirine karıştırmış, işler hep iyi şekilde gidecekmiş gibi düşünmüşlerdir. Ancak filmin sonunda küçük kardeş Kemal'in de söylediği gibi bunun sonucu hüsran olmuştur.

> *Burasını fethetmek hayaline kapılmak hatanın başlangıcıydı. Biz kendi dar imkânlarımızla savunma halinde yaşaması gereken bir aile iken, taarruza kalktık. Sırt sırta verip çalışacağımıza herkes kendi havasına daldı. Kendimizden hiçbir şey katmadan bu şehrin nimetlerinden istifadeye kalktık. İşte bunun için başaramadık.*

Film, Taşı Toprağı Altın Şehir gibi kente ve kentliliğe saldırmaz. Ailenin şehre gelişinin başında dolandırılmış olması hayalperestliğinin, kız kardeş Fatma'nın sonunda hayat kadınlığını tercih etmesi ise yaşadığı ahlaki açmazların sonucudur. Evlilik dışı ilişki yaşamış ancak bunu kabullenmek yerine kirlendiğini düşünerek hayat kadınlığına yönelmiştir. Bir anlamda şehrin pratiklerini köyün ahlaki kuralları ile yorumlayıp kendisini yıkıma uğratmıştır. Şehir kendi içerisinde bir dinamiktir ve amiyane tabirle "her türden insan istediği gibi yaşamaktadır" buraya gelen kişi, kendi yolunu şehir gerçekliği içinde çizmelidir.

Buna karşın Haybeci karakteri aslında ailenin başarmak istediklerini başarmış gibi görünmektedir. Ancak film içerisinde ne yaptığı ya da nasıl yaptığı açıklanmaz sürekli ara ara ailenin karşısına çıkar başarılarından ve hedeflerinden söz ederek kaybolur. Filme naif dokunuşlar yapan bu karakterin hikâyesinin olmayışı senaryo içinde kasıtlı olarak gösterilmez. Zira filmin didaktik yanı iyinin ne olduğunu arka planda tartışırken şehre gelen kişilerin ahlaki olan iyi ile kendi için iyi arasında bir seçim yapması gerektiğini iddia eder. Haybeci de aile de kendisi için iyi olanı yapmaya çalışan iki farklı tiptir. Meslek sahibi ve bir aile oldukları için atılımları Haybeci'ye göre daha ölçülü olsa da nihayetinde bu iki motif de "şah olmak" peşindedir. Haybeci'nin başarısı da esasında ahlaken kötü olduğundan film içerisinde gösterilmez. Gösterilmesi kötü örneği parlatmak olur çünkü sadece kendi için iyi olanı yapmış ve başarmıştır.

Kardeşlerden Orhan ve Selim'in, birinin evli biriyle birinin ise bir hayat kadını ile ilişki yaşıyor olması hem şehre tutunmak için gereken çabayı göstermediklerini hem de ahlaki bir kaygı gözetmediklerini gösterir. Senaryo şehre gelen kişilerde görülebilecek bu sınırsız özgürlük varsayımı ile savaşır. Özellikle Selim'in evli biri ile ilişki yaşaması bir anlamda şehri fethetmek ile savaş ganimeti olarak kadın bedenine sahip olmak arasında anlam ilişkisi kurulur. Kadının kocasının rakip olan karşı dükkânın ustası olduğu unutulmamalıdır. Orhan'ın ise âşık olduğu hayat kadını Orhan için esasında şehirli olduğu için değerlidir. Kadının da göçmen olduğunu anlayınca tavır değiştirmesi bundandır. Şehri fethetme isteği ile kadın bedenine sahip olma arasındaki ilişki Orhan'ın nezdinde bozulmuştur. Göçmen olduğunu anlayınca daha buyurgan olmaya ve kendisi ile gelmeyi isteme cüretini göstermeye başlar.

Nitekim şehre tutunmak için gereken çabayı göstermemek Uğur'un ifade ettiği gibi (2016: 924) bireylerin kişisel hayatlarına fazla odaklanması sebebiyle kente tutunamamakla sonuçlanmaktadır.

GELİN

1973 yapımı Lütfi Ömer Akad'ın filminde kentlileşme bir geniş ailenin bakkal dükkânı üzerinden büyüyüp gelişmesi ile şekillendirilir. Daha doğrusu bu kentlileşme yalnızca ekonomik bir büyümedir. Aile halen geniş aile olarak yaşamakta, kadınların çalışması yadırganmakta, küçük çocuğun doktora götürülmesindense üzerine "okuyup üflemek" tercih edilmektedir.

Filmin başında çekirdek aile olarak Veli, Meryem ve Osman İstanbul'a geniş aileye katılmak üzere gelirler. Şehirde geniş aile için ekonomik anlamda olumlu bir seyir halindedir. Film ikinci bakkal dükkânının başına geçmek için Veli uygun görüldüğünden çağrıldıkları izlenimi uyandırmaktadır. Şehre geldiklerinde özellikle Meryem'in şaşkınlığı ve merakı özel olarak vurgulanmıştır. Veli'nin kayıtsız "ne büyük yer", "demek burası İstanbul" gibi söylemleri ile çevreye göz atarken Meryem sürekli çevreyi izler, taksiye bineceği yerde bakınmaya dalar, o kadar ki Veli taksiye kolundan çekerek bindirir. Kadın yeni bir dünyaya adım attığının farkındadır ancak bir şekilde bu sürekli törpülenir.

Meryem oğlu Osman'ı hastaneye kaçarak götürür. Veli'ye mahallenin gençlerinden biri bu durumu haber verirken temkinli ancak ispiyoncu bir şekilde namusu ima edecek şekilde söyler. Eve gelmeden evvel ev halkınca da öğrenilen bu gerçeğe olan tepki Veli tarafından sönümlenir. Veli, Meryem'e saygı duymakta ve nispeten eşitlikçi bir ilişkileri olmasına rağmen ailenin tahakküm ilişkisine tümden sırt çeviremez. İki arada bir derede sadece idare etmeye çalışır. Ancak Osman için gerekli olan tedaviyi gözden çıkarılır. Hastane ve doktor şehirli işleri olarak görülmektedir. Aile ise sadece ekonomik olarak İstanbul'dadır ve sermayesini büyütmekten başka bir gayeleri yoktur. Ekonomik ilişkiler haricinde her şey İstanbul'un dışındadır.

Hemşerilik bağları halen kuvvetli ve muteberdir. Buna rağmen memleketin gereklerine uymayan ve kentlileşen kişiler dışlanır. Selam verilmeyen, yanındaki kişi ile konuşuyorken yüz çevrilen İbrahim'in bu tavra maruz kalmasının sebebi eşinin fabrikada çalışıyor olmasıdır. Bu kurallar o kadar geçerlidir ki İbrahim'in eşinin hasta bir çocuk için doktora gitmesi gerektiğini söyledi diye iffetine dil uzatılabilir kabul edilir.

> *-Doktor evet. Doktora bir göstermeli ya.*
>
> *+Doktor da neymiş? Çocuk bu, ha deyince doktora mı gidilirmiş? Doktor diye elin adamına elletmeye fabrikada alışmışsın zahir!*

Filmdeki kentlileşmenin ahlakına yine Gurbet Kuşları filmindeki gibi değer verilir. Filmde doktora götürülmeyen küçük çocuk Osman'ın ölmesi ile annesi Meryem evi terk eder ve İbrahim ve eşinin aracılığı ile kendisine kalacak yer ve fabrikada iş bulur. Kocası Veli, çocuğunun yasını tutarken eşinin de gitmiş olması sebebiyle iyice çökmüşken, İbrahim'i zorla konuşturan aile Meryem'in fabrikada çalıştığını öğrenir, Veli'nin eline bir silah verir –

zira artık konu namustur- ve fabrikaya gönderir. Veli eşinden ve kent ahlakından yana tavır alarak fabrikada çalışmak istediğini söyler ve film biter.

Filmdeki hemşerilik bağlarının önemi yan anlamda İstanbul'a memleketi getirmektir. Toplumsal kurallar İstanbul'da iken dahi Yozgat'ta olabilmeyi öğütler, hemşerilik bu kavrayışa destek olur. Sadece İbrahim kendisini bu kavrayıştan uzak tutmuştur. Onun için hemşerilik yok insanlık vardır. Bu karı koca kendisini şehirli olarak var edebilmiş sayılır. Ayrıca ahlakı da şehirlidir. Kadının çalışmasının kötü bir yanı olmadığı gibi yaptığı yardımı hemşerilik, erkeklik, namusu korumak adına değil insanlık namına yapmaktadırlar.

Filmde mekân vurgusunu araştıran Eminağaoğlu ve Yurderi, geniş ailenin oturduğu evin insan boyundan yüksek tahta çitlerle çevrili olduğundan bu şekilde bir mahrem alan yaratılırken aynı zamanda evin İstanbul'dan izole bir yer olduğundan da bahseder (2018: 128). Evin büyükannesinin "sen burayı Yozgat belle, İstanbul kapının ardında" deyişi mekânın önemini ve kadının esasında özel alana hapsolmasını vurgulamaktadır (Güner ve Akyıldız, 2014: 201). Kadın, toplumsal cinsiyetinden ötürü İstanbul'a gelebilmiş değildir, buna toplumsal normlar izin vermemektedir.

BANKER BİLO

1980 yapımı bu film Bilo'nun köyünden arkadaşı olan Maho'nun aracılığı ile köyden çıkışı ve bundan sonra başına gelenleri anlatır. Taşı Toprağı Altın Şehir gibi şehrin ahlakını tartışmamaktadır ancak köyden çıkışından itibaren sürekli dolandırılan başrol üzerinden şehri kötüler. İlk olarak Maho'nun Almanvari bir kıyafetle köye gelip Almanya'ya kaçış geçiş organize ettiğini ve herkesi bundan faydalandırabileceğini söyler. Kişilerden paraları toplar, döndürüp dolaştırıp gece vakti "Burası Almanya" diye İstanbul'a bırakır. Şehre geldikten sonra tutunma çabası ile birlikte geldiği arkadaşı İbo'yu kaybeder. Tek başına inşaatlarda işe başlar. İşi almasına yardım eden kişi maaşından pay (avanta denen bu uygulamayla daha sonra sürekli karşılaşılacaktır) ister. Bu esnada daha da zenginleşmiş olan köylüsü Maho ile karşılaşır tam hesap soracakken tekrar kandırılır. Bu tekrar eder dururken en son bir kez Maho, Bilo'ya güvenmek zorunda kaldığında Bilo, Maho'nun elindeki her şeyi alır ve yüzüstü bırakır.

Film İstanbul'da geçmesine rağmen İstanbullu bir kimse görünmez. Filmde yer alan bütün karakterler ya yıllar evvel ya da yeni göçmüş kimselerdir. Bu halde İstanbullu kimdir nasıldır filmde görülmez. Alt metinde görünmez sınırlardan, göçmen kişinin bu kişilerle zaten kolayca karşılaşmadığının da mesajı ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple filmlerde gördüğümüz ahlaksızlık aslında şehir ahlakının ya da anlayışının parçası değil, göçmenlerin ahlaksızlığıdır. Bu sebeple İstanbul'daki Anadolulu bu gerçekliği yaratmıştır.

Filmde bazı kopuk noktalar varsa da hikâye içinde en azından bu araştırma özelinde önemsizdir. Öncelikle Bilo hapisteyken, Maho (artık Mahmut adını kullanmaya başlayacaktır) borç para aldığı tefeci Ali'nin kızı ile evlenir. Tefeci Ali 10 yıl önce İstanbul'a gelmiş ve kısa sürede zengin olmuştur. Bu açıdan Ali, Mahmut'u kendisine benzetmektedir: "10 yıl evvel İstanbul'a gelen çulsuz Ali'ye çok benziyorsun", "Ataksın, gözü peksin, sevdim seni" Ancak kendisi de kızı Necla'da şehirlidir ya da öyle görünmektedir. Esasında Necla'yı şehirli gibi sunan senaryoya tarihsel açıdan bakıldığında Necla'nın kırsaldan göçmüş biri olması gerektir. Ancak kulüpte "burayı köyünle

karıştırdın herhalde" gibi söylemleri ile tam bir şehirli gibidir. Burada senaryoda bir kopukluk olduğunu görmekteyiz ancak Ali gibi Mahmut da şehirli bir kadınla evlenerek kendisine çeki düzen verdiği mesajı için göz ardı edilebilir bir hatadır.

Ali de Mahmut da şehir kulübüne üye insanlar olarak toplum içinde önemli bir konuma yükselmişlerdir. Ancak Ali bir tefeci olarak Mahmut da dolandırıcı, karaborsacı gibi geçmişi ile şehirde her türlü yolun mübah olduğunu bize ifade etmektedir. Hatta tek yolun her yolu mübah görmek olduğunu… Örneğin İstanbul'a Bilo ile birlikte gelen İbo, Bilo hapisten çıkıp gelene kadar İbrahim bey diye hitap edilen bir patron olmuştur. Ancak kendisi kaçak sigara ve içki satışıyla bu unvanı elde edebilmiştir.

Film boyunca kimsenin şivesi değişmemektedir. Sadece kıyafet ve tüketim alışkanlıkları değişmektedir. Ancak özellikle tüketim alışkanlıkları çok hızlı biçimde değişmektedir. Bilo'nun sofrası konuk gelen Maho sofraya oturur oturmaz "kaldır şu süprüntüleri" der ve sofraya kendi getirdiği yiyecekleri açar. Yine Maho kendi ofisinde iken tıraş olmak için özel berber çağırır makam koltuğunda tıraş olur.

Filmde Bilo'nun sevdiği kadın olan Zeyno; köyde iken Bilo'ya tavrı olumludur. Sebebini ise arkadaşına kendisini köyden çıkaracak herkesi kabul edebileceği ile açıklar. Ancak sonrasında ailesi ile şehre gelen Zeyno bu sefer varlıklı bir erkek olan Maho'nun peşinde koşmaya başlar. Evli olmasına rağmen bir ilişkileri vardır ve Maho onu karısından sorunsuzca boşanma bahanesi ile oyalar. Bu durumdan annesi de haberdardır ve bir şekilde evliliğin gerçekleşebilmesi için birlikte planlar yapmaktalardır.

Filmin sonunda Maho'nun tüm mal varlığını kendi zimmetine geçiren Bilo, Maho'nun eski karısı ile de evlenmiştir. Bu şekilde cinsiyetçi bir tavra sahip film amiyane tabirle Maho'nun elinden her şeyinin alındığını gösterir. Ancak bunu olumlu bir çerçeveden çizer. Filmin sonundaki Bilo'nun tiradı sosyal mesaj niteliğinde olsa da esasında bir vurgusu yok gibidir. Bilo'nun artık değiştiğini eski safi temiz kişinin kalmadığını söylerken elinde zimmetine geçirdiği sermaye hakkında konuşmaz. Onu intikam vesilesi ve hak olarak görür.

SONUÇ

Türk Sineması'nda göç temalı filmler genellikle daha iyi bir yaşam için hayaller ve umutla başlamaktadır. Öteden beri Türk toplumunda da göçün karşılığı düşünsel boyutta Türk Sineması'nda olduğu gibidir. Daha iyi bir yaşam hayali ve buna dayalı umut göçün düşünsel altyapısını oluşturmakta ve fiziksel hareketi motive etmektedir. Göçün tüm zorluklarına rağmen Türk toplumunda göç algısı, bazen sağlam temellere dayalı bazen de yalnızca tasavvurlardan beslenen fantastik hayallerdir.

Gurbet Kuşları 1964, Gelin 1973 ve Taşı Toprağı Altın Şehir 1978, Banker Bilo 1980 yapımıdır. Filmlerin tarihsel sırası ile bakıldığında ilk iki filmin öğretici ve gerçekçi tarzla harmanlandığı, son iki filmin ise romantik ve duygusal olduğu göze çarpmaktadır. İlk iki filmde kentlilik ve kent ahlakı hem emek hem de uyumluluk üzerinden tartışılarak kentli değerler üstün bulunmuştur. Göçün bir değişiklik olarak toplumsal değerlerin de dönüşümünü gerektirdiğini ortaya çıkaran ilk iki filme karşılık Taşı Toprağı Altın Şehir ahlakı bozulmaya, değişime karşı bir direnç olarak tasarımlar, şehri ise bozulmuş kabul eder. Banker Bilo ise kent ahlakını değerlendirirken kentli nüfusu hiç

hesaba katmadan sadece göçmenler üzerinden tartışmayı yürütür. Bu sayede kentlinin kim olduğu veya kim olacağının da altı çizilir. Kentli 60'lar ve 70'ler gibi doğma büyüme ya da yedi göbek İstanbullu kişiler değildir. Artık göçmesinin üzerinden belli bir zaman geçmiş herkes kentlidir ve azınlık değildir. Gelen herkesin ise öyle ya da böyle içgüdüsel olarak ahlaksız işlere yöneldiği görülür. Bu ise kendiliğinden gelişen kent ahlakı / ahlaksızlığı olarak ortaya çıkar.

Şehri fethetmek, şehirde zenginleşip büyümek ya da şehirden alıp götürmek dört filmde de mümkün görünmemektedir. Ne olursa olsun para kazanmak ve yönetmek (Banker Bilo), toplumun gereklerine uymayıp köyün kuralları ile yaşamak (Gelin) bir şey vermeden almak veya şehirde tümden bütün ahlaki kuralları reddetmek ve sefahate dalmak (Gurbet Kuşları) şark kurnazlığı olarak kabul edilse de Taşı Toprağı Altın Şehir'de esasında şehirden bir şey talep etmeyen ve zamanında şehri terk edip gideceği için şehirliliği bir gündem olarak kabul etmeyen Uyanık ailesi şehrin dinamizminden nasibini almıştır. Göç kuramları içinden söylemek gerekirse geri dönüşün kendisi de bir göçtür. Kişi ya da aile gittiği yerde değişir bu esnada menşei yer de değişir ve bu iki yapı birbirine yabancılaşır. Haliyle geri dönüş göçü yeni bir göç olarak ortaya çıkar. Bu şekilde bakıldığında Gurbet Kuşları haricinde iki filmin karakterlerinin de geri dönemeyeceği aşikârdır. Filmlerin kendi iddialarından bakmak gerekirse Gelin filminde Meryem ve Veli aydınlanmış ve gelişmiş, Taşı Toprağı Altın Şehir filminde ise Uyanık ailesi yozlaşmıştır. Bu halleri ile Ökkeş hariç hiçbir aile üyesinin köyde var olabileceği bir alan kalmamıştır. Gurbet Kuşları filminde dahi aile memlekete dönecekse de aynı yere dönmek istememektedir.

Dört filmde de şehir cazibe merkezi olarak tasarlanmıştır. Bu cazibe üç filmde de çoğu karakter için yıkıcı iken sadece son filmde sadece mazlumun ahını alan için yıkıcı olmuştur. Şehrin nimetlerinden "hep bana hep bana" düşüncesi ile hareket eden herkes için yıkıcı, "bu mekânın bir parçası olarak kendi varlığımla yer almalıyım" diye düşünen karakterler için müspet olmuştur. Gurbet Kuşlarında küçük kardeş ve üniversite öğrencisi Kemal, Gelin'de Meryem ve arkasından onu örnek alarak takdir eden Veli şehirde yarar bulmuştur. Taşı Toprağı Altın Şehir filminde hiç kimse için olumlu sonuçlanmamıştır.

Türk sinemasında göç temalı filmlerde göçün dramatik boyutunun yanında kırsal ve kent ahlakının mukayesesi çarpıcı biçimde dikkat çekmektedir. Filmlerde göçmenlerin kent ortamında şaşkınlıkla karşıladıkları ahlaksızlık örnekleri olduğu kadar kentte yaşadıkları süreçte kendilerinin de ahlaksızlığın bir parçası olduklarına vurgu yapılmaktadır. Bir tür toplumsal ahlak değerlendirmesi kapsamında da ele alınabilen göç filmleri sosyal yapıda sosyal çöküntünün izlerini yansıtmaktadır.

GELECEK ÇALIŞMALAR İÇİN ÖNERİLER

Çalışmada yeterince işlenmese de Türk Sinemasının öğretici rolü ve bu rolün çözülmesinin toplumsal değişimlerle paralelliği ortaya çıkmaktadır. Gecekondulu şehirlileşmeye başladıkça bu konudaki filmler eğitici bir motiften eğlendirici bir role bürünen bir sürece sahip olduğu düşünülmektedir. Eğitim ve iletişim bilimlerinin temel alındığı çok disiplinli bir araştırma konuya ışık tutabilir görünmektedir.

Yine Türk Sinemasının ahlak konusundaki romantik bakış açısının zengin, iktidar sahibi ve şehirli gibi görece üst kesimlere düşmanlığı ve ahlaksızlık ithamı toplum içinde düşmanlığı körüklemekteyken bu fikir aşılamanın göçmen kişilerin entegrasyonunu zedelemiş olması muhtemeldir. Ayrıca şehirli olmanın kötü olduğu fikri bugünün İstanbul'unun şekillenmesine etkisinin olup olmadığı da araştırmaya değer görünmektedir. Bu şekilde bir fikir pompalaması "Mega Köy İstanbul" söylemini inşa eden bir etken denebilir.

KAYNAKÇA

Alıcı, M. (2015). Yahudilikte Otorite Kurumları Üzerine. Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi, 3(7), 9-29.

Bertellini, G. (2013). Film, National Cinema, and Migration. The Encyclopedia of Global Human Migration. Ed. Immanuel Ness, Hoboken: Blackwell Publishing Ltd. s. 1-6.

Bia-Zafinikamia, M., ve J. Tjaden ve H. Gninafon (2020). The impact of mobile cinema events on potential migrants in Guinea. Impact Evaluation Report. International Organization for Migration, Geneva.

Bulut, R. (2019). Gurbet Kuşları, Türk Sinemasında Gündelik Hayat. Yayımlanmamış Dönem Ödevi, İstanbul T.C. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Medya ve Kültürel Çalışmalar Ana Bilim Dalı.

Çelik, H. Z. ve Tezcan, S. (2017). Türk Sinemasında Göç Temalı İstanbul Filmleri Üzerinden Kentlerdeki Mekânsal ve Toplumsal Değişimlerin İncelenmesi. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2 (2): 619-636.

Eminağaoğlu, Z., & Yurderi, M. M. (2018). Relationship Between Migration And Space In Turkish Cinema - Lütfi Akad's Film Gelin, Düğün Ve Diyet. Journal Of World Of Turks/Zeitschrift Für Die Welt Der Türken, 10(2). 123-136.

EtymOnline. (t.y). Etymology of the word "moral". https://www.etymonline.com/word/moral erişim tarihi: 25/04/2022

Genç, İ. (2008). Örneklerle Eski Türk Edebiyatı Tarihi. 3. Baskı ISBN: 975-00329-0-X

Güner, T., & Akyıldız, H. (2014). Gelin, Düğün, Diyet Filmleri Işığında Geçmişten Günümüze Türkiye'de Göç, İstihdam ve Kentleşme Sorunları. Çalışma ve Toplum, 40(1). 187-210.

Heidenreich, N. (2015). V/Erkennungsdienste, das Kino und die Perspektive der Migration. Bielefeld: Transcript Verlag.

IOM. (2022). 2021 Global Migration Film Festival West and Central Africa Edition. https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbdl486/files/gmff_wca_call_for_proposal_service_provider_-_deadline_20_june_2021.pdf erişim tarihi: 12.04.2022.

Kara, M. (2020). Türkiye'de Göçün Sinemaya Yansıması ve Göç Filmleri. Evrensel, 30 Ağustos 2020, https://www.evrensel.net/yazi/87046/turkiyede-gocun-sinemaya-yansimasi-ve-goc-filmleri, erişim tarihi: 30.03.2022.

Lykidis, A. (2013). Film and Migration: Narrative, Genre, Spectatorship. The Encyclopedia of Global Human Migration, Ed. Immanuel Ness, Hoboken: John Wiley & Sons, Inc.

Martin, V.(2020). Darstellungen von Migration und flucht in dokumentarischen Formaten. Yayımlanmamış Master Tezi, Philologischen und der Philosophischen Fakultät der Albert-Ludwigs-Universität.

Masiakowska-Osses, D. (2014). Erinnerungsorte der Migration im Roman Die Brücke vom Goldenen Horn und im Film Almanya – Willkommen in Deutschland. Germanistische Werkstatt, Ed. Jokiel M, Pelka D. 6. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, s. 217–226.

Ortner, C. (2007). Tatort: Migration. Das Thema Einwanderung in der Krimireihe Tatort. Medien & Kommunikationswissenschaft, 55 (1): 5-23.

Peter, H. (2013). Migration im Film. Medienbildung in einer sich wandelnden Gesellschaft, Ed. Maurer, Björn, Reinhard-Hauck, Petra, Schluchter, Jan-René, Zimmermann, Martina, Festschrift für Horst Niesyto, München: Kopaed, s. 57-88.

Shaw, D. (2012). Migrant identities in film: Migrations from Mexico and Central America to the United States. Crossings Journal of Migration and Culture, 3 (2): 227-240.

Stewart, J. N. (2005) Migrating to the Movies: Cinema and Black Urban Modernity. Berkeley: University of California Press.

Uğur, U. (2016). Gurbet Kuşları" Filmi Örneğinde İç Göç Olgusunun Sosyolojik Açıdan İncelenmesi. ODÜ sosyal bilimler araştırmaları dergisi (ODÜSOBİAD), 6(3), 917-926.

DOĞU ANADOLU TÜRKÜLERİNİN SEVGİ DEĞER KAVRAMI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Ersan ÇİFTCİ
Prof. Dr., İnönü Üniversitesi/Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Malatya, Türkiye,
ersan.ciftci@inonu.edu.tr

Serap Yağmur İLHAN
Öğr. Gör., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi/Güzel Sanatlar Fakültesi, Kahramanmaraş, Türkiye,
serapyagmurilhan@ksu.edu.tr

ÖZET

Değerler, sosyal bir varlık olan insanların birbirleriyle daha sağlıklı bir şekilde iletişim kurmaları açısından önem taşımaktadır. Değerler, iyi, doğru, kabul edilen durumlar, kişisel veya sosyal tercihlerdir. Uluslararası ve ulusal anlamda değerler birçok şekillerde kategorize edilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ise değerleri on kök başlık (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik) altında toplamıştır. Bu değerler içerisinde sevgi değerinin insan hayatında çok önemli bir yere sahiptir. Bu değer psikolojik gereksinimleri karşılaması bakımından değer türlerinin belki de en başında gelmektedir. Değerleri bireylere aktarmanın birçok yolu bulunmaktadır. Bu yollardan müziğin, birden fazla duyu organlarına hitap etmesi ve ilgi çekici olması nedeni ile başta gelen değer aktarımı araçlarından biri olduğu söylenebilir. Müzik türlerinin içerisinde ise Türk Halk Müziğinin, Türk Halkı'nın duygularını, değerlerini ve yaşayış tarzını yansıtıyor olması yönü ve değerlerin nesilden nesile aktarılması bakımından büyük öneme sahip olduğu düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle araştırmada Doğu Anadolu yöresine ait türkülerin sevgi değeri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, Doğu Anadolu yöresine ait türkülerin, sevgi değer kavramı açısından incelenmesi yönüyle önem taşımaktadır. Araştırmada, Doğu Anadolu yöresine ait ulaşılabilen 969 adet sözlü türkü (kırık havalar ve notası bulunan uzun havalar) incelenmiş olup, bu türkülerin 184'ünde sevgi değerinin işlendiği tespit edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, Doğu Anadolu bölgesinde yer alan TRT Repertuvarında mevcut olan 184 sözlü türkü oluşturmaktadır. Araştırmanın veri kaynağını TRT Türk Halk Müziği repertuvarında yer alan Doğu Anadolu yöresine ait sözlü türküler (kırık hava ve uzun havalar) oluşturmaktadır. Bu türkülerin analizleri müzik dersi öğretim programlarında (1,2,3,4,5,6,7,8. ve 9-10-11-12. sınıf) açık veya örtük bir şekilde bulunan sevgi değer ifadelerine göre yapılmıştır. Her yöreye ait en az 1 türkü, sözlerinde bulunan değer ifadelerini örneklendirilecek şekilde gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkülerde sevgi değeri, türkülerde değer kavramları, müzikte değer kavramları

EXAMINATION OF EASTERN ANATOLIA TURKUS IN TERMS OF LOVE VALUE CONCEPT

ABSTRACT

Values are important for people, who are social beings, to communicate with each other in a healthier way. Values are good, right, accepted situations, personal or social preferences. Values have been categorized in many ways, both internationally and nationally. The Ministry of National Education, on the other hand, gathered values under ten root titles (justice, friendship, honesty, self-control, patience, respect, love, responsibility, patriotism and helpfulness). Among these values, the value of love has a very important place in human life. This value is perhaps at the forefront of value types in terms of meeting psychological needs. There are many ways to convey values to individuals. In these ways, it can be said that music is one of the leading value transfer tools because it appeals to more than one sense organs and is interesting. Among the music genres, Turkish Folk Music is thought to be of great importance in terms of reflecting the feelings, values and lifestyle of the Turkish people and transferring the values from generation to generation. Based on this idea, it is aimed to examine the folk songs of the Eastern Anatolia region in terms of love value. The study is important in terms of examining the folk songs of the Eastern Anatolia region in terms of the concept of love and value. In the research, 969 spoken folk songs (broken hava and long hava with notes) belonging to the Eastern Anatolia region were examined and it was determined that the value of love was processed in 184 of these folk songs. The study group of the research consists of 184 oral folk songs in the TRT Repertoire located in the Eastern Anatolia region. The data source of the research consists of oral folk songs (broken-long havas) belonging to the Eastern Anatolia region in the TRT Turkish Folk Music repertoire. The analyzes of these folk songs were made according to the express or implicit love value expressions in the music lesson curriculum (1,2,3,4,5,6,7,8th and 9-10-11-12th grades). At least 1 folk song belonging to each region is shown in a way to exemplify the value expressions in their words.

Keywords: Love value in folk songs, value concepts in folk songs, value concepts in music

GİRİŞ

Bireylerin temel gereksinimlerini karşılamaları, yaşamları açısından son derece önemli olmakla beraber tek başına yeterli değildir. Değerler, sosyal bir varlık olan insanların, birbirleriyle daha sağlıklı bir şekilde iletişim kurmaları açısından önemli olmakla beraber, bireylerin, arzu edilen ve istendik yönde eylem sağlamaları açısından önemli kazanımlar olarak kabul edilmektedir (Schwartz ve Sortheix, 2018: 2).

Değerler, iyi, doğru, kabul edilen davranışlar, kişisel veya sosyal tercihlerdir (Halstead, 1996: 13). Değerler alanında birçok çalışma ve araştırma yapmış olan sosyal psikolog Milton Roceach değerleri yapılması ve kaçınılması toplumca uygun görülen sosyal bir eylem olarak tanımlamaktadır (Dakir, Fauzi ve Anvar, 2020: 1608). Bu bilgiler doğrultusunda değerlerin, bireylerin birbirleriyle daha uyumlu bir şekilde yaşamaları, toplumca uygun görülen/arzu edilen davranışlarda bulunmalarını sağlayan ve bireyi toplumla bütünleştiren davranış normları olduğu söylenebilir.

Uluslararası ve ulusal anlamda değerler alanında (envanter geliştirme, sınıflama yapma vs.) çalışmalar yapmış olan birçok filozof, psikolog ve sosyal psikolog bulunmaktadır. Bu düşünürler, değerler alanında pek çok sınıflamaya gitmişlerdir.

Roceah değerleri; temel (Başarı, özgürce seçim, eşitlik, erdem, vs) ve araç değerler (Cesaret, sorumluluk, gerçeklik, tutku vs.) olarak sınıflarken (Yazıcı, 2006: 502), Spranger; sosyal, politik ekonomik, dini, teorik ve estetik değerler olarak altı ayrı kategoriye ayırmıştır. (Puente, Awkard, Tesh ve Southard, 1986: 880). Schwartz; Başarı, iyilik, uygunluk, hazcılık, güç, güvenlik, özyönelim, uyarılım, geleneksellik olarak sınıflandırmıştır (Spini, 2003: 5). Millî Eğitim Bakanlığı ise müzik öğretim programında (tüm öğretim programlarında olduğu gibi) değerleri on kök değer adı altında incelemiştir (MEB,2018);

Şekil 1. Millî Eğitim Bakanlığınca Belirlenen On Kök Değer

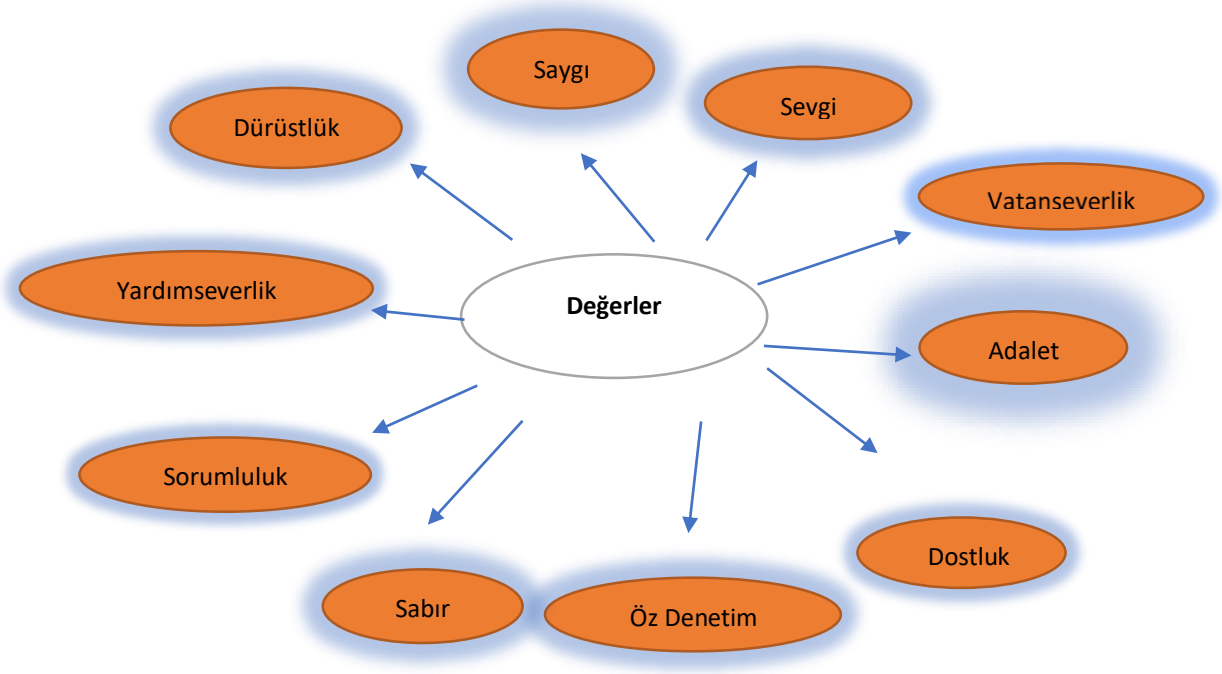

Sevgi Değeri

Bireylerin yaşamlarında fizyolojik ve psikolojik birçok gereksinimi bulunmaktadır. Psikolojik gereksinimlerin belki de en başında sevgi ihtiyacı gelmektedir. Sevginin bireyler için en önemli insani değerlerden biri olduğu söylenebilir.

İhtiyaçlar hiyerarşisinin temsilcilerinden Maslow (1954: 3)'a göre insanın sevgiye olan ihtiyacı kutsaldır. Tüm ihtiyaçlar içerisinde sevgi, güven ihtiyacından sonra gelmektedir. Mevlana, insanı hem bedeniyle, hem bilinciyle, hem düşüncesiyle hem de belleğiyle sevebilen tek varlık olarak nitelendirmiştir. Her türlü sevgiyi yücelten Mevlana, bir başkasını sevenin kendisini, tüm insanlığı, evreni hatta Tanrı'yı sevebileceğini vurgulamaktadır (Kayadibi, 2007:11). Bu bilgilerden hareketle sevginin neredeyse güven ihtiyacı kadar insan hayatında önemli bir yerde ve kutsal bir değer olduğu anlaşılmaktadır.

Türk Halk Müziğinde Değerler

Değerleri bireylere aktarmanın birçok yolu vardır. Bunların en önemlilerinden birinin bireylerin duygu ve düşüncelerini etkileyici ve kolay bir şekilde ifade etme biçimlerinden biri olan müzik olduğu düşünülmektedir (İmik, 2012: 48). Sadece seslerin oluşturduğu bir sisteme değil aynı zamanda etnolojik bir yapıya bağlı sosyal davranışların kazandırılmasını sağlayan müzik, bir toplumun kimliğini oluşturan ögelerin dışa vurumudur (Kaplan, 2005 akt; Göher Vural, 2011: 398). Uluslararası literatürde *"Folk Music"* olarak nitelendirilen halk müziklerinin ise bir toplumun kültürü, duygu düşünceleri, yaşam tarzları ve değerlerini ortaya koyan önemli bir tür olduğu söylenebilir. Türk toplumunda ise bu türün en önemli temsilcisi Türk Halk Müziğidir.

Türk Halk Müziği Türk halkının yüzyıllardan beri kendilerine ait olan yöresel çalgı ve şivesiyle seslendirerek sevincini/üzüntüsünü paylaştığı aşıklık geleneğini içerisinde barındıran bir türdür (Yurga, 2002: 13). Bu tür halkın öz değerlerine doğrudan hitap ettiği için hiçbir şekilde halkın duygu ve düşünce ve değerlerinden ayrı tutulamaz (Yücel, 2011: 2).

Yapılan çalışma Doğu Anadolu yöresine ait türkülerde değerlerin incelenmesi üzerine olup yörelere göre değerlerin incelenmesi ile ilgili yeterince çalışma yapılmadığı incelenmiştir. Bu bilgiler ışığında yapılan çalışmanın ilgili alanyazına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada Doğu Anadolu yöresine ait türkülerin sevgi değeri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, Doğu Anadolu yöresine ait türkülerin sevgi değeri açısından incelenmesi yönüyle önem taşımaktadır.

Bu bağlamda araştırmanın problem cümlesi "Doğu Anadolu yöresine ait olan türküler incelendiğinde Millî Eğitim Bakanlığı öğretim programında belirtilen hangi kök değerler ne düzeyde kullanılmıştır?" biçiminde oluşturulmuştur. Buradan hareketle araştırmanın alt problemleri şu şekilde oluşturulmuştur:

1. Sevgi Değeri İçeren Doğu Anadolu yöresine ait olan türkülerin illere göre dağılımı nasıldır?
2. İçerisinde *"Sevgi"* Değeri Barındıran Doğu Anadolu Yöresine Ait Olan Türküler Hangileridir?
3. Doğu Anadolu yöresine ait olan türkülerin Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen kök değerlerden biri olan sevgi değeri açısından ne şekilde işlenmiştir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma Doğu Anadolu türkülerinde yer alan sevgi değer unsurlarını belirlemeye yönelik olan nitel yöntemin kullanılmış olduğu bir araştırmadır. Nitel araştırma, bireyler veya grupların sorununa yükledikleri anlamlara değinen, araştırma problemlerinin incelenmesinin ve kuramsal çerçevenin kullanımının sağlanmış olduğu araştırmalardır (Creswell, 2021: 45).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini TRT Repertuvarında yer alan türküler, örneklemini ise TRT repertuvarında yer alan Doğu Anadolu Yöresine ait 969 adet türkü (kırık havalar ve notası bulunan uzun havalar) oluşturmuştur.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Doğu Anadolu bölgesinde yer alan TRT Repertuvarında mevcut olan 969 adet türkü (kırık havalar ve notası bulunan uzun havalar) oluşturmaktadır. İncelenen 184 türküde sevgi değerine rastlanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri kaynağını TRT Türk Halk Müziği repertuvarında yer alan Doğu Anadolu yöresine ait sözlü türküler (kırık hava ve uzun havalar) oluşturmaktadır. Doğu Anadolu yöresine ait olan türküler Word Programına yazılmış olup müzik dersi öğretim programlarında (1,2,3,4,5,6,7,8. ve 9-10-11-12. sınıf) açık veya örtük bir şekilde bulunan sevgi değerini içerisinde barındırdığı değer yargılarına göre analizleri yapılmıştır. Türkülerin sözlerinde değer ifadelerinin kullanıldığı yerler örneklendirilmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışmada, İçerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinin amacı, toplanacak olan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amaçla bu analizde toplanan verilerin kavramsallaştırılması, kavramsallaşan verilerin ise mantıklı bir şekilde düzenlenmesi ve bu verileri açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

BULGULAR

Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

1. "Sevgi değeri içeren Doğu Anadolu yöresine ait olan türkülerin illere göre dağılımı nasıldır?" alt problemine yönelik aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır;

Tablo 1. Sevgi değeri içeren Doğu Anadolu yöresine ait türkülerin illere göre dağılımları

İller	f	%	İller	f	%
Ağrı	2	1,08	Iğdır	3	1,63
Ardahan	2	1,08	Kars	23	12,5
Bitlis	4	2,17	Kars Erzurum	1	0,54
Doğu Anadolu	2	1,08	Malatya	15	8,15
Elazığ	30	16,30	Muş	3	1,63
Erzincan	32	17,39	Tunceli	4	2,17
Erzurum	51	27,71	Van	12	6,52
Hakkari	1	0,54			

Tablo 1'de sevgi değeri içeren Doğu Anadolu yöresine ait türkülerin illere göre dağılımları incelenmiştir. Sevgi değeri içeren türkülerin %27,71'inin (f=51) Erzurum, %17,39'unun (f=32) Erzincan, %16,30'unun (f=30) Elazığ, %12,5'inin (f=23) Kars, %8,15'inin (f=15) Malatya, %6,52'sinin (f=12) Van, %2,17'sinin (f=4) Bitlis ve Tunceli, 1,63'ünün (f=3) Iğdır ve Muş, %1,08'inin (f=2) Ağrı, Ardahan ve Doğu Anadolu (türküler künye bilgilerinde bu şekilde belirtilmiştir), %0,54'ünün (f=1) ise Hakkari ve Kars Erzurum yöresine ait olduğu görülmektedir.

İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

1. "İçerisinde *"Sevgi"* Değeri Barındıran Doğu Anadolu Yöresine Ait Olan Türküler Hangileridir?" alt problemine yönelik aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır;

Tablo 2. İçerisinde "Sevgi Değeri Barındıran Doğu Anadolu Yöresine Ait Olan Türküler

İller	Türküler	İller	Türküler
Ağrı	Ağrı Dağından Uçtum	Elazığ	Gamze Deler
	Küpkıran Buz Bağladı		Beşiri Hoyrat
Ardahan	Bir Çift Gavlak Koşarım		Hicaz Gazel
	Kemer Ağır Kalkmıyor	Erzincan	Adam Ağlatan Oldum
Bitlis	Gızlar Gızlar Gelim Mi		Akşamın Vakti Geçti
	Kemerini Takmış Beline		Aşıklarda Olan Efkar
	Memmi		Bir Ay Doğar Pasen'den
	Yoldan Geçen Yolcu Kardeş		Bir Güzelin Aşığıyım Erenler
Doğu Anadolu	Gel Yahu Gel Sen De Sırrı Faş Etme		Böyle İkrar İlen
	Şu Giden Nerelidir		Bu Dünyada Muradıma Erdim Diyen Yalan Söyler
Elazığ	Al Eyvanda Han Kalmadı		Bugün Günlerden Cumadır Cuma
	Baba Bugün Dolan Gözler		Bülbül Havalanmış
	Bahçalarda Bal Erük		Bülbül Yuva Yapmış
	Bebek		Büyük Cevizin Dibi
	Bir Şuh-İ Sitemkar Yine Saldı Beni Derde		Cıhar Attım
	Bir Taş Attım Çaya Düştü		Ela Gözlerini Sevdiğim Dilber
	Bizim Dağlar		Ela Gözlü Pirim Geldi
	Bülbülüm Bağ Gezerim		Elif Dedim Be Dedim
	Çayın Öte Yüzünde		Ellere Yar Desem Yar Bana Küser
	Dağlarda Meşelerde		Evlerinin Önü Tahta Daraba
	Ev Süpürür Toz Eder		Erzurum Ovaları
	Gel Benim Gelin Yarim		Gız Senin Derdinden
	Gelin Ağlar Yaşın Yaşın		Gitme Durnam Gitme
	Güvercin Vurdum Kalkmaz		İlahi Dostun Bağına
	Her Kitabe Kim Leb-İ Hadisin Yazalar		İsmini Sevdiğim Saadetli Dostum
	Bacılar Semahı		Kara Herge Su Vurdum
	İndim Yarin Bahçesine		Köprüye Binemedim
	Kalede Kavun Yerler		Meşenin Tepesinden
	Kar Mı Yağmış Şu Harput'un Başına		Oğlan Adın Hürişen
	Kara Erük Çağala		Pencereden Taş Gelir
	Kaşları Oydu Beni		Sarı Kilim Örmezler
	Kaşların Keman Senin		Sevenlere Gönül Verdim
	Kevengin Yollarında		Tası Suya Daldırdım
	O Yanı Pembe		Yarim Senden Ayrılalı
	Oy Akşamlar Akşamlar		Yeni Hamamamın Üstüyem
	Yeşil Yaprak Arasında Kırmızı Gül Goncesi		
	Yüksek Minarede Kandiller Yanar		

İller	Türküler	İller	Türküler
Erzurum	A Güzel Dolan Da Gel		Uzun Avlu Çift Sandık
	Al Mendilim		Ülkerler Teraziler
	Arabam Mazılıdır		Yemeklerden Üç Yemek Var Sevilir
	Aşşahdan Gelirem Yüküm Eriktir		Yemenim Turalıdır
	Ay Aydındır Ayılmaz		Yoncayı Bellediler
	Aya Bak Nice Gider		Yüksek Minarede Ezan Okunur
	Bahçayı Bellediler	Hakkari	Berçalan Yaylaları
	Beni Sorma Bana	Iğdır	Amman Avcı Vurma Beni
	Bir Gurşun Atacağım		Asker Olup Vatana Hizmet Eylerem Men
	Bir İnce Yağmur Yağar		Iğdır'ın Al Alması
	Bu Abdal Postudur	Kars	Akşamdı Ezan Vakdı
	Bu Derenin Geveni		Al Kayadan At Beni
	Bu Dünyada Muradıma		Ardahan'ın Yollarında
	Cigara Attım Yara		Ay Dağlar Sende Gözüm Var
	Çığrık Benim Tel Benim		Ay Garagaş
	Çıktım Kerpiç Duvara		Ay Gız Adın Amandır
	Çitin Ucu Değirmi		Ay Gız Kimin Gızısan
	Derede Gum Gaynıyor		Ay Sallanıp Geden Yar
	Ela Gözlüm Ben Bu Elden Gidersem		Bağa Girdim Üzüme
	Ha Bu Diyar		Dağdan Kestim Dirgenlik
	Erzurum Bir Diktedir		Dağlarda Duman Gözeldi
	Erzurum'un Dağında		Gelmişem Gidemenem
	Gar Yağar Bardan Bardan		Gızıl Üzüh Rahladı
	Gara Çuhalım Oğlan		Han Nigar'ım Benden Yüzün Çevirme
	Guşburnu Pürlenir Mi		Kağızman'da Tuz Dağı
	Güzeller Bezenmiş Toya Giderler		Maral Gezer Dağ Üste
	Hak'ka Teslim Olmuşum		Maşin Gelir Harali
	Haziran'ı Temmuz'u Getirdik Dize		Mirze Oğlan Adı Beydi Gel
	Kale Kaleye Karşı		Olam Boyun Gurbanı
	Kapıda Gavun Yerler		Pınar Başında Durma
	Karanfili Gül Dalında Eğende		Tez Gel Oğlan
	Karşı Geçeye Geçerem		Uca Dağlar Başında
	Karşıda Hayvalıklar		Yılan İnceden Öter
	Kekliğim İzi Kanlı	Kars Erzurum	İrevan'ın Dik Yokuşu
	Kiremit Bacaları	Malatya	Ay Doğdu Mu Doğdu Mu
	Kutnu Döşek Yüzledim		Beni Dertten Derde Saldın
	Liverimin Kaytanı		Bir Can Bir Canı Severse
	Martinim Atılmıyor		Boran Geldi Kış Geldi
	Narman Kazasında Bir Gelin Gördüm		Dam Başında Duran Kız
	Nasıl Methedeyim		Dereden Duman Kalktı
	Ocak Başında Leğen		Ela Gözlerini Sevdiğim Dilber
	Pınarın Başı Güzel		Elinde De Şişe
	Sarı Kız		Kara Tiren Gelmez M'ola
	Selam Olsun Size		Karşıdan Karşıya
	Tarla Tumbu Yumuşak		Kayadan Öküz Bakar

İller	Türküler	İller	Türküler
Malatya	Kime Kin Ettin De Giydin Alları	Van	Ah Le Ana
	Maydonosu Derende		Ben Giderim Erek Yolu
	Sürüne Sürüne Geldim İlinize		Boyakçı'nın Gelini
	Yüce Dağdan Bir Yol İner		Ezem Ezeden Oğlan
Muş	Kaleden Kaleye Ben Gördüm Oni		Gel Beri Yar
	Kalenin Bedenleri		Gidersen Uğur Ola
	Mektebin Bacaları		Garşıdan Yar Geliyor
Tunceli	Ela Gözlerini Sevdiğim Dilber		Mendi Yoldum Bahçadan
	Evleri Taş Başında		O Süsem O Sünbül
	Siyah Perçemlerin Gonca Yüzlerin		Su Gelir Millendirir
	Siyahtır Kaşların Hatmi Yüzlerin		Yeri Yeri Durnam
			Zap Suyu Derin Akar

Doğu Anadolu yöresine ait 969 adet türkü sevgi değer kavramı açısından incenmiş olup 184 türkü (kırık havalar ve notası bulunan uzun havalar) içerisinde sevgi değerine rastlanmıştır.

Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

3. "Doğu Anadolu yöresine ait olan türkülerin Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen kök değerlerden biri olan sevgi değeri açısından ne şekilde işlenmiştir?" alt problemine yönelik aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermek olarak tanımlanan (TDK, 2022) sevgi değerinin bireylerin yaşantısında büyük öneme sahip olduğu söylenebilir. TRT Repertuvarında Doğu Anadolu yöresine ait 969 adet türkü incelenmiştir. Bu derece önemli olan sevgi değerine Doğu Anadolu yöresine ait 184 türküde rastlanılmıştır.

Doğu Anadolu yöresine ait türkülerde incelenen sevgi değeri, evlat sevgisi, eş sevgisi, sevgiliye duyulan sevgi, beğenilen kişilere duyulan sevgi, ilahi sevgi gibi çeşitli şekillerde görülmüştür. Çalışmamızda Doğu Anadolu yöresinde bulunan türküler içerisinde "sevgi" değeri ile ilgili yapılan tespitler ile aşağıdaki dizelerde örneklendirilmiştir:

Ağrı yöresine ait *"Ağrı Dağından Uçtum"* adlı türküde *"sevgi"* değeri şu şekilde belirtilmiştir:

"Karşıdan gelen dilber

Beni yürekten vurdu beni ciğerden vurdu"

Ardahan yöresine ait *"Bir Çift Gavlak Koşarım"* adlı türküde *"sevgi"* değeri, aşağıdaki dizelerde görüldüğü üzere belirgin bir şekilde vurgulanmıştır:

"Ben bir güzel yar sevdim (leylani leylani)

Gözü gök kaşı kara (can leylani leylani)"

Bitlis yöresine ait *"Gızlar Gızlar Gelim mi"* adlı türküde *"sevgi"* değeri, aşağıdaki dizelerde olduğu şekildedir:

"Dut ağacı burmalı

Gölgesinde durmalı

İki yar sevenleri

Hançer ile vurmalı"

Doğu Anadolu yöresine ait olan *"Gel Yahu Gel Sen De Sırrı Faş Etme"* adlı türküde *"sevgi"* değeri aşağıdaki dizelerde görüldüğü gibi belirtilmiştir:

"Sümmani'yem eder sevdin sevilme

Halden bilmeyene sırrını deme

Sevildiğin yere çok gidip gelme

Kesilir muhabbet itibar olmaz"

Elazığ yöresine ait olan *"Al Eyvanda Han Kalmadı"* adlı türküde *"sevgi"* değeri aşağıdaki dizelerde görüldüğü gibi belirtilmiştir:

"Al eyvanda hal işlerim

Hançerimi gümüşlerim

Hem severim hem düşlerim"

Erzincan yöresine ait olan *"Adam Ağlatan Oldum"* adlı türküde *"sevgi"* değeri aşağıdaki dizelerde görüldüğü gibi belirtilmiştir:

"Zülüf sıra yüz örtmez

Sevda serimden Gitmez

Senin bana ettiğin

Gavur İslama etmez"

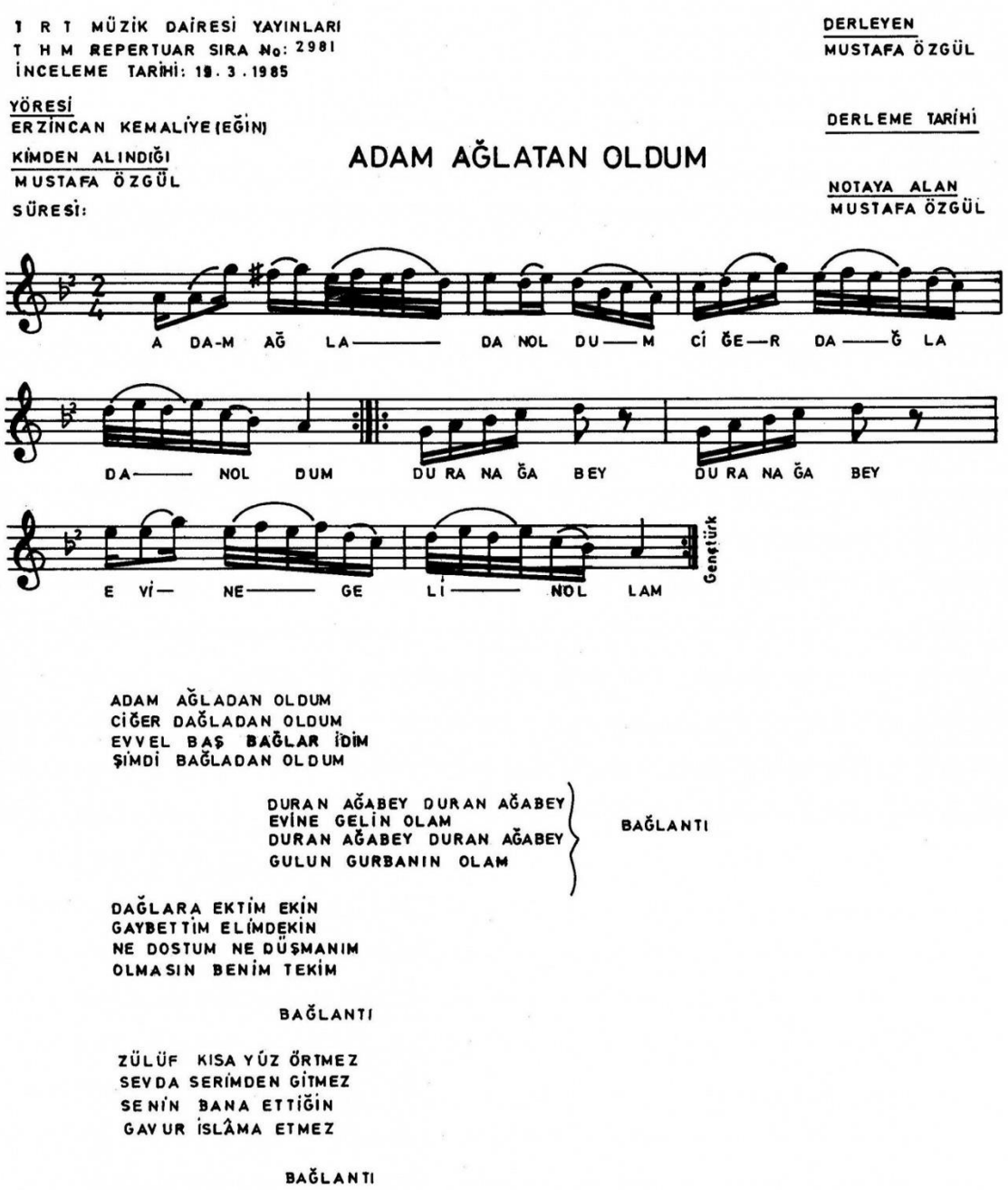

Resim 1. Erzincan Kemaliye Yöresine Ait Olan *"Adam Ağlatan Oldum"* Türküsü

Erzurum yöresine ait olan *"Al Mendilim"* adlı türküde *"sevgi"* değeri aşağıdaki dizelerde görüldüğü gibi belirtilmiştir:

"Al mendilim kaldı kaya başında
Bir yar sevdim on üç on dört yaşında
Kalem oynar kirpiğinde kaşında"

Hakkari yöresine ait olan *"Berçalan Yaylaları"* adlı türküde *"sevgi"* değeri dizelerde görüldüğü üzere vurgulanmıştır:

"Hey hey Gülnaz Gülnaz
Severim buraları
Gülzar karşıdan gelir
Terlemiş yanakları"

Iğdır yöresine ait olan *"Aman Avcı Vurma Beni"* adlı türküde *"sevgi"* değeri dizelerde görüldüğü üzere vurgulanmıştır:

"Bir daş attım çaya düştü
Çaydan bir çift (ay balam) sana uçtu
Menim könlüm sene düştü
Senin könlün (ay balam) kime düştü"

Kars yöresine ait olan *"Akşamdı Ezan Vakdı"* adlı türküde *"sevgi"* değeri dizelerde şu şekilde vurgulanmıştır:

"Akşamdı ezan vahdı (oy aman oy aman ay amandı)
Goncalar gezen vahdı (o yarin gaş gözü ne yamandı)
Men o yari sevmişem (oy aman oy aman ay amandı)
Tarlalar hazan vahdı (o yarin gaş gözü ne yamandı)"

Kars Erzurum yöresine ait olan *"İrevan'ın Dik Yokuşu"* adlı türküde *"sevgi"* değeri aşağıdaki dizelerde görüldüğü gibi belirtilmiştir:

"İrevan'da men işlerem (oraya giden değilem)
Saç bağımı gümüşlerem (kız seni seven değilem)
Hem severem hem okşaram (vallah yalan değilem)"

Malatya yöresine ait olan *"Boran Geldi Kış Geldi"* adlı türküde *"sevgi"* değeri aşağıdaki dizelerde görüldüğü gibi belirtilmiştir:

"Kar yağar kar üstüne
Yar sevmem yar üstüne"

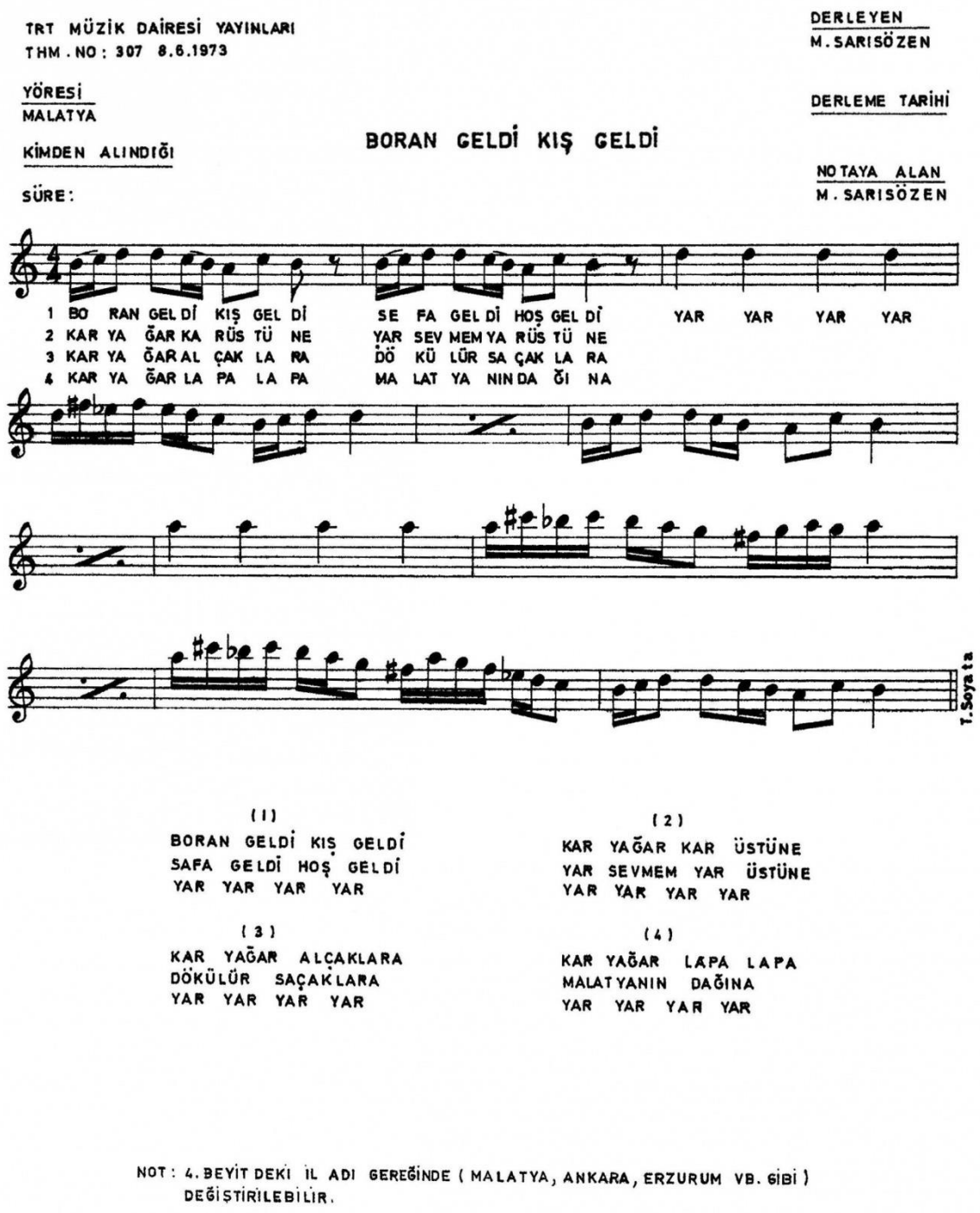

Resim 2. Malatya Yöresine Ait Olan *"Boran Geldi Kış Geldi"* Türküsü

Muş yöresine ait olan *"Kaleden Kaleye Ben Gördüm Oni"* adlı türküde *"sevgi"* değeri aşağıdaki dizelerde görüldüğü gibi belirtilmiştir:

"Kaleden kaleye ben gördüm onu
Mavidir şalvarı şal-ı keyani
El alem içinde ben sevdim onu"

Tunceli yöresine ait olan *"Ela Gözlerini Sevdiğim Dilber"* adlı türküde *"sevgi"* değeri şu şekilde işlenmiştir:

"Ela gözlerini sevdiğim dilber
Göster cemalini görmeye geldim
Buselerin derde derman dediler
Gerçek mi sevdiğim sormaya geldim"

Van yöresine ait olan *"Boyakçının Gelini"* adlı türküde *"sevgi"* değeri şu şekilde işlenmiştir:

"Su gelir taşa değer
Kirpikler gaşa değer
Ele bir yar sevmüşem
Yedi gardaşa değer"

TARTIŞMA VE SONUÇ

Doğu Anadolu yöresine ait 969 adet türkü sevgi değer kavramı açısından incenmiş olup 184 türkü (kırık havalar ve notası bulunan uzun havalar) içerisinde sevgi değerine rastlanmıştır. Tablo 1'de Doğu Anadolu yöresine ait sevgi değerini içerisinde barındıran türkülerin illere göre dağılımları incelendiğinde sevgi değerinin en yoğunlukta işlendiği yörelerin sırasıyla %27,71 Erzurum, %17,39 Erzincan ve %16,30 Elazığ yöreleri olduğu görülmüştür. Sevgi değerinin en az işlendiği yörelerin ise %1,08 Ağrı, Ardahan ve Doğu Anadolu, %0,54 ise Hakkari ve Kars Erzurum yöreleri olduğu tespit edilmiştir.

Elde edilen bulgular sonucunda Doğu Anadolu yöresine ait türkülerde mevcut olan değerlerin daha çok Türkiye'nin Kuzeydoğu Anadolu bölgesinde yoğunlukta olduğu söylenebilir. Tablo 2'de Doğu Anadolu yöresine ait türküler sevgi değeri açısından incelendiğinde Erzurum, Erzincan ve Elazığ yörelerindeki türkülerde sevgi değerinin yoğunlukta olduğu, Ağrı Ardahan, Doğu Anadolu, Hakkari ve Kars Erzurum bölgelerinde ise sevgi değerinin diğer yörelerden daha az işlenmiş olduğu görülmektedir. Üçüncü alt problem incelendiğinde ise sevgi değerinin bölgelerde bulunan tüm illerde ne şekilde işlendiğinin ortaya koyulduğu görülebilir.

Araştırmamızdan elde edilen sonuçlar ile yapılan diğer bazı araştırma sonuçlarının benzerlik göstermiş olduğu görülmektedir. Aliağaoğlu (2018)'nun Türkülerde Erzurum'u anlatan çalışması sonucunda Erzurum ilinin vatansever bir il olduğunu ortaya koymuştur. Bunun da türkülere yansıyış şeklini göstermiştir. Nitekim Kurt (2022) Halkın sözlü gelenek ile sunmuş olduğu ürünlerin, kültürel mirasa dair belge niteliğinde olduğundan sözetmiştir. Buradan da halkın duygu-düşünce, yaşayış tarzları ve değerlerinin türkülere yansıyabildiği söylenebilir.

Van yöresine ait türkülerde sevgi, dürüstlük ve doğruluk gibi değerleri tema adı altında inceleyen Taşdelen (2007) Van türkülerinde sevgi, dürüstlük ve doğruluk gibi değerlerin mevcut olduğunu belirtmiştir.

ÖNERİLER

Türkiye'deki Bölgeler ve bu bölgelerdeki değerler üzerine yeterince çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu alanda yapılan çalışmaların nicelik yönüyle arttırılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Aliağaoğlu, A. (2018). Türkülerde Erzurum. Bir Şehir Kimliği Çalışması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (44), 14-25.

Creswell, J. W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Siyasal kitabevi, 45

Dakir, D., Fauzi, A., & Anwar, K. (2020). Pesantren Quality Management Government Intervention in the Policy of the Pesantren Law in Indonesia. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, *14*(3), 1608.

Halstead, J. M. (1996). Values and values education in schools. *Values in education and education in values*, *13.*

İmik, Ü. (2012). Türk kültürünün yaşatılmasında müziğin önemi ve genç dinleyiciler üzerindeki etkileri, 48.

Kayadibi, F. (2007). Mevlâna'da Sevgi, Birlik Ve Barış. *Journal Of Istanbul University Faculty Of Theology*, (16), 1-20, 11.

Kurumu, T. D. (2022). Yazım kuralları.

Kurt, B. (2022). Türk Kültüründe Kolektif Yaratıcılığın Bağlam Temelli Estetik Yansımaları: Malatya Yöresi Diyaloglu Türküleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *32*(1), 65.

Maslow, A. H. (1954). Motivation and Personality. Harper & Row, 3.

Milli Eğitim Bakanlığı (2018). 2018 ilkokul ve ortaokul müzik dersi öğretim programı 1-8. sınıflar. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları

MEB. (2018). 2018 ortaöğretim müzik dersi öğretim programı 9-12. Sınıflar. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Puente, A. E., Awkard, J., Tesh, T., & Southard, D. (1986). Values of psychology and nonpsychology majors. *Psychological reports*, *59*(2), 880-882, 880.

Schwartz, S. H., & Sortheix, F. (2018). Values and subjective well-being. *Handbook of well-being,* 2

Spini, D. (2003). Measurement equivalence of 10 value types from the Schwartz value survey across 21 countries. *Journal of cross-cultural psychology*, *34*(1), 3-23, 5.

Taşdelen, V. (2007). Van türküleri Üzerine Bir Deneme. III. Uluslararası Van Gölü Havzası Sempozyumu Bildiri Metinleri, Van, Türkiye, 6 - 08 Haziran 2007, ss.372-379.

TRT Türk Halk Müziği Elektronik Nota Arşivi.

Vural, F. G. (2011). Türk Kültürünün Aynası: Türküler. *Fine Arts*, *6*(3), 398.

Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimi'ne Genel Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (19), 502.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin yayıncılık.

Yurga, Cemal. 20. Yüzyılda Türkiye'de Popüler Müzikler. Ankara: Pegem A Yayınları, 2002, 13.

Yücel, H. (2011). Türk halk müziği üzerine bir inceleme. *Akademik Bakış Dergisi*, *26*(1), 2.

SMART DOOR LOCK

Hanıs Nazırah Bıntı Rosdı
Electrical Engineering Department,
Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah Polytechnic, Shah Alam, Selangor Malaysia, hnsnzrh03@gmail.com,

Emy Satıra Azrın Bıntı Mohamed Hakke
Electrical Engineering Department,
Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah Polytechnic, Shah Alam, Selangor Malaysia, emy@psa.edu.my

ABSTRACT

In recent trends, smart buildings have become the base for the Internet of Things (IoT). The usage of the internet is increased by connecting the devices in the homes to make the places more comfortable, provident, delightful, and secure. Traditional house locks are getting out of date. Smart door lock is commonly used nowadays in most homes. Smart door lock looks more sophisticated and makes home security safer. With smart door lock you don't have to physically open the door. Smart door locks are also not like other digital doors but are otherwise operated via Wi-Fi. Time is not wasted finding the door lock because the smart door lock can remotely lock the door. The proposed approach addresses a security aspect in smart home technologies, namely the door lock system. The door lock system determines the security by allowing the owner to monitor the buildings with a Smartphonecontrolled, Wi-Fi-connected system using NodeMCU ESP32. A microcontroller is chosen for this project is built to experiment and develop security breaches. Users can open or close the door lock by installing the developed android application on devices like tablets, smartphones, laptops, etc. by providing login credentials.

Keywords: Door lock, Wi-Fi, security, breaching

INTRODUCTION

The project I want to implement is smart door lock. The smart door lock project combines software and hardware where it is controlled through electric current and electronically controlled using applications on a smartphone. The function is the same as the traditional lock mango but the smart door lock does not require a regular lock. Locking or opening the door can be controlled on the app on a smartphone anywhere. Other additional features such as receiving notifications directly to the smartphone in the event of a hazard incident.

METHOD

There are two parts involved in this project which are hardware and software. For the hardware, this project uses a NodeMCU ESP32, solenoid lock, MC-38 door sensor and relay module. While the software is used to program the coding to the Arduino. An Arduino is used as a microcontroller. The relay Module is an electrically operated switch that is responsible for completing the connection of the solenoid lock and the power supply. To run the system, NodeMCU ESP32 should be powered by an electrical supply. For the security system, the MC-38 door sensor is used.

Figure 1 below shows the flowchart of the overall activities in developing the smart door lock.

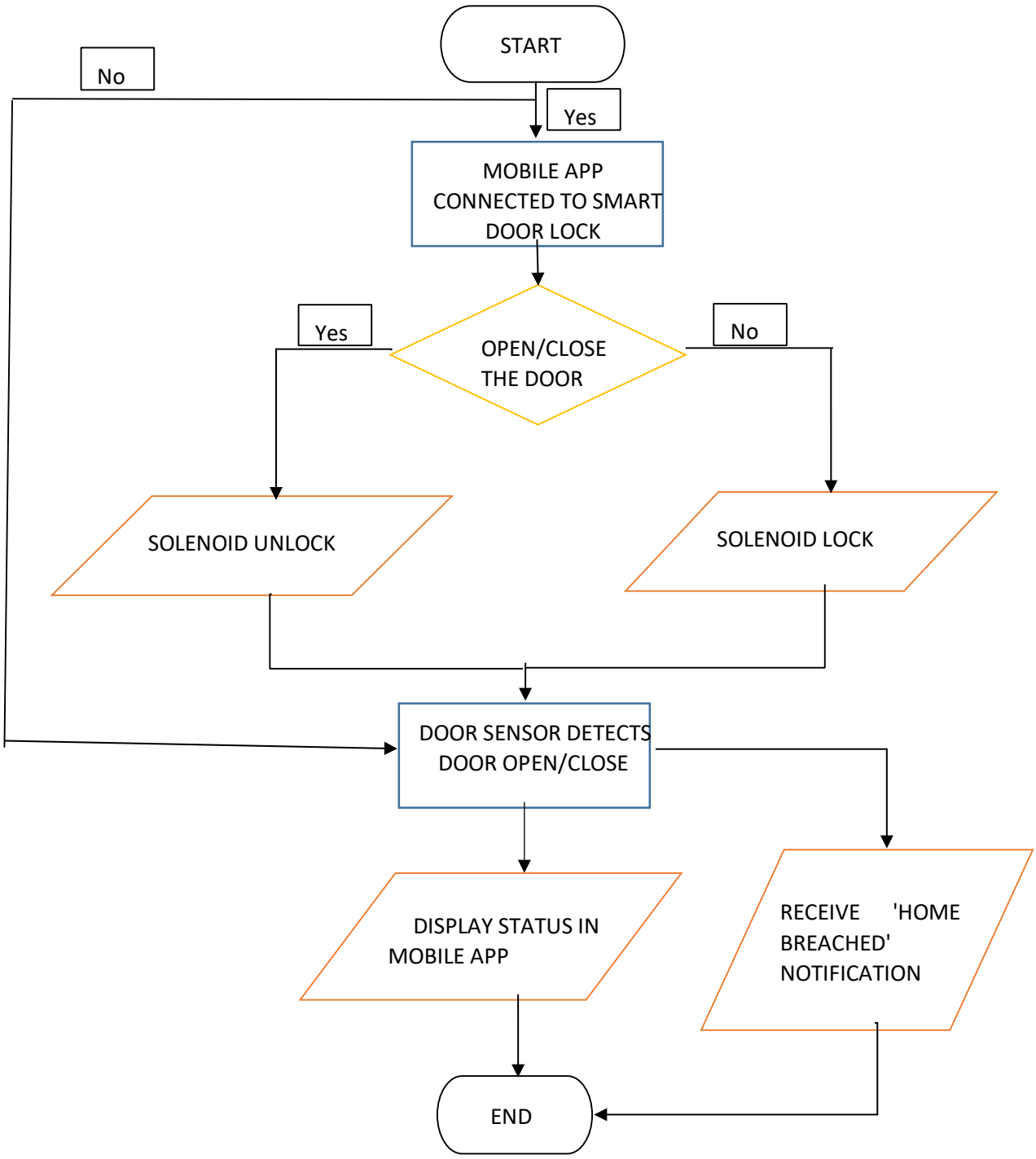

Figure 1. Flowchart of the Project

The flowchart shows the process of the smart door lock functioning. At first, people with a mobile app that is connected to a smart door lock have to open or close the door.

If people choose to open the door, the solenoid is unlocked which is the door is open. Then, the door sensor detects the door has opened it will display the status unlock in a mobile app. If people choose to close the door, the solenoid is locked which is the door is closed. Then, the door sensor detects the door has closed it will display the status lock in a mobile app.

In case their people want to open or unlock the door without a mobile application the people who own the mobile application will receive a 'home breached' notification.

Figure 2 below shows a block diagram of the IoT door lock system. It consists of the battery, solenoid lock, Arduino, relay module, Wi-Fi and NodeMCU ESP32. When the switch button is ON, the Wi-Fi will start blinking and connect to the Blynk. The door will lock or unlock the wheel when controlled through a smartphone. MC-38 door sensor will be attached to the door for the security system. The 'home breached' notification will be received on a mobile application.

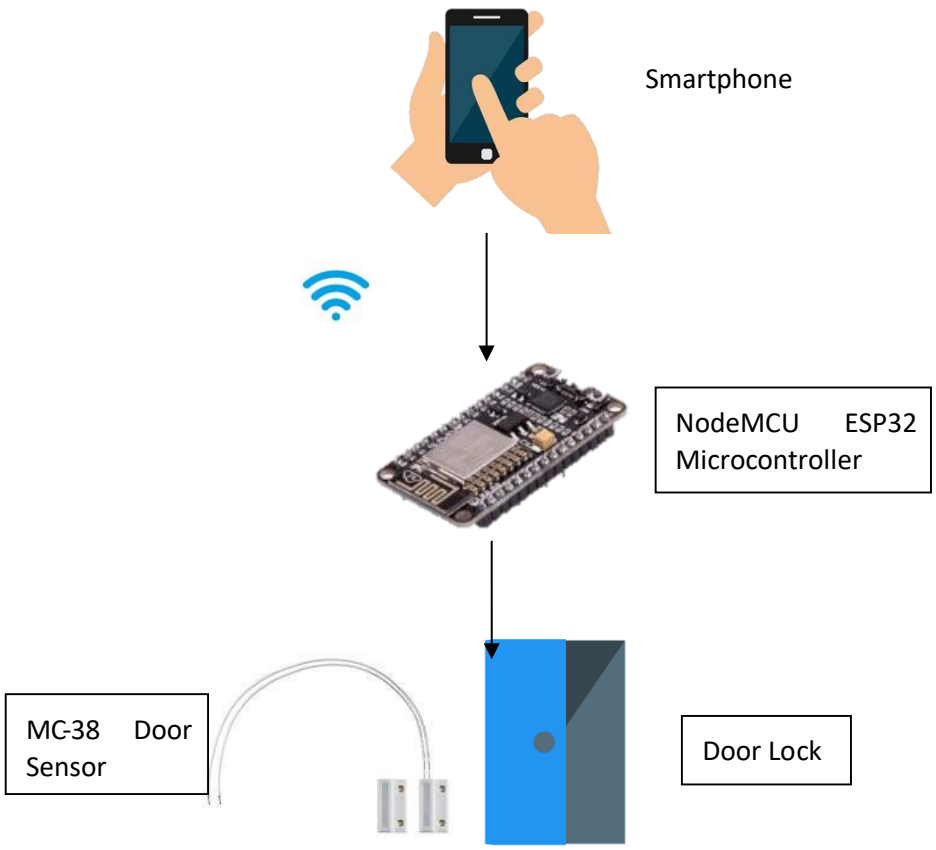

Figure 2. Block Diagram of the IoT Door Lock System

HARDWARE DEVELOPMENT

This project will undergo the process of design development. The process of designing is one of the crucial parts of developing foldable smart door lock. The hardware that use in this project is divided into 4 types which are NodeMCU ESP32, MC-38 Door sensor, solenoid lock and relay module. A relay module is used to lock or unlock the door. This relay module will be connected to the solenoid lock. Next, Arduino Uno. Arduino Uno allows to construct of programs in code segments to perform individual tasks. The code will be programmed in Arduino Uno to give instructions to other hardware to work. Then, the next hardware is the door sensor. The MC-38 door sensor will be used in this project. The door sensor is used for a foldable part and it is two magnetic sensors that are attached to the door. A Wi-Fi module is used to connect the device to the Blynk application. A 12V battery is also used as a power source for the relay module.

Figure 3 below shows the circuit diagram of the IoT door lock system.

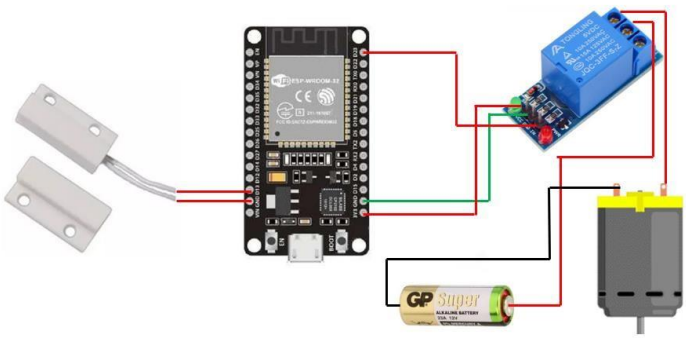

Figure 3. Circuit Diagram of IOT Door Lock System

PROJECT DESIGN

Figure 4 shows the design of the Smart Door Lock. Figure 5 shows the prototype of the project. The project consists of a door lock, a door sensor and a smartphone. The smartphone is connected to the project and the device operation is controlled by using the Blynk application on smartphone.

Figure 4. Design

RESULT & DISCUSSION

DATA	RESULT
Times period to lock or unlock the door using an application on a smartphone	LOCK = 2 second UNLOCK = 2 second
Times period to receive a notification when the door is breached	Less than 1 minute
Range of Wi-Fi connection between application and ESP32	1 kilometre

CONCLUSION

In conclusion, this project was accepted by the public. Even though at the beginning of the project there are some problems such as difficult use and lack of value, the project can eventually be fixed and generally accepted. Such a project will take a long time to meet the established criteria. With the cooperation and guidance provided by the project supervisor, the project can be completed successfully. After various studies and experiments that have been done on this project, I was able to prove that the use of smart door lock has successfully helped all homeowners, all shop owners and all office workers as well as positively impacted the public as a whole, our project has met the criteria or objectives of the project as it can facilitate and can help people live a safe life. The system used is well received because it is easy to operate. Comparison with other methods further strengthens the usefulness of this project.

REFERENCES

[1] Kiranmai Chigurupati. (2021). Smart Door Lock System – Prototype. (1st ed.) [Online]. Available: https://www.learnelectronicsindia.com/post/smart-door-lock-system-prototype

[2] ArduinoGetStarted. (2021). Arduino-Door Sensor. (1st ed.) [Online]. Available: https://arduinogetstarted.com/tutorials/arduino-door-sensor

[3] Arun. (2018). WiFi Smart Door (Simplest Method). (1st ed.) [Online]. Available: IOT Smart Door (Simplest Method) - Arduino Project Hub

[4] IoT Design. (2020). IoT-based Smart Door Lock System using NodeMCU (1st ed.) [Online]. Available: https://iotdesignpro.com/projects/iot-based-smart-door-lock-system-using-nodemcu

[5] Ummi Annisa Binti Norarzemi, Mohd Shamian Zainal, Omar Abu Hassan, Mohd Hakimi Zohari, Danial MdNor, Shipun Anuar Hamzah, Masnani Mohamed, "Development of Prototype Smart Door System With IoT Application," Universiti Tun Hussein Onn Malaysia, Johor, Vol. 1No.1(2020) 245–256, 2020

[6] N. Hashim, N. F. A. M. Azmi, F. Idris, N. Rahim, "Smartphone Activated Door Lock using WiFi," Universiti Teknikal Malaysia, Melaka, OL. 11, No. 5, 2016

[7] G. Sowmya, G. Divya Jyothi, N Shirisha, K Navya, B Padmaja, "Iot Based Smart Door Lock System," Institute Of Aeronautical Engineering, Hyderabad, Telangana, 7 (3.6) 223-225, 2018

[8] Aleksander IBRO, Augusto WONG, Mario ZYLA, "Smart Door Lock," Worcester Polytechnic Institute, MQP MXC – 0580, 2019

[9] Shashidhar Rudregowda, " Smart Door Lock System," International Journal for Modern Trends in Science and Technology, Karnataka, India, ISSN: 2455-3778, 2019

DECISIVE PERSONALITY TRAITS IN MANIPULATION

Drd. Hânză LAURA

Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Chișinău, Moldova, Universitatea Andrei Șaguna, Constanța, Romania, laura.hinza@yahoo.com

ABSTRACT

The paper theoretically addresses the concept of manipulation, the different manipulation techniques used both in everyday life in different fields and especially in banking, by banking staff, depending on their role in the organization, depending on gender, in depending on his abilities. In the research part, the paper aims to identify manipulative behaviors according to the personality traits held by a person and to observe the manipulative behaviors adopted by him. Standardized, high-psychometric instruments such as the Rosenberg questionnaire, the empathic emotional maturity questionnaire, the FFPI inventory, and an own manipulation questionnaire that passed the validation and calibration phase on a sample of 30 people prior to the research were used in the paper. The group of participants consists of 60 people divided into two equal samples, women and men with different positions in different fields of activity. Banking manipulation, as well as manipulation in everyday life, exists everywhere, without being influenced by the field of activity. However, the question arises, in the banking field, in whose interest it is made: manipulation only in the interest of the one who exercises it (negative manipulation), manipulation in the interest of the manipulated person (positive manipulation), or manipulation that aims to satisfy both persons (double manipulation positive). Given the professional environment, ethics, the code of conduct regulated by the bank, both external and internal customers of the bank and internal (colleagues, bosses, subordinates) manipulation can only be a double positive, but there are significant differences depending on gender, the role played in the organization and the skills and personality traits held by the participants.

Keywords: Manipulation, banking, organization, influence

INTRODUCTION

When people hear the term manipulation some associate it with something negative, others with something positive, other people associate it with something demonic, others with something unethical, others feel nothing, or other people only see the meaning of the term as such.

Manipulation can be defined as a certain situation created premeditated to influence the reactions and behavior of manipulations in the sense desired by the manipulator. (Ficeac. B, p.30) Manipulation is the most convenient means of obtaining the desired result from others by causing them to pass through the filter of reason and analyze in such a way as to discover that the greatest satisfaction is to please a person or a group.

Manipulation aims to control an individual, the way he thinks, his behavior and reactions, influencing the feelings he has towards a person, event or situation. The result is submission, the individual not being able to make his own decisions, all his actions and feelings being influenced by the manipulator to achieve his goal.

The term manipulation can also be interpreted in another way as a remodeling of thinking, behavior and feelings determined by external factors, or by a pressure exerted by a manipulator who wants to achieve his own goal. According to Bogdan Ficeac, the manipulated person will become a simple extra. When influencing or persuasion is considered as manipulation, it can be said that they were done professionally and that their execution was perfect. As a rule, Neuro Linguistic Programming is called manipulation and can be categorized as such, considering that it uses advanced work tools that have immediate results and at a high level of quality.

From the definitions written above, it appears that each of them focuses on results, on the object of each process, manipulation, influencing, negotiation or persuasion. It is quite difficult to make a distinction between the four terms.

However, synthesizing the 4 terms, I considered that negotiating, influencing and persuading refer to a precise action in a certain sense:

- to negotiate: to treat with a view to concluding a contract, an interactive process of interpersonal communication or between two groups, which aims to obtain a common understanding regarding a course of action, to resolve a conflict, or to obtain an individual or collective advantage in what looks at the outcome of the dialogue.
- to influence: to modify through an influence, is an action that a person exerts on another (deliberately, to change his character, evolution, or involuntarily, through the prestige, authority, power he enjoys).
- to persuade: the gift of persuasion, the action of persuading in one way or another someone to do or choose a certain thing.

These terms overlap in most cases, in the sense that in a negotiation you can influence. In the same way, you can influence by having the ability to convince, as you can also negotiate by having the ability to convince.

As for ethics, none of the three terms refers to it. Nor does the term manipulation itself refer to ethics, so all that remains is to place the term manipulation at the center of the three terms, according to the definition, namely when the operation of influencing, negotiation or persuasion is executed perfectly. Manipulation is therefore a tool available to anyone, it should not be assigned only negative connotations, the ethics of this tool is given by the person who uses it and not by the tool itself. It is true that the tendency of people is to place in an area of

the negative what they do not control. Usually the area we don't know very well, the area we can't control as we would like, is much easier to reject, especially when this can act on us both for good and for bad.

PERSONALITY TRAITS OF PARTICIPANTS IN THE MANIPULATION PROCESS

On the affective level, the manipulation aims at establishing a psychological relationship between the user and the receiver, as well as the emotional aspect of the message. What is related to affect, charm, aesthetics or authority, respectively what accompanies the actual message or constitutes its presentation is not, in itself, necessarily manipulative. The use of emotions has the effect of manipulation when the persuasion of the receiver is achieved by inhibiting critical judgment. Appeal to feelings, seduction by person, use of authority, seduction by style, affective amalgam represent affective methods of manipulation used in the most diverse fields: politics, journalism, promotional campaigns, advertising, public relations. Manipulation strategies also use techniques for controlling feelings. The emotions most often invoked are guilt and fear. Inducing the feeling of guilt results in unconditional obedience to leaders, authorities, bosses, and fear is induced by exaggerating external dangers to the group, by demonizing opponents, by intimidation and forceful attacks. All this has the effect of accentuating the state of fear and insecurity of the entire population in the case of totalitarian systems.

Manipulators have three possible motivations according to Harriet Braiker (2004): the need to achieve their goals and win at any cost, the strong need to have feelings of power and superiority over others, the need to be in control.

According to Simon (1996), the success of psychological manipulation is based on the following components:

1. the manipulator hides his intentions and aggressive behaviors.
2. the manipulator knows the psychological vulnerabilities of the victim and devises a strategy regarding the techniques he will use to be successful.
3. the manipulator is cruel enough not to back down from harming the victim if necessary.

Simon (1996) also states that manipulators exploit the following vulnerabilities that victims may have:

- naivety - for the victim the idea that some people are cunning, ruthless and dishonest is unexpected and denies this aspect,
- exaggerated conscientiousness – the victim considers himself to be the one to blame and gives the manipulator the benefit of the doubt regarding things from his perspective,
- low self-confidence – the victim lacks confidence and determination and has self-doubts, there is a high probability of getting defensive easily,
- intellectualization - the victim finds that the manipulator has good reasons for behaving in this way and seeks to understand him,
- emotional dependence – the victim is a docile or dependent person. Vulnerability to the manipulator is positively correlated with emotional dependence, in this situation the victim is very easy to manipulate.

Braiker (2004) also identifies several ways in which a manipulator controls his interlocutor (victim) by taking advantage of the vulnerabilities he sees in him. Vulnerabilities can be: the desire to please people, dependence on gaining the approval and acceptance of others, emotophobia (fear of negative emotions), lack of decision and

the ability to say "no", unclear perception of identity (blurred personal boundaries) , low self-sufficiency, low self-esteem.

1. Positive reward – praise, superficial charm, superficial sympathy, such as laughter or forced smiles; public recognition.

2. Negative reward – nagging, yelling, the silent treatment, intimidation, threats, swearing, emotional blackmail, blaming, sulking, crying, and victimization.

3. Intermittent or partial reward – can create a climate of persistent fear and insecurity. Partial or intermittent positive reward can encourage the victim to persist – for example in most games of chance the player wins money from time to time but may lose overall.

4. Punishment

5. Traumatic learning – using verbal abuse, explosive anger, or other intimidating behavior to establish dominance or superiority; even a single incident involving such behavior can condition or teach victims not to upset/confront/contradict the manipulator.

According to Kantor (2006), people who exhibit the following characteristics are vulnerable to manipulators: overconfidence – honest people often assume that others are also honest. They rely on people they barely know, without checking their competence etc.

They rarely doubt the so-called experts; exaggerated altruism – too honest, too fair, too empathetic; impressionability – they are quickly seduced by those with superficial charm. For example, vote for the lying, baby-kissing politician; naivety – I cannot believe that there are dishonest people in the world because if there were, they would not be allowed to act; masochism – they lack self-respect and unconsciously let psychopaths take advantage of them, believing they deserve it out of a sense of guilt; greed – the greedy and greedy can fall prey to a psychopath who easily convinces them to do something immoral; immaturity – they have poor judgment, they believe the exaggerated claims of advertisements; exaggerated materialism – easy prey for moneylenders or get-rich-quick schemes; psychological dependence – addicts feel the need to be loved and are therefore prone to accept something they should refuse; loneliness – lonely people can accept any form of contact with people. A psychopathic alien may offer human companionship, but at a price; narcissism – narcissists are inclined to fall prey to undeserved praise; impulsiveness - they make decisions in a hurry, for example what to buy or who to marry, without consulting others; exaggerated frugality – I can't refuse a deal even if I know the reason why it comes out so cheap; old age – the elderly can become exhausted and less able to multitask. When they get an offer, they're less likely to think it might be a scam. They are prone to offer money to a person who has a sad story.

RESEARCH METHODOLOGY

OBJECTIVES

The objective of the paper is to identify the degree of manipulation according to the skills possessed by a person as well as personality traits

HYPOTHESES

1. It is assumed that there is a positive correlation between the level of self-esteem and the ability to manipulate people

2. It is assumed that there is a positive correlation between the manipulative ability of the person and the level of empathy.

3. It is assumed that there is a positive correlation between the ability to manipulate the person and the emotional stability personality trait

4. It is assumed that there is a positive correlation between the ability to manipulate the person and the personality trait of autonomy

TOOLS

To verify the hypotheses, we applied our own manipulation questionnaire that went through the validation and calibration phase on a sample of 30 people before conducting the research, the Rosenberg self-esteem questionnaire, the empathic emotional maturity identification questionnaire, the FFPI personality questionnaire.

Self-esteem questionnaire It was created in 1965 by Rosenberg. This scale was originally developed to measure global feelings of personal worth and self-acceptance.

The scale includes 10 items with 4 possible answers between total disagreement (1 point) and total agreement (4 points). Items 2, 5, 6, 8, 9 are quoted in reverse. Scores can be between 10 and 40; high scores indicate low self-esteem.

The Cronbach coefficient = 0.89, reported by the author, indicates a good internal consistency and the test-retest fidelity is included in the author's studies between 0.85 (one week interval) and 0.88 (two week interval).

The fidelity coefficient obtained in the case of the application of an initial sample of 5024 high school and gymnasium students was 0.77.

Significant negative correlations were reported between the level of self-esteem and anxiety (r=-0.64) and between the level of self-esteem and depression (r=-0.54). Positive correlations are reported between the level of self-esteem and physical appearance (r=0.66), school skills (r=0.42) and social confidence (r=0.35).

When rating the results, the values between: 10-16 points - low self-esteem 17-33 points - average self-esteem 34-40 points - high self-esteem

The Empathic Emotional Maturity Questionnaire Empathy - also called feeling, sympathetic intuition (H. Bergson), affective identification (Th. Lipps), transposition - is a psychological phenomenon signaled by the representatives of German romanticism (Novalis, Jean Paul) and theoretically interpreted by Th. Lipps. He considers knowledge as an internal imitation of the object of knowledge and especially of people, accompanied by the projection of his own internal states on them, the subject thus living the life of another in himself, tending to merge, to enter into affective consonance with another.

Unlike sympathy, which is a conscious emotional state consisting of "feeling with" (to feel with someone, to be with him), empathy has the following characteristics:

- it is a complex perceptive, intellectual, affective process;
- it can develop at several levels on the unconscious-conscious trajectory;

- it is a general human process, involved in the adoption of the social role, in empirical psychological knowledge, in any act of interhuman communication (interpersonal sensitivity);
- consists of "feeling in" (feeling as if you were inside someone, in the intimacy of his perceptions, thoughts, feelings).

The empathic ability - to identify and predict the moods and mental acts of a person (J.P. Guilford) - is a differential factor (of knowing people by comparison). Directed imagination plays a large role in empathic ability. Specifically, the empathic approach consists of three stages:

a) the gestures and expressions of another are perceived from them, starting from the intuition of his subjective states;

b) with the author of subjective imagination (G. Allport) an empathetic person triggers (introjects) approximately the same experiences as the other's;

c) the respective experiences - children are then transferred (projected) onto the other, constituting a kind of access path in deciphering and understanding his psyche (A. Koestler).

Therefore, empathy consists of modeling in one's own Ego - through thought, feeling or action - the Ego of someone else (present or imaginary person - see characters in theater, film, literature) followed by the expulsion of this constructed Ego and its projection onto the real owner as a way of subjective entry into his privacy. Metaphorically speaking, through empathy you copy a key, and with the fake key you return to the door for which it was made, unlock it and find out what is beyond.

S. Marcus believes that "manifested as a participative conduct, conscious and unconscious, apparent and inapparent, towards a model of human behavior, facilitating an act of knowledge, of interpersonal communication with predictive value as well as an act of affective identification, empathy becomes an appropriation specific to the human condition".

Rating of the M.E.E. questionnaire

- the mark is kept for questions: 1, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 14, 16, 17, 18, 19, 25, 27, 29, 31.
- the sign changes for questions: 2, 3, 4, 6, 11, 13, 15, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 28, 30, 32, 33.
- the sum of the 33 answers is calculated.

FFPI personality questionnaire

It evaluates the five superfactors from the Big Five model: extraversion (E), agreeableness (A), conscientiousness (C), emotional stability (S) and autonomy (A). It was designed both for self-evaluation and for the evaluation of other people by those who know him deeply and can be used in personality diagnosis. It was calibrated on a non-clinical population, made up of people aged between 14 and 65 years. Separate standards were built for men and women.

The questionnaire can be administered individually or collectively without a time limit.

The questionnaire has 100 items, grouped into five scales, each item has the form of a short and concrete sentence. Each scale consists of 20 items and bears the name of the superfactor it measures. In this

questionnaire, the subject will assess to what extent the statement in each item fits the person evaluated (it can even be his own person) and answer with one of the options:

1. It fits him very little
2. It fits him a little
3. It fits him about halfway
4. It suits him a lot
5. It suits him very well

SAMPLES

The group of participants consists of 60 people divided into two equal samples, as follows:

- 30 people from the banking environment: 15 women of which 8 with management positions and 7 with execution positions and 15 men of which 7 with management positions and 8 with execution positions;
- 30 people from the non-banking environment: 15 women of which 8 with management positions and 7 with execution positions and 15 men of which 7 with management positions and 8 with execution positions.

PRESENTATION AND INTERPRETATION OF DATA

1. It is assumed that there is a positive correlation between the level of self-esteem and the ability to manipulate people.

To test the hypothesis, we analyzed the results of the manipulation scale and the results of the self-esteem scale. The following statistical data resulted:

Tabel 4.1 Descriptives

		Statistic	Std. Error
Manipulation	Mean	84.88	2.539
	Median	86.50	
	Variance	386.884	
	Std. Deviation	19.669	
	Minimum	43	
	Maximum	118	
	Range	75	
	Interquartile Range	33	
	Skewness	-.425	.309
	Kurtosis	-.767	.608
Self-esteem	Mean	32.37	.472
	Median	33.00	
	Variance	13.389	
	Std. Deviation	3.659	
	Minimum	23	

Maximum	39	
Range	16	
Interquartile Range	5	
Skewness	-.330	.309
Kurtosis	-.423	.608

Analyzing the starting indices on the two variables, we notice that we have an average of 84.88 for the manipulation variable and 32.37 for the self-esteem variable. The standard deviation is 19.66 for manipulation and 3.65 for the self-esteem variable.

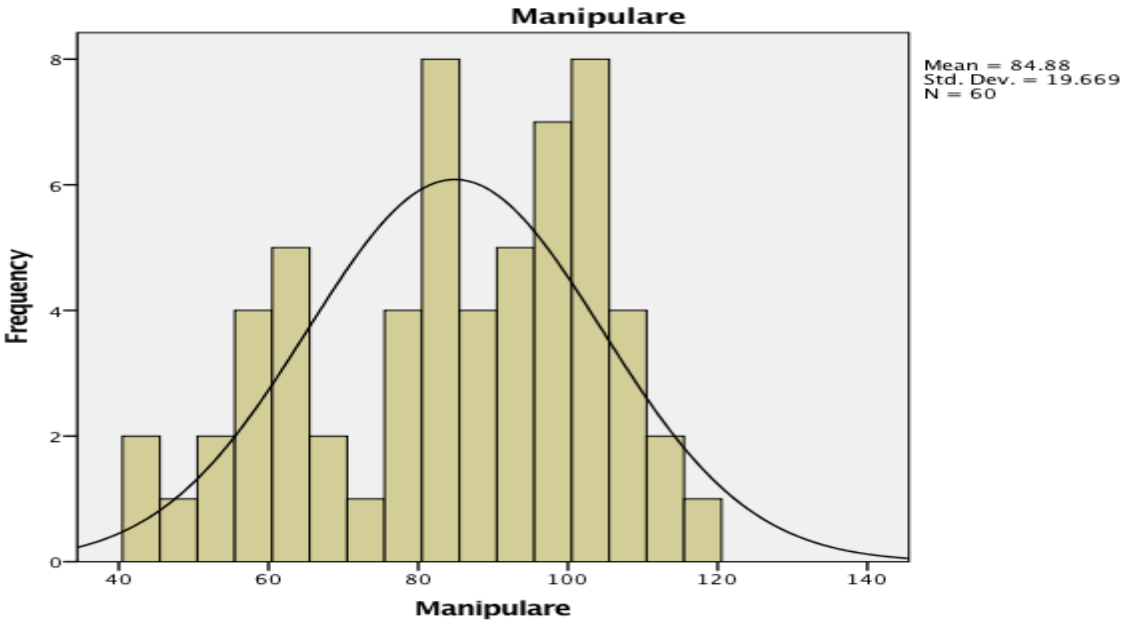

Fig. 4.1 Manipulation

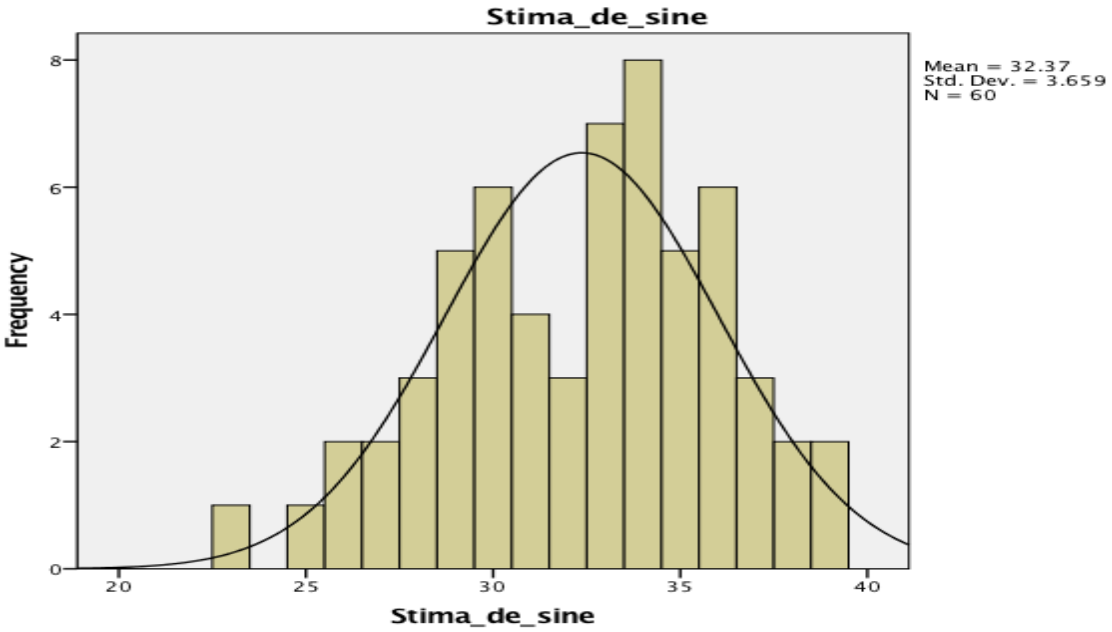

Fig. 4.2 Self-esteem

From the analysis of the graphic representations and from the application of the Kolmogorov-Smirnov normality test, the normality of the data is respected and thus we can proceed to the application of a parametric method by calculating the Pearson correlation coefficient.

Tabel 4.2 Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov[a]			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Manipulation	.098	60	.200*	.957	60	.034
Self-esteem	.119	60	.055	.977	60	.317

*. This is a lower bound of the true significance.

a. Lilliefors Significance Correction

From the analysis of the normality test we notice that the significance threshold of the Kolmogorov-Smirnov test is greater than 0.05 which means that the two variables are normally distributed.

Tabel 4.3 Correlations

		Manipulation	Self-esteem
Manipulation	Pearson Correlation	1	.866**
	Sig. (2-tailed)		.000
	N	60	60
Self-esteem	Pearson Correlation	.866**	1
	Sig. (2-tailed)	.000	
	N	60	60

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

From the analysis of the Pearson correlation table, we observe that there is a statistically significant positive correlation at p=0.000 between the variables manipulation and self-esteem, with a correlation coefficient r=0.866. This fact shows us that people with a high self-esteem are even more manipulative compared to those with a lower self-esteem.

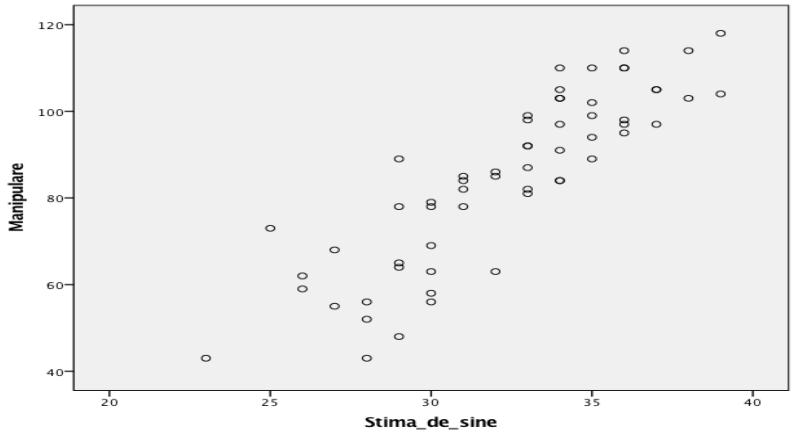

Fig. 4.3 Manipulation – self-esteem

All the qualities that a person with high self-esteem has: satisfaction with personal and professional life, predominantly positive affectivity, confidence in oneself and in one's own capacities for action, initiative, the effect of self-protection and self-motivation are all major advantages in art manipulation.

A person who appreciates himself and values himself will not accept things that are to his disadvantage and it will be very easy for him to obtain from others or through others what he considers necessary both in his professional and personal life , relational.

Social psychologists have come to the conclusion that it is useful to distinguish two forms of self-esteem:

- global self-esteem (global self-esteem) constitutes the background of affective self-reporting and specific evaluations of the ego and is related to the valorization, acceptance and general evaluation of the ego,
- specific self-esteem (domain-specific evaluations / self-esteem), which refers to specific self-evaluations on different relevant evaluation dimensions such as self-evaluation of physical attractiveness, popularity, mathematical competence, etc. (Brown, 1993).

2. It is assumed that there is a positive correlation between the manipulative ability of the person and the level of empathy.

To test the hypothesis we analyzed the results of the manipulation scale and the results of the empathy scale. The following statistical data resulted:

Tabel 4.4 Descriptives

		Statistic	Std. Error
Manipulation	Mean	84.88	2.539
	Median	86.50	
	Variance	386.884	

	Std. Deviation	19.669	
	Minimum	43	
	Maximum	118	
	Range	75	
	Interquartile Range	33	
	Skewness	-.425	.309
	Kurtosis	-.767	.608
Empathy	Mean	2.32	.252
	Median	3.00	
	Variance	3.813	
	Std. Deviation	1.953	
	Minimum	-3	
	Maximum	4	
	Range	7	
	Interquartile Range	3	
	Skewness	-1.240	.309
	Kurtosis	.535	.608

Analyzing the starting indices on the two variables, we notice that we have an average of 84.88 for the manipulation variable and 2.32 for the empathy variable. The standard deviation is 19.66 for manipulation and 1.95 for the empathy variable.

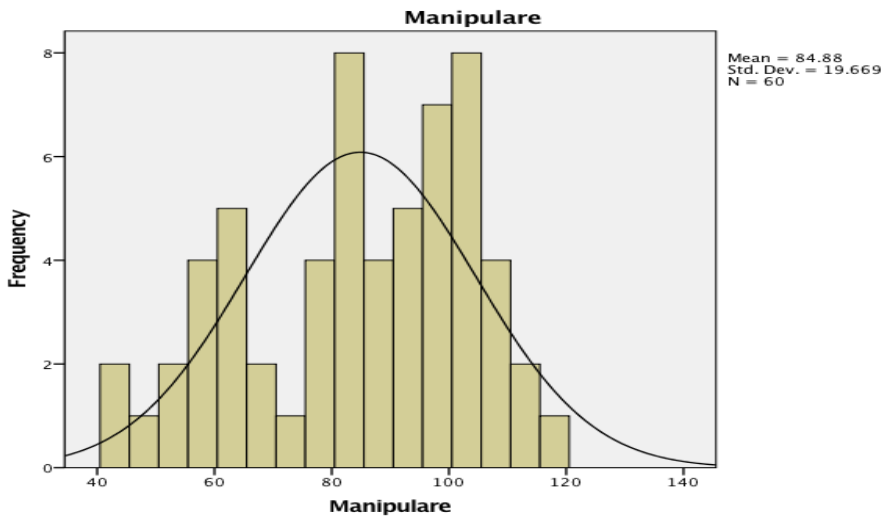

Fig. 4.4 Manipulation

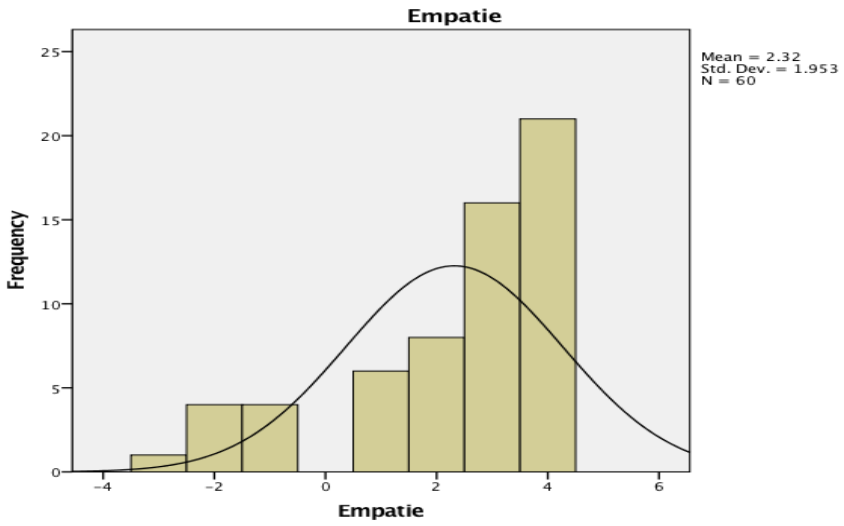

Fig. 4.5 Empathy

From the analysis of the graphic representations and from the application of the Kolmogorov-Smirnov normality test, the normality of the data is not respected and thus we can proceed to the application of a non-parametric method by calculating the Spearman correlation coefficient.

Tabel 4.5 Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov[a]			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Manipulation	.098	60	.200*	.957	60	.034
Empathy	.253	60	.050	.801	60	.000

*. This is a lower bound of the true significance.
a. Lilliefors Significance Correction

From the analysis of the normality test we notice that the significance threshold of the Kolmogorov-Smirnov test one is greater than 0.05 and the other is less which means that the two variables are not normally distributed. We apply the Spearman correlation coefficient.

Tabel 4.6 Correlations

			Manipulation	Empathy
Spearman's rho	Manipulation	Correlation Coefficient	1.000	.848**
		Sig. (2-tailed)	.	.000
		N	60	60
	Empathy	Correlation Coefficient	.848**	1.000
		Sig. (2-tailed)	.000	.
		N	60	60

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

From the analysis of the Spearman correlation table we note that there was a statistically significant positive correlation at p=0.000 between the manipulation and empathy variables, with a correlation coefficient r=0.848. This fact shows that people with high empathy are even more manipulative.

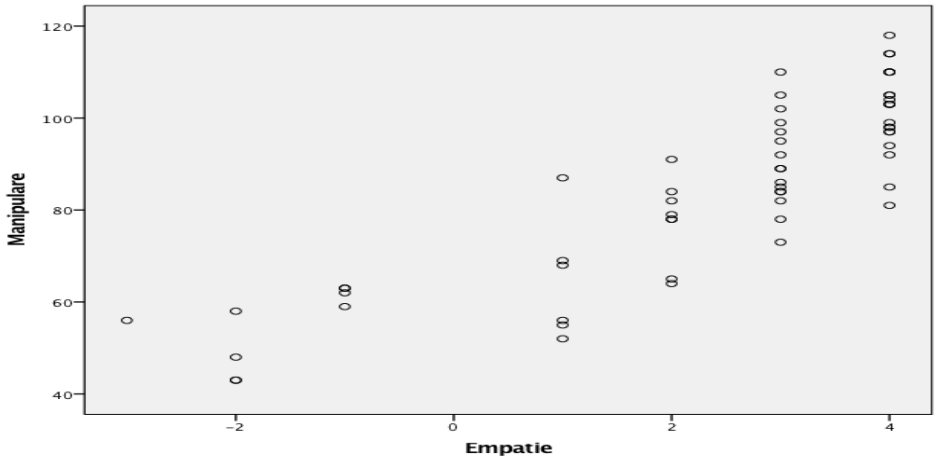

Fig. 4.6 Manipulation – empathy

Empathy is the quality that differentiates people with high performance in business from those with mediocre results. High empathy helps to identify with the feelings and experiences of others, understanding their needs and gaining trust, thus generating multiple possibilities for double positive manipulation.

The empathetic style is a projective and affective appreciative style characterized by the ability to transpose into the internal frame of reference of others using one's own affective experiences as a means of understanding the emotions and feelings of the other. Objectivity in knowing others appears as a result of the interpenetration between one's own affective experience and its transposition in the external model. The process is called attitudinal-affective projection (S. Marcus, Ana Catina, 1980, p.78,79).

The empath perceives the world as if it were the external model, and the empathic style contributes to the manifestation of the empathic behavior required and involved in all activities and especially in the banking system where interaction with the public is frequent and generates.

3. It is assumed that there is a positive correlation between the ability to manipulate the person and the emotional stability personality trait.

To test the hypothesis, we analyzed the results of the manipulation scale and the results of the emotional stability scale. The following statistical data resulted:

Tabel 4.7 Descriptives

		Statistic	Std. Error
Manipulation	Mean	84.88	2.539
	Median	86.50	
	Variance	386.884	
	Std. Deviation	19.669	
	Minimum	43	
	Maximum	118	
	Range	75	
	Interquartile Range	33	
	Skewness	-.425	.309
	Kurtosis	-.767	.608
Emotional stability	Mean	72.27	2.096
	Median	72.00	
	Variance	263.690	
	Std. Deviation	16.239	
	Minimum	40	
	Maximum	100	
	Range	60	
	Interquartile Range	26	
	Skewness	-.279	.309
	Kurtosis	-.872	.608

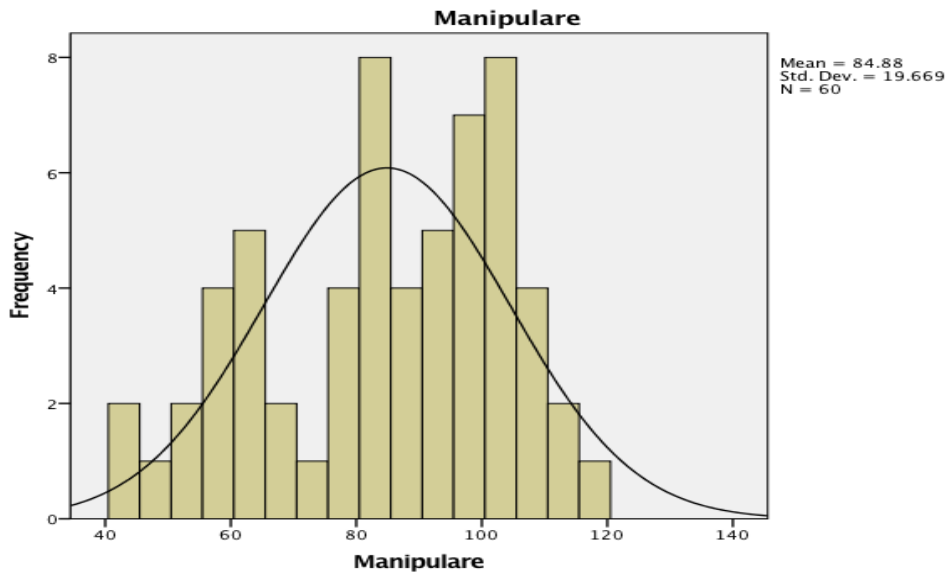

Fig. 4.7 Manipulation

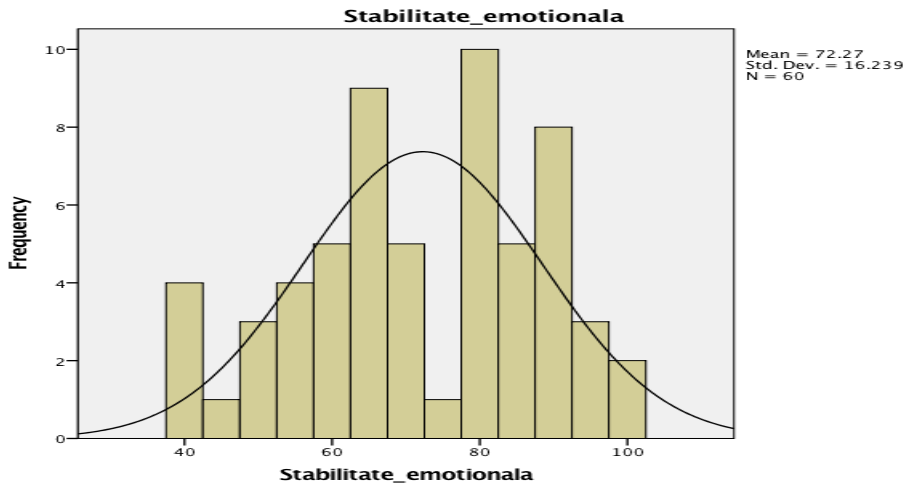

Fig. 4.8 Emotional stability

From the analysis of the graphic representations and from the application of the Kolmogorov Smirnov normality test, the normality of the data is respected and thus we can proceed to the application of a parametric method by calculating the Pearson correlation coefficient.

Tabel 4.8 Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov[a]			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Manipulation	.098	60	.200*	.957	60	.034
Emotional stability	.105	60	.100	.964	60	.073

*. This is a lower bound of the true significance.
a. Lilliefors Significance Correction

From the analysis of the normality test we notice that the significance threshold of the Kolmogorov-Smirnov test is greater than 0.05 which means that the two variables are normally distributed.

Tabel 4.9 Correlations

		Manipulation	Emotional Stability
Manipulation	Pearson Correlation	1	.814**
	Sig. (2-tailed)		.000
	N	60	60
Emotional Stability	Pearson Correlation	.814**	1
	Sig. (2-tailed)	.000	
	N	60	60

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

From the analysis of the Pearson correlation table, we notice that there is a statistically significant positive correlation at p=0.000 between the manipulation and emotional stability variables, with a correlation coefficient r=0.814. This fact shows us that people with a high emotional stability are even more manipulative compared to those with a lower emotional stability.

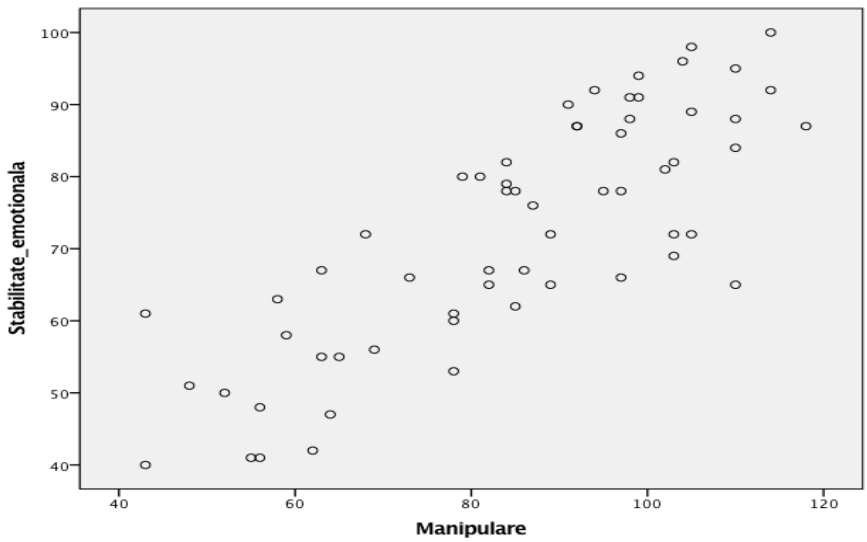

Fig. 4.9 Manipulation – emotional stability

Confidence in one's own strength, positive thinking, optimism and control of one's emotions are the qualities of a person with high emotional stability. The research shows that these qualities help in manipulation, the victims being impressed by these abilities easily fall into the trap of those who manipulate. The deep knowledge of people translates into the manipulator's ability to communicate effectively, in any situation, with all collaborators and subordinate staff, acting with ease in terms of training, coordinating and controlling people. In the leaders' view, leading means having the ability to teach others the art of leading. One can speak of a leader with manipulative skills only when power and wisdom are found in the same person, when that person, invested with power, shows a high emotional stability, showing concern for others. All of the presented characteristics give

leaders the necessary integrity in their relationship with all people, regardless of their social position and the power they hold at a given moment. A person is whole when he adopts and respects an ethical and moral value system according to which he judges his whole life.

4. It is assumed that there is a positive correlation between the ability to manipulate the person and the personality trait of autonomy.

To test the hypothesis, we analyzed the results of the manipulation scale and the results of the autonomy scale. The following statistical data resulted:

Tabel 4.10 Descriptives

		Statistic	Std. Error
Manipulation	Mean	84.88	2.539
	Median	86.50	
	Variance	386.884	
	Std. Deviation	19.669	
	Minimum	43	
	Maximum	118	
	Range	75	
	Interquartile Range	33	
	Skewness	-.425	.309
	Kurtosis	-.767	.608
Autonomy	Mean	74.43	2.340
	Median	80.00	
	Variance	328.419	
	Std. Deviation	18.122	
	Minimum	40	
	Maximum	98	
	Range	58	
	Interquartile Range	32	
	Skewness	-.585	.309
	Kurtosis	-1.036	.608

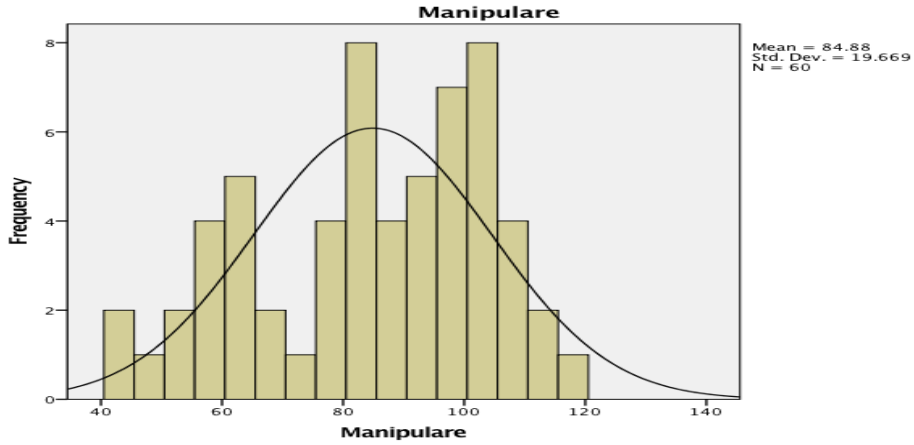

Fig. 4.10 Manipulation

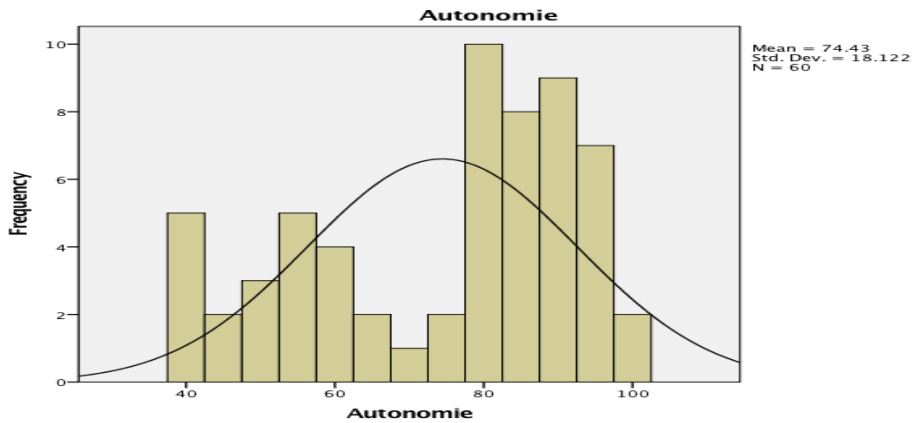

Fig. 4.11 Autonomy

From the analysis of the graphic representations and from the application of the Kolmogorov Smirnov normality test, the normality of the data is respected and thus we can proceed to the application of a parametric method by calculating the Pearson correlation coefficient.

Tabel 4.11 Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov[a]			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Manipulation	.098	60	.200*	.957	60	.034
Autonomy	.178	60	.050	.896	60	.000

*. This is a lower bound of the true significance.

a. Lilliefors Significance Correction

From the analysis of the normality test we notice that the significance threshold of the Kolmogorov-Smirnov test is greater than 0.05 which means that the two variables are normally distributed.

Tabel 4.12 Correlations

		Manipulation	Autonomy
Manipulation	Pearson Correlation	1	.698**
	Sig. (2-tailed)		.000
	N	60	60
Autonomy	Pearson Correlation	.698**	1
	Sig. (2-tailed)	.000	
	N	60	60

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

From the analysis of the Pearson correlation table, we notice that there is a statistically significant positive correlation at p=0.000 between the manipulation and autonomy variables, with a correlation coefficient r=0.698. This fact shows us that people with high autonomy are even more manipulative compared to those with lower autonomy.

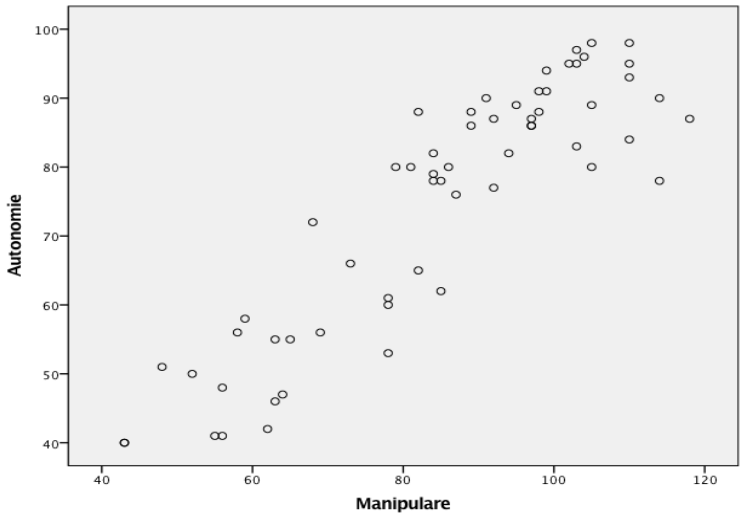

Fig. 4.12 Manipulation – autonomy

People with high autonomy are very creative, act differently from others and are not easily influenced, on the contrary, they reach the set goals very quickly by easily convincing other people to follow them and act according to their wishes. People manipulated in this way even believe that it is their own intentions and desires, and not the manipulator's. Creativity and vision are manifested by the leader's inclination to allow himself to be dominated by ideals, unrelated to the immediate reality, predicting the approach of some situations or events in the environment of the institution, in these conditions he prepares the ground for the prevention of crises, and through positive manipulation he can keep his employees almost so that the proposed objectives can be achieved.

CONCLUSIONS

We can speak of manipulation when a social situation is generated to influence the reactions and behavior of those manipulated in the sense desired by the one who manipulates. Influence can be achieved by manipulating emotions, i.e. inducing a certain particular state to the receiver, or by manipulating interests. In this case, to be able to influence, the manipulator must transmit messages that refer to the possibility of satisfying the interests of the audience, thus, the content of the message will trigger the appropriate behavior by arousing interest and implicitly a positive inner state. We are talking, therefore, of a conduct in the direction of satisfying the interest. In manipulation and persuasion, communication aims to create meanings that may or may not trigger behaviors, behaviors in accordance with these meanings.

Manipulation can be carried out as a result of inner motivations, emotions or interests, the important thing is the message sent through suitable words, intended to touch these motivations, emotions or interests. Manipulators know how to induce special emotional states in others, sensitizing. They act most often on feelings of fear, on the vulnerabilities of individuals knowing very well the multitude of inner states and the situation in which they find themselves. Knowing the situation in which the interlocutor is, the manipulator has the possibility to give a meaning that will cause him to do what the manipulator wants.

Manipulation techniques are based on obtaining control over behavior, emotions or feelings, the individual being in a certain social situation and in a certain period of time. Targeted changes can be precisely localized or steps in a complex process.

Apparently, the most effective way to resist manipulation would be isolation from society, because manipulation exists in any field of activity, in any context, economic, social, political, relational, professional, and is available to anyone regardless of gender. But this not being possible, considering that man is primarily a social being, the optimal solution is discernment.

Specialists in the field state that the main psychological causes that prompt negotiators to manipulate their business partners are: fear of failure, lack of self-confidence, a precarious emotional balance, lack of trust in people, a negative image regarding the participants transaction, the state of confusion characteristic of the individual who wants to be successful without showing his own contradictions.

It is important to specify that in negotiations where the stakes are high and conflicts of interest are extensive, knowledge and manipulation skills contribute decisively to success.

The correctness of the manipulator and all his other personality traits will guide him and decide how far the manipulation process will go in business, each setting its own limits.

BIBLIOGRAPHY:

Albu, M. (2000) – *Metode si instrumente de evaluare în psihologie*, Editura Argonaut, Cluj Napoca,

Avram, E. (2012) – *Schimbare şi dezvoltare organizaţională. București*, Editura Universitară.

Bohler, S (2009) – *150 de experimente pentru a înţelege manipularea mediatică,* Editura Polirom, Iasi,

Braiker, H (2004) – *Whos Pulling Your Strings? How to Break The Cycle of Manipulation*,

Dale, C (1990) – *Comment se faire des amis*, Hachette, Paris,

Cialdini B. R (2015)– *Psihologia manipulării*, Editura Europress Group, Bucuresti,

Cialdini B. R (2011) – *Psihologia persuasiunii,* Editura BusinessTech, Bucureşti,

Ficeac, B (1997) - *Tehnici de manipulare*, Editura Nemira, Bucureşti,

Gardner, H (2006) – *Inteligenţe multiple*, Editura Sigma, Bucureşti,

Goleman, D (2008) – *Inteligenţa emoţională*, Editura Curtea Veche, Bucureşti

Hânză, L (2021) – *Tehnici de manipulare folosite în domeniul bancar și în vânzări*, ULIM,

Sîntion, F (1990) – *Cunoasterea subordonaţilor,* Editura Militară, Bucureşti,

Sîntion, F (2005) – *Metodologia cercetării şi statistică în psihologie*, Editura Muntenia, Constanta,

Sîntion, F; Călin, M.F (2012) – *Metodologia cercetării în psihologie*, Editura Ovidius University Press, Constanţa,

Stănciugelu, I, (2009) – *Măştile comunicării. De la etică la manipulare şi înapoi*, Ed. Tritonic, Bucureşti,

Stanciugelu, Ș (2010) – *Logica manipulării. 33 de tehnici de manipulare politica româneasca* Editura C.H Beck,Bucuresti,

BUHARA'DAKİ İLK MEDRESE VEYA EBU HAFSİ KABİR MEDRESESİ HAKKINDA

Hayotova Nafisa Zakirovna

Buhara Devlet Üniversitesi, Tarih ve Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

ÖZET

Orta Asya'nın kadim ve büyük şehirlerinden biri olan Buhara'nın dünyanın farklı ülkelerinden birçok insanın ilgisini çekmesi kaçınılmazdır. Buhara'yı yücelten, ününü dünyaya yayan, Doğu'da ve Batı'da ün salmış olanlar bu toprakların insanlarıdır. Muhammed Giyosiddin "G'iyosul Lug'ot" isimli kitabında şöyle yazar: "Buhara, Turan'ın şehirlerinden birinin adıdır. Buhara ilim demektir. Bu şehirde çok sayıda âlim yetişmiştir ve bölge bu nedenle bu isimle anmışlardır.'' Bu ülke büyük şahsiyetler ve azizler yetiştirmiş ve dünya medeniyetine büyük katkı sağlamıştır. Buhara, büyük fıkıh âlimi Ebu Hafs Kabir'in onurundan dolayı "Kubbetü'l İslam" (İslam'ın Kubbesi) unvanına layık görüldü. Böylece ilim ve ilim, bu şehri şerefli ve aziz kılmıştır. "Buhara alimlerinin en büyüğü" ve "Doğuştan İmam" unvanlarına layık görülen İmam Hafsi Kabir, Buhara'da eğitim sahasına özellikle fıkıh alanında büyük katkılarda bulunmuş bir âlimdir. Ebu Hafsi Kebir, 767 yılında Buhara'nın Fagsodara semtinde doğdu ve 832 yılında burada öldü. Ebu Hafs, İslam fıkhını Bağdatlı Şeybani 'den öğrendi. Buhara'ya döndükten sonra Poyi Kelam külliyesinde bir medrese inşa ettirdi ve öğrencilerine Hanefi mezhebini ve fıkıh ilmini öğretti. Buhara'daki bu Medrese (daha sonra Ebu Hafs Kabir Medresesi olarak bilinir) İslam dünyasındaki ilk medrese olarak anılır . Ebu Hafs, Hanefi mezhebinin öğretilerini Maveraünnehir'e ilk getiren kişi olarak ünlendi. Bu nedenle Yakuti: "Buhara bir hukukçular akademisi ve bir erdemler yeridir. Buhara'daki kadar ilim ehline saygı duyan başka bir şehir insanı görmedim" diyerek bölge halkının da ulema sınıfına duyduğu saygının altını çizmiştir. 8. yüzyılın sonlarında ve 9. yüzyılın başlarında şehirlerde cami ve medreselerin inşa edildiği bilinmektedir. O dönemde caminin yanına okul ve medrese inşa etme geleneği yaygındı. Tarihi kaynaklar ilk medresenin Buhara'da Kavuşdozlar Timi adı verilen yerleşiminin yakınlarındaki Farjak medresesi 4 olduğunu belirtmektedir.

Anahtar kelimeler: "Kubbetü'l İslam", Doğuştan İmam, fıkıh, Maveraünnehir

Orta Asya'nın kadim ve büyük şehirlerinden biri olan Buhara'nın dünyanın farklı ülkelerinden birçok insanın ilgisini çekmesi kaçınılmazdır. Buhara'yı yücelten, ününü dünyaya yayan, Doğu'da ve Batı'da ün salmış olanlar bu toprakların insanlarıdır. Muhammed Giyosiddin *"G'iyosul Lug'ot"* isimli kitabında şöyle yazar: *"Buhara, Turan'ın şehirlerinden birinin adıdır. Buhara ilim demektir. Bu şehirde çok sayıda âlim yetişmiştir ve bölge bu nedenle bu isimle anmışlardır."*[33] Bu ülke büyük şahsiyetler ve azizler yetiştirmiş ve dünya medeniyetine büyük katkı sağlamıştır. Buhara, büyük fıkıh âlimi Ebu Hafs Kabir'in onurundan dolayı "*Kubbetü'l İslam*" (İslam'ın Kubbesi) unvanına layık görüldü. Böylece ilim ve ilim, bu şehri şerefli ve aziz kılmıştır.[34]

''Buhara alimlerinin en büyüğü'' ve "Doğuştan İmam" unvanlarına layık görülen İmam Hafsi Kabir, Buhara'da eğitim sahasına özellikle fıkıh alanında büyük katkılarda bulunmuş bir âlimdir. Ebu Hafsi Kebir, 767 yılında Buhara'nın Fagsodara semtinde doğdu ve 832 yılında burada öldü. Ebu Hafs, İslam fıkhını Bağdatlı Şeybani 'den öğrendi. Buhara'ya döndükten sonra Poyi Kelam külliyesinde bir medrese inşa ettirdi ve öğrencilerine Hanefi mezhebini ve fıkıh ilmini öğretti. Buhara'daki bu Medrese (daha sonra Ebu Hafs Kabir Medresesi olarak bilinir) İslam dünyasındaki ilk medrese olarak anılır.[35] Ebu Hafs, Hanefi mezhebinin öğretilerini Maveraünnehir'e ilk getiren kişi olarak ünlendi. Bu nedenle Yakuti: *"Buhara bir hukukçular akademisi ve bir erdemler yeridir. Buhara'daki kadar ilim ehline saygı duyan başka bir şehir insanı görmedim"* diyerek bölge halkının da ulema sınıfına duyduğu saygının altını çizmiştir.

[33] Muhammad G'iyosiddin, *G'iyosul lug'ot*, Cilt I, Dushanbe, Adib, 1987, s.119
[34] Sadriddin Salim Buxoriy, *Buxoroning tabarruk ziyoratgohlari* Navro'z, T., 2015, s.9.
[35] Q.Radjabov, S.Inoyatov. *Buxoro tarixi*, T., Tafakkur, 2016, s.203..

8. yüzyılın sonlarında ve 9. yüzyılın başlarında şehirlerde cami ve medreselerin inşa edildiği bilinmektedir. O dönemde caminin yanına okul ve medrese inşa etme geleneği yaygındı. Tarihi kaynaklar ilk medresenin Buhara'da Kavuşdozlar Timi adı verilen yerleşiminin yakınlarındaki Farjak medresesi[36] olduğunu belirtmektedir. Medreselerde Kur'an-ı Kerim'i tüm yönleriyle inceleyebilmek için dil, tecvid, tefsir, hadis, coğrafya, hukuk, tıp, edebî ilimler gibi konular kıraat gibi dersler okutulmuştur. Hukukçular için bile "Hukukçular Medresesi" adında bir uzmanlık okulu yaptırılmıştır.[37] Oryantalist bilim adamı A.B. Kholidov, medreselerin ilk olarak Maveraünnehir ve Horasan'da kurulduğundan bahseder ve ilk medreselerden biri olarak "Farjak" medresesinden ve bu medresenin 937 yılında bir yangında yandığından bahseder.

Buhara Emirliği'nde Qazikalon olarak görev yapan Muhammed Şerif Makdum (Sadr Ziya), Buhara'daki ilk medresenin 8. yüzyılın sonu ve 9. yüzyılın başında inşa edilen Kalabad medresesi olduğuna inanmakta ve şunları yazmaktadır:

"Kalabad, Buhara'nın en eski medreselerinden biridir. Tarihçiler hala aynı fikirde değil: "Kalabad eski mi yoksa batı mı?"[38] Ancak Orta Çağ alimleri tarafından kaleme alınan el yazmaları ve tarihi kaynaklar, Buhara şehrinde Kalabad medresesi ile aynı zamanda 5 medresenin daha bulunduğunu doğrulamaktadır. Bunlar: Ebu Hafs Kabir medresesi, Ebu Bekir ibn el-Fazl medresesi (9. yüzyılın sonu - 10. yüzyılın başı), Farjak medresesi (937'de yandı), Timchan Khan medresesi (9. yüzyılın sonu - yüzyılın başı) 10. yüzyıl), İmam ül-Müslimin medreseleri (9. yüzyılın sonu - 10. yüzyılın başı).[39] Bu medreselerden hangisinin önce yapıldığına bakılmaksızın, 9.-10. yüzyıllarda Avrupa'da böyle özel bir yüksek öğretim kurumu bulunmadığını söyleyebiliriz. En eski üniversitelerden biri olarak kabul edilen Oxford Üniversitesi, 12. yüzyılın ikinci yarısında ve 13. yüzyılın başlarında kurulmuştur. Cambridge Üniversitesi 1209'da Paris Sarbonne Üniversitesi ise 1215'te kuruldu. Buhara, Harezm ve Bağdat akademilerinde

[36] B.J.Eshov, A.A.Odilov O'zbekiston tarixi, (Eng qadimgi davrdan XIX asr o'rtalarigacha), Cilt I, T., 2014, s.285
[37] B.J.Eshov, A.A.Odilov, a.g.e., s.286.
[38] A.Jumanazar, *Buxoro ta'lim tizimi tarixi*.T., Akademnashr, 2017, s.293.
[39] A.Jumanazar, a.g.e. s.174.

çalışan bilim adamları da dahil olmak üzere ülkemizde yaşamış ve yaratılmış bilim adamlarının yarattığı bilimsel eserler, bu üniversitelerde birkaç yüzyıl boyunca ders kitaplarının oluşturulmasına temel oluşturmuştur.

9-11. yüzyıllarda faaliyet gösteren Buhara'daki Ebu Hafs Kabir medresesi de döneminin ünlü eğitim kurumlarından biriydi. Sadati'nin "*Tarih ud Duval*" adlı eserinde belirttiği gibi, İmam Ebu Hafs Kabir el-Buhari'nin medresesi, İslam dünyasının farklı ülkelerinden alimler tarafından hayal edilen medresedir.[40] Kaynaklarda Ebu Hafs Kabir medresesinin faaliyetleri hakkında çok az bilgi bulunmaktadır. Ancak Abd al-Qadir ibn Abul Vafa al-Qurashi'nin 14. yüzyılda yazdığı *"Al-jaavahir al-mudiya fi tabaqat al-hanafiya"* mücevher yakut), Ebu Hafs el-Kabir medresesinde ders veren birkaç büyük hukukçu hakkında bilgi içerir.[41]

Eser, büyük fıkıh âlimi Muhammed ibn Ahmed al-Shahivaih al-Farisi'nin (971'de Nişabur'da öldü), ülkesinde fıkıh ve muhasebe okuduğu, Buhara'ya geldiği ve Ebu Hafs al-Kebir Medresesinde öğretmen olduğu bilgisini içeriyor. Müntehab es-Siyah" adlı eserinde yer alan "Ebul Hasan Ali ibn Ebu Nasr, devrin ünlü kadılarından olup, "Es-Sahih-i Buhari"yi Ebu's-Sahl el-Hafsi'den (ö. 1119-1120) M.Ö. 460 yıl (1067-1068) medresede okumak için geldiği söylenmektedir.[42]

Samani'nin dediği gibi, Hazreti Ebu Hafs birçok alim yetiştirmiştir. Haris ibn Abul Vafa al Buhari, Muhammed ibn Ahmed ibn Hafs az Zabarqan, Hazreti Ebu Hafs'ın öğrencileridir. Kaynaklarda Ebu Hafs Kabir medresesinin 13. yüzyılda dahi faaliyet gösterdiğine dair bilgiler bulunmaktadır. *"El-Cevahir el-Mudiya"* adlı eserde, Ahmed ibn

[40] Muhammad G'iyosiddin, a.g.e., s.32.

[41] A.Jumanazar, a.g.e. s.174.

[42] A.Jumanazar, a.g.e. s.175.

Mesud ibn Ahmed el-Said'inin Ebu Hafs el-Kebir medresesinin müdürü olduğu bilgisi var.[43] 655 (1254) yılında Buhara'da öldü ve Kalabad mezarlığına defnedildi. Narshahi'nin "Buhara Tarihi" adlı eseri de Ebu Hafs Kabir hakkında bilgiler içermektedir. Eserde, "Ebu Hafs Kabir ilim öğrenmek için Bağdat'a gitmiş ve İmam Muhammed Hasan Şeybani'nin müridi olmuştur." Buhara bölgesinde ona denk kimse yoktu. Yazarlar camiasından bir münzevi ve bilgindi. Onun yüzünden Buhara'ya "Kubbetü'l-İslam" denilmiştir, Buhara ehlinin ilmine, Buhara'da ilmin yayılmasına, imamların ve âlimlerin halk arasında itibarına sebep olmuştur. Oğlu Ebu Abdullah da yüksek tahsilliydi.

Kervan, hac yolculuğundan dönerken, alimleri İmam Hafs'a gelir ve soru sorarlardı. Ebu Hafs dedi ki: *"Irak'tan geliyorsun, neden Iraklı alimlere sormadın?"* Alim, "*Iraklı alimlerle tartıştım, cevap veremediler ve Buhara'ya gittiğinizde bu konuyu Hoca İmam Ebu Hafs Buhari'ye veya oğluna sorun"* cevabını verdi. Daha sonra Ebu Hafs soruya doğru cevabı verdi.[44] İslam dünyasında İslam fıkhının temellerini oluşturan büyük bir alim olan Ebu Hafsi Kabir, "El-Ahva-vel-ihtilaf" ("Hava konuşması ve anlaşmazlıklar"), "Er-reddu al-Laf-ziyya" ("El-Ahva-vel-ihtilaf" ("Hava konuşması ve anlaşmazlıklar") ("Er-reddu al-Laf-ziyya" (" Yüzeysel koruyuculara"), fıkhın çeşitli konularını kapsayan "raddiya") kitapların yazarıdır. Ebu Hafs'ın kendisine "Kabir Buhari" - *"Buharilerin en büyüğü*" ve "*Doğustan İmam"* unvanları verildi, oğlu Ebu Abdullah (Ebu Hafs Sagir Buhari; 877) babası gibi fıkıhta öncüydü. Ebu Hafsi Kabir, Buhara'da Darwazai Nav'ın karşısındaki bir tepeye gömüldü. Buharalılar burayı kutsal saymışlar ve ona "Hakre" ("Doğru Yol") ve Hoca İmam Ebu Hafs adını vermişlerdir. Akademisyen V.V. Bartold, türbesinde bir yazıt olduğunu belirtiyor: *"Maveraünnehir alimlerinin öğretmeni"*[45]

Bildiğimiz gibi Buhara kentindeki cami ve medreseler, kale ve kapıları yüzyıllardır Buhara şehir planlamasının ve mimarisinin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Ancak 1920 yılında Sovyet hükümetinin saldırısı ve totaliter sistem politikası, kentsel gelişimde ulusal değerlerin ihmal edilmesi, şehrin tarihi eserlerinin onarımı için devlet bütçesinden yeterli kaynak ayrılmaması nedeniyle birçok medrese kapatıldı, yıkıldı ve yakıldı. Zamanla, antik yapılar asırlık kültür katmanlarıyla kaplanmış, harabeler ve yeni yapılar altına düşmüştür. Sovyet rejimi sırasında, baba ve oğul İmam Ebu Hafs Kabir ve İmam Ebu Hafs Sagr Buhari'nin türbesi ve çevresindeki mimari anıtlar yıkıldı. Sadece bağımsızlık nedeniyle tarihi ve kültürel mirasa büyük önem verilmiş ve kültürel miras nesnelerinin restorasyonu ve restorasyonu büyük ölçekte gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca, 2009-2010 yıllarında Buhara'da Hazreti İmam'ın mezarlığının tadilatı sırasında, baba ve oğul Ebu Hafs Kabir Buhari ve Ebu Hafs Sağır Buhari'nin mezarları ile toprak altına gömülü Saghana'daki mermer kitabeler restore edilerek, gelişmiştir. Bugün büyük bilim adamının defnedildiği alan türbe haline gelmiştir. 2009-2010 yıllarında, Buhara bölgesi yetkilileri kültürel miras nesnelerinin korunması, restorasyonu ve onarımı için

[43] A.Jumanazar, a.g.e. s.175

[44] Narshaxiy.Buxoro tarixi, T.,1991, s.53.

[45] https://almeros.uz

cumhuriyet bütçesinden toplam 3.180,25 milyon som harcandı.[46] Onarım çalışmaları Ağustos 2009'da başlamış ve Eylül 2010'da sona ermiştir. Ebu Hafs Kabir'in mezarlarının üzerine antik tarzda lüks bir türbe inşa edilmiştir. İbadet edenler ve hacılar için girişte yarı kubbeli lüks bir cami inşa edilmiş ve çağın gereklerine uygun hale getirilmiştir. Türbe mezarlıktan bir duvarla ayrılmıştır. İyileştirme çalışmaları yapıldı ve türbe daha güzel ağaçlarla güzelleştirildi. 2017 yılında Ebu Hafs Kabir türbesinin girişinde sağda eski Kureyş camisinin (Kureyş kabilesinden Mukattil ibn Süleyman el-Kureyşi tarafından yaptırılan) önündeki minare orijinal haliyle yeniden inşa edildi.

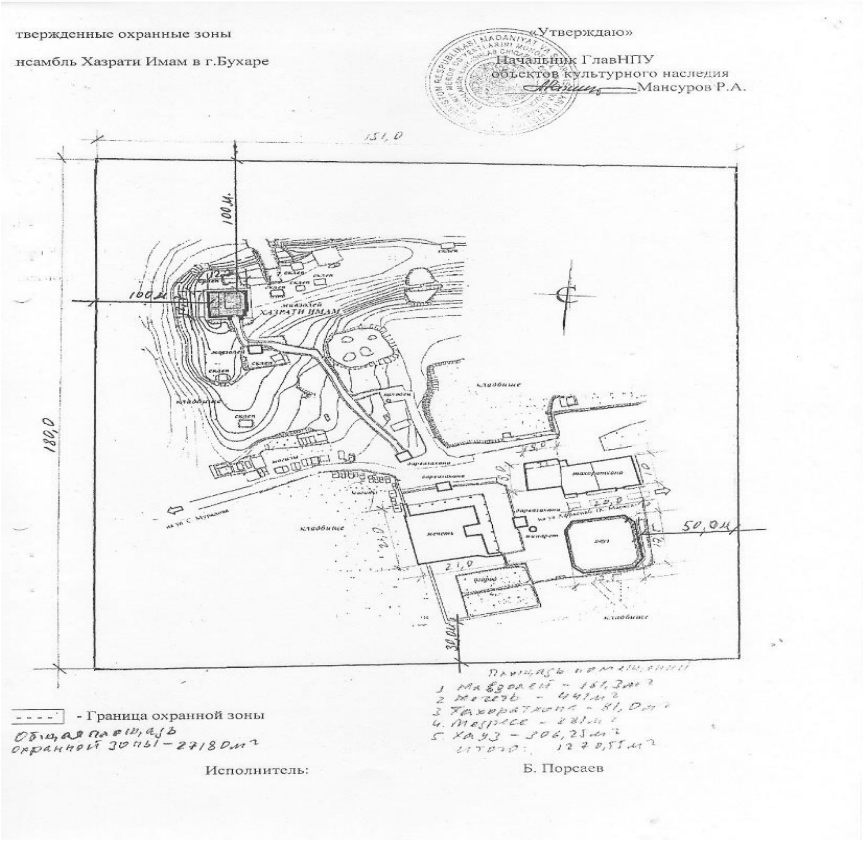

Ne yazık ki, bağımsızlık yıllarında Ebu Hafs Kabir'in türbesine inşa edilen yeni tarz yarı kubbeli cami, günümüzde onarım görmüş durumda ve bu nedenle tapınak 16. yüzyıldaki durumunda değildi. 18. yüzyılda inşa edilen camide tadilattan sonra namazı kılınmaya başlandı. 2021'de Abu Hafs Kabir türbesinin yeni camisinin yarı kubbeli kısmının inşaatı devam ediyor. Ayrıca türbede Ebu Hafs Kabir ve soyundan gelenlere adanmış bir müze kurulması planlanıyor.

SONUÇ

Sonuç olarak Ebu Hafs Kabir medresesi günümüze ulaşmamış ancak devrinin meşhur medreselerinden sayılmıştır. Tarihçi Vamberi, Ahmed Es-Sa'idi'nin "Buhara Tarihi" ve "Ab-Duval Tarihi" adlı eserlerinde, İmam Ebu Hafs Kabir

[46] Buxoro madaniy meros ob'ektlarini muhofaza qilish boshqarmasi ma'lumotlari.

medresesinin, İslam dünyasının farklı ülkelerinden alimler ve öğrenciler tarafından hayal edilen en iyi medrese olduğunu kaydetti.

KAYNAKÇA

Muhammad G'iyosiddin. "G'iyosul lug'ot" jildi I, Dushanbe, "Adib", 1987.

Sadriddin Salim Buxoriy. Buxoroning tabarruk ziyoratgohlari. "Navro'z", T., 2015.

Q.Radjabov, S.Inoyatov. Buxoro tarixi. T., "Tafakkur", 2016.

B.J. Eshov, A.A.Odilov O'zbekiston tarixi.I-jild. (Eng qadimgi davrdan XIX asr o'rtalarigacha), T., 2014.

A.Jumanazar. Buxoro ta'lim tizimi tarixi.T., "Akademnashr", 2017.

Narshaxiy.Buxoro tarixi.T.,1991.

https://t.me/buxorotar2020

https://almeros.uz

Buxoro madaniy meros ob'ektlarini muhofaza qilish boshqarmasi ma'lumotlari.

AUTHORITY FOR PUBLIC SUPERVISION OF STATUTORY AUDIT ACTIVITY

PhD professor Cezar Peța
Andrei Șaguna'' University, Constanța, Romania, petacezar@yahoo.com

ABSTRACT

In the new economic, national, European and global context, internal audit consultancy has become more appreciated. It provides added value in the organization as it increases the complexity of organization management and, on the other hand, supports the implementation of the internal control system. The need for audit work resulted and has its origins in the peak period of industrial capitalism, with large US companies using the services of auditors outside of organizational entities (external audit activities). The Authority for Public Supervision of Statutory Audit Activity is a public institution with legal personality and the competent authority in the field of statutory auditing in the public interest, having the role of ensuring the supervision in the public interest of the activity of financial auditors, audit firms and C.A.F.R.

Keywords: statutory audit, internal control, administrative procedure, organizational structure.

INTRODUCTION

The periodic auditing of the results of any organizational structure's activity plays a particularly important role. The need for audit activity resulted and has its origins in the peak period of industrial capitalism, large American companies using the services of auditors from outside the organizational entities (external audit activities). As a result of the economic crisis from 1929 to 1933, the companies listed on the stock exchange intensified their concerns to reduce the expenses of the external audit that proceeded to certify the financial statements and outline their own audit activity. It was the period that decisively marked the emergence of internal audit. As a result, the preparatory work for the external audit approach was taken over by the company's employees, and the external audit activity involved the supervision and certification of the accounts. After the economic crisis, these employees were kept within the organizations, expanding their responsibilities because they had the necessary knowledge to perform internal audit activities.

The data on the organization and development of the internal auditor profession has been recorded since 1941, when the International Institute of Internal Auditors (IIA - Institute of Internal Auditors) appeared in the United States of America. This is an internationally recognized professional organization. The countries that joined the I.I.A were: Great Britain, Denmark, Sweden and Norway.

In Europe, internal auditing has been developing since the 1960s. An important step was registered in France, when, in 1960, the French Institute of Internal Auditors and Consultants (IFACI) was established. I.F.A.C.I. contributed, both in France and in the rest of the countries, to the understanding of the role of internal audit, to the positioning of the internal audit function within the organization. Thus, internal auditors began to become experienced specialists, contributing to the degree of trust through their reports.

In the new economic, national, European and global context, the consulting activity in internal audit has become more appreciated. It offers added value in the organization, because it increases the degree of complexity of the organization's management and, on the other hand, it supports the implementation of the internal control system.

II. THE AUTHORITY FOR THE PUBLIC SUPERVISION OF THE STATUTORY AUDIT ACTIVITY

Until the year 2000 in Romania there was no regulation regarding the internal audit, this activity was not part of the organizational culture. The concept of internal audit is often confused with what is practiced, i.e. an internal control, which is mandatory only for entities with state or majority state capital.

When the International Accounting Standards and the auditing of financial statements were applied through the application of European directives in the year 2000 by an order of the Minister of Finance, minimal regulations regarding internal audit were introduced, constituting an opening for learning and accommodating with the requirements of a new and complex profession.

The first normative act that regulated at the national level, the organization and exercise of the internal public audit in public entities appeared only in 2002 when, by Law no. 62 of 19.12.2002, the rules for regulating this activity were established. Thus, within this normative act, the internal public audit activity is defined as

"functionally independent and objective, assurance and advisory activity, designed to add value and improve the activities of the public entity; helps the public entity to meet its objectives, through a systematic and methodical approach, evaluates and improves the efficiency and effectiveness of risk management, control and governance processes".

The general objective of the internal public audit in public entities is to improve their management and can be achieved, mainly, by:

a) Assurance activities, which represent objective examinations of evidentiary elements, carried out in order to provide public entities with an independent assessment of risk management, control and governance processes;

b) Advisory activities aimed at adding value and improving governance processes in public entities, without the internal auditor assuming managerial responsibilities.

Since 2003, internal audit in Romania is regulated and monitored by the Romanian Chamber of Financial Auditors (C.A.F.R.), a non-profit public utility body, and those responsible for organizing the internal audit activity, coordinating the work/commitments and signing the internal audit reports must have the capacity of a financial auditor.

In order to supervise the statutory audit in the public interest, under the Ministry of Public Finance, the Authority for Public Supervision of the Statutory Audit Activity (A.S.P.A.A.S.) is established. A.S.P.A.A.S. was established through the reorganization of the Council for the Public Interest Supervision of the Accounting Profession and is the competent authority in the field of public interest supervision of the statutory audit, having as its main role the supervision of the activity of financial auditors, audit firms and C.A.F.R.

The establishment of this institution was carried out for the implementation of EC Directive no. 43 of 17.05.2006 regarding the legal audit of annual accounts and consolidated accounts (with subsequent amendments and additions), thus ensuring the application, implementation and monitoring of compliance with the normative acts issued at the level of the European Union (EU).

A.S.P.A.A.S. has an organizational structure with a maximum of 25 positions, being led by a president with the rank of undersecretary of state, appointed by decision of the prime minister, upon the proposal of the minister of public finance. The staff of A.S.P.A.A.S. is composed of the president, civil servants and contractual staff.

The authority has the role of increasing the public trust in the annual financial statements and in the audited consolidated annual financial statements, having, mainly, the following objectives:

a) Increasing the quality of the statutory audit;

b) Increasing the professionalism of financial auditors and audit firms;

c) Supervision in the public interest of the statutory audit activity, according to the requirements of the EU regulations. And other regulations in the field;

d) Ensuring the effectiveness of one's own activity carried out in the field of statutory audit.

The main duties of ASPAAS are the following:

a) Authorization and withdrawal of authorization of financial auditors and audit firms;

b) Registration of financial auditors and audit firms in the electronic public register;

c) Continuous training of financial auditors and training of interns in the statutory audit activity;

d) Carrying out inspections to ensure the quality of the statutory audit;

e) Carrying out inspections related to financial auditors and audit firms in the exercise of the statutory audit activity;

f) Adopting the measures and applying the sanctions provided by this law;

g) Supervision and control of the way in which C.A.F.R. exercise their duties;

h) Cooperation with other competent authorities from Romania and other member states, as well as with other national and international bodies involved in the process of drafting and implementing regulations specific to the field of statutory audit;

i) The transmission of information and answers, to the requests of the European Commission, regarding the statutory audit profession and the supervision in the public interest at national level of the statutory audit activity;

j) Issuing own regulations based on and in application of the provisions of this law.

Apart from the previously listed attributions, A.S.P.A.A.S. also performs the following duties necessary for the exercise of its powers:

a) Implementation of the strategy regarding the public interest supervision activity of the statutory audit activity;

b) Adopting the Code of Ethics issued by I.F.A.C.;

c) Supervising the translation and revision of the translation of international auditing standards and the Code of Ethics issued by I.F.A.C.;

d) Any other duties specific to his field of activity, established by this law or by other national and EU regulations.

A.S.P.A.A.S. has the following organizational structure:

a) President;

b) The Superior Council (consisting of 6 members);

c) Disciplinary Commission (consisting of 4 members);

d) Director;

e) Inspection and investigation service;

f) The supervision, monitoring, control and norm issuing service;

g) Internal services and acquisitions department;

h) Human resources and financial-accounting department;

i) The legal department.

In his activity, the president is supported by the members of the Superior Council. They represent the institutions that appointed them and are consulted regarding the performance of the public interest supervision activity of the statutory audit activity. The superior council has the following composition:

a) A representative of the Ministry of Public Finance, who is not an employee of A.S.P.A.A.S.;

b) A representative of the Ministry of Justice;

c) A representative of the National Bank of Romania;

d) A representative of the Financial Supervision Authority;

e) A representative of the Chamber of Commerce and Industry of Romania;

f) A representative of the Chamber of Financial Auditors from Romania.

In order to be members of the Superior Council, the representatives must cumulatively meet a series of conditions such as:

a) To be in legal relations with the institution that appointed them (termination of legal relations with the institution they represent has the effect of terminating the respective person's mandate in the Superior Council);

b) Not to be practitioners in the field of financial audit;

The members of the Superior Council elect a president from among its members. The duration of the mandate of the president of the Superior Council is one year, with the right to renew the mandate only once.

The superior council has the following attributions:

a) Proposes the annual activity plans and strategic guidelines of A.S.P.A.A.S.;

b) Proposes measures to improve monitoring and supervision in the public interest, in order to improve audit activity;

c) Fulfils any other duties in the field, established by the Regulation on the organization and operation of A.S.P.A.A.S.

Within ASPAAS, the Disciplinary Commission is established and operates. The disciplinary commission consists of 4 members with legal or economic training and has the following composition:

a) A representative of the Ministry of Public Finance;

b) A representative of the National Bank of Romania;

c) A representative of the Financial Supervision Authority;

d) A representative of A.S.P.A.A.S.

Just like the members of the Superior Council, the members of the Disciplinary Commission elect a president from among its members. The term of office of the members of the Disciplinary Commission is 3 years, with the right to renew the mandate only once, at the proposal of the institution that appointed them

The main role of the Disciplinary Commission consists in putting into practice the administrative procedure related to the deviations from the statutory audit legislation. Following the activities carried out, the disciplinary commission draws up a report proposing the sanctions to be applied. Based on the report, the president of A.S.P.A.A.S. issues an order to resolve the notifications, which is communicated to the parties.

The disciplinary notification is resolved within one year from the date of registration of the notification, but no later than 3 years from the date of the administrative violation and the orders for resolution of disciplinary notifications of the president of A.S.P.A.A.S. can be appealed to the competent administrative court, without the need to file a prior complaint, within 30 days from the date of communication.

The Disciplinary Commission is competent with regard to administrative notifications regarding financial auditors and audit firms in Romania in any of the following situations:

a) If the facts are related to the performance of the statutory audit activity;

b) If the provisions of the Code of Ethics are violated in the performance of the statutory audit activity;

c) If the acts are committed by members of the C.A.F.R. Council. or by other elected members or who hold a position in the management structures of C.A.F.R., in relation to the attributions provided by this law;

d) In any other situations provided by law.

The sanctions applied to financial auditors and audit firms, if the statutory audit is not carried out in accordance with the legal provisions, other regulations in the field of statutory audit and, as the case may be, Regulation (EU) no. 537/2014, must be effective, proportionate and dissuasive. They can answer both administratively (in the case of committing some deviations from professional duties) and civilly (for causing damages by violating professional obligations).

In applying the administrative sanction, A.S.P.A.A.S. must take into account the relevant circumstances, including, as appropriate,:

a) The severity and period of the violation;

b) The degree of responsibility of the responsible person, in relation to his duties;

c) The amount of the profit obtained or the losses avoided by the responsible person, to the extent that they can be established, in relation to the commitment that leads to the application of the respective sanction;

d) The extent to which the responsible person cooperates with ASPAAS;

e) Previous deviations from the legislation in the field of statutory audit of which the financial auditor or the responsible audit firm are guilty.

However, until the application of sanctions is reached, an important role is played, in our opinion, by the preventive measures carried out prior to the initiation of the administrative procedure, a written recommendation to the financial auditors or audit firms, by which they are requested to put an end to the respective behaviour and to refrain from any repetition of it.

CONCLUSIONS

A.S.P.A.A.S. represents the structure that must "watch over" the good conduct of the audit activity, having, however, a particularly important role in the authorization of financial auditors and audit firms in Romania, the recognition of audit firms from other member states, the withdrawal and reacquisition of authorization, the monitoring of the application and compliance with the ,,Norms regarding the good reputation of trainees in financial audit activity, financial auditors and audit firms", ,,Norms regarding the continuing professional training of financial auditors" and ,,Norms regarding the organization and conduct of the professional competence exam".

Their careful monitoring guarantees that audit activities will help both managers in managing the activities of the entities they lead, as well as employees in improving their performance.

BIBLIOGRAPHY

Law no. 672 of 19.12.2002 regarding the internal public audit, republished (with subsequent amendments and additions) in Official Journal of the Romania, Part I no. 856 of 05.12.201;

Law no. 162 of 12.07.2017 regarding the statutory audit of the annual financial statements and the consolidated annual financial statements and amending some normative acts, published in Official Journal of the Romania, Part I no. 548 of 15.07.2017;

EC Directive no. 43 of 17.05.2006 regarding the legal audit of annual accounts and consolidated accounts (with subsequent amendments and additions) published in the Official Journal of the EU. no. 157/2006;

H.G.R. no. 817 of 23.11.2017 regarding the organizational structure and the number of posts of the Authority for Public Supervision of the Statutory Audit Activity, established by the reorganization of the Council for Public Interest Supervision of the Accounting Profession, and for the modification and completion of Government Decision no. 34/2009 regarding the organization and functioning of the Ministry of Public Finance, published in Official Journal of the Romania, Part I no. 920 of 23.11.2017;

THE PROGRESSION OF PH WATER DETECTION FOR HEMODIALYSIS MACHINE

MISS NUR SHAMIMI IZZATI BINTI HARUN

Politeknik Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah, Shah Alam, Malaysia Shamimiizzati56@gmail.com

MRS MARIANA BINTI ROSDI

Politeknik Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah, Shah Alam, Malaysia, annemariarose77@gmail.com

ABSTRACT

pH scale is used to measure the acidity and basicity of a liquid. It can have readings ranging from 1-14 where 1 shows the most acidic liquid and 14 shows the most basic liquid. 7 pH is for neutral substances that are neither acidic nor basic. Now, pH plays a very important role in our lives and it is used in various applications. For example, it can be used in a hemodialysis machine to check the quality of water. Similarly, pH measurement is used in a wide variety of applications like agriculture, wastewater treatment, industries, environmental monitoring even in medical also need the pH measurement to ensure the patient get the best treatment. In this project, were going to make an Arduino pH Meter and learn how to measure the pH of a liquid solution using a gravity pH sensor and Arduino. A 16x2 LCD is used to show the pH value on the screen. This projet also calibrate the pH sensor to determine the accuracy of the sensor

Keywords: PH sensor, Hemodialysis machine

INTRODUCTION

Analog pH sensor is designed to measure the pH value of a solution and show the acidity or alkalinity of the substance. It is commonly used in various applications such as agriculture, wastewater treatment, industries, environmental monitoring, etc. The module has an on-board voltage regulator chip which supports the wide voltage supply of 3.3-5.5V DC, which is compatible with 5V and 3.3V of any control board like Arduino. The output signal is being filtered by hardware low jitter.

The construction of a pH sensor is shown above. The pH Sensor looks like a rod usually made of a glass material having a tip called "Glass membrane". This membrane is filled with a buffer solution of known pH (typically pH = 7). This electrode design ensures an environment with the constant binding of H+ ions on the inside of the glass membrane. When the probe is dipped into the solution to be tested, hydrogen ions in the test solution start exchanging with other positively charged ions on the glass membrane, which creates an electrochemical potential across the membrane which is fed to the electronic amplifier module which measures the potential between both electrodes and converts it to pH units. The difference between these potentials determines the pH value based on the Nernst equation.

pH Electrode Construction:

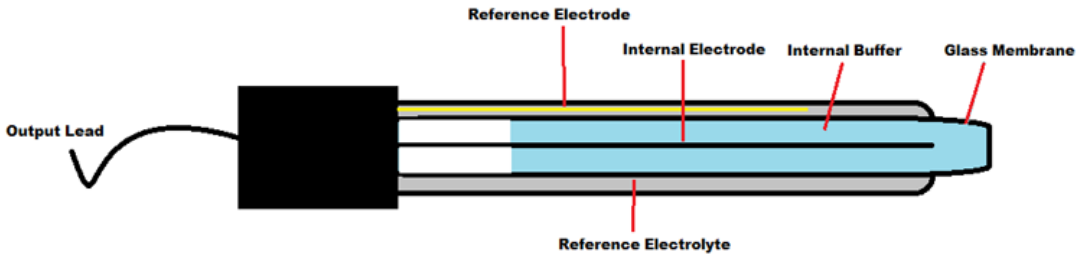

OBJECTIVE

- To makesure the water filter of hemodialysis stay in neutral potential of hydrogen
- learn the calibration method which will determine the correctness and accuracy of the sensor

SCOPE OF PROJECT

- Dialysis machine operator and repairman
- Nurses who regularly use dialysis machines take care of patients

IMPORTANT OF RESEARCH

- Helps reduce the cost of expenses in terms of maintenance
- Ensure the dialysis fluid is in the correct pH for treatment use

METHODOLOGY

Components that used to build the project is including Arduino microcontroller, Ph Electrode, I2C Module for LCD, Arduino IDE for software.

ARDUINO UNO R3 Development Board & ARDUINO IDE SOFTWARE

Arduino Uno is an open source microcontroller board based on the Microchip ATmega328P microcontroller and developed by Arduino.cc. In this project, the software used to create a program to be inserted into the arduino is arduino software.ide. The coding that has been made is linked to the use of the pH water sensor that will be used.

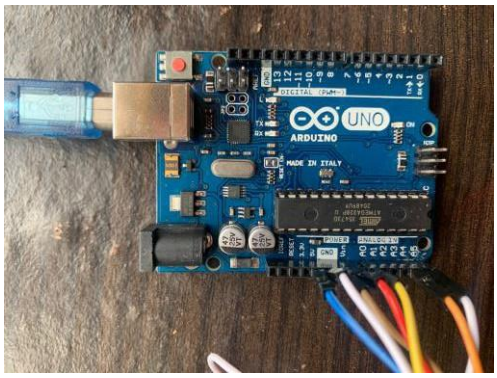

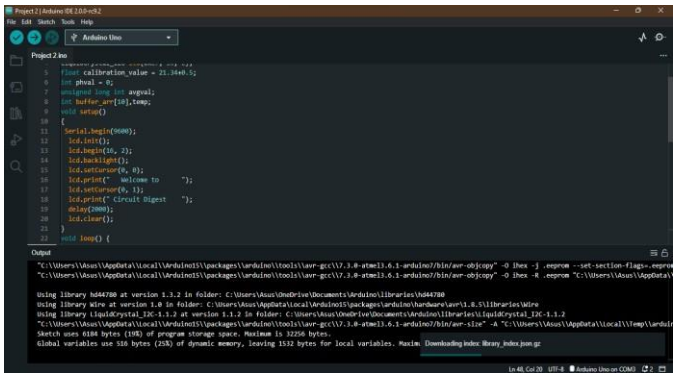

PH SENSOR ELECTRODE

A pH meter is a scientific instrument that measures the hydrogen-ion activity in water-based solutions, indicating its acidity or alkalinity expressed as pH. The pH meter measures the difference in electrical potential between a pH electrode and a reference electrode, and so the pH meter is sometimes referred to as a “potentiometric pH meter“. The difference in electrical potential relates to the acidity or pH of the solution.

I2C Module for LCD

The display is composed of a 16 character x 2 line LCD display with a blue backlight and white characters. Each of the characters are composed of a 5 x 8 dot matrix for good character representation.The backlight has a potentiometer for adjustment of the contrast of the display for best viewing. If the potentiometer is turned too

far in one direction or the other, the display will appear blank or solid squares will appear instead of characters. If this happens, just fiddle with the adjustment until it gives the best display.

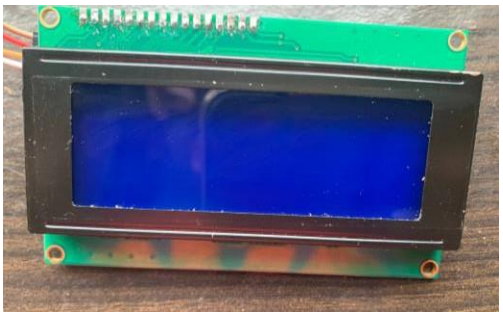

CIRCUIT BLOCKDIGRAM

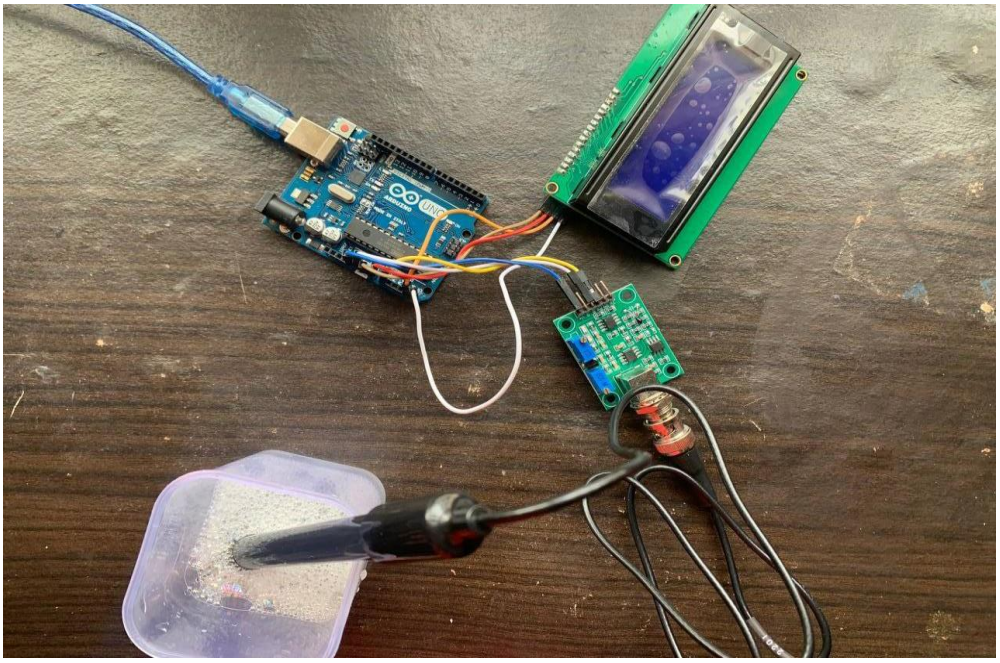

FLOWCHART

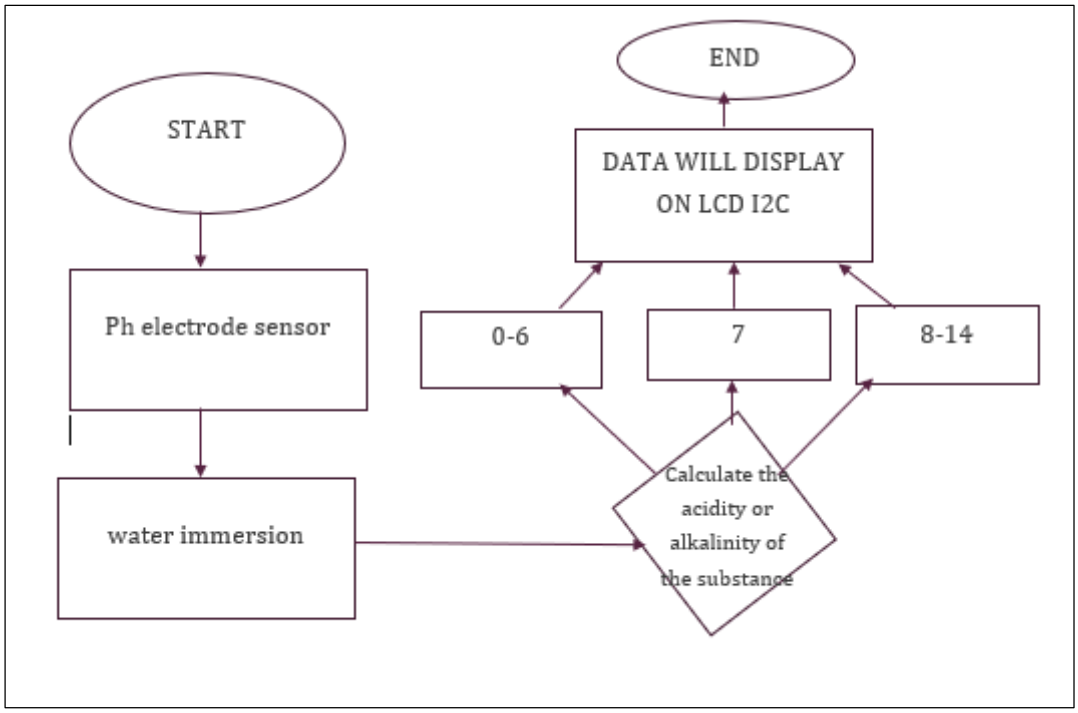

EXPECTED RESULTS

Expected results for this project, when the pH sensor is dipped in lemon water, the output on the LCD must be 0 to 6. For alkaline water such as soapy water, the result should be from 8 to 14. For the hemodialysis machine, it should be 7. +-

Pure water

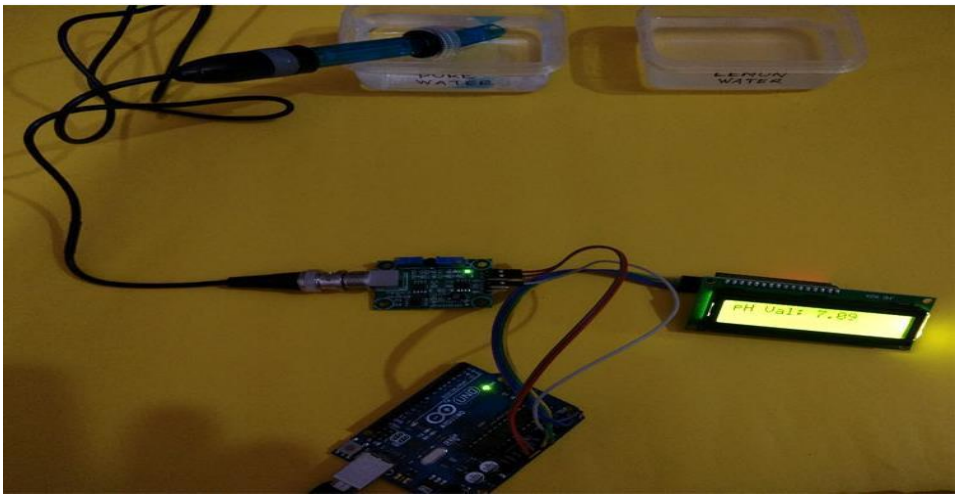

LEMON WATER

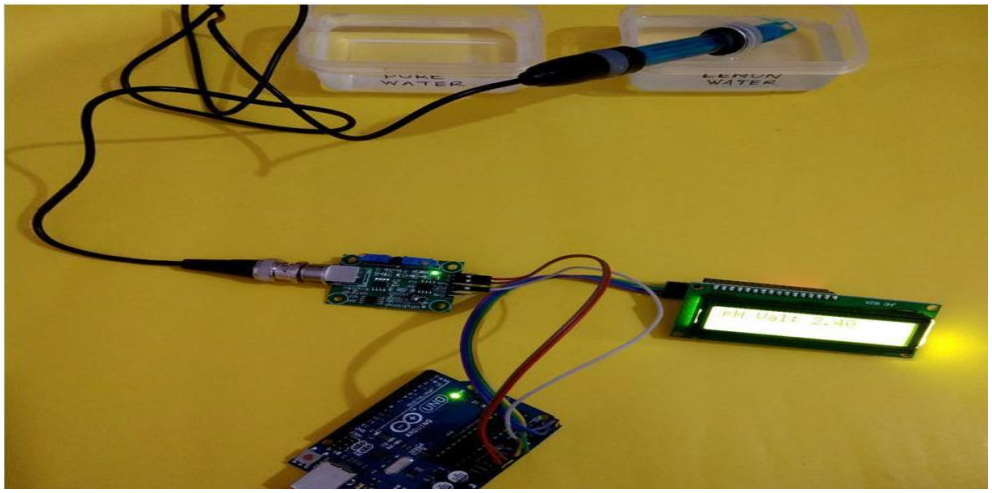

CONCLUSION

At the end of this project , from the opinions and studies that have been conducted, this project can help in repairing and upgrading the lifespan as well as repairing the dialysis machine.

This study is also related to producing pH filter electrodes. In addition to being able to use an Arduino to program the output to determine the water temperature.Hope this project will become benefits to nurses and technicians to facilitate the maintenance of hemodialysis machines.

REFERENCESS

[1]"HHD and Water Treatment," DaVita kidney Care, 2000. [Online]. Available: https://www.davita.com/treatment-services/home-hemodialysis/home-hemodialysis-and- water-treatment .

[2]S. Dial, "Hemodialysis and Water Quality," July - August 2013. [Online]. Available: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4596525/ .

[3]"Water Quality Monitoring System," Project Hub, [Online]. Available: https://create.arduino.cc/projecthub/chanhj/water-quality-monitoring-system-ddcb43.

[4]"What is an Arduino?," SparkFun Electronics ®, [Online]. Available: https://learn.sparkfun.com/tutorials/what-is-an-arduino/all.

[5]"Interface I2C 16x2 LCD with Arduino Uno (," Project Hub, [Online]. Available: https://create.arduino.cc/projecthub

SMART ASSISTANT FOR PARALYZED PATIENT: RESEARCH NEEDED

MISS SERENA NATASHA BINTI ABDUL RAHMAN
Politeknik Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah, Shah Alam, Malaysia serenanatasha82@gmail.com

MRS MARIANA BINTI ROSDI
Politeknik Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah, Shah Alam, Malaysia, annemariarose77@gmail.com

ABSTRACT

We come across hospitals and NGOs serving paralytic patients who have their whole or partial body disabled by the paralysis attack. These people in most cases are not able to convey their needs as they are neither able to speak properly nor do they convey through sign language due to loss in motor control by their brain. This research proposes a system that helps disabled person in displaying a message over the LCD by just simple motion of any part of his body which has motion abilities. This system also takes care of the situation where in no one is present to attend the patient and thus sending a message through GSM of what he wants to convey in SMS. There are several instructions of movement gesture sensors presented in the paper in order to assist health officer in helping the paralyzed patient to complete their needs. The user now just needs to tilt the device in a particular angle to convey the message. Thus, by tilting device one can convey message easily. So, this system can help them out to convey a message.

Keywords: Smart assistant, Paralysis, motion abilities

INTRODUCTION

Paralysis is the inability to move muscles on your own and with purpose. It can be temporary or permanent. The most common causes are stroke, spinal cord injury, and multiple sclerosis. Paralysis can be a complete loss of movement known as plegia, or a significant weakness called paresis. Paralysis is most often caused by damage in the nervous system, especially the spinal cord. Other major causes are stroke, trauma with nerve injury, poliomyelitis, cerebral palsy, peripheral neuropathy, Parkinson's disease, ALS, botulism, spina bifida, multiple sclerosis, and Guillain-Barre syndrome. For example, monoplegia/ mono paresis is complete loss of movement or weakness of one limb. Hemiplegia/hemiparesis is complete loss of movement or weakness of arm and leg on same side of the body. Paraplegia/paraparesis is complete loss or weakening of both legs. Tetraplegia /tetra paresis or quadriplegia/quadriparesis is complete loss or weakness of both arms and both legs. Paralysis is caused by injury or disease affecting the central nervous system (brain and spinal cord) which means that the nerve signals sent to the muscles is interrupted.

Paralysis can also cause a number of associated secondary conditions, such as urinary incontinence and bowel incontinence. Though, there are innovative approaches for curing or treating paralysis patients, but the aim of treatment is to help a person adapt to life with paralysis by making them as independent as possible. Where we see a problem with these types of devices that are being developed is that they are very large and expensive machines. They seem to be only available in hospitals and not able to be used at the patient's home or at their convenience. Our goal is to make a device that will be able to retrain a patient's motion but have them be able to use the device themselves and have it be cheap enough for them to afford without much debt.

PROBLEM STATEMENT

In today's social Health Insurance structure where patients stay at home after operations, they are not possible monitored 24-hours by a medical caretaker or a family member so. Many people nowadays who work full time are facing a problem of monitoring their loved ones especially old age patient's. Besides, the existing machine in the hospital is too expensive and not all people can afford it to use at home. This machine also is less market in Malaysia.

OBJECTIVE

- Develop a hardware prototype for IOT Paralysis Patient Health Care.
- Testing the schematic diagram to help paralyzed patient.

SCOPE OF PROJECT

- People who facing the paralytic.
- Nurses or caretaker of paralytic patient.

IMPORTANT OF RESEARCH

- Help the paralysis patient convey various messages.

- Monitoring of paralytic patient health care.

METHODOLOGY

Hardware products that we used. It consists of arduino microcontroller (Arduino UNO), MPU6050, GSM module, LCD display 16x2, potentiometer and buzzer.

ATMEGA BASED MICROCONTROLLER (ARDUINO UNO)

Arduino/Genuino UNO is a microcontroller board based on the ATmega328P. It has 14 digital input/output pins (of which 6 can be used as PWM outputs), 6 analog inputs, a 16 MHz quartz crystal, a USB connection, a power jack, an ICSP header and a reset button. It contains everything needed to support the microcontroller.

MPU6050

MPU6050 is a Micro Electro-mechanical system (MEMS), it consists of three-axis accelerometer and three-axis gyroscope. It helps us to measure velocity, orientation, acceleration, displacement and other motion like features. MPU6050 consists of Digital Motion Processor (DMP), which has property to solve complex calculations.

GSM MODULE

SIM900A Modem is built with Dual Band GSM/GPRS based SIM900A modem from SIMCOM. It works on frequencies 900/ 1800 MHz. SIM900A can search these two bands automatically. The frequency bands can also be set by AT Commands. The baud rate is configurable from 1200-115200 through AT command. The GSM/GPRS Modem is having internal TCP/IP stack to enable you to connect with internet via GPRS. SIM900A is an ultra compact and reliable wireless module. This is a complete GSM/GPRS module in a SMT type and designed with a very powerful single-chip processor integrating AMR926EJ-S core, allowing you to benefit from small dimensions and cost-effective solutions.

LCD 16x2

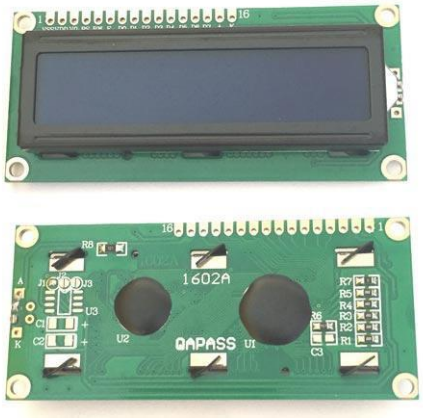

An LCD is an electronic display module that uses liquid crystal to produce a visible image. The 16×2 LCD display is a very basic module commonly used in DIYs and circuits. The 16×2 translates o a display 16 characters per line in 2 such lines. In this LCD each character is displayed in a 5×7 pixel matrix.

POTENTIOMETER

Potentiometers are variable resistors. Potentiometers are resistors where the resistance can be changed using a knob or a slider. Potentiometers are used to control many things, including how bright or dim the lights in your house are and the volume controls on your television. Some are used in voltage dividers. The idea of a device that could be used to control the amount of electricity going to a component was thought by many people, but the carbon potentiometer we commonly use today was invented by Thomas Edison in 1872 at the age of 25. He called this device a “coiled resistance wire rheostat”.

BUZZER

A buzzer or beeper is an audio signaling device, which may be mechanical, electromechanical, or piezoelectric (piezo for short). Typical uses of buzzers and beepers include alarm devices, timers, train and confirmation of user input such as a mouse click or keystroke.

CIRCUIT BLOCK DIAGRAM

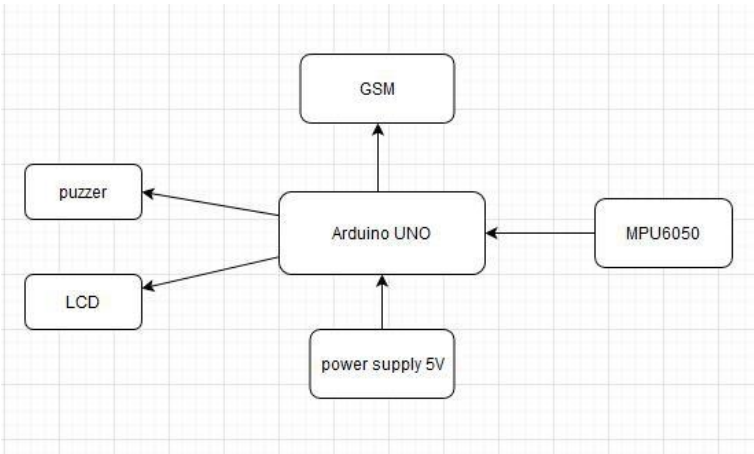

Figure 1 : Block Diagram of Smart Assistant for Paralyzed Patient

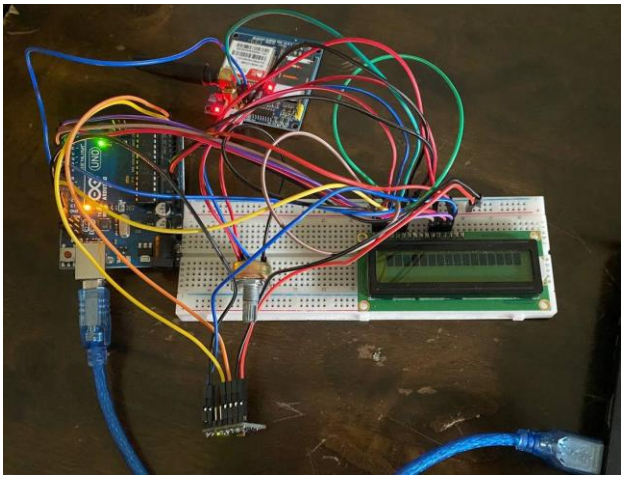

Figure 2 : Circuit diagram project Smart Assistant for Paralyzed Patient

FLOWCHART

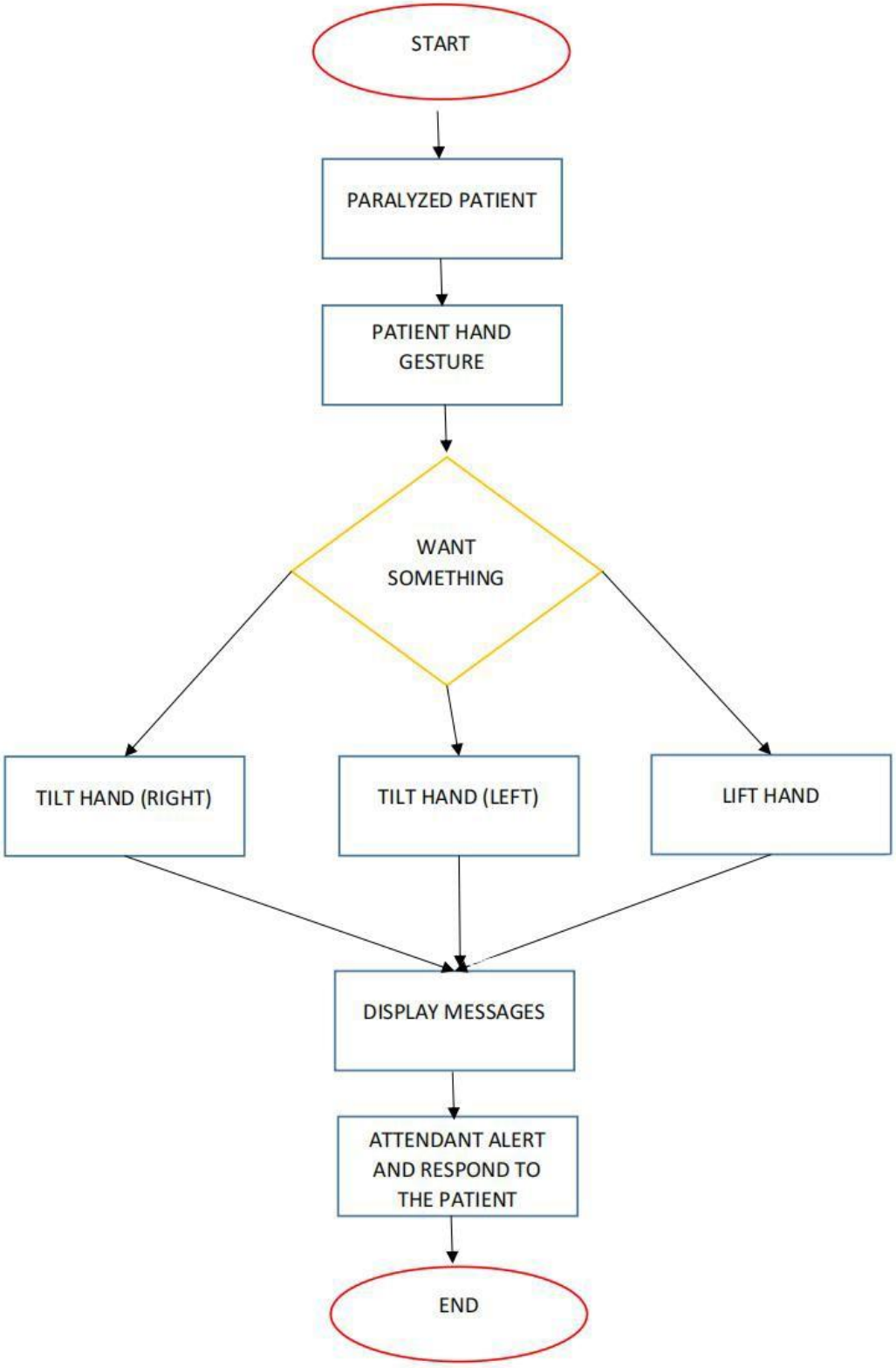

Figure 3 : Flowchart of Smart Assistant for Paralyzed Patient

EXPECTED RESULTS

When a 9V power source is connected to the Arduino board via the AC jack, the Arduino is turned on, and then the instructions are shown on the LCD. The person concerned presses the push botton, after that MPU6050 sensor is activated on the current position of the hand and message displayed on the LCD then waiting for the gesture movement. After the user did the gesture, a ringing sound is issued to indicate the completion of the command and MPU6050 sensor determines the gesture and then send the message or make a call. After that, the device returns to the first position, waiting to press the push button again and repeat the same previous steps.

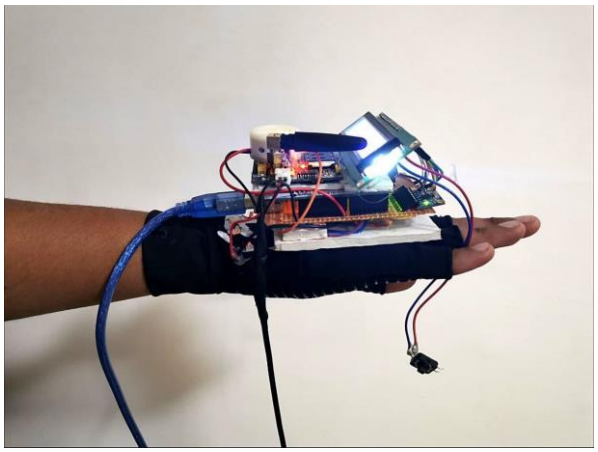

Figure 4 : Practical circuit project Smart Assistant for Paralyzed Patient

Figure 5 : Example output on the LCD display

CONCLUSION

This system is really helpful for paralyses patients. When they need help then they can ask by using some movements they can also survive in this world like normal people by using this movement detection. This system is reliable and cheap and less weight so they can buy without debt. This system will make paralysis patients to achieve an independent of mobility. This is not a trivial task just because it varies from person to person in its nature and type. Therefore, different methods are essential to support these people, and it is us duty, as future engineers, to develop new technologies to help paralyzed patients.

REFERENCES

Savaridass, m. p., ikram, n., deepika, r., & aarnika, r. (2020). development of smart health monitoring system using internet of things. materials today: proceedings.

RolgaRoy(2016) “Methodologies to assist paralysed patients” published in International Journal Of Advanced Research In Electrical, Electronics And Instrumentation Engineering, Vol 5,Issue 3.

“Automated Paralysis Patient Health Care Monitoring System” published in the South Asian Journal of Engineering and Technology Vol.3, No.2 (2017) 85–92 .

Gomez-Vilda et al(2016) “Vocal-fold paralysis patients treated with stem-cellgrafting” published in International Conference on Pattern Recognition Systems (ICPRS-16).

Jacob, s., alagirisamy, m., menon, v. g., kumar, m., jhanjhi, n. z., ponnusamy, v., ... & balasubramanian, v. (2020). an adaptive and flexible brain energized full body exoskeleton with iot edge for assisting the paralyzed patients. ieee access.

AbhijeetBotre et al(2016) “ Assistance system for paralyzed” published inInternational Journal Of Innovative Research In Electrical ,Electronics,Instrumentation And Control Engineering ,Vol 4,Issue 5.

AUTOMATIC MEDICINE REMINDER USING ARDUINO: RESEARCH NEEDED

MISS SITI NURSUHAILA BINTI MOHD JAFRI
Politeknik Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah, Shah Alam, Malaysia
ssiti2035@gmail.com

MISS NOR KHARUL AINA BINTI MAT DIN
Politeknik Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah, Shah Alam, Malaysia,
Nkaina82@gmail.com

ABSRTACT

Most of times patients may forget to take the medicines at proper time as per the specified in the prescription which may cause in late recovery from the disease/illness. It is necessary to take proper medicines in proper quantity at proper time. In this paper will introduce an Automatic Medicine Reminder using Arduino application for the patients. This application will remind their user to take proper medicines in proper quantity at proper time by automatically setting the reminders in the mobile. These reminders will be automatically set by the application as per the prescription. This reminder will remind their user patient that now it's time to take the medicine.

INTRODUCTION

This medicine reminder is focused on patients who frequently take medications or vitamin supplements, or attendants who deal with the more seasoned or patients. Our Medicine reminder is programmable that enables medical caretakers or clients to remind to take pills, and the service times for every day. At the point when the pills time has been set, the medicine reminder will remind clients or patients to take pills utilizing sound, light and vibration. The warning of pills should be taken will be shown by an android application which is held by the patient. Contrasted and the conventional medicine reminder that requires clients or attendants to stack the crate each day or consistently. This shrewd medicine reminder would essentially discharge medical attendants or clients' weight on much of the time preloading pills for patients or clients and overlook the measurements which must be taken. The remarkable problem is that patients forget to take the proper medicines in proper proportion and in proper time.

Medication adherence, which refers to the degree or extent to which a patient takes the right medication at the right time according to a doctor's prescription, has recently emerged as a serious issue because many studies have reported that non-adherence may critically affect the patient, thereby raising medical costs. Medication non adherence is a common, complex, and costly problem that contributes to poor treatment outcomes and consumes health care resources. There can

be a lot of individuals out there who need constant help – may it be our elderly people, family members, the ones who have special needs. Elders are more affected by the timing of taking a certain drug than others, in order to prevent any dysfunction or illness timing is a must. But as with aging comes poor eye sight and poor memory, what if the patient has a dementia like Alzheimer.

METHODOLOGY

The project configuration is using a RTC DS3231 that is interfaced through I2C protocol with Arduino Uno. You can also use RTC IC DS1307 for reading the time with Arduino. RTC DS3231 also has inbuilt 32k memory which can be used to store additional data. RTC module is powered through the 3.3V pin of Arduino Uno. A 16x2 LCD display is interfaced using SPI. We have divided time slots into three modes. Mode 1 selects to take medicine once/day at 8am when user presses 1st push button. Mode 2 selects to take medicine twice/day at 8am and 8pm when user presses 2nd push button. Mode 3 selects to take medicine thrice/day at 8am, 2pm and 8pm if user presses 3rd push button. This will make this device portable because this device will be easy to use anywhere and anytime. In addition, this device is also friendly user where the device is simple and easy to use this is because the operations of this device is easy to learn by adults. After that, "Automatic Medicine reminder using Arduino" is convenient to use because the design of this device is simple and convince for other people to use it.

This project is using buzzer to remind the patients of their dosage timings through buzzer ringing system so that they can stay fit and healthy. This automatic medicine reminder using Arduino Uno for intended for semi-permanent installation in objects or exhibitions. When we set up the date and time on the device, this application will remind their user to take proper medicines in proper quantity at proper time by automatically setting the

reminders in the mobile. These reminders will be automatically set by the application as per the prescription. Furthermore, it also have option to select three time slots (once/twice/thrice per day) and when time will reach it start alerting the patient by buzzing the buzzer.

BLOCK DIAGRAM OF THE PROJECT

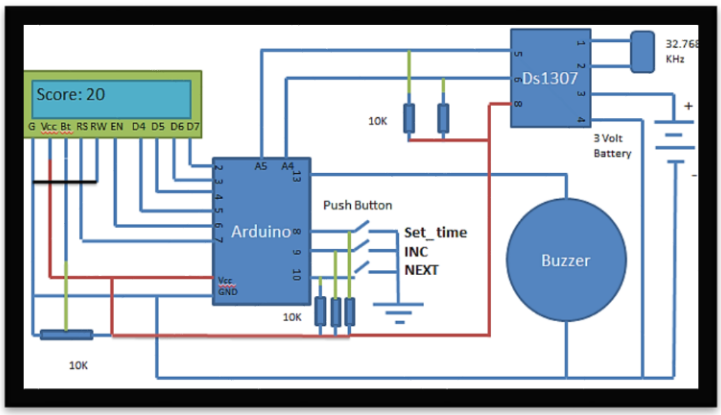

Figure 3.1 : Shows the block diagram of Automatic Medicine Reminder Using Arduino.

We start this system real time clock runs the time on 16×2 LCD. And if we want to set alarm time for medication we have to press set_mad buttons which is connected with pin number 8 of arduino. After pressing this button LCD shows Set Time 1. And then we can selects the time as we want to set for medication by using INC and Next button which is connected to pin 9 and 10 respectively of arduino. After set time 1, LCD shows set Time 2. Now using previous process set the time again. And after second time set, LCD shows again set time 3. And set this time like previous. In this system “Group medicine” indication (take group 1 medicine, take group 2 medicine and take group 3 medicine) is used instead of medicine name. When any alarm occurs LCD indicates Group medicine 1, Group medicine 2, Group medicine 3.

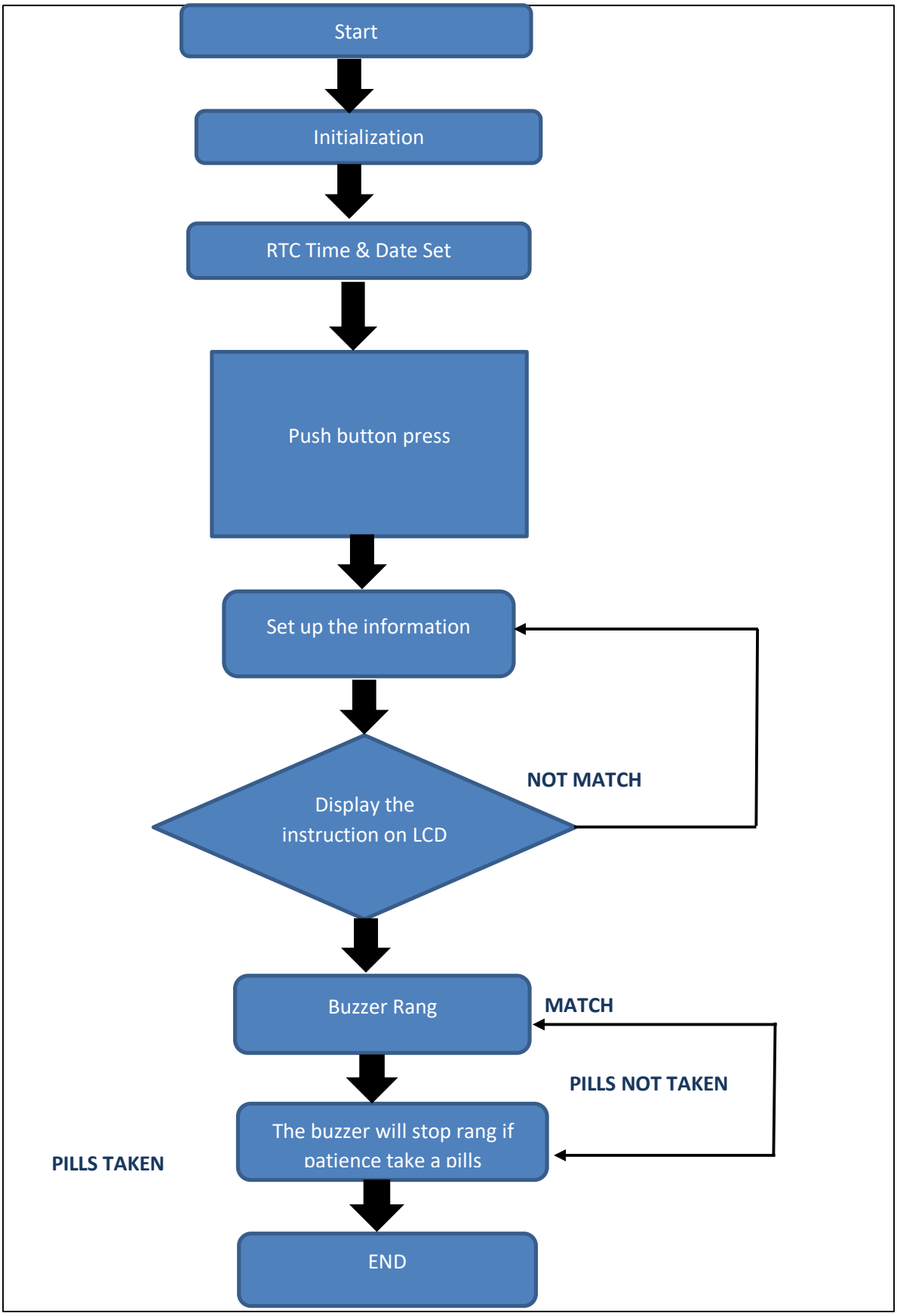

Figure 3.2 : As shown in flowchart when time & date are set through push buttons, devise will continuously compare the real time & set time.

If the time is matched, LED will blink & buzzer will ring. It then senses the box is opened by the user or not. If box is opened, LED & buzzer stops and if it is not opened, LED will continuously blinks & buzzer will continuously ring

FINDINGS

At hospitals, there are many patients and it is difficult to remind every patient to take medicine on time. The elderly when they come to senile they were difficult on remember times they should take the medication. Most of sick people need something just like alarm to them so that they have encourage to be more alert on something. When it comes to our loved ones, we always want to stay them healthy and fit. But what will happen if they get ill and forget to take medicine on time.

CONCLUSION AND DISCUSSION

Increasing medication adherence through a reminder system is one of the most common types of behavioural intervention: it targets and is helpful for patients who forget to take their medication unintentionally. Based on the above analysis, mobile phones, in-home electronic devices and portable devices used to communicate reminder messages have been shown to be useful in improving medication adherence and achieve a high user satisfaction, as summarised. Based on the three different types of reminder systems identified, we can see that electronic reminder technology has evolved in several parallel streams over the past 10 years. Simple text messages are now moving towards interactivity through interactive voice response messages. Mobile phone apps are also becoming increasingly popular as an effective and convenient way of dose reminding.

RECOMMENDATIONS

From the time the pills were introduced in the medication industry the requirement of a device that can come as a substitute to the human being for delivery of medicine. No pill dispenser to today could replace could determine the person who to give a pill to, when to give a pill and the no. of pills to be given. There are many other problems that plague the home pill user, such as someone stealing pills, forgetting to take them or having the pills available to take too many. AMDR mechanism such that it works on the principle of MECHATRONICS that is it combines the mechanics as well electronics to dispense medicine. Therefore, chances of error are very less. Following are some of the sector that can be made better by AMDR: -

i. Hospitals: –The automatic pill dispenser can ease up the pill dispensing operation of the large as well as small health care center. With the help AMDR, the medical staff, as well as a doctor, can reduce the amount of time as well frequent checkup of every patient. This will help the doctor to give time to those patients which are in critical condition or are in greater need for attention from the medical staff

ii. Home: – Vitamins and another essential dietary supplement that is required everyday before and after a meal can become a great area of interest for the use of an automatic pill dispenser. An individual keychain key can initiate the pill dispensing for the user's personal diet regime and a buzzer can remind them when the supplements need to be taken.

iii. Elderly: –The automatic pill dispenser is an excellent way for the elderly to be reminded when to take their pills and the current access key can be worn around the neck or on a bracelet

ETHICAL TEXT

"In this article, the journal writing rules, publication principles, research and publication ethics, and journal ethical rules were followed. The responsibility belongs to the author (s) for any violations that may arise regarding the article. **REFERENCES**

[1] Park, KeeHyun & Lim, SeungHyeon, (2012) "Construction of a Medication Reminder Synchronization System based on Data Synchronization", International Journal of Bio-Science and Bio-Technology, Vol.4, No. 4, pp1-10.

[2] AAbhimanyu Pandit Published (January 22, 2019), "Automatic Medicine Reminder Using Arduino And Component Required." https://circuitdigest.com/microcontroller-projects/arduino-medicine-reminder

[3] Slagle, J.M., Gordon, J.S., Harris, C.E., Davison, C.L., Culpepper, D.K., Scott P. and Johnson, K.B., (2011) "MyMediHealth – Designing a next generation system for child-centered medication

management", Journal of Biomedical Informatics, Vol. 43No. 5, pp. 27-31.

[4] Wise Techon on November 27, 2014. "The Pill Reminder using Arduino" What Exactly Does the Pill Reminder Do? https://duino4projects.com/the-pill-reminder-using-arduino/

[5]. A. Kliem, M. Hovestadt, and O. Kao.Security and Communication Architecture for Networked Medical Devices in Mobility-Aware eHealth Environments," 2012 IEEE First Int. Conf. Mob. Serv., pp. 112–114;2012.

[6.] IJSTE - International Journal of Science Technology & Engineering | Volume 3 | Issue 10 | April 2017 ISSN (online): 2349-784X . "Smart Medicine Reminder Box"

http://www.ijste.org/articles/IJSTEV3I10093.pdf

[7] Salman Khan on June ,2018 "Medicine Reminder using Arduino", Block Diagram of Arduino based Medicine Reminder System

https://www.engineersgarage.com/medicine-reminder-using-arduino/

[8]. S. Huang, H. Chang, Y. Jhu, and G. Chen.The Intelligent Pill Box - Design and Implementation. pp. 235–236; 2014.

APPENDIX

Appendix 1: Program Coding

```
//Medicine Reminder using Arduino Uno
// Reminds to take medicine at 8am, 2pm, 8pm
/*  The circuit:
   LCD RS pin to digital pin 12
   LCD Enable pin to digital pin 11
   LCD D4 pin to digital pin 5
   LCD D5 pin to digital pin 4
   LCD D6 pin to digital pin 3
   LCD D7 pin to digital pin 2
   LCD R/W pin to ground
   LCD VSS pin to ground
   LCD VCC pin to 5V
   10K resistor:
   ends to +5V and ground
   wiper to LCD VO pin (pin 3)*/
#include <LiquidCrystal.h>
#include <Wire.h>
#include <RTClib.h>
#include <EEPROM.h>
int pushVal = 0;
int val;
```

```
int val;
int val2;
int addr = 0;
RTC_DS3231 rtc;
const int rs = 12, en = 11, d4 = 5, d5 = 4, d6 = 3, d7 = 2;                // lcd pins
LiquidCrystal lcd(rs, en, d4, d5, d6, d7);
#define getWellsoon 0
#define HELP_SCREEN 1
#define TIME_SCREEN 2
//bool pushPressed;                              //flag to keep track of push button state
int pushpressed = 0;
const int ledPin =  LED_BUILTIN;                       // buzzer and led pin
int ledState = LOW;
int Signal = 0;

int buzz = 13;
int push1state, push2state, push3state, stopinState = 0;     //
int push1Flag, push2Flag, Push3Flag = false;             // push button flags
int push1pin = 9;
int push2pin = 8;
int push3pin = 7;
int stopPin = A0;
int screens = 0;             // screen to show
```

```
int push3pin = 7;
int stopPin = A0;
int screens = 0;             // screen to show
int maxScreen = 2;           // screen count
bool isScreenChanged = true;
long previousMillis = 0;
long interval = 500;                  // buzzing interval
unsigned long currentMillis;
long previousMillisLCD = 0;    // for LCD screen update
long intervalLCD = 2000;          // Screen cycling interval
unsigned long currentMillisLCD;
//   Set Reminder Change Time
int buzz8amHH = 8;          //    HH - hours         ##Set these for reminder time in 24hr f
int buzz8amMM = 00;         //    MM - Minute
int buzz8amSS = 00;         //    SS - Seconds
int buzz2pmHH = 14;         //    HH - hours
int buzz2pmMM = 00;         //    MM - Minute
int buzz2pmSS = 00;         //    SS - Seconds
int buzz8pmHH = 20;         //    HH - hours
int buzz8pmMM = 00;         //    MM - Minute
int buzz8pmSS = 00;         //    SS - Seconds
```

```
int nowHr, nowMin, nowSec;                    // to show current mm,hh,ss
// All messeges
void gwsMessege(){              // print get well soon messege
    lcd.clear();
    lcd.setCursor(0, 0);
    lcd.print("Stay Healthy :)");     // Give some cheers
    lcd.setCursor(0, 1);
    lcd.print("Get Well Soon :)");    // wish
}
void helpScreen() {             // function to display 1st screen in LCD
    lcd.clear();
    lcd.setCursor(0, 0);
    lcd.print("Press Buttons");
    lcd.setCursor(0, 1);
    lcd.print("for Reminder...!");

 }
void timeScreen() {             // function to display Date and time in LCD screen
  DateTime now = rtc.now();            // take rtc time and print in display
    lcd.clear();
    lcd.setCursor(0, 0);
    lcd.print("Time:");
```

```
    lcd.setCursor(6, 0);
    lcd.print(nowHr = now.hour(), DEC);
    lcd.print(":");
    lcd.print(nowMin = now.minute(), DEC);
    lcd.print(":");
    lcd.print(nowSec = now.second(), DEC);
    lcd.setCursor(0, 1);
    lcd.print("Date: ");
    lcd.print(now.day(), DEC);
    lcd.print("/");
    lcd.print(now.month(), DEC);
    lcd.print("/");
    lcd.print(now.year(), DEC);
}

void setup() {
  Serial.begin(9600);                     // start serial debugging
  if (! rtc.begin()) {                     // check if rtc is connected
    Serial.println("Couldn't find RTC");
    while (1);
  }
  if (rtc.lostPower()) {
    Serial.println("RTC lost power, lets set the time!");
```

```
  if (rtc.lostPower()) {
    Serial.println("RTC lost power, lets set the time!");
  }
//    rtc.adjust(DateTime(F(__DATE__), F(__TIME__)));           // uncomment this to set th
  rtc.adjust(DateTime(2019, 1, 10, 7, 59, 30));               // manual time set
  lcd.begin(16, 2);
  lcd.clear();
  lcd.setCursor(0, 0);
  lcd.print("Welcome To");                                     // print a messege at startu
  lcd.setCursor(0, 1);
  lcd.print("Circuit Digest");
  delay(1000);
  pinMode(push1pin, INPUT);                                    // define push button pins ty
  pinMode(push2pin, INPUT);
  pinMode(push3pin, INPUT);
  pinMode(stopPin, INPUT);
  pinMode(ledPin, OUTPUT);
  delay(200);
  Serial.println(EEPROM.read(addr));
  val2 = EEPROM.read(addr);                        // read previosuly saved value of push b
  switch (val2) {
    case 1:
      Serial.println("Set for 1/day");
```

```
  switch (val2) {
    case 1:
      Serial.println("Set for 1/day");
      push1state = 1;
      push2state = 0;
      push3state = 0;
      pushVal = 1;
      break;
    case 2:
      Serial.println("Set for 2/day");
      push1state = 0;
      push2state = 1;
      push3state = 0;
      pushVal = 2;
      break;
    case 3:
      Serial.println("Set for 3/day");
      push1state = 0;
      push2state = 0;
      push3state = 1;
      pushVal = 3;
      break;
```

```
      pushVal = 2;
      break;
  }

}
void loop() {
  push1();                                          //call to set once/day
  push2();                                          //call to set twice/day
  push3();                                          //call to set thrice/day
    if (pushVal == 1) {                             // if push button 1 pressed then re
    at8am();                                        //function to start uzzing at 8am
  }
  else if (pushVal == 2) {                          // if push button 2 pressed then re
    at8am();
    at8pm();                                        //function to start uzzing at 8mm
  }
  else if (pushVal == 3) {                          // if push button 3 pressed then re
    at8am();
    at2pm();                                         //function to start uzzing at 8mm
    at8pm();
  }

  currentMillisLCD = millis();                      // start millis for LCD screen swit
```

```
  }
  else if (pushVal == 3) {                         // if push button 3 pressed then remi
    at8am();
    at2pm();                                        //function to start uzzing at 8mm
    at8pm();
  }

  currentMillisLCD = millis();                     // start millis for LCD screen switch
  push1state = digitalRead(push1pin);              // start reading all push button pins
  push2state = digitalRead(push2pin);
  push3state = digitalRead(push3pin);
  stopinState = digitalRead(stopPin);

  stopPins();                                       // call to stop buzzing
  changeScreen();                                   // screen cycle function

}
// push buttons
void push1() {                  // function to set reminder once/day
  if (push1state == 1) {
    push1state = 0;
    push2state = 0;
    push3state = 0;
```

```
    push2state = 0;
    push3state = 0;
//    pushPressed = true;
    EEPROM.write(addr, 1);
    Serial.print("Push1 Written : "); Serial.println(EEPROM.read(addr));  // for debugging
    pushVal = 1;                                          //save the state of push butto
    lcd.clear();
    lcd.setCursor(0, 0);
    lcd.print("Reminder set ");
    lcd.setCursor(0, 1);
    lcd.print("for Once/day !");
    delay(1200);
    lcd.clear();
  }
}
void push2() {                      //function to set reminder twice/day
  if (push2state == 1) {
    push2state = 0;
    push1state = 0;
    push3state = 0;
//    pushPressed = true;
    EEPROM.write(addr, 2);
```

```
    EEPROM.write(addr, 2);
    Serial.print("Push2 Written : "); Serial.println(EEPROM.read(addr));
    pushVal = 2;
    lcd.clear();
    lcd.setCursor(0, 0);
    lcd.print("Reminder set ");
    lcd.setCursor(0, 1);
    lcd.print("for Twice/day !");
    delay(1200);
    lcd.clear();
  }
}
void push3() {                      //function to set reminder thrice/day
  if (push3state == 1) {
    push3state = 0;
    push1state = 0;
    push2state = 0;
//    pushPressed = true;
    EEPROM.write(addr, 3);
    Serial.print("Push3 Written : "); Serial.println(EEPROM.read(addr));
    pushVal = 3;
    lcd.clear();
```

```
    lcd.setCursor(0, 0);
    lcd.print("Reminder set ");
    lcd.setCursor(0, 1);
    lcd.print("for Thrice/day !");
    delay(1200);
    lcd.clear();
  }
}
void stopPins() {                   //function to stop buzzing when user pushes stop push b
  if (stopinState == 1) {
//    stopinState = 0;
//    pushPressed = true;
    pushpressed = 1;
    lcd.clear();
    lcd.setCursor(0, 0);
    lcd.print("Take Medicine  ");
    lcd.setCursor(0, 1);
    lcd.print("with Warm Water");
    delay(1200);
    lcd.clear();
  }
}
```

```
}
//Screen Cycling
void changeScreen() {                  //function for Screen Cycling
  // Start switching screen every defined intervalLCD
  if (currentMillisLCD - previousMillisLCD > intervalLCD)             // save the la
  {
    previousMillisLCD = currentMillisLCD;
    screens++;
    if (screens > maxScreen) {
      screens = 0;  // all screens over -> start from 1st
    }
    isScreenChanged = true;
  }
  // Start displaying current screen
  if (isScreenChanged)   // only update the screen if the screen is changed.
  {
    isScreenChanged = false; // reset for next iteration
    switch (screens)
    {
```

RC DYNO TRAINER

Mohd Nasir Bin Kamaruddin
Politeknik Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah 40150 Shah Alam, Selangor, Malaysia
Email: nasir.jkmpsa@gmail.com

Nurhidaya Binti Musa
Politeknik Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah 40150 Shah Alam, Selangor, Malaysia
Email: nasir.kamarudin@psa.edu.my

ABSTRACT

This RC Dyno Trainer is a teaching aid for Mechanical Engineering students' that focus on the final year projects of Department of Mechanical Engineering, Polytechnic of Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah, Selangor. The main objective of this innovation **is to apply this existing RC Dyno Machine into a learning kit (Trainer)** that is able to improve students' knowledge in mechanical systems involving the measurement of force, torque and IoT applications using Ardruino UNO which is suitable for remote control racing cars. In 2016, a lecturer from the Department of Mechanical Engineering, Polytechnic of Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah developed an innovation project called the RC Dyno Machine. The purpose of this RC Dyno machine is to measure the torque of RC cars. The measurement results are displayed on a computer application using IoT Arduino UNO technology. The results of this analysis will help users tune RC cars involving caster, camber, spring rate and suspension to achieve optimal performance. Indirectly, it can reduce the operating cost of RC car engine maintenance. The mechanical system involving materials, installation, fabrication, torsional force, sensors and Ardruino applications is very suitable to be used as a Trainer kit for students **to improve their understanding and innovation technology** on RC Dyno Test Machine. The production of this innovation is applied in the learning and teaching process to help boost the creativity and innovation of students in developing projects that have an impact, especially focusing on IR4.0 technology. It is a good learning strategy innovation to improve student's achievement. The process of managing the implementation of this innovation project is planned and organised to achieve an impact on the learning program in the Department of Mechanical Engineering and is named as "**RC Dyno Trainer**".

Keywords: Arduino, IR4.0, RC, Mechanical

1.0 INTRODUCTION

The RC Club was established in 2015, with 30 members. The club continues to grow by gaining achievements such as participating in FEMCA GT ASIA in 2016. The Dyno Test Trainer was the brainchild after being active in a racing car competition organised by the RC Club of Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah Polytechnic. Problems arose when dyno testing needed to be carried out on the racing car. The existing tools were only suitable for real cars, whereas these controlled racing cars are much smaller in size. As a result, the students had difficulty understanding the principles of power and torque tuning are important elements to ensure the engine operates at an optimal rate. At the learning session, students were exposed to the knowledge and calculation of these two elements. However, students are not able to practice that knowledge in the application of the mechanical system of a product. After carrying out market research, it was found that there is no Trainer that can carry out dyno testing wholly as it is implemented on real cars. Therefore, the rationale for developing an RC DYNO TRAINER to support the learning of mini dyno testing for remote control cars is sustainable enough to be exposed before students complete their end-of-year projects.

OBJECTIVES

The purposes for the development of this innovation project are:

i. To improve students' understanding of mechanical systems and IOT for the development of RC Dyno Machine kits.

i. To increase students' creativity and innovation to develop end-of-year projects based on the IoT concept.

iii. To improve CLO for Final Year Project course (DJJ5141).

iv. To increase the marketability of engineering and IOT careers

BENEFITS OF RC DYNO TRAINER

Students

I. Improving student knowledge and skills focusing on IR4.0 (IoT) technology

II. Provide ideas and guidance to students in developing End of Year Projects

III. Increase students' interest in building a career in the field of IR4.0 technology

Department

I. Improve the PPI Programme in the form of knowledge sharing regarding IR4.0 technology

II. Improvement of Course Learning Outcome (CLO) and indirectly assist to improve Programme Learning Outcome (PLO) and Programme Education Objective (PEO)

Polytechnic

I. Improve the quality of End-of-Year Projects under Polytechnics such as the PSA INVENTION AND INNOVATION TECHNOLOGY EXPOSITION (PITEX) which involves a combination of various industries.

II. Boost PSA's image by entering national level competitions and international level symposiums

III. Support to achieve PSA's Vision, which is the Polytechnic to be a leading TVET Institution

IV. Produce more quality TVET graduates in line with Core 1 in the JPPKK Strategic Plan. The lifelong learning received by graduates can then be applied in self-employment, being more independent and balanced as a result of involvement with the industry and the community while testing the effectiveness of this innovation.

Polytechnic

I. Reduce the cost of using external/private services since lecturer's expertise is used.

II. In line with Core 2 of the JPPKK Strategic Plan which is to sustain conducive institutions, the institution has indirectly provided relevant infrastructure and equipment which at the same time complies with the cost effectiveness that has been set.

III. This innovation has been proven to be cheaper and easier to obtain than the costly and hard-to-find alternatives

METHOD AND MATERIAL

Implementation Chart

The implementation of training or exposure to students is done in the middle of the semester of Project 1. That period is ideal for students to choose the appropriate project title to develop when taking Project 2 in the next semester. This training can build confidence in students to make the best decisions in producing innovative projects over time. Learning in terms of installation, operating systems, engineering applications, control systems and the Internet of Things (IoT) using Ardruino to develop an RC Dyno test machine (made as a Trainer kit) is given to students to ensure that the planned impact can be achieved. Process implementation show on **Chart 1**.

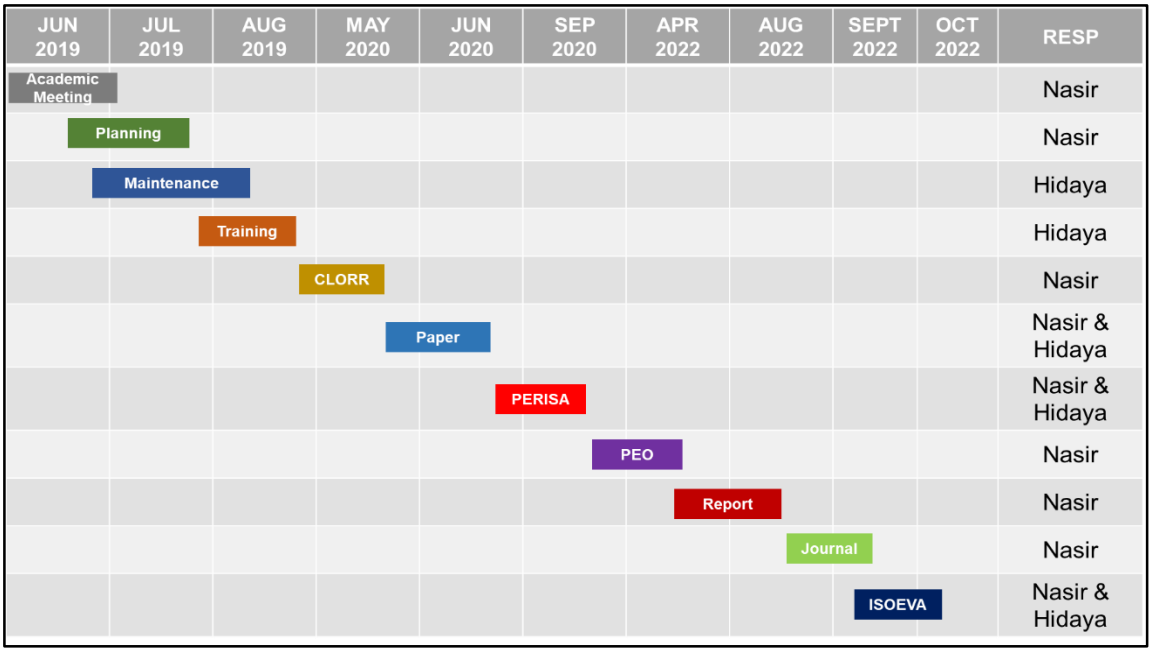

Chart 1: Gantt Chart

TRAINNIG KIT & OPERATION PROCESS

The following **Figure 1** is the Trainer that has been developed

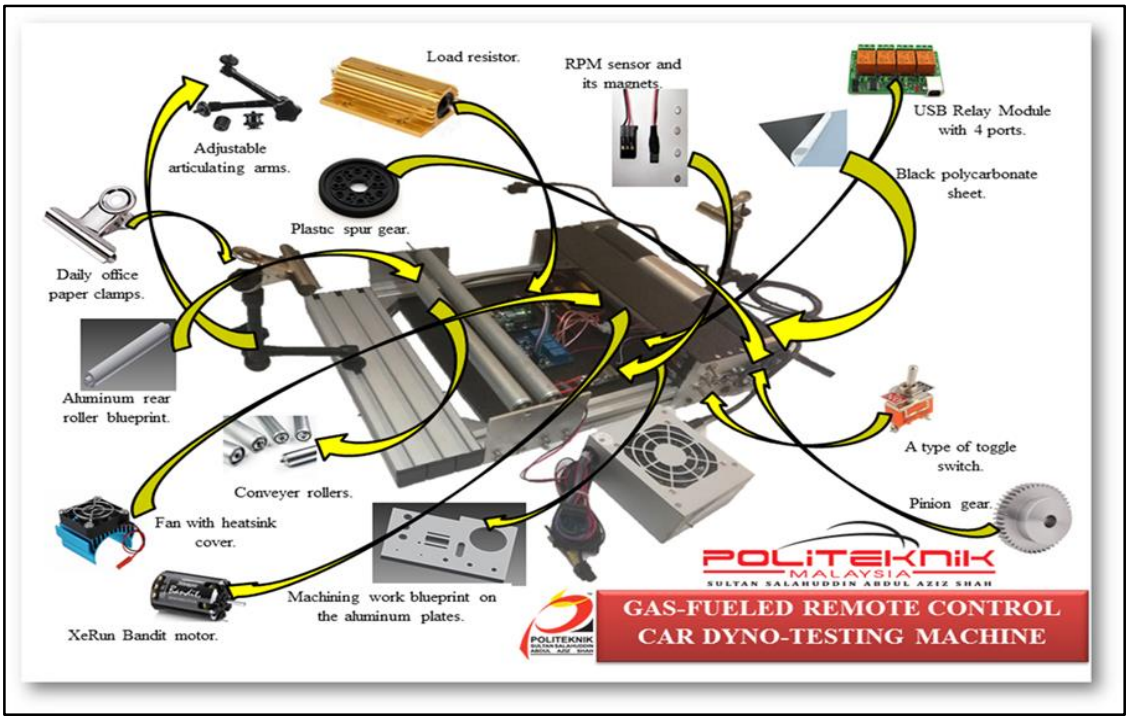

Figure 1: Training Kit

Skills Application Program in Teaching and Learning

The execution of training is carried out in class during the mid-semester break in preparation for the final semester for the implementation of the End of Year Project. Learning involves the use of:

I. Theoretical modules related to intellectual property registration, entrepreneurial concepts, mechanical components, use of torque and use of Eagle Tree eLogger and Advanced Dyno Station applications. **Figure 2** and **Figure 3** shown systems and graph simulation

II. Practical implementation of Dyno test machine installation in groups as shown on **Figure 4**, tuning to achieve optimal performance and periodic maintenance.

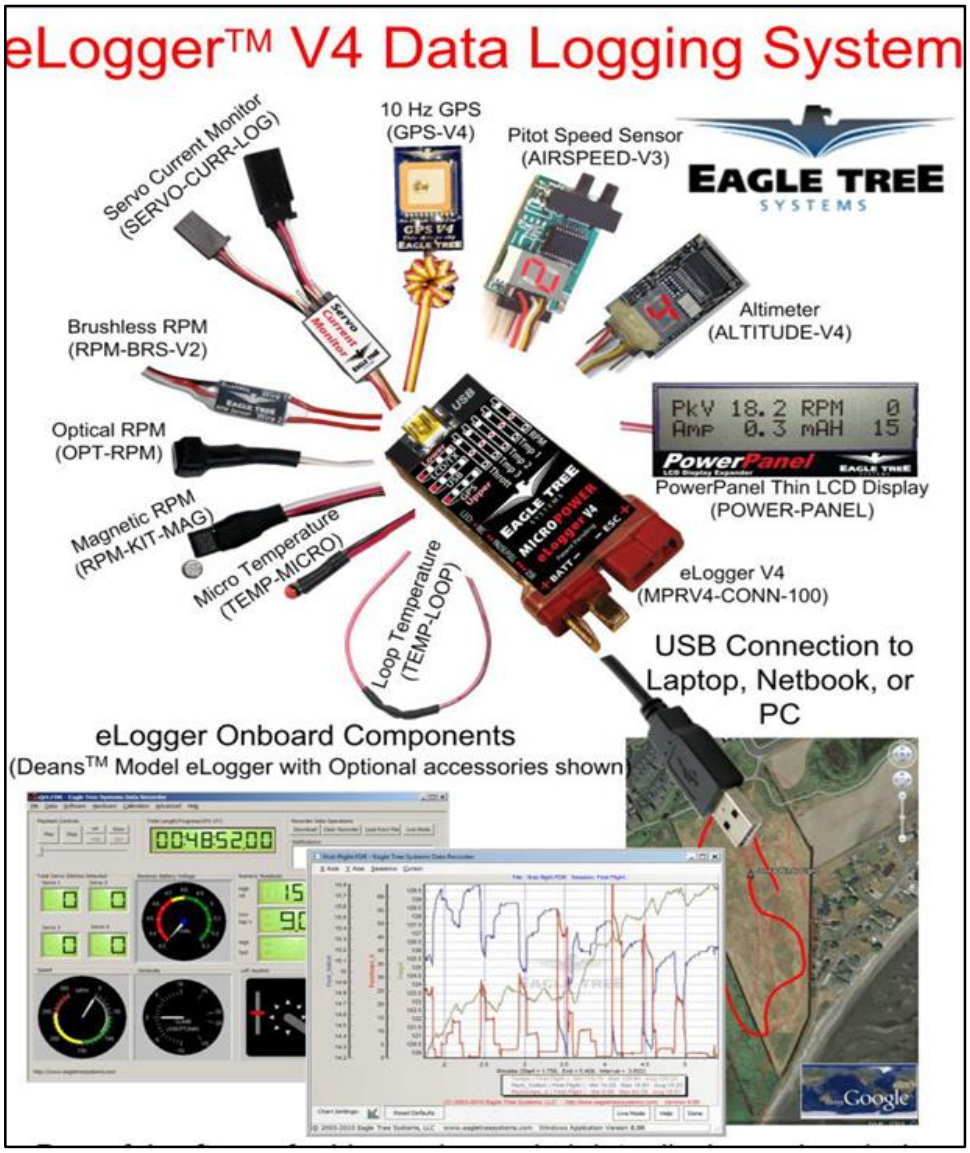

Figure 2: eLogger System

Figure 3: Advanced Dyno Station Graph Simulation

Figure 4: RC Dyno Trainer Deployment Activity in Teaching and Learning

FINDINGS

Innovation ideas began to be discussed in July 2019 as a result of the Academic Meeting of the Mechanical Engineering Diploma Programme. The outcomes of the meeting found that most of the Students' Final Project

Titles lack the concept of IR4.0, whereas IR4.0 was first introduced by MOSTI in 2018. To support the government's policy towards IR4.0, a method was discussed to ensure that students are exposed to this technology before developing the End-of-Year Project. 83.3% strongly agree to help students in determining the selection of the End of Year Project (**Chart 2)**. 79.2% strongly agree to help students in determining career planning (**Chart 3)**.

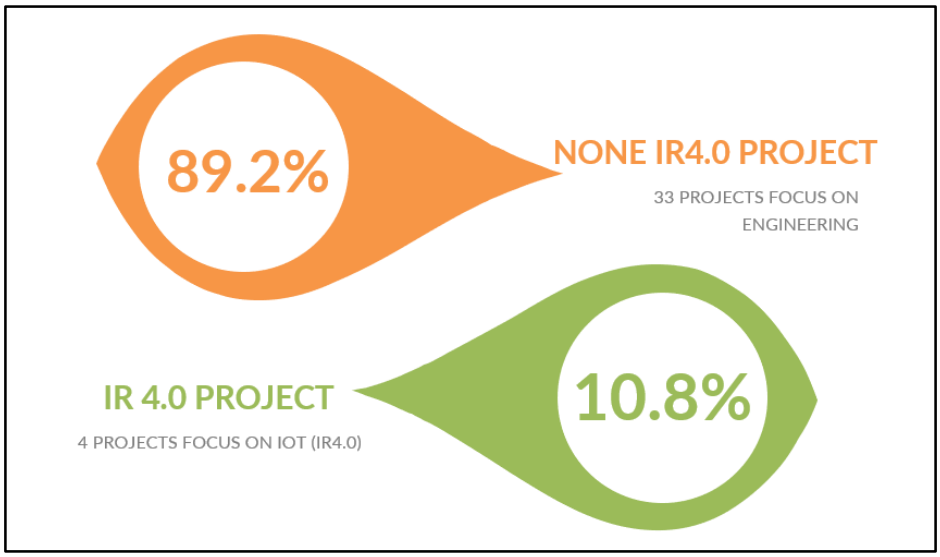

Chart 2: Selection of Tittle

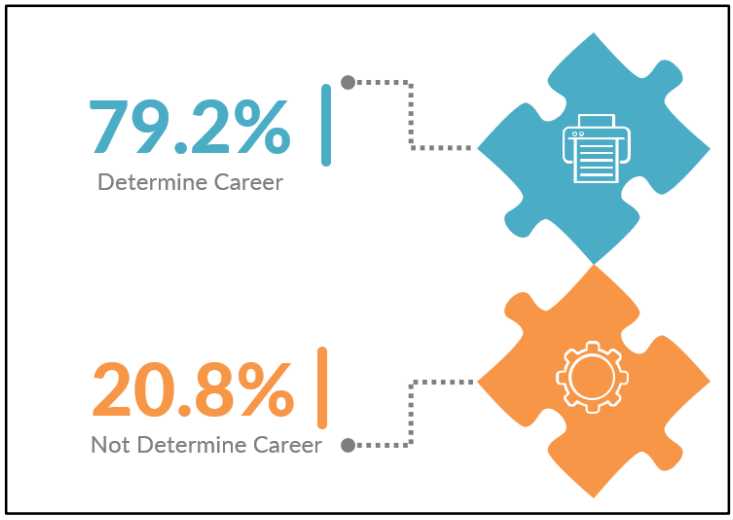

Chart 3: Enhance Future Career

This project also increased Course Learning Outcomes Percentage Achievement for Dec 2019 Session as shown on **Chart 4** (After). This achievement comprises the increase of all Six (6) CLOs.

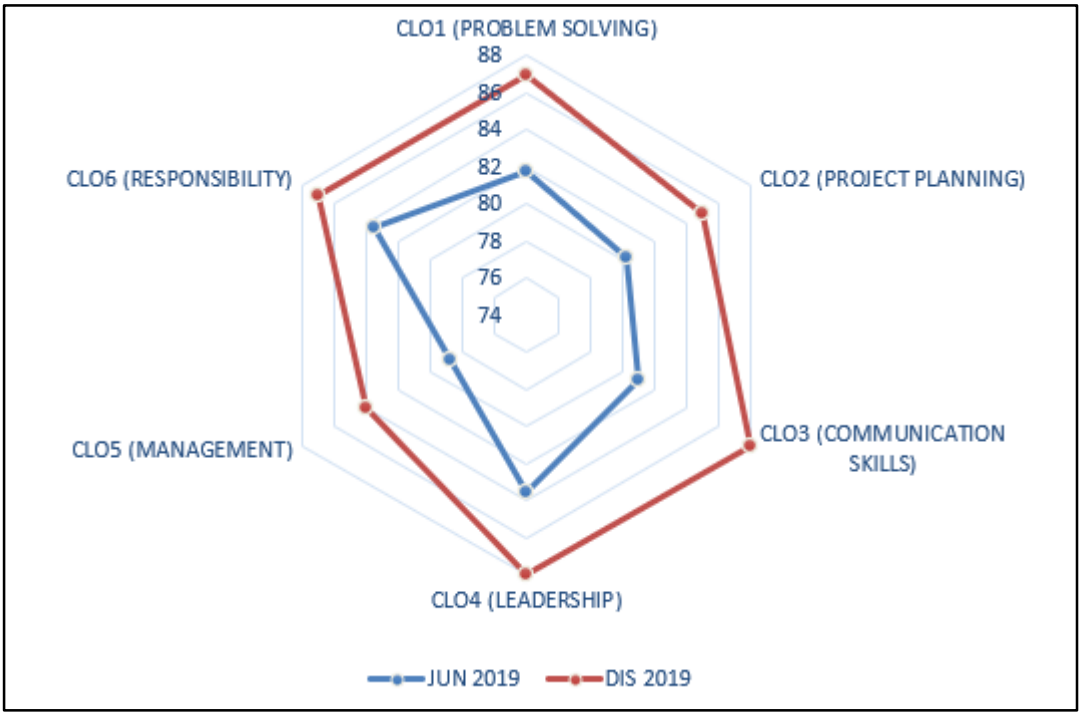

Chart 4: CLOs Performance

CONCLUSION AND DISCUSSION

This RC Dyno Trainer has successfully improved students' understanding of rpm, amps, and torque measurements. Since the introduction of dyno testing on remote control racing cars, that knowledge was successfully applied in building various other innovations related to force and torque control on motors or machines. The use of this Trainer has also successfully aroused the interest of students in the Department of Mechanical Engineering, Sultan Salahudin Abdul Aziz Shah Polytechnic to venture further in the field of IR4.0. Therefore, it can be concluded that this innovation project needs to be continued by the lecturers who teach the Final Project course in the upcoming face-to-face sessions because they can improve the quality of effectiveness and excellence of teaching and learning. This RC Dyno Trainer strategy can improve innovative thinking ability, increase student's initiative in project preparation and internal motivation to learn, and can improve interpersonal relationships in teamwork. It is expected to be able to meet the required targets in line with the Polytechnic's vision, which is to become a leading TVET Institution.

RECOMMENDATIONS

This RC Dyno Trainer is a trainer produced to measure car speed in rpm units and the current used in amps units as well as the resulting torque in torque units. These three elements are important to ensure that the remote-control racing car can function at its maximum capacity. However, some improvements can be made to this Trainer. The first is in terms of construction materials. The existing trainer uses compressed aluminium to ensure

the stability of the trainer when testing is carried out. Therefore, it is quite heavy to take to any race site or to the classroom for learning demonstrations. The use of magnesium alloy is suggested to overcome this kind of problem. Next, is the use of the interface to make it easier for users to interpret the data that has been analysed. A user interface that displays the information read from Advanced Dyno Systems allows the user to view the information needed to be displayed on the computer. However, the interface can be upgraded using a more user-friendly interface such as Dynostar. The next suggestion is to diversify the interface display not only for Windows operation but also applied to Android and IOS smartphones. The use of smartphones makes it easier for this trainer kit to be widely used. The last suggestion is to encourage students at the end of the semester to get involved in the presentation of papers at the international level such as the free symposium organised by ISOEVA every year either face-to-face or online.

ETHICAL TEXT

"In this article, the journal writing rules, publication principles, research and publication ethics, and journal ethical rules were followed. The responsibility belongs to the author (s) for any violations that may arise regarding the article."

REFERENCES

AW Dynamometer, Inc. (2013). AW Dynamometer. (AW Dynamometer, Inc) Retrieved from http://www.awdynamometer.com/home

BY-SA, C. (n.d.). Directory of Open Access Journals. Retrieved from https://doaj.org/

DigiKey Electronics. (2017). 4 Band Resistor Color Code Calculator and Chart. (DigiKey Electronics) Retrieved from DigiKey Electronics: http://www.digikey.com/en/resources/conversion-calculators/conversion-calculator-resistor-color-code-4-band

Elegant E-Learning, I. (n.d.). What's Up Doc? The Importance of Routine Tune-Ups. Retrieved from http://driving-tests.org/beginner-drivers/importance-of-routine-tune-ups/

Faculty of Computer Science & Information Technology, U. o. (n.d.). Electronic Journal University of Malaya (EJUM). Retrieved from http://ejum.fsktm.um.edu.my/VolumeListing.aspx?JournalID=19

Faculty of Computer Science & Information Technology, U. o. (n.d.). Electronic Journal University of Malaya (EJUM). Retrieved from http://ejum.fsktm.um.edu.my/VolumeListing.aspx?JournalID=14

HighWire Press, I. (n.d.). HighWire Free Online Full-text Articles. Retrieved from http://highwire.stanford.edu/lists/freeart.dtl

International Journal of Automotive and Mechanical Engineering. (n.d.). Retrieved from http://ijame.ump.edu.my/

LLC, S. (n.d.). What does Torque in a Car do? – Starts With A Bang. Retrieved from http://scienceblogs.com/startswithabang/2009/04/21/what-does-torque-in-a-car-do/

Ltd., c. (n.d.). What is horsepower? HP, BHP & PS explained | carwow. Retrieved from https://www.carwow.co.uk/guides/glossary/what-is-horsepower

Magtrol, Inc. (2016). Dynamometers for Motor Testing. (Magtrol, Inc) Retrieved from http://www.magtrol.com/motortest/dynamometers.html

Malaysia, J. P. (n.d.). Portal Rasmi Perpustakaan Negara Malaysia. Retrieved from http://www.pnm.gov.my/index.php

ME Mechanical Team. (15 March, 2016). Dynamometer: Introduction and Types. Retrieved from https://me-mechanicalengineering.com/dynamometer-introduction-types/

Nast, C. (n.d.). Object of Interest: Remote Control - The New Yorker. Retrieved from http://www.newyorker.com/tech/elements/object-of-interest-remote-control

Open Access Journals Search Engine (OAJSE). (n.d.). Retrieved from http://oajse.com/

Pololu Corporation. (2017). Pololu Robotics & Electronics. (Pololu Corporation) Retrieved from https://www.pololu.com/

Pusat Teknologi Maklumat & Komunikasi, U. (n.d.). Journal of Mechanical Engineering and Science. Retrieved from http://jmes.ump.edu.my/

RCCarTips.com. (n.d.). RC Car Dyno - Cheap, DIY, Free Software, Home Built, Tutorial. Retrieved from http://www.rccartips.com/rc-car-dyno-cheap.htm

Regensburg, U. L. (n.d.). Journal List by Subject | Electronic Journals Library. Retrieved from http://rzblx1.uni-regensburg.de/ezeit/index.phtml?bibid=AAAAA&colors=7&lang=en

Tarrant, G. (2017). Pulley Calculator. RPM, Belt Length, Speed, Animated Diagrams. Retrieved from blocklayer.com: http://www.blocklayer.com/pulley-belteng.aspx

DESIGN OF SMART SIGHTLESS CANE (SSC)

Mohd Nasir Bin Kamaruddin
Politeknik Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah 40150 Shah Alam, Selangor, Malaysia
Email: nasir.jkmpsa@gmail.com

Zetty Rohaiza Binti Mohd Sahak @ Ishak
Politeknik Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah 40150 Shah Alam, Selangor, Malaysia
Email: zettyrohaiza@gmail.com

Tengku Mohd Aızan Bın Tengku Mohammad
Politeknik Sultan Mizan Zainal Abidin,23000 Dungun, Terengganu, Malaysia
Email: tengku.aizan@gmail.com

ABSTRACT

The technology has grown broadly along with time and generations on rebuilding existing products to boost its functionality, in which the visually impaired community too received benefits from this. Their needs become a major factor to develop an advanced invention and innovation of the standard White Cane. Previously, visually impaired person used a white cane as a guide, primarily to scan their surroundings for obstacles or a symbol of identification for blind people. The white cane has been useful for the blinds on improving their mobility but unfortunately the white cane has its limitation. It is unable to provide early warning as the cane could only detect the obstacles that are within the contact ranges. Consequently resulted in lack of timing for user to avoid any obstruction ahead. Hence, the design of Smart Sightless Cane (SSC) was aimed to innovate the existing white cane by emphasizing its safety features. The SSC is the combination of the Control Engineering process, Internet of Things (IoT) Technology Arduino Nano (SMART) and The Device (Cane). It is a prototype specifically constructed to aid visually impaired community on navigating their everyday life safely with self-reliance. Fabrication of SSC incorporates two ultrasonic sensors which functioned as a detection components of obstacles distance to a wide range of objects regardless of shape, color or surface texture. Also, a water sensor to recognize the presence of water in case of wet or slippery area, a light reflector to perform a noticeable light beam on the cane during night time and a buzzer to produce a tone, alarm or sound as an alert signal for emergency purposes and obstruction awareness either to public or the user. In addition, SSC is a traceable device which built with a Global Positioning System (GPS) that provides a visually impaired person with positioning, navigation, and timing (PNT) services to be able being traced by their family members and loved ones. Thus, a safer environment will encourage the visually impaired community to also have a confident lifestyle.

Keywords: existing, community, safe, white cane, ultrasonic sensor, water sensor, GPS

INTRODUCTION

Visual impairment is a term experts use to describe any kind of vision loss, whether it's someone who cannot see at all or someone who has partial vision loss. Some people are completely blind, but many others have what's called legal blindness. A white cane is a tool to get information about users surroundings by many people who are blind or visually impaired, in which allows its user to navigate the world around them safely and independently.

However, standard white cane does not detect physical obstacles above the waistline where it has caused several accident cases involving the visually impaired person. Hence, due to this major factor, SSC was developed to propose on enhancing the mobility by embedding ultrasonic sensor as added features to detect a wide range of distance and objects, a water sensor to recognize the presence of water in case of wet or slippery area including light reflector, buzzer as alarm and GPS as tracing component.

Smart Sightless Cane (SSC) designed specifically as a smart cane focusing on a high-technology function and safety features of the users. It is operated with a traceable device, Global Positioning System (GPS) that able to detect obstacles and watery surfaces. In order to calculate the distance between the sensor and the object, the sensor measures the time it takes between the emission of the sound by the transmitter to its contact with the receiver. Ultrasonic sensors have two main components: the transmitter (which emits the sound using piezoelectric crystals) and the receiver (which encounters the sound after it has travelled to and from the target). Thus, it is the most effective way to detect obstacles on all levels and distances.

A buzzer is assemble in this prototype to alarm users on their surroundings, as well as creates awareness to the public on their presence. Buzzer will be triggered when there is an obstacle and slippery roads ahead. A night reflector is also set up to be useful in low light conditions. A Global Positioning System (GPS) is also installed to facilitate easy tracing of the user by their family members in case of emergency purposes. The SSC aims to achieve satisfaction from visually impaired community towards the innovation of a standard White Cane which proves that the SSC contributed a safe navigation to them. So, this paper proposes the design of Smart Sightless Cane (SSC) which can be made with affordable cost and applicable to visually impaired community at any different ranges in accordance with its safety features.

OBJECTIVES

Here are the objectives of the study that can be listed:

i. To design a smart cane focusing on a high-technology function and safety features of the users.

ii. To fabricate a traceable Smart Sightless Cane (SSC) that are able to detect obstacles and slippery areas with alarm.

iii. To achieve satisfaction from visually impaired community towards the innovation of a standard White Cane which proves that the SSC contributed a safe navigation to them.

BENEFITS OF SSC

Community

Within the visually impaired community, SSC is a useful device specifically for blind people who lived alone. This could encourage them to be more confident to do their everyday routine independently. SSC operates with two ultrasonic sensors which offers an advanced technology system over a standard white cane because it has the ability to detect objects above and below the cane regardless of shapes and textures up to a range of 2m away.

Natural Surroundings

SSC is a piece of wood cane that has been innovated by adding Ultrasonic Sensor, Water Sensor, Global Positioning System (GPS), Arduino, Buzzer and push button in accordance with its functionality. It will not pollute the nature and threaten any live species as it only serves as a guide for people with visual impairments safely and efficiently through their environments.

Economy

From blind community to huge markets available, SSC will deliver mutual benefits to them. Blind community can improve their safety whenever and wherever they are, while markets community will be increased in profit demands.

Country

When there are more SSC productions, more visually impaired people will receive a technology-assisted aids that will be available to help them perform their daily activities with self-reliance no matter where. It enhances the utility of ordinary walking aids to produce solutions that are more reliable to a worldwide blind community.

METHOD AND MATERIAL

DESIGN PROCESS

The design process consists of several phases as shown in **Figure 1**. The problem is identified based on the needs and requirements based on research conducted via **interview questionnaires**. For that matter, different types of blind sticks or white cane was analyzed to determine the concept design of the SSC. The design of the blind stick was illustrated using AutoDesk Inventor software version 2019.

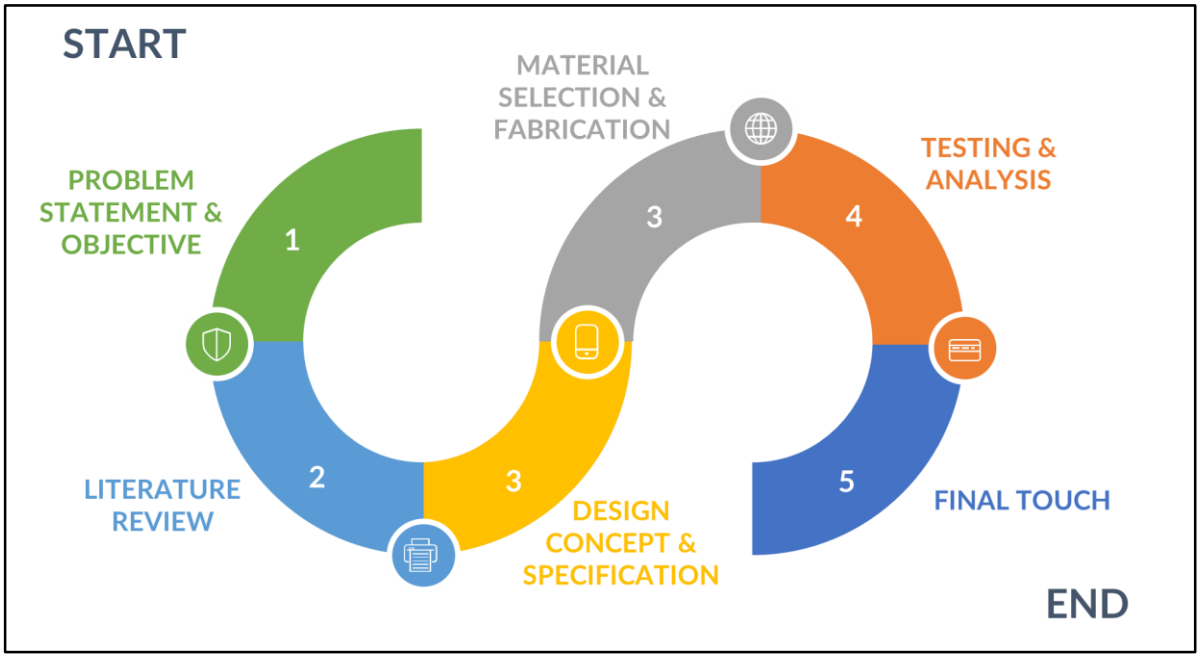

Figure 1: Flowchart process

DESIGN CONCEPT

The SSC encompasses several key features. This includes a warning system to quickly alert the user should there be obstacles ahead, the ability to detect the location of said user, detect water on the road, and differentiate between gutters, holes, stairs, and normal surface area. The alert system should incorporate different short and long beeping sounds. The finished prototype integrates successfully a microcontroller, ultrasonic transducer, buzzer, water sensor, GPS, and a WIFI module as per **Figure 2**. As an added safety measure light reflector is also installed It also implements IOT whereby the stick can be controlled via a smartphone with a proprietary app.

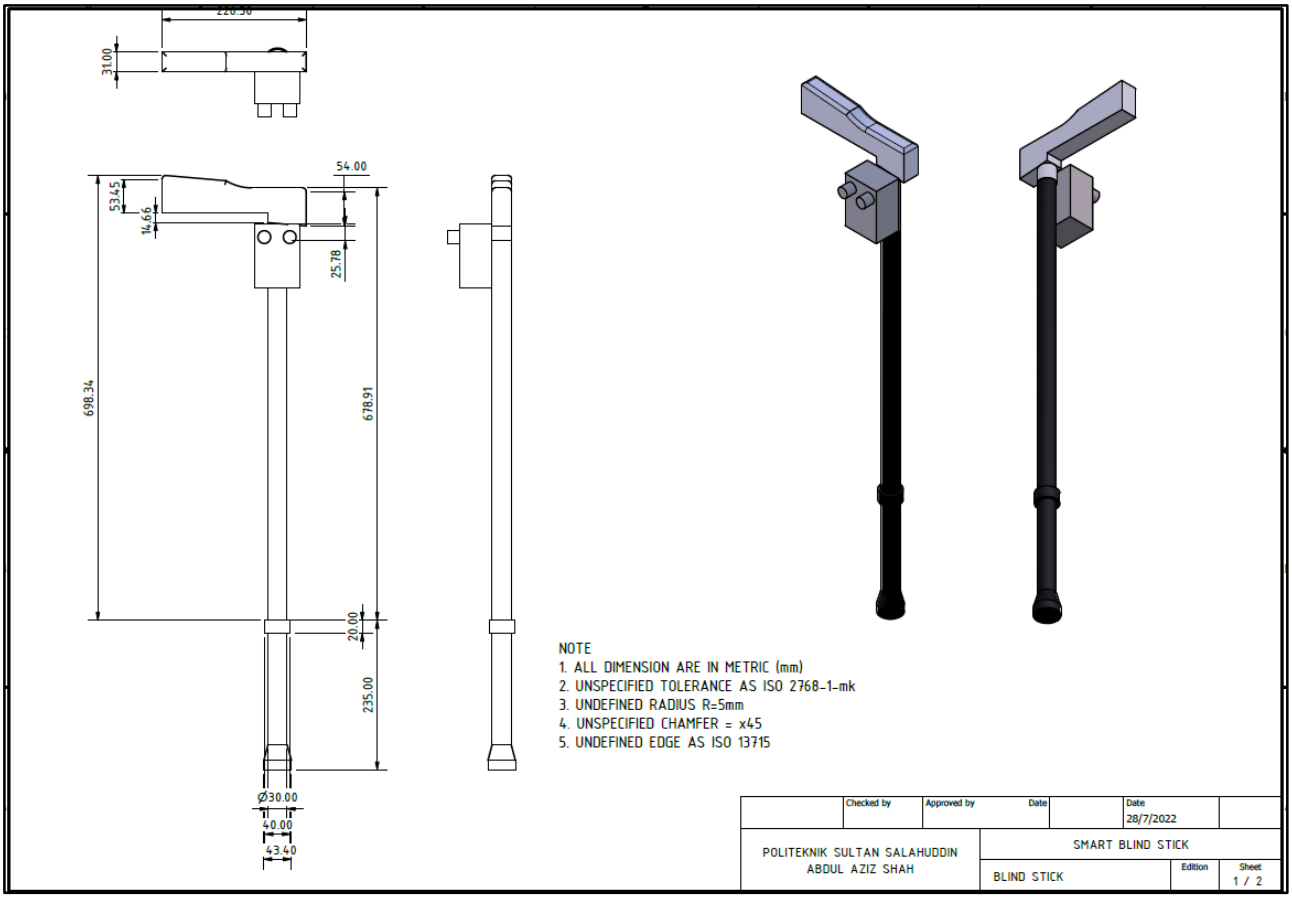

Figure 2: The schematic drawing with various views

2.3 DESIGN PRINCIPLES

The main component in this system is the microcontroller, Arduino Nano, and it controls all components in the system as programmed. Utilizing the concept of the Internet of Things (IoT), the SSC can be controlled via a smartphone. In addition, it can be connected to the mobile phone's wireless fidelity (WiFi) to track the user's location. Moreover, the ultrasonic sensors can detect any objects or obstacles in the range of one meter from the user. Once detected, a buzzer will be activated along with a phone alert sound that is synced simultaneously with the stick through a proprietary app. The smart stick is also equipped with an emergency button, which will trigger the Expressif (ESP) module to locate the whereabouts of the user. Accordingly, the guardians or family of the said user will receive an email with the coordinates and location of the visually impaired person. An installed water sensor can detect water or slippery roads, whereby it will trigger the buzzer to alert the user with a long beeping sound, while a short beeping sound is used for level walking floor detection. The difference in the sound alert is vital to avoid confusion.

A printed circuit board (PCB) mechanically supports and electrically connects electronic components using conductive tracks, pads, and other features etched from copper sheets laminated onto a non-conductive substrate. Components (e.g. capacitors, resistors, or active devices) are generally soldered on the PCB. Advanced PCBs may contain components embedded in the substrate. PCBs can be single sided (one copper layer), double sided (two copper layers) or multi-layered (outer and inner layers). Conductors on different layers are connected via Multi-layer PCBs allow for much higher component density. Printed circuit boards are used in all but the simplest electronic products. Alternatives to PCBs include wire wrap and point-to-point construction. PCBs require additional design effort to lay out the circuit, but manufacturing and assembly can be automated. Manufacturing circuits with PCBs is cheaper and faster than with other wiring methods as components are mounted and wired with one single part.

Coding is basically the process of creating codes from one language to another. It can also be called a subset of programming since it actually implements the initial steps of programming. It involves writing codes in different languages as instructed. The machine can't interact with human communication and it only understands the machine code, which is the binary language. So, the main work of a coder is to translate the requirements into machine-understandable language. Coders need to have a thorough understanding of the project's working language. However, they mainly code as per the project's needs and instructed information. This is the initial step of developing a software product. Programming is the process of developing an executable machine-level programme that can be implemented without any errors. It is the process of formally writing codes so that the human inputs and corresponding machine outputs remain in sync. Creating code is the beginning step, and then programming is used to analyse and implement the same and produce the proper machine level output. It also involves all the critical parameters, from debugging and compilation to testing and implementation. Programmers use them to analyse and conceptualise the different aspects of communication and produce the correct machine outputs.

FINDINGS

Here are the findings of the study that can be listed:

i. The increasing of accident cases involving visually impaired people.

ii. Difficult to adapt to a new environment due lacking method to detect an obstacle

iii. Failure of detecting veiled obstruction.

The result in both **Table 1** and **Table 2** should contain the result of the analysis required to report systematically, review clearly, and good interpretation with objective, questions and hypothesis research. Research findings will be reported in the form of tables, figures, and interpretations that will answer the research question.

Table 1: Feedback First Result

	Male	Female	Male	Female	Male	Female	Male	Female
1	0	0	0	0	9	3	11	2
2	0	0	0	0	10	2	10	3
3	0	0	0	0	6	2	14	3
4	0	0	0	0	5	1	15	4
5	0	0	0	0	7	3	13	2

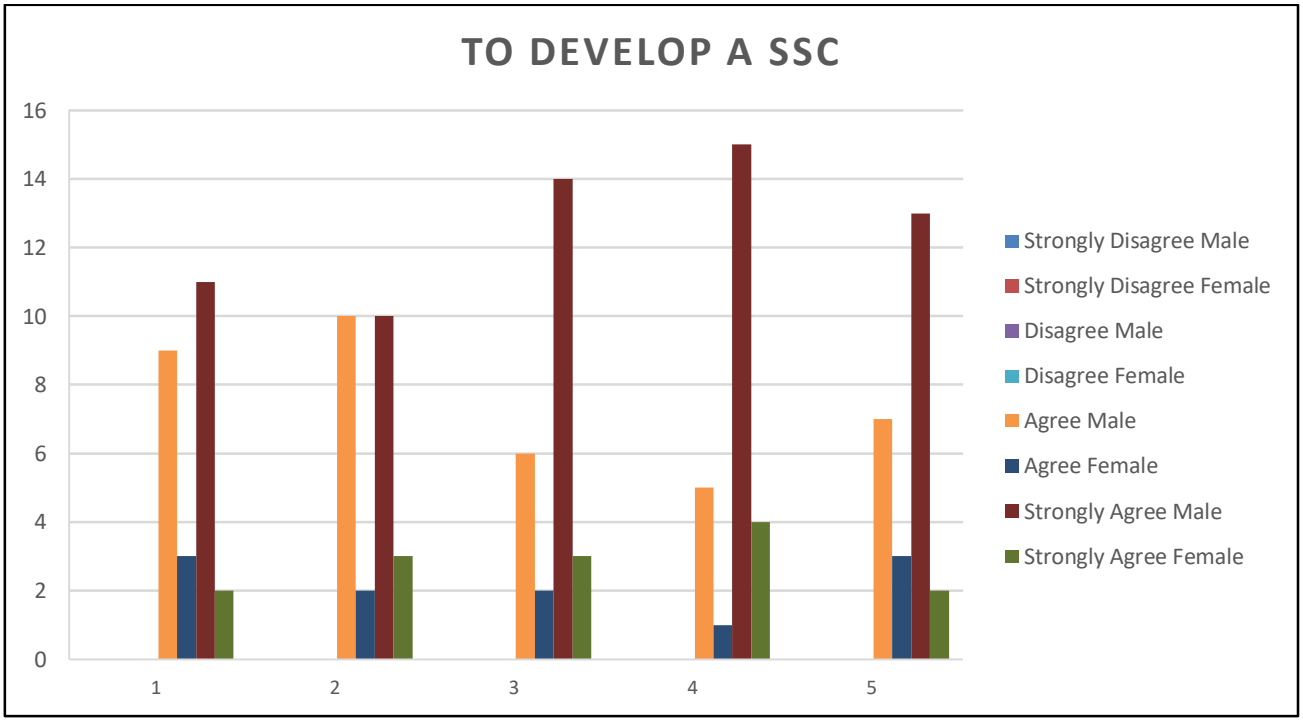

Bar Graph 1: Illustrated Bar Graph from First Result

Table 2: Feedback Second Result

Question No.	Yes		No	
	Male	Female	Male	Female
1	10	10	0	0
2	4	7	6	3
3	8	6	2	4
4	9	9	1	1
5	9	10	1	0

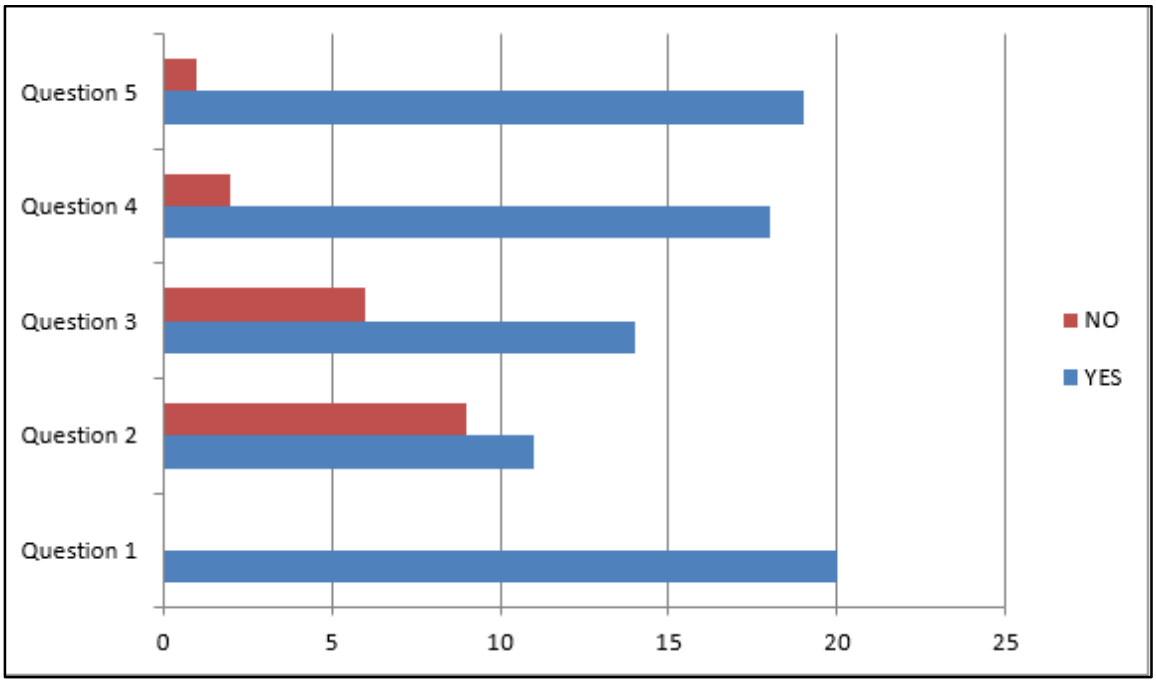

Bar Graph 2: Illustrated Bar Graph from Second Result

Based on **Bar Graph 1** and **Bar Graph 2** above, it shows the results from both feedbacks. Question number representing the questionnaire and number of people represents the student.

CONCLUSION AND DISCUSSION

The finished prototype is shown in **Figure 3**. It operates by turning on the stick, where it will be connected to a smartphone via WIFI. Once connected, the ultrasonic sensors detect obstacles in ranges up to one meter in front of the user. Obstacles may and can include water including slippery floor, unevenness in the terrain such as holes, stairs and gutters as well as level surface floor. The sensor then transmits a signal to the GSM module which will then alert the user if there are any changes in the immediate area. As an added safety measure, should the user find themselves in need of help, a push on a designated emergency button will activate a signal to email the user's emergency contact. The email will contain the GPS location of the exact time the emergency button is pushed.

The prototype is tested to have a shallow or low learning curve, making it an easy replacement for the traditional white cane. It is an easy process even for the technology challenged person.

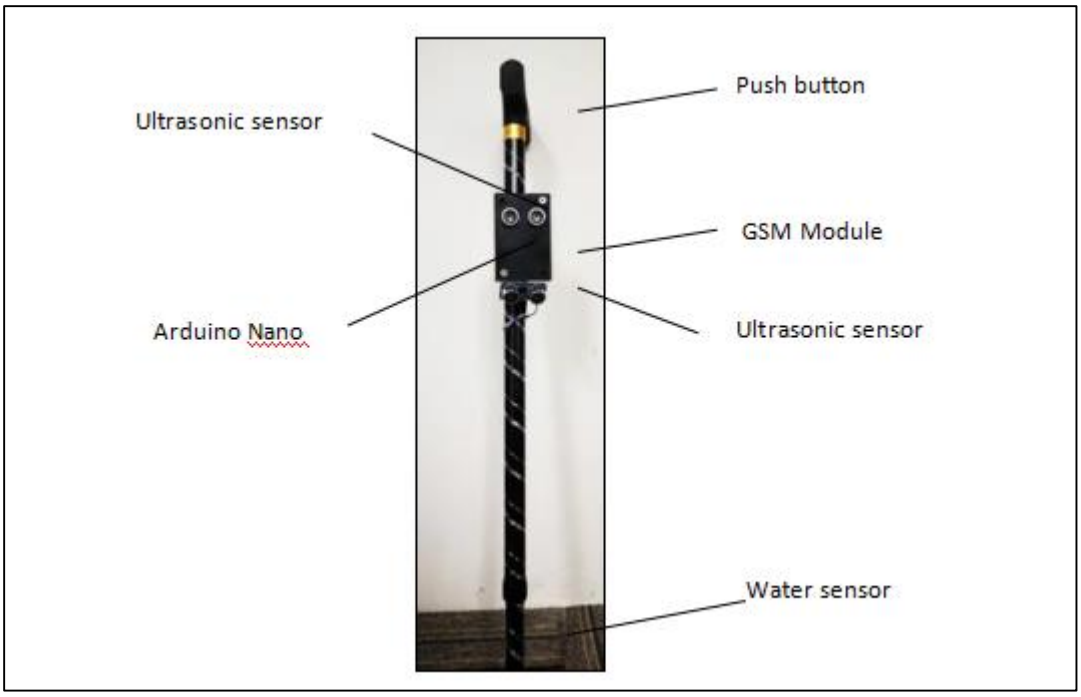

Figure 3: The Finished Prototype

A design for a prototype of SSC has been realized which aims to help visually impaired people conduct their everyday routine in a safer condition. The reason of this innovation is to emphasizes the safety features of the existing White Cane or Blind Stick by giving more value added. With the implementation of IoT, the activities of the visually impaired can be monitored through smartphones. The design and subsequent development of the prototype hopefully will help blind people in their daily routines safely. A safer environment will also help them to engage in more activities confidently, thus providing them with a better quality of life. In conclusion, safety is the most important aspect that should always be emphasized and pointed up in our daily life.

Blind people also should be given equal opportunity to feel that they are safe always and their safety is assured. It also will increase their confidence in living their normal life. As a result, we can conclude that this SSC project is a device that implements the theory of the Internet of Things which we can monitor the activity of blind people through our mobile phone and control systems to trigger the sensor. This paper provided the necessary details to design a prototype of the SSC which helps visually impaired people to walk more safely. The prototype is built on the Arduino platform with the help of its software to integrate proper assembly codes for which it achieved the required intelligence to increase the mobility of the visually impaired people. Overall, designing and developing this project will helps blind people do their daily routines and walk more confidently using this project innovation that had emphasizes the safety features of the existing White Cane or Blind Stick.

RECOMMENDATIONS

The current features of SSC focus on location detection through an open-source application which can monitor in the BLYNK application. But it only can be opened in a certain type of Android mobile phone and cannot be open in IOS operating system that does not support open-source application due to the high-security system.

For future innovation, an idea to develop an application that can be operated on both systems which are IOS and android to fulfill the user's desire. Last but not least, the usage of the Infrared Sensor is more precise in obstacle detection compared to the ultrasonic sensor. The infrared Sensor is well-known for its precision and accuracy in detecting obstacles because lasers detect faster than waves. This means the time to react is faster than in ultrasonic waves.

ETHICAL TEXT

"In this article, the journal writing rules, publication principles, research and publication ethics, and journal ethical rules were followed. The responsibility belongs to the author (s) for any violations that may arise regarding the article."

REFERENCES

Anwar, A. (2017). A Smart Stick for Assisting Blind People. *IOSR Journal Of Computer Engineering*, *19*(3), 86-90. doi: 10.9790/0661-1903028690

Migatron, Corp. (2018, March 15). 15 Applications for. Ultrasonic Sensors | Migatron Corp. https://www.migatron.com/ultrasonic-detections-and-control-applications/

Gbenga, D., Shani, A., & Adekunle, A. (2017). Smart Walking Stick for Visually Impaired People Using Ultrasonic Sensors and Arduino. *International Journal Of Engineering And Technology*, *9*(5), 3435-3447. doi: 10.21817/ijet/2017/v9i5/170905302

A. Satam, I., Al-Hamadani, M., & Ahmed, A. (2019). Design and Implement A Smart Blind Stick. *Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems, 11*, 42-47.

Chukwunazo, E.J., & Onengiye, G.M. (2016). Design and Implementation of Microcontroller Based Mobility Aid for Visually Impaired People.

Yeon Kim, S. Y. K. (2013). Usability and Design Guidelines of Smart Canes for Users with Visual Impairments. International Journal of Dsign. Retrieved 2022, from http://www.ijdesign.org/index.php/IJDesign/article/view/1209/559#

Motwakil, M., Ahmed,I., & Hussein, E.M. (2017) "Design and Implementation of Eye Stick for Blind People," vol. 45, no. 01, pp. 83–87

Kher, C.S., Dabhade, Y.A., Kadam, S.K., Dhamdhere, S.D., & Deshpande, A.V. (2015) "An Intelligent Walking Stick for the Blind." *International Journal of Engineering Research and General Science,* vol. 3, number 1, pp. 1057- 1062.

Mahmud, M.H, Saha, R., & Islam, S. (2013) "Smart Walking Stick – An Electronic Approach to Assist Visually Disabled Persons." *International Journal of Scientific and Engineering Research*, vol. 4, number 10, pp. 111-114.

Blind, P. S. F. T. (2021, June 28). 10 fascinating facts about the white cane. Perkins School for the Blind. https://www.perkins.org/10-fascinating-facts-about-the-white-cane

THE MONITORING HEALTH SYSTEM: RESEARCH NEEDED

MR MUHAMMAD HAZİM BİN RAMROUSE MAZLAN
Politeknik Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah, Shah Alam, Malaysia
muhdhazim156@gmail.com

MRS MARIANA BINTI ROSDI
Politeknik Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah, Shah Alam, Malaysia,
annemariarose77@gmail.com

ABSTRACT

This study focused on a monitoring health system of measuring heart rate (bpm), body temperature, room humidity, and room temperature by using a DHT11 Temperature and Humidity sensor, temperature sensor, and heart rate sensor. Nowadays, people need to go to healthcare to check their body temperature or heart rate. In this way, people need to take a long time to get the results. This device can get the result immediately. Then, the user needs to connect the device to the phone and use the Apps to know the results. The data will be saved into the Apps. Methods for this monitoring system were users just put the devices whenever they wanted. There are four types of measurement included. The user can receive four measurements at the same time through the app.

Keywords: Health System, Temperatures, Humidity Sensor

INTRODUCTION

This project is conducted in order to develop a device and system that can measure data on health and surroundings. The data of health are body temperature and heart rate while the data of surroundings include room temperature and room humidity.

Humidity is the amount of water vapor in the air. If there is a lot of water vapor in the air, the humidity will be high. The higher the humidity, the wetter it feels outside. Typically, it the recommended that the home has a humidity level between 30 and 50 percent. If there is too much humidity, it is harder for the body to monitor internal temperatures. Meanwhile, too little humidity also has undesirable implications inside the home. Dry air can cause the skin to be itchy and cold and end with sore throats and chapped lips.

Temperature is the measure of hotness or coldness expressed in terms of any of several scales, including Fahrenheit, Kelvin, and Celsius. Temperature indicates the direction in which heat energy will spontaneously flow from a hotter body (one at a higher temperature) to a colder body (one at a lower temperature). Measuring body temperature is very important in medicine. A number of diseases are characterized by a change in body temperature. With other illnesses, the course of the disease can be followed by measuring body temperature. This allows the doctor to analyze the effectiveness of treatments based on body temperatures.

Heart rate is the speed of the heartbeat measured by the number of contractions of the heart per minute. Heart rate measurement is important because the heart's function is so important. The heart circulates oxygen and nutrient-rich blood throughout the body. When it's not working properly, just about everything is affected. Heart rate is central to this process because the function of the heart (called "cardiac output") is directly related to heart rate and stroke volume (the amount of blood pumped out with each beat). A normal heart rate is usually stated as 60 to 100 beats per minute. Slower than 60 is bradycardia ("slow heart"); faster than 100 is tachycardia ("fast heart"). Slow heart rate may be due to medication or sleep. Some signs of the disease might be hyperkalemia and Lyme disease. Healthy people can have a fast heart rate because they are exercising especially if it's rigorous or associated with dehydration. However, a fast heart rate also can develop a disease such as anemia and cardiomyopathy. Therefore, the user can track their heart rate to be concerned about their health.

PROBLEM STATEMENT

In the traditional healthcare system, people are required to visit clinics or medical centers regularly for medical checkups, which is less effective and time-consuming. The high medical cost and long waiting will discourage people from performing medical checkups regularly. A monitoring health system that collects multiple data and monitors the health status of the user in real-time will benefits the people by saving their money and time visiting clinics and medical centers unless there is a need for it.

Besides, the security of the health system is vital to safeguard the privacy of the user. People may avoid healthcare in sensitive areas due to health information privacy concerns. Smart wearable gadgets using IoT are

storing the collected health data in the cloud. Cloud storage allows users to enjoy high-quality services without any burden of storage maintenance. However, cloud users are more vulnerable to issues such as theft, confidentiality, and information leaked to the third party compared to local storage users. Storing confidential health information in the health system itself will help reduce the chance of information leakage, as the health information will only be accessible by authorized users which improve the security and privacy of the system.

Lack of security on privacy, IoT devices undoubtedly provide consumers with a fantastic experience, but security issues have always surrounded the IoT. To achieve the desired results, IoT devices must first exchange data over the internet, which is a place where hackers can often be found in large numbers. A data breach of any magnitude can severely disrupt an individual's personal life. IoT devices must share information with top-notch encryption to avoid data leakage. It would take a long time for this to happen. Increased complexity is another aspect that raises doubts about the reliability of the system. Since the IoT is such a vast and diverse network, it is possible for apps to malfunction or for the IoT infrastructure to collapse.

OBJECTIVE

The main objective of this project is to provide simultaneous data about body t°, heart rate, room humidity, and t° data.

More specifically the principle objective of this research are:

a) transmit the data to a host device.

b) testing the prototype on a human being.

c) access to the collected data stored in the database to keep track of the patient’s health data.

d) collects and monitors the user’s body temperature and heart rate in real-time.

SCOPE OF PROJECT

- Personal room
- Patient control room

IMPORTANT OF RESEARCH

- Detect heart rate early
- Easier handling

METHODLOGY

(Arduino Uno)

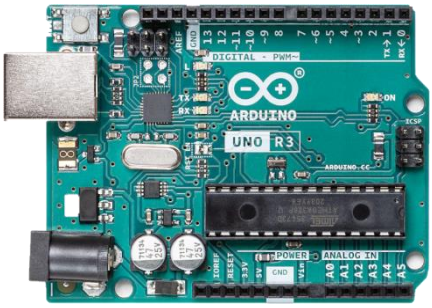

Figure 1: Arduino Uno board

Arduino UNO R3 is a microcontroller board which contains 14 digital input and output pins which 6 of it can act as PWM outputs, and another 6 act as analog inputs. It also includes with a 16 MHz crystal oscillator, a USB connection, a power jack, an ICSP header, and a reset button. It contains everything needed to support the microcontroller by simply connect it to a computer using a USB cable or power it with a DC adapter or battery to get started. There are a few types of Arduino board that used nowadays but the most commonly used nowadays are Arduino UNO and MEGA. The difference between these two is only the number of input and output pins which Arduino MEGA have better number of input and output pins compared to 9 arduino UNO. In this modern day, Arduino are commonly used in microcontroller programing among other things due to its user friendly and easy to use setting, like any microcontroller, an Arduino is a small circuit board with chip that can be programmed to do numerous numbers of tasks, it sends information from the computer program to the Arduino microcontroller and finally to the specific circuit or machine with multiple circuits in order to execute the specific command. According to Yusuf Abdullahi Badamas, Arduino can help to read information from input devices such as sensors, antenna, Trimmer potentiometer and can also send information to output devices such as LED, Speakers, LCD Screen, and DC motor. According to Shamsul Aizal Zulkifli and Mohd Najib Russin, Arduino also can be used as microcontroller for 3 phase inverters while Tiffany Tang state that there was also a project that linking Arduino with Kinect to control motion This shows that there are so many applications an Arduino can be used for and in this project, Arduino will be used to process data gained before being transmitted to mobile phone.

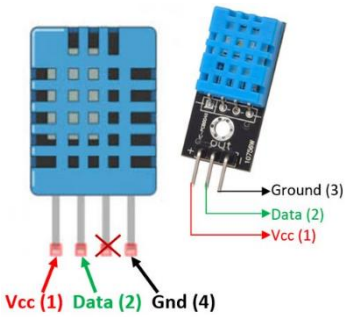

Figure 2: DHT11 Humidity and Temperature Sensor

DHT11, is a temperature and humidity sensor has four pins- VCC, GND, Data Pin and a not connected pin. A pull-up resistor of 5k to 10k ohms is probed for communication between sensor and micro-controller. DHT11

sensor consists of a capacitive humidity sensing element and a thermistor for sensing temperature. The humidity sensing capacitor has two electrodes with a moisture holding substrate as a dielectric between them. Change in the capacitance value occurs with the change in humidity levels. The IC measure, process this changed resistance values and change them into digital form [15,16,17]. For measuring temperature this sensor uses a Negative Temperature coefficient thermistor, which causes a decrease in its resistance value with increase in temperature.

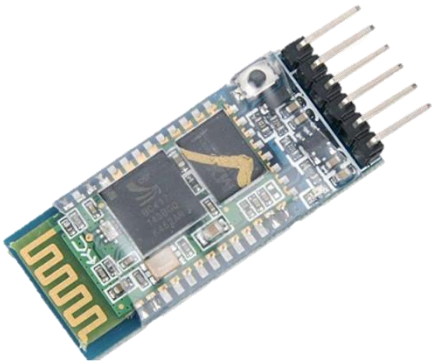

Figure 3: HC-05 Bluetooth Module

Bluetooth is a wireless data communication module that uses radio frequencies. The main function of this module is to replace the serial communication that used to be wired now to be wireless. Bluetooth consists of two types of devices, namely Master (data sender) and Slave (receiver). This HC-05 module is set by 9.600 bps by default (can be customized between 1200 bps to 1.35 Mbps). There are 2 types of types namely Bluetooth Module HC-06 series which can only act as slave devices, and Bluetooth Module HC-05 can also play a role as a bluetooth master device or slave, by default slave. (Dendi, Dkk, 2016).

Figure 4: Pulse Sensor

Pulse Sensor is a simple sensor which is used in many places. The basic sensor has three pins namely, ground, Vcc and the input signal(which is also known as A0 signal). The term pulse sensor represents that in order to find the heart beat rate. Thus, the sensor is in heart shape in its nature. The pin is constructed in such a way to indicate the heart rate. It can be used either in the breadboard or in the printed circuit board(PCB). When it is connected with the Arduino or with the ESP8266 Wi-Fi module, the LED is in ON condition. It works either in 3v or 5v with the help of internet connection.

BLOCK DIAGRAM

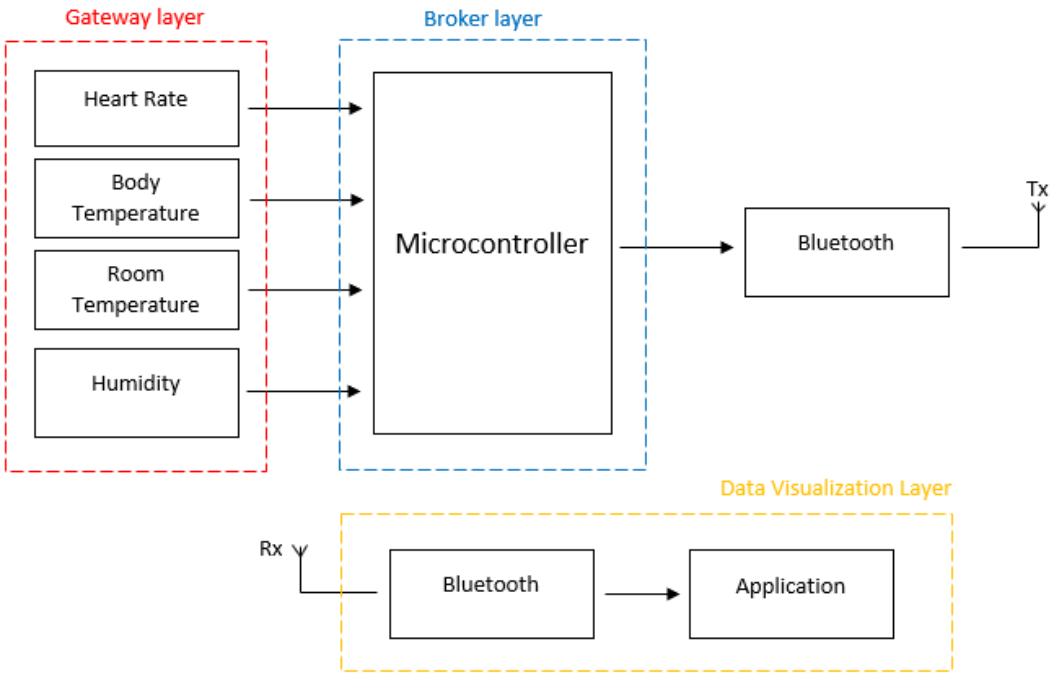

Figure 5: Block Diagram of the Project

This monitoring health system consists of three primary layers which are the gateway layer, the broker layer, and the data visualization and storing layer. The gateway layer consists of the LM35 temperature sensor, pulse sensor, DHT11, and Arduino UNO. The pulse sensor is connected to the Arduino UNO that sends the heart rate data via serial communication, the LM35 temperature sensor collects the body temperature of the user, and DHT11 sends the room temperature and humidity data that is connected to the HC-05 Bluetooth Module directly.

The broker layer consists of a broker that acts as the central processing unit in the system. The main processing unit used in this project is the Arduino Uno which is a simpler version of Arduino Mega 2560 that has less software installed in it and consumes fewer operating system sources. However, this project compatibility to use Arduino Uno R3 instead using Mega 2560 which reduces the cost of implementation. The health data collected by the broker will be visualized on the HC-05 Bluetooth Module and application software in real time. The Arduino broker will process all the data and direct every action programmed in the Bluetooth module.

The data visualization and storing layer consists of an HC-05 Bluetooth Module and MIT App Inventor an application for data preview as the data visualization platform. The health data of the user will be visualized in the application and updated in real time. Only authorized users will have access to view the data.

FLOWCHART

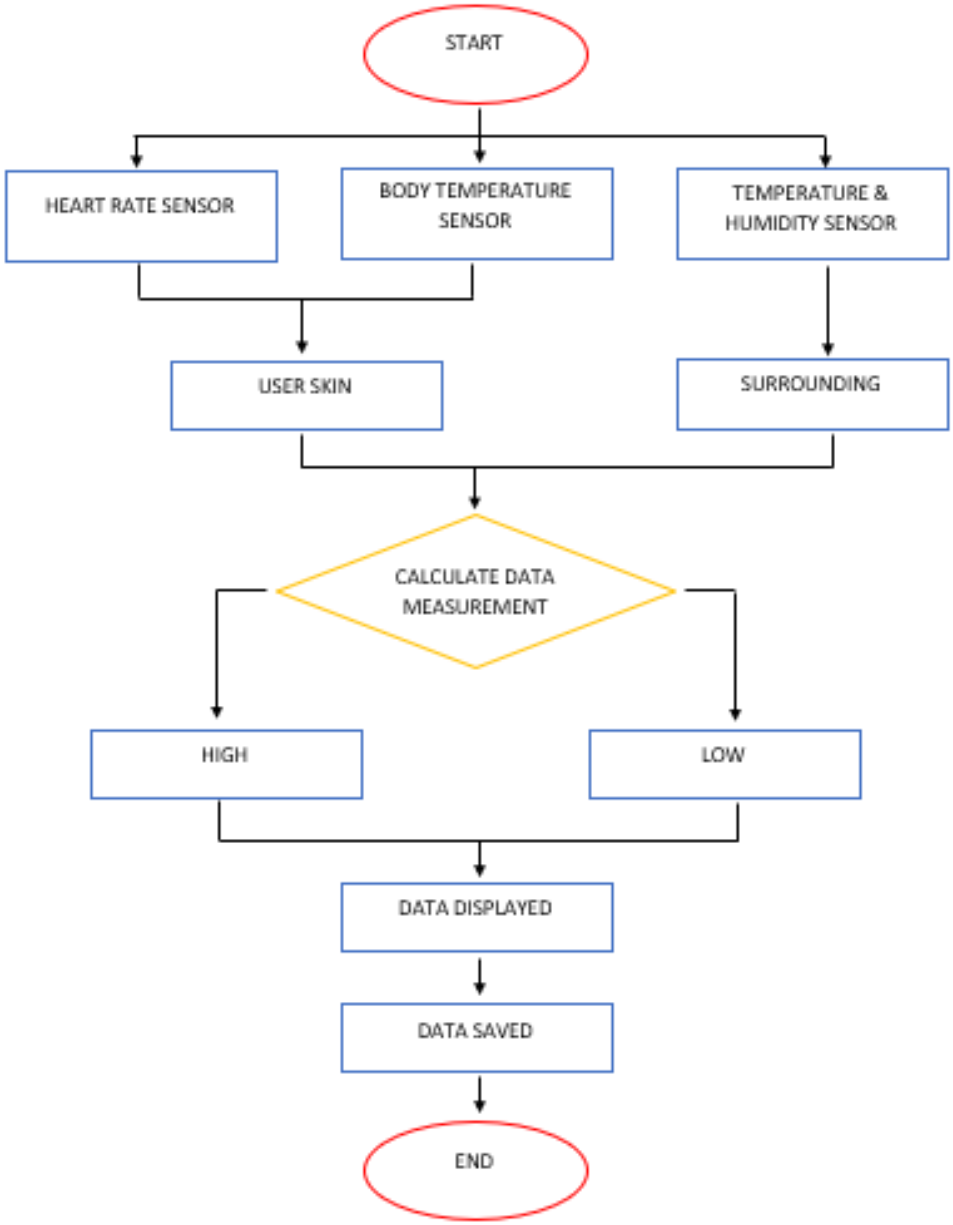

Figure 6: Flow chart of Monitoring Health System

SCHEMATIC CIRCUIT

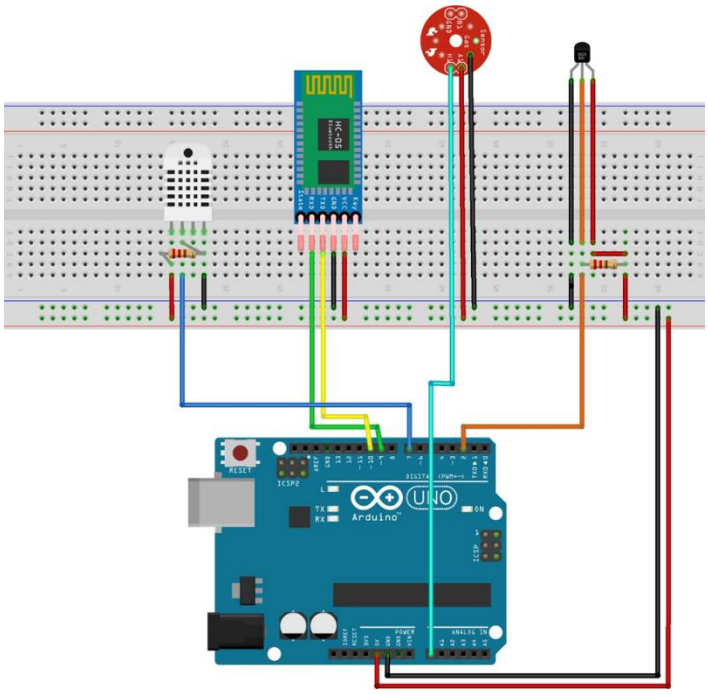

Figure 7: Schematic Circuit of Project

CIRCUIT DIAGRAM

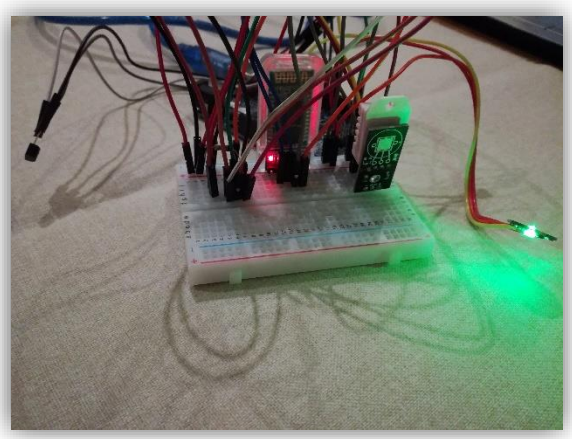

Figure 8: Circuit Diagram of the Monitoring Health System

EXPECTED RESULT

The result of the output from the data is estimated by some conditions. The data of measurement will interface through the application on the mobile phone.

Fever Patient	Hypothermia	Tachycardia
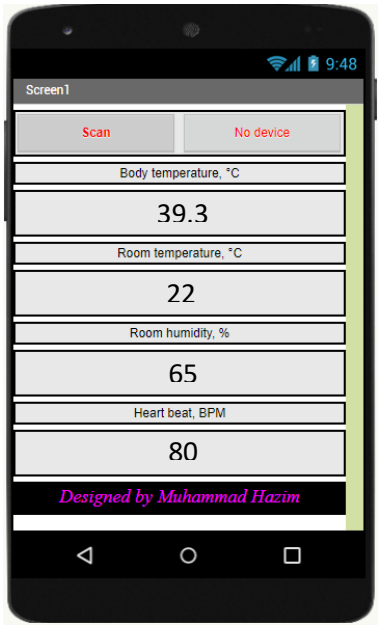	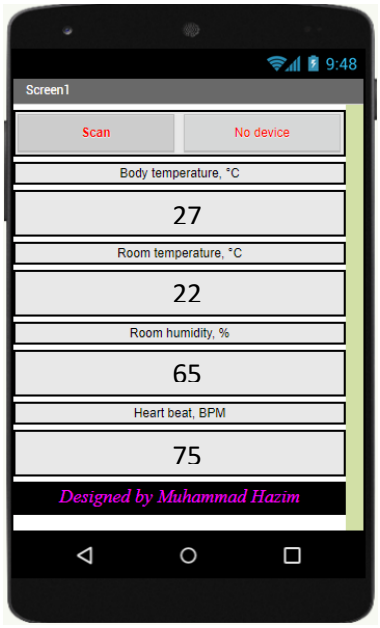	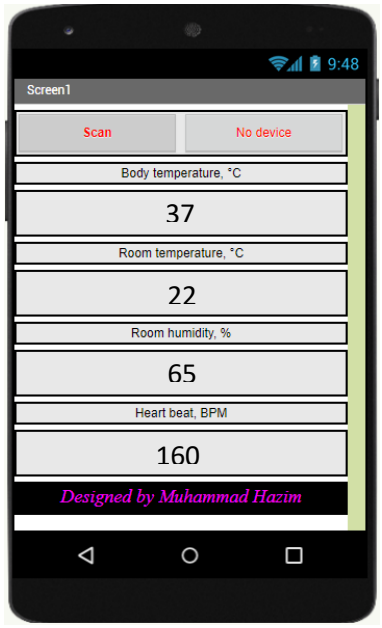
Bradycardia	**Normal Person**	**Cold Room**
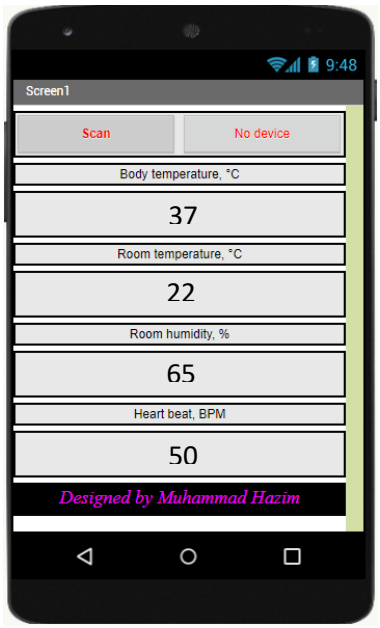	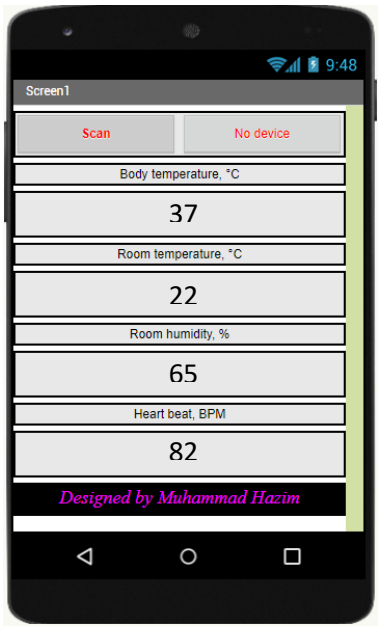	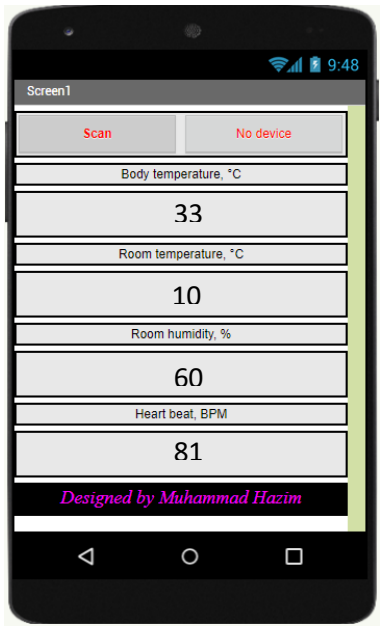

CONCLUSION

In conclusion, the system developed for patient monitoring based on the Internet of things is an alternative that can be used to help users with tracking data of health and surrounding. Likewise with this set of solutions the aim is to improve the quality of life of the user, not just by monitoring them, but also to enable directing them to improve their lifestyle.

The context model developed for the system proved to be efficient when making inferences related to the context, such as recommendations for taking measures through sensors, as well as recommendations and workout routines tips to improve the eating habits of users.

REFERENCES

National Geographic websites [Online]. Available: https://www.nationalgeographic.org/encyclopedia/humidity/

Air Temperature Control websites [Online]. Available: https://www.airtemperaturecontrol.net/blog/why-is-the-right-amount-of-humidity-so-important-for-your-home#:~:text=If%20there%20is%20too%20much,also%20result%20in%20energy%20savings.

Britannica Encyclopaedia [Online]. Available: https://www.britannica.com/science/temperature

Microlife websites [Online]. Available: https://www.microlife.com/magazine/fever/why-you-should-measure-body-temperature

Ronesh Sinha, M.D., Sutter Health [Online]. Available: https://www.sutterhealth.org/health/heart/get-to-know-your-heart-rate-it-might-save-your-life#:~:text=Track%20Your%20Heart%20Rate,dehydration%2C%20inactivity%20and%20persistent%20stress.

Robert H. Shmerling, MD, Senior Faculty Editor, Harvard Health Publishing; March 25, 2020 [Online]. Available: https://www.health.harvard.edu/heart-health/hows-your-heart-rate-and-why-it-matters

International Journal of Engineering Research & Technology (IJERT), Vol. 9 Issue 12, December-2020

IOT SMART PILL BOX

MUHAMMAD FITRI BIN YUSOF
POLITEKNIK SULTAN SALAHUDDIN ABDUL AZIZ SHAH,fitriyusof1022@gmail.com

MRS IDA MARIA BINTI MOHD YUSOFF
POLITEKNIK SULTAN SALAHUDDIN ABDUL AZIZ SHAH ,ieamaria80@gmail.com

ABSTRACT

Smart pill box is a project that helps many people especially old People.The project is using timer to make lifestyle more easily .Particular time and the pills required to take at that timecomes out to the user to avoid confusion among medicines. Smart pill box can reduce elderlyfamily member's responsibility towards giving the correct and timely consumption ofmedicines. Most patients with chronic diseases need to take medications over a prolongedperiod of time in order to stabilize their conditions. Ensuring that the patients consume theright medication at the appropriate time becomes crucial. This project deals with the time aparticular, the Patient needs to take pills. The timing is set to the system initially remindin and it can be changed by the patient according to his requirement

Keywords: Pill box, pill , medicine

INTRODUCTION

In modern era , lifestyle changes everything in our daily life . that also including our health With the continuous improvement of living standards and the pace of life, more and more people's physical health deterioration, people's major diseases and diseases.there are many difficult and complex diseases. People from all over the city also concentrated to see a doctor, resulting in many cities of medical resources straining, urban hospitals are overcrowded. Among them, the number of infusion patients is also increasing. Many doctor told that food is the source for the diseases . it make very difficult because many good and delicious food in modern era and it very changes lifestyle and many diseases can born

PROBLEM STATEMENT

In day together life, People have trouble to remember the pills they need to take from the bag of medicine. Multiple times the problem is the time required to take medicine is not printed on the box of medicine or they couldnt read English. People have also habit to sometimes forget to take pills. Due to this, some medicines were expired. Most patients with chronic diseases need to take medications over a prolonged period of time in order to stabilize their conditions. Ensuring that the patients consume the right medication at the appropriate time becomes crucial. This project deals with the time at particular, the Patient needs to take pills . In day-to-day life most of the people need to take medicines which was not there in past couple of years and the reason behind this is diseases are increasing in large amount. So sooner or later many people come in contact with these diseases. Some diseases are temporary diseases while many are permanent life threatening diseases. Life threatening diseases gets mixes with the human body in such a way that they can't leave the body ever and they increases in rapid time.

LITERATURE REVIEW

Many medical errors are due to the fact that people in charge of patient or elder's medication have to deal with sorting huge amounts of pills each day. This paper consists on the conception, design and creation of a pillbox prototype intended to solve this deficiency in the medical area as it has the ability of sorting out the pills by itself as well as many other advanced features, with this device being intended to be used by hospitals or retirement homes. This medication pill box is focused on patients who frequently take medications or vitamin supplements, or attendants who deal with the more seasoned or patients. Our smart pill box is programmable that enables medical caretakers or clients to determine the pill amount and timing to take pills, and the service times for every day. Our shrewd pills box contains nine separate sub-boxes.[1]

In day together life, People have trouble to remember the pills they need to take from the bag of medicine. Multiple times the problem is the time required to take medicine is not printed on the box of medicine or they couldn' t read English. People have also habit to sometimes forget to take pills. Due to this, some medicines were expired. Most patients with chronic diseases need to take medications over a prolonged period of time in order to stabilize their conditions. Ensuring that the patients consume the right medication at the appropriate time becomes crucial. This project deals with the time at particular, the Patient needs to take pills. The timing is set to the system initially reminding and it can be changed by the patient according to his requirement. The

system will start alarm at that particular time. To make the user-friendly system, the LCD, and Keypad connected to the system. This helps to change pills time. After having pills, the user must have to put the no. of pills he removed from the box. As, the no. of pills remains very few, the order for the particular pill is sent by the system automatically to medical shop through GSM system. So, it is helpful to user to get the pill at particular time and avoid confusion among pills [2]

Some diseases are temporary diseases while many are permanent life threatening diseases. Life threatening diseases gets mixes with the human body in such a way that they can’ t leave the body ever and they increases in rapid time. Life span of humans became less because of such diseases and to overcome or to live a better life we need to take medicines regularly and also in large amount. We need to be in advice of Doctor who tells us to take desired pills in desired way so that patients face problems like forgetting pills to take at right time and also when Doctor changes the prescription of medicine patients have to remember the new schedule of medicine. This problem of forgetting to take pills at right time, taking wrong medicines and accidentally taking of expired medicine causes health issues of patient and this leads to suffer from unhealthy life. Our project is to made Arduino-Uno based Smart medicine box which uses Real time clock. [3]

METHOD

Several steps were carried out in this research to test the Smart Pill Box has shown in figure 1 . first we analyse the importance our project to the society . the second step we make the literature study about the related article . examine the product and report the result .

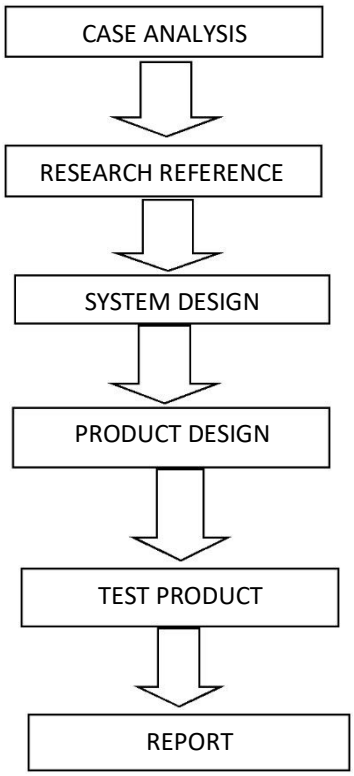

FIGURE 1. FLOWCHART SMART PILL BOX

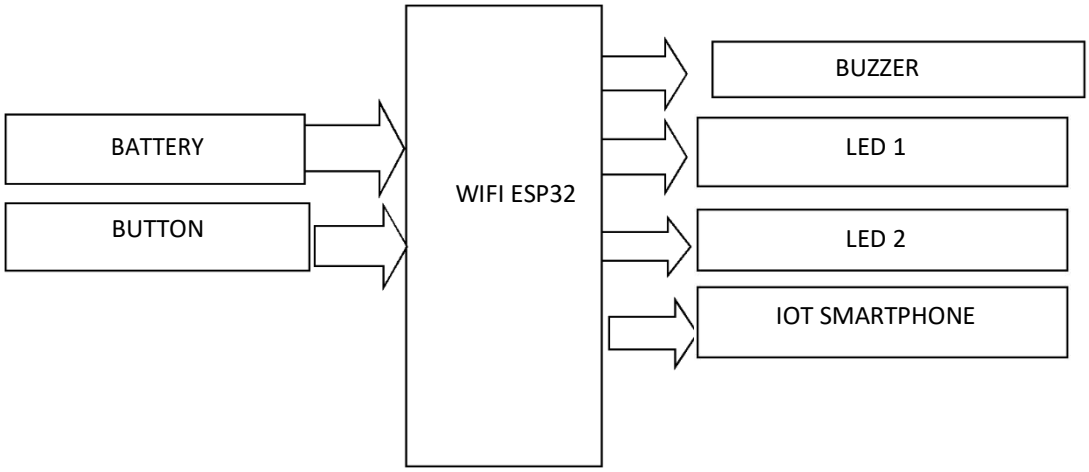

FIGURE 2 .BLOCK DIAGRAM

The circuit in this project has one systems that can work simultaneosuly .in this block diagram , battery will be power supply for this project and it will active the wifi ESP32 and it will connect with the phone . after that , we can set time from the phone and it will be set . after reaching the appointed time , led 1 and 2 will lit up and buzzer will sounded . it will send notification to the phone .

CONCLUSION

Implementing of contactless Smart pill box is efficient and the cost price is minimized . it works like the normal timer .this system can be use by many people who need to set their time for consume pill in right time .the economic cost of the seminar ,it will be better quality when come to the life of the system. Smart pill box are proced less when compare to any smart pill box . at the same time ,it is enviromemt friendly as because the the disposable wastage is very minimal. Last but least , it canhelp many people , especialyy those who easily forget to take medicine on time .

REFERENCES

[1] Diaa Salama Abdul Minaam,Mohammad Abd-elfattah .Future computing and informatics journal.Volume 3 issue 2 december 2018, pages 443-456

[2] Morales suarez ,Varela Mt ,gemecor . study on the use of smart pillbox to improve treatment compliance .28 mar 2009c 41(4)185-191

[3] Naga swetha r , Mahendar ,Roopsingh.Smart medicine reminder box.btech department of ECE,A GI hyderabad

SMART GAS AND SMOKE DETECTOR

NUR ALYA BATRISYIA BINTI MOKTAR LOTFI
Politeknik Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah, Shah Alam, Malaysia, alyabatrisyia1705@gmail.com

MRS EMY SATIRA AZRIN BINTI MOHAMED HAKKE
Politeknik Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah, Shah Alam, Malaysia, emy@psa.edu.my

ABSTRACT

Safety plays a major role in today's world and it is necessary that good safety systems are to be implemented in places of education and work. This work modifies the existing safety model installed in industries and this system also be used in homes and business premises. One of the preventive measures to avoid the danger associated with gas leakage is to install a gas leakage detector at vulnerable locations. A gas detector is a device that detects the presence of gases in an area, often as part of a safety system. Gas Detector where it can sound an alarm to operators in the area where the leak is occurring, giving them the opportunity to fix or leave. This type of device is important because there are many gases that can be harmful to organic life, such as humans or animals. Containment into any area where the gas should not be present must be avoided. Because a small leak may gradually build up an explosive concentration of gas, leaks are very dangerous. Nowadays, existing gas detector is less effective in usage because the user can only detect the gas leakage when they test by using gas detector. It is dangerous since gas leakage must be identified from early of the leak. That is why the Smart Gas and Smoke Detector was invented to avoid the fire or explosion occur in the houses or premises. This kind of gas detector will detect the gas continuously as long as there is power supply. This project used Microcontroller Arduino UNO at the processor where it process the input from the sensor and to GSM module to communicate with the user by sending an alert through SMS. The benefit of these projects is to prevent the earlier stage of fire because of unattended cooking without a human supervision, could prevent the explosion because of gas leakage.

Keywords: gas detector, gas leakage, sms.

INTRODUCTION

LPG (Liquefied Petroleum Gas) gas cylinders are the main need for the community to meet cooking or business needs. In addition, gas tube leaks often occur which are harmful to the user community and the surrounding environment. In the event of a leak, a strong gas smell will occur. In essence, an explosion can be avoided if there is an early prevention, when the gas exits or when a gas leak occurs.[5]

We know that fire attacks due to gas leakage in buildings, restaurants, etc are increased severely. If the gas knob is left open accidently for a few hours it only smells and does not catch fire, but it is kept open for a long time, and then if there is any ignition then the gas rapidly catches fire. The sensor in the circuit will sense the leakage, if the leakage is of high intensity it will put the alarm or the buzzer on so the owners will be alert so as to take precautions measures to minimize the possibility to catch fire or any loss to life or property. This is a robust Gas sensor suitable for sensing LPG, Smoke, Alcohol, Propane, Hydrogen, Methane and Carbon Monoxide concentrations in the air.[2]

The project entitled “Smart Gas and Smoke Detector”, will be a great help in terms of preventing any danger caused by gas leakage. This project will be informed about the leakage via SMS alert.

PROBLEM STATEMENT

- The presence of gas and smoke leakage without us being aware of their existence.
- Unable to be alert the information about any source of fire or smoke leak when it occurs.
- Gas leakage can cause fire that will lead to serious injury or death and it also can destroy human properties.

OBJECTIVES

- To develop a system that can detect the presence of gas and smoke leakage.
- To send information of any the cause of the fire or smoke and gas leakage into SMS so that users will be more alert.
- To develop a system that can reduce serious injury or death and it also can destroy human properties.

SCOPE OF PROJECT

This system can be implemented in residential area, small industries and restaurant. Besides that, this system also exposes to the community about the important of the smart gas and smoke detector to be used because it can help to avoid any dangers of gas leakage that not only can give effect to the user but to the other person too.

IMPORTANT OF RESEARCH

- Detect the level of dangerous gas and smoke leaks early.

- Monitoring of gas and smoke leaks via SMS alerts.

METHODOLOGY

Hardware Products that we used. It consists of Arduino IDE, Arduino UNO microcontroller, MQ-135 sensor, GSM module, LCD display and potentiometer.

Arduino IDE

The Arduino IDE is a cross-program application created in Java and is originate from IDE for the deal with a programming language and the wiring project. It is proposed to establish programming to a performer and other new users unfamiliar with software enhancement. It includes code editor with feature such us syntax importance, automatic indentation, brace matching, and is also qualified of compiling and uploading a package to the board with a specific click.[3]

Arduino

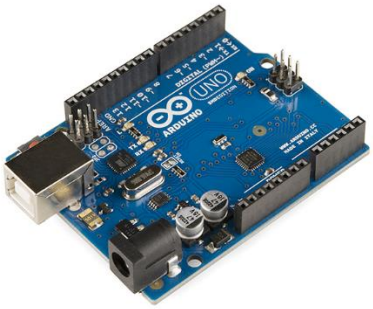

The Arduino Uno is the microcontroller chip that is responsible for all function of our proposed project. It functions as the brain of this system. The microcontroller chip used is Arduino Uno manufactured by Arduino. The chip works to control the hardware and the interface with the transmitter part.[3]

Arduino is an open-source electronics platform, based on easy-to-use hardware and software. Over the years, it has been used for thousands of projects, from everyday circuits to complex scientific instruments. The entire Arduino project has started in 2004. when a Colombian student made a “Wiring” platform for his graduate thesis. In this way a new, low cost, and simple electronic device for fast prototyping was created. Arduino programs are written using a simplified version of C++, which makes it easier to learn. Arduino boards are very versatile and can be used for a variety of different applications. Some of them are: Uno, Due, Mega, Leonardo, Micro, Esplora etc. For the purpose of gas detection system, Arduino Uno was considered quite acceptable.[1]

Arduino Uno is the most frequently used variant, since it is very beginner friendly. It consists of 14-digital I/O pins, where 6-pins could potentially be used for the Pulse Width Modulation (PWM) outputs, 6-analog inputs, a reset button, a power jack, a USB connection, In-Circuit Serial Programming (ICSP) header etc., and – ATMega328 [2]. ATMega328 is a high performance AVR microcontroller with 8-bit RISC (Reduced Instruction Set Computer) architecture. It has low power consumption and can execute 131 instructions per single clock cycle. It has 32KB ISP (In-System Programming) flash memory with readwhile-write capabilities, 2KB SRAM, 1KB EEPROM and maximum operating frequency of 20MHz.[1]

MQ-135 Sensor

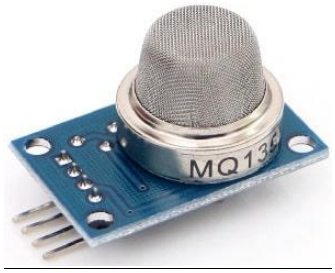

MQ135 is one of the commonly used gas sensors in MQ sensor series. It is a Metal Oxide Semiconductor (MOS) type Gas Sensor also known as Chemiresistors as the detection is based upon change of resistance of the sensing material when the Gas comes in contact with the material. Using a simple voltage divider network, concentrations of gas can be detected. MQ135 Gas sensor works on 5V DC and draws around 800mW. It can detect LPG, Smoke, Alcohol, Propane, Hydrogen, Methane and Carbon Monoxide concentrations anywhere from 200 to 10000ppm.[2]

If the gas and smoke exceed the level of 500 and above, then the signal will be sent to SMS to inform that the level is in danger. with a gas content above 200 PPM.

Smoke detectors are very much needed, since they can help in reducing the number of fires or at least decrease the damage done. Having any smoke detector is better than having none. Best smoke detectors can detect smoke particles, flames and carbon monoxide. Smart smoke detectors represent a cutting-edge technology for fire safety, since they can communicate through the apps and deliver alerts to a phone or some other device or system.[9]

Smoke detectors should always have a backup power source for the case of power loss. There are two basic types of passive smoke detectors: photoelectric and ionization. Combination of these makes a dual sensor smoke alarm, which is recommended for maximum protection from both fast flaming and slower fires. Photoelectric alarms use light to detect smoke. They sense sudden scattering of light when smoke enters into the detectors chamber, which further triggers the alarm. This method of detection can detect fires that begin with long duration of smoldering aptly.[1]

GSM Module

A GSM modem or GSM module is a hardware tool that uses GSM telephony technology to provide a data connection to a remote network. From a mobile phone network view, they look exactly like a normal cell phone, including the need for a SIM card identification on the network. GSM modems typically provide virtual TTL connectors at their commander level. They are often used as part of an embedded system.[11]

SIM900A Modem is built with Dual Band GSM/GPRS based SIM900A modem from SIMCOM. It works on frequencies 900/ 1800 MHz. SIM900A can search these two bands automatically. The frequency bands can also be set by AT Commands. The baud rate is configurable from 1200-115200 through AT command. The GSM/GPRS Modem is having internal TCP/IP stack to enable you to connect with internet via GPRS. SIM900A is an ultra-compact and reliable wireless module. This is a complete GSM/GPRS module in a SMT type and designed with a very powerful single-chip processor integrating AMR926EJ-S core, allowing you to benefit from small dimensions and cost-effective solutions.[10]

Specification:
- Dual-Band 900/ 1800 MHz
- GPRS multi-slot class 10/8GPRS mobile station class B
- Compliant to GSM phase 2/2+
- Dimensions: 24*24*3 mm
- Weight: 3.4g
- Control via AT commands (GSM 07.07 ,07.05 and SIMCOM enhanced AT Commands)
- Supply voltage range: 5V
- Low power consumption: 1.5mA (sleep mode)
- Operation temperature: -40°C to +85 °

LCD display

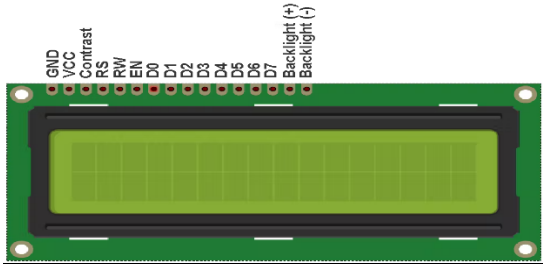

When the circuit is powered on after uploading code, the LCD displays the Gas Level in some analog numbers. It will display the status of whether the gas level is normal or excessive. When the gas level exceeds it will display SMS Sent status.[10]

Liquid crystal display (LCD) are available to display arbitrary images (as in a general-purpose computer display) or fixed images with low information content, which can be displayed or hidden. For instance: preset words, digits, and seven-segment displays, as in a digital clock, are all good examples of devices with these displays.

Potentiometer

A potentiometer is a three-terminal resistor with a sliding or rotating contact that forms an adjustable voltage divider. If only two terminals are used, one end and the wiper, it acts as a variable resistor or rheostat. The potentiometer is a resistor whose value for the resistance can be changed by turning its knob and is also known as variable resistor. This generic potentiometer normally has three pins; the pin in the middle is the output of the resistor whereas the other two pins can be used for giving supply and grounding the resistor.

The potentiometer is also an input device of Arduino that can be used for various purposes like controlling the brightness of LED or LCD by increasing or decreasing its resistance. In this write-up a potentiometer is interfaced with Arduino and its values are displayed on the LCD.

BLOCK DIAGRAM

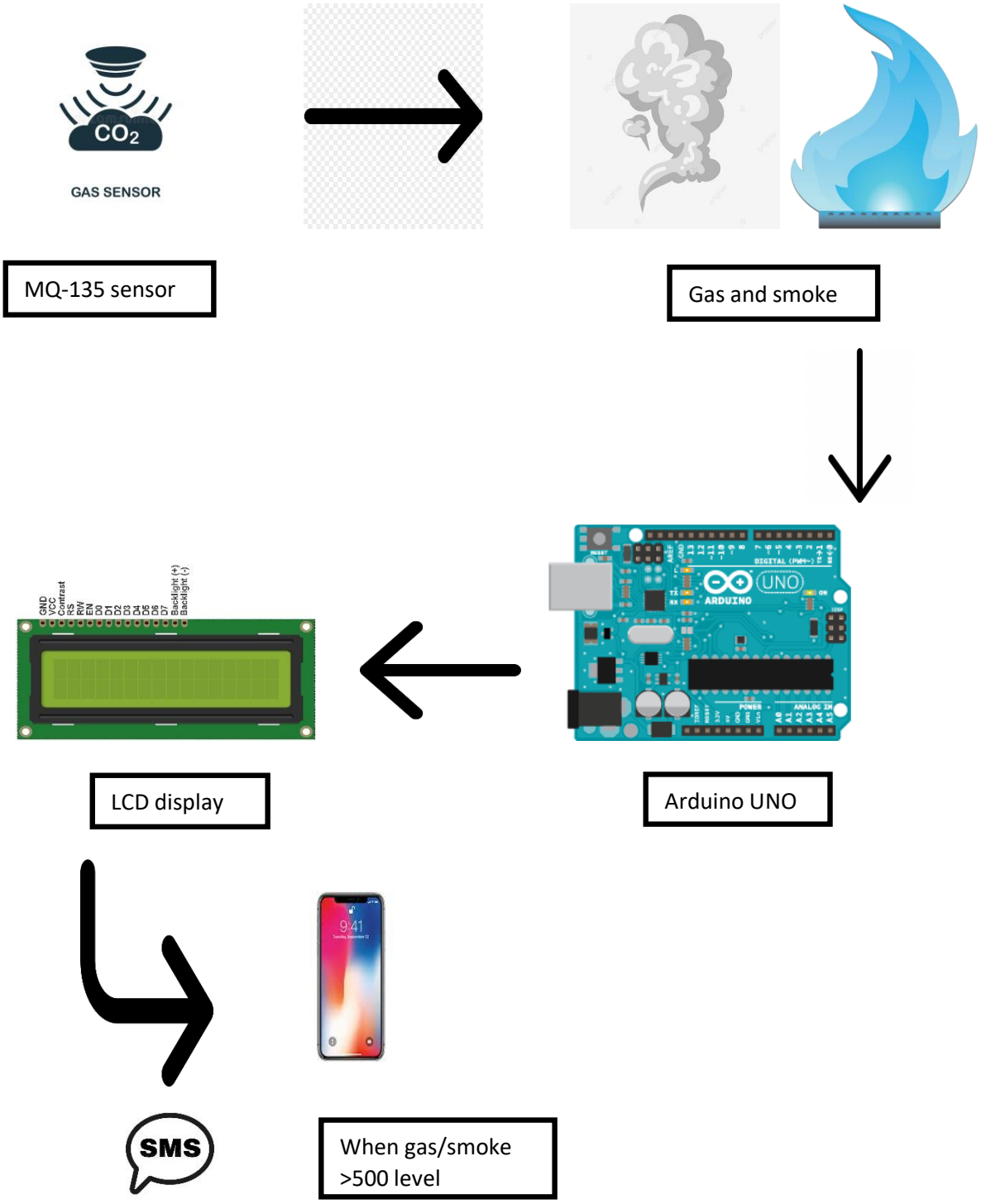

FLOWCHART

The flow diagram of methodology that has been used in this project is shown below. It consists of the MQ-135 sensor will detect gas and smoke leakage and send to SMS a signal that the gas and smoke leaks are at dangerous levels. If the gas and smoke exceed the level of 500 and above, then the signal will be sent to SMS to inform them that the level is in danger and display it on the LCD display too.

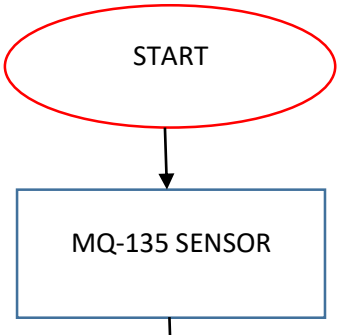

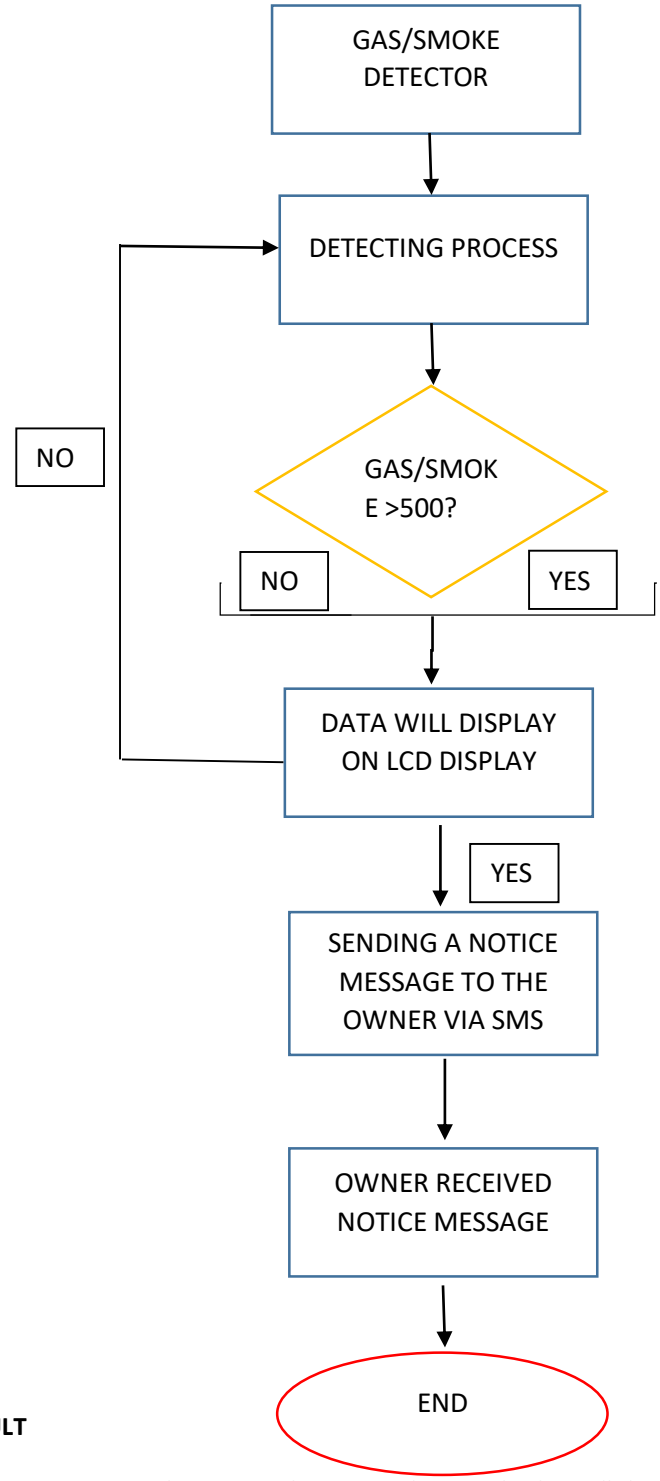

EXPECTED RESULT

When the MQ-135 gas sensor detects smoke or gas, the LCD display will display the gas or smoke level and tell whether the gas is normal or dangerous. The SMS will send a signal that the gas and smoke leaks are at dangerous

levels, if the gas and smoke exceed the level of 500 and above, then the signal will be sent to SMS to inform that the level is in danger and display it on the LCD display too.

When the level of gas/smoke is normal:

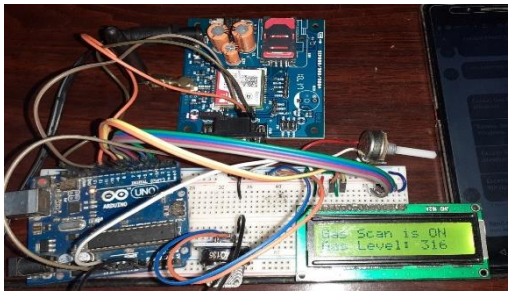

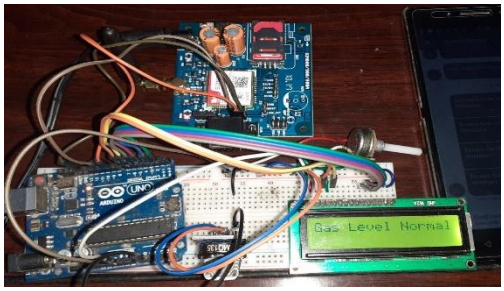

When gas/smoke exceeds the level of 500 and above:

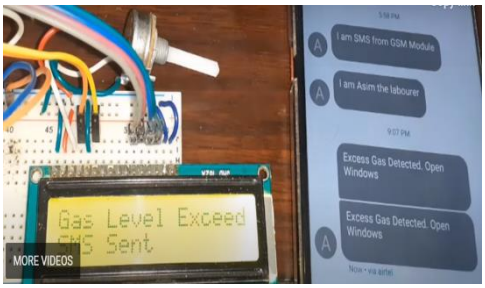

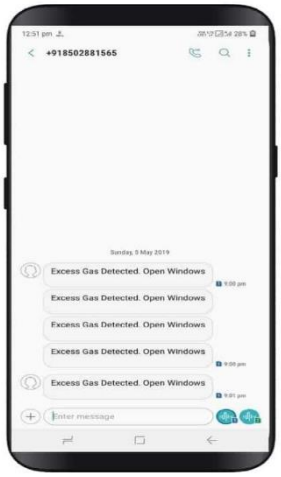

CONCLUSION

In this paper one possible solution for realization of detector system for recognizing presence of smoke or combustible gases is presented. System is tested in home conditions with exposing MQ-135 sensor to different

types of gases. Output sensor voltage is monitored for smoke generated by burning papers and cigarettes and for available combustible gases as butane from lighter, stove LPG and alcohol vapors. Experiments prove high sensitivity of MQ-135 sensor making it a good choice in detector system basic sensor selection. By combining with other types of sensors, it is possible to create more complex detectors.

Thus, the conclusion is that we can be aware of any danger that can be caused by gas leakage and further catching fire and causing more damage and danger. Its SMS technique can also be used with GSM technology to send messages to emergency services. We can also use it to detect various other gases other than LPG and CNG. Therefore, the "Smart Gas and Smoke Detector" will help a lot in terms of preventing any danger caused by gas leakage and useful as part of safety to avoid the gas leak that can cause harmful result.

REFERENCES

[1] Petar Stančić, Aleksandra Stojković and Miljana Milić Member (2021). Arduino-Based Gas and Smoke Detector Realized Using MQ-2 Sensor. Journal of Gas and Smoke Detector, 1-4.

[2] G.V.Surya bharat, G.V.B.Swamy,Y.Sri Sesha Sai, A.S.S.V.J.Krishna Vamsi (2019). Detection of Gas and alert by Using Arduino UNO & MQ2 Sensor. Journal of Pramana Research, 1-4.

[3] Rhonnel S. Paculanan, Israel Carino (2019). LPG Leakage Detector using Arduino with SMS Alert and Sound Alarm. International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE), 1-5.

[4] Mohammad Monirujjaman Khan (2020). Sensor-Based Gas Leakage Detector System. Journal of Engineering Proceedings, 1-6.

[5] Gunawan Gunawan, Abdul Rahman, A Anwar, Marliana Sari (2018). Design of Gas Detection System Based on Internet of Thing. Journal of International Multidisciplinary Academic Conference (1st: 2018: Sabah) Proceedings, 23-30.

[6] Suresh Kumar Choudhary, Shubham Dadsena, Saiprasd Balraj (2019). Gas Leakage Detector using Arduino and GSM Module with SMS Alert and Sound Alarm. Journal of Circuits Today, 1-4

[7] Suwarjono Suwarjono, Izak Habel Wayangkau, Teddy Istanto, Rachmat Rachmat, Marsujitullah Marsujitullah, Hariyanto Hariyanto, Wahyu Caesarendra, Stanislaw Legutko and Adam Glowacz (2021). Design of a Home Fire Detection System Using Arduino and SMS Gateway. Journal of MDPI, 1-14

[8] Arif Afizuddin bin Mohd Iskandar (2018). Final Year Project (An LPG Leakage Detector) (1st ed.) [Online]. Available: https://eportfolio.utm.my/artefact/artefact.php?view=35008&artefact=375387

[9] Robotica DIY (2020). LPG Gas Leakage Detector with SMS Alert (1st ed.) [Online]. Available: https://roboticadiy.com/lpg-gas-leakage-detector-with-sms-alert/

[10] Mr. Alam (2020). Gas Leakage Detector using GSM & Arduino with SMS Alert (1st ed.) [Online]. Available: https://how2electronics.com/gas-leakage-detector-gsm-arduino-sms-alert/

[11] Jojo (2016). Gas Leakage Detector using Arduino and GSM Module with SMS Alert and Sound Alarm (1st ed.) [Online]. Available: https://www.circuitstoday.com/gas-leakage-detector-using-arduino-with-sms-alert

[12] Sir Boat (2021). Gas and Smoke Detection with SMS Notification (1st ed.) [Online]. Available: https://sirboatengonline.com/gas-and-smoke-detection-with-sms-notification/

[13] Megan Hemmings (2018). What is a Jumper Wire? (1st ed.) [Online]. Available: http://blog.sparkfuneducation.com/what-is-jumper-wire

A STUDY OF USING THERMOXYMETER ON MEASURING HUMAN BODY TEMPERATURE, HEART RATE, AND OXYGEN SATURATION USING A SINGLE DEVICE WITH MULTIPLE SENSORS

Nur Najiha Huda binti Sulaiman

Electrical Engineering Department
Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah Polytechnic, Shah Alam, Selangor Malaysia, nnajihahuda02@gmail.com

Dr. Ts Khairul Fahzan bin Salleh
Project Supervisor
Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah Polytechnic, Shah Alam, Selangor Malaysia, Skhairul@psa.edu.my

ABSTRACT

Thermoxymeter is a health device that can assist people who have COVID-19 symptoms and people who have already been infected by COVID-19 throughout the occurrence of this Coronavirus outbreak. The research conducted on this project aims to develop an IoT -based health measurement device system that is capable of measuring human body temperature, heart rate, and oxygen saturation using a single device with multiple sensors. The system is designed with an Organic Light Emitting Diode (OLED that will display the measured body temperature, heart rate, and oxygen saturation with one touch on the sensor, these measurements will also be displayed on the mobile application named Thermoxy App on the smartphone. The Internet of Things (IoT) technology that has been used in this project is the Arduino Nano which will be connected with various sensors such as an Infrared thermometer non-contact sensor (MLX90614) and Pulse oximeter & Heart rate sensor (MAX30100). The user is required to install the Thermoxy App on their smartphone to keep track of their health check data whenever they use Thermoxymeter. The user's health check data will be recorded on the Thermoxy App and the data will also be saved as history in the application. Throughout the outbreak of this Coronavirus, Thermoxymeter and Thermoxy App are guaranteed to help people to be more sensitive and more vigilant about their health. It is also hoped to reduce the transmission of Covid-19 outbreaks to others.

Keywords: Coronavirus Patients, Reduce, Sensitive, Biomedical.

INTRODUCTION

The Covid-19 outbreak was first identified in Wuhan, China, in December 2019. Attempts to curb the outbreak failed, making the virus quickly spread around the world including Malaysia. On the 25th of January 2020, the first case of COVID-19 was detected in Malaysia and traced back to 3 Chinese nationals who previously had close contact with an infected person in Singapore. The longer this epidemic last, the more rampant it spreads to all

parts of Malaysia. This has caused fear in the community as the number of cases of Covid-19 infection is increasing day by day.

Although many health procedures have been introduced by the MOH, this case is still widespread due to the attitude of some people who are not sensitive to the health procedures and are not aware of the symptoms of the Covid-19 infection that they have experienced. This has led to the spread of the Covid-19 infection around them. Fever, cough, tiredness, and loss of taste or smell are the most common symptoms of Covid-19 infection. People who have not and are already infected with Covid-19 symptoms need to be sensitive to their body temperature, pulse rate, and oxygen saturation.

The instrument known as a pulse oximeter is often worn on a fingertip. It calculates the pulse rate and oxygen saturation of blood using laser beams. The quantity of oxygen transported by the blood is revealed by oxygen saturation. Without taking a blood sample, the pulse oximeter can determine the quantity of oxygen in the blood. A pulse oximeter typically displays two or three values. The oxygen saturation level, which is the most crucial figure, is typically abbreviated as SpO2 and shown as a percentage. The abbreviation for the pulse rate, which is akin to heart rate, is PR, and there may occasionally be a third digit indicating signal strength. Most healthy people have oxygen saturation levels between 95% and 100%, although patients with lung issues can have lower numbers. Higher altitude residents often have somewhat lower oxygen saturation levels.

With the inclusion of sensor technologies, external temperature measuring has evolved technologically, boosting patient comfort, enhancing accuracy, and producing better monitoring tools. Its information may be essential to patients with a range of illnesses, including infections and hypothermia. Body or skin temperature sensors can be used to monitor the temperature of the body's surface. NTC (negative thermal coefficient) thermistors, thermopiles, and digital temperature sensors are produced by TE Connectivity (TE) to satisfy the wide variety of accuracy, packaging, and performance requirements among the many applications. Accurate non-contact temperature measurement in medical applications is made possible by infrared (IR) temperature sensors. The most typical uses for this kind of temperature sensor are for monitoring skin, forehead, or ear temperatures. The infrared energy of an item is measured by the sensing element, which is made up of many thermocouples on a silicon chip. To meet client demands, TE customizes and packages thermopiles in a range of package sizes and wire lengths.

Thermoxymeter is a health device that was developed with multiple sensors to measure the body temperature, pulse rate, and oxygen saturation of the human body. Thermoxymeter is a health device that can reduce one's expenses in this Covid-19 era. Thermoxymeter is also a health device that does not take up much space when being carried anywhere and makes it convenient to use because there were three functions in a device. Thermoxymeter is a health device that was developed with an IoT mobile application that can record the data of a user’s health check and send warning signs to the users. With the record, it will help them to stay alert to Covid-19 symptoms and distance themselves from others. Thermoxymeter is suitable for use by people who have COVID-19 symptoms and people who have been infected with COVID-19.

METHOD

There are two parts involved in this project which are hardware and software. For the hardware, this project uses Arduino Nano, Infrared Thermometer Non-Contact Sensor, Pulse Oximeter & Heart Rate Sensor, and OLED Display. While for the software is used to program the coding to the Arduino Nano and Sensors to make the sensors measure the body temperature, heart rate, and oxygen saturation. An Arduino Nano is used as a microcontroller. The Infrared thermometer non-contact sensor (MLX90614) and Pulse oximeter & Heart rate sensor (MAX30100) will be used as sensors to measure body temperature, oxygen saturation, and heart rate. For the plastic part, material plastic will be used in this project because it is light enough to be picked up and moved easily. Figure 1 below shows the block diagram of the overall activities in developing the Thermoxymeter. The process consists of hardware development.

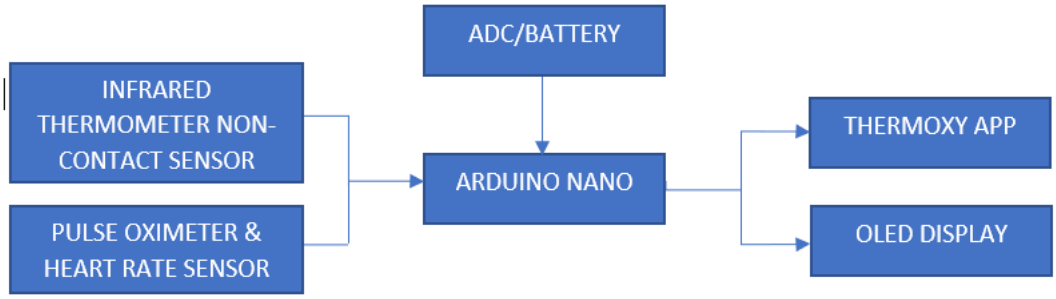

Figure 1. Block Diagram of the Project

This block diagram shows the process of hardware development. The Infrared thermometer non-contact sensor (MLX90614) and Pulse oximeter & Heart rate sensor (MAX30100) is programmed in C++ language and connected to the Arduino Nano controller. The Infrared thermometer non-contact sensor and Pulse oximeter & Heart rate sensor was powered by a 5V power supply connected through the Arduino Nano. The results of the body temperature, oxygen saturation, and heart rate are displayed on the 16×2 OLED Display. The results were also displayed on the IoT mobile application named Thermoxy App on the smartphone.

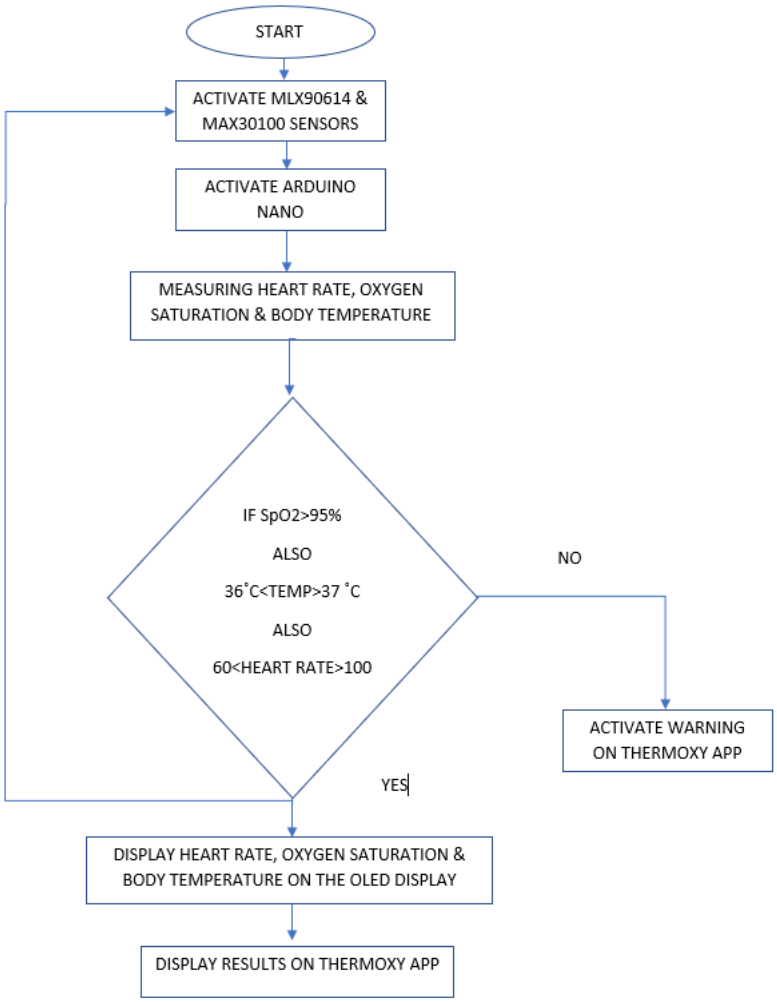

Figure 2. Flowchart of the IoT System

This flowchart shows the process of software development. When the Thermoxymeter was started, Body Temperature Sensor (MLX90614), and Pulse Oximeter & Heart Rate Sensor (MAX30100) were activated. Next, the Arduino Nano was also activated. When the finger was placed on the sensors, the sensors will start to measure the heart rate, oxygen saturation, and body temperature of the human body. In the Arduino Nano, it will be programmed as, if the oxygen saturation is more than 95%, if the body temperature is not less than 36˚C and not more than 37˚C, and if the heart rate is not less than 60, and not more than 100. If the data was right, then the results of the heart rate reading, oxygen saturation reading, and body temperature reading will be displayed on the OLED Display. Then the results will be also displayed on the Thermoxy App. However, if the oxygen saturation is less than 95% if the body temperature is less than 36˚C and more than 37˚C, and if the heart rate is less than 60 and more than 100. Then the warning sign will be activated and sent on the Thermoxy App.

HARDWARE DEVELOPMENT

Design development will be applied to this project. One of the most important parts of implementing the Thermoxymeter is the designing process. Hardware used in this project is divided into 5 types which are Infrared Thermometer Non-Contact Sensor, Pulse Oximeter & Heart Rate Sensor, ADC/Battery, Arduino Nano, and OLED Display The Infrared thermometer non-contact sensor (MLX90614) and Pulse oximeter & Heart rate sensor (MAX30100) is programmed in C++ language and connected to the Arduino Nano controller. The Infrared thermometer non-contact sensor and Pulse oximeter & Heart rate sensor was powered by a 5V power supply connected through the Arduino Nano. The results of the body temperature, oxygen saturation, and heart rate are displayed on the 16×2 OLED Display. The results were also displayed on the IoT mobile application named Thermoxy App on the smartphone.

Figure 3 below shows the circuit diagram of the IoT Thermoxymeter.

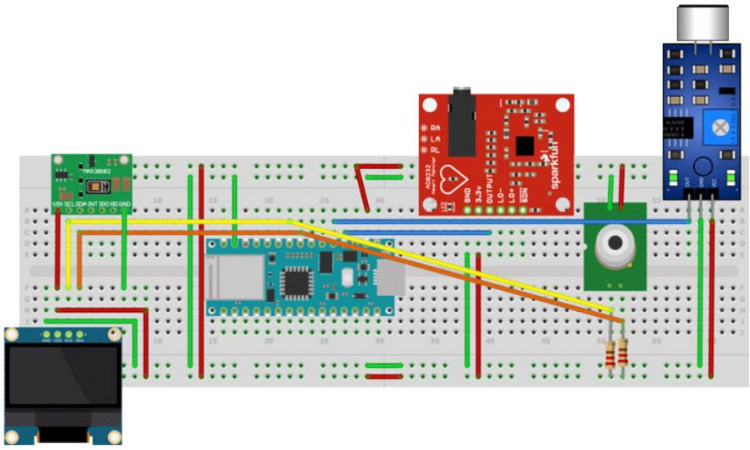

Figure 3. Circuit Diagram of IoT Thermoxymeter System

PROJECT DESIGN

Figure 4 shows the design of the Thermoxymeter. I used AutoCAD to design the project. The project consists of a Thermoxymeter and a smartphone. The smartphone is connected to the project and the device operation is controlled by using the Themoxy application in the smartphone.

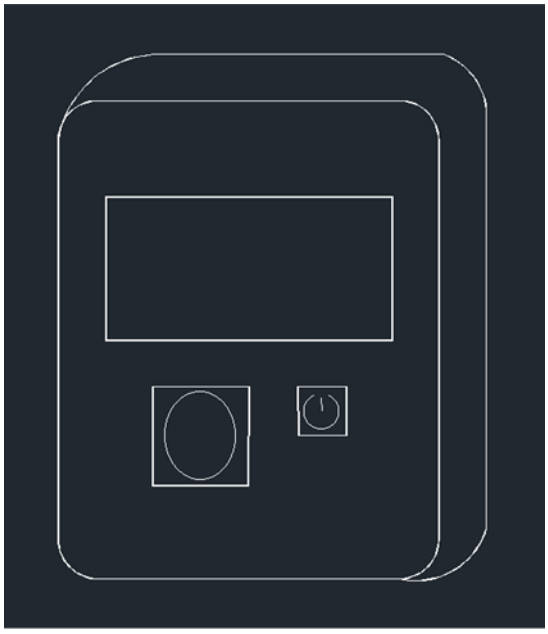

Figure 4. Design

EXPECTED RESULT & DISCUSSION

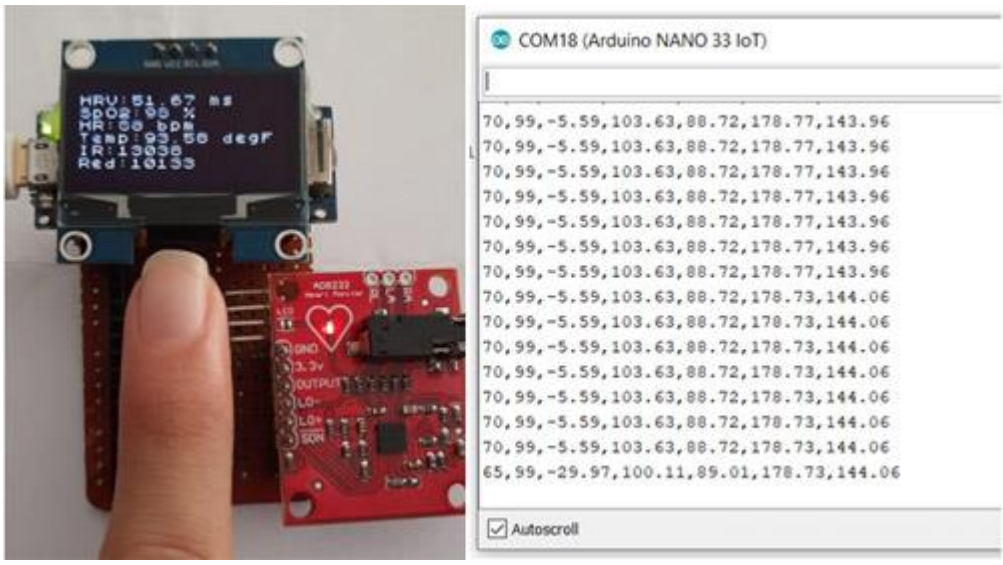

The serial plotter output for the same is shown below. The color key is shown on the upper right corner and is in the order of telemetry (hr, spo2, hrv, object_temp, ambient_temp, ir_signal/100, red_signal/100) from left to right. After plotting the data in the serial plotter window looks like the image below.

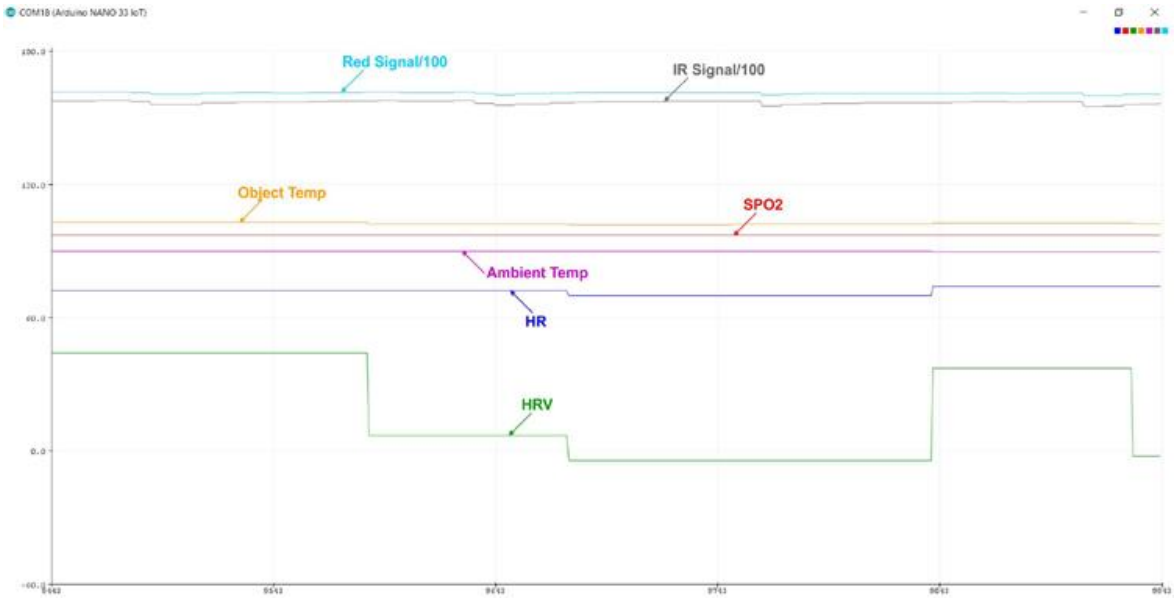

CONCLUSION

In conclusion, the objective of the project is achieved. The Thermoxymeter has been designed and developed as an effective vital measurement device. After that, the expected result has been analyzed through the result above. Last but not least, IoT technology is successfully implemented in the project using Thermoxy application. At the same time implementing this vital measurement device and IoT technology, it helps the user carry the device everywhere with its light and simple design. This project will assist people who have COVID-19 symptoms and people who have been infected with COVID-19.

REFERENCES

[1] IOT DESIGN PRO Blog (2021 – Present) IoT-Based Remote Patient Monitoring System to Measure Vital Body Signs [Online] Retrieved from: https://iotdesignpro.com/projects/iot-based-remote-patient-monitoring-system-to-measure-vital-body-signs

[2] IOP SCIENCE PUBLISHING Ltd (2019 – Present) Measurement device for detecting oxygen saturation in blood, heart rate, and temperature of the human body [Online] Retrieved from: https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1742-6596/1402/3/033110/meta

[3] Mohd Hamim, Sumit Paul, Syed Iqramul Hoque, Md. Nafiur Rahman; "IoT Based Remote Health Monitoring System for Patients and Elderly People" 2019 International Conference on Robotics, Electrical and Signal Processing Techniques (ICREST), January 2019; DOI:10.1109/ICREST.2019.8644514

[4] HOW TO ELECTRONICS Blog (2021 – Present) IoT-Based Patient Health Monitoring using ESP8266 & Arduino [Online] Retrieved from: https://how2electronics.com/iot-patient-health-monitoring-system-esp8266/#:~:text=For%20designing%20IoT%20Based%20Patient,two%20pins%20to%20VCC%20%26%20GND

[5] SSRN Blog (2020 – Present) IoT-Based Remote Health Monitoring System [Online] Retrieved from: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3536149

[6] Mohammad Monirujjaman Khan, Safia Mehnaz, Antu Shaha, Mohammed Nayem, Sami Bourouis; "IoT-Based Smart Health Monitoring System for COVID-19 Patients" Computational and Mathematical Methods in Medicine, vol. 2021, Article ID 8591036, 11 pages, 2021. https://doi.org/10.1155/2021/8591036

[7] Md. Milon Islam, Ashikur Rahaman, Md. Rashedul Islam; "Development of Smart Healthcare Monitoring System in IoT Environment" SN COMPUT. SCI. 1, 185 (2020). https://doi.org/10.1007/s42979-020-00195-y

[8] Shubham Banka, Isha Madan, S.S. Saranya; "Smart Healthcare Monitoring using IoT" International Journal of Applied Engineering Research ISSN 0973-4562 Volume 13, Number 15 (2018) pp. 11984-11989. Research India Publications. http://www.ripublication.com

[9] Asif A.Rahimoon, Mohd Noor Abdullah, Ishkrizat Taib; "Design of a contactless body temperature measurement system using Arduino" Indonesian Journal of Electrical Engineering and Computer Science 19(3):1251, September 2020; DOI:10.11591/ijeecs.v19.i3.pp1251-1258

[10] Vishnu Mohanan, CIRCUIT STATE Blog (2022) Getting Started with Arduino Nano 33 IoT Microcontroller Development Board – Pinout, Schematic & Example Programs [Online] Retrieved from: https://circuitstate.com/tutorials/getting-started-with-arduino-nano-33-iot-microcontroller-development-board-pinout-schematic-example-programs/

[11] DRONEBOT WORKSHOP Youtube (2021 – Present) Arduino Nano 33 IoT - Getting Started [Online] Retrieved from: https://www.youtube.com/watch?v=KjETPxv_VR4

[12] SATYAM SINGH Youtube (2020 – Present) Heart/Pulse sensor with Arduino | Proteus simulation [Online] Retrieved from: https://www.youtube.com/watch?v=8t1FvPqz6Fg

[13] Rucksikaa Raajkumar, ARDUINO PROJECT BY R Blog (2020 – Present) COVID-19 Remote Health monitoring system (IoT) [Online] Retrieved from: https://create.arduino.cc/projecthub/RucksikaaR/covid-19-remote-health-monitoring-system-iot-33b8a3

[14] SATYAM SINGH Youtube (2020 – Present) LM35 Temperature Sensor Simulation Proteus [Online] Retrieved from: https://www.youtube.com/watch?v=Myl3ORBpxjM

[15] SATYAM SINGH Youtube (2020 – Present) SSD1306 OLED Arduino proteus simulation [Online] Retrieved from: https://www.youtube.com/watch?v=cf4eVzgiNzg&t=16s

[16] MICRODIGISOFT Blog (2021 – Present) Arduino DS1307RTC and SSD1306 OLED display in Proteus [Online] Retrieved from: https://microdigisoft.com/arduino-ds1307rtc-and-ssd1306-oled-display-in-proteus/

[17] Center for Devices and Radiological Health. (2022, September 15). Pulse Oximeter Accuracy and Limitations: FDA Safety Communication. U.S. Food And Drug Administration. Retrieved September 19, 2022, from https://www.fda.gov/medical-devices/safety-communications/pulse-oximeter-accuracy-and-limitations-fda-safety-communication

[18] Measuring body temperature with skin temperature sensors. Body Temperature Measurement. (2021, August 12). Retrieved September 19, 2022, from https://www.te.com/usa-en/trends/connected-life-health-tech/medical-sensor-technology-and-applications/body-temperature-measurement.html

AUTOMATED ARM REHABILITATION MONITORING SYSTEM

Nur Rabiatul Adawiyah binti Veran Kutty
Electrical Engineering Department,
Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah Polytechnic, Shah Alam, Selangor Malaysia, nrabiatuladwiyah@gmail.com

Encik Roshidi bin Zakaria
Electrical Engineering Department,
Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah Polytechnic, Shah Alam, Selangor Malaysia, Ctlite19@gmail.com

ABSTRACT

Based on the latest medical information and technology in physiotherapy, there are some weaknesses in terms of monitoring rehabilitation treatment carried out for example such as patients are monitored manually and hospital staff is not enough to monitor all patients undergoing rehabilitation treatment in a hospital. Therefore, we have decided to assist medical institutions in providing training to stroke patients by creating a system called "Automated Arm Rehabilitation Monitoring System". The system works by using motion or angle scans in units of degrees of movement on the affected limb and will be recorded in computer control by a physiologist as well as display a calculation of how many times the patient moves the hand on the LCD display. We also recommend a wearable arm rehabilitation device equipped with a monitoring system for stroke recovery. The proposed system is easily mounted on the arm with minimal external assistance. It has a data logging system that can store data on a PC for a specific period of time that can be used by physical therapists for further analysis as well as calculation of the data displayed on the LCD. By using this device, doctors and physiotherapists do not have to assist patients in recovery at home. By using a Y-axis acceleration sensor, we were able to improve the recovery process that could measure the rotational motion of the arm joint could provide more accurate analysis such as patient performance and limits on any particular recovery exercise.

INTRODUCTION

Stroke causes a person to lose the ability to control part of the body's metabolism and affects the daily activities of patients with the disease. Most treatment centers or hospitals use manual methods for patient monitoring for physiotherapy treatment, this results in hospital staff x insufficient to monitor or pay full attention to stroke patients. So I took this opportunity to make this issue the scope of our project which is the scope of stroke treatment that will undergo physiotherapy. The project is designed to measure the level of arm recovery by measuring the level of arm flexion against the time taken to reach that level and data will be recorded at each treatment to see the recovery process. Thus, the final project is very important because it recognizes the ability of students to create a project. The final project is ideal for training students. The "Automated Arm Rehabilitation Monitoring System" project is to meet the requirements of the Diploma in Electrical Engineering (medical) for the Course module (DEE40082) according to the requirements set by the Ministry of Higher Education Malaysia (KPTM). The main purpose of the Course module is to produce students who are able to apply for Polytechnic-based learning. It is also important to train students to become more proficient in their field of study in line. This Automatic Arm Recovery Monitoring System is a project I am excited to do. Despite the many problems I encountered during the implementation process, it was worth what I learned.

This project is very important to help patients who suffer from stroke nowadays who are doing less and less physiotherapy exercise. The structure of this project is able to help stroke patients to increase motivation in doing physiotherapy exercises. Without this Automated Arm Rehabilitation Monitoring System patients often despair in doing physiotherapy because they cannot know the improvement in recovery, stroke patients may be neglected and ignored when relying only on medication given to the doctor and only doing physiotherapy. when there is an appointment in the hospital only. With a tool like this, patients can also perform physiotherapy exercises at home on a regular basis and can record data on their level of recovery. In addition, it can also help inadequate hospital staff to monitor all patients undergoing treatment in government or private hospital rehabilitation centers. Stock patients can also increase focus and motivation by undergoing physiotherapy training. new rays to improve training effectively when they see an increase in the graph and the number of times they bend their arms so they will continue training for recovery in a short period of time. hope to recover because they feel heavy to deal with the problems they face.

Stroke may be a disease that's caused by the breakdown of brain cells in some parts of the body thanks to insufficient blood or oxygen supply to the brain. it's also called the "Cerebrovascular Accident" or CVA. Medical institutions have made numerous studies on this disease and even engineering institutions haven't missed the chance to help medical institutions by devising some tools or systems for treating the disease. Thus, the system is meant to observe the event of the stage of stroke patient recovery. Today, many medical institutions use manual equipment like employing a "Goniometer" to record and monitor the flexibility of stroke patients to bend their arms. That's where we came up with the concept to form an "Automated Arm Rehabilitation Monitoring System" that may display data on the event of stroke patient stages like the acceleration of the arms bend, the power development graph, and therefore the number of coaching reps that the patient was able to perform in an exceedingly given period. With the creation of this technique, physiologists can monitor and even take

appropriate action within the treatment of stroke patients and might also motivate themselves and increase their focus in training.

Therapy is the treatment of an individual physically without the employment of medicine or surgery. it's to heal an injured limb and reduce pain. Normally, movement therapy will enhance arm recovery but the effect varies consistent with the tactic used and timing. However, there are some problems that have happened rather than data, environment, equipment, and therefore the patient himself in health monitoring and rehabilitation. during this case, Sometimes the patient forgets to count the number of arm movements during therapy. So, they failed to get accurate data to understand the advance of arm movement. Besides that, the way of therapy that was done earlier could be a conventional method which is that they must count every arm movement during therapy. lastly, patients are inconsistent in making rehabilitation activities without using additional technology.

The main objective of the project is to develop an arm movement digital counter for therapy. To achieve the main objective, the work is divided into several components and carried out systematically with associated research objectives that have been identified as stated below.

i. Designing a device that can measure the number of hand movements as well as developing an automatic movement counting system.

ii. Assisting medical institutions in treating stroke patients and developing a system that measures the level of recovery and ability of stroke patients.

iii. Increase patient focus and motivation to undergo physiotherapy training.

METHODOLOGY

Various studies have been done to develop a prototype that can help control the development of physiotherapy. This study was done in terms of the sensitivity detected by the accelerometer sensor and IR sensor from the movement of the patient's arm.Hardware Products I use. It consists of an Arduino UNO microcontroller, an Infrared Sensor, an ADXL 345 (acceleration sensor), and an LCD I2 display. The Hardware Products I use. It consists of an Arduino UNO microcontroller, an Infrared Sensor, an ADXL 345 (accelerometer sensor), and displays an I2 LCD display.

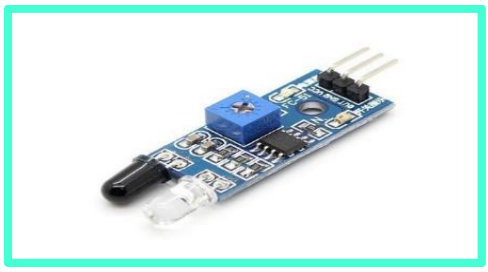

IR sensor

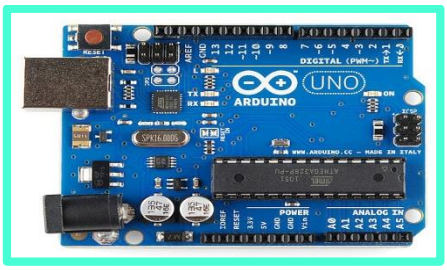

Arduino UNO

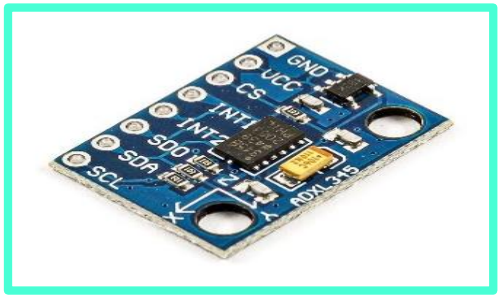

ACCELERATION SENSOR GY-521

I2C LCD display

FLOWCHART

A flow chart can illustrate a process step. Figure 3.7 flow chart Figure shows a flow chart for an automatic arm recovery monitoring system. It consists of an acceleration sensor(ADXL 345) and an IR sensor as well as an Arduino that will transfer data to the PLX-DAQ excel as well as an LCD display.

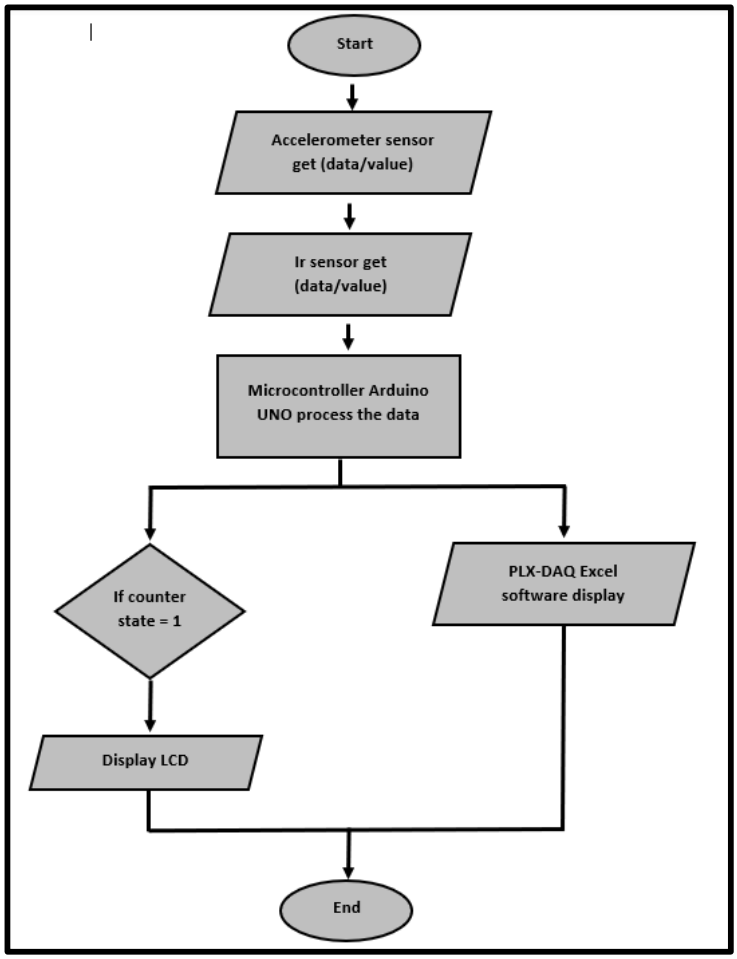

Figure 3.3 Flowchart of automated arm rehabilitation monitoring system

BLOCK DIAGRAM

A block diagram is especially focused on the input and output of a system. It cares less about what happens to get from input to output. Figure 3.5 show the block diagram IR sensor for the Development of the Arm Movement Digital Counter. There are 4 block diagrams consisting of an IR sensor, Microcontroller Arduino, digital counter, and LCD. Figure 3.6 show the block diagram shows the schematic diagram of The GY521 / ADXL345 acceleration sensor placed on the arm of the stroke patient. Every movement will be detected by the sensor, the measured data will be sent to the Arduino Uno. After receiving the Analog data from the accelerometer, it will be processed and converted to digital form by Arduino Uno. This data is then sent to excel using PLX to display the data and extract the graph. Analog data that has been measured by the sensor will be sent to the Arduino Uno and converted into digital form. This is the function of the microcontroller Arduino Uno. In PLX, simulation of the block diagram is used to show how to operate and achieve the goal. This diagram block will help explain briefly the fashionable Operandi of this system.

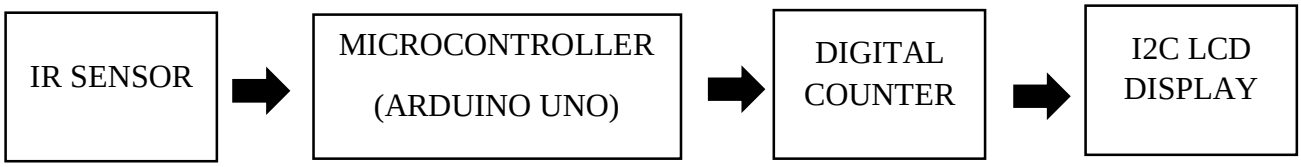

Figure 3.4 Block diagram IR sensor

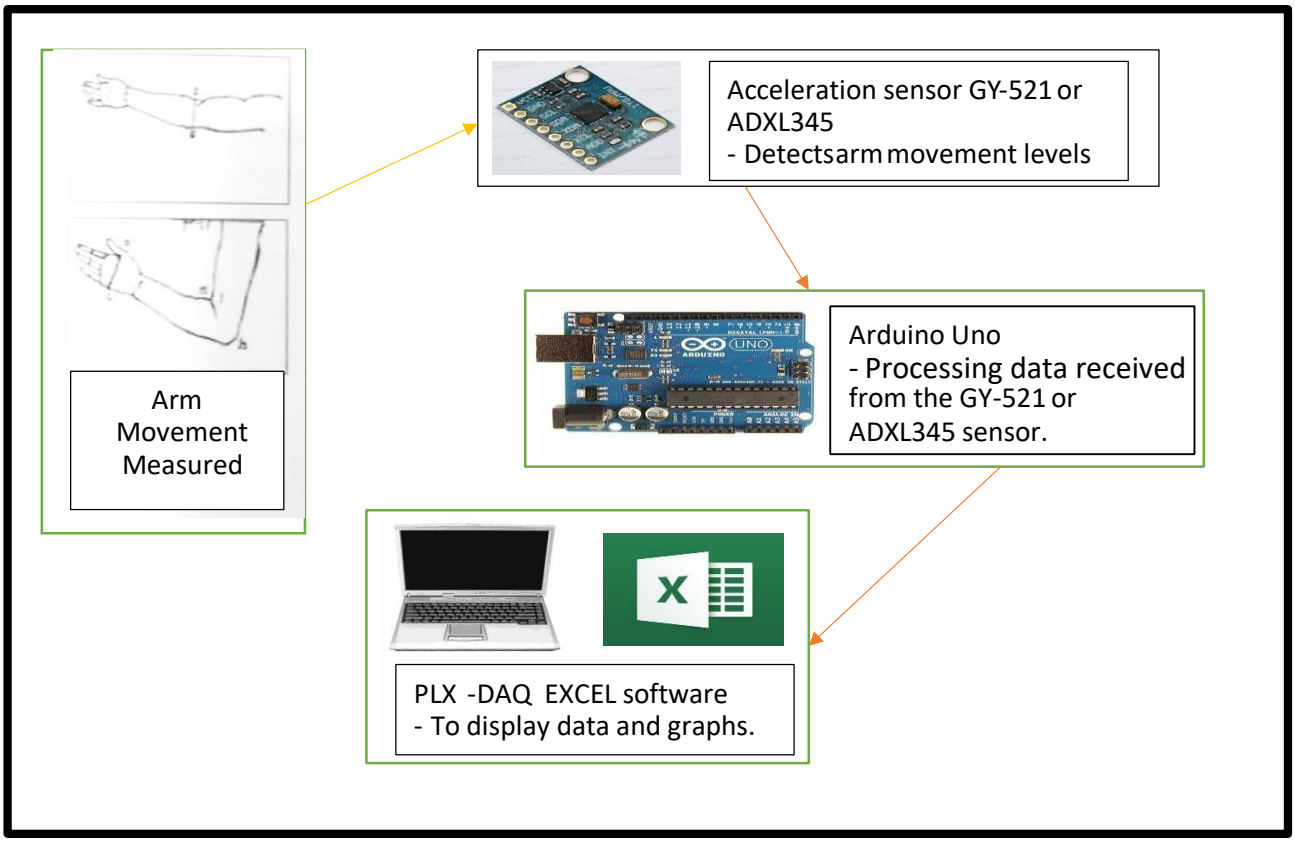

Figure 3.5 Schematic diagram of The GY-521 / ADXL345 acceleration sensor

The first stage is the GY-521 / ADXL345 acceleration sensor

- The sensor should be placed on the arm
- Measure the X-axis, Y-axis and Z-axis
- Generate analog data
- Send data to Arduino
- **The second stage is the Arduino Uno**
- Receive data from sensors in analog form
- Convert data to digital form
- Send to laptop
- **The third level is the laptop and the PLX-EXCEL**
- Receive processed data in digital form
- Using PLX-EXCEL software, import data
- Translate data in graph form.

HARDWARE DEVELOPMENT

Figure 4.1 show the output of the circuit development design project that is ready to do the next stage, which will be assembling the component on the PCB after successfully testing the circuit by simulating the circuit. The entire schematic diagram is simulated using Proteus supported the flow chart and diagram that has been finalized. The Tinkercad Design Suite may be a suite of proprietary software tools used primarily for electronic design automation. Mainly electronic design engineers and technicians create electronic schemas and prints for the manufacture of computer circuit boards using the software. Figure 3.8 shows a schematic diagram simulation for an automatic arm rehabilitation monitoring.

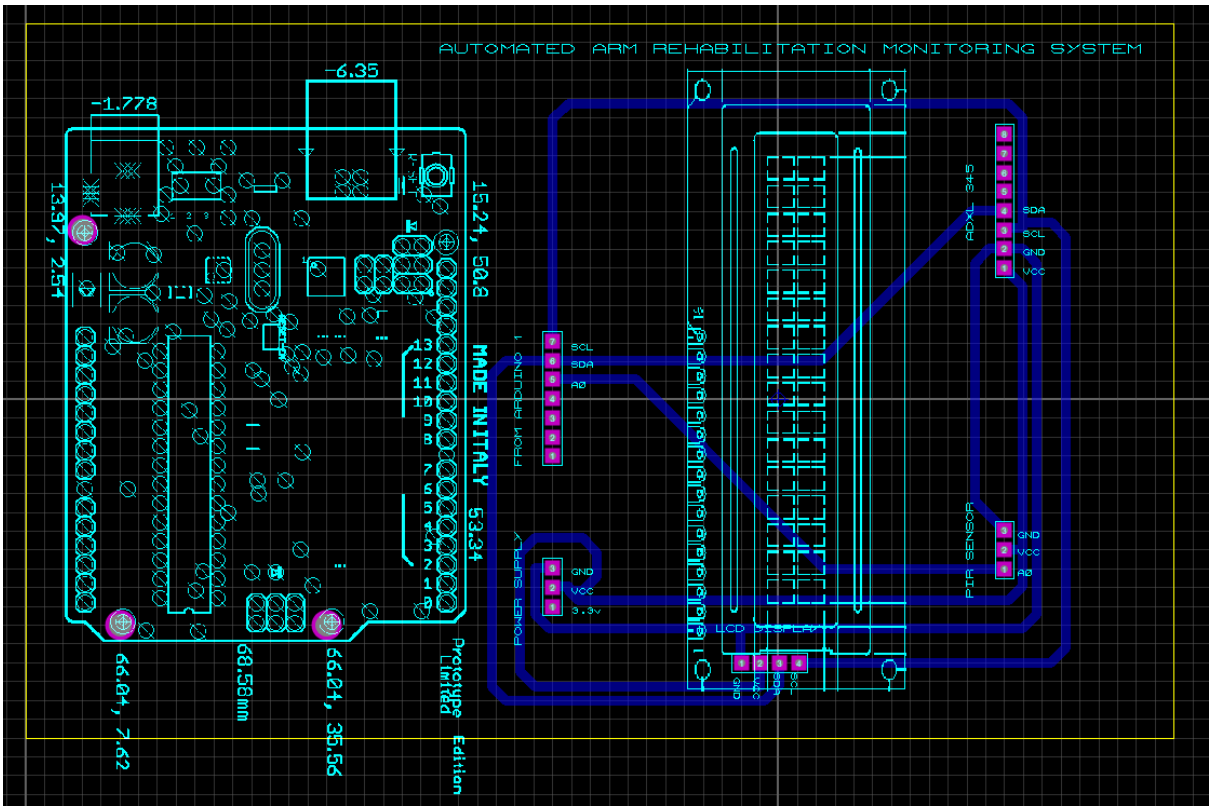

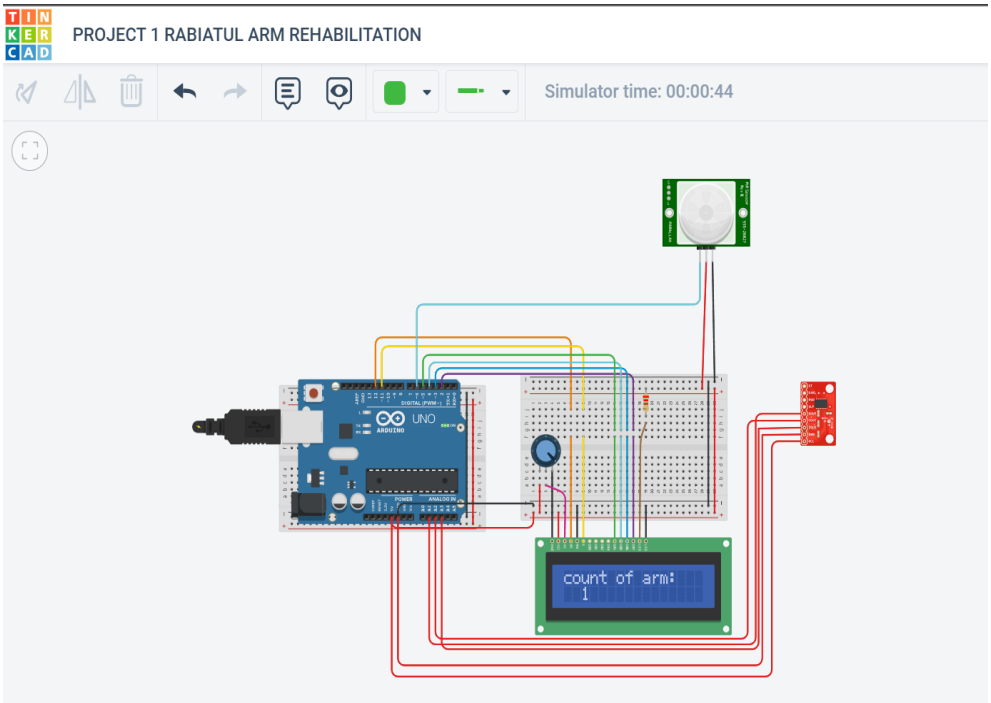

Figure 4.1 Hardware Development

PROJECT DESIGN CIRCUIT

The process of design circuit can cover systems from complex electronic systems all the way down to the individual component within an integrated circuit. A systematic approach with intelligently guided computer simulation such as proteus, thinker Chad, AutoCAD,Ultimaker Cura and other. Figure 3.12 show that the 3D design of project that have been made in Ultimaker Cura to get the full description of the project. Figure 3.13 show the complete design of the project that can be use for arm rehabilitation monitoring system. First phase is the flowchart construction. This flowchart diagrammatic represents the illustrate designing and processing to Digital counter and IR sensor. The software system development can be divided as three parts, which are the schematic circuit, simulation circuit including Arduino coding and the Printed Circuit Board (PCB) Layout.

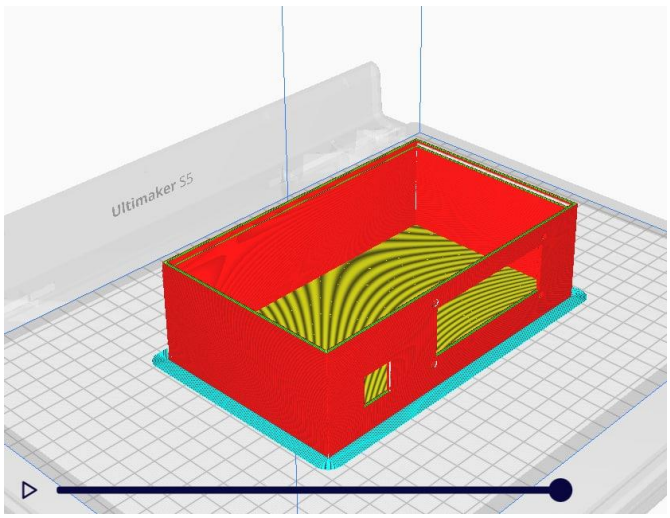

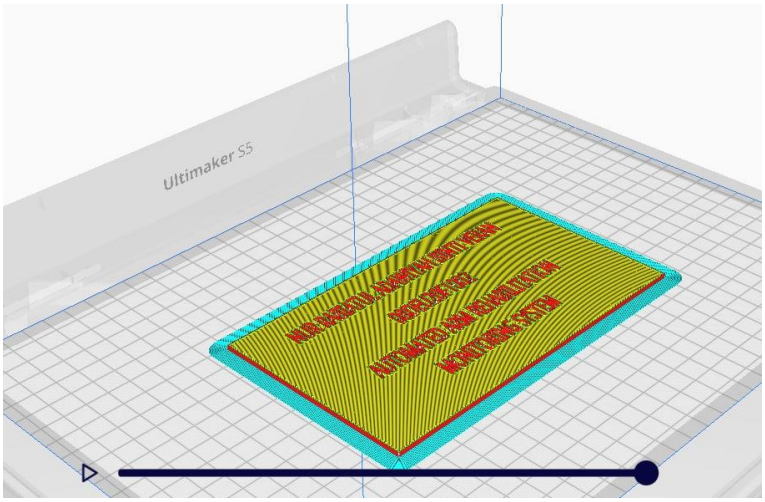

Figure 3.1 design circuit

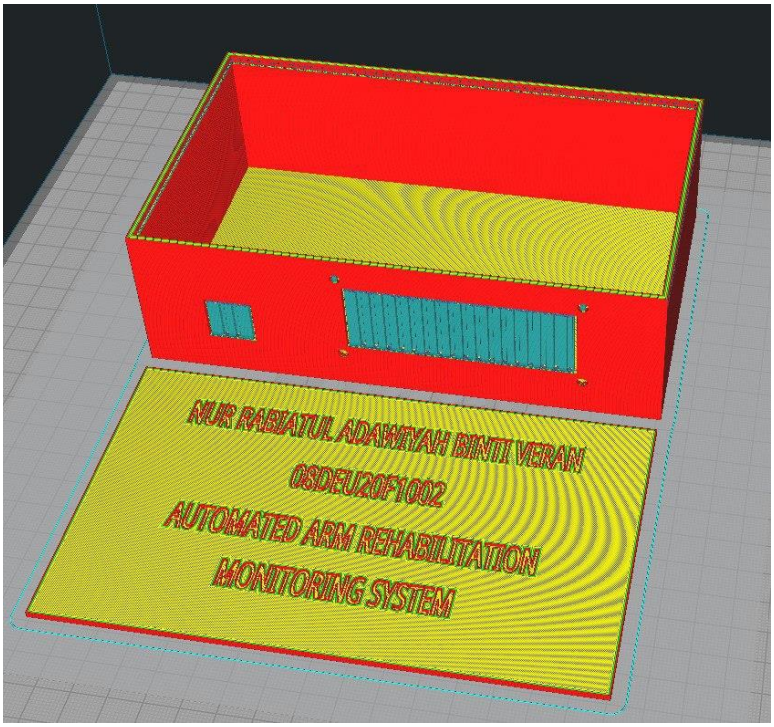

Figure 3.2 design circuit

RESULT AND DISCUSSION

Table 1 and figure 4.2 shows the result of the rehabilitation therapy used for the patient during session therapy. The data, it will show that the capability of the patient's arm can be seen from the increase in arm angle performed each session. Therefore, patients and therapists can monitor improvement and see the progress of the patient's arm recovery. Data can be as evidence for analysis data the recovery process for the therapy session.

Patient name: Nur Ainul Mardhiah binti Omar

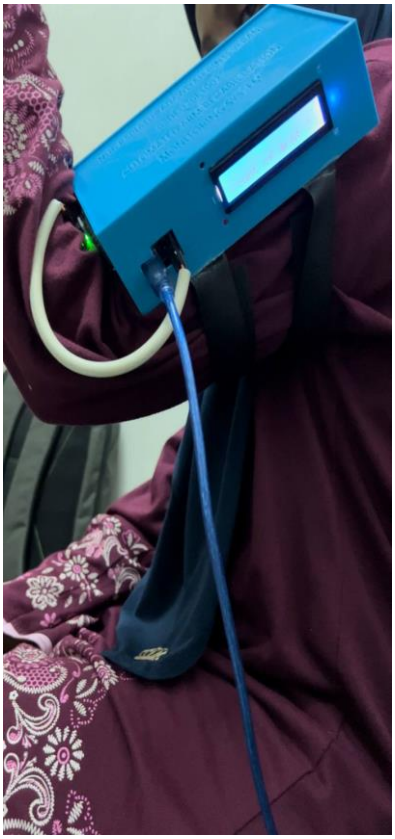

WEEK	SESSION	COUNTING ARM UP AND DOWN
1	1	6
	2	12
	3	18
	4	24
	5	30
	6	36
	7	42
2	1	6
	2	12
	3	18
	4	24
	5	30
	6	36
	7	42
3	1	6
	2	12
	3	18
	4	24
	5	30
	6	36
	7	42

Table 1: Result of rehabilitation therapy session

The process of measuring the acceleration sensor used in this project to analyze the readings taken for each axis (X, Y, Z) is shown in figure 4.3 below. The graph shows an increase as the position of the angle decreases. Readings will be taken at a time, during which any minor changes and movements will be recorded. The results of rough eye observation found that the results obtained were correct and realistic. The purpose of this project is to produce a Graph of a movement against time in seconds.Thus, patients and therapists can monitor that the patient is experiencing an improvement in the patient's arm recovery progress. Finally, the data can serve as evidence for the analysis of recovery process data for therapy sessions.

POSITION OF ARM AT 45 DEGREE,DATA AND GRAPH

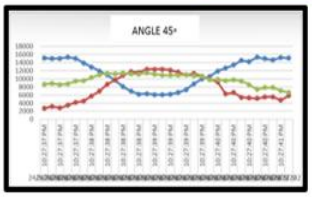

READING		
AcX	AcY	AcZ
15124	2696	8664

POSITION OF ARM AT 90 DEGREE,DATA AND GRAPH

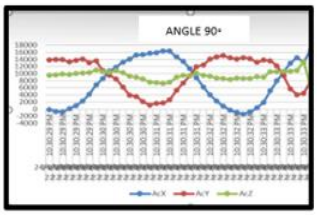

READING		
AcX	AcY	AcZ
-188	13836	9468

POSITION OF ARM AT 180 DEGREE,DATA AND GRAPH

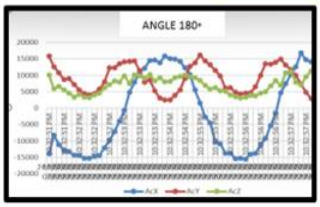

READING		
AcX	AcY	AcZ
-13912	15856	10048

Figure 4.3 Graph Taken in Current Angle Graph of Accelerated Change Movement with Time

Then, Figure 4.4 show the position of an arm that apply for the rehabilitation therapy session. The arm must in the proper position. It is important to the patient that makes sure the position of the arm is in good condition and comfortable to get the accurate data to be analyzed and ensure the recovery process runs smoothly. From figure 4.4, equipment and hand position must follow the manual provided to ensure that the sensor used can detect accurately.

Figure 4.4 position of arm during rehabilitation therapy session.

Figure 4.5 shows the results displayed on the LCD that stroke patients and therapists can use for evidence to look at the recovery process. Therapists can analyze the data by getting results from LCD to know the arm recovery process by doing therapy sessions. Then, the data will be transferred into the therapy session results table according to table 1. Therapy sessions displayed by LCD can be done anywhere because the number of hand movements can be analyzed by connecting wires to a power bank. The project tool is also simple to be carried anywhere because of its flexible and light size as well as easy to carry during a vacation abroad.

Figure 4.5: Results are displayed on an LCD and a project tool connected to a power bank

NEED ANALYSIS / MARKET ANALYSIS

What is your gender?
44 responses

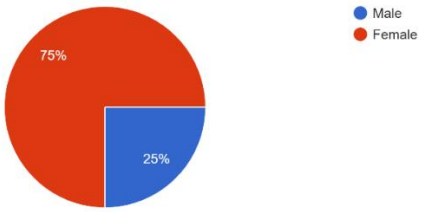

Is there an automated arm rehabilitation monitoring system on the market now?
43 responses

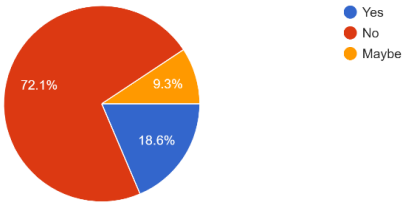

If not, do I need to make this product in the market?
44 responses

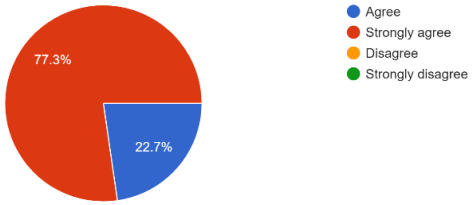

Does this product help people who have arm movement problems?
44 responses

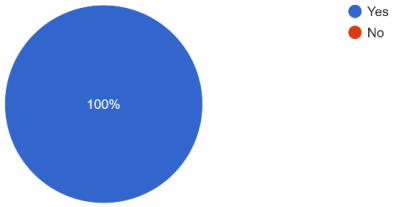

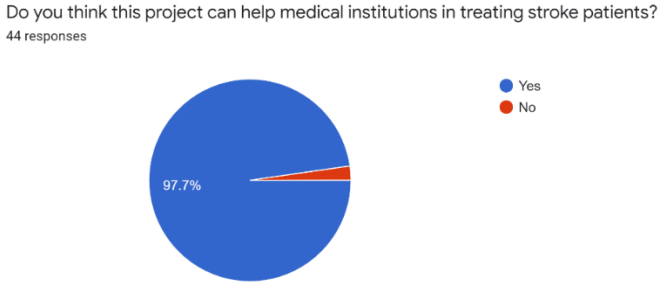

CONCLUSION

In conclusion, this project proposes a monitoring recovery activity by using an IR sensor and accelerometer SENSOR(ADXL 345) to calculate arm movement. The project may be able to motivate patients in daily rehabilitation activities for the recovery process. The design of a device that can measure the number of hand movements will help patients perform therapy easily by getting help to measure movements from sensors. In addition, developing an automatic movement calculation system can help people, especially patients who are less motivated to do therapy to get energy for therapy sessions. Then, they can know the extent of the daily recovery activities for the recovery process. Next, analysis of the capacity arm movement data for the patient can be obtained from the LCD board as accurate data is then transferred into a table box showing the increase in the capacity arm. Next, the patient can know the steps and predict the recovery process by doing daily recovery. Finally, I have managed to create a system that can give the results we want that is the production of graphs for the movement of the arms of stroke patients. It has a log data system that can store data on a PC for a certain period of time that can be used by physical therapists for further analysis. By using the accelerometer sensor (ADXL 345), we were able to enhance the recovery process that could alter the rotational motion of the arm joint which could provide more accurate analysis such as patient performance and limitations to certain recovery exercises.

REFERENCES

[1] R. H. Da-Silva, S. A. Moore, and C. I. Price, “Self-directed therapy programmes for arm rehabilitation after stroke: a systematic review,” *Clin. Rehabil.*, vol. 32, no. 8, pp. 1022–1036, 2018, doi: 10.1177/0269215518775170.

[2] R. Bin Ambar, B. M. P. Hazwaj, A. M. B. M. Ali, M. S. Bin Ahmad, and M. M. Bin

Abdul Jamil, “Multi-sensor arm rehabilitation monitoring device,” *2012 Int. Conf. Biomed. Eng. ICoBE 2012*, no. February, pp. 424–429, 2012, doi:

10.1109/ICoBE.2012.6179051.

[3] I. L. Katzan, “Epidemiology of stroke,” *Handb. Clin. Nutr. Stroke*, vol. 114, no. 3, pp. 3–14, 2013, doi: 10.1007/978-1-62703-380-0_1.

[4] T. Glynn, "Transient Ischemic Attack," *Evidence-Based Emerg. Med.*, pp. 455–465, 2009, doi: 10.1002/9781444303674.ch44.

[5] E. Candelario-Jalil and S. Paul, "Impact of aging and comorbidities on ischemic stroke outcomes in preclinical animal models: A translational perspective," *Exp. Neurol.*, vol. 335, no. August 2020, p. 113494, 2021, doi: 10.1016/j.expneurol.2020.113494.

[6] C. Pont-Sunyer *et al.*, "The onset of nonmotor symptoms in parkinson's disease (the onset pd study)," *Mov. Disord.*, vol. 30, no. 2, pp. 229–237, 2015, doi:

10.1002/mds.26077.

[7] K. P. Bhatia *et al.*, "Consensus Statement on the classification of tremors. from the task force on tremor of the International Parkinson and Movement Disorder Society," *Mov. Disord.*, vol. 33, no. 1, pp. 75–87, 2018, doi: 10.1002/mds.27121.

[8] K. Marumoto *et al.*, "Inpatient Enhanced Multidisciplinary Care Effects on the Quality of Life for Parkinson Disease: A Quasi-Randomized Controlled Trial," *J. Geriatr.*

Psychiatry Neurol., vol. 32, no. 4, pp. 186–194, 2019, doi:

10.1177/0891988719841721.

[9] A. Y. Gelaw, B. Janakiraman, B. F. Gebremeskel, and H. Ravichandran,

"Effectiveness of Home-based rehabilitation in improving physical function of persons with Stroke and other physical disability: A systematic review of randomized controlled trials," *J. Stroke Cerebrovasc. Dis.*, vol. 29, no. 6, p. 104800, 2020, doi:

10.1016/j.jstrokecerebrovasdis.2020.104800.

[10] L. Liu, X. Chen, Z. Lu, S. Cao, D. Wu, and X. Zhang, "Development of an EMGACC-based upper limb rehabilitation training system," *IEEE Trans. Neural Syst.*

Rehabil. Eng., vol. 25, no. 3, pp. 244–253, 2017, doi: 10.1109/TNSRE.2016.2560906.

[11] H. A. Feldner, C. Papazian, K. M. Peters, C. J. Creutzfeldt, and K. M. Steele, "Clinical use of surface electromyography to track acute upper extremity muscle recovery after stroke: A descriptive case study of a single patient," *Appl. Syst. Innov.*, vol. 4, no. 2, 2021, doi: 10.3390/asi4020032.

[12] P. A. M. Kasture, S. Paparkar, D. Waghamre, P. Yelale, and C. O. E. Pandharpur, "' Design and Implimentation Of wheelchair Controlled using Eye Movement ,'" pp. 3238–3240, 2019.

[13] P. R. Manoharan S., Ragul R., Ramanathan S. K. S., Vijay M., "Gesture Control of Home Appliances Using Flex Sensor," *Ann. Rom. Soc. Cell Biol.*, vol. 25, no. 4, pp.

4442–4448, 2021, [Online]. Available: https://www.annalsofrscb.ro/index.php/journal/article/view/2991.

[14] Muhammad Hafiz Bin Sahabdeen (2016). Rekabentuk dan Pembangunan Peranti Pengukuran Kadar Pemulihan Lengan bagi Pesakit Strok. Nama Institusi:

Universiti Tun Hussein Onn Malaysia; Tesis Sarjana Muda.

[15] R. Ambar, M.S. Ahmad, A.M. Mohd Ali and M.M. Abdul Jamil(2011).

Arduino Based Arm Rehabilitation Assitive Device,Vol 1, 5-113.

[16] K.C. Yang, C.H. Huang and Chieh-Yow Chianglin (2018). Combining IoT and Android APP System for Upper Limb Stroke Rehabilitation,Vol 1, 1096-1100. [4] Jae Yong An, Dong Guk Cho, Won Gyo Jeong, Jeong Hun Shin, Deok Ha Woo and Seok Lee(2017). Development of a Cognitive Rehabilitation Content using Smart Block,Vol 1.

[17] Ricardo Alexender and Octavian Postolache(2018). Wearable and IoT Technologies Application for Physical Rehabilitation, Vol 1.

[18] Carlos Nave and Octavian Postolache(2018). Smart Walker Based IoT Physical Rehabilitation System,Vol 1.

[19] Salam Khalaf Abdullah IOP (2019), Remote Heart Rate Monitor System using Node MCU Micro Controller and Easy Pulse Sensor, Vol 1.1.

TRANSLANGUAGING STRATEGIES IN ARABIC LANGUAGE TEACHING AND LEARNING IN UNIVERSITY OF TUN HUSSEIN ONN MALAYSIA

Asst. Prof. Dr. Nurul Hanilah Mohd Ismath
Department of Arabic Language, Kulliyyah of Languages and Management, International Islamic University Malaysia, Malaysia, hanilah@iium.edu.my

Abdul Hadi Bin Abd Aziz
Centre for Language Studies, University of Tun Hussein Onn Malaysia, Malaysia, abdulhadi@uthm.edu.my

ABSTRACT

Nowadays they are many local universities offered foreign languages to be learned and one of them is University of Tun Hussein Onn Malaysia (UTHM). Students may choose one of foreign languages offered in UTHM and they are Japanese, Malay (for non-Malays), Spanish, Mandarin, Arabic and German. Along the learning process they might face difficulties and among the factors are lack of exposure to these languages in the real environment. Therefore, some lecturers need to use cross-language strategies (translanguaging) in learning and teaching process to achieve its objectives. This paper will explain the concept of translaguaging and its implementation in the Arabic class. This study uses a qualitative design, with an observational method. The participants of this study consisted of 29 students of first year consist of different programmes and they are automotive, chemical engineering, and biotechnology at the University of Tun Hussein Onn. The finding of the study show main translanguaging strategy in this learning process, which is support strategy for learning the language.

Keywords: Translanguaging Strategies, Arabic Language Teaching and Learning, University of Tun Hussein Onn Malaysia.

INTRODUCTION

Mastering in multiple languages is a must in this new globalization era. Students who master multiple languages have access to various cognitive, linguistic, and semiotic resources. (Zuraini Ramli and Norliza Jamaluddin, 2021). Studies related to B2 learning for the past decade have focused a lot on the importance of utilizing the ability of multilingual students through cross-language (Baker, 2011; Creese, A., & Blackledge, 2010; O. García et al., 2017). The cross-linguistic theory advocates that multilingual students will use all their linguistic collections in a dynamic, flexible, and integrated manner to understand and construct meaning for what they learn. Several studies related to translanguaging have been conducted as a teaching and learning strategy involving dual/multilingual speakers. Among them is Rajendram's study (2021) which examines cross-linguistics in a year 5 English class at a Tamil National Type School in Selangor, Malaysia. The study participants consisted of Indian teachers and students who mastered various languages, namely Tamil, English, and Malay. The findings of this study found that students use cross-language as a strategy to support each other's language development, solve problems, build relationships, while maintaining their cultural identity. However, some constraints such as the medium of instruction policy, parents' views on language preference, as well as society's views in the context of ethnicity, nationality, and marginalization. Ting and Jintang (2020) analyzed cross-language in a preschool in Sarawak, focusing on the function of teacher and student speech in two classes. The findings of the study show that students' mastery of the Malay language is better than the English language, allowing them to engage more actively in the Malay language class than in the English language class. Teachers and students use both languages in teaching and learning sessions, and the flexibility for both languages to be used provides support for students to gain proficiency in the language they are less proficient in. Among the studies carried out at the higher education institution level is the study by Zuraini and Norliza (2021). This study focuses on cross-linguistics among lecturers and students in science and technology lectures at several public universities in Malaysia. The findings of the study show that cross-language becomes the practice of teachers and students in every lecture that was studied, that is, both parties use Malay and English for various teaching and learning purposes. The implication of this study is flexibility from an aspect the use of the medium of instruction can increase students' ability to acquire meaningful learning. Therefore, this study will explain the concept of translaguaging and its implementation in the Arabic class.

Theoretical Framework

The theory used in this study is translanguaging theory.

TRANSLANGUAGING THEORY

Translanguaging is a concept expanded from phenomena such as code mixing and code swithing that have been used in the field of dual/multilingual education (Zuraini Ramli & Norliza Jamaluddin, 2021). This translanguaging was introduced by Cen William in the Welsh language, which is trawsieithu to refer to the situation of language use alternating between English and Welsh in the production and understanding of language during teaching and learning (Ofelia García & Li, 2014). While Baker (2011) is an early scholar who has translated trawsieithu to translanguaging which means 'a process of building meaning, shaping experience, gaining understanding and

knowledge through the use of two languages' (p. 288). According to Williams (1996), translangauaging refers to a pedagogical theory that involves learning to use two languages through a process of deep bilingual cognitive involvement.

Garcia (2011) stated that this translnguaging phenomenon goes beyond code-switching and translation in education because it involves the process of dual/multilingual students doing various activities in the classroom such as reading, writing, copying notes, discussing, asking questions; everything is dual/multilingual. Translanguaging is not just a scaffolding in teaching, or just to understand learning and language; on the other hand, it is part of the metadiscursive arrangement that students must do in the 21st century. This theoretical framework will be used in data analysis to demonstrate translanguaging strategies and its implementation in the Arabic class of University Tun Hussein Onn.

Methodology

This study uses a qualitative design, with an observational method. This method of data collection is classified as a participatory study, because the researcher has to involve himself in the environment where the respondents are. The participants of this study consisted of 29 students of first year consist of different programmes and they are automotive, chemical engineering, and biotechnology at the University of Tun Hussein Onn. All of these students use Malay, Indian and English at home. Arabic language is only learned in class after enrolling the required university subject in University Tun Hussein Onn. A thematic coding process was carried out to examine the translanguaging strategies used by lecturer and students.

Findings and Discussion

The results of the study from observation found that translaguaging occurs extensively in discussions between students and lecturer. They use two languages alternately in the discussion process between them, namely Malay and Arabic. The use of Malay was seen as the most dominant since Malay is the first language among almost all students in the class. Arabic was used occasionally by some students in their responses. The finding of the study show translanguaging strategiy in this learning process, which is support strategies for learning the language.

Language Learning Support Strategies

Based on the observation of this study, most students in the class consists of Malay students, the majority of whom live in the area environment of Malay society. As such, their main spoken language is Malay language. Arabic language was only introduced after they entered Arabic class in UTHM as a required subject and is only used to a limited extent in Arabic classes. This caused the researcher to choose the translanguaging approach in Arabic class because students need to be given space and time to learn Arabic better and it is a strategy to support Arabic mastery students gradually. The following **passage show the use of language in the class:

**Passage 1: (The passage is in Malay originally and has to be translated in English)

Lecturer: *Al yaum yaumutta'aruf wa uridu kulla wahid an yu'arrif nafsahu.* [today is our induction day and I want everyone of you to introduce yourself]

Students: Ok.

Lecturer: *hal fahimtum?* Are you understand? Is there any question?

Students: yes

Lecturer: *'Arrif nafsaka* [Please introduce yourself]

Student A: *Ismi Muhammad, wa ana min Kedah*

This passage shows a conversation between lecturer and students where lecturers often use Malay and Arabic alternately. This strategy is to support the process of learning Arabic so that students do not feel embarrassed and surprised by this foreign language. This element is as a sentence to confirm that they all understand what is being discussed.

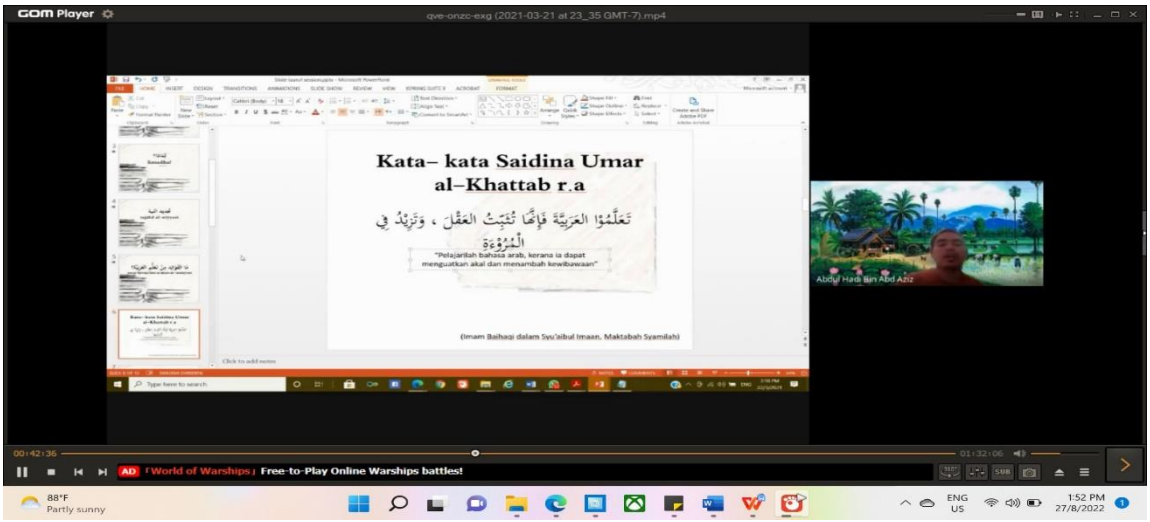

Figure 1

Figure 1 shows the lecturer's notes displayed on the screen written in bilingual. The main language used is Malay language as an introduction of the slide and the lecturer displayed the Arabic writing with Malay translation during the learning process.

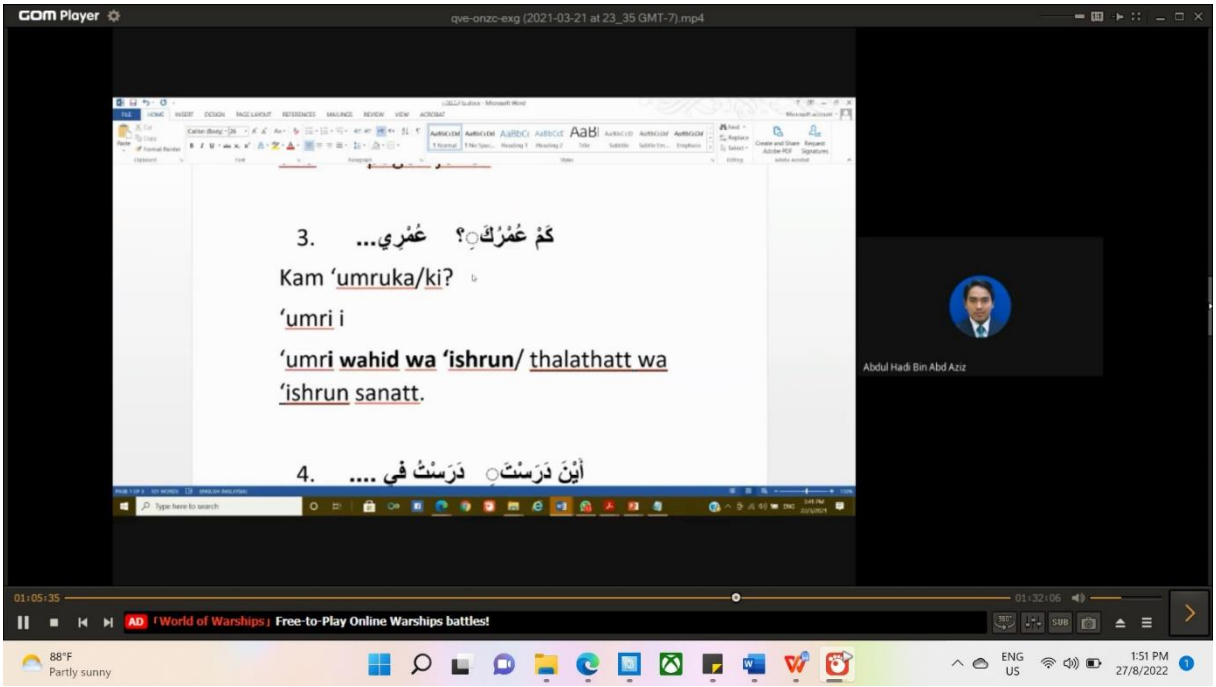

Figure 2

In the figure 2, the lecturer uses Arabic by using transliteration approach to enable students to understand how to pronounce Arabic words well. This approach can support students to continue learning Arabic well without difficulty. The variety of language use techniques can be seen to have a different impact on students.

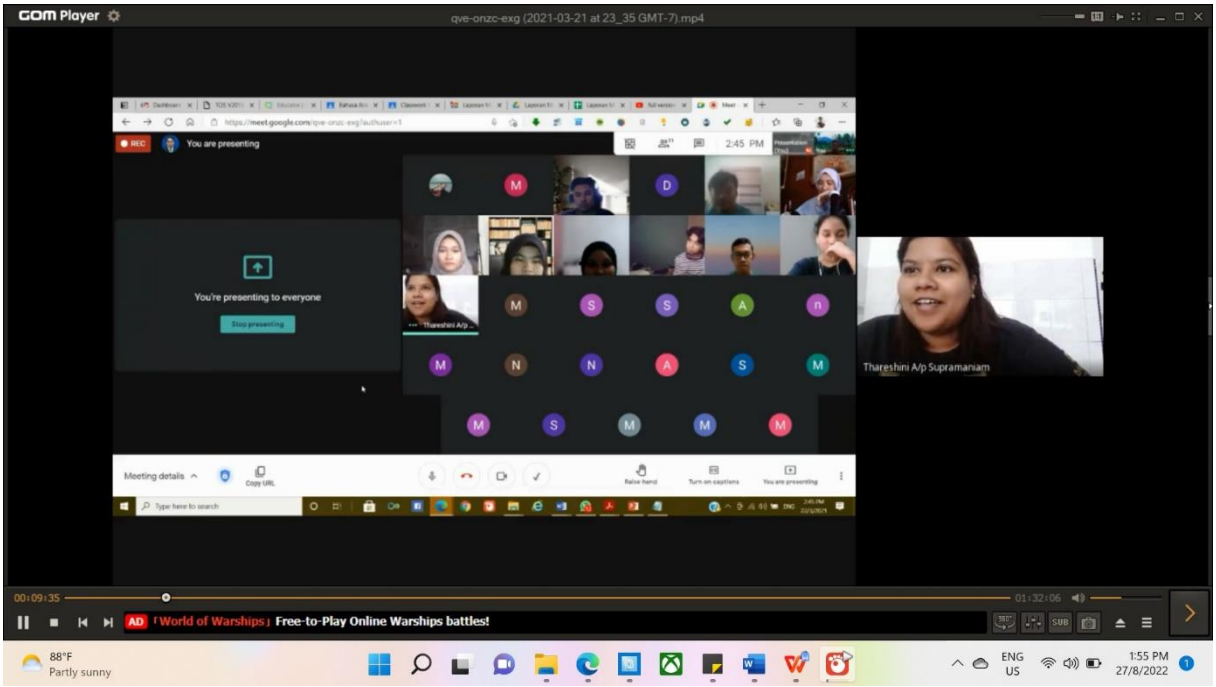

Figure 3

Figure 3 shows us that an Indian student also feels very comfortable in class because the lecturer uses translaguing. Despite being an Indian and far from the Arabic language, we can see the usefulness of this way of supporting students.

CONCLUSION

The translaguaging strategy used among the students of Arabic course is to support the learning process which it gives them the opportunity to maximize their learning, especially in carrying out certain subject projects because it is very important for them to achieve the objectives of the subject and give a good response. Lecturers as facilitators in learning and teaching activities should be sensitive to the awareness and knowledge of the correct implementation of cross-language strategies and not all cross-language situations are used.

REFERENCES

Baker, C. (2001). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism* (3rd ed.). MultilingualMatters.

Baker, C. (2011). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism* (5th ed.). MultilingualMatters.

Creese, A., & Blackledge, A. (2010). Translanguaging in the bilingual classroom: A pedagogy forlearning and teaching? *Modern Language Journal*, *94*, 103–115. https://doi.org/doi:10.1111/j.1540-4781.2009.00986.x

García, O., Johnson, S., & Seltzer, K. (2017). *The translanguaging classroom. Leveraging studentbilingualism for learning*. Caslon.

García, Ofelia. (2011). Educating New York's bilingual children: constructing a future from the past. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, *14*(2), 133–153.

García, Ofelia, & Li, W. (2014). *Translanguaging: Language, Bilingualism and Education*. https://doi.org/10.1057/9781137385765

Rajendram, S. (2021). Translanguaging as an agentive pedagogy for multilingual learners:affordances and constraints. *International Journal of Multilingualism*, *0*(0), 1–28. https://doi.org/10.1080/14790718.2021.1898619

Ting, S. H., & Jintang, L. (2020). Teacher and students' translanguaging practices in a Malaysianpreschool. *International Journal of Early Years Education*, *0*(0), 1–15. https://doi.org/10.1080/09669760.2020.1850429

Zuraini Ramli. (2020). Rentas Bahasa dalam Pengajaran Dan Pembelajaran Dwibahasa di UniversitiAwam di Malaysia. In *Realisme Pendidikan Bahasa dan Sastera Melayu Kini*. Penerbit Universiti Pendidikan Sultan Idris (UPSI).

Zuraini Ramli, & Norliza Jamaluddin. (2021). A Case Study of Translanguagingin Bilingual Teachingand Learning in Public Universities in Malaysia. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, *12*(3), 381–389. https://doi.org/10.17762/turcomat.v12i3.742

Zuraini Ramli, & Norliza Jamaluddin. (2021). Strategi Rentas Bahasa (Translanguaging) dalam Pengajaran dan Pembelajaran Bahasa Melayu Penutur Bukan Natif. *Researchgate.*

IOT SYRINGE INFUSION PUMP

NURUL SYUHADA BINTI ANUAR
Politeknik Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah, Department of Electrical Engineering,
Nurulsyuhadaanuar1211@gmail.com

MRS IDA MARIA BINTI MOHD YUSOFF
Politeknik Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah, Department of Electrical Engineering Iemaria80@gmail.com

ABSTRACT

Syringe infusion pump is the special delivers medicine flow from the machine into the vein blood main stream. This machine is a sophisticated machine because we only need to put the medicine into the syringe then we set on the infusion pump machine the amount that will be flowed into the patient's body. the medication included is according to the doctor’s instructions. This syringe infusion pump has only one problem, that is, the volume of the lack of medicine is extreme. Therefore, this project was developed to improve the medicine administration record system in ICU. Secondly, I want to facilitate the movement of doctors and nurses to find the beds of patients who have run out of medicine. Lastly, for doctors and nurses to be more sensitive about patients so that the patient does not overdose. The current process is studied with IoT-based health systems. This study on the application of equipment utilization monitoring systems for ICU types of equipment using the Internet of Things (IoT) was conducted in a private multi-specialty hospital. This paper aims to design a syringe pump that is equipped with a NodeMCU8266 Wi-Fi module to provide notifications via a smartphone so that nurses or doctors can know the alarm even though they are outside the patient monitoring room. In conclusion, if we add IoT in this project, we can save the patient's information to be reviewed by the doctor and at the same time the doctor and nurse will go to the patient. The medicine volume can be recorded through the Wi-Fi module app of Arduino.
Keyword; iot(internet of things), ICU (intensive care unit)

INTRODUCTION

A syringe pump is a precision-based pumping device that can be mounted with one or more syringes for high precision delivery of fluids. Syringe pumps are widely used in medical sector to provide a small but accurate number of medications. This is done using precision motorized systems to drive syringe pistons and achieve desired dosages. Syringe pump settings are used to set the dosage in ml for the required fluids to be delivered to patient as per doctor instructions. Syringe pumps are usually mounted on side tables or IV poles for usage. The settings on a syringe pump may include direction of flow, flow rate of fluid, time period for which the delivery is to be done. This ensures delivery of the fluid in desired amounts so as to achieve desired dosages.

Well, we here propose to build an IOT based syringe infusion pump that can be monitored as well as controlled via doctors remotely over the internet. This syringe pump allows the doctor to set, modify the flow, stop the infusion of pump over the internet as per patient response. Also, the system sets record of all the commands provided by doctor in a safety log for data inspection if needed. This IOT syringe pump provides the following advantages:

- Precision delivery of medication
- Ability to remotely start stop infusion
- Ability to remotely modify parameters as per patient response
- Doctors can remotely handle patient infusions at multiple hospitals
- Automatic record keeping of all logs
- Easy to Use Device

The system makes use of an Arduino to handle the entire processing system. We here use an LCD display to display settings and other parameters. The machine consists of a syringe mounting to hold the syringe in place as well as press the plunder gradually as per set requirements. The device allows for setting device parameters through device keypad as well as through the internet. When the device internet control option is active the respective doctors can see the device activated on their online portal. The device settings include adjustment the direction flow, the flow rate, the syringe brand and size, total dosage to be delivered and so on. Once settings are fed by user offline or over IOT the machine calculates the push rate of plunger. Based on this the motor operates with accuracy to ensure the delivery of fluid gradually at set flow rate till it delivers the desired amount of fluid and stops automatically with led alert and online alert to signal the successful delivery of set dosage.

HISTORY

Infusion pumps are a more contemporary invention, while intravenous therapy has been practised since the Middle Ages. Using a pen and a pig's bladder, Sir Christopher Wren, an Oxford scientist, created the first infusion device in 1656. While useful, Wren found that the device had a short lifespan and required a lot of security. Wren was given the title "Father of Intravenous Therapy" as a result. In 1662, Johann Major was the first person to

successfully inject a person. Major's employment responsibilities included giving medication injections and blood transfusions. Sadly, a lot of deaths from infections at the infusion site resulted from Major's research.

Infusion therapy made significant strides in 1914. Blood coagulation was discovered to be prevented by sodium citrate. In 1925, dextrose was employed as an infusion. Infusions were moved from open containers to glass bottles that were vacuum-sealed in 1930. Nurses were given the go-ahead to administer infusions ten years later. Infusions could only be carried out by doctors prior to 1940.Infusion pumps were made a standard in all hospitals in 1960. You can see from the history of infusions how much the field has advanced. We offer the most advanced infusion therapies and top-notch patient care at Specialty Infusion Centers. For all of your infusion requirements, drop by one of our conveniently located centres

3.LITERATURE REVIEW

To evaluate the effect of syringe size and infusion rate on drug delivery after vertical displacement of syringe pumps. Four syringes (10 ml, 20 ml, 30 ml, 50 ml) were studied at three infusion speeds (2 $ml \cdot hr^{-1}$, 1 $ml \cdot hr^{-1}$ and 0.5 $ml \cdot hr^{-1}$). Fluid delivery was measured gravimetrically using an electronic balance. Aspiration volume (amount of fluid retracted into the syringe-infusion line assembly) and zero-drug delivery time (time between the lowering of the syringe pump and reattainment of the initial weight) were determined after lowering the syringe pump 130 cm or 50 cm. Then, infusion bolus was measured after elevating the pump to its initial position. Syringe compliance was calculated from the occlusion release bolus at an occlusion pressure of 300 mmHg.[1]

Syringe infusion pumps are used for the precise continuous administration of intravenous drugs. Their compliance and mechanical deficiencies have been found to cause considerable start-up delays, flow irregularities during vertical displacement, as well extensive delays of occlusion alarms at low infusion rates. The aim of this study was to evaluate the performance of several modern syringe infusion pumps at low infusion rates and the impact on drug concentration.[2]

Infusion pumps are the preferred method for intravenous delivery of drugs and fluids, and an essential tool in health facilities. Their high cost, complexity and reliance on electricity pose serious challenges to wide-spread use, availability and access in low- and middle-income countries. PATH developed the RELI Delivery System (RELI), a low cost, non-electric infusion pump to address these challenges. Input collected from fifty-nine newborn and maternal care providers and from seven national level decision makers in Uganda was used to guide product development, further informing product design requirements, and optimal design features to best serve their needs.[4]

Medication errors occur frequently and may potentially harm patients. Administering medication with infusion pumps carries specific risks, which lead to incidents that affect patient safety.[6] In some hospitals the infusion is still done manually, medical staff observes fluid drip directly and then controls its rate using a mechanical resistor (clamp), this method is certainly far from the level of accuracy. Infusion pump is a medical aid that has functions to control and ensure the correct dose of infusion fluid that is given to patients under treatment. The purpose of this study is to analyze the accuracy of the TCRT5000 as a drop sensor, based on readings of the

infusion pump monitoring system. This module consists of a TCRT5000 drop sensor module, comparator circuit, monostable circuit, stepper motor, L298N motor driver, and ATmega328 microcontroller. The droplets are detected by the TCRT 5000 sensor, then amplified by a comparator and monostable circuit, then the flow rate and remaining volume readings are generated by the ATmega328 microcontroller. Furthermore, this data is sent to the Personal Computer (PC) via wireless HC-11.[7]

4.METHODOLOGY

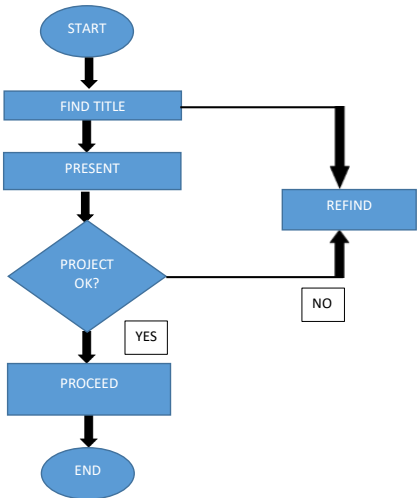

4.1 Flowchart of Operation Project Title

The research started with finding several titles related to medical devices. Then all the titles presented to the Supervisor. Then the title was picked by Supervisor. Investigation report and Gantt Chart was written and submitted. Furthermore, PCB power supply and project circuit were simulated. Next, component was bought and showed to Supervisor.

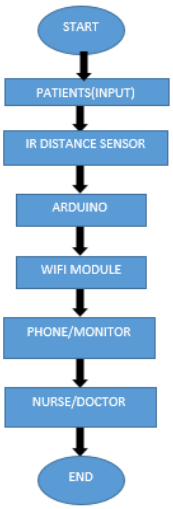

4.2 Flowchart of Operation IOT Syringe Infusion Pump

The IR distance sensor on the syringe is where the flowchart for this IOT syringe infusion pump begins to function. The fluid on the syringe can then be detected. The data will be sent to the WIFI module after the fluid has been identified. The Blynk Application will then be used to display the outcome on the screen phone or monitor.

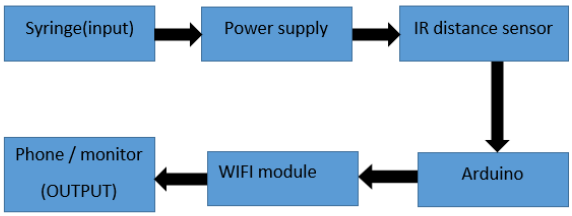

4.3 Block Diagram of IOT Syringe Infusion Pump

The rechargeable battery is used to start the circuit and allow current to flow into the circuit during operation of this IOT syringe infusion pump. When the fluid in the syringe has been detected, it flows to the IR distance sensor. Additionally, it is sending the data by Arduino and connecting to the WIFI module. The monitoring programme (Blynk Application) will automatically transmit the data, and the programme will show the fluid level on the syringe. Finally, the animation of the Blynk app will present a complete blue display box when the syringe is filled. In conclusion, the software will show the outcome on the phone or monitor when the IOT syringe infusion pump is working.

5.CONCLUSION

The project successfully transmits extremely precise data of the syringe infusion pump over distances. When several IOT syringe infusion pump monitoring devices are used concurrently, the data is simultaneously delivered to the receiver and shown on the screen. The host and remote device, two separate components, have been successfully developed, built, and tested. The WIFI module, a wireless protocol, has been built and enables reliable connection between the host and distant device. A graphical user interface that is easy to use has also been successfully built and put into use.

This procedure had attained artificial intelligence, which can increase the data's correctness. greatly prevent patient overdosing or calculation error. Additionally, the device assembles a highly intelligent system that reduces data inaccuracy using less expensive components. The tool can significantly increase the effectiveness of hospital care while saving time for both medical personnel and patient families. The product has a promising future on the market and many useful applications. To advance the medical industry in the future, it will be necessary to create equipment of comparatively higher quality. As a result, the system must be taken into account throughout the entire design process in order to launch system.

6.REFERENCES

Schulze KF, Graff M, Schimmel MS, Schenkman A, Rohan P. Physiologic oscillations produced by an infusion pump. J Pediatr 1983; 103: 796–8.

G.A. Rooke, T.A. Bowdle

Syringe pumps for infusion of vasoactive drugs: mechanical idiosyncrasies and recommended operating procedures

Anesth Analg, 78 (1994), pp. 150-156

Boutsioukis C., Gogos C., Verhaagen B., Versluis M., Kastrinakis E., Van der Sluis L.W.M. The effect of apical preparation size on irrigant flow in root canals evaluated using an unsteady Computational Fluid Dynamics model. *Int Endod J.* 2010;43:874–881.

Lönnqvist PA. How continuous are continuous drug infusions? *Intensive Care Med*. 2000;26(6):660–661. doi: 10.1007/s001340051229

Institute of Medicine Committee on Quality of Health Care in A . In: Kohn, LT, Corrigan, JM, Donaldson, MS (eds) To err is human: building a safer health system. Washington, DC: National Academy of Sciences, National Academies Press.

E. T. Pierce, V. Kumar, H. Zheng, and R. A. Peterfreund, “Medication and Volume Delivery by Gravity-Driven Micro-Drip Intravenous Infusion: Potential Variations During ‘Wide-Open’ Flow,” Annesthesia Patient Saf. Found., vol. D, no. 3, pp. 614–618, 2013

Kohn, LT, Corrigan, JM, Donaldson, MS: To Err is Human. Building a Safer Health System. Institute of Medicine, Washington, DC, National Academy Press, 1999

Taxis K, Barber N. Ethnographic study of incidence and severity of intravenous drug errors. BMJ 2003;326:684–7

American Journal of Health-System Pharmacy, Volume 79, Issue 10, 15 May 2022, Pages 713–714

BAD POSTURE DETECTOR MONITORING SYSTEM

SIITI HANIFAH BINTI SUKANI
Electrical Engineering Department,
Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah Polytechnic, Shah Alam, Selangor, Malaysia, hanifahsukani02@gmail.com

ROSHIDI BIN ZAKARIA
Electrical Engineering Department,
Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah Polytechnic, Shah Alam, Selangor, Malaysia, ctlite19@gmail.com

ABSTRACT

According to the most recent medical information and physiotherapy technology, there are several flaws in monitoring spinal problems among people of various ages. For example, about 16 million adults, or 8% of all adults, suffer from persistent or chronic back pain, limiting their ability to engage in certain daily activities. Back pain is currently the sixth most expensive condition in the world. Many of the condition's indirect costs are related to missed work days and disability benefits. People with back pain is a word used in this profile to denote adults who have persistent or chronic back pain that limits their daily activities. So, by building a system named "Bad Posture Detector Monitoring System," I've decided to aid medical institutions in providing a smart device to identify bad spinal posture, particularly for students and employees who are still working from home. The system works by detecting the human's existence using the PIR sensor and if there's a human detected sitting on the chair, then the ultrasonic sensor will be activated. After the ultrasonic sensor was activated then the distance between the user's back and the chair headrest will be detected, which is then shown as the distance that is appropriate for optimal spinal posture. If the distance indicated by the sensor indicates a faulty posture, an alarming noise or interruption will be triggered to warn the user to improve their posture. The buzzer and LED are the noises mentioned. If the distance between the chair headrest and the user's back is greater than 2 cm, the buzzer will beep and the LED will light up, but if the gap is less than 2 cm, nothing will happen. Additionally, the data will be presented on the Arduino IDE's serial monitor. The proposed system may be readily installed on the chair headrest without interfering with the users' comfort when sitting in the chair. As a result, by using this device, students and employees may experience fewer spinal difficulties, and chronic spinal disorders may be avoided sooner.

Keywords: back pain, spinal, posture, Ergonomic Chair, IOT Chair

INTRODUCTION

Back pain affects practically everyone in all cultures and ethnic groups at some point (about 20% annually), with up to 50% of individuals experiencing it at least once a year. “Sitting is the new smoking”, as you may have heard. Even for persons who exercised regularly, one major study indicated a link between extended sitting and a higher chance of dying from any cause, and people nowadays tend to sit a lot. According to a recent study by the Centres of Disease Control and Prevention, almost 25% of adults sit for more than 8 hours every day. This isn't unexpected, given how many of us spend our days sitting at a desk or working on a computer, especially if we work from home.

Long-term sedentary activity has long been linked to back discomfort, including symptoms in the neck, mid-back, and low-back. People who sit for more than 7 hours a day have reduced spine mobility, which can cause discomfort and weakening in the lower back muscles. Sitting promotes muscular stiffness and puts pressure on the spine's discs, particularly in the lower back. Slouching puts undue strain on the spine's ligaments, creating aberrant forces in the lumbar joints and discs, resulting in pain. The more time you spend sitting, the more likely you are to slouch, which can cause hip stiffness.

There are some ways to avoid this from happening like keeping your back straight rather than curling it into a "C" form when sitting. Furthermore, maintain 90 degrees of hip flexion and keep your back straight. This is tough to maintain for lengthy amounts of time, but an ergonomic chair and appropriate posture can assist. Use a stool or a stack of books if your feet aren't touching the ground. It's also crucial to have a comfy work surface. These are some of the examples that we can do to prevent back pain while working from home but people nowadays are hard to control even though they had been given ways to avoid those problems. Hence, a product with an alarming system absolutely can help to solve this problem. In this project, a placeable bad posture detector with an alarming buzzer and LED to indicate bad posture that could be placed on the chair headrest would be created.

METHOD

There are two parts that involved in this project is software and hardware. This project uses 2 sensor which is the PIR Sensor and the Ultrasonic Sensor, LED, buzzer and Arduino Uno as the microcontroller. The designed controller is using a closed-loop system with Arduino as the main controller. The design of the controller circuit using Arduino realizes using Proteus Software and then convert to a PCB circuit. Maintaining a good posture while sitting necessitates maintaining a 90-degree angle and avoiding slouching, as we all know. As the sensor detects the distance between the person's back and the headrest, data will be transferred to Arduino (IDE) and displayed on the serial monitor. The buzzer will sound and the LED will light up if the distance is larger than 2 cm, indicating that they are in a bad posture position. However, if the distance is less than 2 cm, the buzzer will not sound and the LED will not light up, indicating that they are in a good posture position.

Block Diagram of the Project

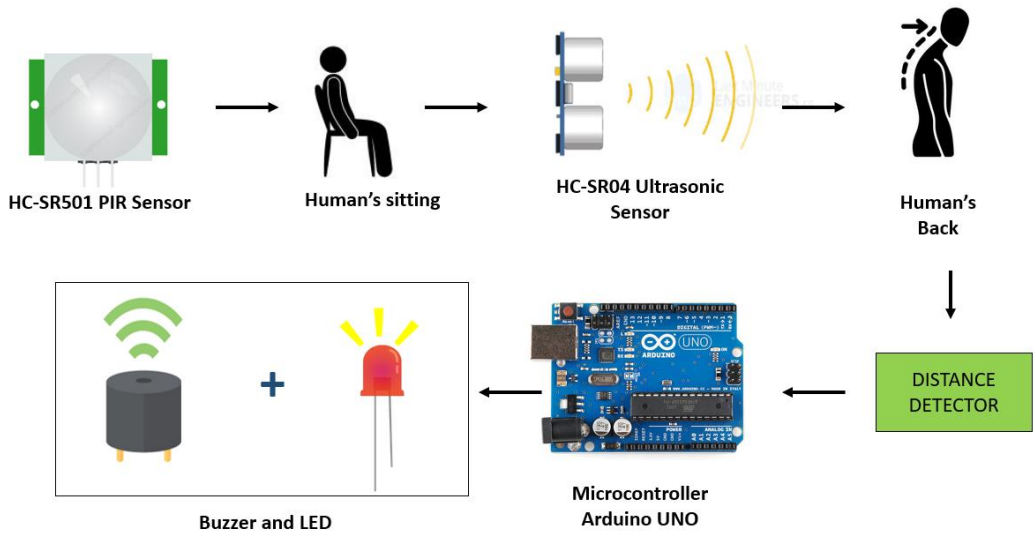

Figure 1. Flowchart for Bad posture Detector Monitoring System

Shows the circuit diagram of the whole system. It comprises of an ultrasonic sensor that detects the distance to the human's back using ultrasonic sound wave signals, calculates the distance using software (Arduino IDE), and the result is determined by the sound of the buzzer and the LED lighting up. It will also display bad or good posture on the serial monitor of the Arduino IDE Software.

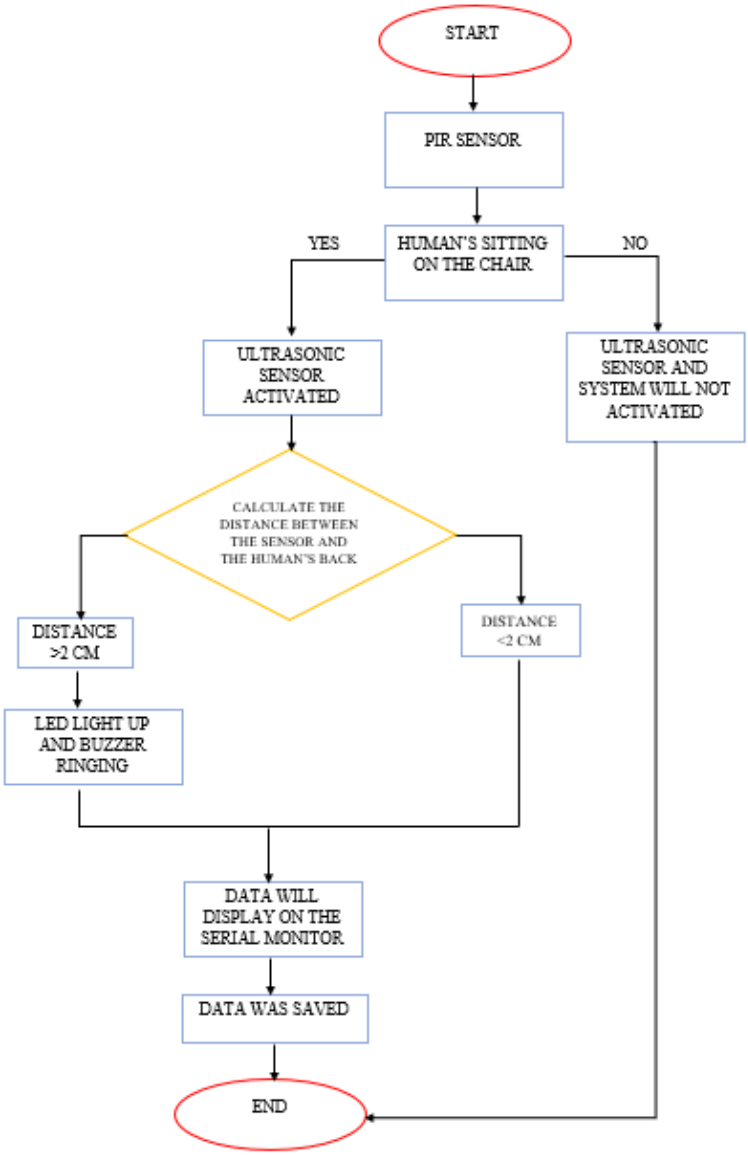

Figure 2. Flowchart for Bad posture Detector Monitoring System

HARDWARE DEVELOPMENT

This project will undergo the process of design development. The process of designing is one of crucial part in developing the bad posture detector system. Hardware that are used in this project is divided into 5 types which is Arduino Board, HC-SR501 PIR Sensor, HC SR-04 Ultrasonic Sensor, LED and buzzer. Arduino Uno will be used to allows to construct the programs in code segments to perform individual task. The coding will be programmed in Arduino Uno to give instruction to the hardware system to work. The next hardware used is the HC-SR501 PIR Sensor that was used to detect the appearances of human sitting on the chair to activate the system. The HC SR-04 Ultrasonic Sensor is used to detect distance between the ultrasonic sensor and the human's back. Next, the hardware used is the buzzer and the LED. This hardware act as the output for the system. If the distance detected

by the ultrasonic sensor is more than 2 cm, then the buzzer and the LED will be light up and beeping but if the distance measured is less than 2cm, then both of the output will not be triggered.

Figure 3 below shows the circuit diagram of the Bad Posture Detector system. We used TINKERCAD to design the circuit of the Bad Posture Detector system.

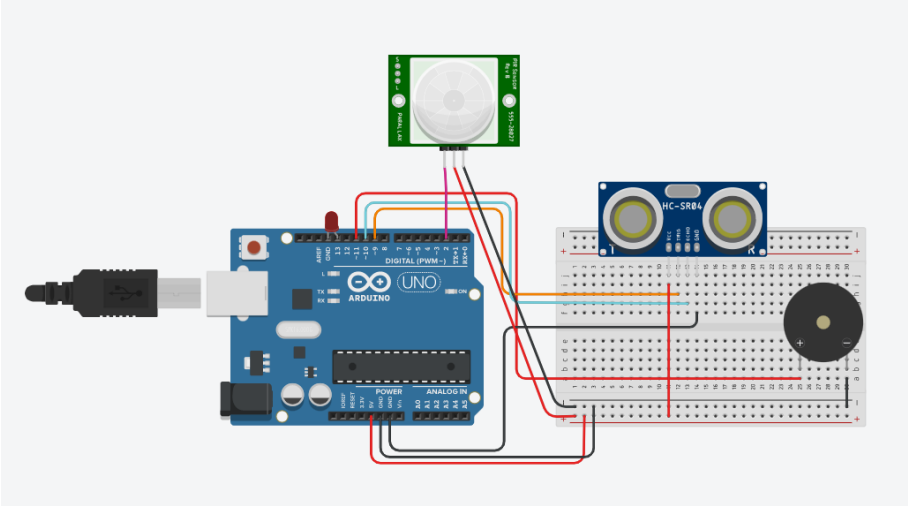

Figure 3. Circuit Diagram of The Bad Posture Detector

PROJECT DESIGN

Figure 4 shows the design of the Bad Posture System. The project consists the adjustable casing to match the chair's height.

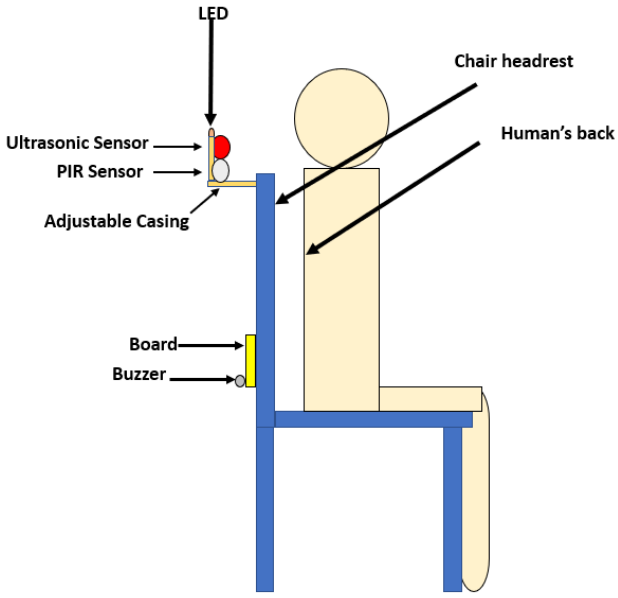

Figure 4. Project Design of the Bad Posture Detector

RESULT & DISCUSSION

Table below shows the expected results for the project.

DISTANCE / CONDITION	RESULTS
Above 2CM (Indicate slouching to the front)	• LED lights up and buzzer beeping • "BAD POSTURE!" displayed on the Serial Monitor
Below 2CM (indicate sit straight or completely leaning their back to the chair)	• Nothing happened • "GOOD POSTURE" displayed on the serial monitor
Bent over to the front (indicate only neck slouching to the front)	• LED lights up and buzzer beeping • "BAD POSTURE!" displayed on the serial monitor

CONCLUSION

Finally, this initiative suggests that a person's posture be monitored in order to determine whether they have good or bad posture by using an HS-SR04 Ultrasonic Sensor to determine the distance between the back and the chair headrest that would indicate their current posture. The project may be able to help students and employees who work from home avoid back pain. This monitoring system's architecture allows it to measure the distance between a person's back and the chair headrest, allowing them to remain aware while working. Furthermore, establishing a bad posture detector monitoring system can serve as an early warning system for diseases caused by poor postures, such as Lower Back Pain and Spinal Osteoarthritis. People will be more focused on keeping their back straight at 90 degrees as a result of the introduction of this monitoring device to the market. There are several posture monitoring devices on the market presently as some of us are aware. However, my idea concentrates more on the prevention of poor sitting posture. That's why the monitoring system was attached to the chair headrest. I wanted the user to feel at ease while sitting without being bothered by the device's existence. As a result, I'd design this system to be as compact as possible so that the user isn't aware of its presence while yet being aware of its posture. The alarming LED, on the other hand, will be placed in a visible location so that the user can remain awake while seated.

REFERENCES

[1] Jaffery, M. H., Ashraf, M. A., Almogren, A., Asim, H. M., Arshad, J., Khan, J., Rehman, A. U., & Hussen, S. (2022). FSR-based smart system for detection of wheelchair sitting postures using machine learning algorithms and Techniques. Journal of Sensors, 2022, 1–10. https://doi.org/10.1155/2022/1901058

[2] Worlikar AN, Shah MR. (2019). Incidence of forward head posture and associated problems in desktop users. Int J Health Sci Res. 2019; 9(2):96-100.

[3] Li, M., Jiang, Z., Liu, Y., Chen, S., Wozniak, M., Scherer, R., Damasevicius, R., Wei, W., Li, Z., & Li, Z. (2021). Sitsen: Passive sitting posture sensing based on wireless devices. International Journal of Distributed Sensor Networks, 17(7), 155014772110248. https://doi.org/10.1177/15501477211024846

[4] Ma, C., Li, W., Gravina, R., & Fortino, G. (2017). Posture detection based on smart cushion for wheelchair users. Sensors, 17(4), 719. https://doi.org/10.3390/s17040719

[5] Matuska, S., Paralic, M., & Hudec, R. (2020). A smart system for sitting posture detection based on force sensors and mobile application. Mobile Information Systems, 2020, 1–13. https://doi.org/10.1155/2020/6625797

[6] Martins, L., Lucena, R., Belo, J., Almeida, R., Quaresma, C., Jesus, A. P., & Vieira, P. (2014). Intelligent chair sensor – classification and correction of sitting posture. IFMBE Proceedings, 1489–1492. https://doi.org/10.1007/978-3-319-00846-2_368

[7] Todd, M. E., & Brackett, E. G. (1920). Principles of posture. The Boston Medical and Surgical Journal, 182(26), 645–649. https://doi.org/10.1056/nejm192006241822601

[8] Nagymáté, G., Takács, M., & Kiss, R. M. (2018). Does bad posture affect the standing balance? Cogent Medicine, 5(1), 1503778. https://doi.org/10.1080/2331205x.2018.1503778

[9] Ishimatsu, H., & Ueoka, R. (2014). Bitaika. Proceedings of the 5th Augmented Human International Conference. https://doi.org/10.1145/2582051.2582081

[10] Lim, C. C., Basah, S. N., Ali, M. A., & Fook, C. Y. (2018). Wearable Posture Identification System for Good Sitting Position. Journal of Telecommunication, Electronic and Computer Engineering (JTEC), 10(1-16), 135–140. Retrieved from https://jtec.utem.edu.my/jtec/article/view/4144

[11] Birsan, J., Stavarache, D., Dascalu, M.I. and Moldoveanu, A., 2017. SpiMO-Sitting Posture Monitoring System. In RoCHI (pp. 143-146).

[12] Konno, S.-ichi, & Sekiguchi, M. (2018). Association between brain and low back pain. Journal of Orthopaedic Science, 23(1), 3–7. https://doi.org/10.1016/j.jos.2017.11.007

[13] Bang, A. A., Bhojraj, S. Y., & Bang, A. T. (2021). Back pain and musculoskeletal pain as public health problems: Rural communities await solution. Journal of global health, 11, 01007. https://doi.org/10.7189/jogh-11-01007

[14] Lindsey T, Dydyk AM. Spinal Osteoarthritis. In: StatPearls. StatPearls Publishing, Treasure Island (FL); 2021. PMID: 31985983.

[15] B, V., Hayum, A. A., G, S., M, A., V, A., & K, D. (2021). Smart posture detector using IOT. 2021 6th International Conference on Communication and Electronics Systems (ICCES). https://doi.org/10.1109/icces51350.2021.9489099

[16] Alattas, R., & Elleithy, K. (2014). Detecting and minimizing bad posture using Postuino among engineering students. 2014 2nd International Conference on Artificial Intelligence, Modelling and Simulation. https://doi.org/10.1109/aims.2014.55

SUPPLY CHAIN AND MARKETING ORIENTATION TOWARDS PERCEIVED BUSINESS SUCCESS: ISSUES IN SABAK BERNAM

Siti Saidatun A'Liya Binti Yusri
Politeknik Sultan Idris Shah

Nur Amni Aqilah Binti Zarazila
Politeknik Sultan Idris Shah

Muhammad Danial Failullah Bin Hamzah
Politeknik Sultan Idris Shah

Muhammad Nazhan Bin Mohd Zaini
Politeknik Sultan Idris Shah

Rosmanizah Derahman
Politeknik Sultan Idris Shah, rosmanizah@psis.edu.my

ABSTRACT

The definition of small and medium enterprises (SMEs) was reviewed at the meeting on 14th NSDC in July 2013 and it has come out with a new definition. It happened since the year 2005 there have been many developments in the economy such as price inflation, structural changes, and change in business trends. SMEs in Malaysia covers all sectors such as services, manufacturing, agriculture, construction, and others. Every issue and problem regarding SMEs have been classified into three variables that can affect perceived business success among SMEs in Sabak Bernam, which the independent variable found is marketing orientation, promotional strategies, and supply chain and management systems. Some SMEs in Sabak Bernam cannot make long-term profitability since their product was not satisfying customers' needs and wants. They only can just make a profit at the time that product is a market trend in that community. Besides that, some SMEs in Sabak Bernam also lack promotional strategies for their businesses. Thus this cross sectional study intends to investigate the supply chain and marketing orientation among SMEs in remote areas in Selangor, Malaysia.

Keywords: supply chain, marketing orientation, SMEs, perceived business success

INTRODUCTION

Small and medium-sized enterprises (SMEs) or small and medium-sized businesses (SMBs) are businesses whose personnel and revenue numbers fall below certain limits. The abbreviation "SME" is used by international organizations such as the World Bank, the European Union, the United Nations, and the World Trade Organization (WTO). In any given national economy, SMEs sometimes outnumber large companies by a wide margin and employ many more people. Some activities are included in the classifications of economic activities involving SMEs which are primarily agricultural, manufacturing or production (including agro based), manufacturing related services, services, mining and quarrying, and construction. SME also can be used for a young entrepreneur for training how to manage a company and get experience for further use of the young entrepreneur. Small and medium enterprises (SMEs) are decided by the number of employees and or revenues they have. To be small and medium enterprises, these two determinants must fall under a certain standard held by the respective country. Different countries have varying standards to qualify for this identification SMEs are non-subsidiary, independent firms that employ less than a given number of employees. This number varies across countries and for Malaysia minimum revenue that must be generated is 20,000 for the Malaysia peninsula and 18,000 for Sabah and Sarawak.

In Malaysia, we had Agro Bazaar Kedai Rakyat (AKR) under small and medium-sized enterprises (SMEs), the daily lives of low and medium-income people will be affected following the emergence of the issues which are unstable economic issues and the increase in the price of basic goods due to the increase in the price of oil. Agro Bazaar Kedai Rakyat has been upgraded to solve the problems of people who want to buy goods at reasonable prices but not all Agro Bazaar Kedai Rakyat followed this new indication. the initiative of micro business development has been materialized through the Agro Bazaar Kedai Rakyat (AKR) project, which was introduced mainly to promote business activities of agricultural produce cultivated by the local community in line with the government's campaign "Agriculture is Business". It also aspires to provide an alternative marketing outlet that is permanent and easily accessible to the local community. The aim of creating the Agro Bazaar Rakyat (ABR) project is to be a retail outlet that buys and sells agricultural products directly from the source of production to consumers in addition to selling daily necessities at retail at reasonable prices. This project is one of the efforts of the Ministry of Agriculture & Food Industry (MAFI) in reducing the layer of middlemen who exploit the market through supply and demand control thus affecting the selling price of food products. MAFI acts as the coordinator of the Agro Bazaar Rakyat project while FAMA, LPP, LKIM, MADA, KADA, DOA & IADA Sarawak as the Implementing Department/Agency. The AKR initiative has led to the establishment of 368 AKR outlets throughout Malaysia comprises of 14 states, thus making it difficult to connect the AKR owner, AKR members, and retailers through the current practice due to its geographically dispersed locations. Besides, there is no proper channel developed to establish proper horizontal networking amongst AKR members.

For Selangor, there is 15 Agro Bazaar Kedai Rakyat, which mostly sells chips, agricultural product, food and beverages, services, and groceries. Agro Bazaar grocery has helped many people in Sabak Bernam because of their affordable prices even though they raised the price a bit because of the economy but the increase in price

does not too high, unlike other regular shops. Although the price of chips raises significantly because of the economy and raw material prices have been raised. Agro Bazaar Kedai Rakyat has been raising their chips price, but they still sell them for affordable prices to simplify consumer options to buy chips from that shop.

Issues and Problems

Every SMEs in Sabak Bernam such as Agro Bazaar Sinar Arza Enterprise, Iman Kapit, Kerepek Bawang Tajuri, 96 Grocer Bagan Nakhoda Omar and Fasha Frozen establishment has been plagued by some issues and problems. During a visit the business and took observations, the challenges and problems were discovered. The following are the difficulties and obstacles that SMEs are facing and described.

The shop is that each chip sold is priced more than it is at other chip stores. When this problem is constantly brought up in the media and customers complain that they must pay much more for food goods than they would in other stores, it is concerning. Additionally, it will result in fierce competition amongst businesses around the area and shops that manufacture the same product. Due to the pricing of a product that is significantly more expensive, this will cause buyers to be more interested in visiting other stores than that business. The second issue is due to the establishment being a little more concealed than other local chip shops. As a result, neither locals nor tourists will choose the business as their primary destination to make purchases. This will make it harder for SMEs shops to make enough money to pay its bills. Next, if the issue is not resolved, the SMEs shops will experience losses over time, which would probably lead the company to collapse. The inferior quality of the packing materials utilized in this business is the third issue. Here, it was discovered that the plastic wrapping utilized by the SMEs shop was flimsy and readily ripped. Because of this, the packed chips will be of poor quality, are perishable, and won't last very long. The expense of the chips being damaged will fall on the company consequently. As a result, it will raise the number of expenditures that the company must pay.

The absence of an online system for selling products at the shops is the fourth issue. Due to this, only a small portion of the Sabak Bernam neighbour is aware of the shops, making it challenging to draw in consumers from other areas. Applications like Instagram, TikTok, Facebook, Shopee, and others are excellent platforms for product promotion, but the shops do not utilize them as a springboard to boost their reputation and sales figures. This demonstrates that the SNEs shops are using technology in a primitive manner, with internet commerce appealing to younger consumers more than brick-and-mortar stores do. SME shops will be increasingly forgotten and to a lesser extent will result in reduced productivity. The sales revenue that can be produced will also decrease.

The fifth issue that we got an impression of from the observations that have been made on SMEs shops are the small size of the factory and shop. The small area of factories and shops to produce chips has caused the production of chips to have a small limit because factories and shops do not have a large space to store the chips that have been produced. This has also caused Agro Bazaar stores to be unable to sell their production products in large quantities. In addition, the factories are also unable to produce a wide variety of chips. To liven up the shelves in the shop with different types of chips, the shop owner had to stock chips from the other chip dealers around the Sungai Ayer Tawar; a nearby small shop lots area. There are several shops in the Sabak Bernam area

experiencing the same problem as the 96 Grocer Bagan Nakhoda Omar stores, among them they receive damaged goods from suppliers, which causes production to not be able to cover the amount of customer demand. Next, suppliers charge rations, which means they have bought items such as eggs, chicken, and so on which are in high demand in this area. This causes the occurrence of excess demand which causes the equilibrium point to be unable to be reached.

Then, other stores also experience problems such as product production problems. The problem of product production is the main problem faced by them. This happens when the stores fails to produce their products in sufficient quantities or when the quality of their products is low. The market problem is when the said stores fails to find a market for their products. They also face a problem from the point of view of some store will only produce a handful of products only when the supplier sends the ingredients to make the chips. SMEs face problems when customer demand increases and the production of products is not enough to meet customer demand. In addition, the retail store also has several problems, for example, the supplier does not accept the return of products that have been marketed in the store which have expired so the store must bear a large loss. Therefore, the store not only suffers a loss but the store has to reduce the intake of new stuff.

In conclusion, the main issue of SMEs that we choose to solve is the absence of an online system for selling their products which is one of the reasons why their shop lacks customers from other states. If they create the online business system, the stores can grow more rapidly than before. Therefore, SMEs also can be increasing its sales through the online business system. By giving them the idea to create an online business system to sell their product, we hope that it's also can solve their other problems. Thus, this study found a few issues which can be emphasized and solved. The problem can be verified and investigated to see the actual issues which can be accelerated, investigated, and solved. These issues could be inferred to a bigger population and this kind of effort could be bigger assistance to the entire population of entrepreneurs in Sabak Bernam as well as Selangor as a whole. The issues can be summarized into a few categories such as (i) most SMEs in Sabak Bernam are having a few problems with their marketing orientation (Interview Session, 2022). SMEs in Malaysia are reported to be lacked of competitive advantage due to poor marketing orientation (Falahat et al., 2022). This kind of problem is similarly affected other SMEs in developed countries (Joensuu-Salo et al., 2018), (ii) most of the SMEs in Sabak Bernam lack knowledge about promotional strategies in business (Interview Session,2022). Promotional strategies are Measuring the critical effect of the marketing mix on customer loyalty through customer satisfaction in food and beverage (Sudari et al., 2019). The Marketing of small and medium enterprise (SME)products based on food processing (Che Mohd Zulkifli Che Omar, 2014), (iii) majority of the SMEs in Sabak Bernam are facing the same problem because of their supply chain (Interview Session,2022). SMEs in Malaysia mostly have two most common issues confronted by these firms, namely customer service and inventory management issues (Ab et al., 2016). Other countries such as India also face the same problem with their supply chain because SMEs in India will now have to compete to get supply.(Thakkar et al., 2009), (iv) in others countries are understanding business success through the lens of SME founder-owners like in Australia and Malaysia (Ahmad & Seet, 2009). Most SMEs want their business performance, to have skills with computers and others (Ghobakhloo & Tang, 2015). Most SMEs in Malaysia want their business success in managing the business

(Ahmad et al., 2011). This kind of business success is similarly affected in Malaysia (Umar et al., 2018). After that, Most SMEs in Sabak Bernam have their business success can be proudly (Interview Session, 2022).

Research Objectives The general objective of this research is to identify how a company can become a business success among SMEs in Sabak Bernam. Specifically this study aims these several objectives (i) to identify of marketing orientation towards perceived business success among SME operators in Sabak Bernam, (ii) to recognize of promotional strategies orientation towards perceived business success among SME operators in Sabak Bernam, (iii)to examine the level of supply chain and management system towards perceived business success among SME operators in Sabak Bernam and to determine the predictor of perceived business success among SME operators in Sabak Bernam.

Literature Review

Marketing Orientation

Marketing orientation can be interpreted as a process carried out by SMEs to identify the needs and wants of customers for a product before and after starting their business. The needs and wants of customers are very important that every business needs to know because they can bring long-term profitability to a business if they sell a product that satisfying of the community in that place. Marketing orientation is also described as the implementation of the marketing concept (Kohli & Jaworski, 1990) which means every action taken by SMEs for marketing orientation must be related to the marketing concept. Besides that, they define marketing orientation as a culture in which organization struggle to create a superior value for their customer (Becherer et al., 2003). Good marketing orientation in SMEs can build customers loyal to making purchases with them (Alrubaiee & Al-Nazer, 2010). During a visit the SMEs, most of them are having the same issues and problems that can be classified under marketing orientation (Interview Session, 2022). These issues and problems need to be solved to avoid bad internal environment because SMEs operational are basically influenced by their own internal culture (Becherer et al., 2003). However, marketing orientation also has advantages and disadvantages that will have some effect on SMEs. The following are some of the advantages and disadvantages of marketing orientation that can be listed;

Among the advantages that can help SMEs when they do marketing orientation is being able to shape the wants and needs of customers from time to time. The survival of a community is variable according to market trends in that country. All SMEs must analyze the changes in order to be able to follow the market trend in a country. A good marketing orientation in SME companies can prevent their business from becoming out of date which will lead to the occurrence of declining losses. For this reason, all SMEs must have a marketing orientation towards the community around them so that their company can always attract customers. Marketing orientation can also identify customer demand for a product. Although there is a time when their demand is so high that some companies feel it is absurd, but the truth is if the company provides products in line with customer demand it can bring profit in the long term along the market flow of the product.

The needs and wants of customers can change in a very short period of time, it can have a bad effect on an SME when they do marketing orientation and have done sales according to customer satisfaction at that time. However, when it changes, SME companies need to do marketing orientation again to re-identify the needs and wants of customers for a certain product that always follows the market trend in a country. Because of that too, all SMEs must always do marketing orientation to solve issues and problems related to marketing orientation as well as guarantee the balance of their company's sales.

As the company leader retained operational decision-making on a day-to-day basis, lower levels of marketing orientation were evidenced (Becherer et al., 2003). If the levels of marketing orientation are lower, that can make their sales decrease because of the needs and wants of customers are important to marketing orientation. However, according to (Greenley, 1995) marketing orientation is found as no direct influence on a company performance, but it's may influence to a new product success and didn't impact to growth or market share (Pelham & Wilson, 1995). As mentioned earlier, the degree of company coordination systems and the level of market competition have a major influence on the degree of market orientation for SMEs.

Promotional Strategies

Marketing activity is the basis of business activities where a company can get sales revenue and profit from marketing activities. Marketing activities consist of marketing mix which includes a set of relevant solutions which enable customers to reach the (national) requirements and achieve the companies' objectives. Marketing mix can be also described as a set of controllable marketing features where a firm applies to reach a desired response on the targeted market called as 4P's, Marketing, being Product, Price, Promotion and Place and these elements will end up to customer satisfaction and loyalty (Sudari et al., 2019). In dealing with SME enterprises, producers turn to face many problems. However, the problems faced by small firms are expected to be more serious than large firms. Among the most common problems discussed in the SME are the problems of finance, capital, management, production, skilled labor, marketing, quality, competition, support and other related problems. For example, Mohd Asri (1997), has made a study on the major problems faced by the SMEs as a whole namely the problem of capital, marketing, management, production, skilled labor and so on. Establishment and Enterprise Census of 2005 shows that various problems faced by business operations include competition from larger companies, unable to obtain a loan, lack of skilled labor, competition from new companies and a lack of support from the Government (Feature Articles: SME Survey by Bank Negara Malaysia, 2005). In addition, the findings Chamhuri et al. (1995) found that entrepreneurs also face problems in terms of the sales price. This problem exists because of the high cost of the production process, particularly to too small enterprise. Therefore, they cannot compete with larger players. There are entrepreneurs who have problem with low quality output compared to operators who use portable electric tools. Therefore, their products are not well received. Furthermore, the design and packaging is of said uninteresting (Che Mohd Zulkifli Che Omar, 2014).

Firm resources include all assets, capabilities, organizational process, firm attributes, information, knowledge, controlled by a firm that enable the firm to conceive of and implement strategies that improve its efficiency and effectiveness (Barney, 1991). Barney (1991) classified resources into 3 categories; Physical Capital Resources,

Human Capital Resources and Organizational Resources. However, a subsequent distinction made by Amit & Shoemaker (1993) which split up the resources into resources and capabilities was frequently used by researchers. Capron and Hulland, (1999) defined resources as stocks of knowledge, physical assets, human capital and other tangible and intangible factors that a business owns or controls, which enable a firm to produce, efficiently and / or effectively, market offerings, that have value for some market segments. The characteristics of the resources are tradable and non-specific to the firm (Amit & Schoemaker,1993) e.g.: plan, equipment, capital, material, human resource.

Strategic management can assist firms to make effective decisions and strategies by staying alert to the threats and opportunities in an uncertain and dynamic environment. In addition to assisting firms to make effective decisions as well effective strategies, strategic management can help improve their performance (David, 1999). The notion that strategic management is important for a firm's success or failure has produced an extensive stream of literature (Burn and Stalker, 1961; Chandler, 1962; Lawrence and Lorsch, 1967; Wood, Robley and Laforge, 1979; Rumelt, 1986; Rue, and Holland, 1989; and Bracker et al. 1988). However, in the aggregate, empirical studies have concentrated on large firms in Western business society. While a number of empirical studies have investigated strategic management practices in large firms, little research has focused on this area of management in small-and medium-size enterprises (SMEs), particularly in the Malaysian context. This study initiates an attempt to address this issue. Earlier work on strategic management in SMEs can be traced to the studies by Gilmore (1966 and 1971). More recently, Tourangeau (1981), Curtis (1983), Wheelen and Hunger (1995), and David (1999) have stressed the need for strategic management in SMEs.

Supply Chain and Management System

Supply chain and management system two most common issues confronted by these firms, namely as customer service and inventory management issues. These two issues are related to one another as lack of inventory will lead to SMEs unable to satisfy their customer needed and demand. Firms themselves need to restudy these issues as they may result in loss of sales, which will eventually result in loss of customers. The finding also indicates the important role of external supply chain members such as the supplier, carrier or third-party logistics service providers as they directly influence the level of customer services provided by SMEs.(Ab et al., 2016)

Supply chain management (SCM) is a form of managing inter-firm relationships aiming at creating relational rents and competitive advantage, where relational rent is defined as 'a supernormal profit jointly generated in an exchange relationship that cannot be generated by either firm in isolation and can only be created through the joint idiosyncratic contributions of the specific alliance partners' (Dyer and Singh 1998). The controversy surrounds the extent to which SMEs can genuinely benefit from supply chain partnerships. There is research evidence that describes how SMEs can benefit from supply chain partnerships. To build their own innovative capability and to reach their markets, high-tech SMEs need access to external skills and technological knowledge even more than larger firms (So and Sun 2010; Lambert and Schwieterman 2012). SMEs primarily can benefit from particular types of supply chain partnerships, i.e. R&D partnerships.(Taylor et al., 2014)

During our research, our team have identified that most of the SME business were facing the same problem with supply chain and management system. Most of the SME were having problem with the supply chain because of some supplier send the item that was not ordered, supplier set a limit for a certain thing for one store. (Interview session,2022)

Perceived Business Success

Perceived business success can make all the SME be proud with their planning and take out energy for getting the best of business. This is will give opportunity to the SME upgrade their company to be the big company until international. Studies on SME business success may typically be divided into two categories. The first emphasizes the importance of external elements in determining performance, whereas the second places more focus on SMEs' internal qualities, particularly the traits of the former category of studies that emphasizes external influences typically examine how the government might help create a climate that encourages smaller business achievement. These studies' key finding is that the biggest barrier to the absence of various types of support, such as financial help, is a barrier to success for SME and training assistance. mainly because small enterprises lack management and financial resources governments around the world are asked to create policies that would enable lessen these companies' market exposure to risk. It has been suggested that the importance of the business owner as the major decision-maker impacting business eliminates the importance of the focus on the business setting and, in particular, the role of the government outcomes (Ahmad & Seet, 2009).

This is will show the SME in others countries manages the business that the D&M IS performance taxonomy is lacking and, as a result, more dimensions ought to be added to the model or other success models should be given. (Poulsen, 2020)for instance, claimed that the initial D&M model lacked comprehensiveness. (Poulsen, 2020) revised the original in more detail by separating actual impacts from anticipated consequences and by using the D&M IS success model, including the further construct of perceived utility offered by the technology (TAM) acceptance model (Bertagnolli, 2011). Additionally, several academics used D&M's success taxonomy to analyze the performance of mobile commerce. As a result, recent research has indicated that SMEs in developing nations are now investing significantly in IS to maintain their competitive position. We should consider the following data to explain why SMEs in underdeveloped nations have less success utilizing there IS (Ghobakhloo & Tang, 2015).

However, in Malaysia too have more the SME get their business success in entrepreneurship requires a founder's or owner's distinct understanding of opportunities, the capacity to obtain the resource required to capitalize on the opportunity, and the organizational capacity to transform homogenous inputs into heterogeneous outputs. The underlying features, self-image, specific knowledge, motivations, social positions, and abilities that enable an enterprise to survive and thrive are referred to as entrepreneurial competences. The characteristics of entrepreneurs themselves, such as their actions, abilities, knowledge, and attitudes, were what ultimately determined the success of their company. According to some academics, management skills are crucial during the growth stage of a business whereas entrepreneurial abilities are required to launch one (Tatar, 2013). Man (2001) conducted research that revealed eight categories of entrepreneurial competencies, including Strategic,

conceptual, opportunistic, coordinating and leading, relational, educational, and personal. Technical competence was recommended as a component of entrepreneurial skills by Chandler and Jansen (1992), another researcher competencies (Ahmad, 2007) advocated that morality, social responsibility, and familiarize be expanded to include as a skill set for entrepreneurs. (Umar et al., 2018).

Then, the SME are spending their time and energy to get their business success evident that there is still a lack of consensus regarding the ideal success metric. The stringent use of financial metrics is supported by one group of researchers, whereas the other highlights the importance of success indicators that are not financial. the first believes that using conventional financial indicators of success, like profitability, total sales, and the return on investment is essential for determining the degree to which a company succeeds or fails. Despite the claim that some small businesses strive for expansion since for some business owners, success entails nothing more than surviving or maintaining the enterprise they have built (Ahmad et al., 2011).

During we make research around Sabak Bernam it also gets opportunity to us collect the information about The SME their business success that we get it from interview with owner's and their staff. It is show from the Sinar Arza can make their own 'kerepek' with more flavor such as spicy, sweet, salt, cheese, 'sira' and others. After that, we also know that the Kerepek Tajuri is the famous one 'kerepek' in this city because them also make own 'kerepek' similarly the Sinar Arza. This company actually the same family that make the 'kerepek' with different recipe that's show us we also can get the business success with family helped. Next, we have the Iman Kapit in Sabak Bernam that produce product of 'kapit' with more flavor than other company. Last but not least, then 96 grocery store is the best store that can we see like family mart. Their store is nice and have more space to the customer buying. This is business success that the store can show to us even in the village them also can get the beauty store. It is actually can make many customers come to their store. Lastly, the Fasha Frozen also the best store than can be the business success because their business can combine the wet stuff such as chicken, fish, shrimp and others and personal stuff such as soap, food, bucket and others. This business will make customer easy to buy their stuff because their store has all the option stuff that the needed (Interview Session, 2022).

METHODOLOGY

Scope of The Research

The scope of this research covers all SMEs in Sabak Bernam. This research is not only focused on chip entrepreneurs but rather includes all entrepreneurs in Sabak Bernam such as grocery stores, restaurants, bakeries, and so on but in this proposal, we only focus on five SMEs in Sabak Bernam namely Agro Bazaar Sinar Arza, Kerepek Bawang Tajuri shop, Iman Kapit store, 96 Grocer Bagan Nakhoda Omar, and Fasha Frozen store. The purpose of this research is to see how far the business success level of SMEs in Sabak Bernam. The method we use to carry out this research is to use observation and questionnaire methods. From the observations and questionnaires, we conducted on SMEs in Sabak Bernam, we were able to identify the issues and problems faced by them to perceived business success.

Instrument Development

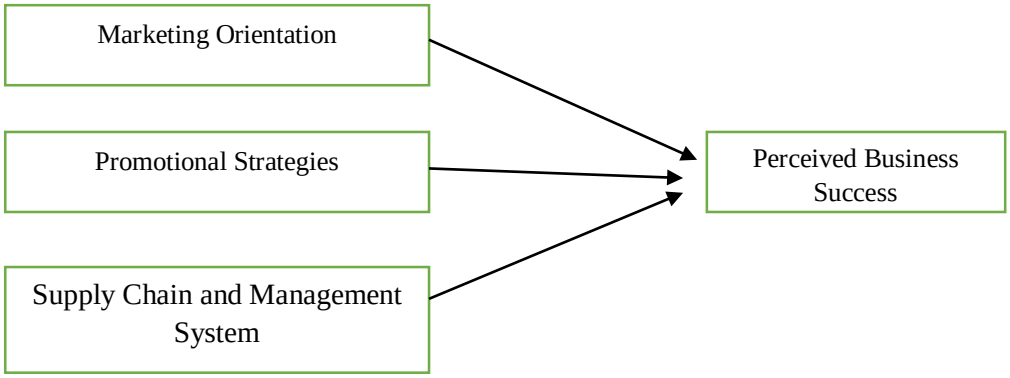

Figure 1: Conceptual Framework

The below instruments have been used to measure the perceived business success among SMEs in Sabak Bernam. The actual item totally more than 50 items excluding the demographic details used to examine the variables in the framework. This highly referred measurement developed by Deshpandé and Farley (1998) are known as MORTN-Market Orientation Summary Scale. Therefore, the approach used in this construct is to identify the marketing orientation using ten item scale in seven-point Likert format in analyzing those perspectives. This scale adapted basically requires respondents to responds to different items on customers' satisfaction and needs, competitor, competitive advantage, marketing research and customer data. With original alpha of 0.87; this level of Very Good (Hair ; 2007), it is a reliable construct. Meanwhile in order to measure the promotional strategies, an instrument developed by Jensen (2008) was adopted. The measurement of perceived business success has been chosen and it was adapted from Indarty and Langenberg (2004) which originally exhibited Cronbach alpha of 0.81.

Table 1 : Items and construct to examine the variables

Bil.	Variable	Instruments	Sources
1.	Marketing Orientation	1. Our business objectives are driven primarily by customer satisfaction	
		2. We constantly monitor our level of commitment and orientation to serving customer needs.	
		3. We freely communicate information about our successful competitor experiences across all business functions	
		4. Our strategy for competitive advantage is based on our understanding of customers' needs.	
		5. We measure customer satisfaction systematically and frequently.	
		6. We have routine or regular measures of customer services.	

		7. We are more customer-focused than our competitors	Deshpandé and Farley (1998)
		8. I believe this business exists primarily to serve customers.	
		9. We poll end- users at least once a year to assess the quality of our products and services.	
		10. Data on customer satisfaction are disseminated at all levels in this business unit on a regular basis.	
2.	Promotional Strategies	11. How extensive do you use the following promotional tools for the past 3 years.	Jensen (2008)
		12. How extensive do you promote the business online?	
		13. How extensive do you promote the business outside Sabak Bernam?	
		14. How extensive is your involvement in joint promotion/ marketing with other business in Sabak Bernam?	
		15. How extensive is your involvement in joint promotion/ marketing with other players in Sabak Bernam such as government agents like FAMA etc?	
		16. How extensive do you practice discounting?	
		17. How extensive do you maintain your web site?	
3.	Supply Chain and Management System	18. To what extend is your product use production management system?	Terje I. Vaaland Morten Heide, (2007)
		19. To what extend do you use e solutions with suppliers	
		20. To what extend do you utilize purchasing/ sourcing system	
		21. To what extend do you utilize transportation management system	
		22. To what extend do you have warehouse management system	
		23. To what extend do you use customer order system	
		24. To what extend do you use courier services management system (including Shopee express and Lazada)	
4.	Perceived Business Success	25. How satisfied are you with the growth of net income of the business?	Indarty and Langenberg (2004)
		26. How satisfied are you with the time needed to reach breakeven point?	
		27. How satisfied are you with your business success?	
		28. How satisfied are you with your business growth?	
		29. How satisfied are you with your chalet occupancy rate?	

Likert scale questionnaires use a 5-point scale ranging from Strongly Disagree to Strongly Agree. After this stage of writing, the item has been sent for peer-reviewed and then undergone a pilot test. 30 samples of the pilot test will be used. The items were adapted and developed accordingly. The sample frame is the name list of SMEs in Sabak Bernam.

After the pilot test, the Cronbach Alpha has been utilized to see the reliability test as suggested by Creswell et al (2016). The original set of the questionnaire has been showing an overall very good internal consistency. All items to measure three independent variables and a single dependent variable have been conducted online in this yet ending pandemic. A sampling frame of 384 respondents (Krejcie & Morgan, 1970) have been targeted to measure the green entrepreneurial intention among TVET students and graduates.

DISCUSSION AND CONCLUSION

SME is significant to a country's development. Having said that the business and entrepreneurial program influence on development of a nation, this study is required as to identify level of marketing orientation, level of promotional and supply chain in remote area. It is significant to describe how the variables would be useful to business success as perceived by the SMEs.

References

Ab, N., Nik, H., Yaakub, S., & Subhan, M. (2016). *Logistics and Supply Chain Related Issues Faced by Malaysian SMEs : A Case Study*. *6*(3), 432–435.

Ahmad, N. H. (2007). A cross cultural study of entrepreneurial competencies and entrepreneurial success in SMEs in Australia and Malaysia. *University of Adelaide, Australia*, *May*, 1–323. http://digital.library.adelaide.edu.au/dspace/handle/2440/48199%5Cnhttp://ebooks.adelaide.edu.au/dspace/handle/2440/48199

Ahmad, N. H., & Seet, P. S. (2009). Understanding business success through the lens of SME founder-owners in Australia and Malaysia. *International Journal of Entrepreneurial Venturing*, *1*(1), 72–87. https://doi.org/10.1504/IJEV.2009.023821

Ahmad, N. H., Wilson, C., & Kummerow, L. (2011). Assessing the dimensionality of business success: The perspectives of Malaysian SME owner-managers. *Journal of Asia-Pacific Business*, *12*(3), 207–224. https://doi.org/10.1080/10599231.2011.586855

Alrubaiee, L., & Al-Nazer, N. (2010). Investigate the Impact of Relationship Marketing Orientation on Customer Loyalty: The Customer's Perspective. *International Journal of Marketing Studies*, *2*(1), 155–174. https://doi.org/10.5539/ijms.v2n1p155

Becherer, R. C., Halstead, D., & Haynes, P. (2003). Marketing orientation in SMEs: Effects of the internal environment. *New England Journal of Entrepreneurship*, *6*(1), 15–24. https://doi.org/10.1108/NEJE-06-01-2003-B003

Bertagnolli, C. (2011). Delle vicende dell'agricoltura in Italia; studio e note di C. Bertagnolli. *Delle Vicende Dell'agricoltura in Italia; Studio e Note Di C. Bertagnolli.*, *13*(3), 319–340. https://doi.org/10.5962/bhl.title.33621

Che Mohd Zulkifli Che Omar, A. (2014). the Marketing of Small and Medium Enterprise (Sme) Products Based on Food Processing. *European Journal of Business and Social Sciences*, *3*(5), 76–87.

Deshpandé, R and Farley, J.U. 1998. *Measuring Market Orientation: Generalization And Synthesis.* Journal of Market Focused Management. 2: 213-32.

Falahat, M., Soto-Acosta, P., & Ramayah, T. (2022). Analysing the importance of international knowledge, orientation, networking and commitment as entrepreneurial culture and market orientation in gaining competitive advantage and international performance. *International Marketing Review*, *39*(3), 463–481. https://doi.org/10.1108/IMR-02-2021-0053

Ghobakhloo, M., & Tang, S. H. (2015). Information system success among manufacturing SMEs: case of developing countries. *Information Technology for Development*, *21*(4), 573–600. https://doi.org/10.1080/02681102.2014.996201

Greenley, G. E. (1995). Forms of Market Orientation in Uk Companies. *Journal of Management Studies*, *32*(1), 47–66. https://doi.org/10.1111/j.1467-6486.1995.tb00645.x

Joensuu-Salo, S., Sorama, K., Viljamaa, A., & Varamäki, E. (2018). Firm performance among internationalized smes: The interplay of market orientation, marketing capability and digitalization. *Administrative Sciences*, *8*(3). https://doi.org/10.3390/admsci8030031

Indarti N. & Langenberg, M. 2004. *Factors Affecting Business Success among SMEs; Empirical Evidence from Indonesia.* European Summer University 2004. University of Twente Enschede, Netherlands. Sept 19-21st

Jensen, M.B. 2008. *Planning of online and offline B2B promotion with conjoint analysis.* Journal of Targeting, Measurement and Analysis for Marketing. 16(3) : 203-213.

Kohli, A. K., & Jaworski, B. J. (1990). *Market Orientation : The*. *54*(April), 1–18.

Pelham, A. M., & Wilson, D. T. (1995). A Longitudinal Study of the Impact of Market Structure, Firm Structure, Strategy, and Market Orientation Culture on Dimensions of Small-Firm Performance. *Journal of the Academy of Marketing Science*, *24*(1), 27–43. https://doi.org/10.1177/009207039602400103

Poulsen, A. (2020). A Post Publication Review of "The impact of telehealth technology on user perception of wellbeing and social functioning, and the implications for service providers." *Australasian Journal of Information Systems*, *24*(1), 90–109. https://doi.org/10.3127/ajis.v24i0.2769

Sudari, S. A., Tarofder, A. K., Khatibi, A., & Tham, J. (2019). Measuring the critical effect of marketing mix on customer loyalty through customer satisfaction in food and beverage products. *Management Science Letters*, *9*(9), 1385–1396. https://doi.org/10.5267/j.msl.2019.5.012

Taylor, P., Rezaei, J., Ortt, R., & Trott, P. (2014). *How SMEs can benefit from supply chain partnerships*. *December*, 37–41. https://doi.org/10.1080/00207543.2014.952793

Terje I. Vaaland Morten Heide, (2007),"Can the SME survive the supply chain challenges?", Supply Chain Management: An International Journal, Vol. 12 Iss 1 pp. 20 - 31

Thakkar, J., Kanda, A., & Deshmukh, S. G. (2009). Supply chain management for SMEs: A research introduction. *Management Research News*, *32*(10), 970–993. https://doi.org/10.1108/01409170910994178

Umar, A., Che Omar, C. M. Z., Hamzah, M. S. G., & Hashim, A. (2018). The Mediating Effect of Innovation on Entrepreneurial Competencies and Business Success in Malaysian SMEs. *International Business Research*, *11*(8), 142. https://doi.org/10.5539/ibr.v11n8p142

IoT-BASED LONG COVID DEVICE & MONITORING SYSTEM

TS.KHAIRUL FAHZAN BIN SALLEH
Politeknik Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah, skhairul@psa.edu.my

AININ SOFIYA IDAYU BINTI HAZUWAIMI
Politeknik Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah, ainindsofiyya02@gmail.com

ABSTRACT

IoT-based health monitoring solutions have the potential to be extremely valuable for COVID-19 patients throughout the epidemic. This research provides an IoT-based system for real-time health monitoring that employs measured values of a patient's body temperature, pulse rate, and oxygen saturation, which are the most significant critical care indicators. The device has a liquid crystal display (LCD) that shows the current temperature, heart rate, and oxygen saturation level, and it can be readily synced with a mobile app for quick access. Among the commercially available Arduino boards are the Uno, Due, Mega, and Leonardo. The Arduino Uno features 20 I/O pins, 14 digital and 6 Analogue. The Arduino Due is equipped with 54 digital I/O pins, 12 analogue I/O pins, and two analogue output pins. The Arduino Mega has 54 digital I/O pins, 16 analogue inputs, and no output pins. The Arduino Leonardo has 20 digital I/O pins, 12 analogue input pins, and no output pins. Because of its pin configuration, I chose the Arduino Uno as the system's main controller. It is a well-known open-source microcontroller board based on the ATmega328p. The proposed Internet of Things technique is based on an Arduino Uno system and has been tested and validated on five human testers. To diagnose patients remotely, the user must pair the device with their phone and use the apps. The data will be saved in the Apps. The system's results are promising: the data it collects is stored at lightning speed. The system's results are determined to be accurate when compared to other commercially available equipment. During the COVID-19 epidemic, IoT-based solutions might be extremely useful in saving lives. IoT-based collected real-time GPS assists in automatically alerting the patient to reduce risk factors. Wearable IoT devices are attached to the human body and networked with edge nodes to analyse data and make health-related decisions. This system leverages the wearable IoT sensor, cloud, and web layers to examine the patient’s health condition remotely. The first layer gathers patient health information, which is then transferred to the second layer, which stores it in the cloud. The network analyses health data and notifies patients, allowing users to act quickly.

Keywords: pulse rate, temperature, thingspeak, LCD

INTRODUCTION

Remotely monitoring a patient's state is a key issue that must be solved. Remote health management systems are methods, procedures, techniques, and facilities that enable doctors or other medical professionals to consult with, diagnose, and treat patients from a distance. The major purpose of continuous health monitoring is to deliver timely medical care through the use of telecommunications technology. The mysterious ways in which Covid-19 influences the body appear to encourage strangers. Several individuals' symptoms completely disappear until they suddenly relapse within a few hours, which happens regularly. Other people recovered and tested "negative," but then tested "positive." IoT-based health monitoring technologies have the potential to be extremely beneficial for COVID-19 patients throughout the outbreak. This research provides an IoT-based system for real-time health monitoring that uses measured values of a patient's body temperature, pulse rate, and oxygen saturation, which are the most significant critical care metrics.

When we look in the official website of the Malaysian government for data and views on COVID-19, individuals the quarantine at home is still high where if we do not get a device and system that can control the condition of patients at risk of not getting immediate treatment when an emergency especially the elderly and low immunity. In addition, a person who has not taken the vaccine and has taken the vaccine is still at risk of getting covid-19 infection unknowingly due to different levels of immunity and some individuals have not taken the vaccine fully according to the recommendations recommended by the Ministry of Health Malaysia to the people either get early signs through mild to more serious symptoms. At the same time, there are still people who do not care about health despite experiencing symptoms such as a fasting person experiencing extreme fatigue but unknowingly infected for not doing RTK Antigen (RTK-Ag) and Reverse Transcription- Polymerase Chain Reaction (RT-PCR) while those closest to him also experience other symptoms such as fever, sore throat, cough and cold while at home or dormitory.

Plus, as a person becomes older, it becomes increasingly important to get regular medical health checks. Because getting frequent health check-up visits may be time-consuming and difficult for most people, IoT-based arrangements might be advantageous to individuals for routine health check-ups. IoT technology has evolved into a critical invention with countless applications. It refers to any system of physical devices that acquire and share data through wireless networks without the need for human intervention.

Various sorts of instruments have recently been employed to measure these variables. In most countries, for example, a fingertip pulse oximeter, which measures SpO2 and pulse rate, is commercially accessible. The deluxe portable pulse oximeter, which can monitor SpO2 and heart rate, is also commercially available; however, it costs around RM90.00. A wrist-worn pulse oximeter that measures SpO2 and heart rate is available over the counter. This gadget, like the others described, lacks body temperature measuring capabilities. The wrist-worn pulse oximeter is pricey, costing RM189.00. There are both analogue and digital thermometers on the market right now, but the most of them are rather pricey. The gadgets described previously are not IoT-based. Some of them display values, but getting measurements from various devices is cumbersome. As a result, obtaining updates

from all patients at once is challenging for a doctor in Malaysia. Rapid monitoring of COVID-19 patients with significant symptoms is in high demand.

LITERATURE REVIEW

IoT-Based Smart Health Monitoring System for COVID-19 Patients

This approach can help those who have a fever, low oxygen saturation, or a pulse rate that is rising or falling. A person's pulse rate is influenced by their age, body size, heart health, and mental stability. The oxygen saturation and pulse rate are connected because as a patient's oxygen level lowers, their pulse rate drops as well. A smart healthcare system based on the Internet of Things (IoT) is a real-time patient monitoring technology that has considerably aided the healthcare industry. Smart healthcare gadgets based on IoT have recently piqued the curiosity of researchers. The literature reviewed examines the development of smart healthcare monitoring systems in an IoT context. In this study, we used an Android-based pulse-monitoring system comprising a temperature sensor, a SpO2 sensor, and a heart rate sensor. The SpO2 measuring sensor was not used, and the data collected was uploaded to the internet. Temperature, SpO2, and pulse rate were not included in a suggested IoT-based long function monitoring system for asthma patients. The current trend in health monitoring systems is toward portable personal devices rather than hospitals, with Arduino, Android, and microcontroller-based heart rate monitoring systems being suggested. This work demonstrates how consumer technology, like as heart rate monitors, can be used for medical research and diagnostics in addition to sporting applications. Our group's goal was to create a simple, accurate, and low-cost system that would use a few pieces of data from a heart rate monitor and process them on a smartphone to I provide detailed test reports about the user's health state; (ii) store report records; (iii) generate emergency calls or SMSs; and (iv) connect to a remote telemedicine portal to relay the data to an online database. However, there is no real-world testing data available. In this system, the patient's pulse rate was measured using a pulse rate sensor, and the data was processed using Arduino. The patient's pulse rate was measured using a pulse rate sensor in this system, and the data were analysed using Arduino. The measured data was sent to the Android application. The experiment used a limited number of sensors.

IOT COVID-19 Portable Health Monitoring System using Raspberry Pi, Node-Red and ThingSpeak

Patient health monitoring can be viewed as clinical supervision because the major goal of this system is to observe the patients' health state. It may also display the information on the screen, making it easier for doctors to detect any irregularities in the patient's condition. However, during this unanticipated COVID-19 pandemic, a considerable adjustment in monitoring system is required, particularly for remote monitoring capability system. The COVID-19 virus can spread through a droplet of saliva or when an infected person sneezes or coughs. To prevent transmission, keep your distance from somebody who may already be afflicted. The majority of hospitals in the worst-affected countries have been overloaded by the amount of patients, and some have even hit their capacity limits as a result of the pandemic. As a result, those in stages 2 and 3 are isolated at home. Furthermore, individuals who regularly get their routine check-ups may be delayed. These people require a health monitoring gadget that can transmit data to healthcare providers. The Internet of Things (IoT) is a network of physical objects

that may be linked to other devices such as sensors and other technology, as well as software. This is required to connect, transfer, and exchange data with other systems through the Internet without the need for human interaction. The term 'thing' refers to a device that may be connected to any sensors in order to alert for any difficulties that occur by gathering and sharing data. The Internet of Things is changing our way of life, from how we react to how we behave. The Internet of Things (IoT) is a massive network capable of linking things. Physical devices with network connectivity that are embedded with sensors and network connectivity are used to collect and exchange data. In the most basic terms, it converts everyday objects into smart devices capable of transferring data and executing processes without the need for manual intervention from a user. The levels of IOT Internet of things can be divided into five categories. They each have their own set of tasks and functions. First, there is the Perception Layer, which is responsible for data collection and transmission to higher layers. Second, the Network Layer: This is a communication layer that secures data. Its primary role is data transport between the lowest and top layers. Following that is the Middleware Layer, which is where data is stored. It is also capable of handling service management. Another layer is the Application Layer, which is responsible for providing all types of services related to the respective field. Furthermore, the Business Layer: Analysis can be performed on this layer. This is where additional data actions can be planned and guided.

Using Metaheuristics Convolute Networks from IoT-Based Wearable Device Health Data

An IoT-based system presented in this work can employ critical-care parameters such as body temperature, heart rate, and oxygen saturation in real time. A liquid crystal display (LCD) coupled to a mobile application allows for real-time monitoring of temperature, heart rate, and oxygen saturation levels. The healthcare system employs several IoT components, such as a microcontroller, actuators, sensors, and cloud-enabled systems, to collect patients' health data from home rather than having them visit the hospital. The IoT-health monitoring mechanism examines physiological data and COVID-19 symptoms transmitted to the health centre via the Application Peripheral Interface (API). The API is the database that is used to assess disease infection levels. In addition, the IoT sensor computes geographical information, which aids in informing relatives when self-quarantined individuals exhibit COVID-19 symptoms. The system is constructed in three layers: IoT, cloud, and mobile. Each layer serves a specific role in monitoring COVID-19 patients using recordings. The major purpose of the health monitoring system is to alert people and healthcare providers about infected individuals in a variety of locations and environments. To process the received signal information, the Mel-frequency Cepstral Coefficients (MFCC) feature extraction technique is applied. The MFCC-derived properties are fed into a neural network that detects the patient's health status. The features are extracted using 24 cepstral coefficients and 0.02 frame length. In this scenario, the database is employed to retain the gathered healthcare information and obtain specifics for further medical analysis.

IOT Based Handheld Smart Health Monitoring System for Covid 19

The circuit diagram provides a fundamental understanding of the system's circuit arrangement. Encoding for the system is done with an Arduino-Uno microcontroller software that records data from sensors and is also used to programme Node MCU modules to connect to Wi-Fi and deliver data. The PHP server side script is also used in

the project to handle data sent by the Node MCU. Finally, HTML, CSS, and JavaScript are used for website front end development. Because the project appears to be complex in nature, architectural defective components, both software and hardware, have been developed to gain a deeper knowledge of the system architecture. It has thus been divided into six modules, ranging from the hardware component [Sensors-Arduino-Wifi Module (Node MCU)] to the software component [Server side PHP scripting-Database-Website]. As a result, the architectural module diagram simply displays how the system performs as a whole by depicting the system's workflow from the beginning, when sensors record data, to the very end, when the system ends. The data can be viewed on the designated webpage. The following modules perform the following functions: separate modules following the event cycle for optimal system operation Sensor reading module: It mostly consists of complicated sensors such as the MAX30100 and MLX90614 that are capable of capturing various vitals of the user levels such as heart rate, temperature, and SpO2, which are then relayed to the microcontroller. The Arduino UNO microcontroller acts as the system's brain, collecting all data and delivering it to the Wi-Fi module. The Node MCU version 1.0 is in charge of retrieving data from the microcontroller and transferring it to a dedicated cloud server with each reading. A server module is a group of dedicated PHP scripts that communicate with the Wi-Fi module, capturing data and storing it for later use. Database module: This module essentially comprises of a specially designed database that is used to store the data received from the module so that various operations and analyses may be performed on it. Website module: Serves as the project's front-end component, boasting not just an API integration for displaying COVID-19 information, but also displaying sensor readings as well as WHO standards.

Wearable Sensors for COVID-19: A Call to Action to Harness Our Digital Infrastructure for Remote Patient Monitoring and Virtual Assessments

Most recovery and return of "normal" daily life tactics depend around testing, namely identifying who is currently sick and who has produced antibodies against the virus, indicating a likely recovery. Any test has the potential to provide false positive or false negative results. Furthermore, SARS-CoV-2 exhibits considerable cross-reactivity with four other coronaviruses, including those associated with the common cold. In the laboratory, polymerase chain reaction (PCR)-based assays are exceedingly sensitive and specific; nevertheless, high prices and limited availability make these tests difficult to satisfy public health demands. Time is of the essence during a pandemic, and researchers must create novel approaches to improve disease diagnosis and disease progression tracking. We believe that examining systemic infection precursors with innovative assays in clinical trials has the potential to leverage advances in remote patient monitoring technology to aid in early sickness detection and monitoring. Wearable sensor data could warn doctors and patients about a possible SARS-CoV-2 infection before symptoms escalate. COVID-19, like other viral infections, causes a multitude of physiological changes that can be monitored with wearable sensors. Many heart-rhythm parameters, such as heart rate (HR), heart rate variability (HRV), resting heart rate (RHR), and respiration rate (RR), are already captured by wearable devices such as the Apple Watch, WHOOP Strap, and Fitbit, and could serve as potential indications of COVID-19 infection. Changes in electrocardiogram (ECG) waveforms may also reveal information about a disease. Because these metrics combine several variables, they should have a larger aggregate signal to noise ratio (SNR) than individual raw

signals alone, and thus a higher predictive value. Because these metrics combine several variables, they should have a larger aggregate signal to noise ratio (SNR) than individual raw signals alone, and thus a higher predictive value. Furthermore, we hypothesise that wearable devices, once validated through rigorous longitudinal randomised controlled trials, can reduce invasive metrics generated from arterial blood gas procedures (designed to assess how well the lungs transfer oxygen into the blood) or cardiac troponins (indicative of myocardial injury). As a result of the advancement of integrated sensor technology, precise remote assessment of multiple physiologic indicators, many of which are therapeutically beneficial in monitoring disease progression in a viral infection, is now possible. This approach has a wide range of uses; it might be used to help identify a person under home quarantine who requires additional care, or it could be used to detect a community where an emergent outbreak is imminent and requires immediate intervention. As a result, clinical workers such as critical care nurses use early warning system signs to identify whether patients are at risk for additional complications related to their care.

IoT Technologies for Tackling COVID-19 in Malaysia and Worldwide using Smart Thermal Detection

This Internet of Things technology is based on thermal cameras, which are sensitive to radiations in the Infra-Red (IR) part of the electromagnetic spectrum but not visible light. This feature renders it insensitive to visible light in ambient lighting circumstances such as intensity, saturation, or light direction. There are various digital cameras on the market today, some of which feature detection capabilities that go beyond the visible RGB colour spectrum. Thermal cameras, for example, operate in the infrared thermal wavelength region (8–14 m). The band detected by these cameras is known as thermal infrared emission. This device detects fever in passing human bodies by relating the strength of an object's thermal IR radiation emissions to its temperature, which can be displayed on a monitoring screen or linked to an automatic warning system when temperatures surpass the threshold. A thermal camera has a germanium lens that records the infrared radiation created by the scene's objects or features to a thermal sensor known as an infrared focal plane array. Thermal imaging sensors are developed in such a way that pixels are miniature thermal infrared emissions detecting devices constructed of thermal infrared radiation sensitive materials. Thermal cameras can use this technology to detect how thermal radiations are distributed in the scenes they shoot as thermal images. Countries that have established major protective measures, such as tracking and contact tracing using IoT technologies, have shown that COVID-19 spread can be reduced. With the WHO recommending workplace temperature screening, one strategy implemented in Malaysia is the use of non-contact infrared thermometers in all workplaces to detect cases of high body temperature as an overlapping symptom with COVID-19. This statistic is regarded as crucial in the operation of critical business locations such as factories, some residential structures, and critical companies and infrastructure. Telekom Malaysia Berhad (TM), based in Kuala Lumpur, has introduced an Internet of Things (IoT)-based smart solution to aid in the early detection of thermal abnormalities through its Research & Development division (TM R&D). Early Warning, Alert, and Response, or "EWAR," is a novel system created by TM's research and development division that can measure people's body temperatures in public locations. Body temperature testing is considered a key physiological sign; it is also considered an important symptom in the diagnosis of many previous influenza-like outbreaks, offering useful medical diagnostic information. As a result, IoT technology

permitted the use of remote monitoring stations to monitor exceedingly dangerous and remote environments. Flying IoT-based Unmanned Aerial Vehicles (UAVs) are an example of video surveillance acquired by drones that can be used to detect any suspicious activity among crowds. Flying above the affected areas while streaming recorded data to a cloud-based server via an onboard integrated transmission device via high-speed networks access.

METHODOLOGY

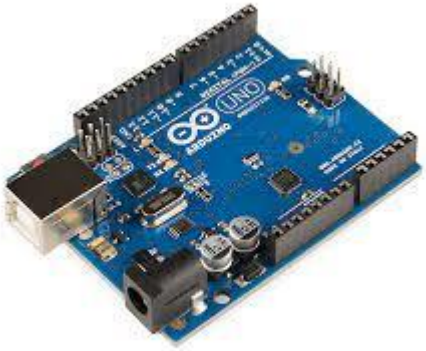

ATMEGA BASED MICROCONTROLLER (ARDUINO UNO)

The Arduino Uno, Due, Mega, and Leonardo are among the commercially available Arduino boards. The Arduino Uno has 20 I/O pins, 14 of which are digital and 6 of which are analogue. The Arduino Due has 54 digital I/O pins, 12 analogue I/O pins, and two analogue output pins. There are 54 digital I/O pins, 16 analogue inputs, and no output pins on the Arduino Mega. The Arduino Leonardo has 20 digital I/O pins, 12 analogue input pins, and no output pins. I chose the Arduino Uno to build the system since its pin configuration matches our needs and serves as the system's main controller. It is a popular open-source microcontroller board that is based on the ATmega328p. The Arduino IDE can be used to program this microcontroller. It is crucial in this system because it acts as a bridge between the sensors and the other IoT devices.

PULSE SENSOR HEART RATE

The pulse sensor beams light through the skin and uses a photodetector to measure the reflection. Photoplethysmogram is a way of detecting pulses using light. The sensor's operation is divided into two parts: heart rate measurement and blood oxygen level measurement. The oxygen in hemoglobin has a unique property in that it can absorb a certain quantity of green light. The more oxygen in the blood, the redder the blood, which improves light absorption and decreases reflection. The amount of reflected light fluctuates as blood flows through the veins in the finger, resulting in an oscillating waveform. And by measuring this wave, the heartbeat may be calculated. The amplitude of the signal coming out of the sensor is very small and noisy, so it is processed via a low pass filter before being amplified by the opamp and read by the Arduino.

WIFI MODULE ESP8266 ESP-01

The ESP8266 WiFi Module is a self-contained SOC with an inbuilt TCP/IP protocol stack that can provide WiFi network access to any microcontroller. The ESP8266 may host applications or offload entire Wi-Fi networking tasks from another application processor. The ESP8266 ESP-01 is a Wi-Fi module that provides access to a Wi-Fi network to microcontrollers. Because the ESP-01 functions as a little computer, it is a self-contained SOC (System On a Chip) that does not require a microcontroller to operate inputs and outputs as an Arduino would. Depending on the ESP8266 version, up to 9 GPIOs are available (General Purpose Input Output). Thus, similar to how the Wi-Fi shield provides internet connectivity to the Arduino, the ESP8266 may be programmed to not only have access to a Wi-Fi network, but also to serve as a microcontroller. As a result, the ESP8266 is quite adaptable, and it can help me save money and space in my projects.

LM35 TEMPERATURE SENSOR

The LM35 is an integrated circuit sensor that measures temperature and produces an electrical output proportional to the temperature (in degrees Celsius). It can measure temperature more precisely than a thermistor. The output voltage of the LM35 is related to the temperature in degrees Celsius. This sensor is relatively precise, and its rugged design makes it ideal for a wide range of climatic situations. Furthermore, no external components are required to calibrate this circuit, and it has a typical accuracy of 0.5°C at ambient temperature and 1°C for the whole 55°C to +155°C temperature range. It has an operational voltage range of 4V to 30V and uses 60-uA current when in use, making it ideal for battery-powered applications.

LCD

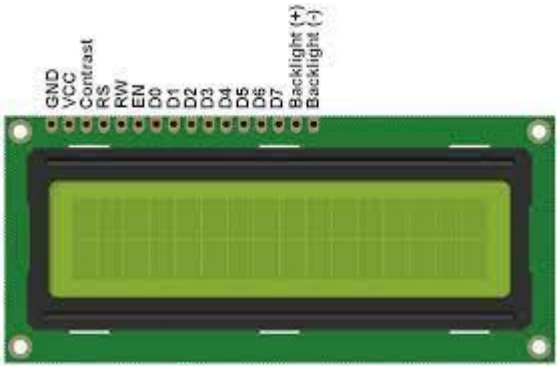

Liquid-crystal display (LCD) technology is widely utilised in electronic displays. It is distinguished by the utilisation of liquid-filled crystals to generate images, as the name implies. LCDs are particularly good for this purpose due to their light-modulating characteristics. The light used to make the images is not always produced by the liquid crystals. Instead, they "promote" light generated by a separate device (backlight). While LCD displays come in a variety of layouts, the majority of them are built in the same fundamental way. They generate images by employing liquid crystals. The liquid crystals are incorporated in the display screen and are illuminated by some type of backlight. A 16x2 LCD can display 16 characters per line and has two such lines. Each character is presented in a 5x7 pixel matrix on this LCD. The intelligent alphanumeric dot matrix display has a resolution of 16 x 2 and can display 224 distinct letters and symbols.

BLOCK DIAGRAM

Pulse sensor/Temperature

Fingertips

Processing unit

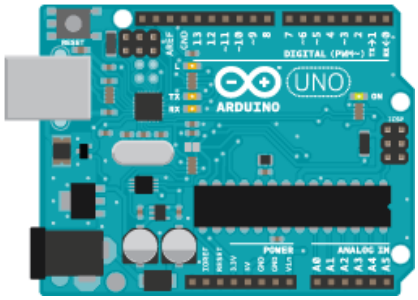

Arduino UNO (Microcontroller)

5.0 RESULT AND ANALYSIS

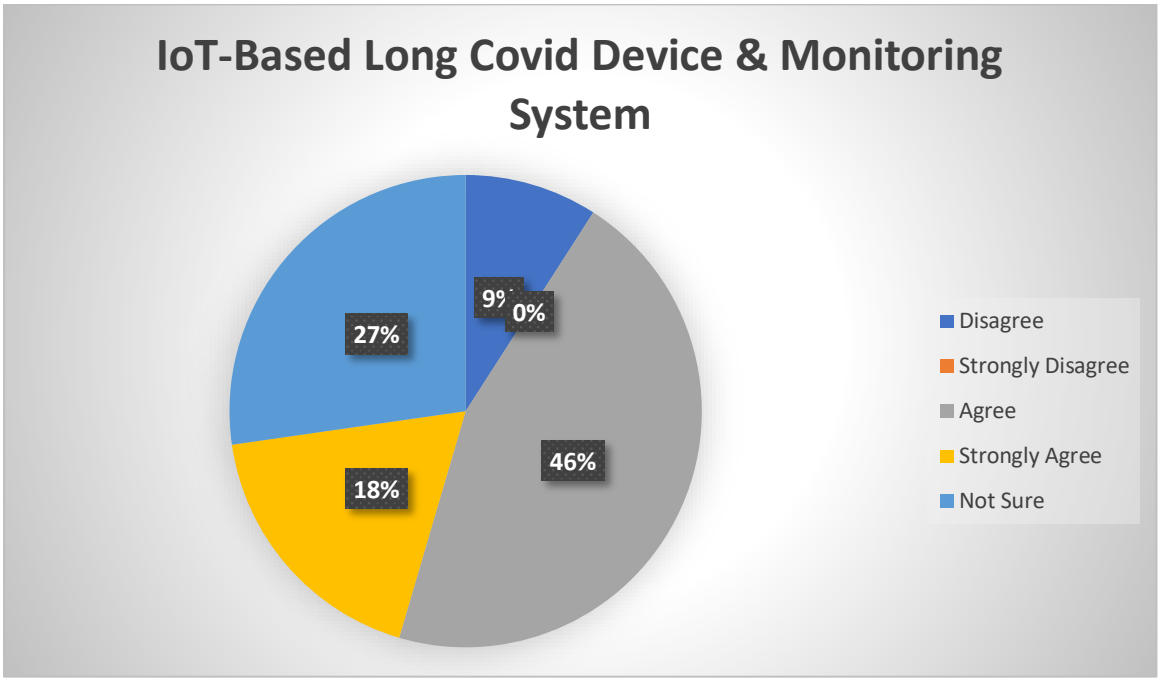

Figure 1: Respondence views on the innovation of IoT-Based Long Covid Device & Monitoring System

Self-identified professional stage of respondents who completed the feedback form. Figure 1 depicts the analysis of 30 randomly chosen respondents. According to the graph above, 46% of respondents agreed with the usefulness of IoT-Based Long Covid Device & Monitoring System. While 18% of respondents highly agree, 27% are unsure about building IoT-Based Long Covid Device & Monitoring System. Only 9% of people disagree, while 0% strongly disagree. This indicates that the efficiency of this IoT-Based Long Covid Device & Monitoring System is excellent.

CONCLUSION

At the end of this project, there are some advancements that can be seen via something like measuring. When making something, one of the most critical factors to consider is measurement.

The goal of this project is to highlight convenience and precision in the measurement process without the need of outdated measuring gear. It can help with many conditions in the measurement process and has a positive effect and impact on the user who uses it.

REFERENCE

[1] Mohammad Monirujjaman Khan, Safia Mehnaz and Sami Bourouis "IoT-Based Smart Health Monitoring System For COVID-19 Patients" Department of Electrical and Computer Engineering Taif University, P.O.

Box 11099, Taif 21944, Saudi Arabia. Computational and Mathematical Methods in Medicine Volume 2021, Article ID 8591036, 11 pages

[2] Ali Saadon Al-Ogaili, Ameer Alhasan, Marayati Binti Marsadek "IoT Technologies for Tackling COVID-19 in Malaysia and Worldwide: Challenges, Recommendations, and Proposed Framework" Institute of Power Engineering (IPE), Universiti Tenaga Nasional, CMC, 2021, vol.66, no.2 2159

[3] Maksudur Rahman, Md. Mohsin Kabir, M. F. Mridha "IoT based Health Monitoring & Automated Predictive System to Confront COVID-19" Department of Computer Science and Engineering Daffodil International University Dhaka, Bangladesh 2020 IEEE | DOI: 10.1109/ HONET 50430.2020.9322811

[4] Mustafa Musa Jaber, Thamer Alameri, Mohammed Hasan Ali "Remotely Monitoring COVID-19 Patient Health Condition Using Metaheuristics Convolute Networks from IoT- Based Wearable Device Health Data" Department of Computer Science, Dijlah University College, Iraq. Journals, Sensor, Vol 22

[5] Seshadri DR, Davies EV, Harlow ER, Hsu JJ, Knighton SC, Walker TA, Voos JE and Drummond CK (2020) Wearable Sensors for COVID-19: A Call to Action to Harness Our Digital Infrastructure for Remote Patient Monitoring and Virtual Assessments. Front. Digit. Health 2:8.doi:10.3389/fdgth.2020.00008

[6] Bennet Praba, Anuj Kakar, Anushri Sharma "IoT Based Handheld Smart Health Monitoring System for COVID-19" Department of Computer Science and Engineering, SRM Institute of Science and Technology, Chennai, India Sys Rev Pharm 2021; Vol 12(5): 239-242 A multifaceted review journal in the field of pharmacy

[7] Blood Oxygen & Heart Rate Monitor with MAX30100 & Arduino, Arduino Project, May 10,2020[8] N. B. Kamarozaman and A. H. Awang, "IOT COVID-19 Portable Health Monitoring System using Raspberry Pi, Node-Red and ThingSpeak," 2021 IEEE Symposium on Wireless Technology & Applications (ISWTA), 2021, pp. 107-112, doi: 10.1109/ISWTA52208.2021.9587444.

[9] The official Malaysia government website for data and insights on COVID-19. Ministry Of Health Malaysia. Open data: Ministry of Health Malaysia, COVID-19 Immunisation Task Force. A collaboration between MoH Malaysia and the open data community.

AİR MONİTORİNG DEVİCE FOR COVİD 19 WİTH IOT

TS.KHAIRUL FAHZAN BIN SALLEH

Politeknik Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah, Shah Alam,Malaysia, Skhairul@psa.edu.my

NUR NADHIRAH BINTI HISHAM

Politeknik Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah, Shah Alam,Malaysia, nadhirahhisham27@gmail.com

ABSTRACT

This study focuses on a simple and quick method of how to detect places that have the potential to spread covid 19 through the air by using temperature, humidity and gas sensors. Therefore, people will be alert and careful with the environment. This tool is for home quarantine. Users need to connect the device to the phone and use the Blynk Apps to know the temperature, humidity and gas values whether gas is detected or not. Users can check the temperature, humidity and gas to check whether the area is still active with the covid 19 virus or not. The virus will be inactive when the temperature (21-23) ℃, humidity (40-60)RH and gas is not detected. Users can check the status of the quarantine area whether it is very good, bad or very bad based on the situation. The method is to look at the light on the application. The application will show a light blue led (very good) when the temperature is above 21, the humidity is above 40 and gas is not detected. The application will show a light yellow led (bad) when it has 3 situations. First condition temperature 21 above, humidity 39 below and no gas detected. The second condition is temperature 20 below, humidity 40 above and gas is not detected. Third situation temperature 21 above, humidity 40 above and gas detected. The app will show the led turn red (very bad) when it has 4 situations. The first condition is temperature is 20 and below, humidity is 39 and below and gas is detected. Second condition temperature 20 below, humidity 39 below and gas not detected. The third condition is temperature is 20 and below, humidity is 40 and above and gas is detected. The fourth condition is temperature is 21 and above, humidity is 39 and below and gas is detected. If the status is very good, then the area is safe, if the status is bad, then it must be careful with the area and if the status of the area is very bad, then the area still has an active covid virus.

Keywords: Temperature, humidity, gas and Blynk.

INTRODUCTION

Most people infected with the virus will experience mild to moderate respiratory illness and recover without requiring special treatment. However, some will become seriously ill and require medical attention. Older people and those with underlying medical conditions like cardiovascular disease, diabetes, chronic respiratory disease, or cancer are more likely to develop serious illness. Anyone can get sick with COVID-19 and become seriously ill or die at any age. The virus can spread from an infected person's mouth or nose in small liquid particles when they cough, sneeze, speak, sing or breathe. These particles range from larger respiratory droplets to smaller aerosols. It is important to practice respiratory etiquette, for example by coughing into a flexed elbow, and to stay home and self-isolate until you recover if you feel unwell.

There are two types of methods to treat people infected with covid 19. The first is quarantine at home and the second is going to a government hospital.

For those who need to be sent to government hospitals who are infected with covid in stages 3,4 and 5. People who are infected with covid in stages 3,4 and 5 are usually people suffering from severe pain such as shortness of breath, decreased heart rate and others. But for those who are infected with covid 19 in stage 1 and 2. people who are infected with covid in stage 1 and 2 are usually people, get mild symptoms like loss of sense of taste, headache and others.

Most Malaysians are infected with covid 19 in stages 1 and 2 due to vaccination. from research 97.7% of people get the vaccine. Of the research 96.34% were infected with covid 19 in stages 1 and 2. Starting on 1/4/2022 malaysia moved into the endemic phase. so most people infected with covid just quarantine at home and update about their health through my sejahtera app.

Although many are infected with covid 19 at stage 1 and 2, but people can not take it easy, people must constantly monitor their health. Covid 19 is so dangerous that it can be fatal. Covid 19 can spread rapidly through the air. So it must make sure covid 19 is not there, you can claim you are not infected with covid 19. Covid 19 is serious and so you must take it seriously. It has cases of people infected with covid 19 in stages 1 and 2 die.

To ensure you are not infected 19 you cannot check through PCR and RTK as you have already been quarantined within 10 days as directed by the government. PCR and RTK will assume you are still infected with covid 19. So there is a method of detecting covid 19 through the air. But it must sense where people are quarantined. If the temperature rises, the humidity decreases and an increase in gas can spread the virus quickly. Therefore you will assume there is covid 19. if there is not you will assume there is no covid 19.

LITERATURE REVIEW

This chapter expands on the literature reviews that provide information tailored to the project's goals. The pertinent data and other characteristics were compiled as shown below.

(IoT Technologies during and Beyond COVID-19: A Comprehensive Review)

Mohamed Yousif *et al*[1]. This article provides, examines, and analyses IoT-inspired pandemic solutions in various industries, difficulties, and prospects outside of the pandemic.A smart network for health management systems is made possible by the enormous number of networked devices utilised by the IoT that can track and warn different sorts of disease.Without requiring human involvement, patient information is gathered, which may be useful in decision-making processes.Numerous wearable, lightweight IoT devices might be utilised to reduce the spread of infectious diseases like COVID-19 and enhance healthcare services.IoT devices make it simple to keep track of some symptoms. The gadget may alert the user and the nearby health agency if viral symptoms are found. IoT may also function as a mapping network that displays areas with a high density of people or areas where there are more instances and a higher risk of infection. This can enhance the performance of the health department's intervention to identify and save people in dire situations (for example, when the patient cannot contact the health department at the appropriate time due to symptoms) and share data with other departments to develop a faster cure and keep civilians safe.People who find it challenging to get to or access healthcare institutions. Through the use IOT of fever screening to identify some of the virus' symptoms, social isolation is enforced to stop the spread of the disease, and IoT technology is used to manage remote health monitoring, pollution and air quality management, occupancy control, and smart parking. Fever screening eliminates the need for interpersonal interaction and enables the identification of several targets. The first line of protection against the virus is pre-screening of workers, emergency evacuation, or patients. Although this does not ensure viral detection, it can be used to assess whether the person may be exhibiting signs of the virus. Subsequent examinations are then performed for a definitive confirmation.Most COVID-19 issues can be overcome through IoT. At the alerting level, IoT may warn users if, for instance, there are a lot of people in a certain location, there are cases there, or there will be a lockdown. The levels of warning and punishment interact. For instance, warnings might be given to visitors from other cities not to leave their homes for 14 days, and if they do, penalties could be imposed.These systems can stop the virus's transmission and keep the pandemic under control. However, when the level of involvement rises, the user's privacy and security are impacted by the need for additional personal information and permits (or consent). Data access for improved services and user privacy protection are at odds with one another. Individuals are at danger because of the volume of data acquired from IoT devices since profiling, tracing, and unlawful processing, which might be illegal, can make it easier for people to be identified. A worldwide epidemic like COVID-19 can be more effectively controlled, though, if legitimate interests are considered. The government discusses security and privacy concerns related to coronavirus diagnosis and prognosis.IoT-inspired solutions provide wider utilisation at a lower cost and quicker illness identification during the pandemic. IoT can be useful in these difficult times. the elderly need assistance since they are more susceptible to the illness than other age groups. They are increasingly common because of the rise in life expectancy. IoT wearables like the Apple smart health watch and the Omron blood pressure monitor that can take biometric readings and track activity can assist in continuously monitoring their health remotely. Grand care is an excellent tool for connecting older folks with loved ones and would be perfect for home monitoring.Eight machine learning techniques were suggested by a research to quickly identify probable COVID patients. Five of these algorithms have a case identification accuracy of higher than 90%.

(Internet of Things for Current COVID-19 and Future Pandemics: an Exploratory Study)

Mohammad Nasajpour *et al*[2]. Since early 2020, the globe has been battling the new severe respiratory syndrome coronavirus 2 pandemic by attempting to stop the virus's uncontrollable spread and create a vaccine. There is a strong demand for global surveillance of individuals with symptomatic and asymptomatic COVID-19 infection as most efforts to identify a therapy or restrict the spread of the COVID-19 have not yet shown satisfactory results.IoT technology has drawn a lot of attention in recent years in the healthcare industry, where it is crucial in various stages of infectious illnesses.In the present pandemic, it is crucial for patients to be linked with and followed by their doctors pro-actively in different phases of COVID-19 because to the high contingency of COVID-19. In this study, we examine the role of IoT technology in the early diagnosis, quarantine period, and post-recovery stages of COVID-19.Due to COVID-19's high rate of contagiousness, where even an asymptomatic patient can readily transfer the virus to others, earlier detection is crucial during the first phase of the illness, known as early diagnosis.The more quickly the illness is diagnosed, the more effectively the virus may be contained and the patient can receive the right care. By gathering data from patients, IoT devices might hasten the diagnostic process. This may be done by obtaining samples from questionable instances, using various instruments to measure body temperatures, etc. After the patient has been identified with COVID-19 and should be confined for the duration of therapy, the second phase of this illness, known as quarantine time, is crucial. IoT devices in this stage can remotely monitor patients' treatments and authorities' directives to stay at home. They can clean places without interacting with people. These sorts include the use of tracking wearing bands, cleaning tools, etc. as examples.Most people with mild symptoms may heal at home without receiving medical attention, according to the Centres for Disease Control and Prevention (CDC), but there is no assurance that they won't become reinfected once they get well.Reinfection may occur with various COVID-19 symptoms.The likelihood of resurfacing symptoms and probable infectiousness with regard to these potential reinfections in the post-recovery phase can be significant. To stop such from happening, social distancing should be enforced by deploying IoT devices, such as bands and crowd monitoring devices, to track individuals and make sure the right distance is maintained. In conclusion, IoT technology has demonstrated its value in supporting patients, healthcare professionals, and authorities throughout the COVID-19 epidemic. In this part, we provide a quick overview of the different Internet of Things (IoT) tools and applications, including as wearables, drones, robots, IoT buttons, and smartphone apps, which are mostly used as the front line of defence against COVID-19.

(Early Detection and Assessment of Covid-19)

Hafiz Abdul Sattar Hashmi *et al*[3]. The Hashmi-Asif Covid-19 Formula was created using data that was gathered and conformed to the most prevalent and accessible symptoms that might influence an early diagnosis of Covid-19 or, in the absence of them, could delay diagnosis or lead to misdiagnosis. The significant distinguishing clinical characteristics, signs, and symptoms were arranged in a table to provide an overview of the primary symptoms that are encountered most frequently. Clinical characteristics and blood biomarkers were used to classify data on the frequency of symptoms in connection to Covid-19 diagnosis. We divided the common symptoms and blood biomarkers for Covid-19 that were derived from the obtained data into two categories.Four score categories were developed. With a few minor adjustments, the Borg Scale scoring system previously reported

by Homering et al. was used to assign a score to each sign and symptom. Scores ranging from 1 to 4 were assigned to the signs and symptoms. The first tier included normal signs and symptoms, which were given a score of 1, the second tier included mild signs and symptoms, which were given a score of 2, the third tier included symptoms that were moderately present, which were given a score of 3, and the fourth tier included severe cases, which were given a score of 4.The lowest score in the first layer, indicated normal or no disease, while the highest score in the fourth tier, 39, indicated serious disease. Moderate illness scored between 23 and 33, whereas mild disease fell between 13 and 22. Variable score indicated mild, moderate, or severe illness stages. For the information gathered and summarised in Table, the minimum and maximum scores were determined and assessed. For an easy decision on whether to hold isolation and other urgent steps surrounding the early confirmation of Covid-19, all the data were calculated on the score chart to evaluate its effectiveness for recognising early common signs and symptoms. For calculating early Covid-19 common signs and symptoms for early identification and illness evaluation, a chart was created and given the name of the Hashmi-Asif Covid-19 formula. By using Pearson correlation and Spearman correlation coefficient (rho) two-tail analysis, we looked at the link between the frequency of occurrence of common signs and symptoms and instances of Covid-19 that have been identified. Chi-square test two tail with Cramer's V strength techniques were used to calculate the cumulative frequencies of each common sign and symptom. The linear regression approach was used to evaluate highly significant symptoms and indicators of connection to demonstrate apparent association. IBM SPSS Version 2.0 was used to conduct a statistical analysis.

(Ventilation Systems and COVID-19 Spread: Evidence from a Systematic Review Study)

Abdolmajid Fadaei[4].In this study, a thorough literature assessment on the connection between HVAC systems and SARS-CoV-2 dissemination was carried out. Twenty papers in all were determined to be qualified for a thorough review. Ten observational essays that looked into the relationship between HVAC systems (i.e., effectiveness and key elements) and COVID-19 spread.Investigations on inadequate ventilation, efficient ventilation, and crucial components of ventilation to avoid COVID-19 were included in eight of the 20 studies. Numerous research on temperature and humidity have shown that the ideal conditions are for the humidity to range from 40 to 60 percent and the temperature to be between 21 to 23 °C.Low RH (20%) is believed to enhance a person's vulnerability to illness, while. According to another study, RH in hospitals should range from 30 to 60 percent. According to a research, coronavirus has a lipid envelope and can survive longer in environments with lower RH (50%) than it can in higher RH (> 80%) .Additionally, it was shown that the combination of high temperatures and low humidity might produce an infectious dosage over time .Overall, the research' findings demonstrated that temperature, space, and the type of microorganisms are all related to the ideal humidity. The operating room should be 24–26°C (74.2–78.8°F), the labour room should be 26–28°C (78.8–82°F), the babies department should be about 28–28°C (70–75°F), the patients' room should be 21–24°C (70–75°F), and the bronchoscopy room should be 20–23°C (68–73°F). In the beginning, the COVID-19 pandemic was worst in places with lower temperatures. According to one study, there is a significant inverse relationship between temperature and COVID-19 attack rate.According to another study, there is a link between COVID-19 mortality and both temperature and relative humidity.Studies have shown no connection between COVID-19 distribution and

temperature, nevertheless. Another study discovered a strong correlation between COVID-19 instances and a 3°C threshold. According to the findings of one study, there isn't much proof that SARSCoV-2 spreads via aerosol transfer through HVAC systems. Additionally, there is currently no modelling studies on the virus particles scattering for COVID-19, which in the first SARS pandemic clearly indicated the possibility of SARS-CoV-1 aerosols being captured and re-diffused by HVAC. Two fundamental COVID19 control strategies were explored in three of the twenty trials that were included: efficient ventilation and social isolation.

(IoT-Q-Band: A low cost internet of things based wearable band to detect and track absconding COVID-19 quarantine subjects)

Vibhutesh Kumar Singh *et al*[5] . Most mobile applications are used to track COVID-19 positive patients. According to user evaluations of this software that established by goverment,they worried personal data such as address, nric etc. easily hacked by hackers and they use the information in the wrong direction.The most effective tracking method for locating COVID19 quarantine victims who have escaped is a visual indication based tracking approach (such as medical authority stamping on the hands with non-washable ink). However, as in every case, the evading individuals were discovered far from their quarantine site and reported by the public; an earlier warning to the authorities would have been more valuable. Thus, neither of the two described approaches appears to operate properly to find the missing individuals in time and also somehow infringes their privacy.A wearable band would be the best choice in this situation because several studies in the field of healthcare reveal that wearing a wearable gadget makes a patient more comply with prescribed medical routines and limits.As a result, we created a wearable band and mobile application that would detect and follow people who had escaped quarantine in real-time. The wearing band should only be removed when the designated quarantine time has passed. The fact that concerned medical authorities are in charge of the monitoring system and are in charge of the initial subject registration lessens the subjects' worries about privacy while also ensuring the accuracy of the data.The tracking technology delivers real-time warnings and enables the authorities to immediately identify absconding quarantine patients using GPS-based geofencing. Any disembarkation or tampering with the wearable band when a quarantine is in effect is also reported by the mobile app.We carefully considered how many parts our prototype would need because the COVID-19 outbreak and related lock-downs have impacted the worldwide supply chain for medical and technical components. We chose the wearable band's components and their method of operation with the WHO's recommended 14-day quarantine for those who have been exposed to COVID-19 positive patients in mind. This ensures that the accompanying battery will last the whole quarantine period. We also aimed to keep the cost of the device low so that it could be destroyed after use and yet be mass-produced because the reuse of tainted devices in epidemic scenarios is usually avoided. A person in quarantine wears the wearable band, which connects wirelessly to the mobile application through Bluetooth, on their hand, arm, or leg. The band's processing unit (ESP32) continuously detects if the band has been tampered with a predetermined intervals. Every two minutes after sensing, the band communicates the status (a byte of data) to the mobile application. The subject will only be registered to the IoT-Q-Band system by the relevant medical authority, which is also in charge of determining how long the quarantine will last and verifying the information. The supervisory position of authority automatically eliminates the worry that dangerous data will

enter the tracking system and protects the confidentiality of the subjects in quarantine.The GPS coordinates of the quarantine site are also kept together with the personal information throughout the registration process. The mobile application offers the following visual feedbacks: (1) whether the wearable band is functioning normally or has been tampered with; (2) whether the subject is inside a 50-meter geofence around the registered quarantine location; and (3) the amount of time still remaining in the quarantine.Through a web interface that retrieves all active cases and presents them in a legible format, a designated person may keep track of each registered quarantine case. The data flow is shown, starting with the wearable band and ending with the monitoring web interface (admin dashboard panel).For the following situations, notifications are produced using onscreen visual highlights on the web interface: (1)the wearable band has been altered or removed,(2)the patient's position is 50 metres outside the Geofence of the recorded quarantine area and (3)according to a calculation made using the timestamp of the most recent packet received, the patient data has not been updated in the previous 10 minutes.

(Detection and Tracking Contagion using IoT-Edge Technologies: Confronting COVID-19 Pandemic)

Muhammad Usman Ashraf *et al*[6]. The worldwide epidemic known as COVID 19 is developing rapidly. The deadly spread of COVID19 has made Internet of things (IoT) enabled gadgets popular. One of the key objectives of all nations is the early diagnosis of infectious individuals. Therefore, it is suggested to identify various patient symptoms by using various devices to discover suspect individuals. Additionally, a WHOOP is worn on the wrist for respiratory system detection. The suggested approach in this research primarily addresses all of the fundamental symptoms, such as fever, respiratory issues, and blood pressure.The proposed COVID 19 suspicious person surveillance system uses wearable and non-wearable devices with sensors to collect real-time data. It will be utilised to keep track of the chain of all hotspots where the COVID 19 suspected victim enters and to be aware of the medical health state. Additionally, by adopting the internet of things (IoT) architecture, the microcontroller gathers data from sensors and communicates it to the multi-Edge layer nodes, where rule base analysis is used to compare the present status of the suspected individual with specified conditions. The suitable action triggering module allows the alerts in the Android application and creates the track chain hierarchy on the web server after computing the data on edge and cloud layers. We can trace the COVID 19 suspects in this way and do our best to protect other people from them. Two sensors, an IR temperature sensor, and a pulse sensor, are part of the wearable module. Additionally, it has real-time pulse rate and body temperature calculations capabilities. According to WHO guidelines, the primary symptom of COVID 19 afflicted people is unequal changes in body temperature (fever). Additionally, we consider the user's pulse rate, which is another important indicator for identifying the COVID 19 suspicious population. Although we cannot be certain if a certain individual is impacted by the COVID 19 pandemics or not with the aid of the wearable module, at least we may identify the suspected cases and take preventative steps.As this viral illness spreads from one person to another, it is imperative to find and follow the suspected individual in order to protect the healthy.The human respiration rate and blood pressure may be detected by a non-wearable module when travelling by any mode of transportation, but notably by airline and bus.Moreover, this non-wearable module will affix to the walkthrough gate entrances at the airport or even in retail centres where big crowds of people are anticipated.Additionally, it is accessible inside buses and

aeroplanes to ensure that any suspected COVID 19 medical conditions are properly investigated and treated, if necessary.In addition to the wearable module, the non-wearable module offers the respiratory and blood pressure data of a suspected victim to confirm whether or not the patient is infected with the viral illness in accordance with WHO recommendations. We will also provide a means of communication between the cloud and edge layers. Furthermore, we will create a hybrid technique to identify and monitor the suspected COVID 19 victims considering the emergence of two viral technologies at this moment, namely IoT and Edge computing. However, the suggested approach will be successful in identifying and monitoring COVID 19 viral sufferer.While traditional public health techniques are still employed throughout the world to combat the COVID 19 pandemic in 2020, a variety of digital technologies are now available that may be used to supplement and improve current public health efforts.

(NOVEL COVID-19 DETECTION AND DIAGNOSIS SYSTEM USING IOT BASED SMART HELMET)

M. N. Mohammed *et al*[7]. Two distinct types of cameras were built into the smart helmet, enabling for the thorough collection of temperature readings and facial detection information. Optical and infrared thermal cameras collected data on the temperatures at which various points of were located. A thermographic camera is a device that produces images using infrared radiation instead of visible light, just like a typical camera would. This lesson discusses how to segment a picture based on the temperature that was recorded and the color images that were collected by both thermal and optical cameras.Utilizing the fluctuation of high temperature compared to other objects inside the scanned zone, thermal cameras are used for hot body detection and recognition. When a thermal camera detects a hot body, it produces infrared spectra with high degrees of intensity.The latest technology focuses on appropriate types of thermal imaging frameworks for body temperature detection and surveillance, and more specifically on an improved helmet-mountable camera system that can be quickly deployed and used to view thermal images with high resolution for the infected site coordinated to either user's eye while maintaining directed and coordinated visual contact of the client with the location to replace Fever, or a rise in body temperature relative to other persons in the near vicinity, is a key sign of an illness. Thermography is the best technique for scanning big flows of people as well as individuals. To do this, the temperature is monitored, and if there is a deviation, an alert is set off. This enables individuals with elevated body temperatures to be rapidly and accurately detected and segregated for more precise testing. AI is being used to diagnose COV19 in addition to measuring body temperature. Infer vision, a programme that uses screening pictures to automatically identify symptoms, can speed up diagnosis and lower the possibility of human mistake. Since a few decades ago, face recognition has been extensively studied. Additionally, Google Location History (GLH) can provide the system with information on the locations visited by the infected up to this point to detect the history of places visited by a person who is suspected of being infected. GLH is a Google tool that records user movements on all mobile devices. GLH has been used to evaluate user behaviour and mobility in addition to providing visions concerning infrastructure design, infectious disease management, and appropriate response to catastrophic events.The micro-controller (type NodeMcu) had data including the recognised face, body temperature, and GPS position uploaded to it via the Web after being given information by Arduino through sequential communication in order to provide independent online global access to this data. This led to the use

of an external server named Blynk. The device contacts the authorities to warn them about the hazard when the thermal camera identifies a body with a high temperature. The system will snap a photo at the same moment and send it to the health official.

(TOWARD A NOVEL DESIGN FOR CORONAVIRUS DETECTION AND DIAGNOSIS SYSTEM USING IOT BASED DRONE TECHNOLOGY)

M. N. Mohammed *et al*[8]. Due to the UAV's two distinct types of cameras, it is possible to collect precise data on both ambient temperature and human faces. This module refers to a method of segmenting photographs based on the temperature that was recorded and the coloured images that were collected by the thermal and optical cameras. A thermal camera is used to detect and identify hot bodies by adopting a high temperature variance in comparison to other objects in the scanned region. The thermal camera will produce high intensity levels of infrared spectra if it is able to see the hot body. Additionally, virtual reality, or VR, will be used to operate and control the cameras.The Internet of Things (IoT) and drone technology will combine with virtual reality.Virtual reality is employed together with live video monitoring to operate the camera in order to scan individuals since the drone is directed by the pilot to the present place. After the drone reaches the designated position, the VR will be linked to the camera and begin to scan the subjects' body temperatures. The smartphones will receive the live video surveillance from the cameras that do the scanning. The live video monitoring is linked to a smartphone app so the user may obtain a continuous live scan from the drone's whole flight.The drone control module is in charge of directing the drone's movements and plans. The GPS position obtained from the emergency call served as the route's intended destination point. Two cameras are used in the proposed system to track and keep an eye on the designated scanned zone. The drone is used to execute thermal and visual camera depictions and gather additional data for an accurate hazard analysis. To differentiate and assess the risks, optical and thermal sensors will be applying algorithms for detection of the heated body temperature by using an image processing module. To merge the reality of visual technology with the drone, which will give a direct view of the flying activities, this drone's idea will be combined with Virtual Reality, or VR. Additionally, this headgear has sensors that can monitor head movement. To observe the persons being scanned, the controller only needs to turn their head to operate the drone's camera. A connected application can also be used to regulate flight to follow a specified course. Wi-Fi signals are used to connect drones to smartphones, and an Android smartphone's gyroscope data is used to control cameras.The IMU includes or incorporates the gyroscope. The flight controller system will include the IMU for the drone and GPS for satellite location. The gyroscopes are used by the IMU to detect changes in rotational characteristics including pitch, roll, and yaw. The drone's camera will scan individuals, and live footage will be transmitted through a VR headset that is attached to an IMU that communicates with the microcontroller. The correction for the head's yaw and pitch movements is calculated by the IMU that is attached to the virtual reality headset. The light controller collects IMU data on current location in order to fly in any direction, and then delivers fresh data to the motor electronic speed controllers.A small device will be placed on top of the VR headset to enable real-time tracking of the designated head. It will take raw data from the IMU, render it to determine movement, encode the data, and transmit it.After receiving data about each user's body temperature and GPS location from the Arduino via sequential communication, the

microcontroller (type NodeMcu) had these observations sent to it via the Web to provide independent online access to this data anywhere in the world. Additionally, the system is distinguished by the operation of collecting and/or delivery of situation reports according to a timetable or upon demand. The authentication of decisions made is a crucial component of this module since some actions call for officialization. For instance, the system alerts the authorities to warn them about the risk when the thermal camera identifies a corpse with a high temperature. The technology will simultaneously snap a photo and send it to the health official.

(Certain Investigations on IoT system for COVID-19)

Sarah Jaafari *et al*[9]. The study suggested an IOT-based healthcare application to identify COVID-19 patients. IOT systems are made up of several devices that collaborate to achieve the system's core goals. IOT systems employ many protocols to control data transit between various devices and users.The suggested method relies on IOT systems, which offer efficient remote control services for patient monitoring. Data is continually examined and handled in the suggested system to keep track of any changes. Corona patients experience symptoms that fluctuate constantly and differ in their impact from person to person. The proposed system offers the capability to follow a wide range of diseases, monitor their condition, and transfer information to the system's main supervisor where the data is accurately analysed and handled. This increases the suggested system's strength and efficiency in order to achieve the primary goals of COVID-19 patient detection in an IOT system.One of the most often used protocols in internet of things systems is Message Queuing Telemetry Transport (MQTT). MQTT is a message transfer protocol that operates in publish/subscribe mode between a server and client. It is open source, simple to use, and small enough to be put into practise. It is especially created for the context of Internet of Things applications in scarce resource situations in the areas of energy, data transfer, and memory storage.In the initial section, the patient was attached to GPS and ECG sensors so that they could read information about the patient, such as where they were and what symptoms of corona illness they were experiencing (such as fever and irregular heartbeat). After sending data to the system's main server, all information will be kept in a local database for use by the physicians. ECG and GPS analysis of the patient's data will be done in the last section. The patient's condition is determined using the findings of the statistical analysis of the data, which aids in identifying which patients suffer from COVID-19.

(Wildfire and COVID-19 pandemic: effect of environmental pollution PM-2.5 and carbon monoxide on the dynamics of daily cases and deaths due to SARS-COV-2 infection in San-Francisco USA)

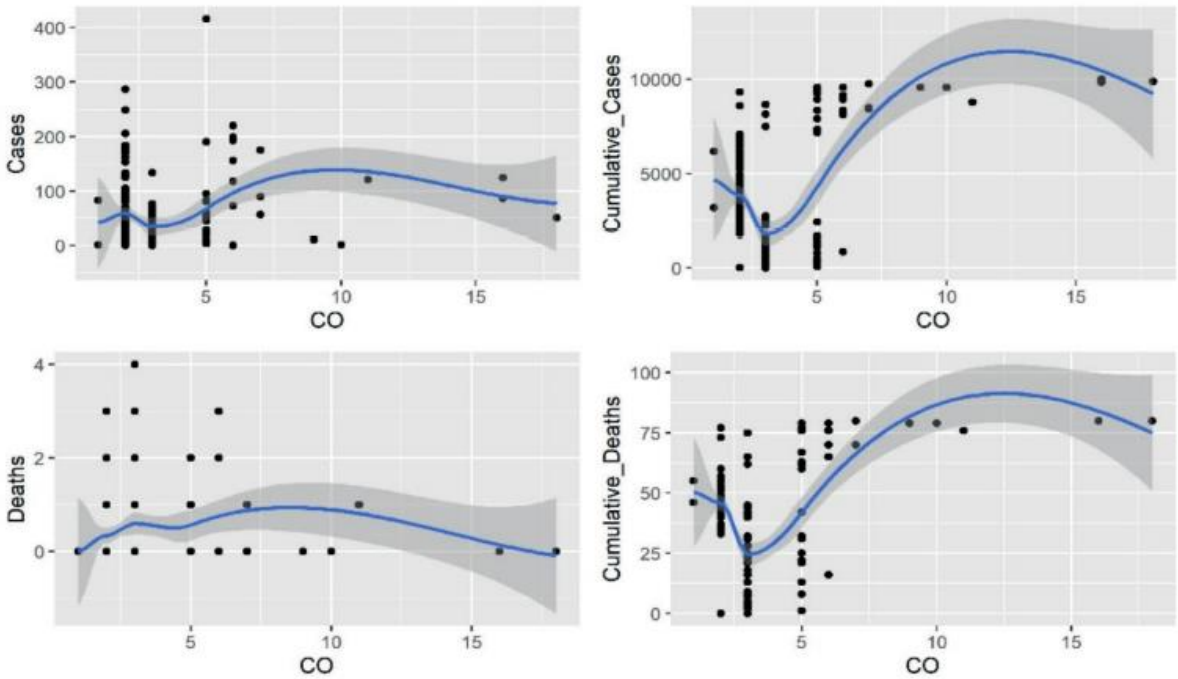

Figure 2. Relationship of CO with cases, deaths, cumulative cases, and deaths.

Meo SA *et al*[10]. In San Francisco, California, wildfire-related environmental pollutants PM.2.5 and carbon monoxide are increasing the epidemiological trends of COVID-19 cases and fatalities. Environmental pollution is recognised in the literature to increase both the incidence and mortality of SARS-COV infection. According to Kan et al.13, an increase in the mean total respirable particulate matter (PM-10), which also includes PM-2.5 and bigger particles, by 10 micrograms per cubic metre resulted in a 6% increase in the coronavirus epidemic.Along with the cumulative SARS-COV-2 mortality, we also discovered a significant association between CO and cases.Furthermore, they came to the conclusion that the COVID-19 epidemic in Italian regions is largely caused by particulate matter pollution. Air pollutants such PM2.5, PM10, CO, and O3 were reported to have a strong positive correlation with COVID-19 infection by Zhu et al. Similar findings from the current study indicate an uptick in COVID-19 cases and fatalities associated with wildfires and other environmental contaminants in San Francisco, California.Additionally, there is a link between the occurrence of COVID-19 and airborne pollution. Particulate matter from environmental pollution serves as a pathogen carrier, weakens immunity, increases susceptibility to infections, and accelerates the progression of illness. These are the few studies that support the relationship between carbon monoxide (CO) ppm and particulate matter (PM-2.5 m), two wildfire pollutants, and the epidemiological dynamics of COVID-19 cases and death. Carbon monoxide is also a very hazardous gas that may harm the lungs. This mechanism lends credence to the theory that SARS-COV-2 cases and fatalities increased in San Francisco, one of the areas hit by the wildfires in California, USA, because of the wildfire-related pollutants particulate matter (PM-2.5) and carbon monoxide.

3.0 METHODOLOGY

Hardware Products that used for this project. It contains of Arduino microcontroller, Temperature Sensor, Humidity Sensor, Gas Sensor and WIFI module.The project's chosen piece of software are proteus and Arduino 1.8.19 . Apps utilized for the project include Blynk.Source code is coding for make it this project.

HARDWARE

Arduino UNO

AVR microprocessor Atmega328, six analogue input pins, and 14 digital I/O pins, six of which are utilized for PWM output, are all included in the Arduino UNO. This board has a USB interface, which enables it to be connected to a computer via a USB connection and programmed using the Arduino IDE (Integrated Development Environment) application. While the SRAM is 2KB and the EEPROM is 1KB, the device has 32KB flash memory, which is utilized to store the number of instructions.

DHT11

A basic, extremely affordable digital temperature and humidity sensor is the DHT11. It measures the humidity in the air using a thermistor and a capacitive humidity sensor, and it outputs a digital signal on the data pin (no analogue input pins needed). Although reasonably easy to operate, data collection needs precise timing. The sensor's only significant drawback is that it can only provide fresh data once every two seconds, which means that when utilising our library, sensor values might be as much as two seconds outdated.

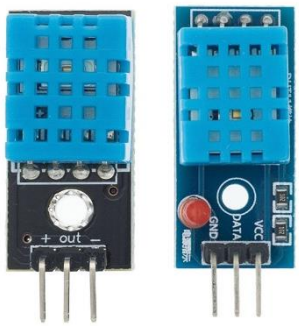

MQ-7

The MQ-7 is a simple Carbon Monoxide (CO) sensor that can detect CO levels in the air. It can detect CO-gas quantities between 20 and 2000 ppm. It is employed in gas detection devices for the CO family, particularly in the automotive sector.

ESP8266 ESP-01

The ESP8266 ESP-01 is a Wi-Fi module that allows microcontrollers access to a Wi-Fi network. This module is a self-contained SOC (System On a Chip) that doesn't necessarily need a microcontroller to manipulate inputs and outputs as you would normally do with an Arduino, for example, because the ESP-01 acts as a small computer. Depending on the version of the ESP8266, it is possible to have up to 9 GPIOs (General Purpose Input Output). Thus, we can give a microcontroller internet access like the Wi-Fi shield does to the Arduino, or we can simply program the ESP8266 to not only have access to a Wi-Fi network, but to act as a microcontroller as well. This makes the ESP8266 very versatile, and it can save you some money and space in your projects.

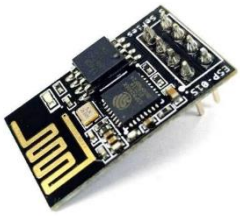

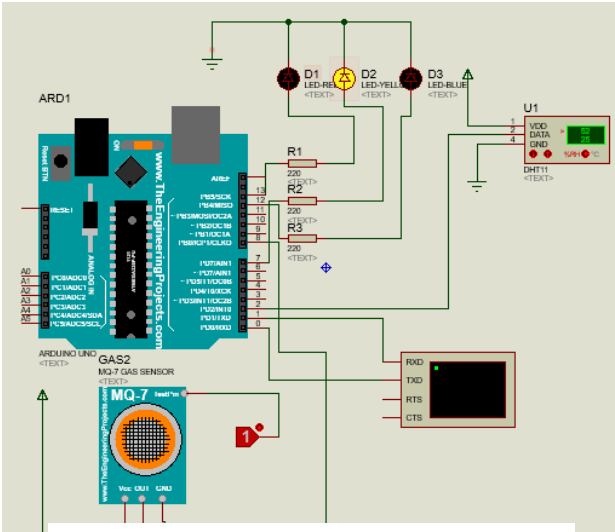

Circuit Diagram

BLOCK DIAGRAM

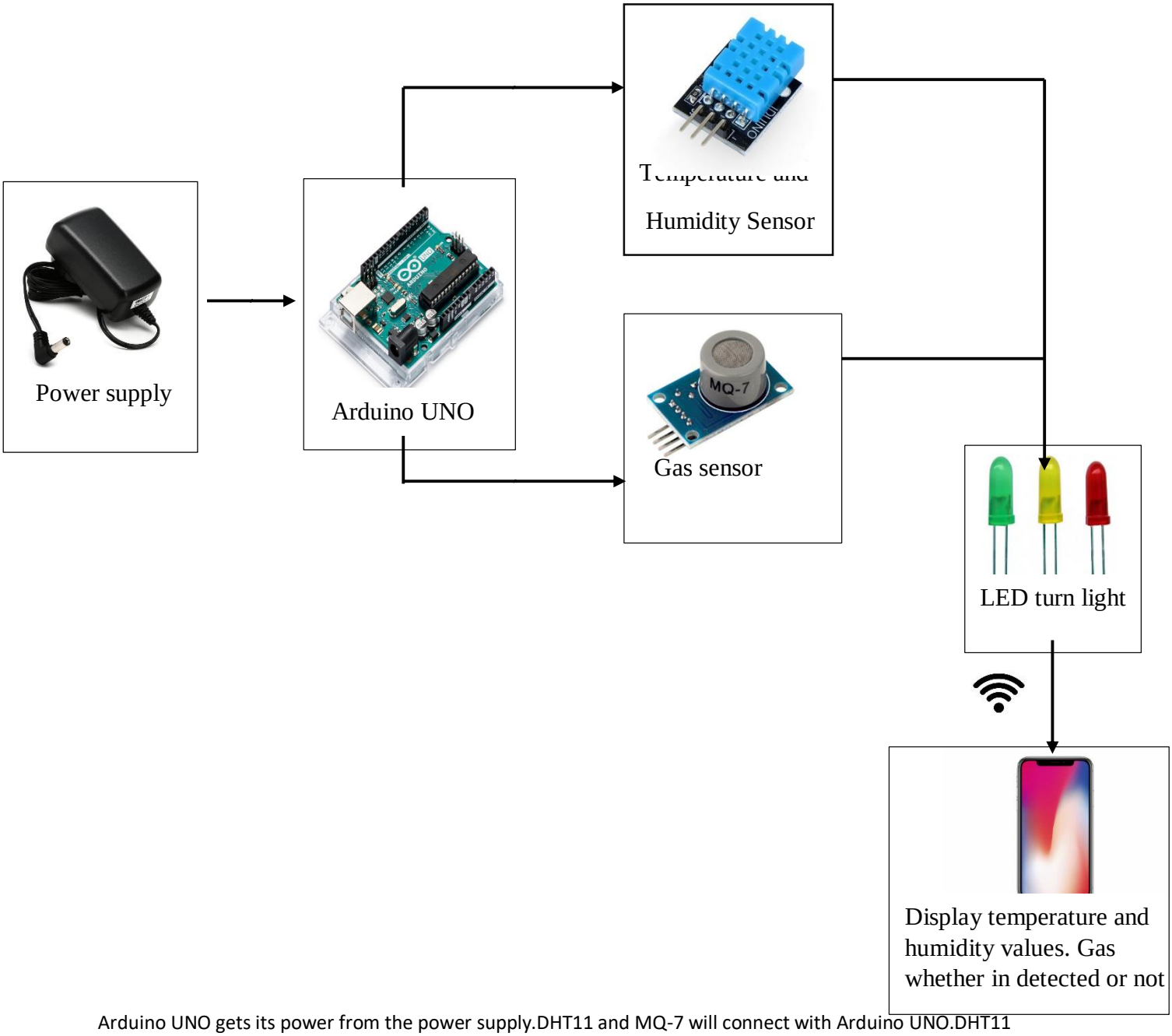

Arduino UNO gets its power from the power supply.DHT11 and MQ-7 will connect with Arduino UNO.DHT11 detect temperature and humidity.MQ-7 will detect gas. Results for temperature and humidity in values while gas output whether in detected or not.LED will turn on base on condition.If blue light is on (very good).If yellow light is on (bad) and if the red light is on(very bad).The result for temperature and humidity in value,Gas whether in detected or not and colour of led will display on apps Blynk.

FLOWCHART

The flow diagram of the methodology that has been used in this project is shown below. It contains a signal detected in a closed area, it will output temperature, humidity in value and gas whether it is detected or not. It will be displayed on the phone application and the result will show the state of the area whether the blue light is on (very good) or, the yellow light is on (bad) or the red light (very bad).

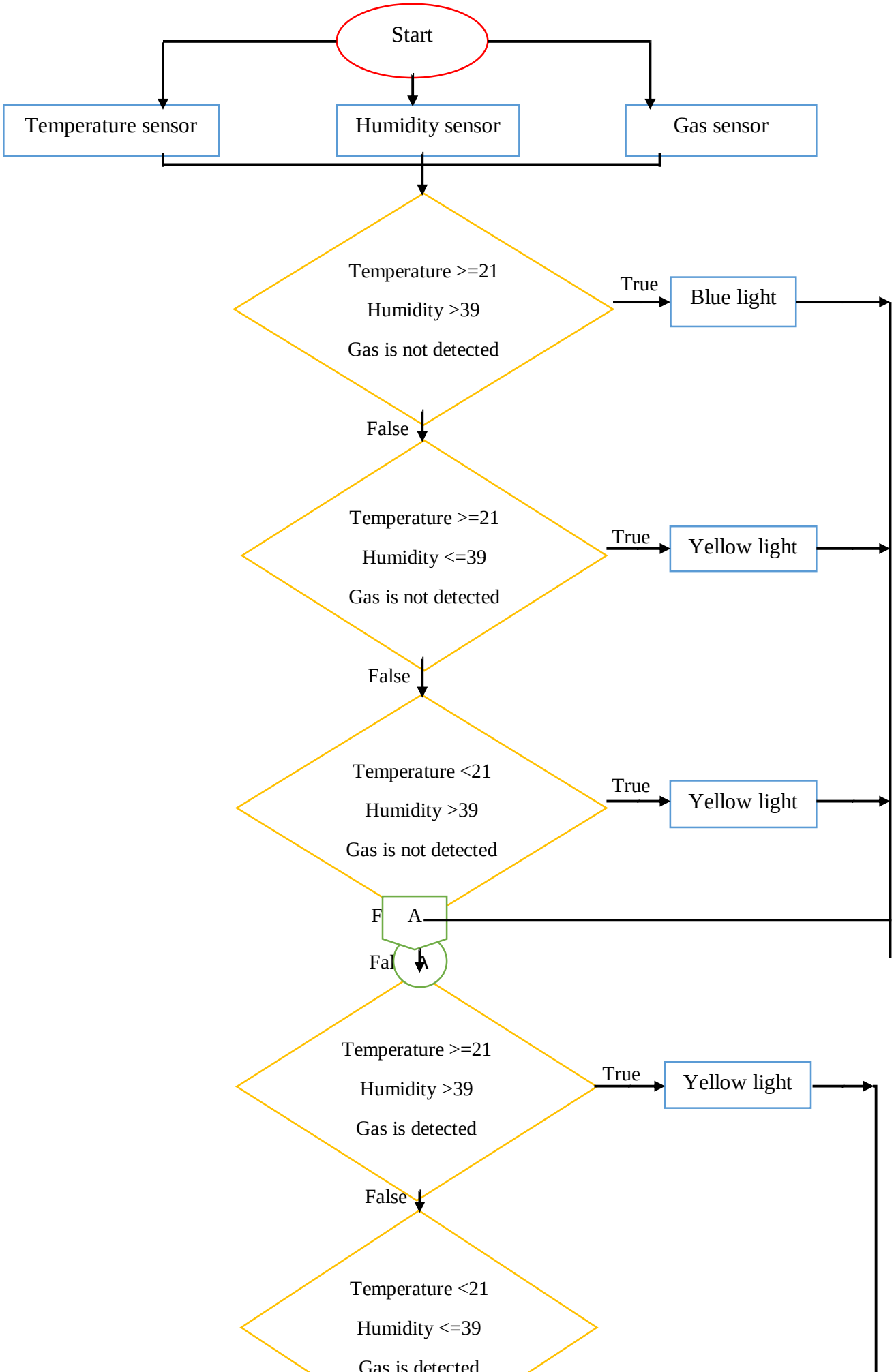
Start
Temperature sensor
Humidity sensor
Gas sensor
Temperature >=21
Humidity >39
Gas is not detected
True
Blue light
False
Temperature >=21
Humidity <=39
Gas is not detected
True
Yellow light
False
Temperature <21
Humidity >39
Gas is not detected
True
Yellow light
A
A
Temperature >=21
Humidity >39
Gas is detected
True
Yellow light
False
Temperature <21
Humidity <=39
Gas is detected

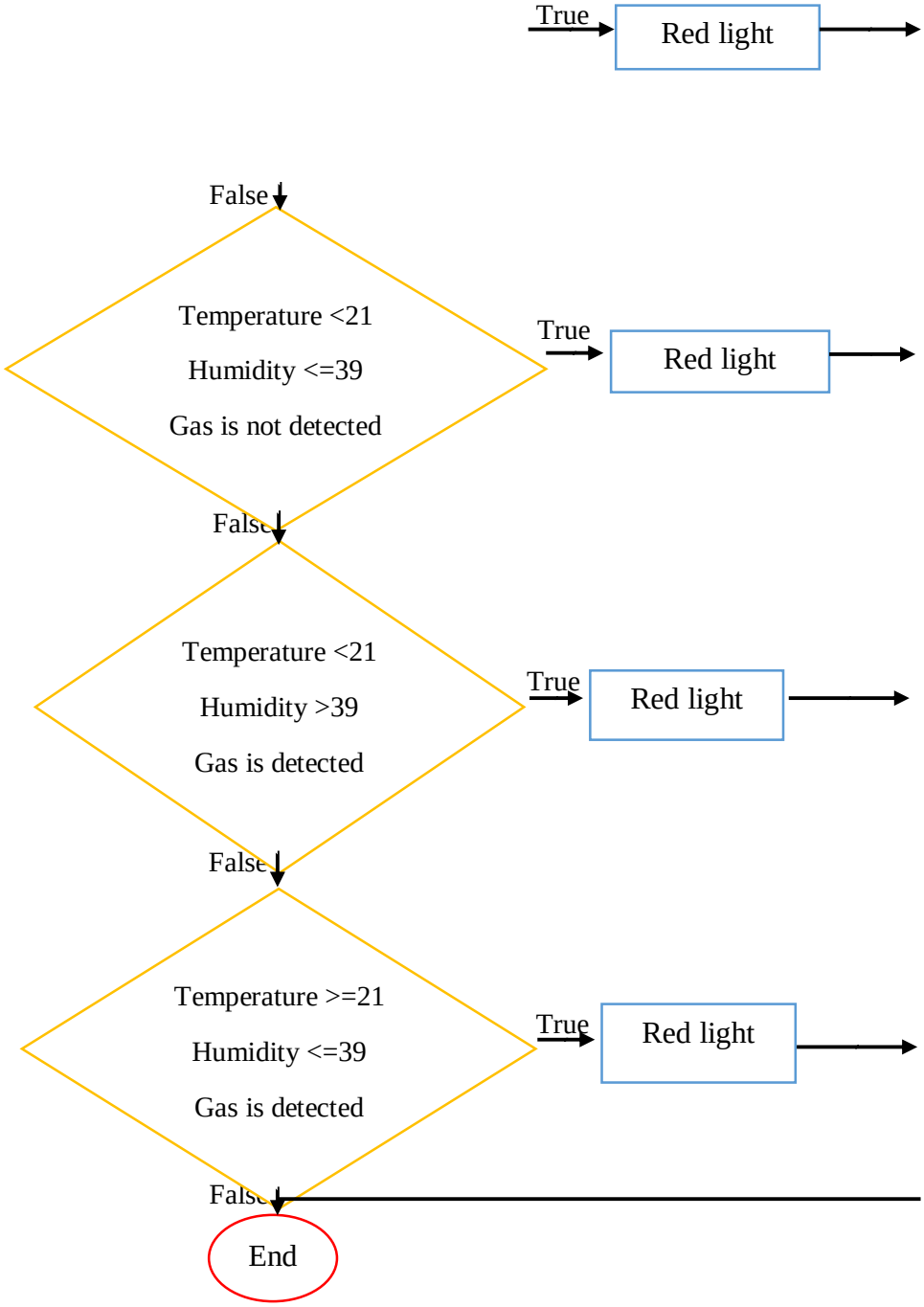

SOFTWARE

PROTEUS

Proteus is a platform that can create circuits for my projects. The application provides many components and can add coding in the components. Proteus can add components that are not in proteus, for example Arduino UNO, DHT11 and others.

ARDUINO 1.8.19

Arduino 1.8.19 is a platform that can create coding. Many languages can be used for coding, for example C language, machine language (binary code) and others.

4.0 EXPECTED RESULT

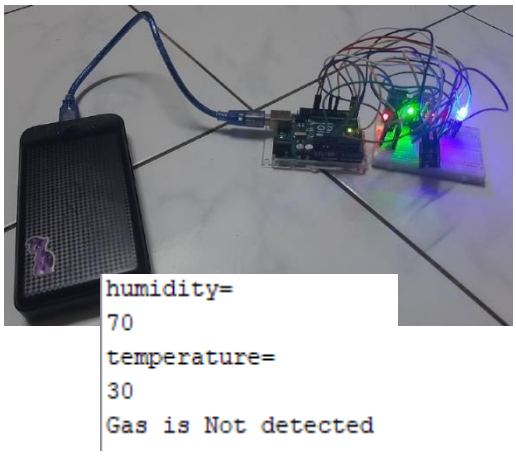

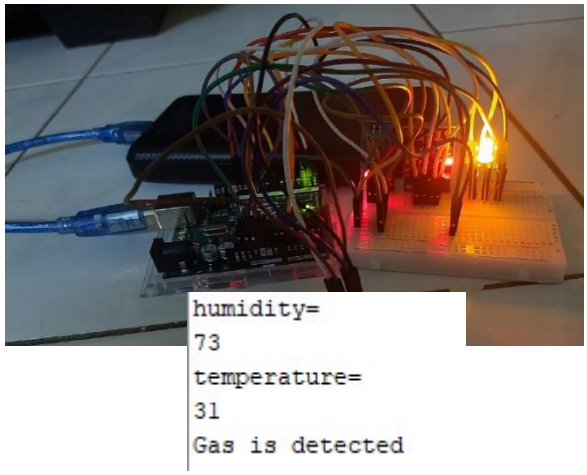

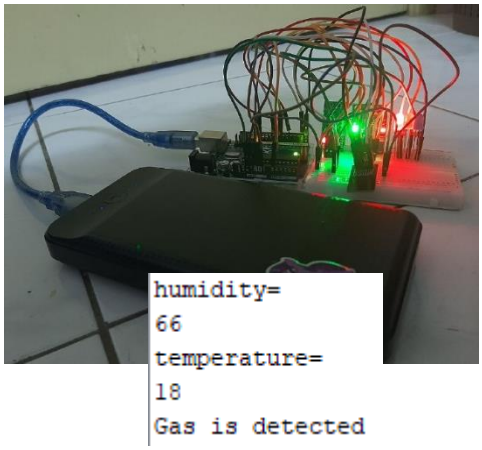

DATA	RESULT
Humidity is high, temperature is high and Gas is not detected	LED Blue is on
Humidity is low, temperature is high and Gas is not detected	LED Yellow is on
Humidity is high, temperature is low and Gas is not detected	LED Yellow is on
Humidity is high, temperature is high and Gas is detected	LED Yellow is on
Humidity is low, temperature is low and Gas is detected	LED Red is on
Humidity is low, temperature is low and Gas is not detected	LED Red is on
Humidity is high, temperature is low and Gas is detected	LED Red is on
Humidity is low, temperature is high and Gas is detected	LED Red is on

If humidity >39, temperature >=21 and Gas is not detected,so LED Blue is on. It means the area in good condition.If humidity <=39, temperature >=21 and Gas is not detected, so LED Yellow is on.Then,if humidity >39, temperature <21 and Gas is not detected,so LED Yellow is on and if humidity >39, temperature >=21 and Gas is detected,so LED Yellow is on.If led yellow is on,it mans the area in bad condition. If humidity <=39, temperature <21 and Gas is detected,so LED Red is on.If humidity <=39, temperature <21 and Gas is not detected,so LED Red is on.If humidity >39, temperature <21 and Gas is detected,so LED Red is on. If humidity <=39 temperature >=21 and Gas is detected,so LED Red is on.If led red is on,it means the area in very bad condition.

5.0 CONCLUSION

In conclusion, covid is still in the world. We cannot see the virus to avoid getting infected with covid 19, but we can take care of getting infected with covid by knowing whether the place has the potential to spread the covid 19 virus or not. This can reduce the risk of contracting covid 19

6.0 REFERENCE

[1] Mohamed Yousif, Chaminda Hewage and Liqaa Nawaf, "IoT Technologies during and Beyond COVID-19: A Comprehensive Review" ,Cardiff School of Technologies, Llandaff Campus, Cardiff Metropolitan University, Western Avenue. Future Internet Vol 2, 2021, 13, 105.

[2]Mohammad Nasajpour, Seyedamin Pouriyeh,Reza M. Parizi,Mohsen Dorodchi,Maria Valero and Hamid R. Arabnia, "Internet of Things for Current COVID-19 and Future Pandemics: an Exploratory Study" ,Springer Nature Switzerland AG 2020.Journal of Healthcare Informatics Research (2020) 4:325–364.

[3] Hafiz Abdul Sattar Hashmi and Hafiz Muhammad Asif, "Early Detection and Assessment of Covid-19" ,University College of Conventional Medicine, Faculty of Pharmacy & Alternative Medicine, The Islamia University of Bahawalpur, Bahawalpur, Pakistan. Vol 7, June 2020.Article 311.

[4] Abdolmajid Fadaei," Ventilation Systems and COVID-19 Spread: Evidence from a Systematic Review Study", European Journal of Sustainable Development Research, 2021, 5(2), em0158,e-ISSN: 2542-4742.

[5] Vibhutesh Kumar Singh, Himanshu Chandna, Ashish Kumar, Sujeet Kumar, Nidhi Upadhyay and Kumar Utkarsh. "IoT-Q-Band: A low cost internet of things based wearable band to detect and track absconding COVID-19 quarantine subjects" , Graduate Student Member, Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE), Uttar Pradesh Section, India,Mansa Ram Park, Uttam Nagar, New Delhi, India,Saguna More, Danapur Cantt., Patna, Bihar, India,New Layal Pur, Krishna Nagar, Delhi, India,Circuit Uncle™, Uttam Nagar, New Delhi, India and Associate Member, The British Computer Society (BCS), United Kingdom. Vol 6, Issue 21, e5, 06 2020 - 08 2020.

[6] Muhammad Usman Ashraf,Abdul Hannan,Sehrish Munawar Cheema,Zahra Ali,Kamal m. Jambi and Abdulraheem Alofi. "Detection and Tracking Contagion using IoT-Edge Technologies: Confronting COVID-19 Pandemic" ,Proc. of the 2nd International Conference on Electrical, Communication and Computer Engineering (ICECCE) 12-13 June 2020, Istanbul, Turkey.

[7] M. N. Mohammed, Halim Syamsudin, S. Al-Zubaidi, Sairah A.K., Rusyaizila Ramli and Eddy Yusuf. "NOVEL COVID-19 DETECTION AND DIAGNOSIS SYSTEM USING IOT BASED SMART HELMET" , International Journal of Psychosocial Rehabilitation.Vol. 24, Issue 7, 2020 ,ISSN: 1475-7192.

[8] M. N. Mohammed, Halim Syamsudin, S. Al-Zubaidi, Sairah A.K., Rusyaizila Ramli and Eddy Yusuf. "TOWARD A NOVEL DESIGN FOR CORONAVIRUS DETECTION AND DIAGNOSIS SYSTEM USING IOT BASED DRONE TECHNOLOGY" , International Journal of Psychosocial Rehabilitation.Vol. 24, Issue 7, 2020 ,ISSN: 1475-7192.

[9] Sarah Jaafari,Areej Alhasani,Ebtihal alghosn,Rehab alfahhad and Saad M Almutairi. "Certain Investigations on IoT system for COVID-19" , 2020 International Conference on Computing and Information Technology, University of Tabuk, Kingdom of Saudi Arabia.Vol: 02, Issue: ICCIT- 1441, Page No.: 162 - 165, 9 th & 10th Sep. 2020.

[10] Meo SA, Ali Abdullah Alomar, Abdulelah Adnan Abukhalaf and Omar Mohammed Alessa. "Wildfire and COVID-19 pandemic: Effect of environmental pollution PM-2.5 and carbon monoxide on the dynamics of daily cases and deaths due to SARS-COV-2 infection in San-Francisco USA". Department of Physiology, College of Medicine, King Saud University, Riyadh, Saudi Arabia. 2020; 24: 10286-10292. 16th October 2020.

DESIGNING OF SMART SYRINGE PUMP WITH THE APPLICATION OF INTERNET OF THINGS (IOT) FOR END ALARM

Mahrus Bawafie bin Mhd Harip
Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah Polytechnic, Shah Alam, Malaysia, bawafiem@yahoo.com

Suryani binti Ilias
Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah Polytechnic, Shah Alam, Malaysia, kamasue77@gmail.com

ABSTRACT

A syringe pump controls the piston's movement to distribute fluids into intravenous tubing. Detecting and minimising such errors requires linking syringe pumps with the Internet of Things (IoT), which permits human engagement through mobile app. Wireless connection and mobile device technology have increased the use of two-dimensional barcodes in production, logistics, and sales. Many users report that most syringe pumps show 'END ALARM' after fully infused. The proposed system could potentially be used to notify the users or clinicians for the occurrence of end alarm which the fluid is completely infused to the patient. The objective of the proposed project is to design a system that can be used to detect end alarm for syringe pump application. After that, to notify the users or clinicians for the occurrence of end alarm which the fluid is completely infused to the patient. Then, to implement the Internet of Things (IoT) through mobile application. In order to bring the advantages of technology to the field of medicine, the combination of a syringe pump and an internet of things alarm was chosen for the purpose of this investigation since it would assist the user in being notified of the occurrence of an end alert. The development of an Internet of Things end alert that is able to tell the user via smartphone when the syringe pump has been entirely infused into the patient is expected to be the result of the study that is now being suggested. The user is able to monitor the machine from anywhere by utilising the Blynk application, which is made possible by the Internet of Things function.

Keywords: Syringe Pump, Internet of Things, KY-037, End Alarm, Blynk

INTRODUCTION

At present, the number of patients who are admitted to the hospital is increasing gradually due to certain diseases. Commercial intelligent syringe pumps nowadays have advanced features. Based on (Merhi, 2019) it have the features of syringe pump such as drug libraries, wireless communication, and a barcode scanner. In biomedical applications, syringe pumps

or syringe drives are motorised devices that accurately regulate the movement of liquid within a syringe by manually inserting or retracting a plunger. The use of syringe pumps to maintain steady and pulsation-free flow rates is restricted to batch processing. In these individuals, the ability to swiftly detect and resolve line blockage is even more crucial. It is utilised by medical practitioners in the diagnosis, treatment, and care of patients in vivo. Rather than research settings, they are often employed in hospitals and nursing homes, and sometimes (but not always) in palliative care. There are two types of syringe pumps utilised in hospitals: medical and laboratory.

IoT refers to the network of interconnected devices and the technology that permits communication between devices and the cloud as well as between devices. Blynk will be utilised as an IoT platform to control the alarm of a syringe pump for the proposed project. Blynk is a new platform that enables the rapid creation of interfaces for iOS and Android smartphones to control and monitor hardware projects. The benefit of implementing Blynk in Healthcare is that it enables real-time patient monitoring, hence drastically reducing unnecessary doctor visits, hospital stays, and readmissions. It also improves treatment by allowing clinicians to make decisions based on evidence and delivers complete openness.

Nowadays, many medical devices have widely been used in clinicals. Either directly or indirectly contact to the patient in order to save their life. Most problem encountered in the use of syringe pump that clinicians complain the problem of the syringe pump when the machine is infused completely, it will show 'END ALARM'. This alarm will produce loud sound that can interrupt the patient comfort. According to (Donmez, 2005), detection of occlusion to flow of an infusion is an important problem with syringe pumps. it is even more important to be able to detect and resolve line occlusion quickly in these patients.

This idea of improvement could ease the user to notify the users or clinicians for the occurrence of End Alarm which the fluids is completely infused to the patient by using Blynk Application through a smartphone.

The objective of this project is to design a system that can be used to detect end alarm for syringe pump application. After that, to notify the users or clinicians for the occurrence of end alarm which the fluid is completely infused to the patient.Finally, to implement the Internet of Things (IoT) through mobile application

This improvement will primarily focus on notifying the users in ward Hospital by using a smartphone. With the implementation of IoT alarm to the syringe pump, it can ease the use of the user such as doctor and nurse when there are not in ward.

METHODOLOGY

Methods that are involved in this research along to the objectives that has been stated earlier. Data collection of this project will be obtained by using qualitative and quantitative analysis. For quantitative analysis, will be given by using a questionnaire for the user feedback. Meanwhile, for the qualitative analysis based on the performance test of the product.

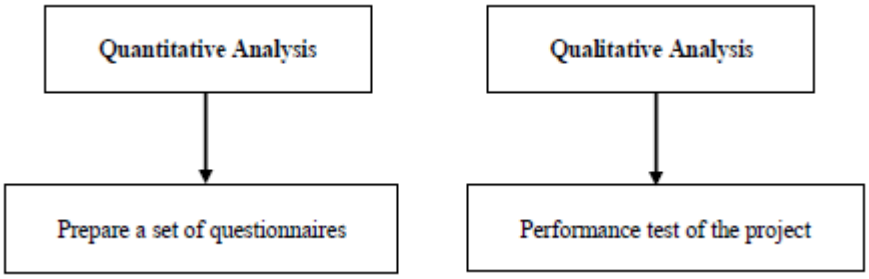

Figure 1. Method of Quantitative and Qualitative Analysis

HARDWARE DEVELOPMENT

Figure 2 below shows the flowchart of hardware development. First, we start by designing the product by using Thinkercad. After that, we finalize the design of product. If there is a mistake with the design, we redesign the product. Next, we find the suitable components for the product. We finish the product within the given time period. Finally, we touch up the prototype.

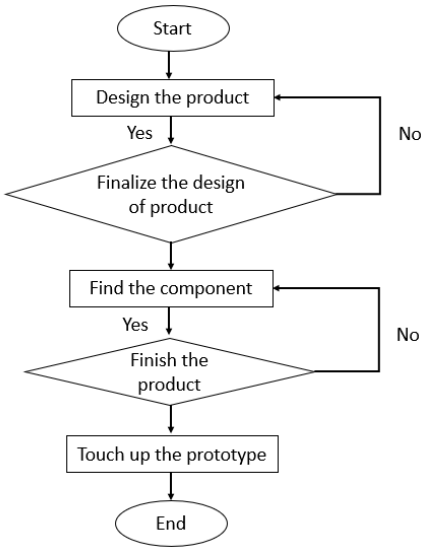

Figure 2. Hardware Development Flowchart

SOFTWARE DEVELOPMENT

Figure 3 below shows the flowchart of software development. First, we start by finding the suitable software for IoT Alarm system. For this product, we use Arduino to create and compile the coding to the system. After that, we finalize the suitable software for the product. If there is a mistake with the software, we find another software for the system. Next, we create and compile the coding. If there is an error when compiling the coding, we create again the coding. Finally, when the coding is successfully compiled, we upload the coding to the system.

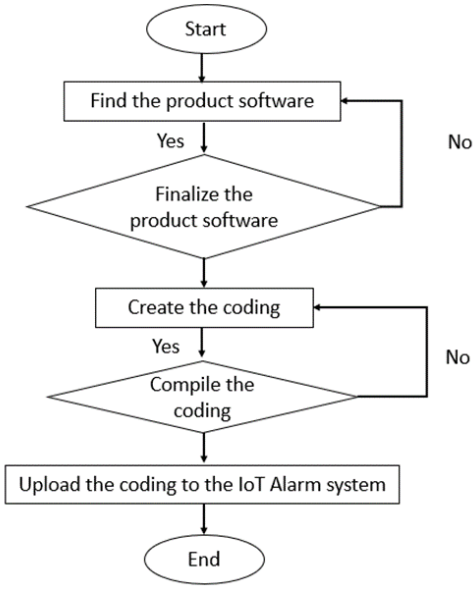

Figure 3. Software Development Flowchart

BLOCK DIAGRAM

Figure 4 below shows a block diagram of IoT End Alarm. It consists of NodeMCU ESP 8266 and KY-037 Sound Sensor. This project will use Wi-Fi connection. When the switch button is ON, the IoT alarm system will turn on. IoT alarm system will connect to the smart phone via Wi-Fi. Sound sensor will detect the occurrence of end alarm from the syringe pump. Input port consists of Battery, Switch Button, & KY-037 Sound Sensor. For Microcontroller, it uses NodeMCU ESP 8266. Finally, Blynk and Smartphone are the output port.

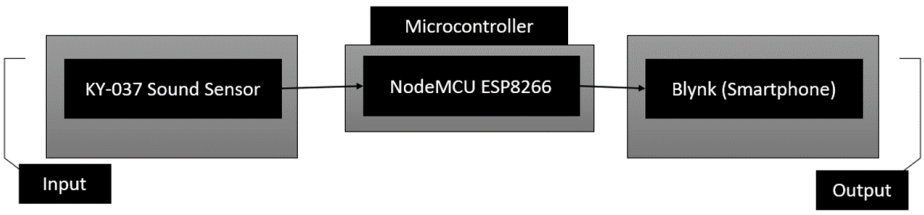

Figure 4. Block Diagram of the Project

DATA COLLECTION

Data is collected in two different tasks. The first one is qualitative task by doing performance test of the project and the second one is quantitative task by conducting a questionnaire for feedback from user. Figure 5 below shows the flowchart of data collection.

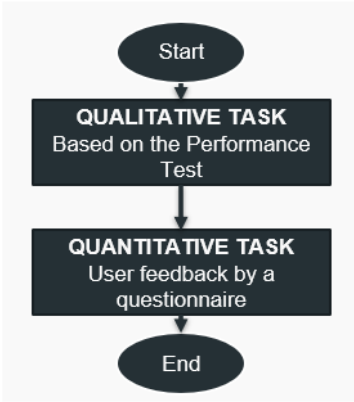

Figure 5. Flowchart of Data Collection

RESULT

Based on Figure 6 shows the circuit connection on bredboard and Figure 7 shows the result displayed on Blynk. Once sound sensor detects the end alarm, LED will start blinking, Blynk will display 'END INFUSED' which means the machine is completely infused to the patient

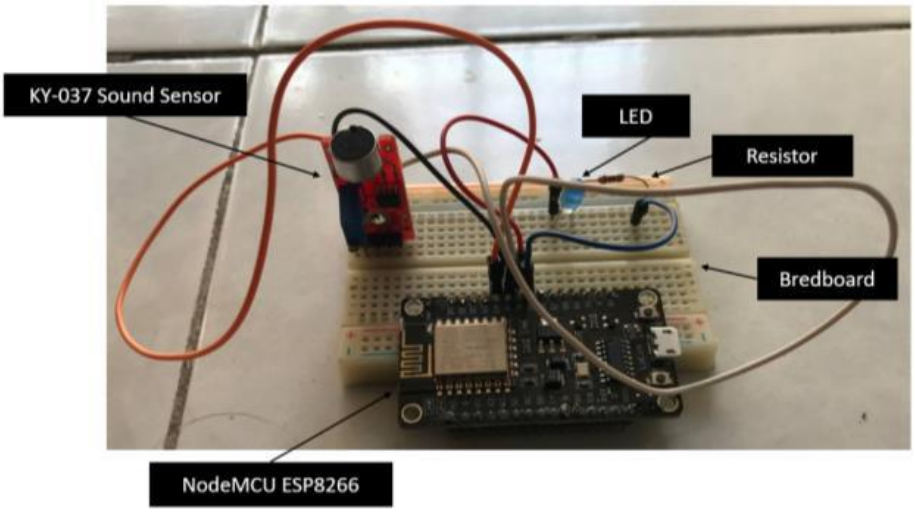

Figure 6. Circuit Connection on Bredboard

Figure 7. Blynk Result Displayed

FEEDBACK QUESTIONNAIRE

After the sound sensor detects the syringe pump's end alarm, the Blynk app on a smartphone will display the result. 10 responders fill a questionnaire after the user sees the project demo. This questionnaire has 6 questions. The questionnaire yielded a result.

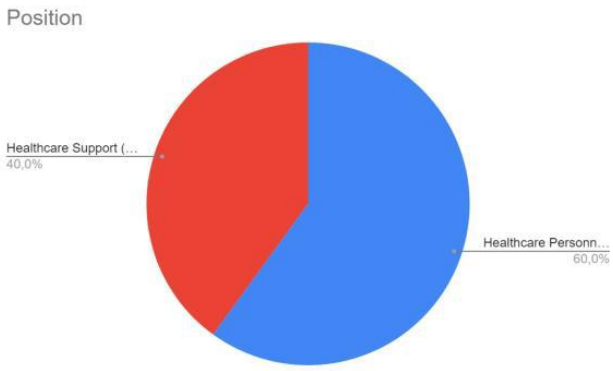

Figure 8. Pie Chart Questionnaire

Based on figure 8, 60% of 10 responders were Healthcare Persons and 40% were Healthcare Support. Respondent position is shown above.

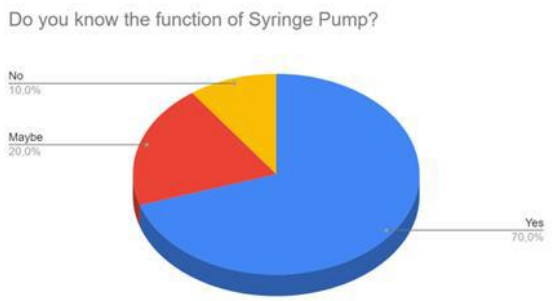

Figure 8. Pie Chart Questionnaire

Figure 8 shows 70% know the syringe pump's function. Then, 20% may know how a syringe pump works. 10% don't know how syringe pumps work.

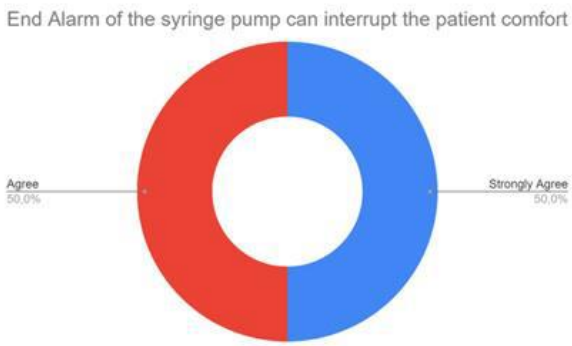

Figure 9. Pie Chart Questionnaire

From figure 9, 50% agree that syringe pump end alarms can disrupt patient comfort.

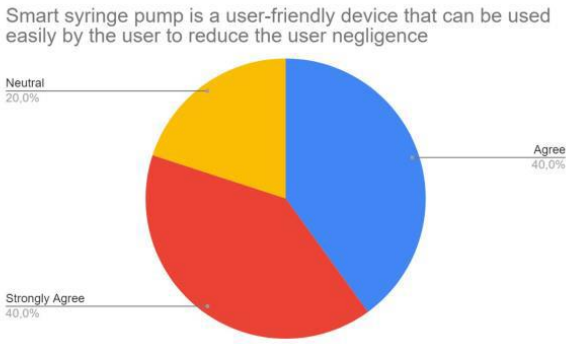

Figure 10. Pie Chart Questionnaire

From figure 10, 40% agree that smart syringe pumps are user-friendly devices that reduce user irresponsibility. 20% are neutral that the smart syringe pump is a user-friendly technology that reduces user carelessness.

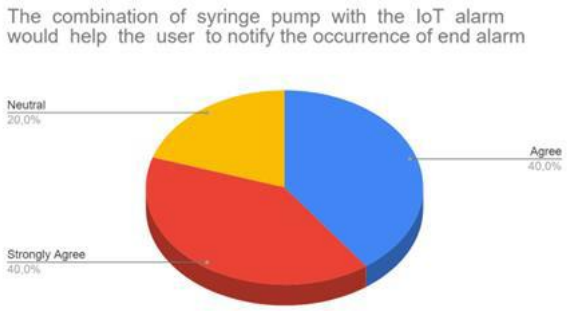

Figure 11. Pie Chart Questionnaire

From figure 11, it shows that 40 percent of respondents think that combining a syringe pump with an IoT alarm would assist users detect end alarms. After that, 20% are impartial that syringe pump with IoT alarm would help the user notify end alarm.

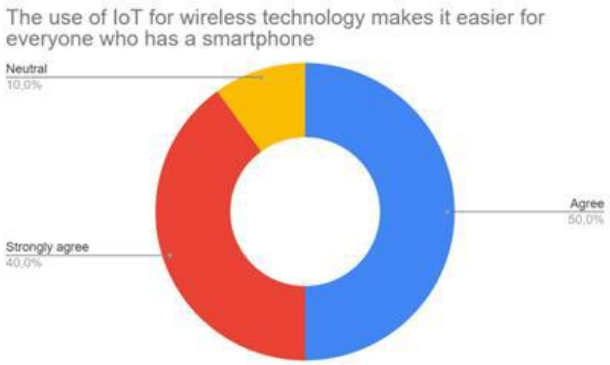

Figure 12. Pie Chart Questionnaire

Figure 12 shows that 50% agree IoT makes smartphone use easier. 40% agree that IoT makes smartphone use easier. Next, 10% are neutral on whether IoT makes smartphone use easier.

CONCLUSION

In conclusion, the objective of this project is achieved. Based on the first objective for this project, it can be concluded that a system that can be used to detect end alarm for syringe pump application has been designed successfully. The design of the IoT smart syringe pump is the combination of syringe pump with IoT alarm.

Based on the second objective of the project, the occurrence of end alarm which the fluid is completely infused to the patient has notified to the users or clinicians by using Blynk application through the smartphone. Users or clinicians can monitor the end alarm of the syringe pump wirelessly.

Based on the third objective of the project, Internet of Things (IoT) through mobile application has been implemented. The use of IoT for wireless technology makes it easier for everyone who has a smartphone. Now, the users can monitor the end alarm whenever they are not in the ward.

Finally, based on the research done, the device has been designed and developed successfully to overcome the problem statements related to disturbance of end alarm of the syringe pump. So that, the results are satisfied accordingly to the objective of the development.

RECOMMENDATION

Further works are recommended to improve the effectiveness of IoT Smart Syringe Pump by develop a system that can detect other alarm. This is one of the best ways to detect every sensor of syringe pump by using a smartphone. Alarm is used to notify and detect an event such as an invasion, fire, gas leak or environmental changes; determine if the event poses a threat; and then send a notification about the event.

We also recommend a cut off system for end alarm. For example, when the machine shows end alarm, it will turn off the machine automatically. This can be done by develop a cut off board to turn off the supply or machine.

REFERENCES

N. Merhi et al., “An intelligent infusion flow controlled syringe infusion pump,” Proc. Int. Conf. Microelectron. ICM, vol. 2019-Decem, pp. 48–52, 2019, doi: 10.1109/ICM48031.2019.9021516.

A. Dönmez, C. Araz, and Z. Kayhan, “Syringe pumps take too long to give occlusion alarm,” Paediatr. Anaesth., vol. 15, no. 4, pp. 293–296, 2005, doi: 10.1111/j.1460-9592.2005.01436.x.

M. Iannone, D. Caccavo, A. A. Barba, and G. Lamberti, “A low-cost push–pull syringe pump for continuous flow applications,” HardwareX, vol. 11, p. e00295, 2022, doi: 10.1016/j.ohx.2022.e00295.

F. Kurth et al., “Organs-on-a-chip engineering,” Organ-on-a-chip Eng. Microenviron. Saf. Effic. Test., pp. 47–130, Jan. 2020, doi: 10.1016/B978-0-12-817202-5.00003-6.

S. Dubey, A. Gambhir, S. K. Jain, A. V. Jha, A. Jain, and S. Sharma, “IoT application for the design of digital drug administration interface,” IEEE Int. Conf. Information, Commun. Instrum. Control. ICICIC 2017, vol. 2018-Janua, pp. 1–5, 2018, doi: 10.1109/ICOMICON.2017.8279157.

TEMEL EĞİTİM KURUMLARINDA KÜTÜPHANELERİN İŞLEVSEL KULLANIMINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN VE OKUL YÖNETİCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ

Dilek KIRNIK
Dr, Milli Eğitim Müdürlüğü, Malatya, Türkiye, dlkkrnk@gmail.com

Özet

Bireylerin çok yönlü gelişiminde önemli bir yeri olan kütüphaneler, toplumun bilgi ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulmuştur. Basılı ya da dijital her türlü bilgi kaynaklarına ulaştığımız kütüphaneler, farklı fiziksel tasarımları ile öğrencilerin öğrenme ortamlarından biridir. Öğrencilerin düşünme becerilerini geliştiren, bireyleri üretken olmaya teşvik eden, kültürel ve tarihi değerlerin aktarımında önemli rolleri olan kütüphaneler en genel yaklaşımıyla ülkenin kültür merkezleridir. Farklı koşullardaki tüm eğitim kurumlarında kurulması planlanan kütüphanelerin ilkokullarda kullanım durumunu araştırmak önemli görülmüştür. Bu araştırmanın amacı temel eğitim kurumlarında kütüphanelerin işlevsel kullanımına ilişkin öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerini belirlemektir. Nitel araştırmanın esas alındığı bu çalışmada durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sürecinde "ilkokullarda çalışmak, okulunda kurulmuş olan kütüphanede çalışmak, araştırmaya katılmaya gönüllü olmak" ölçütlerine göre örneklem grubu belirlenmiştir. Araştırma kapsamında Malatya ilinde görev yapan sekiz sınıf öğretmeni ve altı okul yöneticisi ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Araştırma sürecinde elde edilen veriler betimsel ve içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucuna kütüphaneler kitap sayıları ve ayrı bir alanda kurulması yönlerinden yeterli görülürken öğretmenlerin kütüphanedeki malzeme taleplerinin karşılanma durumu, öğrenciler için oturma alanı, kütüphanelerde yer alan teknolojik araçların varlığı ve kitap dışındaki malzemelerin (akıl ve zekâ oyunları) bulunması açılarından kısmen yeterli görülmüştür. Katılımcılar; kütüphanelerin motive edici ortamlar olması, öğrencileri farklı kitaplarla bir araya getirmesi, öğrencilere okuma kültürünü kazandırması ve okulun gelişimine katkı sunması açılarından kütüphaneleri ihtiyaç olarak görmektedirler. Okullarda yeterli alan olmaması, sınıf mevcutlarının yüksek olması, her sınıfta sınıf kitaplığının olması, öğrenci kitap okuma takip sisteminin kurulmasının zor olması, kütüphanenin fiziksel düzenleme için inşaat ve izin işlemlerinin yoğun olması, kütüphane oluşturmak için gerekli olan maliyet fiyatlarının yüksek olması açılarından kütüphanenin ilkokulların öncelikli ihtiyacı arasında olmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelime: Kütüphane, ilkokul, temel eğitim

OPINIONS OF TEACHERS AND SCHOOL MANAGERS ON THE FUNCTIONAL USE OF LIBRARIES IN PRIMARY EDUCATION INSTITUTIONS

ABSTRACT

Libraries, which have an important place in the multi-faceted development of individuals, were established to meet the information needs of the society. Libraries, where we access all kinds of printed or digital information resources, are one of the learning environments for students with their different physical designs. Libraries, which develop students' thinking skills, encourage individuals to be productive, and play an important role in the transfer of cultural and historical values, are the cultural centers of the country with their most general approach. It was considered important to investigate the use of libraries in primary schools, which are planned to be established in all educational institutions under different conditions. The aim of this research is to determine the opinions of teachers and school administrators on the functional use of libraries in primary education institutions. In this study, which is based on qualitative research, the case study method was used. During the research process, the sample group was determined according to the criteria of "working in primary schools, working in the library established in the school, volunteering to participate in the research". Within the scope of the research, semi-structured interviews were conducted with 8 classroom teachers and 6 school administrators working in Malatya. The data obtained during the research process were evaluated with descriptive and content analysis. As a result of the research, while the libraries were found to be sufficient in terms of the number of books and their establishment in a separate area, the situation of meeting the material demands of the teachers in the library, the sitting area for the students, the presence of technological tools in the libraries and the availability of materials other than books (mind and intelligence games) were found to be partially sufficient. Participants; They see libraries as a necessity in terms of being motivating environments, bringing students together with different books, providing students with a reading culture and contributing to the development of the school. The primary need of the library for primary schools is that there is not enough space in schools, the number of classrooms is high, there is a classroom library in every classroom, it is difficult to establish a student book reading tracking system, the construction and permission processes for the physical arrangement of the library are intense, and the cost prices required to establish a library are high. was found not to exist.

Keywords: Library, primary school, basic education

GİRİŞ

Bilgi çağında bilginin önemi her geçen gün artmaktadır. Bilgi insan yaşamını kolaylaştırdığı gibi gelecek yaşam için de çeşitli fırsatlar ve imanlar tanımaktadır. Teknolojik araların da gelişmesiyle birlikte bilgiye erişim sorunu ortadan kalksa da bilgiye güven duyma ile ilgili farklı sorunları gün yüzüne çıkarmıştır. Güvenilir bilgiye erişmek açısından kütüphaneler önemli mekânlardır. Dengiz ve Yılmaz'a (2007) göre farklı kaynaklara, doğru bilgiye, çeşitli koleksiyonlara ulaşmak için en doğru adres kütüphanelerdir. Bu açıdan bakıldığına güvenilir bilgi merkezi olarak değerlendirilen kütüphaneler, toplumun gelişmesinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Toplu'ya (2007) göre toplumsal yaşamda bilginin önemli bir yeri vardır bu nedenle toplumun merkezinde kütüphaneler olmalıdır.

Toplumsal ilerlemede, sözlü kültür öğelerinin gelecek nesillere aktarılmasında genele anlamda bireysel ve toplumsal gelişmede kütüphanelerin birçok yararı bulunmaktadır. Bunlar (Akt: Akay, 2019);

- Kültürlerarası anlayış ve ilişkilerin geliştirilmesi ve desteklenmesi,
- Kültürel çeşitliliğin artırılması,

- Kültürel geçişi kolaylaştırması,
- Dil becerilerinin geliştirilmesinde eğitimsel yardım sağlaması,
- Kültürlerarası değişim ve geniş anlamda kültürlerin paylaşılması,
- Toplumsal bütünleşme ve toplumdaki hareketliliğe katkıda bulunma

Kütüphaneler toplumsal bellek oluşturmak ve bireylerin dil becerilerini pekiştirmek gibi etkileri yanında kullanıcılarının okuma kültürlerini geliştirmek gibi bir etkisi de bulunmaktadır. Bu kapsamda Milli Eğitim Bakanlığı "Kütüphanesiz Okul Kalmayacak" projesi kapsamında tüm kurumlarında kütüphane açılması için girişimde bulunmuştur. Öğrencilere okuma kültürünü kazandırmak, öğrencilerin üst bilişsel düşünme becerilerini geliştirmek, öğrencileri 21. yüzyıl becerileri kapsamında sorgulayan, araştıran, bilgi üreten bireyler olarak yetiştirmek amacında olan bu proje, kitaba erişimse sorun yaşan öğrenciler için farklı imkânlar sunmaktadır. Bu proje ile okullar arasındaki imkân farklarını azaltılmıştır. "Kütüphanesiz Okul Kalmayacak" projesi ile 2021 yılı ekim sonundan başlayarak çok kısa bir süre içinde ülke düzeyinde 3200 okula yeni kütüphane kurulmuştur (MEB, 2021).

Okullarda kurulan kütüphanelerin işlevsel kullanım durumunu araştırmak önemli görülmüştür. Bu araştırmanın amacı temel eğitim kurumlarında kütüphanelerin işlevsel kullanımına ilişkin öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerini belirlemektir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Nitel araştırmanın esas alındığı bu çalışmada durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Durum çalışması, belirlenen bir konuya yönelik nasıl ve niçin sorularını sorarak derinlemesine incelemek, mevcut durumu açıklayan ya da değişimi ve gelişimi etkileyen faktörler arasındaki iletişimi ortaya çıkaran nitel bir yöntemdir (Best ve Kahn, 2017; Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu belirlemede ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sürecinde "ilkokullarda çalışmak, okulunda kurulmuş olan kütüphanede çalışmak, araştırmaya katılmaya gönüllü olmak" ölçütlerine göre örneklem grubu belirlenmiştir. Buna göre katılımcıların çalıştığı kurumların özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Yapılan Okulların Özellikleri

Okul	Katılımcılar	Kitap sayısı	Ayrı bir fiziksel alan olma durumu	Donanım durumu (masa, sandalye, dolap)	Teknolojik araç bulunma durumu
O1	Ö1,Ö2,Y1	Öğrenci sayısı*5	Evet	Yetersiz	Yok
O2	Ö3, Y2	Öğrenci sayısı*7	Evet	Yetersiz	Var
O3	Ö4, Y3	Öğrenci sayısı*3	Evet	Yeterli	Yok
O4	Ö5,Y4	Öğrenci sayısı*5	Evet	Yeterli	Yok
O5	Ö6,Ö7,Y5	Öğrenci sayısı*4	Evet	Yetersiz	Var
O6	Ö8, Y6	Öğrenci sayısı*3	Evet	Yetersiz	Yok

Tablo 1 verilerine göre Malatya ilinde görev yapan altı farklı okulda çalışan sekiz sınıf öğretmeni ve altı okul yöneticisi katılmıştır. O harfi okulu, Ö harfi sınıf öğretmenini ve Y harfi okul yöneticisini göstermektedir. Bu kapsamda her okuldan bir yönetici ile birlikte bir ya da iki öğretmen araştırmaya katılmıştır. Okullarda öğrenci sayının en az üç en fazla yedi katı kitap bulunmaktadır. Okulların tümünde kütüphane için ayrı alanlar oluşturulmuştur. İki okul donanım açısından öğrencilere hizmet vermek için kendini yeterli görürken dört okul yeterli görmemiştir. İki okul kütüphanesinde teknolojik araç (bilgisayar, akıllı tahta, projeksiyon, ses sistemi vb.) bulunurken dört okulda teknolojik araç bulunmamaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunda aşağıdaki sorulara yer verilmiştir:

- Okulunuzda yer alan okul kütüphanenizi yeterli görüyor musunuz? Neden?
- Kütüphane ilkokullarda sizce bir ihtiyaç mı? Neden?
- Kütüphaneyi işlevsel olarak ne sıklıkla kullanıyor musunuz? Neden?
- Kütüphanede ne tür faaliyetler yürütüyorsunuz?
- Kütüphanenin canlandırılması için yapılması gereken uygulamalara ilişkin önerileriniz neler? (Varsa)

Geçerlik-Güvenirlik

Araştırma kapsamına geçerlik ve güvenirliği sağlamak için katılımcıların görüşleri yorum eklenmeden dijital ortama (word belgesine) aktarılmıştır. Araştırmanın analizine araştırmacı ile birlikte Eğitim Programları ve Öğretimi alanında doktora yapan bir öğretmen ile Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında yüksek lisans yapan bir öğretmen katılmıştır. Analiz sürecinde birden fazla katılımcı yer alarak aynı veri belgesini incelemişlerdir. Ortak olan temalar ve kodlar tablolar halinde metinde sunulmuştur. Görüşmeler ile gözlemlerin uyuşması sağlanmıştır.

Veri Analizi

Araştırma sürecinde elde edilen veriler betimsel ve içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında ele edilen veriler word belgesine kaydedilmiştir. Analiz sürecinde yer alan üç eğitimci kaydedilen bu veri dosyasını ayrı ayrı incelemişlerdir. Ortak belirlenen zaman ve mekânda toplanarak kodladıkları verileri karşılaştırmışlardır. Üç araştırmacı tarafından ortak belirlenen kod, kategori ve temalar aynen kabul edilmiştir. Farklı bulunan kodlara karşı uzlaşı yoluna gidilmiştir. Oluşturulan kod listeleri düzenlenmiştir. Düzenlenen veriler tablolar halinde sunularak yorumlanmıştır.

BULGULAR

Tablo 2. Kütüphanenin Yeterliliğine İlişkin Görüşler

Tema	Kodlar
Yeterli	Kitap sayısı Ayrı bir ortam olması
Kısmen Yeterli	Öğretmenlerin kütüphanedeki malzeme taleplerinin karşılanma durumu

	Öğrenciler için oturma alanı Teknolojik araçların bulunması Kitap dışındaki malzemelerin (akıl ve zekâ oyunları) varlığı

Tablo 2'de kütüphanenin yeterliliğine ilişkin görüşler bulunmaktadır. Tablo verilerine göre katılımcılar kütüphaneleri kitap sayısı ve ayrı bir ortam olması açılarından yeterli bulurken öğretmenlerin kütüphanedeki malzeme taleplerinin karşılanma durumu, öğrenciler için oturma alanı, teknolojik araçların bulunması, kitap dışındaki malzemelerin (akıl ve zekâ oyunları) varlığı açılarından kısmen yeterli görmektedirler.

Tablo 3. Kütüphanenin İlkokullarda İhtiyaç Olma Durumuna İlişkin Görüşler

Tema	Kodlar
Evet	Kütüphanelerin motive edici ortamlar olması Öğrencileri farklı kitaplarla bir araya getirmesi Öğrencileri okuma kültürünü kazandırması Okulun gelişimine katkı sunması Öğrencilerin akademik başarılarını arttırması Öğrencilerin vakitlerini değerlendirmesine imkan sunması Sınıfların öğrencilerin gelişimi için yetersiz olması Öğrenme eksikliklerini tamamlanması Dezavantajlı öğrencilerin kitapla buluşmasını sağlaması
Kısmen	Çocuklara eğitici öğrenme ortamları sunması Tarihi ve kültürel değerleri kazandırması Kaliteli eğitici yayınlarına erişim imkânı sağlaması Öğrencilerin yaratıcı düşünme gücünü geliştirmesi Öğrencileri sınıftan farklı ortamlarda çalışmalarına imkan vermek
Hayır	Okullarda yeterli alan olmaması Sınıf mevcutlarının yüksek olması Her sınıfta sınıf kitaplığının olması Öğrenci kitap okuma takip sisteminin kurulmasının zor olması Kütüphanenin fiziksel düzenleme için inşaat ve izin işlemlerinin yoğun olması Kütüphane oluşturmak için gerekli olan maliyet fiyatlarının yüksek olması

Tablo 3'te kütüphanenin ilkokullarda ihtiyaç olma durumuna ilişkin görüşler yer almaktadır. Tablo verilerine göre katılımcılar; kütüphanelerin motive edici ortamlar olması, öğrencileri farklı kitaplarla bir araya getirmesi, öğrencileri okuma kültürünü kazandırması, okulun gelişimine katkı sunması, öğrencilerin akademik başarılarını arttırması, öğrencilerin vakitlerini değerlendirmesine imkan sunması, sınıfların öğrencilerin gelişimi için yetersiz olması, öğrenme eksikliklerini tamamlanması ve dezavantajlı öğrencilerin kitapla buluşmasını sağlaması açılarından kütüphaneyi ihtiyaç olarak görmektedirler. Katılımcılar; çocuklara eğitici öğrenme ortamları sunması, tarihi ve kültürel değerleri kazandırması, kaliteli eğitici yayınlarına erişim imkânı sağlaması, öğrencilerin yaratıcı düşünme gücünü geliştirmesi ve öğrencileri sınıftan farklı ortamlarda çalışmalarına imkan vermek açılarından kütüphaneyi kısmen ihtiyaç olarak görmektedirler. Katılımcılar; okullarda yeterli alan olmaması, sınıf mevcutlarının yüksek olması, her sınıfta sınıf kitaplığının olması, öğrenci kitap okuma takip sisteminin kurulmasının zor olması, kütüphanenin fiziksel düzenleme için inşaat ve izin işlemlerinin yoğun olması, kütüphane oluşturmak için gerekli olan maliyet fiyatlarının yüksek olması kütüphaneyi ihtiyaç olarak görmemektedirler.

Tablo 4. Kütüphanenin İşlevsel Kullanımına İlişkin Görüşler

Tema	Kodlar
Sıklıkla	Araştırma kitaplarının olması Öğrencilerle çember düzeninde konuşma çalışmalarının yapılmak istenmesi Öğrencilerin dikkatini çekmek istemeleri

	Öğrencilerin kütüphaneye gitmek konusunda yoğun taleplerinin olması Estetik açıdan güzel ve güvenli bir ortam olması Kuraları belli olan bir eğitim ortamı olması Ev ortamı gibi huzurlu bir alan sunması (minder, halı, kanepe vb. araçlarla)
Nadiren	İkili eğitim yapılması Zamanın yetersiz olması Kütüphanede bir görevlinin yer almaması Okulca hazırlanan programda her sınıfa az yer verilmiş olması Güncel kitaplarını olmaması Öğrenci ilgilerine göre kitap türlerinin yetersiz olması Kitapların yırtık ve sayfalarının eksik olması Kütüphanenin karanlık bir ortam olması Öğrencilerin dijital içeriklere merakının fazla olması Kütüphane kullanım saatlerinin ilk ve son ders olması Teknolojik araçların kütüphanede olmaması
Hiç	Kitaplar öğrenci seviyesine uygun olmaması Kütüphane ortamı yeterince geniş olmaması (tabure ve minderlerin yetersiz olması) Kitapların sınıflandırılmamış olması Kitaplarla ilgili ödünç alıp verme sisteminin gerçekleşmemesi Kütüphane çalışma saatinin öğrenciler için uygun olmaması (çoğunlukla kilitli olması) Kütüphanede yapılacak faaliyetlerin planlanamaması Kütüphanenin önceki sınıflardan kirli kalması Kütüphanenin üst katlarda olması ve özel eğitim öğrencilerinin oraya gidememesi

Tablo 4'te kütüphanenin işlevsel kullanımına ilişkin görüşler yer almaktadır. Tablo verilerine göre öğretmenler; araştırma kitaplarının olması, öğrencilerle çember düzeninde konuşma çalışmalarının yapılmak istenmesi, öğrencilerin dikkatini çekmek istemeleri, öğrencilerin kütüphaneye gitmek konusunda yoğun taleplerinin olması, estetik açıdan güzel ve güvenli bir ortam olması, kuraları belli olan bir eğitim ortamı olması, ev ortamı gibi huzurlu bir alan sunması (minder, halı, kanepe vb. araçlarla) açılarından sıklıkla kullanmaktadırlar. İkili eğitim yapılması, zamanın yetersiz olması, kütüphanede bir görevlinin yer almaması, okulca hazırlanan programda her sınıfa az yer verilmiş olması, güncel kitaplarını olmaması, öğrenci ilgilerine göre kitap türlerinin yetersiz olması, kitapların yırtık ve sayfalarının eksik olması sebeplerinden dolayı öğretmenler nadiren okul kütüphanesini kullanmaktadırlar. Öğretmenler; kitaplar öğrenci seviyesine uygun olmaması, kütüphane ortamı yeterince geniş olmaması (tabure ve minderlerin yetersiz olması) , kitapların sınıflandırılmamış olması, kitaplarla ilgili ödünç alıp verme sisteminin gerçekleşmemesi, kütüphane çalışma saatinin öğrenciler için uygun olmaması (çoğunlukla kilitli olması), kütüphanede yapılacak faaliyetlerin planlanamaması, kütüphanenin önceki sınıflardan kirli kalması ve kütüphanenin üst katlarda olması ve özel eğitim öğrencilerinin oraya gidememesi nedenlerinden dolayı okul kütüphanesini hiç kullanmamaktadırlar.

Tablo 5. Kütüphanede Yapılan Faaliyetlerin Özellikleri

Kodlar
Okuma çalışmaları
Grup çalışması (veli toplantıları, kulüp çalışmaları)
Serbest çalışmalar (Akıl oyunları oynama, ilgilerine göre araştırma yapma)
Ders çalışma/ etüt
Sanatsal çalışmalar (drama, müzik, görsel sanatlar)

Tablo 5'te kütüphanede yapılan faaliyetlerin özelliklerine yer verilmiştir. Tablo verilerine göre katılımcılar kütüphanede; okuma çalışmaları, grup çalışması (veli toplantıları, kulüp çalışmaları), serbest çalışmalar (akıl

oyunları oynama, ilgilerine göre araştırma yapma), ders çalışma/ etüt, sanatsal çalışmalar (drama, müzik, görsel sanatlar) yürütmektedirler.

Tablo 6. Kütüphanenin Canlandırılması İçin Yapılması Gereken Uygulamalara İlişkin Öneriler

Kodlar
Kütüphane ortamının estetik açıdan makul, uygun sıcaklıkta ve ışıkta, yeterince havalandırılmış bir ortam olması
Kütüphanede görev alacak bireylerin kişilik özelliklerinin (anlayışlı, güler yüzlü, kolaylaştırıcı) uyumlu olmasına dikkat edilmesi
Kütüphanede farklı yazarlarla atölye çalışmalarının yürütülmesi
Kütüphanede roman, öykü, şiir, belgesel vb. farklı türden kitaplara yer verilmesi
Kütüphanenin her zaman açık olması
Kütüphanenin sadece öğrenciler için değil öğretmen, okul yöneticisi ve velilerin de kullanımına açık olması
Kütüphanelerde dijital kitapların da olması
Öğrencilerin okuma düzeyleri ve eğilimleri belirlenerek öğrencilere uygun önerilerin sunulması
Öğrencilere bilgi okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı ile ilgili bilgi verilmesi
Okul yöneticileri kütüphanenin işlevsel kullanımı ve öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılama durumuna ilişkin duyarlı olmalısı

Tablo 6'da kütüphanenin canlandırılması için yapılması gereken uygulamalara ilişkin öneriler yer almaktadır. Tablo verilerine göre katılımcılar; kütüphane ortamının estetik açıdan makul, uygun sıcaklıkta ve ışıkta, yeterince havalandırılmış bir ortam olması, kütüphanede görev alacak bireylerin kişilik özelliklerinin (anlayışlı, güler yüzlü, kolaylaştırıcı) uyumlu olmasına dikkat edilmesi, kütüphanede farklı yazarlarla atölye çalışmalarının yürütülmesi, kütüphanede roman, öykü, şiir, belgesel vb. farklı türden kitaplara yer verilmesi, kütüphanenin her zaman açık olması, kütüphanenin sadece öğrenciler için değil öğretmen, okul yöneticisi ve velilerin de kullanımına açık olması gibi önerilerde bulunmuşlardır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Katılımcılar kütüphaneleri kitap sayısı ve ayrı bir ortam olması açılarından yeterli bulurken öğretmenlerin kütüphanedeki malzeme taleplerinin karşılanma durumu, öğrenciler için oturma alanı, teknolojik araçların bulunması, kitap dışındaki malzemelerin (akıl ve zekâ oyunları) varlığı açılarından kısmen yeterli görmektedirler. Kütüphanelerin sadece kitaplarla donatılması değil yaşanılan çağa uygun bilişsel gelişimi destekleyecek malzemelerle de donatılmasının önemli oluğu söylenebilir. Kurulgan ve Çekerol'a (2008) göre kütüphaneler sadece bilgi edinme merkezleri değil aynı zamanda boş zamanları değerlendirme mekanları olarak görüldüğünden buraların bireylerin zeka gelişimini desteklemesi önemli görülmüştür. Bu kapsamda kütüphanelerde dil gelişimine uygun oyunların, zeka geliştirici materyallerin olması gerekli olduğu söylenebilir.

Katılımcılar; kütüphanelerin motive edici ortamlar olması, öğrencileri farklı kitaplarla bir araya getirmesi, öğrencileri okuma kültürünü kazandırması, okulun gelişimine katkı sunması, öğrencilerin akademik başarılarını arttırması, öğrencilerin vakitlerini değerlendirmesine imkan sunması, sınıfların öğrencilerin gelişimi için yetersiz olması, öğrenme eksikliklerini tamamlanması ve dezavantajlı öğrencilerin kitapla buluşmasını sağlaması açılarından kütüphaneyi ihtiyaç olarak görmektedirler. Katılımcılar; çocuklara eğitici öğrenme ortamları sunması, tarihi ve kültürel değerleri kazandırması, kaliteli eğitici yayınlarına erişim imkânı sağlaması, öğrencilerin yaratıcı düşünme gücünü geliştirmesi ve öğrencileri sınıftan farklı ortamlarda çalışmalarına imkân vermek açılarından kütüphaneyi kısmen ihtiyaç olarak görmektedirler. Katılımcılar; okullarda yeterli alan olmaması, sınıf mevcutlarının yüksek olması, her sınıfta sınıf kitaplığının olması, öğrenci kitap okuma takip sisteminin

kurulmasının zor olması, kütüphanenin fiziksel düzenleme için inşaat ve izin işlemlerinin yoğun olması, kütüphane oluşturmak için gerekli olan maliyet fiyatlarının yüksek olması kütüphaneyi ihtiyaç olarak görmemektedirler. Çarkın'a (1986) göre kütüphaneler bilgi kaynağını bünyesinde barındırması, bireylerin yararına faaliyet yürütmesi ve toplumsal bir kurum olması açısından her zaman açık kalması gereken bir öğrenme merkezidir.

Öğretmenler; araştırma kitaplarının olması, öğrencilerle çember düzeninde konuşma çalışmalarının yapılmak istenmesi, öğrencilerin dikkatini çekmek istemeleri, öğrencilerin kütüphaneye gitmek konusunda yoğun taleplerinin olması, estetik açıdan güzel ve güvenli bir ortam olması, kuraları belli olan bir eğitim ortamı olması, ev ortamı gibi huzurlu bir alan sunması (minder, halı, kanepe vb. araçlarla) açılarından sıklıkla kullanmaktadırlar. İkili eğitim yapılması, zamanın yetersiz olması, kütüphanede bir görevlinin yer almaması, okulca hazırlanan programda her sınıfa az yer verilmiş olması, güncel kitaplarını olmaması, öğrenci ilgilerine göre kitap türlerinin yetersiz olması, kitapların yırtık ve sayfalarının eksik olması sebeplerinden dolayı öğretmenler nadiren okul kütüphanesini kullanmaktadırlar. Öğretmenler; kitaplar öğrenci seviyesine uygun olmaması, kütüphane ortamı yeterince geniş olmaması (tabure ve minderlerin yetersiz olması), kitapların sınıflandırılmamış olması, kitaplarla ilgili ödünç alıp verme sisteminin gerçekleşmemesi, kütüphane çalışma saatinin öğrenciler için uygun olmaması (çoğunlukla kilitli olması), kütüphanede yapılacak faaliyetlerin planlanamaması, kütüphanenin önceki sınıflardan kirli kalması ve kütüphanenin üst katlarda olması ve özel eğitim öğrencilerinin oraya gidememesi nedenlerinden dolayı okul kütüphanesini hiç kullanmamaktadırlar. Jannert'e (2003) göre toplumun bilgiye erişimi kolaylaştıran kütüphanelerin herkese hizmet vermekle sorumludur. Bu kapsamda öğrencileri hayata ve üst öğrenime hazırlamakla sorumlu olan temel eğitim kurumlarında öğrencilerin kütüphaneleri yeterince kullanmaları gerektiği söylenebilir.

Katılımcılar kütüphanede; okuma çalışmaları, grup çalışması (veli toplantıları, kulüp çalışmaları), serbest çalışmalar (akıl oyunları oynama, ilgilerine göre araştırma yapma), ders çalışma/ etüt, sanatsal çalışmalar (drama, müzik, görsel sanatlar) yürütmektedirler. Bayram'a (2017) göre kütüphaneler öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirdiği gibi onların yaratıcı hayal gücünü olumlu yönde etkilemekte ve bu ürünlerini özgürce ifade edebileceği ortamlar sunmaktadır. Bu açıdan kütüphanelere farklı etkinliklerin yapılması öğrencilerin gelişimi açısından önemli olduğu söylenebilir.

Katılımcılar; kütüphane ortamının estetik açıdan makul, uygun sıcaklıkta ve ışıkta, yeterince havalandırılmış bir ortam olması, kütüphanede görev alacak bireylerin kişilik özelliklerinin (anlayışlı, güler yüzlü, kolaylaştırıcı) uyumlu olmasına dikkat edilmesi, kütüphanede farklı yazarlarla atölye çalışmalarının yürütülmesi, kütüphanede roman, öykü, şiir, belgesel vb. farklı türden kitaplara yer verilmesi, kütüphanenin her zaman açık olması, kütüphanenin sadece öğrenciler için değil öğretmen, okul yöneticisi ve velilerin de kullanımına açık olması gibi önerilerde bulunmuşlardır. Yılmaz'a (1995) göre kütüphaneler ayrım gözetmeksizin tüm bireyler için açık olmalı ve verdiği tüm hizmetleri ücretsiz vermelidir. Bu kapsamda kütüphanelerin tüm öğrencilerin erişimine açık olması, öğrencilerin öğrenme sürelerini etkili değerlendirmeleri için ortam hazırlanması ve tüm yaş gruplarına uygun materyallerin bulunması önemli tespitler olduğu söylenebilir.

ÖNERİLER

Araştırma bulgularına bakılarak kütüphanelerin fiziksel mekânlarının öğrencilerin gelişimlerine göre tasarlanması, kütüphanede öğrencilerin bilişsel, duyuşsal gelişimlerine uygun dil becerilerini geliştirici çalışmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Akay, Ö. (2019). Türkiye'de halk kütüphanesi kullanımının panel veri kümeleme analizi ile incelenmesi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 10*(17), 1076-1099. DOI: 10.26466/opus.514715

Bayram, O. (2017). *İlkokul çağı çocuklarının okuma alışkanlığı ve Yenimahalle ilçe halk kütüphanesi gezici kütüphane hizmeti.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Best, J. W., ve Kahn, J. V. (2017). *Eğitimde araştırma yöntemleri.* (Çev. M. Durmuşçelebi,),(Ed. O. Köksal,). Konya: Dizgi Ofset.

Çakın, İ. (1986). Kütüphanenin toplumsal konumu ve işlevleri. *Türk Kütüphaneciliği,* 35(1), 8-16.

Dengiz, A. Ş. ve Yılmaz, B. (2007).2004 ilköğretim programı'nda okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarına ilişkin öğretmen görüşleri. *Bilgi Dünyası, 8*(2), 203-229.

Jannert, H. (2003). Studies librarian-in the service of adult education. *Scandinavian Public Library Quarterly*, 36(1), 26.

Kurulgan, M. ve Çekerol, G. S. (2008). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8*(2), 237-258.

MEB (2021) https://www.meb.gov.tr/mebden-bir-ayda-3200-okula-yeni-kutuphane/haber/24691/tr adresinen alınmıştır.

Toplu, M. (2007). *Ulusaldan evrensele enformasyon politikası: süreçler, değişimler.* H. Odabaş ve H. Anameriç (Yay. Haz). Bilgi içinde (ss.129-166). Ankara: Referans Yayıncılık.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.

Yılmaz, B. (1995). *Ankara'da halk kütüphanesi kullanımı: sosyo-ekonomik çözümleme.* Yayımlanmamış. Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

PERFORMANS SANATIYLA PLASTİK ATIKLARIN DOĞAL YAŞAM ÜZERİNDEKİ OLUMSUZ ETKİLERİNE YÖNELİK FARKINDALIK OLUŞTURMA

Tuğba ÇELEBİ
Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, Ankara, Türkiye, tugbacelebi@mgu.edu.tr

Selin GÜNEŞTAN
Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, Ankara, Türkiye, selin.gunestan@mgu.edu.tr

ÖZET

Doğal yaşamın türlü yollarla insanlar tarafından bozulmasıyla oluşan çevre kirliliği, zaman geçtikçe kontrolsüz bir şekilde artmaya devam ederek tüm canlıları olumsuz yönde etkilemektedir. Çevre kirliliğinin en önemli nedenlerinden bir tanesi ham maddesini kömür ve petrol gibi fosil maddelerin oluşturduğu geri dönüştürülemez plastik atıklardır. Doğada çözülmesi yaklaşık 400 yılı bulan plastik atıklar toprağa, denize ve havaya karışarak ciddi sağlık problemlerine neden olmakla birlikte deniz, kara ve hava canlılarının da yaşamlarını olumsuz yönde etkilemekte ve nesillerinin hızla azalmasına neden olmaktadır. Araştırmanın amacına hizmet eden "atık, çevre, çevre kirliliği, plastik, plastik atık" anahtar kelimeleri ile yapılan literatür taramaları sonucunda ulaşılan araştırmaların birçoğunun çevre kirliliği, sebepleri ve çözüm önerileri üzerine yapıldığı saptanmıştır. Bu saptamadan hareketle çalışma grubunu Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, Görsel Sanatlar Eğitimi Bölümünde Yüksek Lisans yapan toplam 7 öğrencinin oluşturduğu araştırmada plastik atıkların doğal yaşama verdiği zararlar ile üretim ve tüketiminin azaltılması yönünde performans sanatı aracılığıyla öğrencilerde farkındalık oluşturmak amaçlanmıştır. Araştırmanın metodolojisine uygun olarak nitel araştırma modeli benimsenmiş olup veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan anket uygulanmış ve veriler nitel veri analizi yöntemlerinden içerik analiziyle çözümlenmiştir. Verilerin analiziyle elde edilen bulgulardan hareketle araştırma sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sanat eğitimi, performans, performans sanatı, plastik, plastik atık.

RAISING AWARENESS OF THE NEGATIVE IMPACT OF PLASTIC WASTE ON NATURAL LIFE THROUGH PERFORMANCE ART

ABSTRACT

Environmental pollution, caused by the degradation of natural life by humans in diverse ways, continues to increase uncontrollably as time progresses, affecting all living things adversely. One of the most important causes of environmental pollution is non-recyclable plastic waste, the raw material of which is fossil fuels, such as coal and petroleum. Plastic waste, which takes about 400 years to decompose in nature, causes serious health problems as it mixes with the soil, seas, and air, and also badly affects the lives of marine, land, and aerial animals, leading to the rapid decline of their species. Most of the research, retrieved as a result of literature review, by using keywords, such as "waste, environment, environmental pollution, plastic, plastic waste", which all serve the aim of this research, have been found to study environmental pollution, its causes and suggestions for possible solutions. Based on this finding, the research put together a study group of seven students, who currently continue their master's degrees in the Department of Visual Arts Education at the Ankara Music and Fine Arts University, with the aim of raising awareness among students towards reducing the damage caused by plastic waste to natural life and also reducing its production and consumption through performance art. A qualitative research model was adopted in line with the methodology of the research, while a questionnaire consisting of open-ended questions was applied as the tool of data collection, and the resultant data were analysed through content analysis, one of the methods in qualitative data analysis. Based on the findings obtained through the analysis of the data, the research arrived at a few conclusions.

Keywords: Art, art education, performance, performance art, plastic, plastic waste.

GİRİŞ

Doğal yaşamın türlü yollarla insanlar tarafından bozulmasıyla oluşan çevre kirliliği, zaman geçtikçe kontrolsüz bir şekilde artmaya devam ederek tüm canlıları olumsuz yönde etkilemektedir. Çevre kirliliğinin en önemli nedenlerinden bir tanesi ham maddesini kömür ve petrol gibi fosil maddelerin oluşturduğu geri dönüştürülemez plastik atıklardır. İnsanların yaşam alanları su şişelerinden gıda ambalajlarına, saklama kaplarından kıyafetlere ve elektronik eşyalara varıncaya kadar plastiklerin kullanılmış olduğu objelerle çevrelenmiş bulunmaktadır. Kayan, A., & Küçük, A. (2020: 405) da plastiklerin 20. yüzyıldan itibaren tıptan eğitime, sanayiden ev araç-gereçlerine kadar sosyal hayatın hemen her alanında çok yaygın olarak kullanılmaya başlandığına dikkat çekmektedir. Birçok malzemeye göre üretimi daha kolay olan plastiklerin sağladığı kullanım kolaylıkları tüketim artışının da başlıca nedenlerindendir.

Doğada çözülmesi 400 ile 1000 yılı bulan plastik atıklar toprağa, denize ve havaya karışarak ciddi sağlık problemlerine neden olmakla birlikte deniz, kara ve hava canlılarının da yaşamlarını olumsuz yönde etkilemekte ve nesillerinin hızla azalmasına neden olmaktadır. Plastik atıkların zaman içinde maruz kaldıkları kuvvetli doğa olayları nedeniyle parçalanmaları ya da çözünmeleri doğadan tamamen yok olmalarını sağlamamakla birlikte mikro boyutlara gelen plastik parçacıklarının daha hızlı bir şekilde havaya, suya ve toprağa karışmasına dolayısıyla doğaya ve canlılara daha tehlikeli biçimde dönmelerine sebep olmaktadır.

Dünya genelinde her yıl, hammaddesini petrol ve türevlerinin oluşturduğu, yaklaşık 300-400 milyon ton plastik üretiminin yapıldığı düşünüldüğünde durumun ciddiyetinin çok yüksek olduğu ve insanların konu hakkında bilinçlendirilmelerinin gün geçtikçe daha çok önem kazandığı düşünülmektedir. Buradan hareketle YÖK Tez Veri

Tabanında, Ulakbim Sosyal Bilimler Veri Tabanında araştırmanın amacına hizmet eden "atık, çevre, çevre kirliliği, plastik, plastik atık, farkındalık oluşturma" anahtar kelimeleri ile yapılan alan yazın taramasında ulaşılan araştırmaların bir çoğunun çevre kirliliği, sebepleri ve çözüm önerileri ile plastik atıkların çevreye verdikleri zararlar, geri dönüşümleri, dönüştürülmeleri ve farklı alanlarda kullanımları üzerine yapıldığı (Çelebi, T. 2019; Karakaş, H., Divrik, M. T., & Divrik, B. 2018; Kayan, A., & Küçük, A. 2020; Önder, S., Günal, Ç., & Dinçel, A. S. 2020) ancak performans sanatı aracılığıyla plastik atıkların doğa ve insan yaşamındaki olumsuz etkileri üzerine bireylerde farkındalık yaratmayı hedefleyen araştırmalara yer verilmediği saptanmıştır. Bu saptamadan hareketle plastik atıkların doğal yaşam üzerindeki olumsuz etkilerine yönelik bireylerde performans sanatı aracılığıyla farkındalık oluşturma bu araştırmanın gerekçe ve amacını oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın metodolojisine bağlı olarak araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama tekniği ve verilerin analizine yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak tasarlanmıştır. Bir birey, bir kurum, bir grup veya bir ortamın çalışılacak durumlara örnek oluşturabileceğini belirten Yıldırım ve Şimşek (2008, s.77) tarafından durum çalışmasının nicel veya nitel yaklaşımla yapılabileceği ve her iki yaklaşımda da amacın belirli bir duruma ilişkin sonuçların ortaya konulması olduğu ifade edilmektedir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 yılları arasında Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, Görsel Sanatlar Eğitimi Tezli Yüksek Lisans programında eğitim gören 3'ü erkek 4'ü kız toplam 7 öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Tekniği

Araştırmada veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan anket kullanılmıştır. Araştırma konusunun içeriğine uygun olarak 8 ana soru belirlenmiştir. Bunlar:

1. Performans sanatı nedir? Tanımlayınız.
2. Daha önce performans sanatı izlediniz mi? İzlediyseniz siz de bıraktığı izlenimler nelerdir? (İzlediğiniz performansın canlı ya da dijital ortamda olup olmadığı bilgisini veriniz.)
3. Daha önce performans sanatıyla ilgili bir eğitim aldınız mı? Aldıysanız bilgi veriniz.
4. Performans sanatını deneyimlemek size neler hissettirdi?
5. Performans sanatıyla sanatçının/sanatçıların olaylar üzerine olumlu ya da olumsuz yönde bir farkındalık oluşturabileceklerini düşünüyor musunuz?
6. Plastik atıkların doğal yaşam üzerindeki etkileri nelerdir? Kısaca açıklayınız.
7. Yaptığınız performansın, plastik atıkların doğal yaşam üzerindeki olumsuz etkileri üzerine sizde bir farkındalık yaratıp yaratmadığını belirtiniz.

8. Performans sanatını bir daha deneyimlemek ister misiniz? Neden?

Verilerin Analizi

Araştırma verileri nitel veri analizi yöntemlerinden içerik analiziyle çözümlenmiştir.

BULGULAR

Çalışma grubunu oluşturan Yüksek Lisans öğrencilerinin açık uçlu soruların yer aldığı ankette 1. sırada yer alan "Performans sanatı nedir? Tanımlayınız." sorusuna verdikleri cevaplara Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunun "Performans Sanatı" Tanımları

Kod	Frekans (f)
İzleyici önünde yapılan	4
Bedenin kullanıldığı	3
Canlı gerçekleştirilen	3
İzleyicinin de dahil edildiği	2
Konuların çarpıcı bir şekilde işlendiği	2
Rol yapılmayan	2
Zamana ve mekana bağlı	1
Toplumsal farkındalık yaratan	1
Yazılı metinden bağımsız	1
Toplam	**19**

Tablo 1'e göre araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin performans sanatını; izleyici önünde yapılan (f=4), bedenin kullanıldığı (f=3), canlı gerçekleştirilen (f=3), izleyicinin de dahil edildiği (f=2), konuların çarpıcı bir şekilde işlendiği (f=2), rol yapılmayan (f=2), zamana ve mekana bağlı (f=1), toplumsal farkındalık yaratan (f=1) ve yazılı metinden bağımsız (f=1) kodlarıyla tanımladıkları tespit edilmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde çalışma grubunun performans sanatını çoğunlukla, izleyici önünde yapılan (f=4), bedenin kullanıldığı (f=3), canlı gerçekleştirilen (f=3) bir sanat olarak tanımladıkları görülmektedir.

Y2-Sanatçının izleyiciler önünde ve zaman zaman onları da dâhil ederek sanatını gerçekleştirme biçimidir.

Y1-Performans sanatı, kişinin özellikle kendi bedenini sanatsal üretim aracı olarak kullandığı, tiyatrodan farklı olarak rol yapılmadığı, zamana ve mekâna bağlı bir sanat türüdür.

Y5-İzleyicilerin karşısında canlı olarak gerçekleştirilen sanat hareketidir.

Çalışma grubunu oluşturan Yüksek Lisans öğrencilerinin açık uçlu soruların yer aldığı ankette 2. sırada yer alan "Daha önce performans sanatı izlediniz mi? İzlediyseniz siz de bıraktığı izlenimler nelerdir? (İzlediğiniz performansın canlı ya da dijital ortamda olup olmadığı bilgisini veriniz.)" sorusuna verdikleri cevaplara Tablo 2, 2.1, ve 2.2'de yer verilmiştir.

Tablo 2. Çalışma Grubunun Daha Önce Performans Sanatı İzleyip İzlemediklerine İlişkin Cevapları

Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	7	100
Hayır	-	
Toplam	**7**	**100**

Tablo 2'ye göre çalışma grubunu oluşturan öğrencilerinin tamamının (%100) daha önce performans sanatını izledikleri tespit edilmiştir.

Tablo 2.1. Çalışma Grubunun İzledikleri Performans Sanatının Canlı Ya Da Dijital Ortamda Olup Olmadığına İlişkin Cevapları

Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Canlı	2	29
Dijital Ortam	5	71
Toplam	**7**	**100**

Tablo 2.1.'e göre çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin 5'nin performans sanatını Dijital Ortamda izlediği; 2'sinin ise canlı olarak izlediği saptanmıştır.

Tablo 2.1. incelendiğinde çalışma grubunun çoğunluğunun (%71) performans sanatını dijital ortamda izledikleri görülmektedir.

Y2- Üniversitemizin gerçekleştirdiği etkinliklerde canlı olarak izledim.

Y3- Canlı olarak performans sanatı izlemedim fakat birçok performans sanatını dijital ortamdan izleme fırsatı buldum.

Y4- İzlediğim canlı sanat performansı dijital ortamda sunulan bir performanstı.

Tablo 2.2. Çalışma Grubunun İzledikleri Performans Sanatının Kendilerinde Bıraktığı İzlenimlerin Neler Olduğuna İlişkin Verdikleri Cevaplar

Kod	Frekans (f)
Farklı bakış açılarını gösterdiği	2
Etkileyici	2
Sürece dahil ettiği	1
Dünyayı tüm gerçekliğiyle gösterdiği	1
Kendini doğaya ve geleceğe sorumlu hissettirdiği	1
Akılda kalıcı	1
Çarpıcı	1
Toplam	**9**

Tablo 2.2. incelendiğinde çalışma grubunun izledikleri performans sanatının kendilerinde bıraktığı izlenimlerin; farklı bakış açılarını görebildiği (f=2), etkileyici (f=2), sürece dahil olmak (f=1), dünyayı tüm gerçekliğiyle göstermesi (f=1), kendini doğaya ve geleceğe sorumlu hissettirdiği (f=1), akılda kalıcılığı (f=1) ve çarpıcı (f=1) olduğu tespit edilmiştir.

Y2- Sanatçının sanatını icra ettiği sürece dâhil olmak farklı bakış açılarını görebildiğim için etkileyiciydi.

Y4- Verilen konu evrensel atıkları karşı bir canlandırmaydı kendimi doğaya ve geleceğe karşı görevli hissetmiştim.

Çalışma grubunu oluşturan Yüksek Lisans öğrencilerinin açık uçlu soruların yer aldığı ankette 3. sırada yer alan "Daha önce performans sanatıyla ilgili bir eğitim aldınız mı?" sorusuna verdikleri cevaplara Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3. Çalışma Grubunun Daha Önce Performans Sanatıyla İlgili Bir Eğitim Alıp Almadıklarına İlişkin Verdikleri Cevaplar

Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet. Lisans eğitimimde	1	14
Hayır	6	86
Toplam	**7**	**100**

Tablo 3 incelendiğinde çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin 6'sının daha önce performans sanatıyla ilgili bir eğitim almadığı; 1 öğrencinin ise lisans eğitiminde performans sanatıyla ilgili eğitim aldığı saptanmıştır.

Tablo 3'e göre çalışma grubunu oluşturan yüksek lisans öğrencilerinin tamamına yakınının (%86) performans sanatıyla ilgili bir eğitim almadığı görülmektedir.

Çalışma grubunu oluşturan Yüksek Lisans öğrencilerinin açık uçlu soruların yer aldığı ankette 4. sırada yer alan "Performans sanatını deneyimlemek size neler hissettirdi?" sorusuna verdikleri cevaplara Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4. Çalışma Grubunun Performans Sanatını Deneyimlemenin Kendilerinde Neler Hissettirdiğine İlişkin Verdikleri Cevaplar

Kod	Frekans (f)
Bedenin kullanımıyla sanatın ifade gücü	2
Kendimi ifade edebilmek	2
Mesaj verebilme endişesi	2
Sanatın basit olmadığı	1
Sanatçının çok çaba gösterdiği	1
Farkındalığı yansıtmak için önemli bir yol	1
Zor	1
Kaygılı	1
Heyecanlı	1
Anı hissetmek	1
Hayatımın en ilginç deneyimlerinden biri	1
Hislerimi aktarmaya yetkin	1
Sanatı yaşamak	1
Sanatımı içimden geldiği gibi yapabilmek	1
Özgün hissetmek	1
Farklı bir bakış açısı kazanmak	1
Performans sanatı yapma isteği	1
Toplam	**20**

Tablo 4'e göre çalışma grubunu oluşturan yüksek lisans öğrencilerinin performans sanatını deneyimlemelerinin bedenin kullanımıyla sanatın ifade gücünü (f=2) fark etmelerini sağladığını, kendilerini ifade edebildiklerini (f=2), mesaj verebilme endişesi yaşadıklarını (f=2), sanatın basit olmadığını (f=1), sanatçının çok çaba gösterdiğini (f=1), farkındalığı yansıtmak için önemli bir yol olduğunu (f=1), zor olduğunu (f=1), kaygı (f=1) ve heyecan (f=1) duyduklarını (f=1), anı yaşadıklarını (f=1), sanatı yaşayıp (f=1) sanatı içlerinden geldiği gibi yapabildiklerini (f=1), özgün hissettiklerini (f=1), farklı bir bakış açısı kazandıklarını (f=1) ve performans sanatı yapma isteği duyduklarını tespit edilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde performans sanatını deneyimlemenin çalışma grubunu oluşturan öğrencilerde en çok bedenin kullanımıyla sanatın ifade gücünü fark etmelerini ve kendilerini ifade edebilmelerini sağlarken; mesaj verebilme endişesi yaşadıklarını ifade ettikleri görülmektedir.

Y1- Diğer sanatsal ifade biçimlerinden farklı olarak bedenin kullanılması sanatın ifade gücünü bir kez daha gösterdi.

Y5- Özgün olduğum, mesajını vermek istediğim bir konu üzerinde kendimi ifade edebilmek bana iyi hissettirdi.

Çalışma grubunu oluşturan Yüksek Lisans öğrencilerinin açık uçlu soruların yer aldığı ankette 5. sırada yer alan "Performans sanatıyla sanatçının/sanatçıların olaylar üzerine olumlu ya da olumsuz yönde bir farkındalık oluşturabileceklerini düşünüyor musunuz?" sorusuna verdikleri cevaplara Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5. Çalışma Grubunun Performans Sanatıyla Sanatçının/Sanatçıların Olaylar Üzerine Olumlu ya da Olumsuz Yönde Bir Farkındalık Oluşturup Oluşturamayacaklarına İlişkin Verdikleri Cevaplar

Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	4	57
Hayır	1	14
Kararsız	2	29
Toplam	**7**	**100**

Tablo 5'e göre araştırmanın çalışma grubunu oluşturan yüksek lisans öğrencilerinin 4'ünün performans sanatıyla sanatçının/sanatçıların olaylar üzerine olumlu ya da olumsuz yönde farkındalık oluşturabileceklerini düşünürken; 1 kişinin farkındalık oluşturamayacaklarını düşündüğü, 1'inin ise konuyla ilgili kararsız kaldığı saptanmıştır.

Y3- Performans sanatçılarının yaptıkları performansları dikkate alır, daha fazla değer verir ve takipte kalırsak eğer mutlaka insanlar üzerinde olumlu bir farkındalık yarabileceğini düşünüyorum.

Y1- Genel olarak çağdaş sanat ve sanatçılar toplumsal konulara eğilip bir farkındalık oluşturmaya çalışıyorlar fakat bunun olumlu yönde bir sonuç oluşturduğunu ve olumsuz giden bir şeyi değiştirdiğini düşünmüyorum.

Çalışma grubunu oluşturan Yüksek Lisans öğrencilerinin açık uçlu soruların yer aldığı ankette 6. sırada yer alan "Plastik atıkların doğal yaşam üzerindeki etkileri nelerdir?" sorusuna verdikleri cevaplara Tablo 6'da yer verilmiştir.

Tablo 6. Çalışma Grubunun Plastik Atıkların Doğal Yaşam Üzerindeki Etkilerinin Neler Olduğuna İlişkin Cevapları

Kod	Frekans (f)
Doğal yaşam üzerinde olumsuz etki	6
Çevre kirliliği	5
Besinlere olumsuz etki etmekte	2
Mikro plastikler	2
Canlıların hayatını tehlikeye atma	2
Su kirliliği	2
İnsanlarda ciddi hastalıklara sebep olma	2
Hava kirliliği	1
Küresel ısınma	1
Toplam	**23**

Tablo 6'ya göre araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin plastik atıkların, doğal yaşam üzerinde olumsuz etki yaptığı (f=6), çevre kirliliğine sebep olduğu (f=5), besinleri olumsuz etkilediği (f=2), mikro plastikler olarak geri döndüğü (f=2), canlıların hayatını tehlikeye attığı (f=20), su kirliliği yaptığı (f=2), insanlarda ciddi hastalıklara sebep olduğu (f=2), hava kirliliğine ve (f=1) küresel ısınmaya (f=1) neden olduğunu düşündükleri saptanmıştır.

Tablo 6 incelendiğinde çalışma grubunu oluşturan yüksek lisans öğrencilerinin plastik atıkların doğal yaşam üzerindeki etkinlerini en çok doğal yaşam üzerinde olumsuz etkisi ve çevre kirliliğine sebep olması şeklinde ifade ettikleri görülmektedir.

Y3- Her gün hayatımızın her anında en çok kullandığımız şey olan plastik atıklar; ekosisteme verdiği zarar, su kirliliği, hava kirliliği, küresel ısınma ve çok önemli diğer bir konu olan başka canlıların hayatlarını da riske atmış oluyoruz. Kullanmaya devam ettiğimiz süre boyunca ve kanserojen maddeler nedeni ile daha birçok ciddi hastalıklar da beraberinde geliyor.

Y5- En önemli etkisinin çevre kirliliği olduğunu görüyoruz.

Çalışma grubunu oluşturan Yüksek Lisans öğrencilerinin açık uçlu soruların yer aldığı ankette 7. sırada yer alan "Yaptığınız performansın, plastik atıkların doğal yaşam üzerindeki olumsuz etkileri üzerine sizde bir farkındalık yaratıp yaratmadığını belirtiniz." sorusuna verdikleri cevaplara Tablo 7'de yer verilmiştir.

Tablo 7. Çalışma Grubunun Yaptıkları Performansın, Plastik Atıkların Doğal Yaşam Üzerindeki Olumsuz Etkileri Üzerine Kendilerinde Bir Farkındalık Yaratıp Yaratmadığına İlişkin Verdikleri Cevaplar

Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	7	100
Hayır	-	
Toplam	**7**	**100**

Tablo 7'ye göre canlı performans yapan çalışma grubu öğrencilerinin tamamının yaptıkları canlı performansın, plastik atıkların doğal yaşam üzerindeki olumsuz etkileri üzerine kendilerinde farkındalık yarattığı yönünde görüş belirttiği tespit edilmiştir.

Y1- Bu farkındalığa daha önceden de sahip olup gerçekleştirdiğim performans buna destek olmuştur.

Y7- Özellikle performans sanatımı daha sonra tekrar tekrar izlediğimde konunun rahatsız ediciliğini daha fazla hissetmemden dolayı farkındalık açısından bende olumlu etki yaptığını söylemeliyim.

Çalışma grubunu oluşturan Yüksek Lisans öğrencilerinin açık uçlu soruların yer aldığı ankette 8. sırada yer alan "Performans sanatını bir daha deneyimlemek ister misiniz? Neden?" sorusuna verdikleri cevaplara Tablo 8 ve 8.1.'de yer verilmiştir.

Tablo 8. Çalışma Grubunun Performans Sanatını Bir Daha Deneyimlemek İsteyip İstemediklerine İlişkin Verdikleri Cevaplar

Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	5	71
Hayır	2	29
Toplam	**7**	**100**

Tablo 8'e göre çalışma grubunu oluşturan yüksek lisans öğrencilerin 5'inin performans sanatını tekrar deneyimlemek istedikleri ancak 2'sinin deneyimlemek istemediği yönünde görüş belirttiği saptanmıştır.

Tablo 8 incelendiğinde yüksek lisans öğrencilerinin büyük çoğunluğunun (%71) performans sanatını bir daha deneyimlemek isterken; %29'unun tekrar performans çalışması yapmak istemedikleri görülmektedir.

Y3- Performans Sanatını mutlaka deneyimlemek isterim. Çünkü bana farklı bakış açıları ve bu zamana kadar deneyimlemediğim birçok duygu kazandırdı.

Y4- İstemezdim.

Tablo 8.1. Performans Sanatını Bir Daha Deneyimlemek İsteyen ve İstemeyen Çalışma Grubu Öğrencilerinin Ortaya Koydukları Nedenlere İlişkin Cevaplar

	Kod	Frekans (f)
EVET (%71)	Daha profesyonel olmak	1
	Daha büyük kesimlere hitap etmek	1
	Daha büyük farkındalık etkisi bırakmak	1
	Farklı bakış açıları kazandırdığı için	1
	Deneyimlemediğim birçok duygu kazandırdığı için	1
	Akademik ve günlük hayatımda bolca yer edinmesini istiyorum	1
	Toplumdaki bakış açısını az da olsa değiştirebilmek için	1
	Bundan sonraki deneyimlerime rehber olabileceğini düşündüğüm için	1
Toplam		**8**
HAYIR (%29)	Yakın dönemde yapmak istediğim bir performans bulunmamakta	1
	Anlaşılacağımdan şüphe duyuyorum	1
	Toplam	**2**

Tablo 8.1.'e göre performans sanatını tekrar deneyimlemek isteyen çalışma grubu öğrencilerinin bu isteklerini daha profesyonel olmak (f=1), daha büyük kesimlere hitap etmek (f=1) ve daha büyük farkındalık etkisi bırakmak (f=1) için; farklı bakış açıları kazandırdığı (f=1), daha önce deneyimlemedikleri birçok duyguyu yaşattığı (f=1), akademik ve günlük hayatlarında bolca yer edinmesi (f=1), toplumdaki bakış açısını az da olsa değiştirebilmek (f=1) ve bundan sonraki deneyimlerine rehber olabileceğini düşündükleri için istedikleri tespit edilmiştir.

Y2- Daha profesyonel olarak ve daha büyük kesimlere hitap ederek daha büyük farkındalık etkisi bırakmak isterim.

Tablo 8.1.'e göre performans sanatını tekrar deneyimlemek istemeyen çalışma grubu öğrencilerinin ise anlaşılmaktan şüphe duydukları (f=1) ve yakın dönemde yapmak istemediklerini (f=1) neden olarak sundukları tespit edilmiştir.

Y4- Küçük bir şehirde yaşadığım için insanların anlayacağına ve tepki göstermeyeceğine şüphe ile bakıyorum.

SONUÇ

Araştırma verilerinin analiziyle elde edilen bulgulardan hareketle araştırmanın çalışma grubunu oluşturan yüksek lisans öğrencilerinin performans sanatını; izleyici önünde, yazılı metinlerden bağımsız, beden kullanımıyla konuların çarpıcı bir şekilde işlendiği, toplumsal farkındalık yaratan ve canlı gerçekleştirilen bir sanat olarak tanımladıkları,

Yüksek lisans öğrencilerinden oluşan çalışma grubunun çoğunluğunun yani %71'inin uygulama öncesinde performans sanatını dijital ortamlardan, %29'unun ise canlı olarak izledikleri dolayısıyla tamamının performans sanatıyla ilgili ön bilgiye sahip oldukları saptanmıştır. İzledikleri performans sanatının öğrenciler üzerinde bıraktığı

izlenimlerin etkileyici, çarpıcı ve akılda kalıcı olması; izleyenleri de sürece dahil etmesinin farklı bakış açısı kazandırması, dünyayı tüm gerçekliğiyle göstermesiyle doğaya ve geleceğe karşı sorumlu hissettirmesi olduğu,

Tamamına yakının (%86) daha önce performans sanatıyla ilgili bir eğitim almadıkları tespit edilen çalışma grubunun performans sanatını deneyimlemelerinin kendilerinde oluşturduğu duygu ve düşünceleri bedenin kullanımıyla sanatın ifade gücünü görmeleri, kendilerini ifade edebilmelerini sağladığı, mesaj verebilme endişesi yaşattığı, farkındalık yaşatmak için önemli yollardan biri olduğu, sanatın basit olmadığını görmelerini sağladığı, sanatı yaşadıklarını hissettiklerini, yaşadıkları en ilginç deneyimlerden biri olduğunu, kaygılı, heyecanlı ve özgün hissettikleri olarak ifade ettikleri,

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin yarısından fazlasının (%57) performans sanatıyla sanatçının/sanatçıların olaylar üzerine olumlu ya da olumsuz yönde bir farkındalık oluşturabileceklerini düşünürken; %29'unun bu konuda kararsız kaldığı ve %14'ünün ise farkındalık oluşmayacağı yönünde düşündükleri,

Plastik atıkların doğal yaşam üzerindeki olumsuz etkilerini çevre, su ve hava kirliliği, canlıların hayatını tehlikeye sokması ve insanlarda ciddi rahatsızlıklara sebep olması şeklinde ifade eden çalışma grubunun tamamının yaptıkları performans sanatının plastik atıkların doğal yaşam üzerinde oluşturduğu olumsuz etkileri üzerine kendilerinde farkındalık yaratmadığı,

Tamamına yakınının (%71) performans sanatını daha profesyonel olmak, daha büyük kesimlere hitap etmek, daha büyük farkındalık etkisi bırakmak ve toplumdaki bakış açısını az da olsa değiştirebilmek için tekrar deneyimlemek istedikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

Çelebi, T. (2019). *Yükseköğretim görsel sanatlar eğitiminde performans sanatının kullanılmasına yönelik bir uygulama örneği.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi

Karakaş, H., Divrik, M. T., & Divrik, B. (2018). Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin plastik atıklar ve geri dönüşüm kavramına yönelik tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, *21*(2), 448-470.

Kayan, A., & Küçük, A. (2020). Plastik kirliliğin çevresel zararları ve çözüm önerileri. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *22*(2), 403-427.

Önder, S., Günal, Ç., & Dinçel, A. S. (2020). Plastikleri attığımızda ne oluyor? Mikroplastikler. *Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi*, *3*(4), 181-186.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

TÜRKİYE'DE ÖĞRENİM GÖREN ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN SOSYAL VE EKONOMİK DURUMLARI

Harun ŞAHİN

Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye, harunsahin@gazi.gov.tr.

ÖZET

Son yıllarda, Türkiye Cumhuriyeti'nde devlet ve vakıf üniversitesi sayılarında hızlı bir artış yaşanmıştır. Bu sayı 2022 yılında 204 yükseköğretim kurumuna ulaşmıştır. Modern zamanların teknolojik imkânlarının da etkisiyle eğitimde uluslararasılaşma daha sık gündeme gelen bir konu olmuştur. Yükseköğretim kurumlarının sayısının artışı, değişen eğitim anlayışı, gelişen imkânlar *vb.* uluslararası öğrencilerdeki artışı ve çeşitliliği de beraberinde getirmiştir. Yükseköğretimde uluslararasılaşma kavramı, devlet kalkınma planlarına da yansıyarak, bir devlet politikası haline gelmiştir. Bu da gerek devlet gerekse vakıf yükseköğretim kurumları için Uluslararasılaşma ve yabancı öğrenci sayılarının arttırılmasını bir hedef haline getirmiştir. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) tarafından hazırlanan, 2022 Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu'nda 2020-2021 Akademik yılında 198 yükseköğretim kurumumda 223.978 yabancı uyruklu öğrenci öğrenim gördüğü bilgisine ver verilmiştir. Bu çalışmada Türkiye'de bulunan uluslararası öğrencilerin sosyal ve ekonomik durumları ile ilgili bir durum tespiti yapılmıştır. Çalışma kapsamında 417 uluslararası öğrenciye ulaşılmıştır. Örneklem oluşturulurken bir kıstas belirlenmemiş, random usulü tercih edilmiştir. Türkiye genelindeki anket çalışmasına 30 farklı ülke vatandaşı olan, 28 farklı üniversitede öğrenim gören 417 uluslararası öğrenci katılmıştır. Yapılan tespitlere göre katılımcıların %51'inin öğrenim masraflarının ailesi tarafından karşılandığı, %19'unun yarı zamanlı bir işte çalıştığı, %25'inin burs imkânına sahip olduğu anlaşılmıştır. Barınma imkânları bakımından, ankete katılanların %52'sinin kiralık dairede, %14'ünün Kredi Yurtlar Kurumuna ait yurtlarda, %12'sinin de özel teşebbüsler tarafında işletilen yurtlarda ikamet ettiği etmektedir. Öğrencilerin yaklaşık %73'ünün sağlık sigortasının bulunduğu ama %27'sinin herhangi bir sağlık güvencesinin olmadığı, öğrencilerin %37'sinin ekonomik zorluklarla, %17'sinin okula uyum sorunu ile %12'sinin ikamet zorluğuyla, %2'sinin öğrenim vizesi ve kayıt zorluğuyla karşılaştığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye'deki uluslararası öğrenciler, sosyal ve ekonomik durul, ihtiyaç analizi, durum çalışması

SOCIAL AND ECONOMIC STATUS OF INTERNATIONAL STUDENTS EDUCATION IN TURKEY

ABSTRACT

In recent years, there has been a rapid increase in the number of state and foundation universities in the Republic of Turkey. This number has reached 204 higher education institutions in 2022. With the influence of the technological possibilities of modern times, internationalization in education has become a topic that has come to the fore more frequently. The increase in the number of higher education institutions, the changing understanding of education, developing opportunities, etc. It has brought with it the increase and diversity in international students. The concept of internationalization in higher education has become a state policy by being reflected in state development plans. This has made internationalization and increasing the number of foreign students a target for both state and foundation higher education institutions. In the 2022 University Monitoring and Evaluation General Report prepared by the Council of Higher Education (YÖK), it is stated that 223,978 foreign students are studying in 198 higher education institutions in the 2020-2021 academic year. In this study, a due diligence has been made regarding the social and economic status of international students in Turkey. Within the scope of the study, 417 international students were reached. While creating the sample, no criteria were determined, the random method was preferred. 417 international students, who are citizens of 30 different countries and studying at 28 different universities, participated in the survey throughout Turkey. According to the findings, it was understood that 51% of the participants' education expenses were covered by their families, 19% were working in a part-time job, and 25% had scholarship opportunities. In terms of accommodation opportunities, 52% of the respondents live in rented flats, 14% live in dormitories owned by the Credit and Dormitories Institution, and 12% live in dormitories operated by private enterprises. Approximately 73% of the students have health insurance but 27% do not have any health insurance, 37% of the students have economic difficulties, 17% have problems in adapting to school, 12% have residence difficulties, 2% have a study visa and was found to have difficulties in registration.
Keywords: International students in Turkey, social and economic situation, needs analysis, case study

GİRİŞ

Bilim ve teknolojideki hızlı ilerlemeler bilgiye erişimi kolaylaştırmıştır. Ülkelerin eğitim politikaları, daha iyi şartlarda eğitim alma isteği, göç ve beşeri huzursuzluklar yükseköğrenim yaşındaki öğrencileri yeni arayışlara itmiştir. Bu arayışların bir neticesi olarak hem tüm dünyada hem de Türkiye'de uluslararası öğrenci sayıları artmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nde 2020-2022 eğitim ve öğretim yılında 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu doğrultusunda 204 yükseköğretim kurumunun faaliyette bulunması uygun görülmüştür. Bunların 127'si devlet üniversitesi, 73'ü vakıf üniversitesi ve 4'ü vakıf meslek yüksekokuludur (YÖK, 2022, s.9).

Türkiye'de, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'na tabi olan gerek devlet, gerek vakıf üniversitelerinin (özellikle vakıf üniversiteleri) sayısındaki artışa ile uyumlu olarak eğitim finansmanı da önemli bir problem olmuştur. Bu anlamda daha sık gündeme gelen konulardan biri de yükseköğretimde uluslararasılaşma kavramını olmuştur. Denilebilir ki yükseköğretimin uluslararasılaşmasının bir motivasyonu da yükseköğretim kurumlarının finansmanı ile ilgili arayışlardır. Şüphesiz Çetinkaya (2017)'nın da işaret ittiği gibi, yükseköğretim kurumlarının özel gelir kaynakları olarak harçlar, bağışlar, farklı hizmetlerden gelen ödemeler (döner sermaye gelirleri), ticari olarak yapılan araştırma gelirleri ve özel sektör tarafından yapılan destekler sayılabilir. Öğrenci ve aileler tarafından ödenen harçlar, genelde yükseköğretimin özel gelir kaynakları içerisinde en büyük payı oluşturmaktadır. Böylece, devlet ile ebeveynler arasında yükseköğretimin maliyeti paylaşılmaktadır. Öğrenciler için harçlar, öğrencilerin yükseköğretime olan taleplerini belirleyen unsurların başında gelmektedir (Özekicioğlu, 2013: 34-40).

Dünya geneline baktığımızda, Türk yükseköğretim kurum ve kuruluşlarının uluslararasılaşma bağlamında dünyadaki öğrenci sayısına kıyasla önemli bir yer tutmadığı söylenebilir. Zira 1975'te tüm dünyada bir milyonun altında olan uluslararası öğrenci sayısı, 1990'da 1,3 milyona, 2000'de 2,1 milyona ulaşmıştır. 2010'da bu sayı 4,1 milyon olarak gerçekleşmiştir. Yükseköğretim uzmanlarının öngörülerine göre bu artış devam ederek 2025 yılında 8 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir (Çetinsaya, 2014,s.143). Bu sebepledir ki T.C. Yükseköğretim Kurulu ve yükseköğretim kurumları tarafından, uluslararasılaşma bir hedef olarak belirlenmeye başlamıştır. Yükseköğretim Stratejik Planında da "Türkiye yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşma düzeyini arttırmak" bir stratejik hedef olarak belirlenmiştir (YÖK, 2016, s. 25).

Üniversitelerin uluslararasılaşması ile ilgili olarak, 2019-2023 yıllarını kapsayan On Birinci Kalkınma Planı'nda şu hedeflere yer verilmiştir:

> *563. Ülkemizin yükseköğretim alanında uluslararasılaşma düzeyi artırılacaktır.*
> *563.1. Etkili tanıtım çalışmalarıyla yükseköğretim sistemine uluslararası erişim kolaylaştırılacaktır.*
> *563.2. Yükseköğretim sistemindeki nitelikli uluslararası öğrenci sayısı artırılacaktır.*
> *563.3. Nitelikli yabancı uyruklu akademisyenlerin toplam istihdamı oranı içindeki payı artırılacaktır.*
> *563.4. Yabancı dilde eğitim veren programların sayısı artırılacak, yükseköğretim kurumlarının uluslararası öğrencilere yönelik barınma imkânları geliştirilecek ve uluslararasılaşmada kurumsal kapasite artırılacaktır (On Birinci Kalkınma Planı, s.143).*

Uluslararasılaşma ile ilgili olarak mevcut durum resmi veriler ışığında incelendiğinde Yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşma bağlamında Türkiye'de faaliyet gösteren yükseköğretim kurumlarında 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında 198 üniversitede 223.978 yabancı uyruklu öğrenci öğrenim görmüştür. Öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenci sayısı 1.000 ve üzeri olan üniversite sayısı 69'dur. Yalnızca bir üniversitenin yabancı uyruklu öğrencisi olmamıştır (YÖK, 2022, s.89).

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin sosyal ve ekonomik durumları ile ilgili yapılan bu çalışmada öğrencilerin mevcut sağlık, sosyal ve ekonomik durumları incelenmiştir. Bu amaçla Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencelerin uyrukları, yaş aralıkları, öğrenim gördükleri üniversiteye giriş şekilleri, sağlık sigortasına sahip olma durumları, ikamet şekilleri, öğrenim masraflarını karşılama yöntemi ve karşılaşılan zorluklar tespit edilmeye çalışılarak bir durum analizi yapılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın modeli nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması (case study) olarak belirlenmiştir. Durum çalışması, sınırlı bir sistemin nasıl işlediği ve çalıştığı hakkında sistematik bilgi toplamak için çoklu veri toplama kullanılarak o sistemin derinlemesine incelenmesini içeren metodolojik bir yaklaşımdır (Chmiliar, 2010). Creswell (2007)'e göre durum çalışması; araştırmacının zaman içerisinde sınırlandırılmış bir veya birkaç durumu çoklu kaynakları içeren veri toplama araçları (gözlemler, görüşmeler, görsel-işitseller, dokümanlar, raporlar) ile derinlemesine incelediği, durumların ve duruma bağlı temaların tanımlandığı nitel bir araştırma yaklaşımıdır.

Çalışmanın evreni olarak Türkiye Cumhuriyeti'nde 2021 yılında öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenceler olarak belirlenmiş, örneklem olarak random usulü ile ulaşılan 417 öğrenci kabul edilmiştir. Veriler, Ankara, İstanbul, Erzurum, Kocaeli, Düzce, Bursa, Amasya illerindeki Uluslararası öğrencilerden toplanmıştır.

BULGULAR

1. Türkiye'de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Uyrukları

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin otuz ayrı ülkenin uyruğuna bağlı oldukları tespit edilmiştir. Şekil 1'de görüldüğü üzere, dünyanın 5 kıtasında (Asya, Avrupa, Afrika, Güney Amerika, Kuzey Amerika) yer alan farklı ülkelerden gelerek Türkiye'de yükseköğrenim gören öğrenciler bulunmaktadır. Bu öğrencilerin uyruk ülkelerin bakıldığı zaman en fazla Somali, Cezayir ve Türkmenistan uyruğundan öğrencilerin bulunduğu; en az Portekiz, ABD, Japonya, Suudi Arabistan uyruklu öğrencilerin bulunduğu anlaşılmaktadır.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin geldikleri ülkelerin yer aldığı kıta açısından bir değerlendirme yapıldığında öğrencilerin yaklaşık %55'inin Asya ülkelerinden, %38'inin Afrika ülkelerinden %3'ünün Avrupa ülkelerinden, %3'ünün de Güney ve Kuzey Amerika kıtasında yer alan ülkelerden geldiği anlaşılmaktadır.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin uyrukları ile ilgili ayrıntılar Şekil 1'de gösterilmiştir.

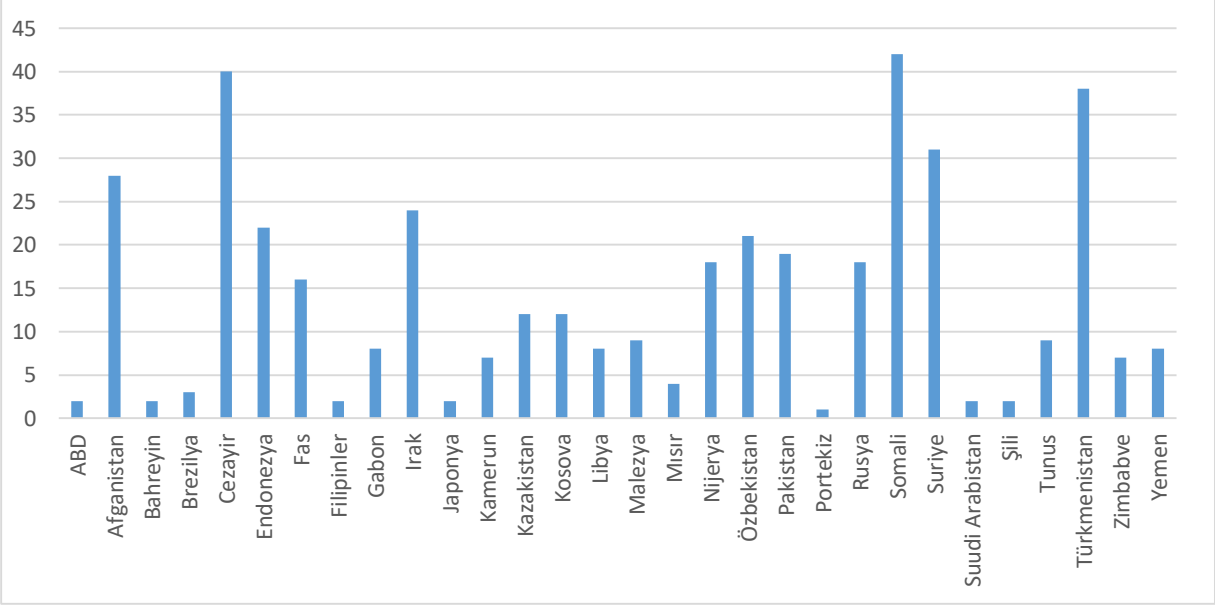

Şekil 1. Türkiye'de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Uyrukları.

2. **Türkiye'de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Yaş Aralıkları**

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencileri, farklı yaş gruplarından olmakla birlikte çoğunluğunun 19 yaş ile 22 yaş arasında olduğu, anlaşılmaktadır. Günay ve Günay'ın aktardığına göre (2016) OECD ülkelerinde yükseköğretime kayıtlı öğrencilerin yaklaşık %80'ninin yaşı 25'den küçüktür. Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencelerin %77'sinin 25 yaş altı öğrencilerden oluştuğu anlaşılmaktadır.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin yaş aralıklar ayrıntılar Şekil 2'de gösterilmiştir.

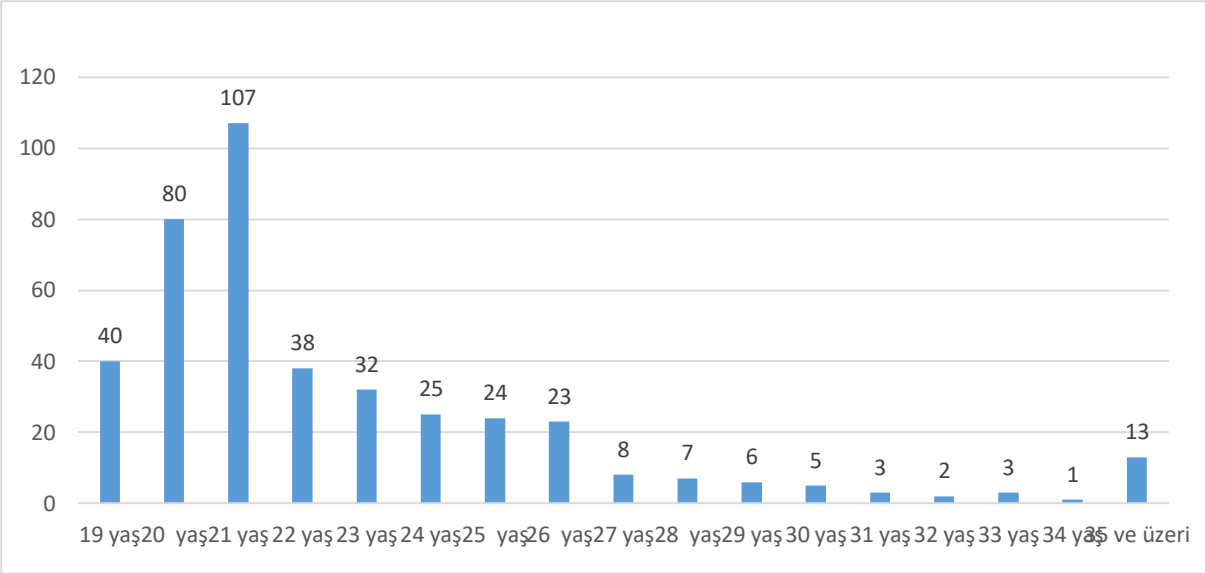

Şekil 2. Türkiye'de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Yaş Dağılımı.

3. **Türkiye'de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Cinsiyetleri**

Türkiye'de öğrenim gören ve çalışmaya dâhil olan uluslararası öğrencileri yaklaşık %68'inin erkek, %31'inin kadın olduğu anlaşılmıştır. Tablo 1'de anket çalışmasına katılan öğrencilerin cinsiyet durumu yer almaktadır.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin cinsiyet durumları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Ankete katılan uluslararası öğrencilerinin cinsiyete değişkenine göre durumu

Ankete katılın öğrencilerin cinsiyeti	**n**	**%**
Kadın	131	31,4
Erkek	284	68,1
Cevapsız	2	0,5
Toplam	417	100

4. **Türkiye'de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin, Öğrenim Gördüğü Yükseköğretim Kurumuna Kayıt Şekli**

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencileri yaklaşık %14,6'si diploma puanıyla, %69,5'i yükseköğretim kurumları tarafından yapılan yabancı uyruklu öğrenci sınavlarıyla, %8,4'ü SAT 1, GCE, ABITUR vb. uluslararası sınavlarla, %7.5'i de sınavsız olarak yükseköğretim kurumlarına kayıt yaptırmışlardır.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin öğrencilerinin öğrenim gördüğü yükseköğretim kurumunu kayıt şekli Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Ankete katılan uluslararası öğrencilerinin öğrenim gördüğü yükseköğretim kurumunu kayıt şekli

Öğrenim gördüğü kuruma kayıt şekli	**n**	**%**
Diploma puanı ile	61	14,6
Yükseköğretim kurumları tarafından yapılan YÖS Sınavı ile	290	69,5

Diğer sınav (SAT 1, GCE, ABITUR *vd.*)	35	8,4
Sınavsız	31	7,5
Toplam	417	100

5. Türkiye'de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Yıllık Ortalama Öğrenim Maliyeti

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin yaklaşık %80'inin 5.000,00 avronun altında bir maliyet ile akademik yılı tamamladığı, %15'inin 5.000,00 ile 10.000,00 avro yıllık maliyetinin olduğu, %1'lik bir kesimin de 20.000,00 avrodan ziyade bir maliyetinin olduğu anket verilerinden anlaşılmıştır.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin öğrencilerinin yıllık ortalama öğrenim maliyeti Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Ankete katılan uluslararası öğrencilerinin yıllık ortalama öğrenim maliyeti

Bir yıllık öğrenim maliyeti	n	%
5.000 Avrodan az	334	80,1
5.000 -10.000 Avro arası	63	15,1
10.000 – 15.000 Avro arası	15	3,6
15.000 – 20.000 Avro arası	3	0,7
20.000 Avrodan fazla	2	0,5
Toplam	417	100

6. Türkiye'de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin İkamet Durumları

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin yaklaşık %52'sinin kiralık dairelerde ikamet ettiği, %25'inin Kredi Yurtlar Kurumuna bağlı öğrenci yurtlarında %12'sinin özel öğrenci yurtlarda, %4'ünün geçici olarak arkadaşının yanında, %4'ünün akrabasının yanında kaldığı tespit edilmiştir. Bunların dışında kendi ailesine ait dairede, otel ve pansiyonlarda ikamet ettiklerini beyan edenlerin oranı da %2 civarında olduğu söylenebilir.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin öğrencilerinin ikamet / barınma durumları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Ankete katılan uluslararası öğrencilerinin ikamet/ barınma durumları.

İkamet / Barınma Durumları	n	%
Kiralık daire	218	52,3
Otel / pansiyon	6	1,4
Geçici olarak arkadaşımın yanında	18	4,4
Kendi evimizde	3	0,7
Özel yurtta	49	11,8
KYK Yurdunda	106	25,4
Akrabamda	17	4
Toplam	417	100

7. Türkiye'de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Öğrenim Giderlerin Karşılama Şekli

Türkiye'de öğrenim gören öğrencilerin yaklaşık %51'i öğrenim giderlerinin ailesi tarafından karşılandığını, %26'sının burs aldığını, %19'u yarı zamanlı bir işte çalışarak karşıladığını ifade etmiştir. %3 civarında öğrenci de borçlanmak suretiyle öğrenim giderlerini karşıladığını ifade etmiştir.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin öğrenim giderlerini karşılama yöntemleri Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5 Ankete katılan uluslararası öğrencilerinin öğrenim giderlerini karşılama şekilleri.

Öğrenim giderlerinin karşılanması	n	%
Yarı zamanlı bir işte çalışıyorum.	79	19
Borçlanma(Banka vb.) yoluyla karşılıyorum.	12	2,9
Ailem karşılıyor	214	51,3
Burs almaktayım	108	25,9
Diğer	4	0,9
Toplam	417	100

8. Türkiye'de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Sağlık Sigortası Durumları

Türkiye'de öğrenim gören öğrencilerin yaklaşık %73'ünün sağlık sigortasının bulunduğu ama %27'sinin herhangi bir sağlık güvencesinin olmadığı tespit edilmiştir.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin sağlık sigortası durumu Tablo 6'te gösterilmiştir.

Tablo 6. Ankete katılan uluslararası öğrencilerinin sağlık sigortasına sahip olma durumları.

Sağlık sigortası durumu	n	%
Bir sağlık sigortam var	306	73
Bir sağlık sigortam yok	111	27
Toplam	417	100

9. Türkiye'de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Öğrenim Sırasında Karşılaştığı Zorluklar

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin %37'sinin ekonomik zorluklarla, %17'sinin okula uyum sorunu ile %12'sinin ikamet zorluğuyla, %2'sinin öğrenim vizesi ve kayıt zorluğuyla karşılaştığı anlaşılmaktadır. Yaklaşık %1,5 oranında öğrenci de herhangi bir zorlukla karşılaşmadığını ifade etmiştir.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin öğrenim sırasında karşılaştıkları zorluklar Tablo 7'te gösterilmiştir.

Tablo 7. Ankete katılan uluslararası öğrencilerinin öğrenim sırasında karşılaştığı zorluklar.

Karşılaşılan zorluklar	n	%
Öğrenim vizesi ve okula kayıt	8	1,9
Ekonomik zorluklar	158	37,9
Dil zorluğu	76	18,2
Konaklama	49	11,8
Okula adaptasyon	72	17,3
Zorluk yaşamadım	6	1,4
Diğer	48	11,5
Toplam	417	100

TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin dünyanın 5 kıtasından (Asya, Avrupa, Afrika, Güney Amerika, Kuzey Amerika), farklı coğrafya ve kültürlerden geldiği anlaşılmıştır. Bu öğrencilerin yaklaşık %56'sının Asya'nın, %38'inin Afrika'nın değişik ülkelerinden geldiği, Türkiye'ye öğrenim için en az, Amerika kıtasından öğrenci geldiği

anlaşılmıştır. Ülkeler bazında konu değerlendirildiğinden Türkiye'de en fazla Somali, Cezayir ve Türkmenistan gibi ülkelerden öğrenci bulunduğu halde Portekiz, ABD, Japonya, Suudi Arabistan gibi ülkelerden gelen öğrenci sayısı oldukça azdır. Bu verilerden Türkiye'nin bazı Asya ve Afrika ülkelerinin uyruğuna mensup öğrenciler tarafından cazip olduğu, ancak ekonomik ve demokratik gelişmişlik düzeyi yüksek kabul edilen Avrupa ülkeleri ve Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Kuveyt gibi ekonomik imkânlara sahip ülkelerin vatandaşları tarafından cezbedici olmadığı sonucu çıkarılabilir.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin %77'sinin 25 yaş altı öğrencilerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Bu oran OECD ülkelerinde öğrenim gören yükseköğretim öğrencilerinin yaş ortalamaları ile uyumludur. Günay ve Günay (2016)'ın aktardığına göre, OECD ülkelerinde yükseköğretime kayıtlı öğrencilerin yaklaşık %80'ninin yaşı 25'den küçüktür.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencileri farklı kabul şekilleri ile öğrenim gördüğü kurumları kabul edildikleri, kabul şartlarında bir uygulama birliğinin bulunmadığı anlaşılmıştır. Bu öğrencilerin yaklaşık %14,6'si diploma puanıyla, %69,5'i yükseköğretim kurumları tarafından yapılan Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı'yla, %8,4'ü SAT 1, GCE, ABITUR vb. uluslararası sınavlarla %7.5'i de sınavsız olarak yükseköğretim kurumlarına kayıt yaptırdığı sonucuna varılmıştır.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin yaklaşık %80'inin 5.000,00 avronun altında bir maliyet ile akademik yılı tamamladığı, %15'inin 5.000,00 ile 10.000,00 avro yıllık maliyetinin olduğu, %1'lik bir kesimin de 20.000,00 avrodan ziyade bir maliyetinin olduğu, öğrenim maliyetlerindeki bu farklılığın devlet ve vakıf üniversiteleri arasında mevcut olan öğrenim maliyeti farkından, öğrencilere sunulan imkânların ücretlendirme farkından ve öğrencilerin ikamet şartlarında yer alan değişkenlerden kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin barınma / ikamet şartları da çok çeşitlilik göstermektedir. Öğrencilerin yaklaşık %52'sinin kiralık dairelerde ikamet ettiği, %25'inin Kredi Yurtlar Kurumuna bağlı öğrenci yurtlarında, %12'sinin özel öğrenci yurtlarda, %4'ünün geçici olarak arkadaşının yanında, %4'ünün akrabasının yanında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunların dışında kendi ailesine ait dairede, otel ve pansiyonlarda kalmak suretiyle ikamet ve barınma imkânlarını sağladığını beyan edenlerin oranı %2 civarında bulunmuştur. İkamet / barınma yollarının farklı olmasını, yurt ve burs imkânlarındaki farklılık ve öğrencilerin ekonomik durumlarındaki değişkenlikle izah etmek mümkündür.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin yaklaşık %51'i öğrenim giderlerinin ailesi tarafından karşılandığını, %26'sı burs aldığını, %19'u yarı zamanlı bir işte çalışarak karşıladığını, %3 civarında öğrenci de borçlanmak suretiyle öğrenim giderlerini karşıladığını ifade etmiştir. Uluslararası öğrencilerin Türkiye'de kısmi zamanlı bir işte çalışması mümkündür. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve 6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu hükümlerince Türkiye'de bir yükseköğretim kurumunda örgün öğretim programlarına kayıtlı yabancı öğrencilerden ön lisans ve lisans düzeyinde öğrenim görmekte olanlar, öğrenimlerinin ilk yılının tamamlanmasından sonra çalışma iznine başvurabilir ve 4857 sayılı İş Kanunu uyarınca kısmi süreli çalışabilirler. Örgün öğretim programlarına kayıtlı lisansüstü öğrenciler için bu sınırlamalar uygulanmaz (m. 19).

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin yaklaşık %73'ünün sağlık sigortasının bulunduğu ama %27'sinin herhangi bir sağlık güvencesinin olmadığı tespit edilmiştir. 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 60. Maddesi hükümlerine göre, öğrenim gören uluslararası öğrenciler herhangi bir şart aranmaksızın ilk kayıt tarihinden itibaren üç ay içinde talepte bulunmaları hâlinde genel sağlık sigortalısı olurlar (m. 60). Uluslararası öğrencilerinin genel sağlık sigortası konusunda yeterli bilgi sahibi olmadıkları söylenebilir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun genel sağlık sigortasına sahip olmasını, yeni aynı konunun Uluslararası Öğrenciler Değerlendirme Kurulu kararı ile burslandırılan uluslararası öğrencilerin bildirimleri ise Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı veya Uluslararası Öğrenciler Değerlendirme Kurulu tarafından görevlendirilen kurum tarafından yapılmasıyla (m. 61) açıklanabilir.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin %37'sinin ekonomik zorluklarla, %17'sinin okula uyum sorunu ile %12'sinin ikamet zorluğuyla, %2'sinin öğrenim vizesi ve kayıt zorluğuyla karşılaştığı anlaşılmaktadır. Yaklaşık %1,5 oranında öğrenci de herhangi bir zorlukla karşılaşmadığını ifade etmiştir.

ÖNERİLER

On Birinci Kalkınma Planı'nda yer alan hedefler doğrultusunda Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin sayı niteliğinin arttırılması için yükseköğretim kurumları tarafından ekonomik ve demokratik gelişmişlik düzeyi yüksek kabul edilen Avrupa ülkeleri ile kurulan iş birliği arttırılmalıdır.

Uluslararası öğrencilerin üniversitelere kabulünde uygulama birliği sağlayacak ve kişisel inisiyatifleri engelleyecek yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Uluslararası öğrencilerin öğrenim harçları, devlet ve vakıf üniversiteleri kapsayacak biçimde, aynı tür programlarda aynı öğrenim harçlarının alınması yasal düzenlemelerle sağlanmalıdır. Devlet ve vakıf üniversitelerinde, uluslararası öğrencilere sunulan hizmet standartları belirlenmeli ve uluslararası öğrencilerin aynı hizmeti, yerelden kaynaklanan maliyet farkları dışında, birbirine yakın öğrenim harçları ile alması sağlanmalıdır.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu çerçevesinde, Yükseköğretim Denetleme Kurulu tarafından her yıl yapılan denetimlerde, üniversitelerin uluslararasılaşma düzeyleri, uluslararası öğrenci sayıları, uluslararası öğrencilerden alının harçları ve sair ücretler ile uluslararası öğrencilere sunulan hizmetler, önceden belirlenmiş hizmet standartlarına göre denetlenmelidir.

Değerler her toplumun parmak izleridir. Toplum değerlere kendi karakteristik özelliklerini yansıtır (Alyılmaz ve Şahin, 2019, s.415). Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin barınma / ikamet şartları ile ilgili olarak gerek devletin ilgili kurumlarınca gerekse vakıf ve derneklerce yapılan çalışlar, uluslararası öğrencilerin Türk kültürel değerlerine uyumunu sağlayacak şekilde sağlanmalıdır.

Yapılan araştırmada Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin %19'unun yarı zamanlı bir işte çalıştığı anlaşılmıştır. Bu öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti kanunlarının uygun gördüğü şekilde, haftada yirmi dört saati

geçmeyecek şekilde ve çalışma iznine tabi şekilde çalışabilmesi için ilgili kurumlar tarafından bilgilendirme yapılmalıdır.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin %27'sinin herhangi bir sağlık güvencesinin olmadığı tespit edilmiştir. 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu çerçevesinde uluslararası öğrencilerin sağlık güvencesine kavuşması için öğrenciler kayıt sırasında ve sonrasında bilgilendirilmelidir.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu (YÖK,2022, s. 90) verilerine göre Türkiye Cumhuriyetinde öğrenim gören uluslararası öğrenci sayısı yıldan yıla düzenli olarak artmaktır. Bu sayılar arttıkça problemler de artabilir ve çeşitlenebilir. Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin yaşadıkları sosyal, kültürel, sağlık ve ekonomik zorlukları ile daha geniş çalışmalar yapılmalı ve öğrencilerin daha güvenli sağlık, sosyal, ekonomik, eğitim vb. şartlarda eğitim hayatını sürdürmeleri için çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Alyılmaz, C. ve Şahin, H. (2019). Yahya Kemal Beyatlı'nın eserlerinin eğitsel değerler açısından değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 7(2), 402-418*

Chmiliar, l. (2010). Multiple-case designs. In A. J. Mills, G. Eurepas & E. Wiebe (Eds.), Encyclopedia of case study research (pp 582-583). *USA: SAGE Publications.*

Creswell, J. W. (2007). Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches (2. Baskı). *USA: SAGE Publications.*

Çetinkaya, R.(2017). *Yükseköğretimin finansmanı; Türkiye'deki yükseköğretimde eğitim harcamalarının etkinliğini arttırmaya yönelik bir model önerisi*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]Çankırı Karatekin Üniversitesi.

Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, kalite, uluslararasılaşma: Türkiye yükseköğretimi için bir yol haritası*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu.

Günay D. ve Günay A. (2016). Dünyada ve Türkiye'de Yükseköğretim Okullaşma Oranları ve Gelişmeler, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, Cilt 6, Sayı 1, Nisan 2016; s: 13-30

https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf adresinden alınmıştır.
On Birinci Kalkınma Planı (2019 -2023):

Özekicioğlu, S. (2013). Yükseköğretimin Finansmanında Güncel Yaklaşımlar: Borçlanma İle Finansman. İstanbul: Derin Yayınları.

YÖK, (2022). Üniversite izleme ve değerlendirme genel raporu-2022, https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2022/2022-universite-izleme-ve-degerlendirme-genel-raporu.pdf adresinden alınmıştır.

DEVLET VE ÖZEL OKULLARDA GÖREVLİ STEM - STEAM EĞİTİMİ ALAN ÖĞRETMENLERİNİN STEM - STEAM ETKİNLİKLERİNİ DERSLERİNDE UYGULAMA DURUMLARI, KARŞILAŞTIRMA ÇALIŞMASI

Öğrenci, Ceylin SÜER
Hadiye Kuradacı Bilim ve Sanat Merkezi, Mersin, Türkiye, simaykolay01@gmail.com

Öğretmen, Halil Dündar CANGÜVEN
Hadiye Kuradacı Bilim ve Sanat Merkezi, Mersin, Türkiye, h.d.canguven@gmail.com

Öğretmen, Murat İsmail SÜER
Tarsus Mustafa Kemal Anadolu Lisesi, Mersin, Türkiye, muratsuer78@hotmail.com

ÖZET

STEAM, Science (Fen), Technology (Teknoloji), Engineering (Mühendislik), Art (Sanat) Mathematics (Matematik) sözcüklerindeki ilk harflerin oluşturduğu bir kısaltmadır. Bu çalışmanın amacı, devlet ve özel okullarda görevli STEM - STEAM eğitimi alan öğretmenlerinin STEM - STEAM etkinliklerini derslerinde uygulama durumlarının belirlenmeye çalışılmasıdır. Bu nitel araştırmada durum çalışması yöntemi ve amaçlı örneklem yöntemi benimsenmiştir. STEAM eğitimi almış özel okulda çalışan bir matematik ve bir sınıf öğretmeni, devlet okulunda çalışan bir bilişim teknolojileri öğretmeni ve bir İngilizce öğretmeni, STEAM eğitimi almış bir öğrenci ile olmak üzere toplam 5 katılımcı ile ses kaydı izni alınarak görüşme yapılmıştır. Katılımcılara uzaman görüşü alınarak oluşturulan ve demografik özellikler dışında 13 sorudan oluşan, yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Çalışmanın veri analizinde, alınan ses kayıtları yazıya geçirilip araştırmacılar tarafından bağımsız kodlar çıkarılmıştır. Daha sonra bir araya gelinerek ortak kodlar belirlenmiş, bulgulara aktarılmıştır. Görüşmenin güvenirliğini sağlamak amacıyla katılımcılardan elde edilen veriler olduğu gibi tabloların alt kısımlarına tırnaklı ve italik biçimde aktarılmıştır. Katılımcıların STEM – STEAM hakkında bilgi sahibi olma ile ilgili oluşturduğu ortak kodlarına bakıldığında STEAM hakkında bilgi sahibi olan katılımcılardan dördünün internet araştırması, ikisinin de ilgi çelici bulmasından kaynaklı olduğu, ilk STEM – STEAM eğitimi ile ilgili oluşturduğu, ortak kodlarına bakılarak katılımcıların hepsinin ilk STEAM eğitimini kurslarda aldığı, STEM – STEAM ile alakalı sosyal medya hesabı takip etmesi ile ilgili oluşturduğu; Ortak kodlara bakıldığında katılımcıların dördünün STEM-STEAM ile ilgili güncel yayınları takip ettiği, ikisinin sosyal medya hesaplarını takip ettiği, iki ortak kodun da Scientist portalını takip eden katılımcılara ait olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bireylerin günlük yaşam problemlerine uygun çözümler üretebilmesi onların yaratıcılıklarının ve girişimciliklerinin ortaya çıkmasına bağlıdır. Bu bağlılığın temelinde de eğitim ve eğitim sistemi yatmaktadır. Bireylerin STEM eğitimleri ile ilgili ilgilerini çekecek yeterli ve donanımlı internet ortamları hazırlanmalıdır. Daha fazla bireyin STEAM eğitimini almasını sağlamak amacı ile kurslar öğretmenlere teşfik edilmelidir. Her yaştan bireyin özellikle öğrencilerin konuya hakim olmasını sağlamak amacı ile STEAM hakkında bilgi verilen platformlar çocukların ilgisini çekecek şekilde olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: STEM, STEAM, Öğrenme, Öğretmen

STATUS OF APPLICATION OF STEM - STEAM ACTIVITIES IN THE CLASSES OF TEACHERS WHO HAVE STEM - STEAM EDUCATION IN STATE AND PRIVATE SCHOOLS, COMPARISON STUDY

ABSTRACT

STEAM is an acronym formed from the first letters of the words Science, Technology, Engineering, Art (Art) Mathematics. The aim of this study is to try to determine the application status of STEM - STEAM education teachers working in public and private schools to STEM - STEAM activities in their classes. In this qualitative research, case study method and purposive sampling method were adopted. A total of 5 participants, including a mathematics and a classroom teacher working in a private school with STEAM education, an information technology teacher and an English teacher working in a public school, and a student with STEAM education, were interviewed with voice recording permission. A semi-structured interview form consisting of 13 questions, except for demographic characteristics, was applied to the participants. In the data analysis of the study, the audio recordings were transcribed and independent codes were extracted by the researchers. Then, common codes were determined by coming together and the findings were transferred. In order to ensure the reliability of the interview, the data obtained from the participants were transferred to the bottom of the tables in quotation marks and italics. When we look at the common codes of the participants about knowing about STEM - STEAM, four of the participants who have knowledge about STEAM did an internet search, and two of them found it interesting, considering the common codes they created about the first STEM - STEAM education, all of the participants had their first STEAM training in the courses; According to the common codes, it was revealed that four of the participants follow the current publications about STEM-STEAM, two of them follow their social media accounts, and two common codes belong to the participants who follow the Scientist portal. The ability of individuals to produce appropriate solutions to their daily life problems depends on the emergence of their creativity and entrepreneurship. The basis of this commitment lies in the education and education system. Sufficient and well-equipped internet environments should be prepared to attract individuals' interest in STEM education. Courses should be encouraged to teachers in order to enable more individuals to receive STEAM training. In order to ensure that individuals of all ages, especially students, have mastered the subject, the platforms where information is given about STEAM should be in a way that attracts the attention of children.

Keywords: STEM, STEAM, Learning, Teacher

GİRİŞ

STEAM, Science (Fen), Technology (Teknoloji), Engineering (Mühendislik), Art (Sanat) Mathematics (Matematik) sözcüklerindeki ilk harflerin oluşturduğu bir kısaltmadır. Bilim, teknoloji, matematik ve mühendislik bilgi ve becerilerinin birleşimine odaklanan STEM, öğrencilere yaratıcılığını kullanmalarını öğreterek, iletişim ve girişimcilik alanlarında etkin olmayı sağlayan bir eğitim yaklaşımıdır (Korkmaz ve Buyruk, 2016; Karakaya ve Avgın, 2016). STEM, öğrencilerin fen, teknoloji, mühendislik ve matematiği gerçek dünya problemlerine uygulamasını sağlamakla birlikte derslerle köprü kurarak öğrenciyi gerçek hayata hazırlamayı amaçlamaktadır (Çorlu, 2014). İçeriği bilimsel dersleri ve sanatı birbirleriyle ayrı biçimde öğretilmesindeki sakıncaları ortadan kaldırma düşüncesine dayanmaktadır ve dünyada gittikçe daha çok önem kazanmaktadır.

Amerika'da 2012'den itibaren Başkan Obama STEM eğitimindeki öneme dikkat çekmektedir (Akbaba, 2017). Önceki eğitim sistemlerimizde öğretmen merkezdeyken sistemimiz çağın ihtiyaçlarından kaynaklı değişmeye ve gelişmeye başlamaktadır.(Slavinec, Aberšek, Gačević ve Flogie, 2019). Önemli olanın bilgiyi elde tutma olduğu çağdan, doğru bilgiyi seçebilme olduğu çağa gelinmiştir. Hatta bilgiye ve deneyimlere sahip olmak eskisi gibi bir güç olmaktan çıkmıştır (Bukhari, Bashir ve Malik, 2018). Bilgi ve deneyimlerin sosyal medya, internet ve benzeri araçlar ile nasıl ustalıkla yapıldığı paylaşılmaya başlanmıştır (Elmas ve Geban, 2012; Uyanık Aktulun ve Elmas, 2019).

Değişen ve gelişmekte olan çağın gerisinde kalmamak amacı ile çağa ayak uydurmak gerekmektedir Bunun içinde bu değişimi hayatımıza sokmak gerekmekte ve bu da öğrencilere verilen eğitimin yenilenmesi ile başlamaktadır. Bu değişim öğrencilerin farklı düşünmesine, yaratıcı olmasını sağlamakta iletişim becerilerini geliştirmektedir. Ayriyeten buna eklenen sanatla öğrenciye özgür bir ortam sunulmaktadır. Bu da her bireyin yeteneklerine göre yönlendirilmesine olanak sağlamaktadır. Fakat ülkemizin ezberci eğitim sistemi ile bu STEAM STEM eğitiminin uygulanabilirliği ne kadardır. Özel okulda mı yoksa devlet okullarındaki maddi imkânların yetersizliğinden mi kaynaklı STEAM STEM eğitiminin uygulanabilirliği araştırılmaya çalışmıştır. Öğrenme, kişinin ilgisini çeken ya da öğrenmesi gereken zorunlu bilgilerin kişiye aktarılmasıdır

Bahar ve diğ. (2018) çalışmalarında, fen mühendislik ve girişimcilik uygulamalarının 2018 eğitim programında bütün sınıf düzeylerine ve tüm derslere yansıyacak şekilde uygulamaya geçilmesi ayriyeten yıl sonu STEAM etkinliği olarak bilim şenliği yapılmasını önermiş müfredatta STEAM ın anlaşılamadığı ve bununla birlikte STEAM ile bağıntılı kazanımların nasıl yansıtılacağının kavranmadığını belirtmiştir.

Yulianti ve diğ. (2021) çalışmalarında, STEAM öncülleri ile geliştirilen fen ders kitaplarının içeriğinin yaratıcı ve günlük hayat problemlerini kolayca proje oluşturacak kavramları içerdiğini anlatmaktadır. Bakırcı ve Gülseven (2018) çalışmalarında, ders kitaplarının incelenmesi ile birlikte gelişen teknolojiyle birlikte ders kitaplarının da geliştiği görülmüştür ancak az sayıda STEAM etkinliği yer aldığı değerlendirme sorularının yetersizliğinin bariz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

McClure (2017) bu çalışmada STEAM eğitimine 21. yüzyıl becerileri kadar önem verildiği bireylere yaratıcılık eleştirisel düşünme işbirliği ve iletişim gibi becerilerini arttıran bir etken olduğu görülmüştür.Yapılan araştırmada öğretmenlerin STEAM eğitimini uygulamadaki isteği görülmüş ancak yeteri kadar bilgiye ve imkana sahip olmadıklarını öne sürmüştür.

Tuğluk ve Özkan (2019) bu çalışmada okul öncesi eğitim programlarının birçok farklı alanda incelenilmesine rağmen STEAM ve 21. Yüzyılın becerilerine diğerleri kadar detaylı bir incelenme yapılmadığını fark etmiştir. Bu görüşünü akademisyenler ile paylaşmış ve okul öncesi TEAM eğitimi ve 21. Yüzyılın becerileri detaylıca incelenmiştir. Ayrıca 21. Yüzyılın becerilerinin öğretmene rehberlik etmesi ve öğrenenin gerekli becerileri

kazanması açısından yeniden düşünülüp düzenlenmesi gerektiği savunulmuştur. Sonuç olarak bu araştırmanın araştırmacılara katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, devlet ve özel okullarda görevli STEM - STEAM eğitimi alan öğretmenlerinin STEM - STEAM etkinliklerini derslerinde uygulama durumlarının belirlenmeye çalışılmasıdır. Amaca uygun olarak araştırmanın temel problemi, devlet ve özel okullarda görevli STEAM eğitimi alan öğretmenlerinin STEAM etkinliklerini derslerinde nasıl uygulamaktadırlar? Şeklinde belirlenmiştir. Araştırmanın alt problemleri ise

1. Katılımcılar STEM – STEAM ’la ilgili ilk nasıl bilgi sahibi olmuşlardır?
2. Katılımcılar ilkSTEM - STEAM eğitimini nerede ve nasıl almışlardır?
3. Katılımcılar STEM - STEAM ’la ilgili her hangi bir yayın, web sitesi veya sosyal medya hesabı takip ediyorlar mı?
4. Katılımcılar STEM - STEAM etkinliklerini derslerinizde kullanabiliyorlar mı?
5. STEM - STEAM etkinliklerini katılımcılar en iyi hangi sınıf düzeyinde uygulayabiliyorlar?
6. Katılımcılar özgün STEM - STEAM etkinlikleri tasarlayabiliyorlar mı?
7. Katılımcılara göre STEM - STEAM etkinlikleri ile konu anlatımı öğrenci başarısını nasıl etkiliyor?
8. Katılımcılar STEM - STEAM ve yeni nesil sorular arasında her hangi bir ilişki görüyorlar mı?
9. Katılımcılara göre ders kitaplarıSTEM - STEAM etkinlikleri bakımından yeterli bulunuyor mu?
10. Katılımcılar müfredat programlarını STEM - STEAM etkinlikleri bakımından yeterli buluyorlar mı?
11. STEM - STEAM etkinlikleri bakımından katılımcılar, öğretmenleri yeterli buluyorlar mı?
12. Katılımcılara göre okulunuzun/eğitim kurumunun olanakları/teknolojik durumu-kapasitesi verebileceğiniz STEM – STEAM eğitimini etkiliyor mu?
13. Katılımcılar; akıllı tahta, bilgisayar veya telefonun derslerde kullanımının STEM-STEAM eğitimini nasıl etkilediğini düşünmektedir?

YÖNTEM

İstatistiksel kısımlar(araştırma deseni, örneklemi ve evren) çalışmanın bu bölümünde yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Bu nitel araştırmada durum çalışması yöntemi benimsenmiştir. Durum çalışması araştırmacının kontrol edemediği bir olgu veya olayı derinliğine incelemesine olanak veren bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Araştırmanın Örneklemi

Çalışmada amaçlı örneklem yöntemi benimsenmiştir. Nitel araştırmalarda en çok kullanılan örnekleme türleri amaçlı örneklem, rastgele örneklem, gönüllü örneklem ve evren örneklemlerdir. Amaçlı örneklemde araştırmacılar çalışmalarına uygun katılımcıları çalışmanın en iyi sonuçlara ulaştıracak en uygun özelliklerine göre seçerler (Başkale, 2016).

Katılımcıların istenilen özelliklere uygun olunmasına dikkat edilmiştir. STEAM eğitimi almış özel okulda çalışan bir matematik ve bir sınıf öğretmeni, devlet okulunda çalışan bir bilişim teknolojileri öğretmeni ve bir İngilizce öğretmeni, STEAM eğitimi almış bir öğrenci ile olmak üzere toplam 5 katılımcı ile ses kaydı izni alınarak görüşme yapılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Katılımcıların izniyle ve Covid - 19 tedbirleri alınarak barındırdığı esneklik ve yeterlilik sebebiyle görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme formunun amacına uygun olması amacıyla açık uçlu sorularla hazırlanmıştır. Görüşme formu hazırlanırken bu yöntemler sırasıyla kullanılmıştır;

Görüşme sonucu kaydedilen notlarla yarı yapılandırılmış görüşme formunun ilk taslağı oluşturulmuştur. Bu form demografik sorular ve 13 açık uçlu soru bulundurmaktadır. Hataların ve eksiklerin ortadan kaldırılması amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu ile ilgili uzman görüşleri alınmıştır. Görüşmeler tamamen etik kurallara uyularak bağımsız kişilerle yapılmıştır. Bağımsız katılımcılarla yapılan görüşmelerin ardından uzman görüşlerin alınmasıyla yarı yapılandırılmış görüşme formuna son şekil verilmiştir. Katılımcılar belirlenirken araştırma sorularına uygun cevap verebilen ve amaca uygun kişiler seçilmiştir. Görüşmeler amaca uygun şekilde ses kaydı alınarak 30 – 40 dakika civarında yapılmıştır.

Veri Analizi, Geçerlilik, Güvenilirlik

Çalışmanın veri analizinde, alınan ses kayıtları yazıya geçirilip araştırmacılar tarafından bağımsız kodlar çıkarılmıştır. Daha sonra bir araya gelinerek ortak kodlar belirlenmiş, bulgulara aktarılmıştır. Görüşmenin güvenirliğini sağlamak amacıyla katılımcılardan elde edilen veriler olduğu gibi tabloların alt kısımlarına tırnaklı ve italik biçimde aktarılmıştır

BULGULAR

Bu bölümde araştırma sırasında elde edilen bulgular tablolar halinde verilmiştir.

Özel okulda çalışan öğretmen katılımcılar ÖO1, ÖO2, devlet okulunda çalışan öğretmenler DO1, DO2 bu konuda eğitim almış öğrenci ise HK şeklinde kodlanmıştır.

Tablo.1. Katılımcıların STEM – STEAM Hakkında Bilgi Sahibi Olma İle İlgili Oluşturduğu Kodlar

		ÖO1	ÖO2	DO1	DO2	HK
Kodlar	İnternet araştırması	X	X		X	X
	Matematiksel modelleme		X			

	Yüksek lisans dersi			X		
	Projeler					X
	Online kurs				X	
	Düşünmek		X			
	Mühendislik		X			
	İlgi çekici		X	X		
	Disiplinler arası eğitim			X		
	Gündemde olma			X		
	Ödev					X
	Meslekte kullanma		X			
	Üniversite			X		
	Scientist			X	X	

Tablo 1'de katılımcıların STEM – STEAM hakkında bilgi sahibi olma ile ilgili oluşturduğu kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodlarına bakıldığında STEAM hakkında bilgi sahibi olan katılımcılardan dördünün internet araştırması, ikisinin de ilgi çelici bulmasından kaynaklı olduğu görülmüştür.

"ÖO1: İnternet üzerinden görüp araştırdım"

"ÖO2:Mesleğe ilk başladığım yıllardan beri matematiksel modellemeyi kullanıyordum. Bunu geliştirmek için ne yapabilirim diye düşünüp araştırırken STEAM ile tanıştım. Modelleme çalışmalarımın içine mühendisliği de katarsam bunun STEAM olduğunu ve bunun daha ilgi çekici olduğunu düşünerek aldım.

"DO1: Üniversitede okurken disiplinler arası eğitim gündemdeydi ama asıl ilk duymam yüksek lisans dersindeydi. İlgimi çekti.

DO2:İlk olarak 2017 yılında online kursa katıldım ve ardından internetten araştırdım. Yakın zamanda ise Scientist i keşfettim ve Scientist elçisi olarak devam ediyorum.

HK: Projede karşıma çıktı ve ödev olarak STEAM i araştırdım

Tablo.2. Katılımcılar ilk STEM – STEAM Eğitimi İle İlgili Oluşturduğu Kodlar

Kodlar		ÖO1	ÖO2	DO1	DO2	HK
	Bakanlık kursları	X				
	Kurs	X	X	X	X	X
	Proje					X
	Online kurs				X	
	Eğitmen		X			
	Kendini geliştirmek		X			
	Disiplinler arası			X		

	Hizmetiçi kurslar	X

Tablo 2'de katılımcıların ilk STEM – STEAM eğitimi ile ilgili oluşturduğu kodlar verilmiştir. Katılımcıların aldıkları ilk STEAM eğitiminin ortak kodlarına bakılarak katılımcıların hepsinin ilk STEAM eğitimini kurslarda aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

ÖO1:İlk STEM eğitimimi Bakanlığın hizmetiçi kurslarında aldım. Önce mahalli ve daha sonra da merkezi olarak kurslara katıldım.

ÖO2:STEAM alanında faaliyet gösteren eğitmenlerden, Tarsus 'ta aldım. Daha sonra da kendim üzerine katarak geliştirdim.

DO1:İsmi STEAM eğitimi değildi ama Pragda 2010 yılında Distance Learning Education isimli, kapsamında farklı disiplinlerin anlatımı olan bir kursta aldım.

DO2:Online kurs ardından da milli eğitim bakanlığının hizmet içi kurslarında aldım

HK: Katıldığım projede verilen kursta aldım.

Tablo.3. Katılımcıların STEM - STEAM İle Alakalı Sosyal Medya Hesabı Takip Etmesi İle İlgili Oluşturulan Kodlar

		ÖO1	ÖO2	DO1	DO2	HK
Kodlar	Güncel yayınlar	X	X	X	X	
	Sosyal medya hesaplar	X			X	
	Akademisyenlerin yayınlar		X			
	Eğitimler		X			
	Projeler			X		
	Konferanslar			X		
	Etmiyor					X
	Makale sonuçları	X				
	Araştırma sonuçları	X				
	Video platformu	X				

	Scientist portalı			X	X	
	Etkinlik örnekleri	X				
	İlgili konu hakkında yazarlık			X		

Tablo 3'de katılımcıların STEM – STEAM ile alakalı sosyal medya hesabı takip etmesi ile ilgili oluşturduğu kodlar verilmiştir. Ortak kodlara bakıldığında katılımcıların dördünün STEM STEAM ile ilgili güncel yayınları takip ettiği ikisinin sosyal medya hesaplarını takip ettiği iki ortak kodunda Scientist portalını takip eden katılımcılara ait olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ÖO1: *Milli Eğitim Bakanlığının konu ile ilgili yayınlarını takip ediyorum. Ayrıca yazılmış makale ve araştırma sonuçlarını incelerim. Etkinlik örnekleri için sosyal medya ve video platformlarını da takip ederim.*

ÖO2:STEAM alanında çalışmalar yapan akademisyenlerin güncel yayınlarını ve eğitimlerini takip ediyorum.

DO1:Sonraki yıllarda hayatımıza girince bu eğitim Avrupa da düzenlenen Scientist projesinin Türkiye elçisi oldum. Scientist portalını takip ediyor. Milli eğitimin yayınladığı STEAM eğitimi kitaplarında yazarlık yapıyorum.

DO2:İnstagram ve Facebooktaki sayfaları özellikle güncel olarak Scientist i takip ediyorum

HK:Etmiyorum.

Tablo.4.Katılımcıların STEM - STEAM Etkinliklerini Derslerde Kullanabilmesi İle İlgili Oluşturulan Kodlar

		ÖO1	ÖO2	DO1	DO2	HK
Kodlar	Sık sık kullanıyorum	X			X	
	Günlük hayata yansıtma		X		X	
	Etkinlikleri uygulamak çok kolay değil			X		
	İmkânların yetersizliği			X		
	Az kullanma					X
	Projelerde kullanma					X
	Farkındalık çalışmalarında kullanma	X				
	Kazanılmış konuyu günlük hayata yansıtma		X			
	Var olan problemi çözmek		X			
	Bilimsel tarafı temele almak			X		

	Sanat ile entegre etmek			X		
	İngilizce'yi birleştirmek				X	
	Kullanma	X	X	X	X	X

Tablo 4'de katılımcıların STEM – STEAM etkinliklerini derslerde kullanabilmesi ile ilgili oluşturduğu kodlar verilmiştir. Ortak kodlara bakıldığında katılımcıların hepsinin STEAM ı derslerinde kullandığına, iki katılımcının sık sık ve diğer iki katılımcının da günlük hayata yansıttığı sonucuna ulaşılmıştır.

ÖO1: Şu an BİLSEM öğretmeni olduğumdan derslerimde STEM yaklaşımını sık sık kullanmaktayım. Öncesinde görev yaptığım ilkokulda farkındalık çalışmalarım olmuştu.

ÖO2: STEAM eğitimini bir konuyu öğretmek amacı ile kullanmıyoruz. Kazanılmış bir konuyu günlük hayatta nasıl kullanabileceğimizi öğretme maksatlıdır. Var olan bir problemi çözme amaçlı model geliştirmektir.

DO1: Fen lisesinde kodlama dersini verirken STEAM eğitimini tüm harfleri ile vermek çok daha kola fakat şuan çalıştığım ortaokulda bu etkinlikleri uygulamak çok kolay değil teknoloji tasarım dersi STEAM için çok önemli bir ders olsa da öğrencilerin maket yaparak geçirdiği belli sınıflarda olan bir ders ancak bilişim dersinde benim kendi branşımda bunu kullanmak biraz zor ancak mühendislik tarafı çok kullanmayarak bilimsel tarafını temelde olmak üzere ve sanatla entegre ederek çok diyemesek de kullanmaya çalışıyoruz ayriyeten STEAM eğitimini uygulayacak alanın olmaması da devlet okullarında uygulamayı zorlaştırdığını düşünüyorum. Ama özel okullarda da bunun çok profesyonelce yapıldığını görmedim.

DO2:Evet, sıklıkla kullanıyorum. Öğrencilerim genellikle sayısal alan oldukları için sayısal alanda gördükleri konularla İngilizceyi birleştirerek kullanıyorum.

HK: Katıldığım projelerde az da olsa kullanıyorum.

Tablo.5. STEM - STEAM Etkinliklerini Katılımcıların En İyi Sınıf Düzeyinde Etkili Olması İle İlgili Oluşturulan Kodlar

		ÖO1	ÖO2	DO1	DO2	HK
Kodlar	İlkokul düzeyi	X				
	Belirli kazanım düzeyine erişmiş öğrenciler		X		X	X
	7. ve üst sınıflar		X			X
	5. sınıflarda algı dünyasının taze olması			X		
	9. sınıflar			X		
	11. sınıflar				X	
	Her yaş grubuna uygun	X				

Tablo 5'de katılımcıların STEM – STEAM etkinliklerini en iyi sınıf düzeyine etkili olması ile ilgili oluşturduğu kodlar verilmiştir. Ortak kodlara bakıldığında katılımcıların üçünün belirli bir kazanım düzeyine erişmiş ve ikisinin 7. sınıf üstü öğrencilerde STEM STEAM eğitimini daha etkili bulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ÖO1: Bence okul öncesi de dâhil olmak üzere her yaş ve sınıf düzeyine uygun STEM etkinlikleri vardır ve uygulanabilir. Ancak branşım gereği girebildiğim 3. ve 4. sınıflarda daha verimli olduğunu gözlemledim.

ÖO2: Belirli kazanım düzeyine erişmiş öğrencilerde, 7. sınıf ve üstün daha uygun olucağını düşünüyorum.

DO1:Ortaokul 5. ve lisede 9. Sınıflarda algı dünyasının daha taze olmasından kaynaklı daha iyi uygulanabildiğini düşünüyorum.

DO2:11. Sınıflarda kazanım düzeyine erişildiğinden uygulanabilirliğinin daha fazla olduğunu düşünüyorum. Bunun nedeni ise 10 ve 9. Sınıfların konuya hakim olmadığını 12'lerinde sınava çalıştıklarından uygulanabilirliğinin düşük olduğunu düşünüyorum.

HK: STEAM eğitiminin 7 ve üstü sınıflarda daha verimli olduğunu düşünüyorum. Çünkü bir kazanım düzeyine bu sınıflarda ulaşıldığını düşünüyorum.

Tablo.6. Katılımcıların özgün STEM - STEAM Etkinlikleri Tasarlayabilmesi İle İlgili Oluşturulan Kodlar

		ÖO1	ÖO2	DO1	DO2	HK
Kodlar	Görsel tasarım	X				
	Robotik kodlama	X		X		
	Basit makineler	X				
	Tasarlamakta	X	X	X	X	X
	Okul öncesi eğitim için bir etkinlik üzerinde çalışmakta			X		
	Sınıf seviyesine uygun	X				
	STEAM'ın her alanını birlikte kullanma		X			
	İngilizce dersine STEAM etkinliklerine yedirme				X	
	Sanat					X
	Mühendislik					X

Tablo 6'de katılımcıların özgün STEM – STEAM etkinlikleri tasarlayabilmesi ile ilgili oluşturduğu kodlar verilmiştir. Ortak kodlara bakılarak katılımcıların hepsinin özgün STEM STEAM etkinlikleri tasarladığı ve iki katılımcının robotik kodlamayı kullanmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ÖO1: Okulda derslerine girdiğim grupların sınıf seviyelerine uygun olarak görsel tasarım, robotik kodlama, basit makineler konularında tasarladığım etkinlikler bulunmaktadır.

ÖO2: Evet, tasarlıyorum. Matematik alanında çok fazla kaynak olmadığından konu üzerine kafa yorarım. Tasarlarken STEAM'in her alanını birlikte kullanarak yapmaya çalışıyorum.

DO1:Evet, tasarlamaktayım. Şuan 3 adet etkinlik hazırlıyorum bunlardan biri okul öncesi için olucak kısaca özet geçersem öğrencilerin balonu şişirmesiyle beraber içine hava dolması ve tahta çubukları geçirerek hava basıncını dengelediğimizde nasıl patlamayacağını görmeleri.

DO2:Evet, tasarlıyorum.STEAM aslında genekde bilim derslerini kapsıyor ama ben bunu İngilizce dersinde kullanıyorum.İngilizce öğretimi yaparken STEAM etkinliklerini içine yediriyorum.

HK: Bilimsel projelere sanatı ve mühendisliği az da olsa ekleyerek kullanıyorum.

Tablo.7. Katılımcıların STEM - STEAM Etkinlikleri Ve Konu Anlatımı Öğrenci Başarısını Etkilemesi İle İlgili Oluşturulan Kodlar

		ÖO1	ÖO2	DO1	DO2	HK
Kodlar	Dersin verimi	X				X
	Öğrencinin aktifliğinin artması	X		X	X	
	Faydalı olması		X			X
	Öğrencilerin konuya ilgisinin artması					X
	Konuyu anlaşılır ve verimli kılması					X
	Birçok kazanım öğretmekte	X				
	21. yüzyıl becerilerini geliştirmesi		X			
	Ders motivesinin artması			X	X	
	Disiplinler arası yaklaşım	X	X			
	Mantık muhakeme		X			
	Eleştirisel bakma		X			
	Akıl yürütme		X			
	Ders başarısı				X	

Tablo 7'de katılımcıların STEM – STEAM etkinlikleri ve konu anlatımı öğrenci başarısını etkilemesi ile ilgili oluşturduğu kodlar verilmiştir. Ortak kodlara bakıldığında üç katılımcının öğrencinin aktifliğini arttırması, iki katılımcının faydalı olması, iki katılımcının dersin verimini arttırması ve diğer iki katılımcının da dersin motivesini arttırdığını düşündüğüne ulaşılmıştır.

ÖO1:*Öğrenciler, STEM Etkinlikleri ile yapılan derslerde daha aktif oluyorlar, derse katılımları daha üst düzeyde oluyor. STEM modelinin temelinde yer alan disiplinler arası yaklaşım bir etkinlikte birçok kazanımı öğretmesi nedeniyle de daha verimli olmaktadır.*

ÖO2:Mantık muhakeme eleştirisel bakma akıl yürütme gibi becerilerini geliştirdiğinden faydalı olduğunu düşünüyorum.

DO1:Ortaokul düzeyinde derse hiç katılmayan bir öğrencinin derse motivesini ve bununla birlikte başarısını artırıyor.

DO2:Bence kesinlikle başarıyı ve motivasyonu arttırıyor. Biz konuya farklı açılardan ele alıp değişik aktiviteler yapıyoruz ve ortaya güzel bir ürün çıkarıyoruz. Bu da öğrencinin ilgisini çekiyor ve severek katılıyor derse sonuç olarak başarıyı etkiliyor.

HK: STEAM eğitiminin konuyu daha anlaşılır ve verimli kıldığından dersin verimini arttırdığını düşünüyorum. Buda öğrencinin derse ve konuya olan ilgisini arttırıyor. Bu açıdan faydalı olduğunu düşünüyorum.

Tablo.8. Katılımcıların STEM - STEAM Ve Yeni Nesil Sorular Arasında Nasıl Bir İlişki Gördükleri İle Alakalı Oluşturulan Kodlar

		ÖO1	ÖO2	DO1	DO2	HK
Kodlar	İlişkili olması	X		X	X	X
	Uyuşmaması		X			
	İyi başarı			X		

Tablo 8'de katılımcıların STEM – STEAM ve yeni nesil sorular arasında nasıl bir ilişki gördükleri ile ilgili oluşturduğu kodlar verilmiştir. Ortak kodlara bakıldığında katılımcıların dördünün STEM STEAM ile yeni nesil sorular arasında ilişki gördüğü sonucuna ulaşılmıştır.

ÖO1: *Kesinlikle ilişki görüyorum. Muhakeme ve yorumlama temelli sorular, bildiklerinden yola çıkarak bilmediklerine varsayım üretebilme ve problemlere çözüm bulabilme gibi yaklaşımlar içerdiğinden birbirleriyle ilişkilidir.*

ÖO2: Yeni nesil soru kavramını pek sevmiyorum. Piyasadaki yani nesil kitapların yazarlarının soruları hazırlarken öğrenci nasıl yapamaz diye düşünerek hazırladıklarını düşünüyorum. Bence PİSA soruları(günlük yaşam problemlerine çözüm üretebilme becerisini ölçen sınav, birden fazla cevabı olan sorular) ile kıyaslanmalı. Birden fazla cevap olmalı öğrencinin düşünmesi sağlanmalı.

DO1:Aslında var. İçeriği tamamen diğer branşlardaki bilgileri kullanarak soruyu çözmek olduğunda güzel ve bence LGS de bu başarılıyor. Öğrencinin farklı alanlardan ne kadar anladığını ölçmek STEAM ile uyuşuyor.

DO2:Görüyorum. STEAM in amacı zaten öğrencinin 21. Yüzyıl becerilerini kullanmasını sağlamak yeni nesil sorularda da bu var. Hemen cevap verebileceğiniz sorular yok önce cevabı buluyorsunuz sonra o cevapla asıl cevaba ulaşıyorsunuz.

HK: Birbiriyle çok alakalı olduğunu düşünüyorum.

Tablo.9. Katılımcılar STEM - STEAM Etkinlikleri Bakımından Ders Kitaplarını Yeterli Bulması İle İlgili Oluşturulan Kodlar

		ÖO1	ÖO2	DO1	DO2	HK
Kodlar	Detaylı bilgim yok	X				

	Son yıllarda yazılan fen kitaplarının yeterli olduğu	X	X	X		
	Matematik kitaplarının yeterli olduğunu	X				
	Hiçbir kitabı yeterli bulmuyor			X	X	X
	Ezbere dayalı					X
	Fen kitaplarındaki bazı deneyler		X			
	Ülkede yeni bir kavram olması				X	
	Baştan düzenleme yapılması				X	

Tablo 9'de katılımcıların STEM – STEAM etkinlikleri bakımından ders kitaplarını yeterli bulması ile ilgili oluşturduğu kodlar verilmiştir. Ortak kodlara bakıldığında katılımcıların üçünün ders kitaplarının çoğunu STEM STEAM etkinlikleri bakımından yeterli bulmadığı diğer üçünün de son yıllarda yazılan fen kitaplarının yeterli bulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ÖO1: Ders kitaplarını bu konu ile ilgili detaylı incelemedim, o nedenle net bir cevap veremeyeceğim. Ancak Fen Bilgisi ve Matematik derslerinin kitaplarında bu tip etkinliklerin olduğu görmüştüm.

ÖO2:Nerdeyse olmadığını düşünüyorum. Fen kitaplarındaki bazı deneyler dışında kullanılmadığını varsayıyorum.

DO1:Bulmuyorum. Son yıllarda yazılan özellikle fen kitaplarının içeriği değiştirilmeye başlasa da diğer kitaplar da dahil olduğunu düşünmüyorum.

DO2:Bulmuyorum. STEAM zaten ülkemizde çok yeni bir kavram daha öğretmenler tarafından benimsenmiş değil o yüzden her şeyin en baştan düzenlenmesi gerek.

HK: Hiçbir kitabı yeterli bulmuyorum. Ders kitaplarının ezbere dayalı olduğunu bu sebeple de STEAM in ders kitaplarında uygulandığını düşünmüyorum.

Tablo.10. Katılımcıların Müfredat Programlarını STEM - STEAM Etkinlikleri Bakımından Yeterli Bulması İle İlgili Oluşturulan Kodlar

		ÖO1	ÖO2	DO1	DO2	HK
Kodlar	Yeterli bulmuyorum	X	X	X	X	X
	İmkân yetersizliği		X			
	Uygulanabilirliğinin düşük olması		X			
	Ezbere dayalı			X		X
	Geliştirilmeye çalışılmalı			X		
	Doğru uygulanmama				X	
	Türkiye de düzeltilmeye çalışılması			X		
	21. yüzyıl becerilerini es geçme			X		

Tablo 10'de katılımcıların müfredat programlarını STEM – STEAM etkinlikleri bakımından yeterli bulması ile ilgili oluşturduğu kodlar verilmiştir. Ortak kodlar bakıldığında katılımcıların beşinin müfredat programlarını STEM STEAM eğitimi bakımından yeterli bulmadığını ve iki katılımcının kodlarına da bakıldığında ezbere dayalı olduğu düşünüldüğü görülmüştür.

ÖO1: Yeterli bulmuyorum. Ancak, tüm müfredat programlarının STEM yaklaşımı ile tasarlanmasını da pek doğru bulmuyorum.

ÖO2: Yeterli olmasa da var. Fakat uygulama noktasında 40/30 kişilik sınıflarda yapılamaz. Bilimsel pahalı sitelere ihtiyaç yok ama bir öğretmen bir STEAM etkinliğinde en fazla 4 kişiden oluşan 3 grupla ilgilenebileceğini düşünüyorum. Ama bilsem de mevcut az olduğundan bu konuda uygulanabilirliği daha fazla.

DO1:Türkiye'de düzeltilmeye çalışılan bir konu ama 21. Yüzyıl becerilerini es geçiyoruz ve ezbere kaçıyoruz geçen yıl bununla ilgili güzel bir yayın gördüm ama yinede yetersiz.

DO2:STEAM ülkemizde çok yeni bir kavram olduğu için ve adını bile duymamış öğretmenlerimiz var o nedenle müfredatta şuan yer almıyor ancak iki konu bazında yinede doğru uygulanmadığını düşünüyorum.

HK: Müfredatın ezbere dayalı olduğunu düşündüğümden yeterli bulmuyorum.

Tablo.11. STEM - STEAM Etkinlikleri Bakımından Katılımcıların Öğretmenleri Yeterli Bulması İle İlgili Oluşturulan Kodlar

		ÖO1	ÖO2	DO1	DO2	HK
Kodlar	STEM eğitiminin yanlış anlaşılması	X				
	Pandemi etkisiyle tökezleme		X			
	Derslere uygulamama		X			X
	Sanat			X		
	Hak ettiği gibi kullanamama				X	
	Yeterli bilgiye sahip olmama	X		X		X
	Ticari amaçlı kullanma				X	
	Amacı hiçe sayma	X				
	Hedefi hiçe sayma	X				
	Mühendisliği hiçe sayma	X				
	Bilimi hiçe sayma	X				
	Tasarımı hiçe sayma	X				
	Disiplinler arası konuları hiçe sayma	X				
	Grup çalışmasının uygulayamama		X			
	Önceliklerin değişmesi		X			
	Öğretmenlerin kendilerine inanmaları			X		
	Sanatsal şekilde öğretme			X		
	Klasik eğitime bağlı öğretmenler			X		
	Zayıf öğretmen			X		
	Ders		X			
	Az sayıda isteyen öğretmen		X			
	Yeterli beceriye sahip olmama	X				
	Bilen öğretmenlerin sayıca azlığı	X	X			

Tablo 11'de katılımcıların STEM – STEAM etkinlikleri bakımından öğretmenleri yeterli bulması ile ilgili oluşturduğu kodlar verilmiştir. Ortak kodlara bakıldığında üç katılımcının STEM STEAM etkinlikleri bakımından öğretmenleri yeterli bilgiye sahip bulmadığı, iki katılımcı öğretmenlerin derslerde STEAM ı uygulayamadığı ve diğer iki katılımcının da kodlarına bakıldığında bilen öğretmenlerin sayıca az olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ÖO1: *STEM yaklaşımının yanlış anlaşıldığını düşünüyorum, sadece Robotik ve Kodlama çalışmalarını STEM ile ilişkilendiren kişiler oldu. Amaç, hedef, mühendislik, bilim, tasarım ve disiplinler arası gibi konuları hiçe sayarak çalışmalar yapılmıştır. Öğretmenler bu konuda yeterli bilgi ve beceriye sahip değillerdir.*

ÖO2: STEAM'in bundan neredeyse 5 yıl önce popülerleştiğinden ve bunun nerdeyse 3 yılının pandemi ile geçmesi bunu tökezletti. STEAM eğitiminde grup çalışması çok önemli olduğundan ve hepsinin ayrı uzmanlık alanı olması nedeniyle son zamanlarda yapılamadı. Öncelikler değişti o yüzden ben bir okulda en fazla bir iki öğretmenin gerçekten bilerek ve isteyerek yapmaya çalıştığını düşünüyorum.

DO1:Öğretmenlerin kendi kafalarında STEAM eğitimini tanımlamaları gerektiğini düşünüyorum. Nerede nasıl kullanabilecekleri ve buna inanmaları gerektiği ben ne yaparsam öğrenci daha rahat anlar sanatsal bir şekle öğretirsem nasıl daha hızlı anlarlar mantığı ile ilerlemeleri gerekmekte ancak böyle öğretmenler olsa da sayıca çok fazla değil hala klasik eğitime bağlı olanlar var kısacası öğretmenler bu konuda biraz zayıf.

DO2:Konuya ilgi gösterip araştıran öğretmenler çok yetkili olabiliyorlar ama STEAM in ülkede ticaret amaçlı kullanılabiliniyor hatta sadece robotik gibi yansıtılabiliyor. Bu tür öğretmenlerin STEAM i hakkettiği gibi kullandığını düşünmüyorum.

HK: Öğretmenlerin uygulamak istediğini düşünüyorum ama sınıflar kalabalık olduğundan uygulayamadıkların öğretmenlerin hala eski tarz eğitime göre ders işlediklerini yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ve 21. Yüzyıl becerilerine ayak uydurmaları gerektiğini düşünüyorum

Tablo.12. Katılımcıların Okulunuzun/Eğitim Kurumunun Olanakları Verilebilecek STEM STEAM Eğitimini Etkilemesi İle İlgili Oluşturulan Kodlar

		ÖO1	ÖO2	DO1	DO2	HK
Kodlar	Verimliliği etkilemek	X				
	Etkili olmak	X	X	X		X
	Öğretmen yaklaşımının			X		
	Öğrenci kapasitesi			X		
	Teknolojik yetersizlik					X
	Okulun olanakları				X	
	Velilerin konu hakkındaki bilgisi	X				
	Yeterli olmak		X			
	Öğrencinin durumu	X				
	İnternet bağlantısı				X	
	Özel okulda daha fazla uygulanabilirlik				X	
	Az sayıda teknolojik alet					X

Tablo 12'de okulunuzu/eğitim kurumunun olanakları verilebilecek STEAM STEM eğitimini etkilemesi ile ilgili oluşturduğu kodlar verilmiştir. Ortak kodlara bakıldığında üç katılımcının kodları ile okulun olanaklarının verilebilecek STEM STEAM eğitimini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

ÖO1: Okulun olanakları, öğrencilerin durumları ve hatta velilerin konu hakkında bilgi sahibi olmaları derslerde STEM etkinliklerinin kullanılmasını ve verimliliğini etkilemektedir.

ÖO2:Bilsem için kullanım kalitesi açısından yeterli olduğunu düşünüyorum

DO1:Tabi ki olanak etkiler ama bu konuda öğrenci kapasitesi ve öğrenci yaklaşımının daha değerli olduğunu düşünüyorum. Ancak teknolojik altyapının iyi olmasından STEAM ın çok iyi uygulanacağı anlamı çıkması bir yanılsama önemli olan işi bilen öğretmen.

DO2:En basitinden bir internet bağlantısı bile etkiliyor. Onun dışında maddi olanak isteyen pahalı bir iş ve devlet okullarında çoğu zaman buna olanak sağlanmıyor bu açıdan özel okulda uygulanabilirliği daha fazla diyebiliriz.

HK: Evet etkiliyor. Çünkü çoğu devlet okulunda teknolojik aletlerin az ve bununda STEAM çalışmalarını etkilediğini düşünüyorum.

Tablo.13. Katılımcıların STEM STEAM Eğitimini Teknolojik Araçlarla Derslerde Kullanımı İle İlgili Oluşturulan Kodlar

		ÖO1	ÖO2	DO1	DO2	HK
Kodlar	Faydalı olmak	X	X	X	X	X
	Bilgiye ulaşmak		X			X
	Olumlu etki				X	X
	Konuyu anlamayı kolaylaştırmak				X	X
	İşi kolaylaştırması		X			
	Daha efektif şekilde aktarma			X		
	Kullanılmadan da yapılabilir		X			
	Projelerde çok önemli olması			X		
	Akıllı tahtanın önemi			X	X	
	Yapılabilecek çok fazla şey				X	
	Teknolojiden uzak kalınmamalı				X	
	Dersi beslemesi				X	
	Konu anlatımını kolaylaştırmak					X
	Telefonun önemi			X	X	
	Bilgisayarın önemi			X		

Tablo 13'de katılımcıların STEM – STEAM eğitimini teknolojik araçlarla derslerde kullanımı ile ilgili oluşturduğu kodlar verilmiştir. Ortak kodlara bakıldığında tüm katılımcıların faydalı, iki katılımcının bilgiye ulaşmayı, iki katılımcının olumlu etki, iki katılımcını konuyu anlamayı kolaylaştırmayı, iki katılımcı akıllı tahtanın önemini ve iki katılımcının da telefonun önemini vurguladığı sonucuna ulaşılmıştır.

ÖO1:STEM çalışmalarında teknolojik ürünlerin kullanılması muhakkak ki çok faydalı olacaktır.

ÖO2:Bilgiye ulaşmayı kolaylaştırıyor. Bunlar kullanılmadan da yapılabilir ama işi kolaylaştırdığından kullanılmalı.

DO1:Çok avantaj sağlıyor. Bazen sayfalar dolusu okuduğumuzu küçük bir videoda daha kısa sürede çok daha efektif bir şekilde aktarabilirsiniz. Ters yüz öğrenme ile ilgili bir projemiz var bütün konunun anlatımını öğrenciye verip daha sonra onun keşfetmesini istediğimiz farklı konulara nasıl gidebileceğini tasarlayan bir yöntem ve öğretmen de burda rehberlik pozisyonunda telefon, akıllı tahta, bilgisayarda burada çok önemli.

DO2:Akıllı tahtalar çok önemli ve bunları kullanarak yapılabilecek şeyler çok fazla. Telefonsa çoğu okulda kullanılmasına izin verilmiyor fakat ben kendi derslerimde kullandırtıyorum çünkü teknolojiden uzak kalamayız ve artık teknoloji cep telefonumuzda ve bunun pek çok avantajı oluyor. O nedenle ben bu teknolojik araçların sadece STEAM de değil her alanda dersi beslediğini ve kullanılması gerektiğini düşünüyorum ve kontrol dildikten sonra telefonu okula getirmenin çok sakıncası yok bence.

HK: Bence olumlu etkilemektedir çünkü bu şekilde hem öğretmenlerin konuyu anlatabilmesi hem de öğrencilerin konuyu anlayabilmesi açısından kolaylık sağladığını düşünüyorum

TARTIŞMA VE SONUÇ

1. Araştırmanın alt problemine bakıldığında STEAM hakkında bilgi sahibi olan katılımcıların internet araştırması ve ilgi çekici bulmasından kaynaklı olduğu görülmüştür. Bu durum katılımcıların STEM ile ilgili bilgi edinmede öncelikli kaynak olarak interneti kullandıkları şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca katılımcıların STEM eğitimlerini ilgi çekici bulduklarını ve merakla araştırdıkları şeklinde değerlendirilebilir.

2. araştırmanı alt problemi dikkate alındığında katılımcıların aldıkları ilk STEAM eğitimini kurslarda aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan kaynaklı katılımcıların aldıkları ilk STEAM eğitimini öncelikli olarak kurslarda aldıkları şeklinde yorumlanabilir.

3. araştırmanın alt problemi analiz edildiğinde katılımcıların STEAM ile ilgili güncel yayın takip etmesi ile ilgili oluşturulan kodlara bakıldığında STEAM ile ilgili güncel yayın, sosyal medya hesabı ve bazılarının Scientist portalı takip ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum katılımcıların öncelikle güncel yayınları sıklıkla ve kaçırmadan takip ettiği şeklinde değerlendirilebilir. Ayrıyeten katılımcıların STEAM ile ilgili sosyal medya hesaplarını hatta iki katılımcımızın Scientist elçisi olarak Scientist portalını takip ettiği şeklinde yorumlanabilir

4. araştırmanın alt problemine bakıldığında hepsinin STEAM ı derslerinde kullandığına bunun yanında katılımcıların sık sık kullandığı ve günlük hayata yansıttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum katılımcıların STEAM ı derslerinde kullanılabilecek bilgi ve beceriye sahip olduğu şeklinde değerlendirebilir.Hatta iki katılımcının da sık sık kullanmasından dolayı STEAM eğitimini uygulayacak yeterli imkana sahip olduğu ve katılımcıların STEAM ı günlük hayata yansıtması sonucu var olan problemlere çözüm bulmayı hedefledikleri şeklinde yorumlanabilir. (Strong, 2013; Yamak, Bulut ve Dündar, 2014) çalışmasında STEAM eğitiminin öğrenciye olumlu açıdan birçok 21. Yüzyıl becerisi analitik düşünme ve hayal gücünü geliştirme, olumlu bakiş açısı kazandırma, derslerin verimli

geçmesini sağladığını belirtmiş. SEAM'in derslerde kullanılmasının öğrenci için öneminin fazla olduğunu arz etmiştir.

5. araştırmanın alt problemi incelenip yorumlandığında katılımcıların belirli bir kazanım düzeyine erişmiş ve 7. Sınıf üstü öğrencilerde STEM STEAM eğitimini daha etkili bulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonuçla belli bir bilgi ve konu birikimi olan öğrencilerde STEAM in daha kolay uygulandığına ulaşılmıştır. Sonuç olarak 7. sınıf ve üstü öğrencilerin belli bir kazanım düzeyine ulaştıkları ve STEAM i daha kolay anladıkları yani STEAM i anlayabilmek için belirli bir kazanım seviyesinde olmak gerektiği şeklinde yorumlanabilir. Yaptığı çalışmada STEAM eğitiminin küçük yaştaki öğrencilerde mühendislik alanında olumlu etki yarattığını ise 6. Ve 7. Sınıflar için düzenlenen bilim okullarında öğrencilerin daha kalıcı bilgiler edinmesi ve eğlenceli zaman geçirilmesine fırsat tanındığını ifade etmiştir.

6. araştırmanın alt problemine bakıldığında katılımcıların hepsinin özgün STEAM etkinlikleri tasarladığı ayriyeten robotik kodlamayı kullanmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum katılımcıların özgün STEAM etkinlikleri tasarlamanın derslerde olumlu bir etki yarattığını düşünmeleri şeklinde değerlendirilebilir. Ayrıca katılımcıların robotik kodlamayı kullanmasından yola çıkarak teknolojinin ve kodlamanın STEAM de önemli bir yeri olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu konuda yorum yapan Kaan BATI, İlke ÇALIŞKAN, M. İkbal YETİŞİR(2017) çalışmasında STEAM eğitiminde temele alınan düşüncenin mühendislikten ziyade kişinin bireysel düşünce becerilerini geliştirme olduğunu ifade etmiş ve bundan yola çıkarak hazırlanan etkinliklerin de verimi arttıracağını belirtmiştir.

7. araştırmanın alt problemine alınan yanıtlar detaylıca incelendiğinde katılımcıların STEAM etkinliklerinin dersin verimini,öğrencinin aktifliğini,motivesini ve dersin verimini, faydayı artırdığı şeklinde düşündüğüne ulaşılmıştır..Bu durum katılımcıların STEAM etkinliklerinin dersin verimini arttırdığını 21. Yüzyıl becerilerini geliştirmesinden kaynaklı bireyi ileriki hayatına hazırladığı şeklinde değerlendirme yapılmıştır. Ayrıca dersin motivesini arttırması derse katılan öğrencinin artmasını buda sınıfın toplu olarak başarısınız artmasını sağlayabileceği şeklinde yorumlanabilir.(Lederman & Niess, 1997) yaptığı çalışmada STEAm'in öğrenmeyi kolaylaştırıp verimi arttırdığı, derslerin kalitesini arttırdığına, günlük hayatta karşılaşılan sorunlara çözüm bulma becerisini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

8. Araştırmanın alt problemine bakıldığında katılımcıların çoğunluğunun STEM STEAM ile yeni nesil sorular arasında ilişki gördüğü sonucuna ulaşılmıştır. Buradan sonuç olarak STEAM işlenen derslerin, STEAM ile anlatılan konuların yeni nesil soruları çözmeyi kolaylaştırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

9. Araştırmanın alt problemine verilen yanıtlar yorumlanmıştır. Yorumlar analiz edildiğin de katılımcıların ders kitaplarını STEAM eğitimi bakımından yetersiz bulduğu sadece bazı katılımcıların son yıllarda yazılan fen kitaplarını yeterli bulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bundan yararlanılarak STEAM ülkede çok yeni bir kavram olduğundan eski basım ders kitaplarının buna ayak uyduramadığı ve ezbere dayalı olduğu şeklinde değerlendirilmiş. Ancak yeni basılan fen kitaplarının özellikle içindeki deneylerin STEAM kavramı ile uyuşma

gösterdiği ve bu devam ettirilirse ders kitaplarının STEAM kavramı ile tamamen ödeşeceği şeklinde yorumlanabilir.

10. araştırmanın alt problemine yapılan yorumlar; katılımcıların müfredat programlarını STEAM eğitimi bakımından yeterli bulmadığı, ezbere dayalı olduğu düşünüldüğü şeklindedir. Bu durumun sebebi müfredat programları 21. Yüzyıl becerilerini es geçme yine ezbere kaçma olduğu şeklinde yorumlanabilir. Larson ve Miller (2011) müfredata STEAM eklendiğinde öğrencilerin derslere olan ilgilerinin artması, bilgi haznelerinin gelişmesi ve 21. Yy becerilerine ayak uydurmayı kolaylaştıracağını ifade etmiş ve altını çizerek belirtmiştir.

11. araştırmanın alt problemine bakılarak verilen yanıtlar yorumlanmıştır. Bu yorumlar göz edilerek katılımcıların öğretmenleri yeterli bilgiye sahip bulmadığı, STEAM'i bilen ve uygulayan öğretmen sayısının istenilen düzeyde olmadığı sonucuna. Bu durum okullardaki çoğu öğretmenin STEAM ile ilgili bilgi sahibi olmadığını bilenlerin ise gerek maddi olanak gerekse özellikle devlet okullarındaki sınıf kalabalığından uygulanamadığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca özel okullarda genellikle yeni atanmış öğretmenlerin çalıştığından kaynaklı STEAM eğitimi bilen öğretmen sayısının fazla olduğunu ancak özel okullarda da STEAM in sadece robotik ile eşleştirilmesi, tasarımı,disiplinler arası konuları, mühendisliği, amaç ve hedefi hiçe saymak, grup çalışmasını uygulayamamak ve yine isteyerek yapan öğretmen azlığından devlet okulunda ise daha eski öğretmenler çalıştığından STEAM eğitimini bilen daha az ve zayıf öğretmen olduğu, sanatı kullanamadıkları, kendilerine inanmaları ve çoğu öğretmenin klasik eğitime bağlı olduğu şeklinde yorumlanabilir.Kaan BATI, İlke ÇALIŞKAN, M. İkbal YETİŞİR(2017) çalışmasında bütünleştirilmiş STEAM yaklaşımının okullarda arttığından ve bunundan sanat ve mühendislik öğretmenlerine ihtiyaç doğurduğunu ifade etmiştir. Ancak okullarda çok sayıda resim ve müzik öğretmeni varken mühendislik ile ilgili öğretmenlerinin sınırlı yaş grubu için ve sınırlı sayıda olduğunu zorunlu veya seçmeli her sınıfta uygulanması gerektiği şeklinde yorumlamıştır.

12. araştırmanın alt probleminde alınan yanıtlara bakılmışıdır. Bu yanıtlara bakılarak okulun olanaklarının verilebilecek STEM STEAM eğitimini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.Bu durumun STEAM eğitimi için bir internet bağlantısının bile yapılabilecek işi kolaylaştırdığından önemli olduğu ve teknolojik aletlerin, öğretmen yaklaşımının da eğitimde önemli bir yere sahip olması şeklinde değerlendirilebilir.Bu sebepten kaynaklı özel okullarda bu açıdan uygulanabilirliğinin daha fazla olduğu şeklinde yorumlanabilir. Çelebi ve Altuncu (2019) yaptığı araştırmada bireylerin STEAM becerilerini benimsemesi için kullanılan materyallerin ve uygulanmasının önem arz ettiğini belirtmiştir.

13. araştırmanın alt problemine alınan yanıtlara bakıldığında katılımcıların olumlu etki ettiği, konuyu kavramayı kolaylaştırması ve katılımcıların akıllı tahta ve telefonun önemini vurguladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumdan kaynaklı STEAM de teknolojik aletlerin çok büyük bir yere sahip olduğu, dersi anlamayı ve anlatmayı kolaylaştırdığı şeklinde değerlendirilebilir. Ayrıca akıllı tahta ve telefonun da STEAM eğitiminde önemli bir yere sahip olduğu projelerde kullanıldığı, dersi beslediği, STEAM de yapılabilecekleri daha fazla kıldığı ve teknoloji kullanılmadan STEAM'in tüm harflerinin kolay bir şekilde kullanılamayacağı şeklinde yorumlanabilir. Bireylere 21. Yüzyıl becerilerinin entegre edilmesinin onların yararına olacağı kararına alınmıştır. (OTA, 1995; Sheingold ve

Hadley, 1990 akt. Çağıltay vd. 2001) ve (Elif Metin 2018) çalışmasında gerek öğretmenlerin gerekte öğrencilerin STEAM da teknoloji kullanımının yetersiz olduğunu vurgulamış ayrıca okullarda bu durum düzeltilmeye çalışılsa da aradaki çağ farkından kaynaklı öğretmenlerin teknolojiyi düzgün kullanmaları için eğitim almaları gerektiğini de öne sürmüştür.

ÖNERİLER

Korkmaz ve Buyruk (2016), STEM i tanımlarken iletişim, yaratıcılık ve girişimcilik ifadelerini, Çorlu (2014) gerçek dünya problemlerine uygulayabilme ifadelerini kullanmışlardır. Bu bakımdan bireylerin günlük yaşam problemlerine uygun çözümler üretebilmesi onların yaratıcılıklarının ve girişimciliklerinin ortaya çıkmasına bağlıdır. Bu bağlılığın temelinde de eğitim ve eğitim sistemi yatmaktadır. Çalışmanın bulguları ve literatürden elde edilen veriler ışığında;

1. Bireylerin STEM eğitimleri ile ilgili ilgilerini çekecek yeterli ve donanımlı internet ortamları hazırlanmalıdır.

2. Daha fazla bireyin STEAM eğitimini almasını sağlamak amacı ile kurslar öğretmenlere teşvik edilmelidir.

3. Her yaştan bireyin özellikle öğrencilerin konuya hakim olmasını sağlamak amacı ile STEAM hakkında bilgi verilen platformlar çocukların ilgisini çekecek şekilde olmalıdır.

4. STEAM eğitiminin uygulanmasının kolaylaşması ve her yerde uygulanabilinmesi için sınıf mevcutları azaltılmalı ve özellikle devlet okulları maddi açıdan daha fazla donanıma sahip olunmalıdır sanata verilen önem arttırılmalıdır

5. STEAM eğitimlerinin her sınıf düzeyinde yaygınlaştırılması bireylerin her sürekli bir düşünme sistemi içerisinde yer almasını sağlayacaktır.

6. Bireylerin STEAM in tüm harflerini yerinde kullanabilmeleri ve başka bireylerinde bu konu hakkında bilgilenebilmeleri için STEAM ile ilgili düzenlenen proje sayısı arttırılmalıdır. Mühendislik gibi geleceğin mesleklerinin STEAM içinde kullanımı artmalıdır

7. Bireylerin kişisel olarak başarısız oldukları derslerde STEAM eğitimi kullanılarak öğrencinin derse olan başarısını artırmasını sağlamak amaçlı kullanılmalıdır.

8. Bireylerin yeni nesil soruları çözmesini kolaylaştırdığından özellikle LGS sınavına girecek öğrencilere branş dersleri STEAM eğitimi ile entegre edilerek anlatılmalı soru çözümü yapılmalıdır.

9. Ders kitabı yazarlarına son yıllarda gündem olan STEAM gibi ülkemizdeki yeni kavramlar hakkında bilgilendirme yapılmalı ve ders kitaplarına düzenleme getirilmelidir

10. Bireylerin dersi en yüksek kalitede anlatımı ve anlamayı sağlaması amaçlanmalıdır. Müfredat programlarında bir sınıf kategorisinde bir sürü ezberin olması yerine konular sınıflara dağıtılmalı şeklinde yorumlanabilir.

11. Her bireye aynı şekilde eğitimin etki etmeyeceğini ayrıca bireylerin hayal gücünü geliştirmeleri açısında devlet okullarındaki öğretmenlerin artık klasik eğitimle değil öğrencilere daha kolay uygulanabilen STEAM i kullanması bunun içinde STEAM in faydaları hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir.

12. Eğitim kurumlarına verilen destek arttırılmalıdır.

13. Teknolojik aletlerin STEAM e büyük önem katmasından dolayı okullara akıllı tahtalar, kişilerin bireysel olarak kullanabileceği bilgisayarlar getirilmelidir. Ayrıca kontrol edildikten sonra derslerde bilgiye ulaşmayı hızlandıracağından telefon kullanımı getirilmelidir.

KAYNAKLAR

Akbaba, C. (2017). Okullarda maker ve steam eğitim hareketlerinin incelenmesi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Projesi

Aktulun, Ö. U., & Elmas, R. (2019). 21. yüzyıl okul öncesi öğretmenleri için sosyal medya araçları: Muhtemel faydalar. *Temel Eğitim*, *1*(4), 6-20.

Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi.

Bukhari, S. A. C., Bashir, A. K., & Malik, K. M. (2018). Semantic web in the age of big data: A perspective.

Corlu, M. S. (2014). FeTeMM eğitimi makale çağrı mektubu. *Turkish Journal of Education*, *3*(1), 4-10.

Elmas, R., & Geban, Ö. (2012). 21. Yüzyıl Öğretmenleri için Web 2.0 Araçları. *International Online Journal of Educational Sciences*, *4*(1).

Karakaya, F., & Avgın, S. (2016). Ortaokul öğrencilerinin FeTeMM'ye (STEM) yönelik tutumlarına demografik özelliklerin etkisi. *İnsan Bilimleri Dergisi*, *13*(3), 4188-4198.

Korkmaz, Ö., & Buyruk, B. (2016). Öğrencilerin fen ve teknolojiye dönük kavramları günlük hayatla ilişkilendirme durumları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *35*(1), 159-172.

Kurt, M. ve Duran, E. (2019). 2023 Eğitim Vizyonuna ilişkin öğretmen görüşleri. Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi (IJONASS), 3(1), 90-106.

Merriam, S. B. (2013). Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber (3. Baskıdan Çeviri, Çeviri Editörü: S. Turan). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Slavinec, M., Aberšek, B., Gačević, D., & Flogie, A. (2019). Monodisciplinarity in science versus transdisciplinarity in STEM education. *Journal of Baltic Science Education*, *18*(3), 435.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (8.baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Batı, K., Çalışkan, İ., &M., Yetişir, İ., "Fen eğitiminde bilgi işlemsel düşünme ve bütünleştirilmiş alanlar yaklaşımı (STEAM)." *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 41.41 (20 KARDEŞ, Servet KARDEŞ. "Okul

öncesi eğitim programının 21. yüzyıl becerileri ve STEAM eğitimi bağlamında incelenmesi." *Eğitimde Kuram ve Uygulama* 16.2 (2020): 109-119.17): 91-103.

Avan, Ç.,(2019). "STEM eğitiminde okul dişi öğrenme ortamlari: Kastamonu Bilim Kampı." *Journal of STEAM Education* 2.1 (2019): 39-51.

Metin, E., (2018). "Eğitimde Teknoloji Kullanımında Öğretmen Eğitimi: Bir Durum Çalışması." *Journal of STEAM Education* 1.1 (2018): 79-103.

Eroğlu, Seyide, and Oktay Bektaş. "STEM eğitimi almış fen bilimleri öğretmenlerinin STEM temelli ders etkinlikleri hakkındaki görüşleri." *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi* 4.3 (2016): 43-67.

ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER 6. SINIF DERS KİTABINDA BİLİM TARİHİ BİLGİSİ YETERLİLİĞİ HAKKINDA ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

Öğrenci, Pelin Su SARI
Hadiye Kuradacı BİLSEM, Mersin, Türkiye, pelinsu.sari33@gmail.com

Öğrenci, Selin Su SARI
Hadiye Kuradacı BİLSEM, Mersin, Türkiye, selinsusari77@gmail.com

Öğretmen, Halil Dündar CANGÜVEN
Hadiye Kuradacı BİLSEM, Mersin, Türkiye, h.d.canguven@gmail.com

Öğretmen, Işıl SÖNMEZ
Hadiye Kuradacı BİLSEM, Mersin, Türkiye, i.kaydirak@hotmail.com

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, ortaokul Sosyal Bilgiler 6. sınıf ders kitabında bilim tarihi bilgisi yeterliliği hakkında öğrenci görüşlerinin belirlenmesidir. Bu çalışma nitel bir araştırmadır. Katılımcıların Sosyal Bilgiler dersi hakkında oluşturdukları ortak kodları "Önemli, Ezber Konusu, Sevmemek ve Geniş Zaman, Eski Zaman" şeklinde belirlenmiştir. Katılımcıların Bilim Tarihi hakkında oluşturdukları ortak kodları "Bilimsel, Buluş, İcat, Bilim İnsanı ve Geliştirmek" şeklinde belirlenmiştir. Katılımcıların bilim tarihi hakkında takip ettiği bir basılı veya sanal yayın hakkında oluşturdukları ortak kodları belirlenememiştir. Katılımcıların 6. Sınıf Sosyal Bilgiler kitabının tamamını inceleme fırsatının olması hakkında oluşturdukları ortak kodları belirlenememiştir. Katılımcıların 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki ünitelerin yeterince bilim tarihi bilgisi içermesi hakkında oluşturdukları ortak kodları "Ağırlık verilmemesi" şeklinde belirlenmiştir. Katılımcıların bilim tarihi bilgisini web siteleri mi yoksa Sosyal Bilgiler kitabı mı daha net, daha anlaşılır, daha çok bilgi vermediği konusu hakkında oluşturdukları ortak kodları "Web sitesi daha kısa ve net, Sosyal Bilgiler dersi kafa karıştırıcı, daha az detaylı bilgi vermekte, uzun anlatımlar bulunmakta" şeklinde belirlenmiştir. Katılımcıların 6. Sınıf Sosyal Bilgiler kitabında bilim tarihi konusuna ağırlık verilmesi hakkında oluşturdukları ortak kodları "Bilim insanı, bilim insanlarının yaptıklarını öğrenmek, icat geliştirmek, icat ortaya çıkarmak ve önemli" şeklinde belirlenmiştir. Katılımcıların 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki bilim tarihi bilgisini yeterli bulması hakkında oluşturdukları ortak kodları "Kafa karıştırıcı ve Az bilgi verilmesi" şeklinde belirlenmiştir. Katılımcıların bu etkinlikler yetersiz bilgi veriyor ise ne tür etkinlikler düzenlenebilecekleri konusunda oluşturdukları ortak kodlar "Oyun tarzı etkinlikler" şeklinde belirtilmiştir. Katılımcıların bilim tarihi ve ders kitaplarında olması hakkında oluşturdukları ortak kodlar "Önemli, buluş, bulmak ve icat geliştirmek" şeklinde belirtilmiştir. Sosyal Bilgiler ders kitaplarının bilimsel içerikleri geliştirilerek öğrencilerin ilgilerini çeker hale getirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, bilim tarihi, bilim insanı

STUDENT OPINIONS ON THE SCIENCE HISTORY KNOWLEDGE QUALIFICATION IN THE SECONDARY SCHOOL SOCIAL STUDIES 6TH GRADE COURSEBOOK

ABSTRACT

The aim of this study is to determine students' opinions about the adequacy of knowledge of history of science in the secondary school social studies 6th grade textbook. This study is a qualitative research. The common codes created by the participants about the social studies course were determined as "Important, Memorization, Dislike, and Present Tense-Old Tense". The common codes created by the participants about the history of science were determined as "Scientific, Finding, Invention, Scientist and Developing". The common codes created by the participants about a printed or virtual publication they follow about the history of science could not be determined. The common codes of the participants about having the opportunity to examine the entire 6th grade social studies book could not be determined. The common codes created by the participants about the units in the 6th grade social studies textbook contain enough knowledge of history of science were determined as "not paying attention". The common codes created by the participants about whether web sites or social studies books give clearer, more insightful and more information about the history of science; it was determined as “The website is shorter and clearer, social information is confusing, social information gives less detailed information, and there are long narratives”. The common codes of the participants about focusing on the history of science in the 6th grade social studies book were determined as "Learning what scientists do, developing inventions, creating inventions and it is important". The common codes created by the participants about finding the history of science knowledge in the 6th grade social studies textbook sufficient were determined as "Confusing and giving little information". The common codes created by the participants about what kind of activities can be organized if these activities provide insufficient information were determined as "Game-based activities". The common codes created by the participants about the history of science and its being in the textbooks were determined as "Important, finding inventions and developing inventions". The scientific content of social studies course textbooks can be developed to attract students' attention.

Keywords: Social studies, history of science, scientist

GİRİŞ

Bilgi, öğrenme, araştırma ve gözlem yoluyla elde edilen her türlü gerçek, malumat ve kavrayışın tümüdür. Bilgi çok farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Bilgi doğruluğu ispatlanmış inançlardır (Nonaka ve Takeuchi, 1995:58).

Bilim ise en küçük atomaltı parçacıklardan en büyük galaksi kümelerine kadar, fiziksel ve doğal dünyanın yapısını ve davranışlarını gözlem ve deney yoluyla, sistematik bir şekilde inceleyen, entelektüel ve pratik bir faaliyet olarak tanımlanabilir. Bir diğer deyişle bilim, doğal dünyada olan biteni ve bunların nasıl işlediğini öğrenmenin yoludur; bu bakımdan bilim, pul koleksiyonu yapmak gibi gerçekleri toplamaktan ibaret değildir; onları açıklayıp anlamayı da hedefler. Bireylerin toplum hayatına kazandırılmalarında eğitim-öğretim kurumlarına önemli görevler düşmektedir. Bu anlamda ilköğretim kurumları öğrencilere çevrelerini kuşatan büyük toplumunun yaşamını, kültürel özelliklerini geçmiş, gün ve gelecek bağlamında, biliş, beceri ve değer temelinde aktarmaya çalışırlar.

Bireylere eğitim-öğretim vermek suretiyle onlara iyi bir yurttaş toplumu için çalışma ruhu aşılarlar ve öğrencilerini gerçek yaşamda işlerine yarayacak, karşılaşabilecekleri sorunları çözmelerine yardımcı olacak etkili araçlarla donatırlar (Dewey, 2008).

Bu derslerden biri de Sosyal Bilgiler dersidir. Sosyal Bilgiler, konusu insanlar ve yaşam alanı olduğu için kendimizi ve değerlerimizi anlamlandırma yol gösterici olur. Sosyal Bilgiler dersini tanımak diğer disiplinlere göre daha zordur. Çünkü Sosyal Bilgiler disiplinler arası ve çok disiplinli bir alandır (Tekindal ve diğerleri 2005: 18). Sosyal bilgiler "bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset, hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan, öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği, toplum öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilk ve ortaokul dersi" olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2018).

Demir ve Acar (2002)'ye göre Sosyal Bilim, "İnsan toplumu ve ağırlıklı olarak insan-insan, insan-toplum ve insan-eşya ilişkilerinin sistemli bir biçimde incelenmesini amaçlayan, bilimsel yönteme uygun olarak üretilmiş düzenli bilgiler" anlamına gelmektedir. Bilim tarihi nedir sorusuna birden fazla tanımla cevap vermek mümkün olmakla beraber, bu bilim tarihi tanımları aynı zamanda bilim tarihinin amacını da ortaya koymaktadır.

Topdemir ve Unat (2019), Bilim Tarihi ortaya çıkmış olan bilimsel başarıların, tarihsel, olgusal ve nedene dayalı açıklanması etkinliğidir. Bilim Tarihi, bilginin hangi aşamalardan geçerek, bugün bilim dediğimiz bilim türünün oluştuğunu, bilime ne gibi ve ne zamanla katkılar yapıldığını, bu katkılar bilim insanlarının nasıl uğraşlar verdiklerini kullandıkları yöntemleri, araç ve gereçleri konu edinen bir disiplin (Tekeli ve diğerleri, 1997: 4) olarak tanımlanabilir (Şimşek ve Şimşek 2010). Bilim Tarihi, bilimsel teorilerin, bilimsel düşüncelerin, (birbirlerinden etkilenerek) gelişmesinin tarihidir. Ünlü bilim tarihçisi Alexandre Koyre (1892 – 1964), "Gerçek bilim tarihi, aklın gerçeğe ulaşması sürecidir" derken bilim tarihinin bu temel özelliğine dikkat çekiyordu. Fakat Bilim Tarihi aynı zamanda kurumsal ve toplumsal bir tarihtir. Çünkü bilim gerçekte sosyal bir faaliyettir ve bilim insanları çalışmaları sırasında mevcut koşullardan çeşitli düzeylerde etkilenirler. Bu yüzden bilim, ekonomik, siyasal, kültürel vb. koşulların niteliğine bağlı olarak ilerler, duraklar veya geriler. İşte bu yüzden bilimin dorukta olduğu koşullarla, gerilediği koşulları analiz ederek bilimin gelişiminin temel dinamikleriyle ilgili bazı gerçeklere ulaşmak, bilim tarihinin başlıca çalışma alanını oluşturur. Diğer yandan bilim tarihi, bilim insanlarının kişisel yaşamlarının tarihidir. Bilim Tarihi eğitimi deneysel bilimler hakkında genel bir bilgi düzeyi sağlamanın yanı sıra bazı bilim dallarının daha ayrıntılı bilgisini, bilimlerin, bilimsel düşüncenin ve felsefenin tarihini içeren bir eğitimdir. İnsan bilimlerinin bir öğesi olarak Bilim Tarihi'nin eğitimi, başta felsefe olmak üzere, tarih, dil, doğa bilimleri ve teknoloji gibi pek çok alanın bilgisini gerektiren çok disiplinli bir çabayı gerektirir.

Akdağ, Oğuz, Tatar ve Subaşı (2014), araştırmalarında 5, 6 ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarının içeriğinde güncel olaylar bağlamında konuların veya etkinliklerin öğretme-öğrenme sürecindeki etkisinin öğretmen

görüşlerini almışlardır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin güncel olaylar ve güncel etkinliklerin kullanılmasında pozitif bir etki olduğu belirtilmiştir.

Utkugün (2020), araştırmasında Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına göre Sosyal Bilgiler dersi ve Sosyal Bilgiler öğretmenine ilişkin görüşler almıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler dersinin vatandaşlık bilinci aşılaması, duyarlı ve sağlıklı bireyler yetiştirmesinde pozitif bir etkisi olduğunu belirtmiştir.
Güzeloğlu (2019), araştırmasında Fuat Sezgin'in bilim tarihi anlayışına değinmiştir. Araştırmanın sonucunda bilim ve bilim tarihine katkılarından dolayı Fuat Sezgin'in söylenenlerden daha fazlasını hak eden bir bilim adamı olduğu belirtilmiştir.

Tarhan ve Altun (2018), araştırmalarında Sosyal Bilgiler öğretim programında bilim tarihine yönelik değerlendirme yapmaya çalışmışlardır. Türk-İslam bilginlerinin bireylerde milli bir isteklendirme kaynağı olabileceği düşünülerek ders kitaplarında daha fazla önem verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, ortaokul Sosyal Bilgiler 6. sınıf ders kitabında bilim tarihi bilgisi yeterliliği hakkında öğrenci görüşlerinin belirlenmesidir.

1. Katılımcıların Sosyal Bilgiler dersi hakkında düşünceleri nelerdir?
2. Katılımcılar bilim tarihi hakkında neler bilmektedir?
3. Katılımcıların bilim tarihi konusunda takip ettiği basılı veya sanal yayınlar nelerdir?
4. Katılımcıların 6. sınıf Sosyal Bilgiler kitabının tamamını inceleme durumu oldu mu?
5. Katılımcıların 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki üniteler yeterince bilim tarihi bilgisi hakkında görüşleri nelerdir?
6. Katılımcıların bilim tarihi bilgisini edinme durumları nelerdir?
7. Katılımcıların 6. sınıf Sosyal Bilgiler kitabındaki bilim tarihi konusuna ağırlık verilmesi ile ilgili görüşleri nelerdir?
8. Katılımcıların 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki bilim tarihi bilgisini yeterli bulunması konusunda görüşleri nelerdir?
9. Katılımcıların 6. sınıf Sosyal Bilgileri kitabındaki bilim tarihi konusunda hangi etkinlikler bulunmaktadır?
10. Katılımcılar bilim tarihinin ders kitaplarında olması gerektiği konusunda neler düşünüyorlar?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel bir araştırmadır. Gözlem, görüşme, doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinden yararlanıldığı araştırma yöntemine "nitel araştırma" denir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Nitel araştırmaların insanın "yaşam-dünyalarını", içeriden dışarıya yönelik olarak ve çalışmanın katılımcılarının gözünden betimledikleri iddia edilir (Coşkun, 2019). Bu çalışma nitel araştırma desenlerinden olan durum çalışması kullanılmıştır. Sınırlı bir

sistemin derinlemesine incelenmesi ve betimlemesi "durum" çalışması olarak adlandırılır (Subaşı ve Okumuş, 2017; Merriam, 2013).

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın katılımcıları 10 kişiden oluşmaktadır. Katılımcılar belirlenirken amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Zengin bir bilgiye sahiplik yaptığı düşünülen durumların derinlemesine araştırılmasına "amaçlı örneklem yöntemi" denir (Duran ve Kurt 2019). Katılımcılardan öğrencilerin ortaokul Sosyal Bilgiler dersindeki bilim tarihi bilgisi yeterliliği açısından düşündüklerine dikkat edilmiştir. Cinsiyet faktörü çalışmanın sınırlılıklarından değildir.

Veri Toplama Yöntemi

Çalışmada veri toplama yöntemi olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme yönteminin barındırdığı yeterli seviyede standartlık ve esneklik sebebiyle eğitim-bilim çalışmalarına daha uygun bir yöntem olduğu karar verilmiştir. Bu konuda araştırmacılar tarafından alan yazın taraması yapılarak yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşme formunun ilk taslağı araştırmacılar tarafından hazırlanıp amaca uygun, açık ve anlaşılır olması açısından yeterliliğin kontrolü için uzman görüşüne sunulmuştur. Yapılan aşamalar şunlardır:
Alan yazın taraması sayesinde daha önceden yapılmış çalışmalardaki görüşme teknikleri ve soruları incelenmiştir. Elde edilen bilgilerden yararlanarak araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formunun ilk taslağı oluşturulmuştur. Formda toplam 10 açık uçlu görüşme sorusuna ve demografik özelliklerin bulunduğu sorulara yer verilmiştir.

Araştırmacılar tarafından oluşturulan görüşme formunun ilk taslağı için uzman görüşü alınmıştır. Formun kontrol edilmesi, hataların belirlenmesi ve en aza indirilmesi ile çalışmanın akademik değer kazanması istenmiş, alınan eleştiriler ve tavsiyeler ele alınmıştır.

Uzmanların görüşleri değerlendirildikten sonra yarı yapılandırılmış görüşme formuna son eklemeler yapılmış, hazırlanmıştır. Uzman görüşünden daha sonra formda 10 açık uçlu görüşme sorusuna ve demografik özelliklerin bulunduğu sorulara yer verilmiştir.

Katılımcılar belirlenirken amaca uygun cevaplar bulunabilecek katılımcıların seçilmesine dikkat edilmiştir. Görüşme yüz yüze yapılmıştır. Yapılan görüşmeler yaklaşık olarak 40 dakika sürmüştür. Katılımcılarında izniyle ses kaydı alınmıştır.

Verilerin Analizi

Analiz bölümünde katılımcıların görüşleri iki farklı araştırmacı tarafından incelenmiştir. Görüşme kayıtlarında yapılan araştırma sorularının amacına uygun bölümler belirlenmiştir. Nitel veri analiziyle ilgili fikirler analizin hedefi konusundan farklı olabilmektedir. Elde edilen verinin analizi: betimleme, anlama, yorulama ya da açıklama şeklinde yapılabilir (Kuş, 2006). Bu yapılan çalışmada görüşmecilerin düşüncelerini doğru ve sağlıklı bir biçimde

yansıtmak için görüşmecinin ifadesinden doğrudan alıntılar yapılarak betimsel analiz, elde edilen verileri anlamlandırmak amacıyla kavramlarla bağlantılar oluşturarak içerik analizi yapılmıştır. (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Ardından analizler yorumlanarak açıklama yapılmıştır.

Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması

Analizler yapılırken görüşmecilerin fikirlerinden bolca alıntı yapılarak ve kapsamda araştırmanın modeli, araştırma örneklemi, veri toplama ve analiz yöntemi detaylı bir şekilde anlatılarak geçerlilik ve güvenirliliği sağlamaktadır. Analizler yapılırken en doğru sonuca ulaşabilmek amacıyla araştırmacılar bağımsız bir şekilde değerlendirme yapmış ve daha sonra bulgular karşılaştırılarak ortak noktalar belirlenmiştir.

BULGULAR

Çalışmaya ait bulgular tablolar halinde, katılımcıların görüşleri tablo altlarında italik olarak verilmiştir.

Tablo.1. Katılımcıların Sosyal Bilgiler dersi hakkında oluşturdukları kodlar

Kod	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Toplam
Sıkıcı	X			X				X			3
Önemli	X	X	X	X	X						5
Hayatın bir parçası	X										1
Öğrenmek	X										1
Ezber konusu	X	X	X	X	X						5
Sevmemek	X	X	X								3
Geçmiş zaman	X										1
Eski zaman		X									1
Tarih		X									1
İlgi çekmemek			X								1
Zor			X								1
Hak	X	X									2
Yaşantı	X										1
Yorucu				X	X						2
Kafa karıştırıcı				X							1
Güzel					X		X		X		3
İyi						X					1
Ağırlaşabiliyor							X				1
Karmaşıklaşıyor							X				1
Hoşuna gitmek								X			1
Tarih ile ilgili konuları beğeniyorum									X		1
Geçmişimizi ve değerlerimizi öğretiyor					X						1
Orta düzeyde seviyorum										X	1

Tablo 1'de katılımcıların Sosyal Bilgiler dersi hakkında oluşturdukları kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodları "Önemli, sıkıcı, ezber konusu, sevmemek, hak, yorucu ve güzel" şeklinde belirlenmiştir.

"Sıkıcı buluyorum ama bir o kadar da önemli buluyorum. Sosyal Bilgiler dersinin hayatımızın bir parçası olduğunu düşünüyorum. En önemlisi de geçmişimizi, haklarımızı ve yaşantımızı öğrenmemiz açısından çok önemlidir. Ezber konusu geçtiğinden dolayı da sevmiyorum. (Ö1)"

"Sosyal Bilgiler benim için sıkıcı, yorucu ve kafa karıştırıcı ama bir o kadar da önemli. Ve ezber gerektiriyor. Çünkü hayatımızın neredeyse birçok noktasında o dersle karşılaşıyoruz. (Ö4)"

"Sosyal bilgiler dersini sevmiyorum. Çünkü içinde ezber olduğu için ve zor olduğu için sevmiyorum ve ilgimi çekmiyor. Ama hayatımız açısından da önemli buluyorum. (Ö3)"

Tablo.2. Katılımcıların bilim tarihi hakkında oluşturdukları kodlar

Kod	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Toplam
Bilimsel	X		X	X	X						4
Buluş	X	X	X								3
İcat	X	X	X		X						4
Çok eski yıl		X		X							2
Bilim insanı	X		X		X						3
Geliştirmek		X	X								2
Yardımcı			X								1
Yararlı			X								1
İncelemek	X		X	X	X						4
Önemli			X		X						2
Bilim						X	X				2
Sevmek						X					1
Bilim tarihi							X				1
İlgim yok								X			1
Çok fazla bilgi bilmemek									X		1
Çok fazla bilgiye sahip olmamak										X	1

Tablo 2'de katılımcıların Bilim Tarihi hakkında oluşturdukları kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodları "Bilimsel, buluş, icat, çok eski yıl, bilim insanı, geliştirmek, incelemek, önemli ve bilim" şeklinde belirlenmiştir.

"Bilim tarihi bilimsel bir şeyin incelenmesi olarak düşünüyorum. Mesela buluş ve icatların bilim tarihine girdiğini düşünüyorum. Örnek olarak Thomas Edison'un ampulü bulması, Graham Bell'in telefonu bulması, Guglielmo Marconi'nin radyoyu bulması… (Ö1)"

"Bilimin tarihi çok eski yıllara dayanmaktadır. Geçmişte icatlar ve buluşlar yapan birçok bilim insanı yaşamıştır. Mesela Pisagor, Hipokrat, Thomas Edison… Günümüzde ise hala bu icatları geliştirerek kullanmaktayız. (Ö2)"
"Bilimsel bir konunun incelenmesi olduğunu biliyorum. Bilim insanları, icatları ve bilimsel konular hakkında bize bilgi veriyor. Ve önemli bir konu olduğunu düşünüyorum. (Ö5)"

Tablo.3. Katılımcıların bilim tarihi konusunda takip ettiğiniz bir basılı veya sanal yayın hakkında oluşturdukları kodlar

Kod	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Toplam
Dikkat çekmemek	X										1
İlgi çekmemek			X	X	X						3
Vakit olmaması		X		X	X						3
Sıkıcı			X								1
Sevmemek			X								1
Yoğun olmak		X			X						2
Yok		X	X	X	X	X		X		X	7

Okul	X		1
Bulunmamakta		X	1

Tablo 3'de katılımcıların bilim tarihi konusunda takip ettiğiniz bir basılı veya sanal yayın hakkında oluşturdukları kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodu "İlgi çekmemek, vakit olmaması, yoğun olmak ve yok" şeklinde belirlenmiştir.

"Hayır. Nedeni ise genelde bilim tarihi konusu dikkatimi çekmediği için basılı veya sanal bir yayın takip etmiyorum. (Ö1)"

"Benim takip ettiğim basılı ve sanal bir yayın yok. Çünkü ilgimi çekmiyor, takip edecek zamanım olmuyorum. (Ö5)"

"Takip ettiğim herhangi bir yayın yok. (Ö8)"

Tablo.4. Katılımcıların 6. Sınıf Sosyal Bilgiler kitabının tamamını inceleme fırsatının olması hakkında oluşturdukları kodlar

Kod	**Ö1**	**Ö2**	**Ö3**	**Ö4**	**Ö5**	**Ö6**	**Ö7**	**Ö8**	**Ö9**	**Ö10**	**Toplam**
Sıkıcı	X			X							2
Dikkat çekmemek	X										1
İlgi olmaması		X									1
Sevmemek		X									1
Zaman olmaması			X		X						2
İlgi çekmemesi		X	X	X							3
Fırsat olmaması		X									1
Düşünmemek		X									1
İncelemek istememek								X			1
Merak etmemek				X	X						2
Meraktan kaynaklanması						X					1
İyi						X					1
Öğretici						X					1
Sınıfça incelemek							X				1
Oldu									X		1
Olmadı										X	1

Tablo 4'te katılımcıların 6. Sınıf Sosyal Bilgiler kitabının tamamını inceleme fırsatının olması hakkında oluşturdukları kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodları "Sıkıcı, zaman olmaması, ilgi çekmemek ve merak etmemek" şeklinde belirlenmiştir.

"Hayır olmadı. Çünkü Sosyal Bilgiler dersini sıkıcı bulduğum için Sosyal Bilgiler kitabını incelemek dikkatimi çekmedi. Bu yüzden incelemedim. (Ö1)"

"Bu sene konu konu ilerlediğimizden sınıfça inceliyorum. (Ö7)"

"Oldu. İçinde hızlı ve kolaylıkla geçen konular var. (Ö9)"

Tablo.5. Katılımcıların 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki üniteler yeterince bilim tarihi bilgisi içermesi hakkında oluşturdukları kodlar

Kod	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Toplam
Ağırlık verilmemesi	X	X	X	X							4
Örnek verilmemesi	X										1
Üstüne basılmaması			X								1
Konu verilmemesi	X			X							2
Üzerinde durulmaması					X						1
Sosyal bilgiler kitabında az bilgi verilmesi					X						1
Yeterli						X					1
Bazı üniteler veriyor						X					1
Veriyor						X	X			X	3
Verdiğini düşünmemek								X			1
Yeterli değil										X	1

Tablo 5'te katılımcıların 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki üniteler yeterince bilim tarihi bilgisi içermesi hakkında oluşturdukları kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodları "Ağırlık verilmemesi, konu verilmemesi ve veriyor" şeklinde belirlenmiştir.

"Yeterince bilim tarihi ile ilgili konuların olmadığını ve ağırlık verilmediğini düşünüyorum. Bundan dolayı da yeterli bilim tarihi örnekleri verilmediğini düşünüyorum. (Ö1)"

"Bilim tarihi ile ilgili bilgiler Sosyal Bilgiler kitabında var ama bence yeterli değil. Çünkü fazla ağırlık verildiği konusuna katılmıyorum ki bu yüzden yeterli olduğunu düşünmüyorum. (Ö2)"

"Hayır, yeterince bilim tarihi bilgisi içerdiğine katılmıyorum. Çünkü bilim tarihi konusuna yeterince ağırlık verilmiyor ve çok üstüne basılmadığını düşünüyorum. (Ö3)"

Tablo.6. Katılımcıların bilim tarihi bilgisini web siteleri mi yoksa Sosyal Bilgiler kitabı mı daha net, daha anlayışlı, daha çok bilgi vermesi hakkında oluşturdukları kodlar

Kod	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Toplam
Web siteleri daha net	X	X	X		X						4
Web sitesi daha çok bilgi vermekte	X										1
Web sitesi	X	X	X	X							4
Sosyal bilgileri kitabı	X	X	X	X							4
Sosyal bilgiler kafa karıştırıcı	X	X	X								3
Sosyal bilgileri az detaylı bilgi vermekte	X		X		X						3
Sosyal bilgileri kısa	X										1
Sosyal bilgileri net değil	X										1
Uzun anlatımlar bulunmakta		X	X								2
Sosyal bilgileri akılda kalıcılığı azalmakta		X									1

Web sitelerindeki bilgilerin doğruluğu tartışılır		X									1
Güvenli web siteleri kullanmak gerekir		X									1
Web sitesi daha kısa		X	X		X						3
Sosyal bilgileri kitabı uzun			X								1
Detaysız			X								1
Web sitesi daha ayrıntılı					X						1
Yapmam gereken şeylerden						X					1
Okul							X				1
Bilgiler edinmiyorum								X		X	2

Tablo 6'da katılımcıların bilim tarihi bilgisini web siteleri mi yoksa Sosyal Bilgiler kitabı mı daha net, daha anlayışlı, daha çok bilgi vermesi hakkında oluşturdukları kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodları "Web siteleri daha net, web sitesi, Sosyal Bilgiler kitabı, Sosyal Bilgiler kafa karıştırıcı, Sosyal Bilgiler daha az detaylı bilgi vermekte, uzun anlatımlar bulunmakta, web sitesi daha kısa ve bilgiler edinmiyorum" şeklinde belirlenmiştir.

"Web siteleri daha net ve daha çok bilgi verdiğini düşünüyorum. Nedeni ise Sosyal Bilgiler kitabında web sitesine göre daha kafa karıştırıcı ve daha az detaylı bilgiler olduğunu yani bilgilerin kısa ve net olmadığını düşünüyorum. Bu da bence kafa karıştırıyor. (Ö1)"

"Bence web siteleri, çünkü web sitelerinde daha kısa ve net anlatımlar bulunuyor. Fakat Sosyal Bilgiler kitabında çok uzun anlatımlar bulunuyor ve bu da kafa karıştırıp akılda kalıcılığı azaltıyor. Ama web sitelerindeki bilgilerinde doğruluğu tartışılır. O yüzden güvenli web siteleri kullanmak gerekir. (Ö2)"

"İkisi de bilgi veriyor ama web siteleri daha net ve daha kısa yani kafa karışıklığı yaratmadan bilgi veriyor. Sosyal bilgileri kitabı ise uzun ve detaysız anlatıyor. Bu da kafa karışıklığına yol açıyor diye düşünüyorum. (Ö3)"

Tablo.7. Katılımcıların 6. Sınıf Sosyal Bilgiler kitabında bilim tarihi konusuna ağırlık verilmesi hakkında oluşturdukları kodlar

Kod	**Ö1**	**Ö2**	**Ö3**	**Ö4**	**Ö5**	**Ö6**	**Ö7**	**Ö8**	**Ö9**	**Ö10**	**Toplam**
Bilim insanı	X		X								2
Bilim insanlarının yaptıklarını öğrenmek	X		X								2
Buluşlar bulmak			X								1
İcat geliştirmek		X	X								2
İcat ortaya çıkarmak		X	X								2
Değerli	X										1
Önemli	X	X		X	X						4
Sıkıcı				X							1
Bilimle ilgili detay veriyor				X							1
Önemli noktalar veriyor				X							1

Ağırlık verilmeli		X			X						2
Güzel							X				1
Üzerinde durulmuyor								X			1
Arttırılması gerek									X		1
Genel kültür										X	1
Verilmesi gerek										X	1
Bilim insanlarının hayatı		X	X								3
İcatlar		X									1
Buluşlar		X									1
Verilmeli			X	X							2
Yardımcı				X							1

Tablo 7'de katılımcıların 6. Sınıf Sosyal Bilgiler kitabında bilim tarihi konusuna ağırlık verilmesi hakkında oluşturdukları kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodları "Bilim insanı, bilim insanlarının yaptıklarını öğrenmek, icat geliştirmek, icat ortaya çıkarmak, önemli, ağırlık verilmeli, bilim insanlarının hayatı ve verilmeli" şeklinde belirlenmiştir.

"Evet, ağırlık verilmelidir. Çünkü bilim tarihi bize bilim insanlarının hayatı, yaptığı icatlardan ve buluşlardan bahsettiği için önemli buluyorum. Yani geleceğimiz açısından değerli buluyorum. Bundan dolayı bilim tarihi konusuna ağırlık verilmelidir. (Ö1)"

"Ağırlık verilmesini düşünüyorum. Çünkü önemli bir konu olduğunu düşünüyorum ve sosyal bilgiler kitabında daha fazla bilim tarihi içeren içerikler konulmasını düşünüyorum. (Ö5)"

"Verilmelidir. Çünkü bilim tarihini kapsayan konulardan birisi de bilim insanlarıdır. Bize bilim insanlarının hayatlarını öğrenmemizi sunar ve yaptıklarını bilmemize yardımcı olur. Mesela Graham Bell telefonu buldu, Newton yer çekimi kuvvetini buldu, Pisagor matematiği buldu… Böylelikle gelecekte yeni buluşlar bulabilir, önceden yapılmış icatları geliştirebilir ya da icat ortaya çıkarmamıza yardımcı olur. (Ö3)"

Tablo.8. Katılımcıların 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki bilim tarihi bilgisini yeterli bulması hakkında oluşturdukları kodlar

Kod	**Ö1**	**Ö2**	**Ö3**	**Ö4**	**Ö5**	**Ö6**	**Ö7**	**Ö8**	**Ö9**	**Ö10**	**Toplam**
Uzun			X	X							2
Gereksiz			X								1
Kafa karıştırıcı		X	X								2
Detaylı değil			X								1
Az bilgi verilmesi	X	X									2
Netleştirilmesi	X										1
Kısaltılması	X	X									2
Detaylandırılması	X										1
Ağırlık verilmesi	X										1
Etkinlik konulması		X									1

Az detay verilmesi			X								1
Yeterli							X				1
Ezberlemeyi zorlaştırıyor			X								1
Yeterli içerik konulmalı			X								1
Önemli				X							1
Uygun					X						1
Her ünitede değinilmeli								X			1
Arttırılması gerek									X		1
Önem verilmesi gerek									X		1
Yeterli değil										X	1

Tablo 8'de katılımcıların 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki bilim tarihi bilgisini yeterli bulması hakkında oluşturdukları kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodları "Uzun, kafa karıştırıcı, kısaltılması ve az bilgi verilmesi" şeklinde belirlenmiştir.

"Sosyal Bilgiler kitabında bilim tarihi yeterli bulunmamaktadır. Çünkü az detay veriliyor, uzun ve uzun olması anlaşılmamasını sağılıyor ve ezberlemeyi zorlaştırıyor. Bundan dolayı yeterli içerik konulmasını düşünüyorum. (Ö4)"

"Bence yeterli değil, bilim tarihi önemli bir konu olduğu için Sosyal Bilgiler kitabında yeterli bilgi edinemiyorum. Bu yüzden başka kaynaklardan yardım alıyorum. (Ö5)"

"Yeterli bulmuyorum. Çünkü bilgiler uzun ve gereksiz yani kafa karıştırıcı bilgiler olduğu için tam detaylı olduğu konusuna katılmıyorum. Bu nedenle de bilim tarihi bilgisini yeterli bulmuyorum. (Ö3)"

Tablo.9. Katılımcıların 6. Sınıf Sosyal Bilgiler kitabında bilim tarihi ile ilgili hangi etkinlikler bulunduğu hakkında oluşturdukları kodlar

Kod	**Ö1**	**Ö2**	**Ö3**	**Ö4**	**Ö5**	**Ö6**	**Ö7**	**Ö8**	**Ö9**	**Ö10**	**Toplam**
Bilim insanları	X	X	X								3
Bilim insanlarının isimleri	X	X	X								3
Bilim insanlarının hayatı	X	X	X						X		4
İcat ürünleri	X		X								2
Çoktan seçmeli sorular	X		X	X	X						4
Kısa bir bilgi		X									1
Kısa soru		X									1
Boşluk doldurma				X	X						2
Konu anlatımlı etkinlikler					X						1
Doğru-yanlış					X						1
İncelemedim						X					1
Hatırlamıyorum						X					1
Ünite değerlendirme çalışmaları							X				1
Pekiştirme amaçlı sorular							X				1
Bilim tarihi ile ilgili kısa bölüm									X		1
Bilgim yok										X	1

Tablo 9'da katılımcıların 6. Sınıf Sosyal Bilgiler kitabında bilim tarihi ile ilgili hangi etkinlikler bulunduğu hakkında oluşturdukları kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodları "Bilim insanları, bilim insanlarının isimleri, bilim insanlarının hayatı, icat ürünleri, boşluk doldurma ve çoktan seçmeli sorular" şeklinde belirlenmiştir.

"Kitabın bazı bölümlerinde ek olarak bilim insanları, buluşlar ve bilim tarihi ile ilgili kısa bölümler geçmekte. Mesela bilim insanlarının yaptığı buluşları ve hayatlarını kısa kısa özetledikleri bazı yerler bulunuyor. (Ö9)"

"Kitapta bu konu hakkında genellikle araştırma ve etkinlik üzerine anlatım yapılmış olduğunu düşünüyorum. (Ö8)"

"Ünite değerlendirme çalışmaları ve konuların sonunda olan pekiştirme amaçlı sorular. (Ö7)"

Tablo.10. Katılımcıların bilim tarihi ve ders kitaplarında olması hakkında oluşturdukları kodlar

Kod	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Toplam
Önemli	X		X		X						3
Yardımcı	X										1
Kavramayı yardımcı olur	X										1
Buluş bulmak	X	X									2
İcat geliştirmek	X	X									2
Kafa karışıklığı		X									1
Konuya yönelme		X									1
Öğrenmek				X							1
Bilim insanları ve icatları				X							1
Öğrenilmesi gerekir					X						1
Arttırılabilir						X					1
Uygun							X				1
Üzerinde durulmalı								X			1
Bilimin geçmişinin öğrenilmesi yararlı								X			1
Öğrenciler daha fazla bilgi edinmeli									X		1
Aletlerin bilim tarihini bilmeli										X	1
Fazla konulmamalı		X									1
Kavramayı sağlar	X			X							2

Tablo 10'da katılımcıların bilim tarihi ve ders kitaplarında olması hakkında oluşturdukları kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodları "Önemli, buluş bulmak, icat geliştirmek ve kavramayı sağlar" şeklinde belirlenmiştir.

"Bence bilim tarihi ders kitaplarında olmalıdır. Çünkü hem önemli bir konu olduğunu düşünüyorum hem de bunlar bize yardımcı olarak bilgi verirler. Ve böylelikle bazı konuları kavramamıza yardımcı olurlar. Mesela buluş bulmamıza veya icat geliştirmemize yardımcı olurlar. (Ö1)"

"Bence olmalıdır, çünkü insanlar bilimin tarihini bilirse gelecekte daha iyi icatlar veya buluşlar yapabilir diye düşünüyorum. Ama diğer yönden de bakılırsa çok fazla da konulmamalıdır çünkü insanlar daha çok o konuya yönelir ve kafa karışıklığı ortaya çıkabilir. (Ö2)"

"Bilim tarihinin ders kitaplarında olması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü bilim tarihi yaşantımız için önemli olduğundan dolayı bence bilim tarihi ders kitaplarında olması gerekiyor. (Ö3)"

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu bölümde elde edilen bulgular ve literatürdeki veriler karşılaştırılmıştır.

Katılımcıların Sosyal Bilgiler dersi hakkında oluşturdukları kodlara bakıldığında, katılımcıların ortak kodları "Önemli, ezber konusu, sevmemek ve hak" şeklinde olduğu görülmektedir. Bu durum Sosyal Bilgiler dersinin ezbere dayalı ve çok zaman alan sıkıcı bir ders olduğu şeklinde yorumlanabilir. Mısır ve Laçin'e (2018) göre, öğrenmenin daha kalıcı hale getirilebilmesi için öğrencilerin ilgilerini ve dikkatlerini çekecek ortamlar ve yöntemler uygulanmalıdır. Ancak öğrenmek ve hayatı parçası gibi kodlara da bakıldığında oldukça önemli olduğu da değerlendirilmelidir. Utkugün (2020), Sosyal Bilgiler dersinin, hayata hazırlayan, vatandaşlık bilinci ve milli bilinç aşılayan, duyarlı ve saygılı bireyler yetiştiren bir ders olduğunu belirtmiştir. Keçe (2013)'e göre vatan, millet, bayrak, ülke sevgisinin aşılanmasını sağlayan bir derstir. Bu bakımdan Sosyal Bilgiler dersi önemli ve değerli bir ders olarak tanımlanabilir.

Katılımcıların bilim tarihi hakkında oluşturdukları kodlara bakıldığında, katılımcıların ortak kodları "Bilimsel, buluş, icat, bilim insanı, incelemek ve geliştirmek" şeklinde olduğu görülmektedir. "Bilim tarihinin konusu bilimin bilim olabilme yolundaki verdiği çabadır. Bu çaba içerisinde bilim tarihi yalnız bilimsel bilginin ortaya çıkışını değil, bu süreçteki her yaşananı inceler. Yani, bilimin kökeni, gelişimi, ne olduğu, bilimsel gelişmeye katkı sağlayan şahısların hayatı, bilimsel aletler ve kurumlar, bilimin dini, toplumsal, iktisadi ve siyasi bağlamla alakasını, kültürler arası bilimsel bilgi aktarımı gibi hususları inceler" (Fazlıoğlu, 2004, s. 11). Bilim tarihinin farklı tanımlarıyla katılımcıların oluşturduğu kodlar birbirini desteklemektedir.

Katılımcıların bilim tarihi konusunda takip ettiği bir basılı ya da sanal yayın hakkında oluşturdukları kodlara bakıldığında, katılımcıların ortak bir kodları belirlenememiştir. Bu durum bilim tarihi konusunda takip edilen bir basılı ya da sanal yayının az olması şeklinde düşünülmüştür.

Katılımcıların 6. Sınıf Sosyal Bilgiler kitabının tamamını inceleme fırsatının olması hakkında oluşturdukları kodlara bakıldığında, katılımcıların ortak kodları "İlgimi çekmemesi" şeklinde belirlenmiştir. Bu durum Sosyal Bilgiler kitabının 6. Sınıf öğrencilerinin dikkatini çekmediği şeklinde düşünülmüştür. Loewen (1996) ders kitaplarının öğrencilerin sıkıcı bulmayacağı şekilde geliştirilebilmesi için metinlere duygu eklemek, öğrencilerin günlük hayatlarına uygunluğunun altını çizmek ve konu içeriklerinin arasında daha kuvvetli ilişki oluşturmak gibi öneriler getirmiştir. Batur ve Özdil'in (2020) çalışmasında öğrenciler; ders kitabındaki etkinlik örneklerini kısa açıklamalarla yazılması ve eğlenceli etkinliklerin bulunması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Katılımcıların 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki üniteler yeterince bilim tarihi bilgisi içermesi hakkında oluşturdukları kodlara bakıldığında, katılımcıların ortak kodları "Ağırlık verilmemesi" şeklinde olduğu görülmüştür. Bu durum Sosyal Bilgiler ders kitabındaki ünitelerde daha fazla bilim tarihi içeriğinin bulundurulması ve bilim tarihi konusuna ağırlık verilmesi düşünülmüştür.6. sınıf 4.ünitede bilim, teknoloji ve toplum başlığı altında sadece 3 kazanımda bilimsel ifade geçmektedir. Bu da 6.sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımların sadece %11,7 sine denk gelmektedir. Bu sonuç araştırmayı destekler niteliktedir (MEB, 2018).

Katılımcıların bilim tarihi bilgisini web siteleri mi yoksa Sosyal Bilgiler kitabı mı daha net, daha anlayışlı, daha çok bilgi vermesi hakkında oluşturdukları kodlara bakıldığında, katılımcıların ortak kodları "Web sitesi daha net, web sitesi, Sosyal Bilgiler kitabı, Sosyal Bilgiler kafa karıştırıcı, Sosyal Bilgiler daha az detaylı bilgi vermekte, uzun anlatımlar bulunmakta ve web sitesi daha kısa" şeklinde olduğu görülmüştür. Bu durumda Sosyal Bilgiler ders kitabında bilim tarihi konusu web sitelerinde olduğu gibi daha kısa ve net bilgilerin bulundurulması ve daha fazla detaylandırılması gerektiği, Sosyal Bilgiler ders kitabının web sitelerine göre daha kafa karıştırıcı olduğu belirlenmiştir. Altay (2020) ders kitaplarında yoğun olarak düz anlatıma yer verildiğini, İncekara ve Karatepe (2010) anlatım ve etkinlikler bakımından ders kitaplarının yeterli olmadığını ifade etmektedir. Bu çalışmalar araştırmayı desteklemektedir.

Katılımcıların 6. Sınıf Sosyal Bilgiler kitabında bilim tarihi konusuna ağırlık verilmesi hakkında oluşturdukları kodlara bakıldığında, katılıcıların ortak kodları "Bilim insanı, bilim insanlarının yaptıklarını öğrenmek, icat geliştirmek, icat ortaya çıkarmak, önemli, bilim insanlarının hayatı ve verilmeleri" şeklinde olduğu görülmüştür. Bu durumda Sosyal Bilgiler kitabında bilim tarihi konusunun bizlere bilimsel bilgiler kattığını, önemli olduğu ve bilim tarihi konusuna ağırlık verilmesi gerektiği belirlenmiştir. Bilim tarihi öğrenen kişiler, bilimin sürekli gelişen, ilerleyen, yaşayan bir yapıda olduğunu fark ederler; böylelikle insanların yaşamıyla sıkı bir etkileşim içerisinde bulunan bilimlerin yapısını ve işleyişini kavramış olurlar. Bilimin özelliklerini, dinamizmini anlayan bireylerin ise çevresinde olanları sorgulayabilmesi, edindiği bilgilere eleştirel düşünceyle yaklaşabilmesi ve ayrıca kendisinin de bazı buluşlar yapabileceğini tasavvur etmesi için ortam hazırlanmış demektir (Bozkurt, 2004: 15–16).

Katılımcıların 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki bilim tarihi bilgisini yeterli bulması hakkında oluşturdukları kodlara bakıldığında, katılıcıların ortak kodları "Kafa karıştırıcı, kısaltılması ve az bilgi verilmesi" şeklinde olduğu görülmüştür. Bu durumda Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bilim tarihinin yetersiz ve kafa karıştırıcı bir şekilde sunulduğu belirlenmiştir. Bilim tarihine Sosyal Bilgiler ders kitaplarında daha fazla yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir (Tarhan ve Altun, 2018). İngeç, Tekfidan, Karagöz ve Keskin (2016) ve Kandil-İngeç, Tekfidan ve Karagöz (2016) yaptıkları çalışmalarda, ders programlarında ve kitaplarda bilim tarihinin ele alındığı ancak yeterli olmadığını, çoğunlukla anlatımın zenginleştirilmesi için bilim tarihinden faydalanıldığını belirtmişlerdir.
Katılımcıların 6. Sınıf Sosyal Bilgiler kitabında bilim tarihi ile ilgili hangi etkinlikler bulunduğu hakkında oluşturdukları kodlara bakıldığında, katılımcıların ortak kodları "Bilim insanları, bilim insanlarının isimleri, bilim insanlarının hayatı, icat ürünleri ve çoktan seçmeli sorular" şeklinde olduğu görülmüştür. Bilim tarihiyle ilgili etkinlikler, öğrencilerin bilim ile olumlu bağ kurmalarını ve bilimin kendilerinin de yapabileceği ve kavrayabileceği bir şey olduğunu anlamalarını sağlayacaktır (Appelget ve ark., 2002). Bilimsel bilginin yapılandırılmasını, doğruluğunun nasıl ispatlandığını ve nasıl değişime uğradığını bilmek, kişilerin bilgiden çoğalan bilim uygulamaları ve bu uygulamaların geçerliğiyle ilgili kararlar almalarına destek olacaktır. (Lonsbury ve Ellis, 2002).

Katılımcıların bilim tarihi ve ders kitaplarında olması hakkında oluşturdukları kodlara bakıldığında, katılımcıların ortak kodları "Önemli, buluş bulmak ve icat geliştirmek" şeklinde olduğu görülmüştür. Bu durumda buluşların

bulunması, icatların geliştirilmesi vb. şeylerin Sosyal Bilgiler kitaplarında bilim tarihi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bilim tarihinin Sosyal Bilgiler kitabında yer almasının en önemli sebebi merak eden, düzenli çalışmayı sağlayan, ülkesinin bilimsel anlamdaki ihtiyaçları doğrultusunda çıkarım yapan ve onu iyiye taşımak için bilinçli ve azimli bireylerin yetiştirilmesi olmuştur (Tarhan ve Altun, 2018).

ÖNERİLER

Dersin öğretiminde farklı yöntem ve teknikler kullanılarak öğrenciler ezber yapmaktan uzaklaştırılabilir. Bu da öğrencilerin derse karşı bakış açılarını olumlu yönde değiştirebilir.

Sosyal Bilgiler dersinde bilim tarihi konuları kronolojik olarak müfredatta yer alması öğrencilerin bilimin gelişimini daha iyi kavrayıp analiz edebilmelerini sağlayacaktır.

Sosyal Bilgiler dersinde bilim tarihi ile ilgili basılı ve sanal yayınların derse entegre edilmesi öğrencilerin bu materyallere karşı farkındalıklarını ve ilgilerini arttırabilir. Ayrıca okul kütüphanesinde de bu yayınların olması öğrencilerin bu kaynaklara erişimini kolaylaştıracaktır.

Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bilim tarihi bilgisine daha çok ve daha detaylı yer verilebilir.

Dersin öğretiminde farklı yöntem ve teknikler kullanılarak öğrenciler ezber yapmaktan uzaklaştırılabilir. Bu da öğrencilerin derse karşı bakış açılarını olumlu yönde değiştirebilir.

Sosyal Bilgiler dersinde bilim tarihi konuları kronolojik olarak müfredatta yer alması öğrencilerin bilimin gelişimini daha iyi kavrayıp analiz edebilmelerini sağlayacaktır.

Sosyal Bilgiler dersinde bilim tarihi ile ilgili basılı ve sanal yayınların derse entegre edilmesi öğrencilerin bu materyallere karşı farkındalıklarını ve ilgilerini arttırabilir. Ayrıca okul kütüphanesinde de bu yayınların olması öğrencilerin bu kaynaklara erişimini kolaylaştıracaktır.

Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki ifadeler daha kısa ve anlatım daha yalın hale getirilebilir. Ayrıca bilim insanlarının Sosyal Bilgiler kitabında daha çok yer almasının katılımcıların bu kişileri rol model alıp kendilerinin de bilimle ilgilenmelerinde yol gösterici olabilir.

Bilim tarihi etkinliklerine bilimsel araştırma görevleri, grup etkinlikleri, çeşitli web2.0 araçları kullanılarak yapılacak etkinlikler öğrencilerin derse olan ilgilerini arttıracaktır.

Şeklinde öneriler sunulmaktadır.

KAYNAKLAR

Akdağ, H., Oğuz, R., Tatar, O., & Subaşı, Y. (2014). Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Güncel Olaylar Bağlamında Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, *2014*(2), 49-65.

Appelget, J. & Matthews, C. E. & Hildreth, D. P. & Daniel M. L. (2002). "Teaching the history of science to students with learning disabilities". Intervention in School and Clinic, 37(5): 298-303

Batur, Z. ve Özdil, Ş. (2020). İlkokul öğrencilerinin ders kitaplarına ilişkin görüşleri: Ders kitabı tasarımları. Eğitim ve öğretim Araştırmaları Dergisi, 9(2), 141-173.

Bozkurt, N. (2004). Bilimler tarihi ve felsefesi. (2. Baskı) İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Doğan, Y., & Torun, F. (2018). Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Nereye Doğru Gidiyor? *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, *4*(2), 111-125.

Fazlıoğlu, İ. (2004). İki ucu müphem bir köprü: 'Bilim' ile 'tarih' ya da 'bilim tarihi'. Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi,2(4): 9-27.

Geçit, Y., & Kartal, A. (2010, November). Türkiye'deki sosyal bilgiler eğitimi araştırma konuları üzerine bir inceleme. In *International Conference on New Trends in Education and Their Implications* (Vol. 11, p. 13).

Güzeloğlu, T. (2019). Fuat Sezgin'in Bilim ve Bilim Tarihi Anlayışı. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *21*, 94-100.

https://fef.kastamonu.edu.tr/index.php/tr/bilim-tarihi 10.01.2022 tarihinde erişilmiştir.

https://sarkac.org/2017/03/bilim-tarihi-nedir-neden-onemlidir/ 14.11.2022 tarihinde erişilmiştir.

https://sosyal-bilgiler.nedir.org/ 14.11.2022 tarihinde erişilmiştir.

https://sozluk.gov.tr/ 14.11.2022 tarihinde erişilmiştir.

http://www.canaktan.org/yeni-trendler/bilgi-yonetimi/bilgi-nedir.htm 14.11.2022 tarihinde erişilmiştir.

İncekara, S. ve Karatepe, A. (2013). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yeni program temelinde ders kitaplarına yönelik düşünceleri. Marmara Coğrafya Dergisi, 0(21), 46-64.

İngeç, Ş. K., Tekfidan, K., & Karagöz, E. (2016). Fizik ders kitaplarının bilim tarihi açısından incelenmesi. Fen Bilimleri Öğretimi Dergisi, 4(2), 168-187.

Loewen, J. W. (1996). Lies my teacher told me: Everything your American history textbook got wrong. Simon & Schuster.

Lonsbury, J.G. & Ellis, J.D. (2002). "Science history as a means to teach nature of science concepts: Using the development of understanding related to mechanisms of inheritance". Electronic Journal of Science Education 7(2). Online: http://wolfweb.unr.edu/homepage/crowther/ejse/lonsbury.pdf adresinden 02.02.2008 tarihinde alınmıştır.

MEB, (2018). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı. http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20B%C4%B0LG%C4%B0LER%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf 12.11.2022 tarihinde erişilmiştir.

Mısır, M. E., ve Laçin Şimşek, C. (2018). Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Bilim Tarihinin Öğretimsel Değeri Üzerine Görüşleri. Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi, 1(1), 1-12.

Nedir, N. A., & Tartışma, K. B. Türkçe Nitel Araştırmalarda Nitelik Sorunu: Nitel Araştırmalar Ne Kadar Bilimsel?.

Şimşek, C. L., & Şimşek, A. (2010). Türkiye'de bilim tarihi öğretimi ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yeterlilikleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, *7*(2), 169-198.

Tarhan, M., & Altun, E. Ş. (2018). Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan bilim tarihi konularına yönelik bir değerlendirme. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, *4*(2), 111-127.

Utkugün, C. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Sosyal Bilgiler Dersi ve Sosyal Bilgiler Öğretmeni. *Turkish Studies*, *16*, 6.

ÖZEL YETENEKLİ BİREYLERDE MATEMATİK DERSİ BİLGİLERİ, GÜNLÜK YAŞAM VE FİNANSAL OKURYAZARLIK İLİŞKİSİ

Öğrenci, İskender DOĞANCILI

Hadiye Kuradacı Bilim ve Sanat Merkezi, Mersin, Türkiye, iceigo3541@gmail.com

Öğretmen, Halil Dündar CANGÜVEN

Hadiye Kuradacı Bilim ve Sanat Merkezi, Mersin, Türkiye, h.d.canguven@gmail.com

Öğretmen, Cemile GÖÇMEN

Hadiye Kuradacı Bilim ve Sanat Merkezi, Mersin, Türkiye, gcmncemile@gmail.com

ÖZET

Matematik eğitimi sadece sınıf ortamında sayılarla yapılan bir işlemler bütünü değil, bireylerin vazgeçilmez bir iletişim aracıdır. Finansal okuryazarlık kavramı matematiğin günlük yaşam problemlerine karşı çözüm üretme çalışmasıdır. Bu çalışmanın amacı, bilim sanat merkezlerine devam eden özel yetenekli öğrencilerin matematik dersinde edindikleri bilgileri, finansal okuryazarlık ve günlük hayat problemleriyle ilişkilendirme durumlarının belirlenmeye çalışılmasıdır. Çalışmaya bilim sanat merkezlerine devam eden farklı yaş aralıklarında 4 farklı katılımcı dâhil edilmiştir. Katılımcılar seçilirken amaçlı örneklem benimsenmiştir. Cinsiyet ve yaş faktörleri dikkate alınmamıştır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Katılımcılardan alınan ses kayıtları araştırmacılar tarafından yazıya aktarılmıştır. Elde edilen verilerden araştırmacılar bağımsız olarak kodlar çıkarmış ve bu kodlar kategori haline getirilmiştir. Çalışmanın geçerlilik ve güvenilirliğini arttırmak için araştırmacıların mutabık oldukları kodlar ve kategoriler çalışmaya aktarılmıştır. Katılımcıların gönüllü olması çalışmanın geçerliliğini arttırırken, katılımcıların ifadelerinin metin içerisinde doğrudan verilmesiyle de güvenilirliğin arttırılmasını sağlamıştır. Katılımcıların matematik dersi ile ilgili ortak kodları "hayatımızın bir parçası, bilim" ; matematik dersi ile günlük yaşam arasında bir ilişki kurma durumları ile ilgili kodları "hayatımızın her alanında" ; finansal okuryazarlık kavramının katılımcılar için ne anlam ifade ettiği ile ilgili kodları "para" ; matematik dersinde öğrendiklerini günlük yaşamında kullanmaları ile ilgili ortak kodları "hayatımın her alanında kullanıyorum" ; bireysel alışverişlerinde finansal açıdan ürünlerin hangi özelliklerine dikkat ettiği ile ilgili kodları "kaliteli ve ucuz olması" şeklindedir. Okullarda verilen matematik eğitiminde finansal okuryazarlık konularının erken yaşlarda verilerek duyarlılığın arttırılması, ailelerin finansal okul yazarlıkla ilgili bilgilendirilmesi ve bireylere finansal okuryazarlık tecrübelerinin kazandırılması için ilkokul dönemlerinde bireysel para harcama yeteneğinin ve sorumluluğunun kazandırılmasının, bireylerin sosyal yaşantılarına olumlu katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Matematik eğitimi, finansal okuryazarlık, Günlük yaşam, Özel yetenekli

THE RELATIONSHIP WITH MATHEMATICS COURSE INFORMATION, DAILY LIFE AND FINANCIAL LITERACY IN SPECIAL TALENTED INDIVIDUALS

ABSTRACT

Mathematics education is not just a set of operations with numbers in the classroom, but an indispensable communication tool for individuals. The concept of financial literacy is the study of mathematics to produce solutions to daily life problems.The aim of this study is to determine the status of students attending science and art centers associating the knowledge they have acquired in mathematics lessons with financial literacy and daily life problems. This study is a qualitative research. Four different participants in different age ranges attending science and art centers were included in the study. Purposive sampling was adopted while selecting the participants. Gender and age factors were not taken into account. Interview technique was used as data collection method in the research. The audio recordings taken from the participants were transcribed by the researchers. From the data obtained, the researchers independently deduced codes and these codes were categorized. In order to increase the validity and reliability of the study, the codes and categories agreed by the researchers were transferred to the study. While the volunteering of the participants increased the validity of the study, giving the statements of the participants directly in the text also increased the reliability. The common codes of the participants about the mathematics course were "part of our life, science"; codes related to establishing a relationship between mathematics lesson and daily life "in all areas of our lives"; When we look at the codes about what the concept of financial literacy means for the participants, it is in the form of "money"; "I use in every area of my life" the common codes about what they learned in the mathematics lesson and used in their daily life, and lastly, the codes related to which features of the products they pay attention to financially in their individual shopping are stated as "quality and cheapness". It is thought that providing the ability and responsibility to spend individual money in primary school periods will make positive contributions to the social lives of individuals in order to increase sensitivity by giving financial literacy subjects at an early age in mathematics education given in schools, to inform families about financial literacy and to provide individuals with financial literacy experiences.

Keywords: Mathematics education, financial literacy, Daily life, Gifted

GİRİŞ

Matematik hayatın pek çok alanında kullanılmaktadır. Matematik olmadan bilim ve teknolojiden, üretimden, sosyoekonomik kalkınmadan söz etmek mümkün olmayacaktır. Bu nedenle küçük yaşlardan itibaren okullarda alınan matematik eğitiminin niteliği büyük önem taşımaktadır. Günlük yaşamda sıkça karşılaşılan ve matematikle çözülebilen finansal problemler yaş ve cinsiyet ayrımı gözetmeksizin her bireyi doğrudan ya da dolaylı bir şekilde etkilemektedir. Bu durum toplumu oluşturan tüm kesimlerin finansal okuryazar birey olmasının önemini ortaya çıkarmaktadır (Temizel, 2010). Ayrıca finansal piyasaların büyümesi ve teknolojinin ilerlemesi ile finansal araçların sayısı ve kullanım alanlarının artarak karmaşık hale gelmesi; bireylerin finansal konularda tek başına karar almalarını güçleştirmeye başlamıştır (Er ve Taylan, 2017).

Finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranış olmak üzere üç aşamadan oluşan finansal okuryazarlık, OECD (2018) tarafından “bireylerin temel ekonomik ilkeleri anlaması, ekonomik gelişmeleri yorumlayarak daha etkin finansal kararlar alabilmesi ve doğru finansal araçlara yönelebilmesi için sahip olması gereken finansal bilgi, beceri, tutum ve davranışlardır” şeklinde tanımlanmıştır.

Finansal okuryazarlıkla ilgili kavramlar genel olarak para ve para idaresi, gelir kavramı, tasarruf, yatırım ve yatırım araçları, harcama ve borçlanmadır (Yücel ve Çiftçi, 2018). Bireyler yaşamları süresince para ve parayla ifade edilebilen konular hakkında çok sayıda karar alırlar. Finansal okuryazarlık bireylerin parasal konularda geliştirmesi gereken tutum, davranış, bilgi ve beceri yetkinliklerini ifade eden bir kavramdır. Finansal okuryazarlığı olmayan bireyler finansal ürünleri anlamakta zorlanarak, finansal konularda karar alırken veya işlem yaparken kaygılanabilirler. Bu durumun uzun süre devam etmesi bireylerin finansal sistemin sağladığı fırsatlardan da faydalanamamasına yol açmaktadır. Finansal sorunlarla baş etmenin zorlaşması, bilinçsiz tüketim ve borçlanmalarla bireylerin yüksek maliyetler üstlenmelerine neden olabilmektedir (Sarıgül, 2020) .

İleri düzeyde matematik bilgisine sahip bireyler finansal olarak da okuryazar olamayacağı gibi her finansal okuryazar birey de finans uzmanı değildir. Bu bireylerin finansal konularda her şeyi bilmeleri beklenmez. Sadece gelir, para yönetimi, harcama, borçlanma, tasarruf ve yatırım gibi temel kavramları bilerek bu bilgiler ışığında doğru finansal kararlar alabilmeleri beklenir (Güler ve Tunahan, 2017). Para ve fiyat konularında başarılı olurlar. Kişisel bütçelerini bilinçli bir şekilde yönetebilir, aşırı borçlanma noktasında kendilerini koruyabilirler. Herhangi bir ürünü peşin ya da taksitle alma, yemeği evde veya dışarıda yeme, ulaşım içim yürüme, bisiklet, toplu taşıma veya taksi kullanma gibi kısa vadeli finansal planlamaları; bir konutu satın alma veya kiralama, bireysel emeklilik ve hayat/sağlık sigortası yaptırma gibi uzun vadeli finansal planlamaları doğru olarak gerçekleştirebilirler. Bireylere finansal sorunlarla baş etme yetkinliği kazandıran finansal okuryazarlık kelebek etkisi yaparak ailelerin, toplumların, ulusların, ülkelerin ekonomik istikrarına da etki edebilmektedir (Güvenç, 2017).

Mercan, Oyur, Altınay ve Aksanyar (2012) "Ekonomi Okur Yazarlığına Yönelik Ampirik Bir Araştırma" adlı çalışmada, yüksek lisans mezunlarının lise ve üniversite mezunlarına göre daha yüksek düzeyde finansal okuryazarlık seviyesine sahip olduklarını belirtmiştir. Ayrıca ekonomi bilgisi, ekonomik akılcılık, yaş, medeni durum, çalışma süresi, unvan, eğitim, departman ve cinsiyet ile ekonomi haberlerini takip etme sıklığı, ekonomi haberlerini merak etme gibi alt alanlar arasında da anlamlı bir ilişki olduğu tespit etmiştir.

Köroğlu (2021), ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık becerilerinin, tasarruf, biriktirme, harcama ve yatırım yaklaşımlarının ve finansal tutumlarının belirlenmesi; ayrıca finansal tutumlar bakımından sosyo-demografik özelliklerin farklılaşma durumunun istatistiksel olarak değerlendirilmesi amacıyla yaptığı araştırmada 5. sınıf öğrencilerine kıyasla 8. sınıf öğrencilerinin daha olumlu finansal tutum sergilediklerini tespit etmiştir.

Bayram (2015), "Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Uygulama" adlı çalışmada iktisadi ve idari bilimler ve meslek yüksekokulu öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyelerini belirlemeye çalışmış; öğrencilerin finansal okuryazarlık durumlarını olduğundan daha başarılı gördüklerini tespit etmiştir.

Dilek, Küçük ve Eleren (2016), "Kastamonu Üniversitesi Öğrencilerinin Ekonomi Okuryazarlığı" adlı çalışmada öğrencilerin finansal okuryazarlık konusunda kısmen yeterli olduklarını ve kendilerini geliştirmeleri gereken

birçok nokta olduğunu, medeni durum, cinsiyet ve yaş faktörleriyle finansal okuryazarlık arasında istatistikî açıdan anlamlı bir fark bulunmadığını belirtmiştir.

Alanyazın taramasına bakıldığında matematik, finansal okuryazarlık, günlük yaşam ilişkisi ve özel yetenekli bireyleri içeren az sayıda çalışma olmakla birlikte; görüşme yöntemine dayalı her hangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle çalışmanın alanyazına çok önemli katkılar sağlayacağı, yeni yapılacak araştırmalara yol gösterici ve kaynak niteliğinde olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, bilim ve sanat merkezlerine devam eden özel yetenekli öğrencilerin matematik dersinde edindikleri bilgileri, finansal okuryazarlık ve günlük hayat problemleri ile ilişkilendirme durumlarının belirlenmeye çalışılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Katılımcılar matematik dersini nasıl tanımlamaktadır?
2. Katılımcıların matematik dersinde en çok dikkatini çeken konu hangisidir?
3. Katılımcılar matematik dersi ile günlük yaşam arasında bir ilişki olduğunu düşünüyorlar mı?
4. Katılımcılar matematik dersinde öğrendiklerini günlük yaşamda kullanıyor mu?
5. Katılımcıların finansal okuryazarlık kavramı ile ilgili bilgileri nelerdir?
6. Katılımcılar için finansal okuryazarlık kavramı ne anlam ifade etmektedir?
7. Katılımcılar haftalık ya da aylık harcamalarını nasıl planlıyor?
8. Katılımcılar bireysel alışverişlerinde finansal açıdan ürünlerin hangi özelliklerine dikkat eder?
9. Katılımcılar matematik dersi ile finansal okuryazarlık arasında bir ilişki olduğunu düşünüyorlar mı?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Nitel bir araştırma olan bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. Gözlem, görüşme, doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinden yararlanılan araştırma yöntemine "nitel araştırma" adı verilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Sınırlı bir sistemin derinlemesine incelenmesi ve betimlenmesi ise "durum çalışması" olarak adlandırılmaktadır (Subaşı ve Okumuş, 2017).

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın katılımcıları bilim ve sanat merkezine devam eden özel yetenekli dört öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcılar belirlenirken araştırmanın temel problemlerine cevap olabilmelerine dikkat edilerek; amaçlı örneklem benimsenmiş, cinsiyet ve yaş faktörleri dikkate alınmamıştır. Amaçlı örneklem konu ile ilgili, tecrübeli ve bilgi sahibi kişi veya grupların seçilerek, kaynakların etkin biçimde kullanılmasını içermektedir (Yağar ve Dökme, 2018; Başkale, 2016). Katılımcılara Ö1, Ö2, Ö3 ve Ö4 şeklinde rumuzlar verilmiştir.

Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formunun kullanılması uygun görülmüştür. Görüşme formunun hazırlanmasında araştırmacılar tarafından şu adımlar takip edilmiştir;

1. Literatür taraması yapılarak daha önce görüşme tekniği ile yapılan çalışmalar incelenmiştir. Çalışmalardan elde edilen bilgiler notlar halinde kaydedilmiştir.
2. Elde edilen ön bilgilerden faydalanarak araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formunun ilk taslağı oluşturulmuştur. Formda toplam 10 açık uçlu görüşme sorusuna ve demografik özelliklerin bulunduğu sorulara yer verilmiştir.
3. Araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu, çalışmanın akademik değer kazanması ve hataların en aza indirilmesi için ikisi finans, biri ölçme değerlendirme alanında uzman bağımsız 3 akademisyene gönderilmiştir.
4. Uzman görüşlerinden sonra forma 9 açık uçlu görüşme sorusu ve demografik özelliklerin bulunduğu sorular içermek üzere son şekli verilmiştir.

Verilerin Toplanması

Pandemi şartları dolayısıyla sanal iletişim kanalları tercih edilerek gerçekleştirilen çevrimiçi görüşmelerde araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Ortalama 20 dk süren bu görüşmelerde katılımcıların izni dahilinde alınan ses kayıtları görüşme sonrasında araştırmacılar tarafından yazıya dökülmüştür.

Verilerin Analizi

Çalışma sonucunda katılımcılardan alınarak yazıya aktarılan ses kayıtları araştırmacılar tarafından içerik analizi ile açıklanmıştır. İçerik analizi, birbirleri ile benzerlik taşıyan tema ve kavramların anlamlı bir şekilde bir araya getirilmesiyle bulguların bir bütün olarak sunulmasını sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Elde edilen verilerden araştırmacılar tarafından bağımsız olarak kodlar çıkarılmış ve bu kodlar kategori haline dönüştürülmüştür.

Geçerlilik ve Güvenilirlik

Çalışmanın geçerlilik ve güvenilirliğini arttırmak için araştırmacıların mutabık oldukları kodlar ve kategoriler çalışmaya aktarılmıştır. Katılımcıların gönüllü olması çalışmanın geçerliliğini artırmıştır. Ayrıca katılımcıların görüşlerini içeren ifadeler metin içerisinde tabloların alt bölümlerinde italik biçimde de paylaşılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde katılımcılara sorulan her bir sorudan elde edilen cevaplardan kodlar çıkarılmış ve bu kodlar tablolar halinde verilerek incelenmiştir. Gönüllü katılımcılara rumuzlar; Ö1, Ö2, Ö3 ve Ö4 şeklinde verilmiştir.

Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

"Katılımcılar matematik dersini nasıl tanımlamaktadır?" sorusundan elde edilen kodlar Tablo 1'de verilmiş, kodların hangi katılımcıdan elde edildiği belirtilmiştir

Tablo 1. Katılımcıların Matematik Dersi İle İlgili Kodları

Kodlar	Katılımcılar			
	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4
Hayatımızın bir parçası	X	X	X	
Boş yere	X			
Zorluk olsun diye öğretilen ders	X			
İşe yarayan		X		
Bilim		X	X	
İçinde sayıların bulunduğu bir şeydir.				X

Katılımcıların matematik dersi ile ilgili kodları içeren Tablo 1'de katılımcılardan Ö1 matematik dersinin hayatımızın bir parçası olduğunu fakat zorluk olsun diye öğretilen boş bir ders olduğunu söylemiştir. Ö2 katılımcısı matematik dersini hayatımızın bir parçası olan ve işe yarayan bir bilim dalı olarak görmektedir. Ö3 katılımcısı matematik dersini hayatımızda çokça yer bulmuş bir bilim dalı olarak görmektedir. Ö4 katılımcısı ise matematik dersini içinde sayıların bulunduğu ve nerdeyse her yerde karşılaştığımız bir ders olarak yorumlamıştır. Katılımcıların ortak kodları "hayatımızın bir parçası, bilim" şeklinde belirlenmiştir.

Ö1: "Bir noktaya kadar hayatımızın bir parçası olan ama ileri seviyeleri işe yaramayıp boş yere okulda zorluk olsun diye öğretilen ders."

Ö2: "Hayatımızın çoğu kısmında işe yarayan, hayatımızda çok önemli bir yeri olan bir bilim dalı."

Ö3: "Matematik dersi sadece sayılardan ibaret değildir, matematik dersi bir hayat dersidir, matematik dersi bir bilim dalıdır. Ancak öğrenciler matematik dersi ile ilgili kalıp yargılar oluşturmuştur ve bu kalıp yargılar neredeyse tüm öğrencileri etkilemektedir. Matematik dersi hayatın olmazsa olmazıdır."

Ö4: "Günlük hayatta neredeyse her yerde karşılaşıyoruz. Bence matematik içinde sayıların bulunduğu bir şeydir. (Ayrıca tanımlaması -benim için- zor bir kavramdır.)"

İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

"Katılımcıların matematik dersinde en çok dikkatini çeken konu hangisidir?" sorusundan elde edilen kodlar Tablo 2'de verilmiş, kodların hangi katılımcıdan elde edildiği belirtilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Matematik Dersinde En Çok Dikkatini Çeken Konular İle İlgili Kodları

Kodlar	Katılımcılar			
	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4
Zevkli		X		X
Yapmayalım diye konulmuş	X			
Her konu ayrı			X	X
Karekök		X		
Permütasyon	X			
Dört işlem			X	

Katılımcıların matematik dersinde en çok dikkatini çeken konular ile ilgili kodları içeren Tablo 2'de katılımcılardan Ö1 matematik dersindeki en çok dikkatini çeken konuların permütasyon ve kombinasyon olduğunu ve yapılmasın diye konulmuş olduğunu söylemektedir. Ö2 katılımcısı karekök konusunun ilgisini çektiğini ve zevkli bir konu olduğunu belirtmiştir. Ö3 katılımcısı her konunun ilgisini çektiğini ama dört işleme ayrı ilgi duyduğunu dile getirmiştir. Ö4 katılımcısı da her konunun ayrı zevkli olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların ortak kodları "her konu ayrı, zevkli" şeklinde belirtilmiştir.

Ö1: "Permütasyon - kombinasyon. Çünkü matematikle bağlantısı olmayan sadece yapmayalım diye konulmuş bir konu."

Ö2: "Karekökler. Çözmesi zevkli geliyor bana."

Ö3: "Öyle bir konuyu çok severim diyemem tüm konular matematikte bana göre ama kendime en yakın hissettiğim konu 4 işlem çünkü tüm konular 4 işlem üzerine kurgulanmıştır"

Ö4: "Tüm konularını seviyorum ve ayırmak zor. Her konunun ayrı bir özelliği var ve ben hepsini seviyorum."

Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

"Katılımcılar matematik dersi ile günlük yaşam arasında bir ilişki olduğunu düşünüyorlar mı?" sorusundan elde edilen kodlar Tablo 3'de verilmiş, kodların hangi katılımcıdan elde edildiği belirtilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Matematik Dersi İle Günlük Yaşam Arasında Bir İlişki Kurma Durumları İle İlgili Kodları

Kodlar	Katılımcılar			
	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4
Hayatımızın her alanında	X	X	X	X
Matematiksiz bir hayat düşünülemez	X			
Para		X	X	X
Mühendislik	X			
Sinema			X	

Katılımcıların matematik dersi ile günlük yaşam arasında bir ilişki kurma durumlarıyla ilgili kodları içeren Tablo 3'de katılımcılardan Ö1 matematik dersinin günlük yaşamımızın her alanında bulunduğunu ve onsuz bir hayat düşünülemeyeceğini, mühendislik gibi alanlar için çok işe yarayan bir alan olduğunu belirtmiştir. Ö2 katılımcısı günlük yaşamımızda para da dahil her alanda bulunduğunu söylemiştir. Ö3 katılımcısı sinema, para hesapları gibi hayatımızın her alanında bulunduğunu belirtmiştir. Ö4 katılımcısı da matematik dersinin para dahil yaşantımızın her alanında bulunduğunu dile getirmiştir. Katılımcıların ortak kodları "hayatımızın her alanında, para" şeklinde belirtilmiştir.

Ö1: "Evet. Çünkü gerçekten matematiksiz bir hayat düşünülemez ve hayatımızın her alanında kullanıyoruz. Özellikle mühendis olanların çok işine yarayan bir alan."

Ö2: "Kesinlikle var. Bunu para saymak dışında başka bir yerde kullanmadığımızı düşünebiliriz ama matematik hayatın her alanında kullanılmaktadır."

Ö3: "Evet. Matematik dersi günlük hayatımızın her yerinde işe yarar. Bir sinema filmine gittiğimiz zaman mola verdiğimizde aldığımız mısırın parası matematikle ilgilidir. Mısırın sayısı matematikle ilgilidir. Oturduğumuz yeri geri bulmak matematikle ilgilidir. Sinemayı oynatmak için hangi zamanda kaldığımızı bulmak matematikle ilgilidir. Bu konu ile ilgili örnekler daha da çoğaltılabilir."

Ö4: "Günlük yaşamımızın neredeyse her yerinde matematikle karşılaşabiliriz. Okul gereçlerinde, paralarda, bir şeyleri parçalarına ayırırken bile matematikle karşılaşıyoruz"

Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

"Katılımcılar matematik dersinde öğrendiklerini günlük yaşamda kullanıyor mu?" sorusundan elde edilen kodlar Tablo 4'de verilmiş, kodların hangi katılımcıdan elde edildiği belirtilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Matematik Dersinde Öğrendiklerini Günlük Yaşamda Kullanmaları İle İlgili Kodları

Kodlar	Katılımcılar			
	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4
Hayatımın her alanında	X	X	X	X
Her konuyu kullanmıyoruz	X			
Borçlanmak			X	
Sayım yaparken				X
Kar etmek			X	

Katılımcıların matematik dersinde öğrendiklerini günlük yaşamda kullanmalarıyla ilgili kodları içeren Tablo 4'de katılımcılardan Ö1 öğrendiklerini her alanda kullandığını fakat bu alanlar için her konunun kullanılmadığını belirtmiştir. Ö2 her alanda kullanıldığını, Ö3 borçlanmak veya kar etmek gibi temel faaliyetler dahil hayatın her

alanında kullanıldığını belirtmiştir. Ö4 katılımcısı ise sayım yapmak gibi durumlarda hayatın her alanında kullanıldığını dile getirmiştir. Katılımcıların ortak kodları "hayatımın her alanında" şeklinde olmuştur.

Ö1: "Bazen evet. Temel matematik konularını hayatımın her alanında kullanıyorum fakat fonksiyon polinom gibi konular benim hayatta hiçbir işime yaramaz"

Ö2: "İnanıyorum. Çok fazla fark etmesek de çok fazla alanda matematiği kullanıyoruz. Karekökler olsun geometri olsun ..."

Ö3: "İnanıyorum. 4 işlemden en sevdiğim konudan bahsedeyim. Elinize bir para geçtiğini düşünün o parayı birbirine eklemek matematikle ilgilidir. Onu bakkala verdiğiniz zaman ne kadar kaldığını bulmak matematik ile ilgilidir. Borçlanmak, kar etmek, hepsi matematikle ilgilidir. Günlük hayatta elbette matematik dersini kullanmaktayız."

Ö4: "Matematik dersinde öğrendiklerimizi kesinlikle gerçek hayatta kullanıyoruz. Aslında dikkatli bakarsak her yerde matematiğin izlerini görebiliriz. En basitinden bir şey sayarken bile matematikle iç içeyiz dir."

Beşinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

"Katılımcıların finansal okuryazarlık kavramı ile ilgili bilgileri nelerdir?" sorusundan elde edilen kodlar Tablo 5'de verilmiş, kodların hangi katılımcıdan elde edildiği belirtilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların Finansal Okuryazarlık Kavramıyla İlgili Bilgileri İle İlgili Kodları

	Katılımcılar			
Kodlar	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4
Parayı kullanma		X		
Duymadım	X		X	X
Beceri		X		
Makale		X		

Katılımcıların finansal okuryazarlık kavramıyla ilgili bilgileri ile ilgili kodları içeren Tablo 5'de katılımcılardan Ö1, Ö3 ve Ö4 finansal okuryazarlık kavramını duymadığını belirtmiştir. Ö2 katılımcısı ise finansal okuryazarlığın parayı kullanma becerisiyle ilgili makale türü bir şey olduğunu dile getirmiştir. Katılımcıların ortak kodları "duymadım" şeklindedir.

Ö1: "Hayır duymadım"

Ö2: "Evet duydum Arkadaşım makale yazıyordu bu konu hakkında. Parayı kullanma becerisi ile ilgili bir şey olduğunu biliyorum"

Ö3: "Hayır duymadım."

Ö4: "Daha önce duymamıştım."

Altıncı Alt Probleme Yönelik Bulgular

"Katılımcılar için finansal okuryazarlık kavramı ne anlam ifade etmektedir?" sorusundan elde edilen kodlar Tablo 6'da verilmiş, kodların hangi katılımcıdan elde edildiği belirtilmiştir.

Tablo 6. Finansal Okuryazarlık Kavramının Katılımcılar İçin Ne Anlam İfade Ettiği İle İlgili Kodları

Kodlar	Katılımcılar			
	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4
Matematiğin dilinden anlama	X			
Para		X	X	
Kısa yoldan para			X	
İlk defa duydum				X
Ekonomi		X		
Finans	X			

Finansal okuryazarlık kavramının katılımcılar için ne anlam ifade ettiği ile ilgili kodları içeren Tablo 6'da katılımcılardan Ö1 finansal okuryazarlık kavramının matematiğin dilini anlama gibi finansal bir durum olduğunu belirtmiştir. Ö2 katılımcısı para ve ekonomiyle ilgili bir kavram, Ö3 katılımcısı finansal okuryazarlığı kısa yoldan para kazanmak olduğunu belirtirken Ö4 katılımcısı ise ilk defa duyduğunu dile getirmiştir. Katılımcıların ortak kodları "para" şeklinde belirtilmiştir.

Ö1: "Finans kelimesi nedeniyle matematiksel bir şeyler olduğunu anlaşılıyor. Okuryazarlık da bildiğimiz okuma yazma gibi. O nedenle matematiğin dilinden anlama gibi bir şey olduğunu düşünüyorum."

Ö2: "Para ve ekonomiyi çağrıştırıyor"

Ö3: "Bana aslında para kazanmak, kısa yoldan para kazanmak kavramlarını çağrıştırıyor"

Ö4: "İlk defa duyduğum bir kelime olduğu için bir tahmin yürütemiyorum."

Yedinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

"Katılımcılar haftalık ya da aylık harcamalarını nasıl planlıyor?" sorusundan elde edilen kodlar Tablo 7'de verilmiş, kodların hangi katılımcıdan elde edildiği belirtilmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların Haftalık ya da Aylık Harcamalarınızı Nasıl Planladığı ile İlgili Kodları

Kodlar	Katılımcılar			
	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4
Harcama planı yapıyorum	X			
İhtiyacım olan kadar		X	X	
Yapmıyorum				X
Köşede para ayırıyorum			X	
Çok harcamıyorum		X		
Bütçe	X			

Katılımcıların haftalık ya da aylık harcamalarınızı nasıl planladığı ile ilgili kodları içeren Tablo 7'de katılımcılardan Ö1 harcamaları için bütçe ve harcama planı yaptığını belirtmiştir. Ö2 harcamalarında ihtiyacı olan kadar harcadığını gereksiz ve çok harcama yapmadığını belirtmiştir. Ö3 harcamalarını planlamadığını, ihtiyacı kadar harcadığını ve kalanını biriktirdiğini belirtmiştir. Ö4 katılımcısı ise harcama yapmadığını dile getirmiştir. Katılımcıların ortak kodları "İhtiyacım olan kadar" şeklinde belirtilmiştir.

Ö1: "Öncelikle bütçemi ve temel harcamalarımı hesaplıyorum. Ardından isteklerimi ve biriktireceğim parayı göz önünde bulunduruyorum ve buna göre bir harcama planı oluşturuyorum"

Ö2: "O ay önemli bir şey alacaksam o ay para mı daha az kullanıyorum. Alacağım bir şey yoksa yine de çok fazla harcamıyorum."

Ö3: "Haftalık ya da aylık harcamalarımı planlamıyorum. Sadece bir köşeye para ayırıyorum ve ihtiyacım olan kadarını alıyorum."

Ö4: "Harcama yapmıyorum"

Sekizinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

"Katılımcılar bireysel alışverişlerinde finansal açıdan ürünlerin hangi özelliklerine dikkat eder?" sorusundan elde edilen kodlar Tablo 8'de verilmiş, kodların hangi katılımcıdan elde edildiği belirtilmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların Bireysel Alışverişlerinde Finansal Açıdan Ürünlerin Hangi Özelliklerine Dikkat Ettiği İle İlgili Kodları

Kodlar	Katılımcılar			
	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4
Fiyat performansı	X			
Kaliteli ve ucuz olması	X	X		
Özellikleri aynıysa ucuz olan			X	

Bireysel alışveriş yapmıyorum		X
Parası	X	

Katılımcıların bireysel alışverişlerinde finansal açıdan ürünlerin hangi özelliklerine dikkat ettiği ile ilgili kodları içeren Tablo 8'de katılımcılardan Ö1 alışverişlerinde fiyat performansına dikkat ettiğini, kaliteli ve ucuz olanları tercih ettiğini belirtmiştir. Ö2 katılımcısı ürünlerin kaliteli ve ucuz olmasına önem verdiğini belirtmiştir. Ö3 katılımcısı alışverişte ürünlerin ücretine özellik bakımından aynı ve benzer ürünlerde ise daha ucuz olanı tercih ettiğini belirtmiştir. Ö4 katılımcısı ise bireysel alışverişlerde pek bulunmadığını dile getirmiştir. Katılımcıların ortak kodları "kaliteli ve ucuz" şeklinde olmuştur.

Ö1: "Fiyat performansına dikkat ederim. Bu ürüne vereceğim para acaba değer mi, pişman olur muyum gibisinden düşünüp buna göre ayarlarım"

Ö2: "Olabildiğince kaliteli ve ucuz olması"

Ö3: "Parasına bakarım. İki ürün özellikleri aynıysa ucuz olanı alırım herkes gibi"

Ö4: "Bireysel alışveriş yapmıyorum"

Dokuzuncu Alt Probleme Yönelik Bulgular

"Katılımcılar matematik dersi ile finansal okuryazarlık arasında bir ilişki olduğunu düşünüyorlar mı?" sorusundan elde edilen kodlar Tablo 9'da verilmiş, kodların hangi katılımcıdan elde edildiği belirtilmiştir.

Tablo 9. Katılımcıların Matematik Dersi Ve Finansal Okuryazarlık Arasındaki İlişki İle İlgili Kodları

Kodlar	Katılımcılar			
	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4
Evet	X		X	
İkisi de matematiğe dayalı	X			
Para zaten matematik demek		X		
Finansal okuryazarlık nedir bilmiyorum				X
Yorum yapmayacağım				X
Karı			X	

Katılımcıların matematik dersi ve finansal okuryazarlık arasındaki ilişki ile ilgili kodları içeren Tablo 9'da katılımcılardan Ö1 matematik ve finansal okuryazarlığın ilişkili olduğunu ve ikisinin de matematiğe dayalı olduğunu dile getirmiştir. Ö2 paranın zaten matematik olduğunu ve aklına direk matematiğin geldiğini belirtmiştir. Ö3 iki kavramın ilişkili olduğunu ve kar/zarar gibi ortak durumlardan bahsetmiştir. Ö4 katılımcısı ise

finansal okuryazarlıkla ilgili pek bilgisi olmadığını ve yorum yapmayacağını dile getirmiştir. Katılımcıların ortak kodları "evet" şeklinde belirtilmiştir.

Ö1: "Evet. Çünkü ikisi de matematiğe dayalı. (Sanırım)"

Ö2: "Para zaten başlı başına matematik demek. Direkt aklıma matematik geliyor."

Ö3: "Aslında finansal okuryazarlık hakkındaki tahminlerime dayanarak evet vardır. Bir insan dolar aldığı zaman bir para düşünce dolardan parasını çekip o para birimine yatırır bunu tekrarlar sadece dolardan kazanacağı karı belki 2 belki 3 katına çıkarabilir bu da matematikle ilgilidir."

Ö4: "Finansal okuryazarlık nedir bilmiyorum bu yüzden bir yorum yapmayacağım"

TARTIŞMA VE SONUÇ

Katılımcıların matematik dersi ile ilgili kodlarına bakıldığında "hayatımızın bir parçası", "bilim" şeklinde olduğu görülmektedir. Bu durum katılımcıların matematiği hayatın içinde yer alan bir bilim olarak gördükleri şeklinde değerlendirilebilir. Katılımcıların matematik dersinde en çok dikkatini çeken konular ile ilgili kodlarına bakıldığında "her konu ayrı", "zevkli" şeklinde görülmektedir. Bu durum katılımcıların matematikte her konunun dikkatlerini çeken zevkli konular olarak gördükleri şeklinde değerlendirilebilir. Özturan, Sağırlı, Baş, Çakmak Gürel ve Okur (2016) ile Yenilmez ve Uysal (2007), matematik için zor, anlaşılması kolay olmayan, günlük yaşamla ilişkili, mantıklı düşünmeyi sağlayan ve dünyayı anlamaya yarayan gibi ifadeler kullanmışlardır. Bu durum araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Katılımcıların matematik dersi ile günlük yaşam arasında ilişki kurma durumlarıyla ilgili kodlarına bakıldığında "hayatımızın her alanında", "para" şeklinde olduğu görülmektedir. Bu durum katılımcıların matematik dersini günlük hayatta para da dâhil olmak üzere her alanla ilişkilendirdiği şeklinde değerlendirilebilir. Erturan (2017), bireylerin basit matematiksel işlemlerden kurtularak daha geniş bir matematik görüşünün sahip olmalarının bireylere verilen matematik eğitiminin günlük hayata uygunluğu ile doğrudan ilişkili olduğunu belirtmiştir. Bayazıt (2013) de katılımcılarının ilköğretim 7. ve 8. sınıf öğrencileri olduğu araştırmasında öğrencilerin matematik ve günlük yaşam ilişkilendirme durumlarının çok zayıf olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Katılımcıların matematik dersinde öğrendiklerini günlük yaşamda kullanma durumlarıyla ilgili kodlarına bakıldığında "hayatımın her alanında" şeklinde olduğu görülmektedir. Bu durum katılımcıların matematik dersinde öğrendiklerini günlük hayatın her alanında kullandığı şeklinde değerlendirilebilir. Yücel, Karadağ ve Turan (2013)' a göre bireylerin matematiği hayatlarına bütünleştirmeleri matematiği sevme ve müfredatla ilişkilendirme durumlarına göre değişiklik göstermektedir.

Katılımcıların finansal okuryazarlık kavramıyla ilgili bilgileriyle ilgili kodlarına bakıldığında "duymadım" şeklinde olduğu görülmektedir. Çinko vd. (2017) de üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini inceledikleri araştırmada, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Finansal okuryazarlık kavramının katılımcılar için ne anlam ifade ettiğiyle ilgili kodlarına bakıldığında "para" şeklinde olduğu görülmektedir. Bu durum finansal okuryazarlık kavramının katılımcılara çoğunlukla parayı ifade ettiği şeklinde değerlendirilebilir. Benzer bir sonuçla Tüfekçi ve Dilek (2022), öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olmasının temel nedeninin bilgi eksikliğinden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Demirkol ve Erduru (2017) yaptıkları çalışmada bireylerin finansal okuryazarlık kavramları üzerinde yeterliliklerinin arttırılması gerektiğini vurgulamıştır.

Katılımcıların haftalık ya da aylık harcamalarını nasıl planladığı ile ilgili kodlarına bakıldığında "ihtiyacım olan kadar" şeklinde olduğu görülmektedir. Bu durum katılımcıların harcamalarını ihtiyacı olan kadar harcayarak planladığı şeklinde değerlendirilerek aile yapısı ile ilişkilendirilebilir. Temizel ve Bayram (2011)'a göre de finansal okuryazarlık ile aile yapısı arasından doğrudan bir ilişki vardır.

Katılımcıların bireysel alışverişlerinde finansal açıdan ürünlerin hangi özelliklerine dikkat ettiği ile ilgili kodlarına bakıldığında "kaliteli ve ucuz" şeklinde olduğu görülmektedir. Bu durum katılımcıların bireysel alışverişlerinde ürünlerin hem finansal açıdan ucuz hem de kaliteli olmasına dikkat ettiği şeklinde değerlendirilebilir. Bu durum da ailelerin ekonomik durumlarıyla ilişkilendirilebilir. Ekonomik durum bireylerin paraya olan yakınlıkları ile ilişkilidir. Yılmaz ve Erişen (2018), ailelerin ekonomik durumlarıyla bireylerin finansal okuryazarlıkları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Ahmetoğulları ve Parmaksız (2017), bireylerin harcamaları ve finansal okuryazarlıkları arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirtmiştir.

ÖNERİLER

Bireylerin tasarrufları artırma, yatırım ve borç yönetimi gibi konularda sağlıklı finansal kararlar alabilmeleri için finansal okuryazarlık düzeylerinin geliştirilmesi gerekmektedir (Bayram, 2015) . Bu nedenle bireylerin küçük yaşlardan itibaren finansal okuryazarlığın önemini çok iyi kavramaları ve finans konularında yeterli eğitimleri almaları gerektiği düşünülmektedir. Matematik dersine verilen ilgi, ilgi çeken konular, bu konuların günlük hayatla ilişkisi, harcama planının nasıl yapılacağı ile ilgili temel yeterlilikler, matematik ve finansal okuryazarlık kavramları üzerinde bireylerin yeterli bilgiye sahip olma durumlarıyla doğrudan ilgilidir.

Araştırma sonucunda bu konuda araştırma yapacak olan araştırmacılara, program geliştirme uzmanlarına, öğrencilerinin matematik bilgileri ve finansal okuryazarlığı konusunda farkındalık yaratmak isteyen öğretmenlere aşağıdaki öneriler verilebilir.

Araştırmacılar için; farklı yaşlardaki özel yetenekli öğrenciler olmak üzere az sayıda katılımcı görüşleri bu çalışma kapsamında değerlendirilmiştir. Bu nedenle daha sonra yapılacak çalışmalarda çok sayıda katılımcı ile çalışılarak, katılımcıların demografik özelliklerinin çalışma sonucuna etkisi tespit edilebilir. Bu araştırma durum çalışması

deseninde yürütüldüğü için katılımcıların matematik başarı durumları, finansal okuryazarlık düzeyleri gibi bir takım hususlar değerlendirmeye alınmamıştır. Daha sonra yapılacak araştırmalarda katılımcıların hazır bulunuşluk durumları doğrultusunda tespitler yapılabilir.

Program geliştirme uzmanları için; finansal okuryazarlık becerisi, finansal kararları etkileyebilecek duygusal ve psikolojik faktörleri de yönetebilme becerisi gerektirmektedir (Göçmen, 2020). Özellikle matematik olmak üzere pek çok ders içeriğinde çalışmalar yapılmasının yanı sıra uygulama içeren bağımsız Finansal Okuryazarlık kazanımlarının programa dahil edilmesi sağlanabilir. Mevcut finansal okuryazarlık kazanım içeriklerinin zenginleştirilerek öğretmenleri destekleyici çalışmaların tasarlanması, kılavuz niteliği taşıyan materyallerin hazırlanması önerilebilir.

Öğretmenler için; öğrencilerin matematik dersine olan ilgisini artırmak için okullarda verilen matematik eğitimi daha zevkli ve kolay yöntemler içeren etkinliklerle zenginleştirilebilir. Mevcut matematik dersi kazanımları verilirken finansal okuryazarlık becerileri içeren günlük yaşam problemlerine sıklıkla yer verilebilir. Teorik çalışmaların yanı sıra uygulamalı etkinlerle öğrencilerin finansal okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi sağlanabilir.

KAYNAKÇA

Ahmetoğulları, K., & Parmaksız, H. (2017). Finansal iyilik halinin finansal okuryazarlık ve kredi kartı tutumuyla ilişkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *5*(48), 317-330.

Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi.

Bayazıt, İ. (2013). İlköğretim 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin gerçek-yaşam problemlerini çözerken sergiledikleri yaklaşımlar ve kullandıkları strateji ve modellerin incelenmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, Educational Sciences: Theory & Practice, 13(3), 1903-1927

Bayram, S. S. (2015). *Finansal okuryazarlık ve para yönetimi davranışları: Anadolu Üniversitesi öğrencileri üzerine uygulama* (Doctoral dissertation, Anadolu University (Turkey)).

Çiftçi, N., & Yücel, S. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *İnönü University International Journal of Social Sciences (INIJOSS)*, *7*(1), 143-161.

Çinko, M., Avcı, E., Ergun, S., ve Tekçe, M. (2017). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri: Marmara üniversitesi örneği. *Marmara Business Review, 2(1*), 25-50.

Demirkol, Ö. F., & Erduru, İ. (2017). Üniversite öğrencilerinin finansal Okuryazarlık düzeylerinin tespitine yönelik bir araştırma: Harran üniversitesi örneği. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, *5*(4), 12-26.

Dilek, S., Küçük, O., & Eleren, A. (2016). Kastamonu Üniversitesi Öğrencilerinin Ekonomi Okuryazarlığı. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, *5*(7).

Er, B. & Taylan, A. E. (2017). Lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, *7*(14), 297-317.

Erturan, D. (2007). *7. sınıf öğrencilerinin sınıf içindeki matematik başarıları ile günlük hayatta matematiği fark edebilmeleri arasındaki ilişki* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Göçmen, C. (2020) , Türkiye'de Finansal Okuryazarlık Araştırmaları, Gazi Kitapevi, 297-315

Güvenç, H. (2017). Öğretim programlarımızda finansal okuryazarlık. *ElementaryEducation Online*, *16* (3).

Köroğlu, H. (2021). *Ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Master's thesis, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Mercan, N., Oyur, E, Altınay, A., ve Aksanyar, Y.,(2012), "Ekonomi Okur Yazarlığına Yönelik Ampirik Bir Araştırma", *Ekonomi Bilimleri Dergisi, S:*4, C:2, ss.109-118

OECD. K. (2018). *OECD science, technology and innovation Outlook 2018*. Paris: OECD Publishing Organisation de coopération et de développement économiques. (2016). *Financial education in Europe: Trendsandrecent developments*. OECD Publishing

Özturan Sağırlı, M.,Baş, F., Çakmak Gürel, Z., & Okur, M. (2016). Gerçek yaşam içerikli öğretim uygulamalarının ilköğretim matematik öğretmen adaylarının matematiği günlük yaşamla ilişkilendirebilme düzeylerine etkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *13*(1), 164-193.

Sarıgül, H. (2020). Türkiye de Finansal Okuryazarlık Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Analizi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (1), 153-165.

Subaşı, M., & Okumuş, K. (2017). Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *21*(2), 419-426.

Temizel, H. (2010). Kamu Yönetimi Reformları Ve Reformların Temel Özellikleri. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *10*(20), 115-144.

Temizel, F., & Bayram, F. (2011). Finansal okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (İBBF) öğrencilerine yönelik bir araştırma.

Tüfekçi, M. T., & Dilek, Ö. (2022)Finansal Okuryazarlık Düzeyi Üzerine Bir Araştırma: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Örneği. *The Journal of International Scientific Researches*, *7*(1), 99-113.

Yağar, F., & Dökme, S. (2018). Niteliksel Araştırmaların Planlanması: Araştırma Soruları, Örneklem Seçimi, Geçerlik Ve Güvenirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *3*(3), 1-9.

Yenilmez, K., & Uysal, E. (2007). İlköğretim öğrencilerinin matematiksel kavram ve sembolleri günlük hayatla ilişkilendirme düzeyi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (24), 89-98.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara:SeçkinYayıncılık

Yılmaz, F. Ö., & Erişen, M. A. (2018). Sağlık Yönetimi Öğrencilerinin Finansal İyilik Halleri İle Finansal Okuryazarlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Human Society and Education in the Changing World*, 259.

Yücel, C., Karadağ, E. ve Turan, S. (2013, Şubat). TIMSS 2011 ulusal ön değerlendirme raporu. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitimde Politika Analizi Raporlar Serisi I, Eskişehir

MATEMATİK SINAVLARINDAN ALINAN DÜŞÜK NOTLARIN NEDENLERİ, SONUÇLARI VE ÖĞRENCİLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN ÖĞRENCİ, ÖĞRETMEN VE VELİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Öğrenci, Müzeyyen Melek İPEK
Hadiye Kuradacı Bilim ve Sanat Merkezi, Mersin, Türkiye, ipekmelekk6@gmail.com

Öğretmen, Halil Dündar CANGÜVEN
Hadiye Kuradacı BİLSEM, Mersin, Türkiye, h.d.canguven@gmail.com

Öğretmen, Salih İPEK
Bolatlı İlk Ortaokulu, *Mersin, Türkiye,* salihipek0555@gmail.com

ÖZET

Matematik derslerinde alınan sınav notları bilgi sahibi olma, çalışma, stres, kaygı oranına göre değişim gösterebilmektedir. Matematik dersinin sınav notlarında ders konusu hakkında bilgi sahibi olmak büyük bir önem taşır. Bu çalışmanın amacı ortaokul öğrencilerinin, matematik sınavlarından alınan düşük notların nedenlerinin, sonuçlarının ve öğrenciler üzerindeki etkilerinin öğrenci, öğretmen ve veli görüşlerine göre değerlendirilmesidir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması yöntemiyle yazılmıştır. Araştırmanın evrenini proje kapsamındaki BİLSEM ve ortaokula devam eden öğrenciler, matematik öğretmenleri ve velileri oluşturmaktadır. Çalışmaya çeşitli yaş aralıklarında olan 2 öğrenci,1 matematik öğretmeni ve 2 veli, toplam 5 gönüllü katılım göstermiştir. Katılımcıların matematik dersi ile ilgili oluşturduğu ortak kodlar "hayatın her alanında", "zevk almak"; matematik dersini etkilediğini düşündüğü şeyler ile ilgili oluşturduğu ortak kodlar "aile desteği", "aile baskısı" olduğu; matematik sınavında alınan düşük notların nedenleri ile ilgili oluşturduğu ortak kodlar "anlamamak" , "sevmemek", "çalışmamak", "çalışmak", "test çözmek" olduğu; matematik sınavında alınan düşük notların öğrencileri nasıl etkilediği ile ilgili oluşturduğu ortak kodlar, "aile ilişkisine olumsuz etki", "özgüvenin azalması" olduğu; öğrencilerin matematik sınavlarında aldıkları düşük notların aileleriyle ilişkisini nasıl etkilediği ile ilgili oluşturduğu ortak kodlar, "olumsuz etki", "diğer şeyleri başaramama" olduğu; matematik dersi başarısını arttırmak için neler yapabileceğinin ortak kodlarına bakıldığında, "tekrar yapmalı" olduğu şeklinde belirlenmiştir. Öğrencilerin matematik dersi başarılarının artmasının aile ve okul desteğine bağlı oldu, verilen motivasyonların olumlu etkilerinin olacağı düşünülmektedir. Her öğrencinin bir birey olarak değerlendirilmeli ve matematik dersine olan ilgi ve dikkat eksikliğinin sebepleri ve olası sonuçları dikkatlice irdelenmelidir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda yine kişiye özel çözüm yolları geliştirilmelidir. Bu şekilde olumsuzluk yaşanan ders başarılarına karşı önemli adımların atılacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Matematik, düşük not, öğrenci, kaygı

COMPARISON OF THE REASONS AND RESULTS OF LOW GRADES IN MATHEMATICS TESTS AND THEIR EFFECTS ON STUDENTS ACCORDING TO STUDENT, TEACHER AND PARENT OPINIONS

ABSTRACT

Test grades in mathematics courses may vary according to the rate of having knowledge, working, stress and anxiety. It is of great importance to have knowledge about the subject of the course in the exam grades of the mathematics course. The aim of this study is to evaluate the reasons, results and effects of low grades in secondary school students in mathematics exams according to the opinions of students, teachers and parents. This study was written with the case study method, which is one of the qualitative research methods. The universe of the research consists of BİLSEM and secondary school students, mathematics teachers and parents within the scope of the project. A total of 5 volunteers participated in the study, including 2 students, 1 math teacher and 2 parents from various age ranges. The common codes created by the participants about the mathematics lesson are “in all areas of life”, “enjoyment”; The common codes he formed about the things he thought affected the mathematics lesson were "family support" and "family pressure"; The common codes he created regarding the reasons for low grades in the mathematics exam were "not understanding", "disliking", "not studying", "studying", "taking a test"; The common codes he created about how low grades in the mathematics exam affect students are "negative effects on family relations" and "decreased self-confidence"; The common codes that students formed about how their low grades in mathematics exams affect their relationship with their families are "negative impact", "failure to achieve other things"; When the common codes of what can be done to increase the success of the mathematics course are examined, it is determined that this is "to do it again". It is thought that the increase in students' mathematics course success depends on family and school support, and the motivations given will have positive effects. Each student should be evaluated as an individual and the reasons and possible consequences of the lack of interest and attention in the mathematics lesson should be carefully examined. In line with the results obtained, individual solutions should be developed. It is thought that important steps will be taken against course failures in this way.

Keywords: Mathematics, low grade, student, anxiety

GİRİŞ

Toplum, genel olarak iki farklı sınav türünü bilir. İlki öğrenilen, öğrenilmeyen bilgileri değerlendirmek amacıyla öğretmenlerin geliştirip uyguladığı testler ve bu testlerin öğrencilere uygulanmasıyla oluşturulan sınavlardır. Diğeri ise merkezî olarak hazırlanıp uygulanan büyük çaplı ve çok katılımcılı sınavlardır (Büyüköztürk,2016). Bu sınavlara LGS örnek verilebilir. Merkezi olarak geliştirilip uygulanan sınavlar ağırlıklı olmak üzere sınavlar bireyin akademik hayatında ve meslek seçiminde önemli bir rol oynar.

Derslerdeki düşük sınav notları öğrencinin sınavlara bakışını etkiler. Herhangi bir ders için alınan düşük sınav notu öğrencinin gelecek sınavlara karşı olan kaygısını arttırır. Sınav kaygısı, kişinin sınavdan önce öğrendiği bilgilerin sınav sırasında hatırlanmasının önüne geçen ve kişiyi sınav anında veya sınav öncesinde endişe, stres, korku ve gerginlik hisleri veren bir durumdur (Tabur, 2019). Matematik derslerinde alınan sınav notları bilgi sahibi olma, çalışma, stres, kaygı oranına göre değişim gösterebilmektedir. Matematik konuları hakkında bilgi sahibi olmak matematik sınav notlarını etkileyen en önemli unsurlardan biridir. Konuyu kavrayamadan konu hakkında çalışmanın bir anlamı olmayacaktır. Bu nedenle matematik dersi sınav notlarında ders konusu hakkında bilgi sahibi olmak büyük bir önem taşır.

Matematik kaygısı, kişinin matematik ile uğraşırken gerginlik, stres ve sinir gibi duygular yaşamasıdır (Fennema ve Sherman, 1976). Matematik kaygısı bireyin öğrenciliğinde ve sonrasında matematikten kaçınmasına, usanmasına ve uzaklaşmasına sebep olan bir histir, Yapılan araştırmalarda öğrencilerin diğer dersler için matematik dersinde hissedilen gibi bir kaygı yaşamadıkları sonucuna varılmıştır (Richardson ve Suinn, 1972). Matematik kaygısı kişinin akademik başarısını olumsuz yönde etkileyen bir etkendir. Toplumun ve öğrencinin matematik dersine karşı bakış açıları nedeniyle öğrenciler matematik dersinde diğer derslere karşı duyulmayan bir kaygı hissetmektedirler (Tabur, 2019.) Özellikle akademik hayata etkisi olan sınavlardaki matematik netleri bireyin hedeflediği mesleğe sahip olmasını etkileyen en önemli unsurlardan biri olduğu için matematik kaygısı bu sınavlarda daha fazla olur.

Erktin, Dönmez ve Özel (2006), öğrencilerin matematik kaygı düzeylerini belirlemek adına yaptıkları çalışmada, matematik kaygısının "sınav ve değerlendirilme korkusu", "matematik dersinden çekinme", "matematiğin günlük hayatta kullanımı" ve "kendini matematik konusunda yeterli bulma" olarak dört farklı şekilde olabileceğini belirtmişlerdir.

Çakır ve Avcı (2020) lise öğrencilerinin motivasyonuna etki eden ebeveynlerin duygusal desteği, bireysel iyilik, ustalık hedefi tercihi ve okula ait olma hissi değişkenlerinin onların akademik mevki, dayanıklılık ve başarılarına ne kadar ve nasıl etkilediğini araştırmak amacıyla yaptıkları çalışmada ebeveynlerin öğrencileri duygusal açıdan desteklemesi, bireysel iyi oluş, hedef tercihi ve okula ait olma hissi değişkenlerinin lise öğrencilerinin akademik mevki, dayanıklılık ve akademik başarı seviyelerini varsaymaktaki etkililiği incelemiştir. Aile desteğinin, okula aitlik, bireysel iyilik ve hedef tercihi değişkenlerinin akademik dayanaklılığın anlamlı ölçüde etkili olduklarını bulmuşlardır.

Yıldız, ve Ezentaş, (2019), öğrencilerin matematik okuryazarlığı sorularının çözümünü bulma sürecinde yaşadıkları güçlükler ve öğrencilerin bu zorluklarla başa çıkabilmek için nasıl ipuçlarına ihtiyaçları olduğunu belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada, düşük seviyedeki öğrenciler matematik okuryazarlığı sorularını anlamakta zorluk yaşadıklarını, orta düzeydeki öğrencilerin sorunun genelini anladıkları ama işlemler ile ifade edemediklerini, yüksek düzey öğrencilerin ise soruyu anlamada ve matematiksel olarak ifade etmekte zorlanmadıkları düşük ve orta düzey öğrencilerle kıyaslandığında, daha iyi anladıkları belirtmişlerdir.

Demir ve Durmaz (2018), ilköğretim matematik öğretmenlerinin matematik kaygısı hakkındaki bilgilerini belirleme ve matematik kaygısına etki etme becerilerini denetleme amacıyla analiz sonuçlarından yola çıkılarak katılımcı grubundaki öğretmenlerin matematik kaygısını tanımını tam yapamadıkları ve korku duygusu yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır. Katılımcıların matematik kaygısının nedenleri ve etkileri hakkında az miktarda da olsa bir bilgiye sahip oldukları ama matematik kaygısına karşı etili olabilmek için yeterli bilgi ve becerilerinin olmadıkları sonucuna ulaşılmışlardır.

Taşdemir (2015), yaptıkları çalışmada ortaokullarda eğitim verilen öğrencilerinin matematik kaygılarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve matematik dersini sevip sevmeme gibi değişkenlere göre değişip değişmediğini incelemek amacına uygun olarak 8. sınıf öğrencilerinin matematik kaygı düzeylerinin 5. sınıf öğrencilerine kıyasla yüksek olduğu, matematiği sevmediğini, sıkıcı bulduğunu söyleyen öğrencilerin ise matematiği sevdiğini ve eğlenceli bulduğunu söyleyen öğrencilere göre kaygı düzeylerinin yüksek olduğu belirtmiştir.

Alanyazın taraması yapıldığında, matematik dersinde alınan düşük notların öğrenciler üzerindeki etkilerinin öğrenci, öğretmen ve veli görüşlerine göre değerlendirilmesine yönelik her hangi bir görüşme çalışmasına rastlanılmamıştır. Çalışmanın bu yönüyle alan yazına önemli natılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı ortaokul öğrencilerinin, matematik sınavlarından alınan düşük notların nedenlerinin, sonuçlarının ve öğrenciler üzerindeki etkilerinin öğrenci, öğretmen ve veli görüşlerine göre değerlendirilmesidir. Amaca uygun olarak çalışmanın problemleri şu şekilde belirlenmiştir.

1. Katılımcıların matematik dersi ile ilgili düşünceleri nelerdir?
2. Katılımcılar matematik dersi başarısını nelerin etkilediğini düşünmektedir?
3. Katılımcılara göre matematik sınavlarında alınan düşük notların nedenleri nelerdir?
4. Katılımcılara göre matematik sınavında alınan düşük notlar öğrencileri nasıl etkilemektedir?
5. Katılımcılara göre matematik sınavında alınan düşük notlar öğrenci ve aileleri arasındaki ilişkiyi nasıl etkilemektedir?
6. Katılımcılara göre matematik sınavında alınan düşük notlar öğrenci ve sınıf arkadaşları arasındaki ilişkiyi nasıl etkilemektedir?
7. Katılımcılar matematik dersinin zorluk seviyesi hakkında neler düşünmektedir?
8. Katılımcılar matematik sınavı kaygısı ile ilgili neler düşünmektedir?
9. Katılımcılara göre matematik dersi başarısını arttırmak için neler yapılabilir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması yöntemiyle yazılmıştır. Durum çalışması, sınırlı sistemlerde, sistemin işleyişi, çalışma mantığı ve çalışma yöntemi ile ilgili bilgileri toplamak ve bu verileri kullanılarak o sistemin derinlemesine ve detaylıca incelenmesini amaçlayan bir yaklaşımdır (Subaşı ve Okumuş, 2017).

Araştırmanın Örneklemi

Bu araştırmanın örneklemi seçilirken kolay ulaşılabilir örnekleme türünden faydalanılmıştır. Baltacı (2018)' nın söylediği üzere; kolay ulaşılabilir örneklem, zor olmayanı seçmek ve zamanı doğru ve tasarruflu kullanmak için tercih edilen bir araştırma yöntemidir. Araştırmanın evrenini proje kapsamındaki BİLSEM, ortaokul öğrencileri,

matematik öğretmenleri ve velileri oluşturmaktadır. Çalışmaya toplamda 2 öğrenci,1 öğretmen ve 2 veli katılım göstermiştir.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan görüşme yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın veri toplama aracı olarak bağımsız alan uzmanlarının görüşleriyle şekillenen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları, katılımcılardan özel verilerin toplanmasına imkân sunmakta, katılımcıların dediklerine göre ek sorular sorabilme fırsatı vermekte ve soruları esnek ve uyarlanabilir olabilmektedir (Merriam, 2013). Görüşme formunda demografik özelliklerin yanında amaca hizmet eden 9 açık uçlu soru sorulmuştur. Sorular alan yazın taramasıyla elde edilmiş ve alan uzmanlarından görüşler alınarak görüşme formuna yerleştirilmiştir.

Çalışmanın veri analizi, geçerlilik ve güvenilirliği için görüşme kayıtlarında araştırmacılar tarafından yazıya aktarılmış ve bağımsız olarak kodlanmıştır. Daha sonra ortak kodlar belirlenerek tablolar halinde verilmiştir. Tabloların altlarına diğer araştırmacılarında faydalanabilmesi için görüşmecilerin kayıtlarından önemli kısımlara yer verilmiş, bu kısımlar tırnaklı ve italik olarak belirtilmiştir.

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümde elde edilen bulgular tablolar halinde verilmiştir.

Tablo.1. Katılımcıların Matematik Dersi İle İlgili Oluşturduğu Kodlar

		Ö1	Ö2	V1	V2	E1
Kodlar	Gerekli				X	
	Sevilmesi gereken				X	
	Hayatın her alanında			X	X	X
	Sıkıcı		X			
	Korkulu rüya					X
	Zevk almak		X			X
	Zor		X			
	Kolay		X			
	Derse ilgi					X
	Eğlenceli					X
	Dersten geri kalmak					X
	Düşük not					X
	En önemli			X		
	Sistem			X		
	Gerekli			X		

Tablo 1'de katılımcıların matematik dersi ile ilgili oluşturduğu kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodlarına bakıldığında, V1,V2 ve E1 "Hayatın her alanında", Ö1,Ö2 ve E1 "Zevk almak" olduğu belirlenmiştir.

"Ö1:*Cevap vermek istemedi."*

"Ö2*:Matematik dersi benim için sıkıcı ve zor bir ders. Ama bazen kolay konularda zevkli olabiliyor."*

"V1:*Bence matematik dersi en önemli derslerin başında gelmektedir.Çünkü matematik hayatımızın her döneminde her alanında günlük yaşantımızda hayatımızı kolaylaştıran çok işimize yarayan bir sistemin adıdır.Matematiği bir ders olarak değil bir sistem olarak gördüğümüzde bence matematiği daha çok seveceğiz"*

"V2:*Matematik dersinin gerekli olduğuna inanıyorum. En küçük yaşlardan en büyük yaşlara kadar herkesin kesinlikle sevmesi gerektiğine inanıyorum. Çünkü matematik hayatımızın her alanında gerekli"*

"E1:*Matematik dersi bazı öğrencilerin korkulu rüyası bazen de çok zevk alınan bir ders. Çocukların ilgileriyle de ilgili olduğunu düşünüyorum. Altyapılarının tam olmasıyla da ilgili ilkokuldan hazır geliyorsa ortaokula matematik onlar için çok eğlenceli bir ders oluyor. Ama temeli iyi olmazsa çocuk geri kalabiliyor. Matematikten korkuyor ürküyor. Notları da düşük oluyor haliyle"*

Tablo.2. Katılımcıların Matematik Dersini Etkileyen Şeyler İle İlgili Oluşturdukları Kodlar

		Ö1	Ö2	V1	V2	E1
Kodlar	Aile desteği	X	X			X
	Ders başarısı	X				
	Aile baskısı	X	X			
	Başarısızlık	X				
	Ders çalışmak		X			
	Yetersizlik		X			
	Stres		X			
	Düşük not		X			
	İlgi alanı					X
	Dersi sevmemek				X	
	Öğretmen sevmemek				X	
	Dersi sevmek			X		X
	Aile ilgisi					X

Tablo 2' de katılımcıların matematik dersini etkilediğini düşündüğü şeyler ile ilgili oluşturduğu kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodlarına bakıldığında;Ö1,Ö2 ve E1 "Aile desteği",Ö1 ve Ö2 "Aile baskısı" olduğu belirlenmiştir.

"Ö1: *Ailenin de büyük bir etkisi var matematik dersi başarısı üzerinde. Aile öğrencilere çok fazla baskı uyguluyor ve bu durum yüzünden öğrenciler matematik derslerinde başarısız olabiliyorlar."*

"Ö2:*Elimden geldiğince çalışmaya çalışıyorum ama bu çalışma yeterli olmuyor. Ve ailem özellikle matematik dersinde bana çok fazla baskı uyguluyor. Bu baskı beni geriyor stres yapıyorum ve bu da sınavlardan düşük not almama sebep oluyor"*

"V1:*Bence matematik dersi dediğim gibi 1. Sınıftan itibaren çocuklarımıza bir ders olarak algılanmayıp daha hayatımızın içinde bir gerçek olarak kabul edildiğinde ve sevdirildiğinde öğrencilerimiz matematik dersinde çok daha başarılı olabileceklerdir."*

"V2:*Öğrencilerin bu dersi sevmeleriyle ve öğretmeni sevmeleriyle alakalı olduğunu düşünüyorum"*

"E1:*Öğrencinin ilgi alanına girmeli bence. Dersi sevmesi gerekiyor öncelikle. Ailenin de çocuğuna matematik dersiyle ilgili destek olması gerekiyor. Mesela çocuğunun yapamadığı sorularla ilgilenmesi gerekiyor. Çocuklarının takıldığı yerde yardımcı olmaları gerekiyor. Çocuk tek başına yapamayabilir matematik dersini bu gayet normal bir şey. Ailenin bu işte desteklemesi gerekiyor çocuğunu."*

Tablo.3. Katılımcıların Matematik Sınavında Alınan Düşük Notların Nedenleri İle İlgili Oluşturduğu Kodlar

		Ö1	Ö2	V1	V2	E1
Kodlar	Anlamamak	X			X	
	Sevmemek	X			X	
	Usanmak	X				
	Kaygılı olmak		X			
	Çalışmamak	X	X			X
	Çalışmak	X	X			
	Başarılı olmak	X				
	Eğitim seviyesi	X				
	Sınav	X				
	Düşük not		X			
	Hata yapmak		X			
	Konu tekrarı					X
	Dersi anlayamamaları				X	
	Unutmak					X
	Test çözmek	X				X
	Konu tekrarı					X
	Soru çözmek					X
	Korkmak			X		
	Zor algılanış			X		

Tablo 3'te katılımcıların matematik sınavında alınan düşük notların nedenleri ile ilgili oluşturduğu kodlar verilmiştir.

"Ö1:*Ben öğrencilerin matematiği anlamaması, sevmemesi ve usanma sebebiyle çalışmaması diyebilirim. Zaten anlıyor olsa bile çalışmadığı sürece ben o öğrencinin başarılı olacağını düşünmüyorum. Şu anki eğitim seviyemizde yeni nesil sorular var. Yani öğrenci test çözmezse başarılı olabileceğini de düşünmüyorum. Matematik sınavlarındaki düşük notların nedeni de budur bence."*

"Ö2:*Kendimden örnek vereceğim. Kaygı düşük not almamdaki en büyük sebeptir. Sınavdan önce başlayan bu kaygı sınav esnasında dikkat hataları yapmama sebep oluyor. Düzenli çalışmakta önemli tabi ama bu bende etkili olmuyor."*

"V1:*Bence matematiğin temelde küçük sınıflar zor bir ders olarak algılanışı ve çocukların matematik dersinden korkmasından kaynaklıdır."*

"V2:*Öğrencilerin bu dersi sevmemeleri ve anlamamalarından dolayı olduğunu düşünüyorum."*

"E1: *Çocuğun zamanında fazla çalışmaması soru çözmemesi az soru çözerek unutmayı hızlandırıyor. Çok test çözen çabuk unutmaz. Konu tekrarı yaparak düşük not almasını engelleyebiliriz."*

Tablo.4. Katılımcıların Matematik Sınavında Alınan Düşük Notların Öğrencileri Nasıl Etkilediği İle İlgili Oluşturduğu Kodlar

		Ö1	Ö2	V1	V2	E1
Kodlar	Aile ilişkisine olumsuz etki	X	X			
	Öğrenci psikolojisi	X				
	Düşük not	X				
	Hayal gücü	X				
	Düşünmek	X				
	Derse ilgi	X				
	Olumsuz etki			X	X	
	Diğer derslere etki			X		
	Üzgün olmak		X			
	Aile baskısı		X			
	Toplum yargısı					X
	Özgüvenin azalması		X			X
	Matematiğe bakış açısı					X
	Sınav korkusu		X			

	Dersten uzaklaşmak	X

Tablo 4'te katılımcıların matematik sınavında alınan düşük notların öğrencileri nasıl etkilediği ile ilgili oluşturduğu kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodlarına bakıldığında, Ö1 ve Ö2 "Aile ilişkisine olumsuz etki", Ö2 ve E1 "Özgüvenin azalması" olduğu belirlenmiştir.

"Ö1: *Öğrencinin psikolojisine direk bir etkide bulunuyordur. Çünkü matematik sınavlarında alınan düşük notlar aile bağlarının gücünü de düşürüyordur. Bence hayal güçleri ve düşünmeye de etkisi oluyordur. Ama eğer öğrencinin matematikle bir ilgisi, alakası yoksa çok takacağını düşünmüyorum."*

"Ö2:*Beni üzüyor. Ailemle olan ilişkimi kötü etkiliyor ve bu ailemin bana daha fazla baskı uygulamasına yol açıyor. Gelecek sınavlardan korkmaya başlıyorum. Kendime olan güvenimi gitgide kaybediyorum."*

"V1:*Tabiî ki olumsuz etkiler. Hatta matematik dersinde aldığı düşük notlar diğer derslerindeki notlarına bile tesir edebilmektedir*

"V2:*Kötü etkiliyor. Derslerden düşük not alarak dersten uzaklaşmasını ve sevmemelerini sağlıyor. Derse ilgileri azalıyor."*

"E1:*Çocukların kendilerine olan güvenlerini kaybettiklerini düşünüyorum. Çocukların matematiğe karşı bakışları değişiyor. Toplumda şöyle bir yargı var. Matematiği iyiyse tüm dersleri iyidir diye bir yargı. Çocuklar matematiği yapamayınca sanki diğer dersleri de yapamayacaklarmış gibi algılanıyor. Ve kendine olan güvenini kaybediyor haklı olarak."*

Tablo.5. Katılımcıların, Öğrencilerin Matematik Sınavlarında Aldıkları Düşük Notların Aileleriyle İlişkisini Nasıl Etkilediği İle İlgili Oluşturduğu Kodlar

		Ö1	Ö2	V1	V2	E1
Kodlar	Sorgulayıcı aile	X				
	Olumsuz etki	X	X	X	X	X
	Gerginlik				X	
	Sakin yaklaşma	X				
	Diğer şeyleri başaramama			X	X	X
	Umut kalmaması		X			
	Veli kaygısı			X		
	Tebrik etme		X			
	Velinin öğrenciyi üzmesi			X		
	Sorun yaşamama	X				
	Panik yaşama					X

Tablo 5'te katılımcıların, öğrencilerin matematik sınavlarında aldıkları düşük notların aileleriyle ilişkisini nasıl etkilediği ile ilgili oluşturduğu kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodlarına bakıldığında, Ö1,Ö2,V2,E1 "Olumsuz etki",V2 ve E1 "Diğer şeyleri başaramama" olduğu belirlenmiştir.

"Ö1:*Öğrenci eğer yüksek not aldıysa bence aile ve öğrenci arasında herhangi bir sorun yaşanmaz. Öğrenci düşük notlar almaya başlarsa sorgulayıcı bir aile oluşmaya başlar. Bazen bu yüksek seviyelerde olabiliyor. Aile çocuğa daha sakin yaklaşmalı. Burada en büyük etken aile oluyor."*

"Ö2:*Ailemle ilişkimi olumsuz yönde etkiliyor. Bana karşı bir umutları kalmıyor. İyi not alınca tebrik ediyorlar ama uzun sürmüyor."*

"V1:*Ne yazık ki olumsuz etkilemektedir. Matematik dersinden düşük not alması önemli sınavlarda da başarısızlığı getirebileceğinden. Veliler bu kaygıyla öğrencileri zaman zaman üzebilmektedirler."*

"V2: *Kötü etkiliyor. Çünkü aileler matematik dersini önemini bildikleri için çocukları bu dersi başaramadığı için hayatta hiçbir şeyde başarılı olamayacağını düşünüyor."*

"E1:*Veli benim çocuğum neden yapamıyor paniğine kapılıyorlar. Matematik en önemli ders bunu yapamazlarsa diğer dersleri de yapamaz diye düşünüyor. Sınıf arkadaşları da arkadaşına karşı olumsuz bakabilirler."*

Tablo.6. Katılımcıların, Öğrencilerin Matematik Sınavında Aldıkları Düşük Notlar Öğrenci Ve Sınıf Arkadaşları Arasındaki İlişkiyi Nasıl Etkilediği İle İlgili Oluşturduğu Kodlar

		Ö1	Ö2	V1	V2	E1
Kodlar	İyi öğrencilerin arkadaş olmaması	X				X
	"bizde onun gibi oluruz" düşüncesi					X
	İlişkiyi etkilememe		X		X	
	Ciddiye almama				X	
	Anlayış				X	
	Düşünce farkı olmama				X	
	Olumsuz bakış			X		
	Az arkadaş	X				
	Psikolojiye etki			X		
	Şakalaşma		X		X	
	Dalga geçme	X	X		X	
	Anlayışlı karşılama				X	

Tablo 6'da katılımcıların, öğrencilerin matematik sınavında aldıkları düşük notlar öğrenci ve sınıf arkadaşları arasındaki ilişkiyi nasıl etkilediği ile ilgili oluşturduğu kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodlarına

bakıldığında,Ö1 ve E1 “İyi öğrencilerin arkadaş olmaması”,Ö2 ve V2 “İlişkiyi etkilememe”,Ö2 ve V2 “Şakalaşma”, Ö1,Ö2 ve V2 “Dalga geçme” olduğu belirlenmiştir.

“Ö1:*Sınıf arkadaşları da öğrencinin aldığına benzer düşük notlar aldıysa aralarındaki ilişkinin değişeceğini düşünmüyorum. Zaten düşük not alan öğrencilerin arkadaş ortamları da çok geniş olmuyor. Ama arkadaşları öğrenciden yüksek notlar alıyorsa bir dalga geçme olayı oluyor aralarında.”*

“Ö2:*Bu arkadaşlarımla olan ilişkimi etkilemiyor. Benden yüksek not alan bir arkadaşım dalga geçebiliyor ama şakalaşma niyetli bir dalga geçmek.”*

“V1:*Çok düşük olması durumunda diğer öğrencilere ona karşı olumsuz bir bakış açısı kazandırabiliyor. Bu da tabi ki öğrencinin psikolojisine derinden bir etkide bulunuyor.”*

“V2:*Çok bir etkileşim olduğunu düşünmüyorum. Çünkü öğrencilerin bunu ciddiye aldıklarını zannetmiyorum. Belki aralarında bir şaka alay konusu olabilir ama çocukların bu konuda birbirlerine karşı anlayışlı olduklarına inanıyorum. Aralarında düşünce farkının olduğunu sanmıyorum.”*

“E1:*Çalışkan öğrencilere ders notları düşük olan öğrenciyle arkadaşlık yapmak istemiyor. Çocuklar bizde onun gibi oluruz düşüncesiyle arkadaşlıklarını bitiriyorlar.”*

Tablo.7. Katılımcıların Matematik Dersinin Zorluk Seviyesi Hakkına Oluşturduğu Kodlar

		Ö1	Ö2	V1	V2	E1
Kodlar	Sınıf seviyesine göre		X			X
	Kolay	X				X
	Konuya göre		X			
	Zor konular			X		
	Hazır bulunuşluğa göre					X
	Ağır			X		
	Anlaşılabilir	X			X	
	Yeni nesillerde zorluk yaşama	X	X			
	Zor		X	X		
	Dört işlemden ibaret					X
	Günümüzde kolay				X	

Tablo 7’de katılımcıların matematik dersinin zorluk seviyesi hakkına oluşturduğu kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodlarına bakıldığında, Ö2 ve E1 “Sınıf seviyesine göre”,Ö1 ve E1 “Kolay”,Ö1 ve V2 “Anlaşılabilir”, Ö1 ve Ö2 “Yeni nesillerde zorluk yaşama”,Ö2 ve V1 “Zor” olduğu belirlenmiştir.

"Ö1:*Matematik dersi bence zor bir ders değil. Çünkü ben matematik dersini anlayabiliyorum. Ama şöyle bir şey var. LGS' ye yakın olan sınıflar yeni nesil sorularla birden karşılaşınca zorluklar yaşayabiliyorlar."*

"Ö2:*Konuların zorluğuna ve sınıf seviyesine göre zorluk değişiyor. Hangi konu olursa olsun konuyla ilgili yeni nesil sorular beni çok zorluyor."*

"V1:*Bence ülkemizde matematik dersi gereğinden fazla ağır bir müfredat içeriyor.Küçük sınıflardaki çocukların çok zor konularla muhatap olması gerekiyor. "*

"V2:*Bir eğitimci olarak farklı yıllardaki programları bildiğim için şimdiki programın çokta zor olmadığını düşünüyorum. Hatta yeni nesil programın öğrencilerin yaparak yaşayarak görerek yaptıkları bir soru programı olduğu için daha somut olduğunu ve çocukların daha kolay anladığını düşünüyorum."*

"E1:*Matematik dersi zor bir ders değil aslında ama anlatan kişi çocuğun hazır bulunuşluk seviyesi bu zorluğu etkiliyor. Yoksa zor bir ders değil dört işlemden ibaret bir ders"*

Tablo.8. Katılımcıların sınav kaygısı yaşamak, nedenleri ve notlarına etkisi ile ilgili oluşturduğu kodlar

		Ö1	Ö2	V1	V2	E1
Kodlar	Ufak bir kaygı	X				
	Yaşamama	X				
	Anlama	X				
	Kötü his		X			
	Çalışma	X				
	Hatırlamama			X		
	Çok yaşama				X	X
	Notu etkilememe	X		X		
	Korkarak bakma				X	
	Notu etkileme				X	X
	Olumsuz etki		X			X

Tablo 8'de katılımcıların sınav kaygısı yaşamak, nedenleri ve notlarına etkisi ile ilgili oluşturduğu kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodlarına bakıldığında,V2 ve E1 "Çok yaşama", "Notu etkileme",Ö1 ve V1 "Notu etkilememe",V1 ve E1 "Notu etkileme" olduğu belirlenmiştir.

"Ö1:*Elbette ufak bir kaygı yaşamışımdır ama genel olarak böyle bir kaygı yaşamadım. Neden yaşamadım? Çünkü ben konuları anlayabiliyordum ve düzenli çalışıyordum. Dediğim gibi büyük bir kaygı yaşamadığım için notuma da bir etkisi olmadı****."***

"Ö2:*Gerçekten çok fazla yaşadım. Sınav öncesinde anında ve sonrasında da çok kötü hissettiriyor. Sınav notumu da olumsuz olarak etkiledi."*

"V1:*Bunu çok hatırlamıyorum ben genel olarak matematik dersini seven ve başarılı bir öğrenciydim. Bu yüzden de notuma etki etmedi diye hatırlıyorum."*

"V2:*Evet çok yaşadım. Çünkü dersi hiç anlamıyor ve sevmiyordum. Ve notumu etkiledi. Hala korkarak bakıyorum"*

"E1:*Çok yaşadım. Zamanında çok yaşadım. Bu kaygı sınavdaki notumu etkiliyor. Olumsuz yönde etkiliyor."*

Tablo.9. Katılımcıların matematik dersi başarısını arttırmak için neler yapılabileceği ile ilgili oluşturduğu kodlar

		Ö1	Ö2	V1	V2	E1
Kodlar	Konuyu anlamalı	X				
	Tekrar yapmalı	X				X
	Korkutulmamalı				X	
	Sistem olarak öğretilmeli			X		
	Çalışmalı	X				
	Test çözmeli					X
	Zor olduğu düşünülmemeli			X		
	İnternetten videolar izlemeli	X				
	Gereklilik olduğu hissettirilmeli			X		
	Düzenli çalışmalı	X				
	Öğrencilere sevdirilmeli			X		
	Matematik günlük hayata uyarlanmalı					X
	Ders öğrencilere sevdirilmeli				X	
	Kolaydan zora gitmeli	X				
	Somut anlatılmalı				X	
	Öğrencinin seviyesinde olmalı				X	

Tablo 9'da katılımcıların matematik dersi başarısını arttırmak için neler yapılabileceği ile ilgili kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodlarına bakıldığında,Ö1 ve E1 "Tekrar yapmalı" olduğu belirlenmiştir.

"Ö1:*Matematik başarısı o konuyu anlamakta başlıyor. Eğer öğrenci konuyu anlamamışsa zaten çalışmasının da bir etkisi olmuyor. Tekrar yapmadıkça da konu unutulduğu için internetten konuyla ilgili videolar izlenmeli. Çözdüğü testlerin zorluk seviyesi kolaydan zora doğru olmalı ve düzenli çalışılmalı. Bunlar yapıldığında başarı artacaktır."*

Ö2: *Cevap vermemiştir.*

"V1:*Biraz önceki cevaplarımdan da toparlayacak olursak matematiği bu kadar zor ve öğrenilmesi imkânsız bir ders olmaktan çıkarıp hayatın her alanında kullanabileceğimiz aslında bir yaşam sistemi, bir gereklilik olduğunu öğrencilerimize hissettirebilir ve sevdirebilirsek matematik derslerindeki başarının artacağını düşünüyorum."*

"V2:*İlkokuldan itibaren bu dersin çocuklara korkutmadan başarabileceklerine inanarak anlayabilirler. Çocukların seviyesine indirilerek, soyuttan ziyade somut olarak anlatılmalı."*

"E1:*Bol tekrar ve bol test çözmek Matematik günlük hayata uyarlanıp başarı arttırılabilir."*

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde araştırma sonuçları ile literatür taraması sonu elde edilen veriler karşılaştırma yapılmış ve çeşitli sonuçlar oluşturulmuştur.

Katılımcıların matematik dersi ile ilgili oluşturduğu ortak kodlarına bakıldığında, "Hayatın her alanında", ve "Zevk almak" olduğu belirlenmiştir. Bu durum katılımcıların matematikle ilgili hayatın her alanında yer alan ve zevk veren bir durum olduğu şeklinde değerlendirilebilir. Diğer kodların incelendiğinde çoğunlukla matematik dersi ile ilgili olumlu ifadelerin yer aldığı görülmüştür. Benzer bir sonuçla Erktin, Dönmez ve Özel (2006), öğrencilerin matematikle günlük yaşamı eşleştirdiklerini belirtmiştir.

Katılımcıların matematik dersini etkilediğini düşündüğü şeylerle ilgili ortak kodlarına bakıldığında, “Aile desteği” ve “Aile baskısı” olduğu belirlenmiştir. Bu durum matematik dersini etkileyen unsurların aile desteği ve aile baskısı olduğu olarak değerlendirilebilir. Diğer kodlar incelendiğinde matematik dersini etkileyen şeylerin öznel düşünceler olduğu görülmüştür. Yıldız, ve Ezentaş (2019) ise matematik dersindeki başarıyı öğrencinin seviyesinin belirlediği sonucuna ulaşmışlardır.

Katılımcıların matematik sınavında alınan düşük notların nedenlerinin ortak kodlarına bakıldığında, “Anlamamak” ,“Sevmemek”,“ Çalışmak” ve “Test çözmek” olduğu belirlenmiştir. Bu durum matematik sınavında alınan düşük notların anlamamak, sevmemek, çalışmak ve test çözmekten kaynaklandığı olarak değerlendirilebilir. Diğer kodlar incelendiğinde çoğunlukla matematik sınavında alınan düşük notların nedenlerinin olumsuz ifadeler olduğu görülmüştür. Katılımcıların matematik sınavında alınan düşük notların öğrencileri nasıl etkilediğinin ortak kodlarına bakıldığında, “Aile ilişkisine olumsuz etki”, “Özgüvenin azalması” olduğu belirlenmiştir. Bu durum matematik sınavında alınan düşük notların öğrencilerde özgüveni azalttığı ve aile ilişkisini olumsuz etkilediği olarak değerlendirilebilir. Diğer kodlar incelendiğinde çoğunlukla olumsuz etki yarattığı görülmüştür. Erkin, Dönmez ve Özel (2006), öğrencilerin sınav ve değerlendirilme korkusu yaşadıklarını söylemişlerdir.

Katılımcıların öğrencilerin matematik sınavlarında aldıkları düşük notların aileleriyle ilişkisini nasıl etkilediğinin ortak kodlarına bakıldığında, “Olumsuz etki”, “Diğer şeyleri başaramama” olduğu belirlenmiştir. Bu durum öğrencilerin matematik sınavlarında aldıkları düşük notların aileleriyle ilişkisini olumsuz etkileme ve diğer şeyleri başaramama düşüncesi oluşturduğu olarak değerlendirilebilir. Diğer kodlara bakıldığında çoğunlukla velinin etkilediği ifadeler görülmüştür. Çakır ve Avcı (2020), aile desteğinin bireysel iyi oluşa etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcılar öğrencilerin matematik sınavında aldıkları düşük notların öğrenci ve sınıf arkadaşları arasındaki ilişkiyi nasıl etkilediğinin ortak kodlarına bakıldığında, “İyi öğrencilerin arkadaş olmaması”, “İlişkiyi etkilememe”, “Şakalaşma”, “Dalga geçme” olduğu belirlenmiştir. Bu durum öğrencilerin matematik sınavında düşük not alması öğrenci ve sınıf arkadaşı arasında iyi öğrencilerin arkadaş olmaması, ilişkiyi etkilememesi, şakalaşma ve dalga geçme olaylarının olduğu belirlenmiştir. Diğer kodlara bakıldığında hem olumlu hem de olumsuz ifadeler görülmüştür. Demir ve Durmaz (2018), öğrencilerin kaygısı hakkında bilgi sahibi olduğu ancak bu kaygıya etki edemediklerini belirtmişlerdir. Taşdemir (2015) de matematiği sevmeyen öğrencilerin seven öğrencilere göre daha fazla kaygı yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır.

Katılımcıların matematik dersinin zorluk seviyesi ile ilgili ortak kodlarına bakıldığında, “Sınıf seviyesine göre”, “Kolay”, “Anlaşılabilir”, “Yeni nesillerde zorluk yaşama”, “Zor” olduğu belirlenmiştir. Bu durum matematik dersinin zorluk seviyesinin sınıf seviyesine göre değişebileceği; kolay, anlaşılabilir aynı zamanda zor olduğu ve yeni nesillerde zorluk yaşandığı olarak belirlenmiştir. Diğer kodlara bakıldığında çoğunlukla öznellik içeren ifadeler görülmüştür. Büyüköztürk (2016), küçük çaplı öğretmenlerin hazırladığı ve merkezi olarak uygulanan çok katılımcılı olmak üzere iki farklı sınav türünün olduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların sınav kaygısı yaşamak nedenleri ve notlarına etkisinin ortak kodlarına bakıldığında, "Çok yaşama", "Notu etkileme", "Notu etkilememe", olduğu belirlenmiştir. Bu durum matematik kaygısının çok yaşandığı notu etkilediği gibi etkilemediği olarak belirlenmiştir. Diğer kodlara bakıldığında sınav kaygısı yaşamak, nedenleri ve sonuçlarıyla ilgili çoğunlukla olumsuz yanıtlar görülmüştür. Fennema ve Sherman (1976), matematik kaygısının matematiğe karşı hissedilen gerginlik ve stres olduğunu söylemiştir. Erkin, Dönmez ve Özel (2006), sınav kaygısının öğrencileri etkilediğini belirtmiştir. Ayrıca Tabur (2019), öğrencilerin matematik dersine bazen kaygı ile yaklaştıklarını belirtmiştir.

Katılımcıların matematik dersi başarısını arttırmak için neler yapabileceğinin ortak kodlarına bakıldığında, "Tekrar yapmalı" olduğu belirlenmiştir. Bu durum matematik başarısını arttırmak için tekrar yapılması gerektiği belirlenmiştir. Diğer kodlara bakıldığında öğrencinin bireysel yapabileceği ve başkasının etkisiyle olacak ifadeler görülmüştür. Erkin, Dönmez ve Özel (2006), matematiğin günlük hayatta kullanımının matematik başarısı konusunda etkili olacağını belirtmişlerdir.

ÖNERİLER

Matematik dersinde alınan düşük notlar ve ders başarısı birçok değişkene bağlı olarak bireysel farklılıklar göstermektedir. Bu bağlamda;

Bireylerin matematik derine olan ilgileri dikkate alınarak imkanlar ölçüsünde bireysel farklar göz önünde bulundurulması

Matematik ders başarısını olumsuz etkileyen faktörlerin ölçme ve değerlendirme faaliyetleri sonucunda tespit edilmesi

Matematik dersi dönem ve yıl sonu karşılıklarının paydaşlarla detaylı bir şekilde değerlendirilmesinin yapılması

Matematik dersi başarısı için okul aile birliğine önem verilmesi

Matematik dersinde alınan düşük notların aşılabilecek bir durum olduğunun bireylere açıklanması

Matematik dersinde alınan düşük notların kaygılara sebep vermesinin engellenmesi

Önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Avcı, S. & Çakır, M. (2021). Lise Öğrencilerinde Akademik Dayanıklılık ve Başarının Belirleyicileri Olarak Ebeveynlerin Duygusal Desteği, Öznel İyi Oluş, Ustalık Hedef Yönelimleri ve Okula Aidiyet Duygusu. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 25 (1) , 235–252. Retrieved from https://dergipark. org.tr/en/pub/tsadergisi/issue/61177/698924

Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *7*(1), 231-274.

Büyüköztürk, Ş., (2016) Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi, 6 (2), 345-356

Demir, S., & Durmaz, M. (2018). İlköğretim Matematik Öğretmenlerinin Matematik Kaygısı Hakkındaki Görüşleri Ve Müdahale Yöntemleri. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, *3*(1), 17-27.

Erktin, E., Dönmez, G., & Özel, S. (2006). Matematik kaygısı ölçeği'nin psikometrik özellikleri. *Eğitim ve Bilim*, *31*(140).

Fennema, E. & Sherman, J. A. (1976) "Fennema-Sherman mathematics attitude seales: Instruments designed to measure attitudes tovvard the leaming of mathematics by females and ıııales". JSAS Catalog ofSelected Docıtments in Psychology, Vol. 6, No. 31.

http://kalemacademy.com/Cms_Data/Contents/KalemAcademyDB/Folders/SayiMakaleleri/~contents/MXT2L44R7L8HB5U6/2016-kalemueibd-11-kissayisi-makale-001-11.pdf 18.02.2022 tarihinde erişilmiştir

Merriam, S. B. (2013). Nitel araştırma. Desen ve uygulama için bir rehber. (Çev. Ed. Turan, S.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Richardson, F. C., & Suinn, R. M. (1972). The mathematics anxiety rating scale: psychometric data. *Journal of counseling Psychology*, *19*(6), 551.

Subaşı, M., & Okumuş, K. (2017). Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *21*(2), 419-426.

Tabur, B. (2019). Ortaokul öğrencilerinin matematik sınavı kaygısı ile kesir sayı okuryazarlıklarının incelenmesi (Master's thesis, İnönü Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü).

Taşdemir, C. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Matematik Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi . Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 5 (1) , 1-12. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/buyasambid/issue/29816/320727

Yıldız, H., & Ezentaş, R. (2019). Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Matematik Okuryazarlığı Sorularının Çözümünde Karşılaştıkları Zorlukların İncelenmesi. *Fen Matematik Girişimcilik ve Teknoloji Eğitimi Dergisi*, *3*(2), 98-112.

EĞİTİMDE SU TASARRUFU VE SU OKURYAZARLIĞI GÖRÜŞ BELİRLEME ÇALIŞMASI

Öğrenci, Kayra Süleyman TOSUN
Hadiye Kuradacı Bilim ve Sanat Merkezi, Mersin, Türkiye, kayra.tosun05@gmail.com

Öğretmen, Halil Dündar CANGÜVEN
Hadiye Kuradacı Bilim ve Sanat Merkezi, Mersin, Türkiye, h.d.canguven@gmail.com

Öğretmen, Cemile GÖÇMEN
Hadiye Kuradacı Bilim ve Sanat Merkezi, Mersin, Türkiye, gcmncemile@gmail.com

Özet

Atmosferdeki canlı ve cansız tüm varlıklar için su hayati önem taşımaktadır. Canlı yaşamı için su gereklidir. İnşa ettiğimiz yapılar, yetiştirilen bitkiler, beslenmemiz, barınmamız ve yaşamamız için gerekli olan su vazgeçilmez bir unsurdur. Bu çalışmanın amacı su okuryazarlığı ve su tasarrufu ile ilgili öğretmen ve öğrencilerin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden olan durum çalışması kullanılmıştır. Bu çalışmanın katılımcıları yedi öğrenci ve üç öğretmenden oluşmaktadır. Katılımcılar belirlenirken amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak "görüşme" tekniği kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formunun kullanılması kararlaştırılmıştır. Çalışmanın güvenilirliğini ve geçerliliğini arttırmak için araştırmacıların ortak fikirde oldukları kodlar ve kategoriler çalışmaya aktarılmıştır. Katılımcıların gönüllü olması çalışmanın geçerliliğini arttırırken, katılımcıların ifadelerinin metin içerisinde doğrudan verilmesiyle de güvenilirliğin arttırılmasını sağlamıştır. Katılımcıların en fazla yorum kattığı kod suyun tasarrufu, en az yorum kattığı kodlar ise sırasıyla internet, seminer, doğru kullanma, dergi, gazete, yeni nesillere aktarılması, öğretmek, musluk aç-kapa, hayatın her evresinde, su sıkıntısı, israf, yaşam, var olmak ve yok olmak kodları olmuştur. Katılımcıların su okuryazarlığı ve su tasarrufu konusunda sosyal medya yapılan paylaşımlara dikkat ettikleri, eğitimde su okuryazarlığı ve su tasarrufu konusunda yeterli bilgilerin verilmediğini belirtmişlerdir. Katılımcıların su tasarrufuna dikkat edilmemesi durumunda gelecekte nasıl sonuçlar ortaya çıkacağına ait düşünmelerinden hastalık, tıbbi, kuraklık, su savaşları, su kaynakları kurur ve su kıtlığı, kodları elde edilmiştir. Katılımcıların su tasarrufuna dikkat çekmek için okullarda yapılabilecek çalışmalar için ürettikleri kodlar proje, görsel, ders, film ve afiş, aile eğitimi, uyarı yazıları, oyun, metinler ve slaytlar olmuştur. Bireylerin su okuryazarlığı ve su tasarrufu konusunda duyarlılığını arttıracak çalışmalar konusunda okulların büyük önem taşıdığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Su okuryazarlığı, su tasarrufu, öğrenci, öğretmen, görüş belirleme

WATER SAVİNG İN EDUCATİON AND WATER LİTERACY OPİNİON DETERMİNATİON STUDY

ABSTRACT

Water is vital for all living and non-living beings in the atmosphere. Water is necessary for life. The buildings we build, the plants grown, the water necessary for our nourishment, shelter and life are indispensable elements. The aim of this study is to determine the opinions of teachers and students about water literacy and water conservation. In this study, the case study, which is one of the qualitative research designs, was used. The participants of this study consisted of three students and three teachers. Purposive sampling method was used to determine the participants. The "interview" technique was used as the data collection method in the research. It was decided to use a semi-structured interview form by the researchers. In order to increase the reliability and validity of the study, the codes and categories that the researchers agreed with were transferred to the study. While the volunteering of the participants increased the validity of the study, it also increased the reliability by giving the statements of the participants directly in the text. The codes that the participants add the most comments to are water saving, the codes that add the least comments are the internet, seminar, correct use, magazine, newspaper, transfer to new generations, teaching, turn on and off the tap, at every stage of life, water shortage, waste, life, there is There have been codes of being and disappearing. The participants stated that they pay attention to the social media posts about water literacy and water conservation, and that sufficient information about water literacy and water saving is not given in the training. The codes of disease, medical, drought, water wars, water resources dry up and water scarcity were obtained from the participants' thoughts on what would happen in the future if water conservation is not paid attention to. The codes produced by the participants for the studies that can be done in schools to draw attention to water conservation were projects, visuals, lessons, films and posters, family education, warning texts, games, texts and slides. It is thought that schools are of great importance in studies that will increase the awareness of individuals on water literacy and water conservation.

Keywords: Water literacy, water saving, student, teacher, opinion setting

GİRİŞ

Canlılık milyonlarca yıl önce suda başlamıştır (Campbell NA, Reece JB. , 2008). Tüm canlılar bir şekilde suya bağımlı olmakla birlikte cansız varlıklar ve pek çok kimyasal işleyiş için de su çok önemli bir maddedir. Yaşamsal önemi her geçen gün artan suyun kullanımı, korunması ve gelecek nesillere sürdürülebilir bir biçimde ulaştırılabilmesi için su ile ilgili temel bilgilere ve suya yönelik olumlu tutuma sahip bireylere, tasarruflu su kullanımını yaşam biçimine dönüştürmüş bu bireylerin oluşturduğu toplumlara ihtiyaç vardır (Sözcü ve Türker, 2020). Son yıllarda artan nüfus yoğunluğu, şehirleşme ve iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin artması dünyanın su kaynaklarının hızla azalmasına neden olmaktadır (Karaman, Gökalp, 2010). Temiz suyun korunması ve su kaynaklarının kurumadan gelecek nesillere aktarılması başlıca sorumluluğumuzdur.

Türkeş (2010)'e göre dünya üzerinde toplam suyun yaklaşık %97'sini tuzlu sular oluşturmaktadır. Geriye kalan tatlı suların %68.7'sini buzullar, %30.1'ini yeraltı suları %0.9'unu ise tatlı yüzey suları oluşturmaktadır. Tatlı yüzey sularının %87'sini göl suları, %11'ini bataklıklar, %2'sini akarsular oluşturmaktadır. Verilerden de anlaşılacağı üzere su zengini gibi görünen gezegenimiz, 2100 yılında 11 milyara ulaşması beklenen nüfus da düşünüldüğünde

aslında su kaynakları bakımından yetersizdir. Bu durumun gelecekte daha da büyük sorunlara yol açabileceğini ön görmek zor olmamaktadır.

Suya yönelik yüksek bilgi ve bilince sahip olma, su tasarrufu ve suyun sürdürülebilir kullanımı noktasında öncü olma, suya yönelik olumlu tutum ve davranışa sahip olma gibi başlıkların son yıllarda yapılan birçok çalışmada su okuryazarlığı olarak ifade edildiği görülmektedir. TÜBİTAK (2022) su okuryazarlığını "Bireylerin su, su kaynakları ve suyu kapsayan tüm konular hakkındaki temel bilgiyi, suyun sürdürülebilir bir şekilde kullanımı, yönetimi, hayat için önemi ve gerekliliğini anlama, su ile ilgili bilimsel bilgileri kullanarak karşılaşılan problemlere çözüm üretebilme ve açıklık getirebilme" olarak tanımlamaktadır. Su okuryazarı birey ise "Günlük kullanılan suyun nasıl dağıtıldığı, arıtıldığı, bunun yanı sıra suyun kalitesi ve güvenliğini koruyan, ne kadar su kullanıldığını ve tam olarak ne için kullanıldığını bilen birey" olarak tanımlanmıştır.

Dinç (2018) su okuryazarlığını "kişinin suyun davranışlarını öğrendiği, suyun hangi durumlarda zarar göreceğini ve kirleneceğini öngörme yetisine sahip olmasına imkân tanıyan bir farkındalık ve sorumluluk dersi olarak" tanımlarken; Hui-Shuang (2018) su tasarrufu sağlayan bir toplum inşa edilebilmesi için su okuryazarlığının önemli olduğunu vurgulamıştır.

Su okuryazarlığının geliştirilmesi ve sürdürülebilir bir su kullanımı ve su okuryazarı topluma ulaşılabilmesi için bireylerin küçük yaşlardan itibaren su ile ilgili bilgi sahibi olması sağlanarak, uygun derslerde su kavramına daha fazla yer verilmesi ve bireylerin bunu davranışa dönüştürebilmeleri için uygulamaya dönük eğitim almaları gerekmektedir.

Su ile ilgili çalışmalara literatürde 1960 yılı sonrası çevre eğitimi adı altında başlanmıştır (Ursavaş ve Aytar, 2018). Türkiye'de su okuryazarlığı üzerine birkaç yıldır çalışma yapılmaktadır (Yentür, Sözcü ve Aydınözü, 2022). Bu çalışmalarda çoğunlukla suyun yapısı, su kirliliği ve su döngüsü kavramlarına yer verildiği; farklı eğitim kademelerinde öğrenim gören öğrencilerin su okuryazarlıklarını tespit ederek su okuryazarlıklarını geliştirmeye yönelik önerilerde bulunulduğu görülmektedir. Ursavaş ve Aytar (2018) anaokulunda okuyan 15 öğrenci ile yaptıkları araştırmada, öğrencilerin aldıkları su eğitimleri sonrası suyla ilgili daha fazla bilimsel cevap verdiği ve suyun tasarruflu kullanımı farkındalıklarının arttığı sonucuna ulaşmıştır. Dinç (2018) su okuryazarlığı eğitiminin gerekliliği ve etki gücü üzerine yaptığı çalışmasında öğretmen eğitimlerinin etkili kullanılması durumunda toplum üzerinde büyük bir dönüştürücü güce sahip olacağını belirtmiştir. Alaş ve arkadaşları (2009) öğretmen adaylarının bilinçli su tüketimi davranışlarını incelemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmada ise öğretmen adaylarının su tasarrufuna dikkat etmediği sonucuna varmıştır. Bir TÜBİTAK projesi olarak Ursavaş ve Aytar (2018) tarafından gerçekleştirilen, ortaokul beşinci sınıfı bitiren öğrencilerin su ile ilgili farkındalıklarının geliştirilmesi amaçlanan çalışmada öğrencilerin suyu hayata benzettikleri, her ne kadar suyla ilgili bir ön bilgileri olsa da bu bilgilerinin çalışma sonucunda geliştiği belirlenmiştir.

Yabancı literatürde Middlestadt vd. (2001)'in yaptığı araştırmada öğrencilere verilen su eğitiminin, öğrencilerin su tasarrufu ile ilgili bilgilerini artırdığı ve su tüketimi davranışlarını olumlu yönde değiştirdiği bildirilmiştir. McCarroll ve Hamann (2020) ise birtakım sınıflandırma ve önerilerde bulunarak su okuryazarlığının genel çerçevesini çizmiştir.

Bu çalışmanın amacı su tasarrufu ve su okuryazarlığı ile ilgili öğrenci ve öğretmen görüşlerinin belirlenmesidir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda gelecek çalışmalar için kaynak teşkil etmesi açısından önemlidir.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Katılımcıların su okuryazarlığı hakkındaki görüşleri nelerdir?
2. Katılımcıların su okuryazarlığı konusunda sosyal medya paylaşımları ile ilgili görüşleri nelerdir?
3. Katılımcıların su okuryazarlığı konusunda sosyal medya (TV, radyo, internet, dergi, gazete) yayınları ile ilgili görüşleri nelerdir?
4. Katılımcıların su okuryazarlığı konusunda okullarda verilen eğitimlerle ilgili görüşleri nelerdir?
5. Katılımcıların su tasarrufu konusundaki duyarlılıkları ile ilgili görüşleri nelerdir?
6. Katılımcılar su tasarrufunu nasıl tanımlamaktadır?
7. Katılımcıların su tasarrufu konusunda sosyal medyada (TV, radyo, internet, dergi, gazete) paylaşımlar yapmaları ile ilgili görüşleri nelerdir?
8. Katılımcıların su tasarrufu konusunda sosyal medyada (TV, radyo, internet, dergi, gazete) yapılan yayınlar ile ilgili görüşleri nelerdir?
9. Katılımcıların su tasarrufu ile ilgili okullarda alınan tedbirler ile ilgili görüşleri nelerdir?
10. Katılımcıların su tasarrufu ile ilgili evlerinde aldıkları tedbirler ile ilgili görüşleri nelerdir?
11. Katılımcıların su tasarrufuna dikkat edilmemesi durumunda gelecekte ortaya çıkabilecek sonuçlar ile ilgili görüşleri nelerdir?
12. Katılımcıların su tasarrufuna dikkat çekmek için okullarda ne gibi çalışmalar yapılabileceği ile ilgili görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Nitel bir araştırma olan bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. Gözlem, görüşme, doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinden yararlanılan araştırma yöntemine "nitel araştırma" adı verilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Sınırlı bir sistemin derinlemesine incelenmesi ve betimlenmesi ise "durum çalışması" olarak adlandırılmaktadır (Subaşı ve Okumuş, 2017).

Çalışma Grubu

Bu çalışmada gönüllülük esasına uygun bir şekilde çalışma grubu oluşturulmuştur. Yedi öğrenci ve üç öğretmenden oluşan katılımcılar belirlenirken amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine araştırılmasına "amaçlı örneklem yöntemi" denir (Duran ve Kurt,

2019). Katılımcıların cinsiyet faktörü çalışmanın sınırlılıklarından değildir. Gönüllü katılımcılara öğrenci katılımcılar için Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, öğretmen katılımcılar için E1, E2, E3 şeklinde rumuzlar verilmiştir.

Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak "görüşme" tekniği kullanılmıştır. Bir kısmı online, bir kısmı yüz yüze gerçekleştirilen görüşmelerde araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunun hazırlanmasında araştırmacılar tarafından şu adımlar takip edilmiştir;

1. Literatür taraması yapılarak daha önce görüşme tekniği ile yürütülen çalışmalar incelenmiştir.
2. Elde edilen ön bilgilerden faydalanarak araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formunun ilk taslağı oluşturulmuştur. Formda toplam 14 açık uçlu görüşme sorusu ile demografik özelliklerin bulunduğu sorulara yer verilmiştir.
3. Araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılan görüşme formu, çalışmanın akademik değer kazanması ve hataların en aza indirilmesi amacıyla alan uzmanı olan bağımsız üç akademisyene gönderilmiştir. Uzman görüşlerinden sonra düzenlemeler yapılarak 12 açık uçlu görüşme sorusu ile demografik özelliklerin bulunduğu sorular içeren yarı yapılandırılmış görüşme formu elde edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Gönüllülük esasına dayalı olarak ve öğrencilerin veli izinleri alınarak kısmı online, bir kısmı yüz yüze olacak şekilde görüşme saatleri planlanmıştır. Pandemi nedeniyle online görüşmeler ZOOM/Meetings ve google forms uygulamaları kullanılarak yapılmıştır. Görüşmeler ortalama 30-40 dakika sürmüştür. Katılımcıların izni dahilinde görüşmelerin ses kaydı alınmış ve bu ses kayıtları yazıya dökülmüştür.

Verilerin Analizi

Çalışmadan elde edilen veriler bağımsız iki farklı araştırmacı tarafından içerik analizi ile açıklanmıştır. İçerik analizi, birbirleri ile benzerlik taşıyan tema ve kavramların anlamlı bir şekilde bir araya getirilmesiyle bulguların bir bütün olarak sunulmasını sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Katılımcılardan alınan ses kayıtları araştırmacılar tarafından yazıya dökülmüştür. Elde edilen verilerden araştırmacılar bağımsız olarak kodlar çıkarılmış ve bu kodlar kategori haline dönüştürülmüştür.

Geçerlilik ve Güvenilirlik

Katılımcılardan elde edilen veriler araştırmacılar tarafından bağımsız olarak yazıya aktarılmıştır. Çalışmanın güvenilirliğini ve geçerliliğini arttırmak için araştırmacıların ortak fikirde oldukları kodlar ve kategoriler çalışmaya aktarılmıştır. Katılımcıların gönüllü olması çalışmanın geçerliliğini arttırırken, katılımcıların ifadelerinin metin içerisinde doğrudan verilmesiyle de güvenilirliğin arttırılmasını sağlamıştır. Ayrıca katılımcıların görüşlerini içeren ifadeler metin içerisinde tabloların alt bölümlerinde de italik biçimde paylaşılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde sorulan her bir sorudan elde edilen cevaplardan kodlar çıkarılmış ve bu kodlar tablolar halinde incelenmiştir. Gönüllü katılımcılara rumuzlar; öğrenci katılımcılar için Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7 öğretmen katılımcılar için E1, E2, E3 şeklinde kodlanmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	E1	E2	E3
Cinsiyet	Kadın	Erkek	Kadın	Kadın	Kadın	Erkek	Kadın	Kadın	Kadın	Erkek
Yaş	14	14	12	11	12	13	13	34	43	43
Eğitim Durumu	8	8	6	6	7	7	7	Doktora	Öğretmen	Öğretmen

Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

"Katılımcıların su okuryazarlığı hakkındaki görüşleri nelerdir?" sorusundan elde edilen kodlar Tablo 2'de verilmiş, kodların hangi katılımcıdan elde edildiği belirtilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Su Okuryazarlığı İle İlgili Oluşturduğu Kodlar

Kodlar	Katılımcılar									
	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	E1	E2	E3
Bilinçli su tüketimi				X	X			X	X	
İnternet							X	X		
Seminer								X		
Farkındalık yaratmak									X	X
Suyun tasarrufu	X				X	X			X	X
Doğru kullanma				X	X				X	
Medya				X					X	X
Dergi										X
Gazete										X
Yeni nesillere aktarılması	X									
Öğretmek	X						X			
Musluk aç kapa	X			X						
Su ihtiyacı		X	X	X	X	X				X
Gelecek		X	X							
Önemli bir ihtiyaç		X	X							
Hayatin her evresinde			X							
Su sıkıntısı			X							
İsraf			X							
Yaşam			X			X				
Varolmak			X							
Yok olmak			X							

Tablo 2'de katılımcıların görüşlerine göre en fazla yer alan kod su ihtiyacı, en az yer alan kodlar ise sırasıyla internet, seminer, doğru kullanma, dergi, gazete, yeni nesillere aktarılması, öğretmek, musluk aç-kapa, hayatın her evresinde, su sıkıntısı, israf, yaşam, var olmak ve yok olmak olmuştur.

Ö1: "Suyun tasarruflu kullanımı öğretilmesi ve yeni nesillere aktarılması *diye tanımlarım. Diş fırçalarken musluk aç kapa yapılmalı, sürekli açık bırakılmamalıdır"*

Ö2: "Su ihtiyacı daima var olup gelecekte de aranan önemli bir ihtiyaç olacaktır."

Ö3:"Hayatın her evresinde suya ihtiyaç olup gelecekte susıkıntısı olacağınıdüşünerek ihtiyacımız olan kadar kullanıp israf etmemeliyiz. Su demek yaşam demek su demek var olmak demek eğer su yok ise hayatta son bulmuş demektir. Bir doğalgazımız olmayabilir bir petrolumuz olmayabilir yaşam bir şekilde devam eder ama susuz asla olamaz."

Ö4: "suyu korumayı amaçlar örneğin musluğu akıtmamak"

Ö5: "Su tasarrufu konusunda bilgi sahibi olmak diyebilirim, suyu boşa harcamamak, bir projede sayesinde bilgi sahibi olmuştum."

Ö6: "Su tasarrufu ile alakalı olduğunu düşünüyorum doğayı korumak amaçlı. Su okuryazarlığı ile ilgili bilgim yok açıkçası."
Ö7:"Su ile ilgili çalışma yapan bilim dalı."

E1:"Bilinçli su tüketimi, internet, seminer"

E2: "Bilinçli su kullanımını bilmek, farkındalık yaratmak. Suyun tasarrufu, doğru kullanma. Medya yoluyla bilgi sahibi oldum.

E3:"Suyu tasarruflu kullanma, farkındalık yaratmak. Sosyal medya ve dergi, gazete yoluyla bilgi sahibi oldum"

İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

"Katılımcıların su okuryazarlığı konusunda sosyal medya paylaşımları ile ilgili görüşleri nelerdir?" sorusundan elde edilen kodlar Tablo 3'de verilmiş, kodların hangi katılımcıdan elde edildiği belirtilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Su Okuryazarlığı Konusunda Sosyal Medyada Paylaşımları İle İlgili Oluşturduğu Kodlar

Kodlar	Katılımcılar									
	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	E1	E2	E3
Araştırma sonucunda		X								
Suyun tasarruflu kullanılması	X									
Yazılar	X									
Paylaşımlar yaparım	X		X	X	X					
Sosyal medya			X	X	X					
Suyunönemi			X						X	X

Yapmadım						X	X		X	X
Hayır						X	X	X		
Çalışma ile ilgili	X	X								
Söylemler		X								
Gönderi		X	X							
Kitle				X	X					
Anketler				X						
Video				X						

Tablo 3'de katılımcıların görüşlerine göre en fazla yer alan kod veya kod grupları sırasıyla paylaşımlar yaparım ve yapmadım kodları olmuştur. Katılımcıların görüşlerine göre en az yer alan kod veya kod grupları ise sırasıyla araştırma sonucunda, suyun tasarruflu kullanılması ile ilgili, yazılar, sosyal medya, suyun önemi ve hayır kodları olmuştur.

E1: "Hayır"

E2: "Yapmadım"

E3: "Yapmadım"

Ö1: "Paylaşımlar yaparım, evlerde suyun tasarruflu kullanılması ile ilgili yazılar paylaşırım"

Ö2: "Şu ana kadar yapmadım fakat bu çalışma ile yapılan araştırma sonucunda yapmayı düşünüyorum"

Ö3: "Tabiki de bu konuda sosyal medyada olsun günlük yaşamda olsun paylaşımlar yaparım. Büyükten küçüğe insanlığın her evresine suyun önemini anlatır paylaşımlar söylemler yaparım"

Ö4: "eğer bu konuyla ilgili bir gönderi görürsem tabii ki paylaşırım"

Ö5: "Kendi çapımda bir sosyal medya hesabı açıp paylaşımlar yapmıştım,toplumu bilgilendirmek amacıyla video ve anketler hazırlamıştım."

Ö6: "Eğer katkıda bulunabilecek bir kitlem varsa evet"

Ö7: "Hayır yapmam"

Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

"Katılımcıların su okuryazarlığı konusunda sosyal medya (TV, radyo, internet, dergi, gazete) yayınları ile ilgili görüşleri nelerdir?" sorusundan elde edilen kodlar Tablo 4'de verilmiş, kodların hangi katılımcıdan elde edildiği belirtilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Su Okuryazarlığı Konusunda Sosyal Medya Yayınları İle İlgili Oluşturduğu Kodlar

Kodlar	Katılımcılar									
	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	E1	E2	E3
Seminer								X		
Yayın			X							X
Yeterli değil	X	X	X	X	X	X	X		X	X
Farkındalık yaratmak										
Reklam			X	X					X	
Görsel					X					X
Sosyal medya	X				X					
Bilmiyorum						X				
Katkıda bulunmak						X				
Su okuryazarlığı										
Vurgular			X							
TV			X							
Dergi			X		X					
Yayın organları			X							
Kampanyalar			X							

Tablo 4'te katılımcıların görüşlerine göre en fazla yer alan kod yeterli değil, en az yer alan kod veya kod grupları ise sırasıyla seminer ve görsel olmuştur.

E1: "Evet. Açıklama, Seminer"

E2: "Yeterli değil. Her reklam arasında ya da programların içinde kamu spotu olarak daha çok yer almalı bu farkındalık."

E3: "Yeterli değil. Farkındalık yaratmakiçin daha çok görsel kullanılmalı, daha çok yayın yapılmalı"

Ö1: "Yeterli paylaşım yapılmıyor, halk bilinçlendirilmiyor, yeterli eğitim verilmiyor."

Ö2: "Yeterince yapılmıyor diye düşünüyorum."

Ö3:"Bu konuda yeterli derecede yayınlar yapıldığını düşünmüyorum sadece bazı dergi TV gibi yayın organlarında cok az da olsa vurgular yapılmaktadır ama asla yeterli değildir. Bence kısa flimler kısa reklamlar bilinçli reklam ve kampanyalarla gerekli mesajlar verilebilir."

Ö4: "ben yetersiz buluyorum haber ve benzeri şeylerim yüzde biri su okuryazarlığıyla alakalı"

Ö5: "Bence yapılmıyor sosyal medyada veya dergilerde yeterli derecede yer verildiğini düşünmüyorum"

Ö6: "Yeterince yapılsa bile insanlar katkıda bulunur mu bilmiyorum biraz rahata düşkünler"

Ö7: "Bence yeterli değil. Çünkü herkes tarafından bilinmiyor."

Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

"Katılımcıların su okuryazarlığı konusunda okullarda verilen eğitimlerle ilgili görüşleri nelerdir?" sorusundan elde edilen kodlar Tablo 5'de verilmiş, kodların hangi katılımcıdan elde edildiği belirtilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların Su Okuryazarlığı Konusunda Okullarda Verilen Eğitimlerle İlgili Oluşturduğu Kodlar

	Katılımcılar									
Kodlar	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	E1	E2	E3
Bilinçli su kullanımı	X		X							X
Hayır	X			X	X		X			
Evet								X		
Farkındalık yaratma									X	
Yetersiz	X	X	X	X	X	X	X			X
Gündeme getirme									X	
Zorunlu ders	X									
Çevre bilinci	X		X							
Eğitim yoluyla	X		X							
Kirletiyor				X						
Nadiren					X					
Faaliyetler						X				
Suyu boşa akıtma				X						

Tablo 5'te katılımcıların görüşlerine göre en fazla yer alan kod yetersiz, en az yer alan kod veya kod grupları ise sırasıyla hayır, evet, farkındalık yaratma ve gündeme getirme kodları olmuştur.

E1: "Evet."

E2: "Öğretmen olarak sık sık gündeme getirip çocuklarda farkındalık yaratmaya çalışıyorum."

E3: "Yeterli değil. Belirli gün haftalar kapsamında 1haftalık bilinçlendirme çalışması yapılmalı. Sınıflarda bu konuya daha kapsamlı yer verilmeli."

Ö1: "Hayır, bulmuyorum. Zorunlu ders getirilmeli, çevre bilinci ve su tasarrufu konusunda öğrenciler anaokulundan başlayarak eğitilmeli. Örneğin, çocuk okul tuvaletinin suyunu açık bırakıp gidiyor. Çocuğa eğitim yoluyla bilinç aşılanmalı"

Ö2: "Kesinlikle yetersiz. Bu konunun üzerine şiddetle eğilinmelidir."

Ö3:"İlkögretim çağında bulunan öğrencilere bilinçli su kullanımı konusunda eğitim verilmekte olup çocuklar da bu konuda yeterince çaba sarf etmektedirler."

Ö4: "hayır bulmuyorum çoğunluk insan suyu boşa akıtıyor, kirletiyor"

Ö5: "Hayır yeterli bulmuyorum, verilen eğitimler nadiren karşıma çıkıyor"

Ö6: "Okullarda bu konu üzerinde fazla durulup faaliyetler yapılmıyor açıkçası"

Ö7: "Hayır. Çünkü ben de bir öğrenciyim ve bu konuyla ilgili bilgilere sahip değilim"

Beşinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

"Katılımcıların su tasarrufu konusundaki duyarlılıkları ile ilgili görüşleri nelerdir?" sorusundan elde edilen kodlar Tablo 6'da verilmiş, kodların hangi katılımcıdan elde edildiği belirtilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların Öğrencilerin Su Tasarrufu Konusunda Duyarlılık Sahibi Olması İle İlgili Oluşturduğu Kodlar

	Katılımcılar									
Kodlar	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	E1	E2	E3
Aile									X	
Duyarlı olabilmek					X		X	X	X	
Yetersiz eğitim			X	X		X	X			X
Yeterli eğitim		X	X	X		X	X			
Örnek olma										
Bilinç	X									
Evde			X							
Tasarruf					X					
Önemsememek	X					X	X			
Musluğu kapatmıyor						X				
Duyarlı olmama	X	X				X				
Kendi çapımda					X					

Tablo 6'da katılımcıların görüşlerine göre en fazla yer alan kod veya kod grupları sırasıyla yeterli eğitim ve duyarlı olmama, en az yer alan kod veya kod grupları ise sırasıyla aile/örnek olma ve yetersiz kodları olmuştur.

E1: "Daha duyarlı olabilirler."

E2: "Henüz işin ciddiyetini anlamamışlar gibi. Aile bu konuda örnek olmalı."

E3: "Yeterli değil. Ailede ve okulda daha çok bu konu üstünde daha çok durulmalı. Örnek olunmalı."

Ö1: "Özellikle anaokulu ve ilkokulda duyarlı olmadıklarını çünkü bilmediklerini düşünüyorum. Örneğin anaokulunda tuvalet sifonunu oyuncak gibi kullanan çocuklar var. Bu bilinç küçük yaşta çocuğa verilmeli."
Ö2: "Öğrenciler bu konuya karşın fazla duyarlı değiller, eğitilmeliler."

Ö3: "Okulda bu konuda yeterli eğitim verilse bile asıl eğitimin evde başladığını tekrarlamak isterim. Ebebeynler olarak onlara gerçek bi rörnek olunursa çocuklar zaten üstüne düşeni fazlasını yapar diye duşunuyorum."

Ö4: "yeterli bulmuyorum kendim de bir öğrenci olarak çok az bu konuyla ilgili eğitim verildiğini düşünüyorum"
Ö5: "Kendimce yeterli buluyorum, kendi çapımızdatasarruf yaptığımızı düşünüyorum"

Ö6: "Öğrencilerin büyük çoğunluğu su ile ilgili şeylere önem vermiyor. Su ile işi biten öğrenci buna rağmen musluğu kapatmıyor"

Ö7: "Su tasarrufu konusunda duyarlı olunması gerektiğini düşünüyorum. Yeterli bulmuyorum. Çünkü bunu çocuklar önemsemiyor"

Altıncı Alt Probleme Yönelik Bulgular

"Katılımcılar su tasarrufunu nasıl tanımlamaktadır?" sorusundan elde edilen kodlar Tablo 7'de verilmiş, kodların hangi katılımcıdan elde edildiği belirtilmiştir.

Tablo 7. Katılımcılar Su Tasarrufunu Nasıl Tanımladıkları İle İlgili Oluşturduğu Kodlar

	Katılımcılar									
Kodlar	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	E1	E2	E3
Suyu dikkatli tüketmek	X					X		X		X
İhtiyaçtan fazlasını kullanmamak		X					X		X	
Suyun boşa harcanmaması	X	X		X	X					
Tasarruf	X		X			X	X	X	X	
Suyu bilinçli kullanmak			X			X		X		X
Su kaynaklarını israf etmemek		X		X	X		X		X	X
Gereksiz tüketmemek		X	X	X	X		X			
Tarlalar	X									
Bahçeler	X									
Su kanalları	X									
Tamir										
Gelecekte kullanmak						X				
Yeterince		X			X					

Tablo 7'de katılımcıların görüşlerine göre en fazla yer alan kod tasarruf, en az yer alan kodlar ise ihtiyaçtan fazlasını kullanmamak, suyun boşa harcanmaması ve suyu bilinçli kullanmak olmuştur.

E1: "Gereksiz su tüketmemek, suyu dikkatli tüketmek"

E2: "İhtiyaçtan fazlasını kullanmamak, boşa akan suları kapatmak."

E3: "Suyu bilinçli kullanmak, boşa akan suları kapatmak"

Ö1: "Su tasarrufu, evdeokulda ya da tarımsal alanda suyun dikkatli kullanılması, boşa harcanmaması olarak tanımlarım. Örneğin tarlalarda, bahçelerde su kanalları ıslah edilmeli, tamiri yapılmalı, damlama sistemi gözden geçirilmeli, sulama saatleri buharlaşmanın az olduğu saatlere alınmalı"

Ö2: "Su Tasarrufu, tam anlamıyla suyu ve su kaynaklarınıisraf etmemektir."

Ö3: "Hayatın her evresinde suyla ilgili tasarruf olmalıdır. Mutfakta banyoda lavaboda biz bu konuda örnek olmalıyız rol model olmalıyız."

Ö4: "suyun boşa gitmemesini sağlamak yani suyu kirletmemek ve suyu boş yere kullanmamak"

Ö5: "Suyu gereksiz veya boşa harcamamak diyebilirim"

Ö6: "Suyu korumak gelecekte sorun çekmemek için tasarruf yapmak"

Ö7: "Su tasarrufu suyu yeterinden fazla kullanmamaktır."

Yedinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

"Katılımcıların su tasarrufu konusunda sosyal medyada (TV, radyo, internet, dergi, gazete) paylaşımlar yapmaları ile ilgili görüşleri nelerdir?" sorusundan elde edilen kodlar Tablo 8'de verilmiş, kodların hangi katılımcıdan elde edildiği belirtilmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların Su Tasarrufu Konusunda Sosyal Medyada Paylaşımlar Yapmaları İle İlgili Oluşturduğu Kodlar

	Katılımcılar									
Kodlar	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	E1	E2	E3
Yapmıyorum		X		X		X	X	X	X	X
Yaparım	X				X					
Gerektiği kadar yapılmıyor	X		X							
Suyun önemi	X		X							
Daha çok yapılmalı	X		X							
Gelecek nesiller	X									
Bulaşık makinaları	X									
Uyarmak	X									
Duştan çabuk çıkmak	X									
Gönderi				X	X		X			
Önemi artmak			X							
Bilgilendirme posterleri					X					
Resim						X				

Tablo 8'de katılımcıların görüşlerine göre en fazla yer alan kod yapmıyorum, en az yer alan kod ise yaparım kodu olmuştur.

E1: "Hayır"

E2: "Yapmıyorum"

E3: "Yapmıyorum"Ö1: "Yaparım, daha çok yapılmalı. Gelecek nesilleretemiz su kaynakları aktarılmalı. Örneğin duştan çabuk çıkmak, bulaşıkları makinada yıkamak konusunda uyarmak olabilir."

Ö2: "Şu an yapmıyorum"

Ö3: "Gerektiği kadar yapılmıyor maalesef. İleriki dönemlerde suyun önemi artıkça üstüne düşüleceğini düşünüyorum ve umarım ki geç kalmayız"

Ö4: "eğer bu konuyla ilgili bir gönderi görürsem tabii ki paylaşırım"

Ö5: "Evet yaparım, bilgilendirme posterleri gönderiyorum "

Ö6: "Ben fazla paylaşım yapmam ama bu konu ile ilgili bir resme veya başka bir şeye denk gelirsem onu paylaşmaya çalışırım"

Ö7: "Yapmam. Sosyal medyada paylaşımlar yapmıyorum."

Sekizinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

"Katılımcıların su tasarrufu konusunda sosyal medyada (TV, radyo, internet, dergi, gazete) yapılan yayınlar ile ilgili görüşleri nelerdir?" sorusundan elde edilen kodlar Tablo 9'da verilmiş, kodların hangi katılımcıdan elde edildiği belirtilmiştir.

Tablo 9. Katılımcıların Su Tasarrufu Konusunda Sosyal Medyada Yayınlar Yapmaları İle İlgili Oluşturduğu Kodlar

	Katılımcılar									
Kodlar	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	E1	E2	E3
Evet, yeterli					X			X		
Kamu spotu					X					
Yeterli değil		X		X		X	X		X	X
Yetersiz yayın	X	X		X			X			
Kısmen yapılıyor			X			X				
Daha çok bilinçlendirilmeli			X			X	X			
Haber				X						
Yayın	X				X					
Reklam		X				X				
Bilgi sahibi değiller			X				X			
Su tasarrufu										

Tablo 9'da katılımcıların görüşlerine göre en fazla yer alan kodlar yeterli değil ve yetersiz yayın, en az yer alan kod veya kod grupları ise evet, kısmen yapılıyor ve daha çok bilinçlendirilmeli kodları olmuştur.

E1: "Evet"

E2: "Yeterli değil"

E3: "Yeterli değil"

Ö1: "Yeterli yayın yapılmıyor."

Ö2: "Yeterli yayınlar yapılmıyor, yapılıyorsa bile yeterli değil."

Ö3: "Kısmen yapılıyor fakat daha da çok bilinçlendirilmelidir diye düşünüyorum"

Ö4: "Ben yetersiz buluyorumhaberve benzeri şeylerin yüzde biri su tasarrufuyla alakalı"

Ö5: "Evet, yeteri kadar kamu spotu, yayın vb. görüyorum."

Ö6: "Açıkçası bunun ile ilgili daha fazla reklam yapılabilir az buluyorum"

Ö7: "Yapılmıyor. İnsanlar bunun hakkında çok bilgi sahibi değiller."

Dokuzuncu Alt Probleme Yönelik Bulgular

"Katılımcıların su tasarrufu ile ilgili okullarda alınan tedbirler ile ilgili görüşleri nelerdir?" sorusundan elde edilen kodlar Tablo 10'da verilmiş, kodların hangi katılımcıdan elde edildiği belirtilmiştir.

Tablo 10. Katılımcıların Su Tasarrufu İle İlgili Okullarda Alınan Tedbirler İle İlgili Görüşlerine Verilen Kodlar

	Katılımcılar									
Kodlar	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	E1	E2	E3
Seminer								X		
Eğitim								X		
Projeler								X		
Tamir etme				X					X	X
Muslukların açık bırakılmaması	X		X	X					X	X
Tedbir	X	X			X	X				
Gereksiz su kullanımı					X				X	X
Eğitim			X			X				
Su Kullanımı									X	X
Hayır				X			X			

Tablo 10'da katılımcıların görüşlerine göre en fazla yer alan kod muslukların açık bırakılmaması, en az yer alan kod veya kod grupları ise seminer, eğitim ve projeler olmuştur.

E1: "Seminer, eğitim, projeler"

E2: "Tuvaletler ve çeşmelerde gereksiz akan sular kapatılıyor. Bozuk musluklar tamir ediliyor"

E3: "Tuvaletler ve çeşmelerde gereksiz akan sular kapatılıyor. Bozuk musluklar tamir ediliyor"

Ö1: "Tuvalet suyunun kapatılması ve içme suyunun musluklarının açık bırakılmaması konusunda uyarı yapılıyor."

Ö2: "Okulumuzda lavabolardaki su kullanımı ile ilgili tedbirler anlatılıyor."

Ö3: "Okulumuzda ilk lavabolarda çocuklara suyun nasıl kullanılacağı öğretilir gereksiz boşa akan çeşmeler kapatılır gibi eğitimler verilerek başlanır."

Ö4: "hayır bulunmuyor musluklar sensörlü olmadığı için çok miktarda su boşa gidiyor"

Ö5: "Posterler asılıyor ve sensörlü musluklar takılıyor."

Ö6: "Okulumuzda ne kadar tedbir alınsa bile öğrencilerin bilinçli olması gerek bence"

Ö7: "Alınmıyor."

Onuncu Alt Probleme Yönelik Bulgular

"Katılımcıların su tasarrufu ile ilgili evlerinde aldıkları tedbirler ile ilgili görüşleri nelerdir?" sorusundan elde edilen kodlar Tablo 11'de verilmiş, kodların hangi katılımcıdan elde edildiği belirtilmiştir.

Tablo 11. Katılımcıların Su Tasarrufu İle İlgili Evlerinde Aldıkları Tedbirler İle İlgili Verilen Kodlar

Kodlar	Katılımcılar									
	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	E1	E2	E3
Elde bulaşık yıkamamak								X		
Gereksiz su tüketimi					X			X		
İsraf etmeden		X		X		X	X		X	X
Kişisel bakım	X	X								
Bilinçli kullanım		X			X	X		X	X	X
Tasarruf	X						X		X	X
İhtiyacımız olduğu kadar	X		X		X	X				
Yeterli kullanma	X			X	X			X		
Aile İçi		X		X						

Tablo 11'de katılımcıların görüşlerine göre en fazla yer alan kod bilinçli kullanım, en az yer alan kod ve kod grupları ise elde bulaşık yıkamamak ve gereksiz su tüketimi olmuştur.

E1: "Elde bulaşık yıkamamak, gereksiz su tüketimi yapmamak."

E2: "Banyoda, tuvalette, mutfakta israf etmeden bilinçli kullanmaya çalışıyoruz."

E3: "Banyoda, tuvalette, mutfakta israf etmeden bilinçli kullanmaya çalışıyoruz."

Ö1: "Duştan çabuk çıkmak, bulaşık makinası kullanmak, diş fırçalarken suyu dikkatli kullanmak, temizlik yaparken az su harcamak olabilir."

Ö2: "Annemiz babamız bizi bu konuda yeterince aydınlatıyor. Mesela diş fırçalama ve yüz yıkamada suyu yeterli kullanmamızla ilgili uyarıyor."

Ö3: "Mümkün olduğunca ihtiyacımız olduğu kadar kullanımlar yapılır, gereksiz kullanımlar asla yapılmaz."

Ö4: "eğer ailemden biri dişini fırçalıyor ve musluğu açık bırakıyorsa kapatırım veya bulaşık yıkarken"

Ö5: "Evimizde gereksiz yere musluk açmıyoruz ve duşları çok uzatmıyoruz."

Ö6: "Gerektiği kadar az kullanmaya çalışırım bazen ama insan fazla kullanabiliyor doğal olarak"

Ö7: "Örneğin boşa akan muslukları kapatırım. Meyveleri yıkarken suyun altında değil bir su dolu kap içerisinde yıkarım."

Onbirinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

"Katılımcıların su tasarrufuna dikkat edilmemesi durumunda gelecekte ortaya çıkabilecek sonuçlar ile ilgili görüşleri nelerdir?" sorusundan elde edilen kodlar Tablo 12'de verilmiş, kodların hangi katılımcıdan elde edildiği belirtilmiştir

Tablo 12. Katılımcıların Su Tasarrufuna Dikkat Edilmemesi Durumunda Ortaya Çıkacak Sonuçlar İle İlgili Verdiği Kodlar

Kodlar	Katılımcılar									
	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	E1	E2	E3
Kuraklık	X		X	X	X		X	X		
Su savaşları	X								X	
Hastalık		X							X	X
Su Kaynakları Kurur	X		X	X	X					

Tıbbi Sorunlar			X						X	X
Su kıtlığı				X				X		X
Yeraltı suyu biter	X									
Susuzluk	X									
Hayat biter			X	X			X			
Çöller				X						
Su kaybı				X	X	X				
Tehlike						X	X			
Suyun azalması					X	X				
Temel ihtiyacımız							X			
Dünya'da kıtlık								X		

Tablo 12'de katılımcıların görüşlerine göre en fazla yer alan kod ve kodlar sırasıyla hastalık ve tıbbi sorunlar, en az yer alan kod ve kod grupları ise sırasıyla kuraklık, su savaşları, su kaynakları kurur ve su kıtlığı kodları olmuştur.

E1: "Kuraklık"

E2: "Su savaşları, hastalık"

E3: "Su kıtlığı, hastalık"

Ö1: "Su kaynakları kurur, yeraltı suyu biter, susuzluk beraberinde bulaşıcı hastalıkları getirir, tarım biter, su savaşları başlar."

Ö2: "Su yoksa hayat biter,tıbbi sorunlar yerine gelir."

Ö3:"Cennetten cehenneme dönüşür bence. Ormanlar, yeşillikler ve bahçelerin yerlerini çöller alacaktır. Hayat zaten berbat olacak zamanlarda yok olacaktır su yoksa hayat da yoktur."

Ö4: "kuraklık olacağını düşünüyorum ve kalan suyun insanlara yetmeyip büyük miktarda su kaybı olacağını düşünüyorum"

Ö5: "Suyun azalacağını ve su kaynaklarının tükenebileceğini düşünüyorum, gelecekte büyük bir tehlike altında olabiliriz."

Ö6: "Hayatımız büyük bir tehlikeye girebilir çünkü doğal olarak bu bizim temel ihtiyacımız"

Ö7: "Dünya'da kıtlık olacağını düşünüyorum, içilebilir su kaynaklarının çok az olacağını düşünüyorum. "

Onikinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

"Katılımcıların su tasarrufuna dikkat çekmek için okullarda ne gibi çalışmalar yapılabileceği ile ilgili görüşleri nelerdir?" sorusundan elde edilen kodlar Tablo 13'de verilmiş, kodların hangi katılımcıdan elde edildiği belirtilmiştir.

Tablo 13. Katılımcıların Su Tasarrufuna Dikkat Çekmek İçin Okullarda Ne Gibi Çalışmalar Yapılabileceği İle İlgili Verilen Kodlar

	Katılımcılar									
Kodlar	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	E1	E2	E3
Proje			X		X			X		
Aile Eğitimi								X		
Görsel					X				X	X
Ders	X	X								
Uyarı Yazıları	X									
Oyun										X
Film			X						X	
Metinler			X							
Slaytlar			X							
Afiş	X			X					X	
Suyun bilinçli kullanımı			X		X					
Su tasarrufu						X	X			
Panolar						X				
Sunumlar				X						
Etkinlik					X					

Tablo 13'de katılımcıların görüşlerine göre en fazla yer alan kod ve kodlar sırasıyla proje, görsel, ders, film ve afiş, en az yorum alan kod ve kodlar ise sırasıyla aile eğitimi, uyarı yazıları, oyun, metinler ve slaytlar olmuştur.

E1: "Proje, aile eğitimi"

E2: "Afişler, tiyatrolar, çizgi film ya da belgeseller izlettirilebilir."

E3: "Görseller artırılabilir. Oyun ve tiyatro ile yaşayarak öğretilebilir"

Ö1: "Uyarı yazıları, afişler ve zorunlu derslerleuyarı şeklinde olabilir."

Ö2: "Bence bu konuda özel dersler verilebilir diye düşünüyorum."

Ö3: "İlk eğitim okulda başlar deyip küçük mesaj içerikli filmler, slaytlar halinde suyun hayatımızdaki önemini anlatan,olmadığında nasıl bir geleceğin beklediğini gösteren anlatan metinler, kısa filmler halinde öğretebiliriz"

Ö4: "bence okullarda bu konuyla ilgili afişler yapılmasını ve sunumlar yapılmasını öneririm."

Ö5: "Bir günlüğüne okulun suları kesilebilir böylece öğrencilere suyun değerini ifade etmiş oluruz."

Ö6: "Panolar ve benzeri şeyler ile veya tasarruf yapanlara ödül verilebilir"

Ö7: "Su tasarrufunu daha iyi anlatılabilirler."

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmadan elde edilen sonuçlar su okuryazarlığı, su okuryazarlığı eğitimi ve su tasarrufu açısından incelenmiştir.

Katılımcıların su okuryazarlığı açısından sahip oldukları düşüncelerde Tablo 2'de yer alan kodlara bakıldığında suyun tasarrufu koduna daha çok değindikleri, kalan diğer kodlara bu koda göre daha az değindikleri görülmüştür. Bu durum katılımcıların suyun tasarruflu kullanımı konusunda duyarlı oldukları şeklinde yorumlanabilir. Özerdinç (2021) yaptığı çalışmada su hakkındaki bilgilere sahip olmanın, suyun yapısını, özelliklerini, nasıl temizleneceğini bilmenin ve su bilincine sahip olmanın su okuryazarlığının gerekliliklerinden olduğunu vurgulamıştır. Tablo 4'te yer alan kodlara bakıldığında katılımcılar sosyal medya paylaşımlarına karşın insanların yetersiz bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Mevcut dergi, gazete ve internet paylaşımlarının, su okuryazarlığı konusunda yetersiz kaldığı düşünülebilir. Tablo 6'da yer alan kodlara bakıldığında öğrencilerin su tasarrufu konusunda duyarlılıklarının yetersiz olduğu görülmüştür. Bu durum katılımcılara göre bireylerin duyarlılıklarının yetersiz olduğu ve bunun nedenini yetersiz eğitime bağladıkları şeklinde yorumlanabilir. Tablo 8'de yer alan kodlara bakıldığında katılımcıların sosyal medyada su tasarrufu ile ilgili yeterli paylaşım yapmadığı görülmüştür. Paylaşım yapanlar ise paylaşımların genel olarak yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum sosyal medyada su tasarrufu ile ilgili gereken paylaşımın yapılmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Katılımcıların su okuryazarlığı eğitimi açısından sahip oldukları düşüncelerde Tablo 5'te yer alan kodlara bakıldığında katılımcıların okullardaki eğitimin yetersiz olduğunu belirttiği görülmüştür. Küçük (2022) de ortaokul ve lise öğrencilerinin su okuryazarlığını incelediği çalışmasında öğrencilerin ebeveynleri ile birlikte su okuryazarlığı eğitimi almaları gerektiğini vurgulamıştır.

Katılımcıların su tasarrufu açısından sahip oldukları düşüncelerde Tablo 3'de yer alan kodlara bakıldığında katılımcıların sosyal medya paylaşımlarıyla suyun tasarruflu kullanımı konusunda başarılı olunacağını düşündüğü görülmektedir. Bu nedenle sosyal medya paylaşımlarının halkı bilinçlendirme konusunda başarılı olacağı düşünülebilir. Tablo 7'da yer alan kodlara bakıldığında katılımcıların suyun tasarruflu kullanılması ve israf edilmemesi gerektiğini belirttikleri görülmüştür. Su tasarrufu yanında suyu israf etmemeyi de önemsedikleri şeklinde yorumlanabilir. Tablo 9'da yer alan kodlara bakıldığında katılımcıların dergi, gazete ve internette yapılan su tasarrufu ile ilgili yayınları yetersiz buldukları görülmüştür. Bu durum ilgili haberlerin gerektiği kadar yapılmadığı şeklinde yorumlanabilir. Tablo 10'da, yer alan kodlara bakıldığında, katılımcıların okullardaki muslukların açık bırakılmaması konusunda yapılacak uyarılardan sonuç alınacağı düşünülmektedir. Bu durum okullarda musluklar ile ilgili daha fazla uyarı yapılması gerektiği şeklinde yorumlanabilir. Tablo 11'de yer alan

kodlara bakıldığında, katılımcılar evde bilinçli su tüketimi konusunda uyarıları dikkate almışlardır. Bu durum katılımcıların uyarıları kendi evlerinde dışarıda olduğundan daha fazla dikkate aldıkları şeklinde yorumlanabilir. Tablo 12'de yer alan kodlara göre katılımcılar su tasarrufu yapılmaz ise gelecekte bulaşıcı hastalıklar ile ilgili sorun yaşayacaklarını düşünmektedirler. Bu durum katılımcıların su savaşları ve kuraklık konusunda kaygılı oldukları şeklinde yorumlanabilir. Tablo 13'de yer alan kodlara göre katılımcılar su tasarrufuna dikkat çekmek için okullarda çocukların görsel yollarla eğitilmelerini savunmaktadırlar. Bu durum katılımcıların ders ve bilgilendirme ile ilgili düşünceleri olduğu şeklinde yorumlanabilir. Dervişoğlu ve Kılıç (2013) ise ortaoğretim öğrencilerinin su tasarruf davranışlarını etkileyen faktörleri inceledikleri araştırmada ailenin eğitim düzeyi ile katılımcıların su tasarrufu davranışları arasında anlamlı farklılık tespit etmiştir.

ÖNERİLER

Araştırma sonucunda bu konuda araştırma yapacak olan araştırmacılara, su tasarrufu ve su okuryazarlığı konusunda öğrencilerine farkındalık kazandırmak isteyen öğretmenlere ve yerel yönetim yetkililerine aşağıdaki öneriler verilebilir.

Araştırmacılar için; farklı eğitim seviyelerindeki öğrenciler ve öğretmenlerden olmak üzere az sayıda katılımcı görüşleri bu çalışma kapsamında değerlendirilmiştir. Bu nedenle daha sonra yapılacak çalışmalarda çok sayıda katılımcı ile çalışılarak, katılımcıların demografik özelliklerinin çalışma sonucuna etkisi tespit edilebilir. Bu araştırma durum çalışması deseninde yürütüldüğü için katılımcıların temiz su kaynağına ulaşım kolaylığı, su eğitimi alıp almadıkları gibi su okuryazarlığını etkileyebilecek bir takım hususlar değerlendirmeye alınmamıştır. Daha sonra yapılacak araştırmalarda katılımcıların hazır bulunuşluk durumları doğrultusunda tespitler yapılabilir.

Öğretmenler için; elde edilen sonuçlar su okuryazarlığının öğrencilere okulda kazandırılabileceğini göstermektedir. Su ile ilgili sınıf içi etkinlikler yapılarak su farkındalıklarının ve su tasarrufu bilincinin artırılması sağlanabilir. Su okuryazarlığı ile ilgili etkinlikler uygulamalı çalışmalarla zenginleştirilebilir. Su tasarrufuna dikkat edilmemesi durumunda gelecekte olabilecek salgın hastalık, su savaşları ve başka kötü durum senaryolarını içeren bilgilendirme etkinlikleri hazırlanabilir. Okul duvarlarına ve sınıflara afişler konularak su tasarrufu bilincini pekiştirici ortamlar sağlanabilir.

Yerel yönetim yetkilileri için; yeni nesillere temiz su aktarmak amacıyla su kaynakları kirletilmemeli, su boşa harcanmamalı konulu projeler geliştirilebilir. Su tasarrufu konusunda sosyal medyada, okullarda görsel ve anlatım yoluyla insanlar bilinçlendirilebilir. Bireylerin su tasarrufu yöntemleriyle ilgili yazılı basın, medya, internet yoluyla bilgilendirilmesi sağlanabilir. Yazılı basın ve medyanın su tasarrufu ve su okuryazarlığı ile ilgili daha fazla yayın yapması sağlanabilir. Bireyleri okullarında, işyerlerinde ve evlerinde daha fazla su tasarrufu yapmalarına teşvik edici ödüllü süreçler belediyeler tarafından planlanabilir.

KAYNAKÇA

Alaş, A., Tunç, T., Kışoğlu, M., & Gürbüz, H. (2009). Öğretmen adaylarının bilinçli su tüketimi davranışları üzerine bir araştırma: Atatürk Üniversitesi örneği. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *11*(2), 37-49.

Campbell, N. A., & Reece, J. B. (2008). Biology: Pearson Benjamin Cummings.

Ergin Ö., (2008), Su farkındalığı üzerine bir eğitim projesi, TMMOB 2. Su Politikaları Kongresi Bildiriler Kitabı, 2, 531-540.

Dervişoğlu, S., & Kılıç, D. S. Sosyodemografik Değişkenlere Göre Öğrencilerin Su Tasarrufu Davranışları Ve Bunları Etkileyen Faktörler. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (1)

Dinç, H. (2018). Su okuryazarlığı eğitiminin gerekliliği ve etki gücü üzerine bir deneme, Anadolu Öğretmen Dergisi, 2 (2), 169-176.

Hui-Shuang He (2018) Construction of theindexsystem of waterliteracyandapplication in a casestudy of fourChinesecommunities, Journal of Discrete Mathematical SciencesandCryptography, 21(2), 485-491, DOI: 10.1080/09720529.2018.1449330

Karaman, S., & Gökalp, Z. (2010). Küresel Isınma ve İklim Değişikliğinin Su Kaynakları Üzerine Etkileri. *Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi*, (1), 59-66.

Küçük, A. (2022). Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri için Hedefleri Öngören Bir Faktör Olarak Türkiye Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Su Okuryazarlığının İncelenmesi. *Üç Aylık Eğitim İncelemeleri,5*(2).

McCarroll, M., & Hamann, H. (2020). Su hakkında bildiklerimiz: Bir su okuryazarlığı incelemesi. *Su,12*(*10*), 2803.

Middlestadt, S., Grieser, M., Hernandez, O., Tubaishat, K., Sanchack, J., Southwell, B., & Schwartz, R. (2001). Turning minds on and faucets off: Water conservation education in Jordanian schools. *The Journal of Environmental Education*, *32*(2), 37-45.

Kurt, M., & Duran, E. (2019). 2023 eğitim vizyonuna ilişkin öğretmen görüşleri. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, *3*(1), 90-106.

Özerdinç, F.,& Hamalosmanoğlu, M. Ortaokul Öğrencilerinin Su Ayak İzi, Su Farkındalığı Ve Su Okuryazarlığı Hakkındaki Görüşleri. *Anadolu Öğretmen Dergisi*, *5*(2), 296-315.

Sözcü, U.,& Türker, A. (2020). Su Okuryazarlığı Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Third Sector Social Economic Review*, *55*(2), 1155-1168.

Subaşı, M., & Okumuş, K. (2017). Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *21*(2), 419-426.

TÜBİTAK (2022). Lise Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması Proje Rehberi (2204-A). 17.06.2022 tarihinde http://www.tubitak.gov.tr/tr/yarismalar/icerik-lise-ogrencileriarastirma-projeleri-yarismasi adresinden erişilmiştir.

Türkeş, M. (2010). *Klimatoloji ve meteoroloji*. Kriter Yayınevi.

Ursavaş, N., & Aytar, A. (2018). Okul öncesi öğrencilerinin su farkındalığı ve su okuryazarlıklarındaki gelişimin incelenmesi: Proje tabanlı bir araştırma. *İnformal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, *3*(1), 19-45.

Yentür, M. M., Sözcü, U., & Aydınözü, D. (2022). Lise Öğrencilerinin Su Okuryazarlık Düzeylerinin Tespit Edilmesi: İstanbul İli Örneği. *Ondokuz Mayis University Journal of Education Faculty*, *41*(1), 381-421.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin

ÂŞIK VEYSEL'İN ŞİİRLERİNİN KÖK DEĞERLER VE DEĞER AKTARIMI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Adem UZUN

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, Türkiye, auzun@cumhuriyet.edu.tr

ÖZET

Bu çalışmada, Âşık Veysel'in şiirlerinin, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından belirlenen, öğretim programlarında yer alan kök değerler ve değer aktarımı açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, nitel araştırma yaklaşımlarından, durum çalışma deseninde tasarlanmıştır. Veriler doküman incelemesi yöntemiyle elde edilmiştir. Çalışmanın veri kaynağını oluşturan Âşık Veysel Şatıroğlu'nun Dostlar Beni Hatırlasın adlı şiir kitabında yer alan 157 şiir, çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında, üç uzman görüşü alınarak geliştirilen, şiir inceleme formu kullanılmıştır. Şiir inceleme formunda yer alan ve çalışmanın veri kaynağını oluşturan Âşık Veysel'in şiirleri, öğretim programlarında yer alan kök değerler; adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik açısından içerik analizine tabi tutularak incelenmiştir. Verilerin analizinde ilk olarak, şiirler, analiz birimi içerisinde yer alan değerlere göre tek tek incelenerek, tablo halinde sayısallaştırılıp, raporlaştırılmıştır. İkinci adımda ise şiirlerde tespit edilen kök değerler, yer alma sıklıklarına göre çoktan aza doğru kategoriler halinde sunulmuştur. Her bir değer kategorisinde, o değerle ilgili şiirlerden alıntılar yapılarak sayfa numaraları ile birlikte mısra örneklerine yer verilmiştir. Verilerin analizinden elde edilen sonuçlara göre, Âşık Veysel'in şiirlerinin öğretim programlarında ortaya konulan kök değerler ve değer aktarımı açısından zengin bir içeriğe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Veysel'in şiirlerinde en fazla sevgi değerinin yer aldığı, bunu sırasıyla saygı, sabır, sorumluluk, dostluk, vatanseverlik, öz denetim, dürüstlük, adalet ve yardımseverlik değerlerinin takip ettiği, bazı şiirlerde ise birden fazla değerin yer aldığı tespit edilmiştir. Veysel'in şiirlerinde değerleri aktarırken bunu doğallıkla, içtenlikle ve empati duygusunu ön plana çıkararak yaptığı görülmüştür. Kök değerlerin hem ortaöğretim hem de ilköğretim öğretim programlarında yer aldığı dikkate alındığında, ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde eğitim alan öğrencilere değerlerin aktarımında Âşık Veysel'in şiirlerinden yararlanılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Âşık Veysel, kök değerler, öğretim programı, değer aktarımı, şiir.

EXAMINATION OF ÂŞIK VEYSEL'S POEMS IN TERMS OF ROOT VALUES AND TRANSMISSION OF VALUES

ABSTRACT

This study is aimed to examine the poems of Aşık Veysel's poems in terms of root values and transmission of values in the curriculum determined by the Board of Education of the Ministry of National Education. This qualitative research was designed as a case study. The data were obtained by document examination method. 157 poems in the poetry book titled *Dostlar Beni Hatırlasın* by Aşık Veysel Şatıroğlu constitute the sample of the study. A poetry examination form was developed by taking three experts' opinions and used to collect the data. The poems of Aşık Veysel were examined using the poetry examination form that included the root values determined in the curriculum as follows: Justice, friendship, honesty, self-control, patience, respect, love, responsibility, patriotism and benevolence. In the analysis of the data, the poems were first examined one by one according to the values in the analysis unit and digitized and reported in a table. In the second step, the root values identified in the poems were presented in categories according to their frequency (ranging from the mostly mentioned to the least). In each value category, quotes from the poems related to the examined value and verse examples were included and cited with the page numbers. Based on the results obtained from the analysis of the data, it was concluded that Âşık Veysel's poems had a rich content in terms of root values and transmission of values emphasized in the curriculum. Given Âşık Veysel's poems, it was found that the love was the most frequently mentioned value, followed by patience, responsibility, friendship, patriotism, self-control, honesty, justice and benevolence, respectively. It was also revealed that there were more values emphasized in some poems. It was found that Veysel attempted to transmit these values naturally, sincerely and highlighted the sense of empathy in his poems. Considering that the root values are included in both secondary and primary educational programs, it is recommended to use Âşık Veysel's poems in transmitting the values to the students studying at primary, secondary and high school levels.

Keywords: Aşık Veysel, root values, curriculum, transmission of values, poem.

GİRİŞ

1. Değer ve Değerler Eğitimi

İnsan, doğduğu andan itibaren ailesinden ve çevresinden değer eğitimi almaya başlar. Bu eğitim bireyin okula başlamasıyla daha sistemli bir hal alır. Bugün dünyada birçok devletin vatandaşlarına, bilgi ve davranış kazandırmak amacıyla öğretim programlarında ve buna bağlı olarak ders içeriklerinde, bir değere yer verdikleri görülmektedir. Örneğin ülkemizde, sosyoloji, psikoloji, vatandaşlık ve insan hakları, din kültürü ve ahlâk bilgisi gibi derslerde doğrudan öğrencilere değer ile ilgili bilgiler verilirken, "Tarih, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı" gibi derslerde ise dolaylı veya örtük program içinde değer bilinci kazandırılmaya çalışılmıştır. Ancak 2004 yılında pilot uygulaması başlayan ve 2005-2006 eğitim öğretim yılında ise uygulanmaya başlayan öğretim programlarında doğrudan kazandırılacak değerlere yer verilmiştir (Ulusoy ve Dilmaç, 2016).

Türkiye'de 2004 yılından itibaren öğretim programlarında yapılan değişikliklerde açıkça bahsedilmeye başlanan "değer" kavramı ile ilgili birçok tanıma rastlamak mümkündür. İyi-kötü, istenilen-istenilmeyen, olumlu-olumsuz, beğenilen-beğenilmeyen, arzu edilen-arzu edilmeyen vb. kabul edilen ve edilmeyen davranışları değerler ile ifade etmek mümkündür (Ulusoy ve Arslan, 2016). En geniş anlamıyla değerler, insanların aradığı tercih edilen olaylar olarak tanımlanabilir. Değerler, ihtiyaç ve isteklerden oluşur veya bunlardan kaynaklanır. Değer, belirli bir davranış tipinin veya belirli bir yaşam koşulunun arzu edilir olduğuna dair kalıcı bir inançtır (Silver, 1976: 13).

Gerçek ve evrensel olarak kabul edilebilir bir "değer", hem uygulayıcıya hem de uygulandığı kişilere faydalı olan davranış üreten değerdir. Ya iyiliği sağlayan ya da zararı önleyen (ya da her ikisini birden yapan) bir ilkedir. Yardımcı olan ya da incinmeyi önleyen bir şeydir. Örneklemek gerekirse: Dürüstlük, hem uygulayıcıya hem de uygulandığı kişilere fayda sağladığı için bir değer olarak tanımlanır. Sevgi de öyle, nezaket de öyle, adalet de öyle. Bu nitelikler aynı zamanda değer ölçütlerini de geçer, çünkü onları verdikçe bile elimizde daha çok kalır ve onlardan ne kadar çok verirsek, o kadar çok başkalarından hayatımıza geri döner (Eyre ve Eyre, 1993: 27).

Toplumsal açıdan, toplumsal varlığın devamı için değerlerin bireylere kazandırılması büyük önem taşımaktadır. Bu açıdan okullara, değerleri yeni kuşaklara aktarması ve kazandırması bakımından önemli görevler düşmektedir (Özbay ve Tayşi, 2011: 24). Bireylerin toplumsal yaşama uyumlarında önemli yer teşkil eden okullar, yeni neslin değerlerini, tutumlarını, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmektedirler (Ulusoy ve Dilmaç, 2016). Bu bağlamda düşünüldüğünde, okullar sadece bilginin aktarıldığı yerler değil, toplumumuzun değerlerinin de kazandırıldığı kurumlardır denilebilir (Kardaş ve Cemal, 2017: 388).

Nitekim Türkiye'de eğitim öğretim faaliyetlerinin içeriğini belirleyen 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk Millî Eğitiminin genel amaçları Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmektir (Resmi Gazete, 1973). Bu amaçlarda da görüleceği üzere değerlerin öğrencilere kazandırılması Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)'nın temel hedeflerindendir.

Milli Eğitim Bakanlığı Öğretim Programlarında (MEB, 2018) öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamı olarak ifade edilen değerler, kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünümüze ve yarınlarımıza uzanan, temel insani özellikler olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca Öğretim programlarında değerlerin, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmediği, tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerin, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer aldığı, programlar da yer alan kök değerlerin (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik), öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacağı ifade edilmiştir.

2. Âşık Veysel Şatıroğlu ve Değerler Eğitimi

Türk saz şiirinde önemli bir yeri olan Âşık Veysel, 1894 yılında Sivas'ın Şarkışla ilçesinin Sivrialan köyünde doğmuştur. Babası Ahmet, annesi Gülizar'dır. 1973 yılında Sivas'ta vefat etmiştir. İki evlilik yapan Veysel'in ikinci eşi Gülizar'dan altı çocuğu olur.

Veysel yedi yaşında yakalandığı çiçek hastalığı yüzünden gözlerini kaybetmiştir. Babası, gözlerini kaybeden oğlunun teselli bulması ve oyalanması için ona basit yapılı bir saz alır. Saza dört elle sarılan Veysel, eski âşıkların türkülerini, deyişlerini ezberleyip sazla söylemeye gayret eder.

1930 yılında Sivas'ta Maarif Müdürü olan Ahmet Kutsi Tecer'le tanışması Veysel'in hayatının dönüm noktasıdır. Ahmet Kutsi Tecer'in öncülüğünde, 1931'de yapılan I. Sivas Halk Şairleri Bayramı'nda Âşık Veysel de davetliler arasındadır ve bu davete katılır. Tecer, Âşık Veysel'i Sivas'ta düzenlediği Aşıklar Bayramı'na davet eder, diğer âşıklarla birlikte kendisine "Halk Şairi" belgesi verir. Âşık Veysel bundan sonra çevre illeri ve Anadolu'yu gezmeye başlar. Köy Enstitülerinde saz öğretmenliği yapar.

Türk diline yaptığı katkılardan dolayısıyla, 1965 yılında TBMM tarafından kendisine maaş bağlanan Âşık Veysel, Cumhuriyetin kuruluş yıllarının heyecanını yaşamış, Atatürk ilke ve devrimlerini özümseyerek şiirlerinde dile getirmiş ulusal bir saz şairidir. Okuma yazma bilmeyen, gözleri kapalı, fakat gönül gözü açık, aydınlığa bakan, yüreği yurt ve ulus sevgisiyle dolu, milli birlik ve beraberliğe önem veren bir şair olan Veysel, öz kültür değerlerimize çok önem verir ve bu değerleri şiirlerinde çokça kullanırdı (Aslan, 2021: 319-321; Kara ve Tören, 2011: 129-130).

Kendine özgü tarzıyla Veysel, şiirlerinde her ferdin düşüncesine, duygusuna, inancına ve dünya görüşüne yer vererek, hemen her konuda şiirler söylemiştir. İşlediği konular göz önünde tutulduğunda Veysel'in dert, tabiat, vatan- millet ve birlik şairi olduğunu söyleyebiliriz (Kaya, t.y.: 3).

Edebi metinler ve edebiyat ürünleri değerlerin kazandırılmasında ve aktarılmasında önemli bir işleve sahiptir. İyiyi, güzeli, doğruyu ve toplumu ayakta tutan değerleri "doğrudan" değil de sezdirerek ve estetik bir kaygı ile okuyucuya sunduğundan dolayı edebi ürünler, değerlerin aktarılmasında etkili ve önemli bir vasıta olarak

karşımıza çıkmaktadır (Özdemir ve Tulumcu, 2017:720). Bu açıdan şiirlerinde adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik gibi birçok değerleri işleyen Veysel'in şiirleri, değerler eğitimi kapsamında, değerlerin yeni kuşaklara aktarılmasında yararlanılacak önemli bir değer ve kaynak olarak dikkati çekmektedir.

İnsanlar arası iletişimin zayıfladığı, teknolojinin olumsuz etkilerini tüm hayatımızda hissettiğimiz günümüz dünyasında önemi gittikçe artan değerler eğitimi ile ilgili MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından gerekli çalışmalar yapılarak, müfredatlar yoluyla öğrencilere aktarmak üzere 10 kök değer (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik) belirlemiştir. Öğretim programlarında ise kök değerlere yer verilerek öğrencilere aktarılması amaçlanmıştır. Bu kök değerlerle ilgili bazı tutum ve davranışları ise Tablo 1'de sunulmuştur (MEB, 2017):

Tablo 1. Yenilenen Müfredatlarda Değerler ve Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışlar

Sıra No	Değerler	Değerlerle İlişkili Bazı Tutum ve Davranışlar
1	Adalet	adil olma, eşit davranma, paylaşma…
2	Dostluk	diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma…
3	Dürüstlük	açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma…
4	Öz denetim	davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme…
5	Sabır	azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme…
6	Saygı	alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme…
7	Sevgi	aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma…
8	Sorumluluk	kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme…
9	Vatanseverlik	çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme…
10	Yardımseverlik	cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma…

Tablo 1'de görüldüğü gibi öğrencilere değerler kazandırılması ve bilgi sahibi olmaları amacıyla yenilenen müfredatlarda birçok kök değer ve değerlerle ilişkili tutum ve davranışlar yer almaktadır. Kök değerlerin öğrencilere aktarılmasında, evrensel özelliğiyle birlikte Türk Edebiyatında önemli bir yere sahip olan Âşık Veyselin şiirlerinden nasıl faydalanılabilir? Kök değerlerin Âşık Veyselin şiirlerinde yer alma düzeyleri nasıldır? soruları araştırmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Alanyazın taramasında, Âşık Veysel'in şiirlerinin, Görgülü (2019) tarafından kadın; Kara ve Tören (2011) tarafından eğitim; Karaçağıl (2019) tarafından vatan, millet, din, bayrak; Çerkezoğlu (2015) tarafından din ve din

darlık; Durbilmez (2013) tarafından millî birlik fikri; Yığman (2019) tarafından ise Alman psikolog Spranger tarafından sınıflandırılması yapılan bilimsel, ekonomik, estetik, sosyal, politik ve dinî değerler bağlamında incelendiği tespit edilmiştir. Bu araştırmalarda, araştırmaya konu olan değerin, Âşık Veysel'in hangi şiirinde yer aldığı ile ilgili birkaç şiir örneği verilmiş, tüm şiirlerinin Milli Eğitim Bakanlığı Öğretim Programlarında (MEB, 2018) yer alan kök değerler ve değer aktarımı açısından incelendiği bir araştırmanın yapılmadığı tespit edilmiştir.

Literatürde önemli bir boşluğu doldurmak amacıyla, MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (MEB, 2017) tarafından belirlenen ve Milli Eğitim Bakanlığı Öğretim Programlarında (MEB, 2018) yer alan kök değerlerin (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik) Âşık Veysel'in şiirlerinde yer alma düzeylerinin incelendiği ve şiirlerdeki değerlerin kategoriler halinde örneklerle sunulduğu bu araştırmada aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

- Öğretim programlarında yer alan kök değerlerin Âşık Veysel'in şiirlerinde yer alma düzeyleri nasıldır?
- Âşık Veysel'in hangi şiirinde, hangi kök değerler yer almaktadır?
- Âşık Veysel kök değerler açısından şiirlerinde hangi mesajları vermektedir?
- Öğretim programlarında yer alan değerlerin öğrencilere aktarılmasında Âşık Veysel'in şiirlerinden nasıl yararlanılabilir?

YÖNTEM

Araştırma, nitel araştırma yaklaşımından durum çalışması desenine göre tasarlanmıştır. Verilerin elde edilmesinde doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken bilgi kaynaklarıdır. Bu tür araştırmalarda araştırmacı ihtiyacı olan veriyi, gözlem veya görüşme yapmaya gerek kalmadan elde edebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Araştırma, Âşık Veysel Şatıroğlu'nun şiirlerinin öğretim programlarında yer alan kök değerler ve değer aktarımı açısından incelenmesini amaçladığından örneklem seçiminde amaca dayalı örneklem alma tekniği kullanılmıştır. Buna göre araştırmanın veri kaynağını oluşturan Dostlar Beni Hatırlasın (Şatıroğlu, 1971) adlı şiir kitabında yer alan 157 şiir araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında hem araştırmanın amacına uygun bir çalışma yapmak hem de şiirlerin bilimsel olarak taranarak, incelenmesinde kolaylık sağlamak amacıyla, üç uzman görüşü alınarak geliştirilen şiir inceleme formundan yararlanılmıştır.

Araştırmada uzman görüşünden yararlanılarak oluşturulan şiir inceleme formunda yer alan ve araştırmanın analiz birimini oluşturan Âşık Veysel'in şiirleri ilk olarak, öğretim programlarında yer alan kök değerler; 1) adalet, 2) dostluk, 3) dürüstlük, 4) öz denetim, 5) sabır, 6) saygı, 7) sevgi, 8) sorumluluk, 9) vatanseverlik, 10) yardımseverlik, açısından içerik analizine tabi tutularak incelenmiştir. Sayısal veriler haline dönüştürme aşamasında ise, şiirler, analiz birimi içerisinde yer alan değerlere göre tek tek incelenmiştir. Bu kısımda elde edilen veriler tablo halinde nicelleştirilerek daha sonra raporlaştırılmıştır. İçerik analizinin ikinci kısmında ise şiirlerde tespit edilen kök değerler, yer alma sıklıklarına göre çoktan aza doğru kategoriler halinde sunularak,

değerlerin yer aldığı şiirlerden alıntılar yapılarak sayfa numaraları ile birlikte mısra örneklerine yer verilmiştir.

BULGULAR

Âşık Veysel'in şiirlerinin Öğretim Programlarında yer alan kök değerler açısından incelendiği bu araştırma sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 2. Âşık Veysel'in Şiirlerinde Öğretim Programında Yer Alan Kök Değerlere Ait İstatistiki Bilgiler

Sıra No	Şiir Adı	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Öz Denetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik	Toplam Frekans
1	Senlik Benlik Nedir Bırak	1	1		1		1	1	1			6
2	Gel Birlik Kavrine, Girelim Gardaş		1				1	1	1	1	1	6
3	Kardeşim	1	1				1	1				4
4	Dünya Bir Dolap Durmadan Döner			1	1				1	1		4
5	Vatan Sevgisini İçten Duyanlar						1	1	1	1		4
6	Sazım'a		1				1	1	1			4
7	Derdim Gizli Kapağını Kaldırma				1			1	1			3
8	İşte Hile Sözde Yalan Olmasa		1	1					1			3
9	Şaşma Gönül Doğru Yoldan			1	1	1						3
10	Galiba Dünyanın Sonuna Kaldık		1				1	1				3
11	Kara Toprak		1				1	1				3
12	Girdim Dostun Bahçesine		1				1	1				3
13	Uyan Bu Gafletten				1				1		1	3
14	Atatürk	1						1		1		3
15	19 Mayısta Parlayan Zafer						1	1		1		3
16	Ağlayalım Atatürk'e						1	1	1			3
17	Hastane - II		1				1	1				3
18	Taşlama - II	1						1		1		3
19	Anama					1	1			1		3
20	Gezerken Aklımın Evine Vardım			1	1	1						3
21	Senin Yolunda Yolunda					1		1				2
22	Saklarım Gözümde Güzelliğini							1	1			2
23	Kırk Yaşımdan Sonra				1		1					2
24	Aşkın Beni Elden Ele Gezdirdi					1		1				2
25	Mimar					1		1				2
26	Aslıma Karışıp Toprak Olunca		1					1				2
27	Dünyada Tükenmez Bir Murat İmiş	1		1								2
28	Göklerden Süzüldüm,Tertemiz İndim					1		1				2
29	Anlatamam Derdimi Dertsiz İnsana				1	1						2
30	Gönül Sana Nasihatım				1			1				2

31	Her Türlü Nesneye Aşıksın Gönül		1				1					2
32	Kulak Ver Sözüme Dinle Vatandaş			1				1				2
33	Seksen Yıllık Yolu Biraz Düşünek			1				1				2
34	Aşıklar - II		1				1					2
35	Sinemi Yakıyor Sılanın Aşkı						1		1			2
36	Bizim Eller Yaylasına Yürümüş						1		1			2
37	Esti Bahar Yeli Karlar Eridi					1	1					2
38	Turnam Senin Sunam Senin					1	1					2
39	Ağaçlar Al Giydi Kuşlar Dillendi				1		1					2
40	Cümle Ağaç Uykusundan Uyandı	1					1					2
41	Orman					1	1					2
42	Olaydım Cephede Kahraman Asker							1	1			2
43	Hepimiz Bu Yurdun Evlatlarıyız							1	1			2
44	Türküz Türkü Çağrırız						1		1			2
45	Karaözü (1)					1	1					2
46	Yurt Ürünleri						1		1			2
47	İstanbul						1		1			2
48	Halkevi - I					1	1					2
49	Halkevi - II						1				1	2
50	Köy Enstitüleri'ne						1	1				2
51	Hastane - I						1	1				2
52	NüzhetÇubukçu'ya					1	1					2
53	Gine Mi Ağladın Kirpikler Nemli (1)	1			1							2
54	Hacı Bektaş					1	1					2
55	Uzun İnce Bir Yoldayım			1	1							2
56	Göz Gezdirdim Dört Köşeyi Aradım						1					1
57	Bir Dert Olsam Ehli Bulsam Derdim Söylesem				1							1
58	Dalgın Dalgın Seyreyledim Alemi						1					1
59	Bir Hayal Peşinde Dolandım Durdum						1					1
60	Derdimi Dökersem Derin Dereye						1					1
61	Talih,Çile,Kader Sözü Bir Etmiş				1							1
62	Çok Yalvardım Çok Yakardım				1							1
63	Gönül Senin İle Gel Konuşalım			1								1
64	Deli Gönül Değme Çaydan Bulanmaz						1					1
65	Deli Gönül Ne Gezersin						1					1
66	Dünya Geniş İdi Şimdi Daraldı					1						1

67	Kaldırsam Perdeyi Döksem Suçunu	1						1
68	Koca Dünya Vaziyeti Değişti						1	1
69	Durum			1				1
70	Bir Seher Vaktinde Gençlik Çağında				1			1
71	Yıllarca Avuttum Garip Gönlümü				1			1
72	Ala Gözlü Benli Dilber				1			1
73	Hayal Bana Yakın Al Bana Uzak				1			1
74	Sevdayı Gönlğmde Yar Uyandırdı				1			1
75	Nerde Görsem Yan Yan Kaçar				1			1
76	Eşin Yoktur Bulamadım				1			1
77	Yarin Beyaz Gerdanında				1			1
78	Ansızın Kalbimde Uyanan Aşkın				1			1
79	Mevsimler İçinde Baharsın Yarim				1			1
80	Ben O Yar İle Konuştum				1			1
81	Sen Çiçek Olsan Ben Bir Yaz Olsam				1			1
82	Gönül Bir Güzeli Sevmiş Ayrılmaz				1			1
83	Bir Kökte Uzanmış Sarmaşık Gibi				1			1
84	Güzel Seni Sarmak İçin				1			1
85	Benim Sevdiğim Dilberin				1			1
86	Sabahtan Bir Güzel Gördüm				1			1
87	Salınıp Giderken Boyunu Gördüm				1			1
88	Aşıklar - I					1		1
89	Sen Bir Ceylan Olsan Ben De Bir Avcı				1			1
90	Bilmem Hayal Mıydı Yoksa Düş Müydü				1			1
91	Küşe-i Vahdete Çekilsem Dursam				1			1
92	İzi Kayıp Kendi Gizli Bir Yare				1			1
93	Sen Olmasan				1			1
94	Mektup Yare Selamımı Ulaştır				1			1
95	Ayrılık Günleri Geldi Dayandı	1						1
96	Aramızı Kesti Dumanlı Dağlar				1			1
97	Çırpınıp İçinde Döndüğüm Deniz				1			1
98	Gelen Yok Giden Yok Uzadı Ara				1			1
99	Ağlar Veysel Çıkmaz Sesi				1			1
100	Benden Selam Söylen Vefasız Yare				1			1

101	Mecnun Gibi Dolanıyom							1				1
102	Çöllerde Bir Ulu Kuş Olsam Uçsam Yürüsem							1				1
103	Bir Ulu Ağaçtan Bir Yaprak Düşse							1				1
104	Yeni Mektup Aldım Gül Yüzlü Yardan							1				1
105	Türlü Türlü Sada Verir Ağaçlar							1				1
106	Kükrede Çimenler Açıldı Güller							1				1
107	Kızılırmak - I							1				1
108	Sular							1				1
109	Uyandım Kuşların İnce Sesine							1				1
110	Dağlar							1				1
111	Beserek Dağı							1				1
112	Tecer							1				1
113	Çamlıbel							1				1
114	Tarlam								1			1
115	Çiftçiler					1						1
116	Ziyaret Eyledim Koca Sivası							1				1
117	Erzincan							1				1
118	Okul							1				1
119	Okul - II							1				1
120	Dumlupınar Denizaltısı'na									1		1
121	Köprü										1	1
122	Balta								1			1
123	Çarık - Mes Konuşması		1									1
124	Taşlama - I			1								1
125	Bir Softaya							1				1
126	Neyzen Teyfik							1				1
127	Mevlanayı Ziyaret							1				1
128	Dostlar Beni Hatırlasın		1									1
129	Genç Yaşımda Felek Vurdu Başıma					1						1
130	Yıllarca Aradım Kendi Kendimi					1						1
131	Bir Küçük Dünyam Var İçimde Benim									1		1
132	Yine Bir Acı Ses Duydu Kulağım					1						1
133	Kimin Meftunuyum Kimin Mecnunu							1				1
134	Gecenin İlhamı		1									1
135	Türk Adı Babamdan Bana Mirastır							1				1
136	Dostlar'a		1									1
137	Umut Yaşar					1						1
	Toplam Frekans	**5**	**18**	**8**	**13**	**19**	**22**	**97**	**19**	**17**	**4**	222

Toplam Yüzde	2,25	8,10	3,60	5,86	8,56	9,91	43,70	8,56	7,66	1,80	100%

Âşık Veysel'in incelenen 157 şiirinden, 137'sinde öğretim programlarında yer alan kök değerlerden (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik) toplam 222 adet değer tespit edilerek, şiirlerde yer alan değerlere ait istatistik veriler frekans (f) ve yüzde (%) şeklinde Tablo 2'de sunulmuştur. Şiirlerde 97 tekrar ve % 43,70 oranıyla sevgi değeri birinci sırada yer almaktadır. Sevgi değerini sırasıyla, saygı 22 tekrar ve %9,91 oranı ile; sabır 19 tekrar ve %8,56 oranı ile; sorumluluk 19 tekrar ve %8,56 oranı ile; dostluk 18 tekrar ve %8,10 oranı ile; vatanseverlik 17 tekrar ve %7,66 oranı ile; öz denetim 13 tekrar ve %5,86 oranı ile; dürüstlük 8 tekrar ve %3,60 oranı ile; adalet5 tekrar ve %2,25 oranı ile; yardımseverlik ise 4 tekrar ve %1,80 oranı ile takip etmektedir.

Bazı şiirlerde birden fazla değerin bir arada bulunduğu dikkati çekmektedir. Şiirlerde yer alan değerlerin frekans (f) oranına baktığımızda ise en fazla değerlerin, Senlik Benlik Nedir Bırak (6 adet) ve Gel Birlik Kavrine, Girelim Gardaş (6 adet) adlı şiirler de yer aldığı görülmektedir. Bu şiirleri dörder değer ile Kardeşim, Sazım'a, Dünya Bir Dolap Durmadan Döner ve Vatan Sevgisini İçten Duyanlar şiirleri izlerken; üçer değer ile Derdim Gizli Kapağını Kaldırma, İşte Hile Sözde Yalan Olmasa, Şaşma Gönül Doğru Yoldan, Galiba Dünyanın Sonuna Kaldık, Kara Toprak, Girdim Dostun Bahçesine, Uyan Bu Gafletten, Atatürk, 19 Mayısta Parlayan Zafer, Ağlayalım Atatürk'e, Hastane – II, Taşlama – II, Anama ve Gezerken Aklımın Evine Vardım şiirleri izlemektedir.

Aşağıda, Âşık Veysel'in şiirlerinde dile getirdiği kök değerler, ***"kategoriler"*** halinde sunularak, kategorilerin bulunduğu şiirlerden bazı mısra örneklerine yer verilmiştir:

1. Sevgi :

Âşık Veysel'in şiirlerinde kök değerlerin tespit edildiği 137 şiirin, 97'sinde "sevgi" değerine yer verildiği görülmüştür. Sevginin kaynağının Yaradan olduğunu söyleyen Veysel'in şiirlerinde sevgi değeri kimi zaman Allah'a duyulan bir muhabbet, kimi zaman dünyevi bir sevgiliye duyulan aşk, kimi zaman vatan ve millete bağlılık, kimi zaman ise doğa ve hayvanlara duyulan ilgi ve şefkat olarak karşımıza çıkmaktadır:

Bu çark böyle döner durmaz
Ehli aşklar yanar, durmaz
Aşk meyinden kanar, durmaz
Sevgi muhabbet yaratmış
(Şatıroğlu, 1971: 34).

Senden aldım bu feryadı
Bu imiş dünyanın tadı
Anılmazdı Veysel adı
o sana Âşık olmasa
(Şatıroğlu, 1971: 95).

Her zaman aşıkım suyun sesine
Baharda bulanıp çağlamasına
Akar gözyaşlarım gam deryasına
Veysel'in derdini yenleyen sular.
(Şatıroğlu, 1971: 158).

Saklarım gözümde güzelliğini
Her neye bakarsam sen varsın arda
Kalbimde gizlerim muhabbetini
Koymam yabancıyı sen varsın arda
(Şatıroğlu, 1971: 27).

Vatan sevgisini içten duyanlar
Sıtkı ile çalışır benimseyerek
Milletine, Ulusuna uyanlar
Demez neme lazım, neyime gerek
(Şatıroğlu, 1971: 183).

Veysel'in kalbinde gizlidir canan
Bir suna bakışlı kaşları keman
Bulursam ağyardan hali bir zaman
Aşıklar visale erince coşar.
(Şatıroğlu, 1971: 106)

2. Saygı :

Âşık Veysel'in şiirlerinde kök değerlerin tespit edildiği 137 şiirinin, 22'inde "saygı" değerine yer verildiği tespit edilmiştir. Saygı değeri şiirlerde Hakk'a, peygamber efendimize, tabiata, anneye, babaya, Atatürk'e, Mevlana'ya, Hacı Bektaşı Veli'ye, şehide ve insanların birbirine saygısı olarak karşımıza çıkmaktadır:

Her ferdin hakkı var, bizimdir Vatan
Babamız, dedemiz döktüler al kan
Hudut boylarında can verip yatan
Saygıyla anarız, şehit diyerek
(Şatıroğlu, 1971: 183).

Ağlayalım Atatürk'e
Bütün dünya kan ağladı
Süleyman olmuştu mülke
Geldi ecel can ağladı
(Şatıroğlu, 1971: 198).

Horasandan ayak bastın Uruma
Mucizeler şahit oldu pirime
Bak şu vaziyete bak şu duruma
Eşin yok cihanda bir Hacı Bektaş
(Şatıroğlu, 1971: 243).

Adem'den bu deme neslim getirdi
Bana türlü türlü meyva yetirdi
Her gün beni tepesinde götürdü
Benim sadık yârim kara topraktır
(Şatıroğlu, 1971: 146).

Sen petek misali Veysel de arı
İnleşir beraber yapardık balı
Ben bir insanoğlu sen bir dut dalı
Ben babamı sen ustanı unutma
(Şatıroğlu, 1971: 274).

Dünya tebdil oldu durum değişti,
Kimi aya gider kimi cennete.
Dünya güzellendi itibar düştü,
Anne baba yoksun kaldı hürmete.
(Şatıroğlu, 1971: 85).

3. Sabır :

Veysel'in şiirlerinde kök değerlerin tespit edildiği 137 şiirinin, 19'unda "sabır" değerine yer verildiği tespit edilmiştir. Hayatının ilk yıllarında birçok zorlukla karşılaşan Veysel, Hakk'a ulaşmada ve zorluklar karşısında sabırlı olmak gerektiğini, sabırla insanın olgunlaşacağını, birçok olumsuz durumun sabırla aşılacağını bize şiirlerinde anlatmaktadır:

Dilsiz oldum pepelendim
Yağmur oldum sepelendim
Toprak oldum tepelendim
Senin yolunda yolunda
(Şatıroğlu, 1971: 24).

Gülü yetiştirir dikenli çalı
Arı her çiçekten yapıyor balı
Kişi sabır ile bulur kemali
Sabretmeyen maksudunu bulamaz
(Şatıroğlu, 1971: 48).

Kırk dokuz yıl bu yollarda
Ovada dağda çöllerde
Düşmüşüm gurbet ellerde
Gidiyorum gündüz gece
(Şatıroğlu, 1971: 256).

Katlan bu cefaya sabreyle gönül
Bu dünyanın işi hep böyle gönül
Başından geçeni sen söyle gönül
Neler geldi geçti oldu olacak
(Şatıroğlu, 1971: 39).

Dinle çiftçilerin garip halini
İ1kbaharda çifte başlar çiftçiler
Hiç bir zaman işten çekmez elini
Durmaz yıl on- iki ay işler çiftçiler
(Şatıroğlu, 1971: 178).

Veysel der dünyaya ben niye geldim
Her zaman ağladım ne zaman güldüm
Gönlüme teselli kendimde buldum
Sabır ile teskin ettim özümü
(Şatıroğlu, 1971: 258).

4. Sorumluluk :

Veysel'in şiirlerinde kök değerlerin tespit edildiği 137 şiirinin, 19'unda "sorumluluk" değerine yer verildiği tespit edilmiştir. Hakk'a karşı sorumluluk, halkın topluma ve devlete karşı sorumluluğu yanında, can dostu sazına

kendisinin ölümünden sonra sırlarını saklama sorumluluğu yükleyen Veysel, bir dönem eğitim verdiği Köy Enstitülerinde okuyan çocuklara şiirinde seslenerek memlekete karşı sorumluluklarını dile getirmektedir:

Saklarım gözümde güzelliğini
Her neye bakarsam sen varsın orda
Kalbimde gizlerim muhabbetini
Koymam yabancıyı sen varsın orda
(Şatıroğlu, 1971: 27*)*

Çalışalım kurtulalım buhrandan
Nedir senlik benlik usandık candan
Irkımız neslimiz aynı bir kandan
Yurdun yaraların saralım, kardaş
(Şatıroğlu, 1971: 67)

İnan ki her işi başarır insan
İnsana yoldaştır gayretle iman
Vatan sizden hizmet ister her zaman
Marif sizi memlekete el yapar
(Şatıroğlu, 1971: 219)

Bin bir ismin birinden tut
Senlik benlik nedir sil at
Tuttuğun yola doğru git
Yoldan çıkıp olma asi
(Şatıroğlu, 1971: 65)

Veysel der kafanı nafile yorma
Dünya fani deyi çöküp oturma
Adım at ileri avara durma
Yoldaş ol refaha kavuşanlara
(Şatıroğlu, 1971: 70)

Ben gidersem sazım sen kal dünyada
Gizli sırları mı Âşıkar etme
Lal olsun dillerin söyleme yada
Garip bülbül gibi ah ü zar etme
(Şatıroğlu, 1971: 273)

5. Dostluk :

Veysel'in şiirlerinde kök değerlerin tespit edildiği 137 şiirinin, 18'inde "dostluk" değerine yer verildiği tespit edilmiştir. Veysel'in şiirlerinde dost, kimi zaman kara toprak, kimi zaman insanlara duyulan bir muhabbet, kimi zaman sazı, kimi zaman ise toplumsal bütünleşmeyi sağlayan bir bağdır:

İtimat edersen benim sözüme
Gel birlik kavline girelim, kardaş
Birlik, çok tatlıdır, benzer üzüme
içip şerbetini duralım kardaş
(Şatıroğlu, 1971: 67)

Eser seher yel i her sabah sabah
Dalgalanır sular titreşir yaprak
Saçar kokusunu menekşe zambak
Hakiki bir duygu vefalı dosttan
(Şatıroğlu, 1971: 162)

Ben giderim adım kalır
Dostlar beni hatırlasın
Düğün olur bayram gelir
Dostlar beni hatırlasın
(Şatıroğlu, 1971: 253)

Dost dost diye nicesine sarıldım
Benim sadık yarim kara topraktır
Beyhude dol andım boşa yoruldum
Benim sadık yarim kara topraktır
(Şatıroğlu, 1971: 145)

Telgraf telefon mektup gel ince
Sivas halkı gelip gönlüm alınca
Veysel ağrıların geri kalınca
Selam yaz dostlara unutma dediler
(Şatıroğlu, 1971: 224)

Benim her derdime ortak sen oldun
Ağlarsam ağladın gülersem güldün
Sazım bu sesleri turnadan m'aldın
Pençe vurup sarı teli sızlatma
(Şatıroğlu, 1971: 273)

6. Vatanseverlik :

Veysel'in şiirlerinde kök değerlerin tespit edildiği 137 şiirinin, 17'sinde "vatanseverlik" değerine yer verildiği tespit edilmiştir. Birlik ve beraberlik ruhu, vatan aşkı, sıla aşkı, Atatürk ve Fatih Sultan Mehmet'e duyulan muhabbet ile

Türklük hissiyatının yoğunluğu yanında askerlik yapamamasının ve Kurtuluş Savaşı'na katılamamasının kendinde yarattığı ağır üzüntü Veysel'in şiirlerinde vatanseverlik kapsamında dile getirdiği duygulardır:

Birleşiriz bir bayrağın altında
Biz Türklerin ikilik yok aslında
Yanar tutuşuruz vatan aşkında
Hepimiz bu yurdun evlatlarıyız
(Şatıroğlu, 1971: 185).

Vatan bizim, ülke bizim, el bizim
Emin ol ki her çalışan kol bizim
Ayyıldızlı bayrak bizim, mal bizim
Söyle Veysel öğünerek, överek
(Şatıroğlu, 1971: 183).

Veysel bu sözünde var mıdır hata
Yurdumuzu benzetelim Cennet'e
Bu vatanı ısmarladım illete
Türk korusun dedi yine bu bağı
(Şatıroğlu, 1971: 197).

Veysel keser alıp kendine yanma
Her gördüğün güzelliğe inanma
Herkesin bir yüzden hakkı var ama
Bu vatan uğruna ölene ne den
(Şatıroğlu, 1971: 89).

Atatürk'tür Türkiye'nin ihyası
Kurtardı vatanı düşmanımızdan
Canını bu yolda eyledi feda
Biz dahi geçelim öz canımızdan
(Şatıroğlu, 1971: 192).

Fatih Mehmet Sultan temeli kurdu
Ondan sonra oldu Türklerin yurdu
Edirne'den gelen o büyük ordu
Ayyıldızlı bayrak nurun İstanbul
(Şatıroğlu, 1971: 208).

7. Öz Denetim :

Veysel'in şiirlerinde kök değerlerin tespit edildiği 137 şiirinin, 13'ünde "öz denetim" değerine yer verildiği tespit edilmiştir. Veysel şiirlerinde insana iradenin Allah tarafından verildiğini belirtmekte, kendine seslenerek sevgiliye bağlanma, çalışma, üretme, birlik içinde hareket etme, sabırlı olma konularında tavsiyelerde bulunmaktadır:

Varlık noktasını açık gösterdi
İrade-i cüz'ün eline verdi
Hakk'ı bilen her eşyayı Hak gördü
Vücudun şehrine o sultan oldu
(Şatıroğlu, 1971: 29).

Gönül sana nasihatım
Çağrılmazsan varma gönül
Seni sevmezse bir güzel
Bağlanıp da durma gönül
(Şatıroğlu, 1971: 58).

Veysel der kafanı nafile yorma
Dünya fani deyi çöküp oturma
Adım at ileri avara durma
Yoldaş ol refaha kavuşanlara
(Şatıroğlu, 1971: 70).

Gönül senin ile gel konuşalım
Türlü cefaların bana bu senin
Darılma sözüme hal danışalım
Güzeller uğrunda çıkacak canın
(Şatıroğlu, 1971: 56).

Şaşar Veysel işbu hale
Gah ağlayan gahi güle
Yetişmek için menzile
Gidiyorum gündüz gece
(Şatıroğlu, 1971: 256)

Veysel sözün bir söz olsun
Çokça sabır hırs az olsun
ince eğirip düz olsun
Geçeceksin bu taraktan
(Şatıroğlu, 1971: 76).

8. Dürüstlük :

Veysel'in şiirlerinde kök değerlerin tespit edildiği 137 şiirinin, 8'inde "dürüstlük" değerine yer verildiği tespit edilmiştir. Şiirlerde dürüstlük her zaman yalan karşısında zafer kazanmakta, halka oyunu temiz kullanmasını tavsiye eden Veysel, dürüstlüğü mert insanın özelliklerinden biri olarak nitelendirmekte, rüşvet, hile ve yalanın insanoğluna felaket getirdiği vurgulamaktadır:

Merd insanın sözü uyar özü ne
Tezene teline varmak sazına
Doğru gören gider yolun düzüne
Düz yolu görmeyen göz neme gerek
(Şatıroğlu, 1971: 60).

Şaşma gönül doğru yoldan
Meydan almaz kuru bühtan
Saz çalarlar sarı telden
Yanık gelir ses ıraktan
(Şatıroğlu, 1971: 76).

Veysel eli nideceksin
Herkes ettiğini çeksin
Önüne bak düşeceksin
Doğru gitsen ulaşırsın
(Şatıroğlu, 1971: 232).

İnsanoğlu doğru yoldan şaşmazdı
İşde hiyle, sözde yalan olmasa
Türlü türlü felakete düşmezdi
İşde hiyle sözde yalan olmasa
(Şatıroğlu, 1971: 71).

Doğrult hedefine çek ger yayını
Zedeleme temiz kullan oy'unu
Yaptır mektebini yükselt köyünü
Her derdime derman bulana neden
(Şatıroğlu, 1971: 88).

Baktım ki yalan geldi dikildi
Gerçek geldi yalan kaçtı sıkıldı
Ararken gerçekle yalanı buldu
Hele görsen arda seyir çoğidi
(Şatıroğlu, 1971: 247).

9. Adalet :

Veysel'in şiirlerinde kök değerlerin tespit edildiği 137 şiirinin, 5'inde "adalet" değerine yer verildiği tespit edilmiştir. Din, mezhep, ırk, cinsiyet ayrımı yapmayan tüm insanlığı kucaklayan Veysel, şiirlerinde peygamber efendimizin kanununun hak olduğunu dile getirmekte, adil yönetimiyle ün salmış Sasani hükümdarı Nuşiveran'ı bize hatırlatmakta, Atatürk'ün ülkeyi adaletle yönettiğini vurgulamakta, Kıbrıs'ta Türklere karşı yapılan haksızlıkların insanlık dışı olduğunu dile getirerek, tüm insanlığa eşitlik mesajları vermektedir:

Beni hor görme kardeşim
Sen altınsın ben tunç muyum
Aynı vardan var olmuşuz
Sen gümüşsün ben saç mıyım
(Şatıroğlu, 1971: 47).

Kürt'ü Türk'ü ne Çerkes'i
Hep Adem'in oğlu kızı
Beraberce şehit gazi
Yanlış var mı ve neresi
(Şatıroğlu, 1971: 65).

Kıbrıs'taki olan haksız olaylar
Kemirir içimi kurt olur gider
İnsanlık dışında yapılan işler
Bütün milletine dert olur gider
(Şatıroğlu, 1971: 233).

Nuşveranı Adil nerede tahtı
Süleyman mührünü kime bıraktı
Resulü Ekrem'in kanunu haktı
Her ömrün sonunda bir feryat gördüm
(Şatıroğlu, 1971: 38).

Türkiye'yi adaletle yaşattı
Dağları deldirdi demir döşetti
Millete bir altın kemer kuşattı
Haşa nankör olman devranımızdan
(Şatıroğlu, 1971: 195).

10. Yardımseverlik :

Veysel'in şiirlerinde kök değerlerin tespit edildiği 137 şiirinin, 4'ünde "yardımseverlik" değerine yer verildiği tespit edilmiştir. Veysel şiirlerinde, elbirliği ve yardımlaşarak vatanın kalkınacağını, yardımlaşmanın dinimizin emri olduğunu, halkevlerinin düşkünlere yardım ettiğini ve yardımlaşma ile Kızılırmak üzerine yapılan köprünün halkta yarattığı sevinci paylaşır bizlerle:

Son verelim iftiraya bühtana
Kardeşane sevişelim can cana
Elbirlikle çalışalım Vatana

Destekle fakiri okut yetimi
Bu hayırlar dinimizce kötümü
İdrak eyle hidrojeni atomu

Çok okul fabrika kuralım, kardaş
(Şatıroğlu, 1971: 67).

Bu varlığı böyle gördüm
Düşündüm kafama sordum
Düşkünlere yapar yardım
Halkın evi Hakkın evi
(Şatıroğlu, 1971: 216).

Uyan bu gafletten uyuma yurttaş
(Şatıroğlu, 1971: 190).

Kolay geçmek için Kızılırmak'tan
Alındı paralar cem oldu halktan
Gayret köylülerden izin Allah'tan
Tanrım var eylesin milletim izi
Yaptırdı köprüyü güldürdü bizi
(Şatıroğlu, 1971: 225).

SONUÇ VE TARTIŞMA

Âşık Veysel Şatıroğlu'nun şiirlerinin öğretim programlarında yer alan kök değerler açısından incelendiği bu çalışma sonucunda, literatür taraması ve araştırma bulgularına dayalı olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Âşık Veysel'in 157 şiirlerinden 137'sında 222 adet öğretim programlarında yer alan kök değerlerin olduğu tespit edilmiştir. Buna göre Âşık Veysel'in dile getirdiği şiirlerinin değerler eğitimi açısından zengin bir içeriğe sahip olduğu söylenebilir.

Araştırmada dikkati çeken en önemli hususlardan biri, bir şiirde birden çok değerin yer almasıdır. Bu durumun, şiirlere zenginlik kattığı ve öğrencilere değerleri aktarırken bir şiir üzerinden birden çok değerin kazandırılacağı söylenebilir.

Şiirleri sıklık derecelerine göre değerlendirdiğimizde en çoktan en aza sevgi, saygı, sabır, sorumluluk, dostluk, vatanseverlik, öz denetim, dürüstlük, adalet ve yardımseverlik değerlerinin yer aldığı görülmektedir. Kurtoğlu (2017:107) tarafından yapılan çalışmada da en fazla sevgi değerinin şiirlerde yer aldığı tespit edilmiştir. Tüm insanlığı kucaklayan ve bir gönül insanı olan Veysel'in şiirlerinde en fazla sevgi değerine yer vermesini, onun sevgiyi Yaradan'ın özünde görmesine ve bu yüzden gözleri görmeyen Veysel'in dünyaya sevgiyle bakmasına bağlanabilir. Altıntaş (2003) tarafından yapılan çalışmada, şiirlerinde her türlü ayrımcılığa karşı çıkmış Âşık Veysel'in, insanı seven ve insana değer veren hümanist bir bakış açısına sahip olduğu belirtilmiştir. Nitekim, Şahin ve Diğerleri (2019:189) tarafından yapılan araştırmada da dile getirildiği gibi, "sevgi, tüm değerlerin temelini oluşturmaktadır. Sevgi; fedakârlığı, özverili olmayı ve karşı tarafın iyiliğini istemeyi gerektirmektedir. Sevgi adaletin kaynağıdır, merhametle iç içedir." Bu açıdan bakıldığında Veysel'in şiirlerinde de tüm değerlerin temelinde sevginin olduğu belirtilebilir.

Hakk'a, peygamber efendimize, tabiata, anneye, babaya, Atatürk'e, Mevlana'ya, Hacı Bektaşi Veli'ye, şehide ve insanların birbirine hürmeti şeklinde karşımıza çıkan saygı değerinin Âşık Veysel'de geniş bir anlam kazandığı ve kapsayıcı bir özelliğe sahip olduğu söylenebilir. Şiirlerinde saygıyı ön planda tutan Veysel yıllar öncesinden halka kutsal değerlere karşı saygılı olma öğüdünde bulunurken, bazı şiirlerinde saygının toplumda yavaş yavaş kaybolmaya başladığını dile getirmektedir. Bu açıdan değerlendirdiğimizde Veysel'in şiirlerinde sosyolojik incelemeler yaptığı da ifade edilebilir. Eleştirilerinde yıkıcı değil yapıcı üslubu ise, onun çağlar ötesine seslenmesini sağlamıştır diyebiliriz. Özdemir (2018) tarafından yapılan araştırmada da "Veysel şiirlerinde gördüğümüz üzere, eleştirinin yıkıcı olan yönünü değil yapıcı olan tarafını benimseyerek, zamanının çok ötesinde bir insan olduğunu kanıtlamıştır" demektedir.

Veysel şiirlerinde değerleri bize aktarırken, bunu doğallık ve içtenlikle, eleştirel ve sentezci bir yaklaşım ile empati duygusunu ön plana çıkararak yapmaktadır. Eleştirel düşünme, empati geliştirme gibi değer eğitimi uygulamaları arasında yer alan ve değer gerçekleştirme yaklaşımının amaçlarından biri olan öğrencilerin eleştirel düşünceye sahip bireyler olarak yetiştirmek ilkesinden hareketle (Akbaş, 2008), değer eğitimi yanında beceri eğitiminin de şiirlerde önemli bir yer tuttuğu, değer ve beceri eğitiminin birbirini destekleyici bir bütünselliğe sahip olduğu söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında Veysel'in şiirlerinin, öğretim programlarında ifade edilen değer ve beceriler arasındaki bütünsel yaklaşıma sahip olduğu ifade edilebilir.

Küçük yaşta gözlerini, genç yaşta anne ve babasını kaybeden, hayatı mücadelelerle geçen ve iyi bir bağlama ustası olmasının yanında, dile getirdiği şiirlerinde ortaya koyduğu evrensel fikirlerle tüm dünyaca tanınan Âşık Veysel'in, özellikle genç kuşaklar tarafından sabır konusunda alınması gereken güzel örneklerden biridir denilebilir.

Veysel şiirlerinde, Hakk'a ulaşmada ve zorluklar karşısında sabırlı olunması, sabırla insanın olgunlaşacağını ve Allah'ın insanlara cüzi irade verdiğini dile getirmesi ayrıca Allah inancını birçok şiirinde vurgulaması onun şiirlerinde tasavvufi bir anlayışın hâkim olduğunu göstermektedir. Nitekim, Yığman (2019:67) yaptığı araştırmada "Âşık Veysel, tasavvuf inancına sahip bir şairdir. Tasavvuf inancı, Veysel'in şiirlerinin birçoğunda yer almıştır." demektedir.

Veysel şiirlerinde halka seslenerek onların devlete ve topluma karşı görevlerini hatırlatarak, bir dönem ders verdiği Köy Enstitülerinde eğitim alan öğrencilere seslenerek onların memlekete karşı sorumluklarını hatırlatmaktadır. Bu bakımdan değerlendirildiğinde Veysel'in vatandaşlık görevlerine bağlı ve aynı zamanda iyi bir eğitimci olduğu da ifade edilebilir.

Veysel şiirlerinde dostluğu, sahte olmayan, karşılıksız, sadık ve gerçek duyguların olduğu bir bağ olarak ifade etmektedir. Sadece insanların birbiriyle değil tabiatla da dostane ilişkiler kurmasını isteyen Veysel'in "Dostlar Beni Hatırlasın" şiirinde, öldükten sonra dostlarının kendisini hatırlamalarını istemesi ve "Kara Toprak" şiirinde ise her türlü işkence yapmasına rağmen sadık yârinin kara toprak olduğunu ifade etmesi onun dostluklarda olması gereken en önemli özelliklerden biri olan vefa duygusuna ağırlık verdiğini göstermektedir.

Şiirlerinde en fazla dile getirdiği konulardan biri olan vatanseverlik değeri özellikle birlik ve beraberlik ruhunun öneminin anlatıldığı dizelerde karşımıza çıkmaktadır. Milleti kucaklayan Veysel, farklılıklarımızın bizi biz yaptığını söylerken, kendisi bir Alevi olmasına rağmen Türkiye'de uzun yıllardır kaşınan Alevi-Sünni tartışmalarına taraf olmayarak, Alevi- Sünni; Türk-Kürt-Çerkes herkesin kardeş olduğunu vurgular. Günümüzde sadece Türkiye'de değil yaşadığımız coğrafya da dahil dünyanın dört tarafında etnik ve dini farklılıkların sürekli kaşındığı ve çatışmalara dönüştürülmek istendiği hatta bazı bölgelerde başarıya ulaşıldığı bir dönemde Veysel'in kardeşlik ve insanlık vurgusunun büyük anlam taşıdığı, bu durumun Veysel'e aynı zamanda milli olmanın yanında evrensel bir kimlik kazandırdığı ifade edilebilir.

Veysel'in şiirlerinde dürüstlük, yalan karşısında her zaman zaferle çıkmakta, vatandaşlara seslenerek oylarına

hile karıştırmamalarını istemekte, rüşvet, hile ve yalanın insanoğlunu ve toplumları mahvedeceğini dile getirmektedir. Kurtoğlunun (2017:113) da dile getirdiği gibi Veysel böylece iyinin ve doğrunun her zaman kazanacağı fikrini dimağlara yerleştirmektedir.

Hiçbir ayrım yapmadan tüm insanlığı kucaklayan Veysel şiirlerinde peygamber efendimizin kanunundan, adil yönetimiyle ün salmış Sasani hükümdarı Nuşiveran'ın adaletinden ve Atatürk'ün ülkeyi adaletle yönettiğinden bahsetmektedir. Bu bakımdan şiirlerinin adalet konusunda temel bilgi kaynaklarına da sahip olduğunu ortaya konulabilir.

ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına göre, aşağıdaki öneriler sunulabilir :

Ortaöğretim Programlarında (MEB, 2018) yer alan kök değerlerin İlköğretim Öğretim Programlarında (MEB, 2018) da aynı şekilde yer verildiği dikkate alındığında, hem ortaöğretim hem de ilköğretim öğrencilerine değer aktarımında Âşık Veysel'in şiirlerinden yararlanılması önerilmektedir. Ders kitapları düzenlenirken ya da öğretmenler dersleri işlerken şiirin insan üzerindeki olumlu etkisinin gücü de dikkate alındığında, kök değerler Âşık Veysel'in şiirlerinden alıntılar yapılarak verilebilir. Bu durumun ders içeriklerinde disiplinler arası bir yaklaşım sağlayacağı ve ders kitabı içeriklerini de zenginleştireceği düşünülmektedir.

Türk Edebiyatının zengin bir mirasa ve içeriğe sahip olduğu dikkate alındığında, Âşık Veysel gibi Türkiye'nin ve dünyanın önemli değerlerinden olan Yunus Emre, Karacaoğlan, Hacı Bektaşi Veli, Mevlana, Neşet Ertaş vb. kişilerin şiirlerinin de öğretim programlarında yer alan kök değerler açısından incelenmesi önerilmektedir. Böylece öğrencilere hem edebi eserler üzerinden değerler eğitimi verilirken hem de yeni kuşakların evrensel değer haline gelmiş bu kişileri yakından tanımaları sağlanabilir.

Şiir yanında, masal, hikâye, efsane, destan, anı, roman, fıkra gibi edebi türler öğretim programlarında yer alan kök değerler açısından incelenebilir.

Üniversitelerin eğitim fakültelerinin ders içeriklerine değerler eğitiminin eklenmesi ve eğitim alan öğrencilere derslerde; görev yapan öğretmenlere ise açılacak hizmet içi kurslarda edebi eserlerde yer alan değerleri tespit etmek amacıyla değer temelli etkinlikler düzenlenebilir. Böylece öğretmenlerin derslerinde değer öğretiminde edebi kaynaklardan faydalanmaları sağlanabilir.

Gelecekte yapılacak araştırmalara öncülük etmesi amacıyla, Âşık Veysel'in tüm şiirleri kök değerler yanında alt değerler açısından da incelenebilir.

Öğrencilere şiirlerdeki değerler aktarılırken, aynı zamanda değerlerle bütünleşmiş beceriler de öğrencilere kazandırılabilir. Böylece öğretim programların sunulduğu şekilde değer-beceri temelli bir eğitim ortamının oluşturulması sağlanabilir.

Hem milli hem evrensel açıdan Âşık Veysel'in ne kadar büyük bir değer olduğunu yeni kuşaklara aktarmak ve

öğrenciler tarafından yakından tanınmasını sağlamak amacıyla, özellikle okullarda onun doğum günü ve ölüm yıl dönümlerinde programlar yapılabilir.

İl Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından hazırlanan değerler eğitimi yönergelerinde Âşık Veysel'e ayrı bir yer verilerek, onun şiirlerinden öğretmenlerin değer eğitiminde faydalanmaları sağlanabilir.

KAYNAKLAR

Akbaş, O. (2008). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi,* 6/16, 9-27.

Altıntaş, R. (2003). Âşık Veysel'in (1895-1973) İnanç Dünyası: "Dini Çoğulculuk". *Cumhuriyetin 80 Yılında Sivas Sempozyumu,* Sivas Hizmet Vakfı Yayınları.

Aslan, E. (2021). *Türk Halk Edebiyatı.* Ankara: Pegem Akademi.

Çerkezoğlu, E. (2015). Âşık Veysel Şatıroğlu'nun Şiirlerinde Din Ve Dindarlık. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Durbilmez, B. (2013). Âşık Veysel'in Şiirlerinde Millî Birlik Fikri ve Türk Dünyası. *Türk Yurdu Dergisi,* 102-307.

Eyre,L., Eyre, R. (1993). *Teaching Your Children Values.* New York: Fireside Book.

Görgülü, D. (2019). Karacaoğlan, Âşık Veysel ile Neşet Ertaş'ta Kadın. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Giresun Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.

Kara, R. ve Tören, A. (2011). Âşık Veysel'in Şiirlerinde Eğitim. *A.Ü.Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi,* 46, 127-144.

Karaçağıl, A. (2019). Âşık Veysel'in Şiirlerinin Vatan, Millet, Din, Bayrak Kavramları Açısından İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Giresun Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.

Kardaş, M.N. ve Cemal, S. (2017). Değerler Eğitimi ve Türkçe Öğretiminde Değer Eğitimi Üzerine Yapılan Araştırmalara İlişkin Kaynakça Denemesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi,* 9/16, 383 – 412.

Kaya, D. (t.y.). Âşık Veysel. Erişim Adresi : http://dogankaya.com/fotograf/veysel_-genel_bilgi.pdf

Kurtoğlu, F. S. (2017). Âşık Veysel'in Şiirlerini Değerler Eğitimi Açısından Okumak. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaşi Veli Araştırma Dergisi,* 83, 101-123.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018). İlköğretim Öğretim Programları. Erişim Adresi : http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018). Ortaöğretim Öğretim Programları. Erişim Adresi : http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2017). Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine. Erişim Adresi : http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf

Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973). *T.C. Resmi Gazete* (14574, 24 Haziran 1973).

Özbay, M. ve Tayşi, E. K. (2011). Dede Korkut Hikâyeleri'nin Türkçe Öğretimi Ve Değer Aktarımı Açısından Önemi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi,* 1/1, 21-31.

Özdemir, M. ve Tulumcu, F. İ. (2017). Değerler Eğitiminde Edebi Eserlerden Yararlanma: Fatma Aliye'nin Muhadarat Romanı Örneği. *Sakarya UniversityJournal of Education,* 7/4, 720-729.

Özdemir, S. D. (2018). Âşık Veysel'in Şiirlerinde Sosyal Eleştiri. *AKRA Kültür Sanat Ve Edebiyat Dergisi,* 6, 151-161.

Silver, M. (1976). *Values Education.* Washintong: National Education Association.

Şahin, Ş., Ökmen, B. ve Kılıç, A. (2019). Sevgi Eğitimi Dersi Alan Öğrencilerin Sevgi Ve Sevgi Eğitimi Dersine Dair Görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi,* 7/1, 176-197.

Şatıroğlu, A. V. (1971). *Dostlar Beni Hatırlasın.* Düzenleyen: Ümit Yaşar Oğuzcan, İstanbul : Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Ulusoy, K. ve Dilmaç. B. (2016). *Değerler Eğitimi.* Ankara: PEGEM Akademi.

Ulusoy, K.; Arslan, A. (2016). *Değerli Bir Kavram Olarak "Değer Ve Değerler Eğitimi", Farklı Yönleriyle Değerler Eğitim.* Editörler: Refik Turan, Kadir Ulusoy, Ankara, PEGEM Akademi, 2-15.

Yığman, S. (2019). Değerler Eğitimi Açısından Âşık Veysel'in Şiirleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

ETKİLEŞİMSELLİK ÖLÇÜSÜNDE DİL KURAMI AÇISINDAN YUNUS EMRE'DE TÜRK DİLİ VE DİLSEL ÇÖZÜMLEMELER

Prof. Dr. Şahin Filiz

Antalya Akdeniz Üniversitesi, Antalya, Türkiye sfiliz@akdeniz.edu.tr, karabagsahin@gmail.com

ÖZET

Dil Felsefesinin tarihi en çok 17. Yüzyıla kadar geri gider. Antikçağ ve Orta Çağ'da dil konusunda felsefi düşünce ve tartışmaların yapıldığını biliyoruz. Ancak bir felsefe dalı olarak dil üzerine yapılan çalışmaların tarihi çok yenidir. Bununla birlikte, dil felsefesi de tarihsel süreçte, bilim veya felsefe alanı olarak fiilen var olup da adları sonradan konulmuş diğer bilim ve felsefe disiplinleri arasında böylece yerini almıştır. Yunus Emre bu açıdan doğrudan dil felsefesi veya kuramı ortaya atmış değildir. Dahası onun sistematik ve kategorik bir felsefi düşünce dizgesi inşa ettiğini söylemek için de, yaşadığı 14. Yüzyıl için erken olur. Ama erken olmayan bir şey varsa, o da Yunus Emre'nin şiirlerinde kullandığı Türk dilinde, 300 yıldır tartıştığımız dil felsefesinin ilgi alanına doğrudan giren dil, kültür, anlam ve önermelerdir. Adı konmamış epistemolojik ve ontolojik temele dayalı bir söz-anlam ilişkisi kurduğunu görüyoruz. En azından Yunus'un Türkçesi ve Türkçeyi kullanma yeteneğinin şiirlerine nasıl yansıdığını bu tür araştırmalardan öğrenebiliyoruz. Ne ki bu araştırmalarda Türkçenin dil olarak gücünün Yunus Emre'nin şiirlerine nasıl yansıdığına ilişkin yoğun dikkat, dil- anlam ilişkisini görmezden gelmiştir. Bence Yunus Emre dilinde, sözce ve sözcüklerden çok, anlam ve bu anlamın ardındaki Türk kültürü daha öne çıkmaktadır. Yunus için şiirde dilin ustalıkla kullanılması önemli olmakla birlikte, asıl olan bu yetkin dil kullanımının ardındaki kavram veya anlam dünyasıdır. Bu dünyayı oluşturan ise, Türk kültürüdür. Az sözle çok şey anlatmak, sözel simgeleri değil, onların göndergeleri olan kavramları öncelemektir. Yunus bunu yapar. Yunus'a göre, doğruluk ve eğrilik, sözlerden çok, eylemlerdedir. Evrensel Dilbilgisi veya İçgüdü olarak dil kuramı, uzlaşmacı dil kuramı ve doğalcı dil kuramı Yunus'un dil felsefesi açıklamak için yeterli kuramlar değildir. Yunus'un dil felsefesi için 'Etkileşimsellik Ölçüsünde Dil Tezi'ni onun dil felsefesini anlamak bakımından daha yerinde bir kuram olarak öneriyorum. Bu kuram, dilde doğru ve yanlış gibi kesin kategorik değerlemelerin ötesinde, anlamı öne çıkardığı gibi, dil felsefesine temel olan epistemoloji ve ontolojiyi içermekte, dili diyalektik bir kültürel öğrenme süreci olarak öngörmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yunus Emre, dil felsefesi, kültür, etkileşimsellik ölçüsünde dil tezi.

TURKISH LANGUAGE AND LINGUISTIC ANALYSIS IN YUNUS EMRE IN TERMS OF LANGUAGE THEORY ON THE MEASURE OF INTERACTIVITY

ABSTRACT

The history of Philosophy of Language goes back to the 17th century at most. We know that there were philosophical thoughts and discussions on language in the Ancient Ages and the Middle Ages. However, the history of studies on language as a branch of philosophy is very new. However, the philosophy of language has taken its place among the other disciplines of science and philosophy, which actually existed as a field of science or philosophy in the historical process and were named later. Yunus Emre did not directly put forward the philosophy or theory of language in this respect. Moreover, it would be premature for the 14th century in which he lived to say that he built a systematic and categorical system of philosophical thought. But if there is something that is not premature, it is the language, culture, meaning and propositions in the Turkish language that Yunus Emre uses in his poems, which are directly related to the philosophy of language that we have been discussing for 300 years. We see that he establishes a word-meaning relationship based on an unnamed epistemological and ontological basis. At least, we can learn from such studies how Yunus's Turkish and his ability to use Turkish are reflected in his poems. However, in these studies, the intense attention to how the power of Turkish as a language is reflected in Yunus Emre's poems has ignored the language-meaning relationship.

In my opinion, in Yunus Emre language, the meaning and the Turkish culture behind this meaning come to the fore more than utterances and words. Although it is important for Yunus to use language skillfully in poetry, what really matters is the concept or world of meaning behind this competent use of language. What creates this world is Turkish culture. To tell a lot with few words is to prioritize not the verbal symbols but the concepts that are their referents. Jonah does this. According to Yunus, righteousness and crookedness are in actions rather than words. Language theory as Universal Grammar or Instinct, conciliatory language theory and naturalist language theory are not sufficient theories to explain Yunus's philosophy of language. For Yunus's philosophy of language, I suggest the "Language Thesis in the Measure of Interaction" as a more appropriate theory in terms of understanding his philosophy of language. Beyond precise categorical evaluations such as right and wrong in language, this theory includes the epistemology and ontology that are the basis of the philosophy of language, and foresees language as a dialectical cultural learning process.

Keywords: Yunus Emre, philosophy of language, culture, language thesis to the extent of interaction.

Key Words: Yunus Emre, philosophy of language, culture, language thesis in terms of interaction.

Yunus Emre Şiirlerinde Türk Dil Felsefesinin Olanakları

Çok konuşmak bir şey,

İyi konuşmak ise başka bir şeydir

Sophocles

Dil Felsefesi'nin Kısa Tarihi

Antikçağ'dan günümüze kadar felsefe, bilim ile ilişkisi bağlamında etkinliğini ve görünürlüğünü bazen azaltan, bazen de artıran koşullarla karşılaştı ama hiçbir zaman insan düşüncesi ve eylemlerine yön veren bir disiplin olmaktan geri durmadı. 19. yüzyılda, olguculuk bilim ve bilimdeki göz kamaştırıcı devrimler adına felsefeye sadece edebi alanı reva görmüşse de bugün artık felsefe ile birlikte anılmayan hemen hiç bir bilim kalmamış görünüyor. Beşerî ve insani bilimlerle başlayarak alanını genişleten felsefece bakış, pozitif bilimlerle birlikte anılmakta; bilişim teknolojisinin en önemli kollarından olan Yapay Zekâ konusundaki çalışmalar bile felsefe ile birlikte sürdürülmektedir.

Ad olarak 300 yıllık geçmişi olan dil felsefesi, zihin felsefesi, nörofelsefe, nöroloji gibi daha çok pozitif bilimleri ilgilendiren alanlarla; edebiyat, kültür, tarih ve dilbilim alanlarını ilgilendiren alanların tam olarak kesişme noktasında yer alıyor. Dil felsefesi çalışmalarının doğal olarak her iki tarafı dengeli bir şekilde yansıtıp temsil edebilecek ölçüde ortaya konulamamasında bir takım nedenler sıralanabilir. Bence bunların başında, henüz 'tarih'i bile salt deneyci olmadığı için 'bilim' sınıfına dâhil etmeyen mantıkçı olguculuğun, dil felsefesine, beşeri ve insani bilimler alanındaki büyük yeri nedeniyle tarih bilimi gibi tartışmalı bir alana deneysel 'bilimsellik' sıfatı ile yaklaşmaya devam etmesidir, diyebiliriz.

İkinci bir neden de önemi bakımından ilkinden geri kalmaz. Bilim ve düşüncede Avrupamerkezci yaklaşımın, Türk düşüncesi ve felsefesini 'Avrupa dışında'; kıyıda-kenarda gören bazı yerli-yabancı araştırıcıların zihinlerinde halen değişmesi teklif edilemez bir dogma gibi canlılığını korumaktadır.

Yunus Emre'de dil Felsefesinin olanaklarını araştırma girişimimiz bu politik ağırlıklı yaklaşımı tartışılır hale getirmek için bir katkı sunmaktadır. Batı bilim ve düşünce tarihi, Türk düşüncesine göre kavramsal olarak daha sistemli bir şekilde işlenmiş; kategorik ayrımlar ve adlandırmalar yapılmış; bu sonuçlar tüm dünyada okutulduğu için de yaygınlaşıp kökleşmiştir. Bu açıdan Batı düşünce tarihi önemli bir üstünlük elde etmiştir. Ancak Türk tarihi içinde Tük düşüncesi ve bilimi benzer süreçlerle hatta daha nitelikli yöntemler bularak incelenmelidir.

İşte Yunus Emre'de Türkçenin ihtişamı ve yetkinliğini anmakla yetinmeksizin şiirlerindeki felsefi derinliği dil felsefesi yoluyla keşfetmek; dil felsefesinin olanaklarını aramak çabası bu minval üzere değerlendirilmelidir.

Dil felsefesinin tarihi yenidir. Antik dönemde ve Ortaçağ felsefesinde dil üzerine bazı felsefi konular tartışılmış olsa da bu tartışmalar özellikle epistemoloji ve ontoloji alanlarında felsefenin klasik problemlerine yönelik geliştirilen düşünceleri destekleme için kullanılmış ve genel bir dil kuramı geliştirilmemiştir. (İnan, 2010: 56). Dil üzerine yapılan felsefi tartışmalarda epistemoloji ve ontoloji problemlerinin öne çıkması, özellikle bu yöntemi Platon'un benimsemiş olması boşa değildi. (Aslan, 2005). Çünkü Platon özellikle Kratylos diyalogunda dil sorunun temelinde bilgi bilimi ve varlık bilgisinin bulunduğunun farkındaydı.

17. yüzyılda ilk dil kuramını geliştirdiği düşünülen John Locke, sözcüklerin anlamı ile düşünce arasındaki ilişkiyi incelemiş; sözcüklerin iletişimdeki yerine işaret etmişti. Sözcük ile anlam arasındaki ilişki, bu iki tarafın adlarını değiştirerek John Stuart Mill, Ferdinand Saussure, Gottlob Frege gibi dil üzerine çalışmalar yapan filozoflar tarafından da ele alınmıştır. Özellikle bugün Frege ve Russell dil felsefesinin tam anlamıyla başlangıcını oluştururlar ve böylece dil felsefesi günümüzde bilişsel bilim ve Yapay Zeka ile ilişkili bir gelişme gösterir.

Sözcükler ve Şeyler

Dilci filozoflardan kimi sözcük-anlam; kimi gönderme-anlam, kimi de gönderme-gönderge-anlam eşleşmeleri çevresinde dil felsefesi tartışmalarını sürdürürler. Kısaca söylemek gerekirse dil felsefesinin bu ögelerini John Hospers'ın sınıfladığı gibi sözcükler ve dünya olarak belirlemek mümkündür:

'Bir sözcük kullandığımızda onun dünyada herhangi bir şeye ne zaman uygun olacağını ve ne zaman olmayacağını tam olarak bilmek zorundayız. Ama dil bu şekilde inşa edilmez. Bir sözcük, uygulama sınırlarının kesin olarak çizilmediği şekliyle ortak kullanıma girer, sözcüğün belirli standartlar ya da tipik durumlar için uygun geldiğini (Bu kesinlikle bir kedidir) veya başka şeyler için uygun gelmediğini (Hayır, o kesinlikle bir kedi değildir) söyleyebiliriz. Bunun gibi, görünüşte basit bir durumda olsa bile sözcüğün uygulanabilir olup olmadığı konusunda bizi kuşkuya düşürecek şeyler olabilir. Kediniz birden bire gözünüzün önünde mevcut durumunun yirmi katı kadar şişse ve tüylenmeye başlasa, ne dersiniz?' (Hospers, 2021: 37). Doğru bir tümce dünyada bir olguya karşılık geliyorsa, yanlış bir tümcenin göndergesinin ne olduğunu yanıtlamak zordur. Bu yüzden bazı filozoflar tümcenin olgulara değil, olanaklı durumlara gönderme yaptığını söylerler. Ancak burada da zorunlu olarak yanlış olan bir tümcenin göndergesinin ne olacağını açıklamak da mümkün değildir. (İnan, 2010: 48).

Bu soruları felsefede semantik gönderme veya hem felsefe ve hem de gündelik dilde pragmatik gönderme ile yanıtlayabilir miyiz? Yoksa Austin'in kavramsallaştırması olan dil edimi ile çözebilir miyiz?

Yunus Emre'nin şiirlerine uyarladığımızda bunlardan hangisi yanıt olabilir?

Yunus Emre Şiirlerinde Sözcükler ve Şeyler

Şiir (söz)- anlam ilişkisi, Yunus'un dil felsefesinde, anlam yani semantik ağırlıklıdır. Anlam, sözü belirler. Söz anlamın simgesi olsa da, varlığı simgeye bağlı değildir. Yunus'un şiirlerinin her dizesi bir-bazıları biçimsel olarak değilse bile anlamca- önermedir. Önerme, tam bir sav belirten yargıdır. Ancak biçimsel olarak Yunus'un şiirlerinin hepsi önerme formunda değil; bununla birlikte önerme olabilecek formdadır. "Bana seni gerek seni" buna örnektir. Önerme değildir. Ama, " Ben yalnız sana muhtacım" diye önerme haline getirilebilir. Her dize, en az ve en öz sözcüklerden oluşur. Başka bir deyişle, simgeler anlamların ağırlığı altındadır. Söz ekonomisi anlam zenginliğini öne çıkarır; doğru ve yanlış, salt olgusallarla sınırlandırılmış epistemoloji türünün kategorileri olmaktan çıkar. Her dize, doğru-yanlış ile belirlenip karara bağlanacak bir simgeler dizgesinden oluşmaz. Ad veren simgeler, ad verilen nesne/anlam/ kavramlara tabidir. Tersi değildir. Bu kedidir ya da bu kedi değildir gibi, yalnız simgelerin insafına bırakılmış bir 'doğru -yanlış' sonucu çıkarılmaz. Anlamın zenginliği, Yunus'un az sözle çok şey anlatılabileceğini söylemesiyle daha belirginleşir. Her sözcük, anında ve olgusal olarak göndergeyle sınırlı değildir.

Çünkü sözcüklerin ardında, kültürel bir anlam kümesi vardır; koşullara, konuya ve soruna göre bu kümeden uygun bir anlam seçilme olanağı bulunur.

'*Az söz erin görküdür*

Çok söz hayvan yüküdür.' (Tatçı, 2005: 291).

Anlam kümesini Yunus, Türk kültürünün binlerce yıllık geçmişinden ve kendi yaşadığı dönemdeki zenginliğini temsil eden sözcüklerinden seçerek oluşturur. 'Az söz'le Türkçe, görklü bir dil olarak pek çok anlamı içerir. Bir sözün dünyada, söylendiği an için neye karşılık geldiğini kesin olarak bilmemek, dünyayı dili sınırları içinde belirlemekten; daha doğrusu, epistemolojik ve ontolojik temelleri tartışmalı bir dilsel kullanımdan doğar. Neye karşılık olarak kullandığımızı bilmiyorsak sözcüğü rastgele kullanıyoruz hatta anlamını dahi bilmiyoruz demektir. Dünya, deneyleyebildiğimiz kadar ise, dilimizin epistemolojisi ve ontolojisi ancak deneysel koşulların sağladığı göndergelerle sınırlı demektir. Dünya, metafiziksel varlıkların belirleyiciliği doğrultusunda algılanıyorsa, yine dilimiz metafizikle sınırlıdır. İlkinin aksine, soyut nesneleri gösterir. Dil, ancak günlük şeylere gönderme yapıyorsa, bu noktadan ilerisini kuşatamaz. Bunun yanında dil, doğalcı görüşe göre yorumlanır ise, sözcüklerle şeyler arasında, önceden belirlenmiş bir özdeşlik var demektir. Austin'in Edimsel dil anlayışı da, Evans'ın 'kullanım ölçütüne göre dil tezi'ne benzer. Austin'e göre dil bir eylemselliktir. Ama dil edimselliği ile tanımlandığında, temsil ettiği anlamdan çok, eylemselliği öne çıkar. Öyleyse dil sadece edimsel bir temsil olarak tanımlanamaz.

Evans haklı olarak, 'içgüdü olarak dil' tezine dayanan Evrensel Dilbilgisi görüşünü şöyle eleştirir:

'İçgüdü-olarak dil tezi, insan bebeklerinin dil öğrenmeye uygun donanımla dünyaya geldiğini iddia ediyor. Bu teze göre dil hiçbir çaba sarf edilmeksizin ediniliyor. Bunun sebebi, Evrensel Dilbilgisiyle, yani dil evrensellerinin önceden belirlenmiş bir derlemesiyle doğmazmış. Evrensel dediği şey, tüm dillerde ortak olan dilbilgisi özellikleridir. Dahası tüm dillerin bu Evrensel Dilbilgisinden türediği varsayıldığı için, tek bir dilin araştırılması, o tasarımın yapısını açıklayabilirmiş.' (Evans, 2020, 32,33).

Evans, 'insan çocuklarının dünyaya gelirken biyolojik yapılarının dile hazır olduklarına' ilişkin görüşü destekleyerek içgüdü olarak dil tezini eleştirmeyi şöyle sürdürüyor:

'Konuşma üreten aygıttan bilgi işleme kabiliyetine ve anı biriktirmeye varana kadar, her canlı türünden farklı olarak, sinir biyolojimiz konuşma dili ya da işaret dili edinme konusunda donanımlıdır. Fakat mercek altına alınan mesele şu: İçgüdü olarak dil tezi, özel bir bilgi türünün (dilbilgisi) doğuştan var olduğunu ileri sürüyor. Dilsel bilginin yani insanlarda doğuştan gelen Evrensel Dilbilgisinin insan beynindeki mikrodevrelere işlendiği kabul ediliyor. Bu görüşe bakılırsa çocuklar dilde hatalar yaptığında bunu kendi kendilerine düzeltmeleri gerekiyor ki bu doğru değildir. Hataları çocukların kendisi değil, ebeveynin düzettiğine dair epey çalışma var. 'Çocuklara dil öğretilmez, kendiliğinden öğrenirler' görüşü, dil öğrenme ihtiyacını ortadan kaldırır. Konuşacağımız dilin kelimelerini öğrenmek gibi önemsiz bir işten de bahsetmiyorum. Tüm dillerde ortak olan dil esasları, beyinlerimizde doğumdan önce mevcutmuş. Dil mitinin kabulü budur ve bunun yanlış olduğunu söylüyorum.' (2020, 33,4).

Evans, Evrensel zihin dili de dahil, 1950'lerde bilişsel bilimin ortaya çıkışı ile insan zihnini dijital bilgisayar benzeten görüşleri dil miti olarak eleştirmekte (2020, 34, 35) tüm bunların yerine 'Kullanım ölçüsünde dil' tezi önermektedir. (2020, 37). Bu teze göre insan dili ile insan zihni birbiriyle kaçınılmaz olarak bağlantılıdır. Hatta daha önemlisi simbiyotiktirler. Dahası, ikisi de büyük oranda deneyim ve kullanma tarafından şekillenir. Ona göre insanı özel kılan etken, toplumsallığa yatkın ve iş birliğine dayalı davranışı doğuran kültürel zekâmızdır. Başka türler de toplumsaldır, ama *Homo sapiens*'in sergilediği kültürel zekânın doğası başka türlerinkiyle kıyas kabul etmez. Bu kültürel zekâ ileri düzeyde simgesel davranışların gelişimini kolaylaştırmıştır ve dil, simgesel davranışın tipik bir örneğidir. Kültürel zekâ, atalarımızın evrim yolculuğun bir noktasında zihinsel bir yetkinliğe neden olmuştur.' (2020: 271, 272, 273).

Evans, dilin doğuşu ve gelişmesini kullanım ölçütüne bağlayarak açıklamaktadır. Dil, ne denli yoğunluk ve sıklıkla kullanılırsa dil yetilerimizin geliştiğini deneyimleyebiliyoruz. Bu tez büyük ölçüde doğruluk payına sahiptir. Hatta evrim yolculuğumuzun *sapiens* durağı, zihinsel gelişimimizle birlikte dilsel yetilerimizi de güçlendirdiğimizi gösteriyor. Dilde kullanım ve deneyim belirleyici olarak kabul edilmektedir. Evans, bunun gerisinde kültürel zekâmızın büyük etken olduğunu vurgulamaktan geri durmuyor.

Yunus Emre'nin dil felsefesinden yola çıktığımızda, Kullanım ölçütünde dil tezine büyük ölçüde hak vermemek olası değildir. Kültür, deneyim ve kullanım dil-zihin ilişkisini geliştiren temel etkenlerdir. Toplumsallaşma bu gelişimi sürekli kılar. Ancak kültürü, salt zekâmızla sınırlamak Evans'ın tezinin eksiklerinden sayılmalıdır. Doğanın etkileyen ve etkilenen tamamlayıcı bir parçası olan insanın evriminde kültür olgusu, yalnız kendi türünün oluşturduğu toplumla hatta diğer canlılarla olan etkileşimiyle elde edilmez; dahası vardır. İnsan inorganik, organik ve bilişsel tüm aşamalarda karşılıklı etkileşimsellik içinde evrimleşerek bilişsel düzeye ulaşır. Sapiens, bunun en açık örneğidir. Kültürel zeka tüm bu etkileşimselliklerin insan bilinci ile zirveye çıkmasının sonucudur.(www.uzayzaman.com). O halde, Kullanım ölçüsünde dil tezi yerine ben, Yunus'un şiirlerinden hareketle 'Etkileşimsellik Ölçüsünde Dil Tezi'ni öneriyorum. Tezin kuramsal olarak geçerliliğini makale boyunca sınayacağız.

Evans, 'simge ile temsil ettiği şey arasında net bir ilişki yoktur' diyerek devam ediyor: 'Simge gerçekte tek başına anlamlı değildir. Simgenin kedilik halini biliyor olabiliriz; fakat sonuçta kedinin ne olduğunu hala biliyor değiliz.' (2020: 206).

'*Söz ola kese savaşı, söz ola bitüre başı*

Söz ola agulu aşı, balıla yağ ede bir söz.'

Söz vardır, savaşı sonlandırır, barışa ulaştırır. Yaraları iyileştirir. 'Baş', yaradır; savaştan kalma ruh ve gönül yaralarını sarar. Bugünkü söyleyişle, ağılı zehirli olan şeyi; ortamı, ilişkiyi, olguyu, olayı bala yağa çevirir. Bütün bunları yapan, sözdür. Söz kendi başına 'iyi' ya da 'kötü' değildir; onu iyi ya da kötü veya 'doğru' ya da 'yanlış' yapan, temsil ettiği anlamdır. Antikçağ'daki logos kavramına benzer. Hıristiyanlık logos'a, görünüşte söz, ama hakikatte İsa anlamını verirler. Müslümanlar için logos, 'kelamullah' yani 'Tanrı sözü' dür; vahiydir. Yunus'un 'söz'ü, hepsinden daha geniş kapsamlıdır. Olumsuzu olumluya çeviren bir sihirli temsildir, simgedir. Yılanı bile

deliğinden çıkaracak güce sahiptir. Yunus'un bu dizelerdeki sözü, temsil edilen şeyin yalnız olumlu olmasını değil, aynı zamanda 'doğru' olmasını şart koşar. Gottlob Frege'yi burada anımsayalım. Frege iki doğruluk değerinden söz eder. Bunlar birer kavram değil, nesnedir. 'Doğru' ve 'yanlış', yüklem değil, addır. 'Dünya yuvarlaktır: Doğru'ya; 'Dünya düzdür': Yanlış'a gönderme yapar. (İnan, 2012: 67). Ona göre 'doğru' ve 'yanlış' birer nitelik değil, birer 'nesne'dir. Yani ontolojik ve epistemolojik temelleri vardır. Salt nitelik düzeyinde olsalardı Yunus'un dilindeki söz, temsil ettiği anlamı duruma ve yerine göre 'olumlu' ya da 'olumsuz' olabilirdi. Bu ise anlamsızlığı beraberinde getirebilirdi.

'*N'iderüz dirlik suyın, biz canı yağmaya virdük*

Cevherleri sarraflara, ma'deni yağmaya virdük' (143/1).

Yunus, hayatta kalmak için zorunlu olan suyu istemez. Çünkü canından geçmiş, onu yağmaya vermiştir. Altın, gümüş, elmas gibi cevherlerde gözü yoktur. Hepsinden yüz çevirmiş, sarraflara bırakmıştır. Çünkü bunların madeninden ve kaynağından vazgeçtiği yerde altından, gümüşten ve diğer ayrıntılardan söz etmenin yeri yoktur. Şimdi bu dizedeki 'yağma' simgesi, Tanrı karşısında fenaya ermeyi temsil için kullanılıyor. Normal koşullarda yağma, başkasına ait olan her türlü mal, mülk, ırz ve namusu kuralsızca ve gaddarca elde etmek; tüketmektir. 'Masanın üstündeki kitaptır' tümcesindeki 'masanın üstündeki' göstereni ile kitaptır göstergesi o an için doğru ve anlamlıdır. Gösterge her an değişebilir. Salt doğru-yanlış değerlemelerine sıkıştırılan önermeler, doğruluklarıyla anlamlı; yanlışlıklarıyla da anlamsız olmaya mahkûmdur. Yağma sözcüğü, bu dizelerde yanlış ya da doğru olarak değil, anlamlı olarak yer almaktadır. Diğer yandan, hayatı ve cevheri Tanrı için 'yağma'ya vermek; masanın üstündeki objeler kadar değişkenlik ve başkalaşım göstermez. En azından nesneler kadar değişken değildir. Yağma, bu dizeler dışında, hırsızlık ve çapul anlamına gelir. Ama Yunus'un bu dizelerinde yağma, 'dünyalığa değer vermemek' anlamına işaret eder. Demek ki anlamı belirleyen yağma sözcüğü değil, mevcut koşulların gerektirdiği anlam ya da anlamlardır.

Savaşı bitirecek güçte bir söz yani önerme, yalnız kendisini oluşturan harflerin ve sözcüklerin dilsel çekiciliklerinden kaynaklanmaz. Asıl güçleri, birbirine kökten aykırı iki durum ya da iki olgu arasındaki keskin epistemik ve ontik farkı, tüm anlam kümeleriyle temsil edebilecek olmasından ileri gelmelidir. 'Ağu, baldır', 'savaş, barıştır' demek, yetmez; muhatapların zihninde, olumsuzu olumluya çevirebilecek bilgisel ve varlıksal referanslara dayanmalıdır. Cerbeze ve mugalâta, Yunus'un sözünde hiçbir şeyi temsil etmez. İçi boş kümelere karşılık gelir. Yunus dilindeki söz, kutsallığını, 72 milletle olan gönül ilişkiselliğinden devşirir. Yaşadığı dönemin zengin kültürünü dil felsefesinin epistemik ve ontik temelleri olarak alır. Bu yüzden Yunus'un şiirleri sırf sentaktik ustalık ve dil estetiğinin göz alıcı örneği olarak görülmemelidir. Onun sözleri, evrensel bir insan ailesinin ortak logosudur. Bu nedenle dinleri, mezhepleri ve tüm etnik farklılıkları aşacak bir logos anlamını taşır.

Söz, Yunus'un dünyasında anlamın ardından gelir. Logos, ilk bakışta söz gibi görünse de aslında o sözün gerisindeki anlamdır. 'Savaş', 'baş (yara)' ve 'ağu', göstergeye göre değişirken anlamları değişmez. Değişen sözdür; değişmeyen ise temsil ettiği anlam-logostur.

John Searle, Çince Odası adlı ünlü düşünce deneyinde bu sorunu göz önüne seriyor. Deney basitçe, içerideki kişinin Çince simgeleri İngilizceye, İngilizceyi Çince simgelere tercüme etmesini mümkün kılan bir dizi talimata uymasıdır. Burada önemli olan, Çince Odası'ndaki talimat kitapçığının zihin diline benzemesidir. Simgeleri tercüme etmemizi mümkün kılar. Fakat talimat kitapçığının nasıl kullanıldığını bilmemiz, simgelerin neyi temsil ettiğini bildiğimiz anlamına gelmiyor. Çince Odası'nda sıkışıp kalmış kişinin gözünde, talimat kitapçığının dışındaki dünyada bu simgelerin zemini yoktur.(Evans, 2020: 206). Bu zemin, göstergeler dediğimiz anlamlar dünyasıdır.

Yunus'un dil felsefesinde, sözcükler ile dünya arasında, 'doğruluk-yanlışlık' döngüsünde kalan bir ilişki yoktur. Şiirlerini düzyazıya çevirip her bir ya da iki dizesini, bir önerme kalıbına koysak, hepsinin anlamlı ama bir kısmının doğru-yanlış değerlemesine tabi olduğunu görürüz. Ama bu değerlemeye tabi tümceler sonuçta anlamlıdır. John Hospers'ın dediği gibi, 'her anlamlı tümce, doğru olmayabilir. Ama her doğru tümce anlamlıdır. İnsan başlı at örneğinde olduğu gibi, var olan hiç bir şeyi temsil etmeyen kavramlar da anlamlı olabilir.' (2021: 31). Yunus Emre, Türk halk kültürü ve mitolojisine ait motifleri şiirlerine işlerken mitik semboller kullanır. Doğum, ölüm, düğün, gelinlik, avcılık, Leyla ve Mecnun Hikayesi, ölüm anında yas tutarken yaka yırtma, kadınların saçlarını dağıtması ve ziyafet gibi günlük yaşamın çeşitli mitlerini şiirlerinde sıklıkla dile getirir. Bu anlattıklarını tümceler haline getirdiğimizde, doğruluk – yanlışlık değerlerinden çok, anlamlılıkları öne çıkar.

Türk filozofu Ziya Gökalp, hakikat (verite) ile şe'niyet (realite) kavramlarının farkını vurguladığı yazısında şöyle der: 'Meşrutiyet'e kadar hem 'verite' hem de 'realite' kelimeleri lisanımıza 'hakikat' tabiriyle çevriliyordu. O zamanlar, lisanımızın felsefi düşünüşleri ifadeye kabiliyeti henüz yoktu. Çünkü mahiyetçe birbirinden çok uzak bulunan muhtelif (çeşitli) mefhumları (kavramları) aynı tabirle tercüme etmek zorunda kalmıştık. Bu hale en iyi misal 'verite' ve 'realite 'mefhumlarıdır. Bu iki mefhum, birçok noktalarda birbirinin zıddı olduğu halde ikisini aynı tabirle çevirmek kadar yanlış bir hareket olamazdı.

Oysa Verite ile realite birbirinden çok farklı mefhumlardır. Birincisi, mantık itibarıyla realite cüz'i olduğu halde, verite küllidir. Örneğin 'insan akildir' hükmü (önermesi) bir veritedir. (İnsan türünün dışarıda mevcut bulunan her ferdi bir realitedir). İkincisi, mantık itibarıyla verite soyut olduğu halde realite somuttur. Üçüncüsü, metafizik açıdan verite zihinsel varlık olduğu halde, realite dışsal bir varlıktır.' (Gökalp, 2022: III/116-117).

Yunus Emre, şiirlerinde verite ve realiteye karşılık gelen kelimeler kullanır. Onun felsefesinde anlam, göstergeyi öncelediği ve hatta onu belirlediği için realite, cüz'i bir gösterge olarak, verite göndergesine tabii kılınır. Belirleyici olan veritedir; kavramdır. Sözcük, başka deyişle gösteren ise, tamamlanan ve belirlenendir. Çünkü realite cüz'i bir olgu olarak, soyut ve mutlak hakikat demek olan verite tarafından içerilir. Buna göre Yunus'un dil felsefesinde hakikat, en genel kavram olarak görünür. Realitelerden söz etmesi hep hakikat yüzünden ve onun içindir.

'*Bir hastaya vardın ise,*

Bir içim su verdin ise,

Yarın anda karşı gele,

Hak şarabın içmiş gibi.' (Tatçı, 2005: 374).

Bu dörtlükte 'realite'ler hasta, bir içim su, yarın, şarap...olarak sayılıyor. Ancak Yunus, hakikate işaret etmek, ona göndermede bulunmak için tüm bu realiteleri anıyor. Nedir o hakikat ya da verite? Hak şarabını içmektir. Bu önerme, cüz'i bir realiteye değil, külli bir hakikate göndermede bulunmaktadır.

Yunus, 'senden ayrıl, sana kaç' (Aksan, 2005: 96) derken de realiteyi söyleyip veriteyi kastetmektedir.

Hakikat, Yunus'un felsefesinde 'tanımlanamaz'. Soyut, mutlak ve külli doğasıyla verite, günlük sözcükler gibi herhangi bir şeyi doğrudan göstermez. Öyle olsaydı, realiteden farkı kalmazdı. Peki, nasıl anlaşılıp anlamları kavranacaktır?

Verite bir kavram olarak ancak doğrudan ve dolaylı içerdiği anlam kümeleri aracılığıyla anlaşılabilir. Yani verite, veritenin anlamlarıyla tanımlanabilir. Bu tanımlama girişiminin yine de hakikati, 'masanın üstündeki herhangi bir obje'ye karşılık gelen önermede olduğu gibi, somut olarak göstermesi beklenmez. Çünkü günlük, somut, cüz'i ve ferdi realitelere gönderme yapan kelimeler bile çoğun başka kelimeler aracılığıyla tanımlanabilmektedir:

'Tanımlanamayan sözcükler var mıdır? Bu, 'tanımlama'dan ne kastettiğimize bağlıdır. Bir sözcüğü tanımlamak şu ya da bu şekilde ne anlama geldiğine işaret etmekse, cevap, kesinlikle hayırdır: Bir sözcükle ne kastettiğinizi başka bir kişiye göstermenin hiç bir yolu yoksa anlamı yoluyla başkalarıyla iletişim kuramazsınız ve sözcük asla kamusal dilin bir parçası olamaz. Ancak eğer 'tanımlama' ile yalnız sözel tanımlamayı (başka sözcüklere tanımlama yapmayı) kastederseniz, işte o zaman bazı sözcüklerin tanımlanamaz olduğu anlaşılır.' (Hospers, 2021: 47).

Yunus Emre, sanıldığı gibi, şiirlerini biçem olarak halk dili ile yazıya dökmüş görünse de asıl yansıttığı şey, halk kültürüdür. Halk kültürü, onun dilsel temsille şiirlerine yansıttığı anlam kümelerinin temel kaynağıdır. Halkın ağzındaki kelimelerin gücünü Yunus'un bu yansıtmasıyla fark edebiliyoruz. Montaigne halkın ağzına düşen kelimelerin zamanla asıl değerini ve derin anlamını yitirdiğine işaret eder: ' Halkın ağzındaki kelimelerin gücünü biz kolay kolay göremiyoruz. Çünkü orta malı olarak kullanıla kullanıla bu kelimeler ayağa düşmüş, güzellikleri bayağılaşmış. Nice değerli sözler, güzel benzetmeler vardır ki halkın ağzına düştükten sonra, zamanla renkleri bulanmış, güzellikleri solmuştur.' (2018: 208). Montaigne Yunus Emre'nin şiirlerini okudu mu, bilmiyoruz. Ama rastlasaydı, Yunus'un halk dilini hem biçem hem de anlam olarak nasıl büyük bir titizlikle kullandığını hemen fark ederdi. Örneğin 'yağma' kelimesi, halk ağzında son derece sıradan ve derinliksiz olumsuz bir duruma gönderme yapar. Ama Yunus'un dizelerinde 'yağma', Hakk ve hakikatin sonsuzluğu karşısında geçici realitelerden vazgeçmek gibi çok yüksek düzeyde bir yer edinir. Yunus, ikinci olarak, anlamı söze feda etmez; sözü anlamın peşinden sürükler.

'*Söz var kılur gönüli şad söz var kılur bilişi yâd*

Eğer horluk eğer izzet her kişiye sözden gelir.' (Bilgin, 2020: 30-34)

'*Keleci bilen kişinun yuzini ağ ede bir söz*,

Sözi bişurüp deyenün işini sağ ede bir söz.'(Bilgin, 2020: 30-34).

İlk iki dizede Yunus, yerinde, doğru veya anlamlı sözün kişinin gönlüne iyi geleceğini; olumsuz bir sözün de insanı insana yabancılaştıracağını, bugünkü deyimle iletişimi bitireceğini belirtir.

İkinci İki dizede şu hakikate gönderme yapıyor: Söz söylenmeden önce düşünülüp tartılmalıdır. Böylece söz yalan yanlış olmaz. İnsanın yüzü kara çıkmaz. Yüzü ak olur.(Bilgin, 2020: 30-34).

'*Gel ahi iy şehriyari sözümüzi dinle bari*

Hezaran gevher dinarı kara toprağ ede bir söz.' (Bilgin, 2020: 30-34).

Bilgi ve hikmet değeri olan sözler; yerinde ve zamanında söylendiğinde paradan, inciden ve mücevherden bile değerlidir. (Bilgin, 2020: 30-34).

Yunus, bu dizelerde bilgi ve hikmet değeri olmayan sözlere karşı uyarı yaparken kendini unutmaz:

'*Derviş Yunus bu sözü eğri büğrü söyleme*

Seni sıgaya çeken bir Molla Kasım gelir.'

Söz ve kelimeler, temsil ettikleri anlamları ölçüsünde epistemolojik ve ontolojik değer taşırlar. Bilgi ve hikmet, varlıksal ve bilgisel temeli olan kuşku götürmez bir hakikatin, veritenin sözle temsil edilmesidir. Eğer söz, insanın yüzünü ve gönlünü ak edecekse, bu söz bilgi ve hikmetin göstergesi, temsil edenidir. Söz, burada epistemik (doğruluk değeri) ile normatif niteliği birlikte taşımaktadır. Yunus bu dizelerde, şeylere ad olarak kullanılacak sözcüklerde öncelikle ontik ve epistemik mahiyet arayışına girer. Sonra, 'doğruluk' değerine bakar. Burada doğruluk değeri, neredeyse Frege'nin nesne dediği değere benzer. Daha sonra erdem içermesini önemser. Yani normatif bir anlam içermesi, anlam kümesini olgunlaştırmış olur. Somuttan soyuta ve soyuttan somuta bir çevrim söz konusudur. Bu insan türünü Yunus'un gözünde canlı-cansız tüm evrenle karşılıklı etkileşimsellik içinde gördüğünü anlatır. Halk dilini kendine özgü biçem doğrultusunda kullanırken, halk dilini sadece edebi bir düzeye taşımakla kalmaz, aynı zamanda halk ağzı ile dilin toplumsallık yoluyla evrimleştiğini, ilahi bir vergiden ziyade toplumsal etkileşimsellik sayesinde doğup geliştiğini anlatmak istemektedir. 'Realite' ile etkileşimselliği, Yunus'a hakikati en veciz Türkçe ile temsil ettirme yeteneğini kazandırmıştır. Gökalp'in deyimiyle, şeniyetten kopuk olsaydı hakikati bu denli kısa ve öz yöntemle ve en az kelime ile dillendirmesi mümkün olmazdı. Şiirdeki sözcükler tüm anlam zenginliğini, insanüstü bir varlıktan ya da ilahi bir lütuftan değil, halktan, yaşadığı toplumdan devşirmektedir. Dindar bir figür olarak görünmesi kimi araştırıcıları genelde onun dil mucizesine ilahi bir kaynağın lütfuna bağlı olarak kavuştuğu sanısına götürmüştür.

Yunus'un dil felsefesini onun Türk halk kültürü ile olan etkileşimselliği belirlemektedir.

Öyleyse, Yunus'un şiirlerini dil-kültür ilişkisi bağlamında çözümlediğimizde, *Etkileşimsellik Ölçüsünde Tezi* adlı kuramımıza biraz daha açıklık getirmenin olanaklı olduğunu göreceğiz.

Etkileşimsellik Ölçüsünde Dil Tezi

Kültür kavramı, bir toplumun duygu, düşünce, inanç, dil ve yaşam biçimlerini oluşturan adet, gelenek ve göreneklerin tümünü bir dizi somut ve soyut değerlerle dile getirmek için kullanılır. Felsefi, sosyal fiziksel ve

biyolojik antropoloji kültür kavramının beslendiği bilimsel-düşünsel alanlardır. Hepsine birden felsefi antropoloji denilmekte ve felsefi antropolojiye de son zamanlarda Kültür Felsefesi ile karşılık verilmektedir. Kültür felsefesi, kültür tarih ve bilimlerinin ötesinde, herhangi bir toplumun ya da çeşitli toplumların kültürel yapısı, kültür değişmelerinde rol oynayan ilke ve nedenler üzerinde durur. Kültür felsefesi kültürü felsefi açıdan inceleyip çözümlemeyi; bu çözümleme sonucunda o kültüre ilişkin genel ilke ve sonuçlar ortaya koymayı konu edinir.

Kültür felsefesi 18. Yüzyılın sonlarına doğru Alman felsefe geleneğinin öncülük ettiği tarih kavramı çevresinde yapılan tartışmalarla yakından ilgilidir. Tarih bir bilim midir? Olguculuk onu deneysel bir bilim, daha doğrusu bilimsel bir alan saymazken, kültür bilimi ve felsefesini içeren insan bilimleri buna karşı çıkarak tarihi bir bilim kabul ederler. Bu tartışmalar oldukça ayrıntılı ve karmaşıktır ve yazımın konusu bu değildir. Ancak Yunus Emre'nin dil felsefesinde dil-kültür ilişkisini anlamamıza yardımcı olacağını düşündüğüm birkaç noktaya ışık tutmak gerekiyor.

Bilim olarak kabul edilmesini isabetli gördüğüm tarih bilimi olmaksızın, kültürden söz etmek mümkün değildir. Kültürün kaynağı tarih bilimidir. Tarihin öznesi ve nesnesi insandır; tarih, insanın ve insanlığın bilgi, belge ve bulgular ışığında dünden bugüne kuram-eylem ilişkinin nasıl kurulduğunu aktarır. Kültür tarihin en önemli içeriği olduğuna göre, ancak bilim olan tarih kavramı sayesinde insan toplumları arasında yaşatılır, geliştirilir ve birbirlerine aktarılabilir. Kültür kavramına güvenmemiz için işte ilk neden, onun bilim olarak tarih aracılığıyla bize ve bizden sonrakilere ulaşıyor olmasıdır. İkinci neden ise, kültür bir insanlaşma sürecidir. Tarih bu noktada insanlaşma süreci olan kültürün vesikasıdır.

O halde kültürün öğeleri nelerdir?

Kültürün öğeleri dil, düşünce, din, iktisat, bilim, edebiyat, sanat, gelenek ve göreneklerden oluşan somut ve soyut değerlerin hepsidir. Kısacası kültür öğeleri insana ait ne varsa hepsidir.

Dil, kültürün en başat ve ne belirleyici öğesidir. Bu ilişkide belirleyici olan kültürdür. Tıpkı Yunus'un şiirlerinde sözün anlama tabi olması gibi, dil de genel olarak mevcut kültüre tabidir. Dil kültürün; söz de anlamın ardından gelir.

Dil-kültür ilişkisi denince ilk akla gelen 1700'lü yılların sonları ve 1800'lü yılların başlarında yaşamış olan Alman düşünür Humboldt'tur. Onun 17 cilt tutan " Gesamelte Schriften" isimli kitabı dil ve kültür ilişkisi konusunda temel bir eserdir. Dili, felsefenin temeline oturtan çağdaş filozoflardan Wittgenstein, kişinin ve toplumun düşünce ufkunu dilin sınırlarının belirlediğini iddia eder. (Osman Aydoğan, Dil ve Kültür İlişkisi üzerine, Şehriyar.com-Erişim T. 02.08.2022).

Humboldt, kültürel gelişme ile dilsel gelişmeyi birbirine koşut kabul eder. Ona göre gelişmiş bir kültür ancak gelişmiş bir dille kazanılabilir. Bir ulusun ruhu dilinde açığa çıkar. Bir ulusun dilinin, açık ve anlaşılır oluşu düşünce yaratmasını kolaylaştırır. Dil, insanları bilinç düzeyine yükseltecek kadar entelektüel duruma getirince, insanların duyguları gelişerek, kendi varlıklarını daha iyi duyumsarlar. (Akarsu, 1984: 87).

13. yüzyıl Türk kültür tarihinde dönüm noktasıdır. Türkler kültürün bütün öğelerini bu yüzyılda bir uçtan diğer uca deneyimlemişler; dil, düşünce ve dinle olan ilişkilerinde, başka bir döneme kıyasla en yoğun dönemlerini

yaşamışlardır. Türk kültürü ile Türk dili en yoğun yapılanma aşamasındadır. Yunus bu yapılanmayı, dil-kültür ilişkisine eşine az rastlanır biçimde şiirlerinde somut olarak yansıtmış, bununla da kalmayıp bu yapılanmayı söz-anlam ilişkiselliğini kurarak olgunlaştırmıştır. Tamamlamıştır diyemiyoruz ama dil-kültür ilişkisine diyalektik bir yön vermiştir. Türk dili, Türk kültürü ilişkisini sürdürdüğü müddetçe gelişecek ve Türk insanı kendini bu dilsel ve kültürel bilinç yoluyla daha iyi duyumsayacaktır. Yunus Emre ve şiirlerini yüzyıllardır ilk yazıldığı dönemdeki gibi hissetmemiz; kendimizi o şiirlerdeki dil-kültür diyalektiğinde duyumsuyor olmamız işte bu nedenden dolayıdır.

Yunus Emre'nin dil felsefesindeki dil-kültür diyalektiği ontolojik ve epistemolojik temele dayanıyor mu sorusu, onun şiirlerinin Türk kültürünün somut ve soyut öğelerinden beslendiği gerçekliği ile yanıtlanabilir. "İnsan düşüncesi sistemleri kırarak gelişir, çünkü hiçbir sistem hayatı ve insanı bütün zenginliği ile kucaklayamaz. Montaigne'in istediği her gün her şeyi yeni baştan düşünebilmektir." (Montaigne, 2018: xix). Yunus şiirlerinde düşünce sistemi kurmaz; tam tersine, kendisinden önceki sistemlere karşı sufi bir devrimci olarak karşı gelir. O bir sistem ve dogma kırıcıdır. Kırdığı putlar, yerleşik inançlar, kabuller ve sanılardır. Çünkü düşünce ve yaşam Yunus'ta diyalektik olarak birbirinden ayrılmaz. O, bizi kendi düşüncemizi aşmaya çağırır.

"*Canlar canını buldum*,

Bu canım yağma olsun." (Tatçı, 2005: 264).

Sıradan bir insan için yaşamak, can sahibi olmak ve varlık iddiasında bulunmak vazgeçilmezdir.

İnsanların büyük çoğunluğu için candan vazgeçmek düşünülemez. Yunus, insan varlığı ve yaşamı için vazgeçilmez dediğimiz en temel dayanağı, bir dizede yerle bir eder. Kendini, canını ve varlığını, yani realiteyi; gözünü kırpmadan 'canlar canı' olan hakikate yani veriteye kurban eder. Ama diğer yandan, canı canlar canına yağma vermek için, önce can sahibi olmak gerekir. Ölüler bunu yapamaz. Hem canınız olacak hem de bu candan vazgeçeceksiniz. Varlığınızı yok sayıp asıl varlığa ulaşmaya çalışacaksınız. Kendi realitemiz var olmalı ki, veriteye kurbana verebilelim. Can sistemi yıkılır; canlar canına katılır. Diyalektik sürecin işlemesi, veritenin varlığını değil, aslında realitenin varlığını ilk koşul olarak gerektirir. Yaşam, her şeye doğmak, her şeyin doğmasıdır. Ölüm de her şeyin bitişi ve yok oluşudur. Ölü bir insan için can olmadığına göre, canlar canına katılması, onu yağmaya vermesi düşünülemez.

Yunus ölümü en trajik dizelerle şöyle betimler:

"*Yalancı dünyaya konup göçenler,*

Ne söylerler ne de bir haber verirler,

Üzerinde türlü otlar bitenler,

Ne söylerler ne bir haber verirler."

Mezarı şöyle betimler:

"*Ne kapı vardır giresi,*

Ne yimek vardır yiyesi,

Ne ışık vardır göresi,

Dün olmuştur gündüzleri." Tatçı, 2005: 355)

"*Başucunda hece taşları,*

Ne söylerler ne bir haber verirler." (Tatçı, 2005: 355).

Yunus, Türk dilini Türk'ün yaşamı ve kültüründen ayırmaz. Toplumsal yaşamda kültür sürekli üretilir, değişir ve gelişir. Bu kültürel dinamizm, Yunus'un Türkçesine yansır. Yunus'ta dil ve kültür hep birbirini besler. Wilhelm von Humboldt, bu anlamda dilin bir etkinlik olduğunu hissettirerek yaratıcılığa vurgu yapar. Dili ne mekanizma ne de organizma olarak ele almayıp son derece özgül bir insan etkinliği olarak görür. Öte yandan da dilin yarattığı üründen de etkilendiğini ve oluşum içinde dilin gerçek doğasının, ancak *energia* ile *ergon* (ürün) arasındaki etkileşimin sonucu olarak kavranabileceğini ileri sürer. Yani dilin içine doğduğumuz için tarihsel malzemeyi devralarak düşünmeyi oluşturan zihinsel etkinlik daha önce verilmiş şey üzerine yönelir; bu bir yaratımdan çok bir yeniden şekillendirme etkinliğidir. (Topkaya, 2016: 59-71).

Humboldt'a göre dil, düşünceyi ileten olmaktan çok biçimlendiren organdır. (1988: 54)

Düşünce ile dil arasında bir belirlenim ilişkisi gören Humboldt'a göre, 'düşünce ve dilin birbirine karşılıklı bağımlılığı, dillerin asıl olarak bilinen hakikati olmadığını, bunun çok ötesinde daha önce bilinmeyen hakikati keşfetmenin aracı olduğunu ortaya koyar. Bundan dolayıdır ki, diller arasındaki fark, 'seslerin ve göstergelerin arasındaki fark' değil, dünya görüşleri arasındaki farktır." (Kula, 2012: 42; Topkaya, 2016: 59-71).

Dil-düşünce ve kültür arasında yadsınamaz bir ilişkisellik olduğunu kavramış bulunuyoruz. Ancak başından beri savunduğum üzere, Yunus Emre'nin dil felsefesinde anlam, sözcüğü; gösterge göstereni; verite realiteyi ve hakikat olguyu belirler. Yani kısacası dil düşünceyi değil, düşünce ve kültür dili belirlemektedir.

Bu iddiamı Evans'ın şu açıklaması destekler niteliktedir:

"Anlamın düşünceyle aynı şey olmadığını herkes kabul eder. Öyle olsaydı, dil düşünceyi belirlerdi ve bizler dil olmaksızın düşünemezdik. Oysa pek çok kanıt, dilin düşünceyi tek başına mümkün kılmadığını açıkça göz önüne seriyor. Dilden yoksun olan bebeklerde de incelikli düşünce süreçleri gözlenir, sık sık oldukça karmaşık kavramlar oluştururlar. Bu durum pek çok başka canlı türü için de geçerlidir. Dahası, henüz dil edinmemiş insan bebekleri, sincap maymunları, çalı kargaları ve pek çok tür, dil olmasa da düşünebiliyor." (2020: 197, 198).

Dil, Humboldt'un ergon dediği önceki kültürel ve düşünsel ürünlerle energia olarak etkileşimle ortaya çıkmış; deneyimlerle doğup gelişmiş; ama doğuştan belirlenmemiştir.

"…beynin mikrodevresi bağlamında bunların hepsi, en önemli etkenin doğuştan belirlenim yerine deneyim olduğunu gösteriyor. Nörobiyoloji alanından gelen bulguların ağırlığı, dilbilgisel bilgi gibi ayrıntıları sağlayan bir genetik bilgi ihtimalini ortadan kaldırıyor." (Evans, 2020: 138).

"*Sözü bilen kişinin, yüzünü ak ede bir söz,*

Sözü pişirip diyenin, işini sağ ede bir söz.

.....

Kişi bile söz demini, demeye sözün kemini,

Bu cihan cehennemini, sekiz cennet ede bir söz."

Sözden önce, o sözün ne anlama geldiğini bilmek gerekir. Sözü pişirmek, temsil ettiği anlamı yeterince karşılayıp karşılamadığını denemektir. Karşıdakinin doğru anlayabileceği düzeyde temsil eden bir gösterge, sözlenmek için olgunlaştırılmış, pişirilmiş demektir. Söz, işaret ettiği kültürel arka planı yeterince yansıtıyor mu, yansıtmıyor mu, konuşmacı bunu iyi bilmelidir. Sözün demlenmesi, anlamın, kültürün kısacası hakikatin o söz tarafından yetkince taşınmasıdır. Bunun için, sadece sözü söz olarak bilmek, Çince Odası'nda Çince sembolleri bilen ama anlamlarını tam olarak bilmeyen kişinin durumuna benzer. Aynı kişi İngilizceyi bilmektedir. Ama İngilizceyi bilmesi ile Çince 'deki bazı sözcükleri bilmesi aynı şey değildir. Bu örnek de anlamın ve onu kuşatan kültürün sembolleri yani gösterenleri belirlediğini ortaya koymaktadır. Yunus'a göre sözün pişmesi, demini alması ve bilinmesi, dil felsefesinde epistemolojik ve ontolojik bir temel olduğunu göstermektedir.

Aşk, Yunus'un felsefesinde başlıca kavramlardan biridir; veritenin başka bir adıdır. Bu bağlamda aşk, tüm realiteleri veritenin yani hakikatin anlam kümesi içine dâhil eder.

"*Dost 'ışka ulaşalıdan dünya ahiret bir oldu*,

Ezel-ebed sorarısan dün ile bugündür bana."

Hakikat, dünya ve ahireti farksız kılmış; ezel-ebed gibi zaman ölçüleri dün ve bugün kadar birbirinden farksız hale gelmiştir.

Dünya-ahret, dün-bugün, ezel-ebed Yunus retoriğinin diyalektik olduğunu gösterir. Bu ve benzeri tüm zıtlıklar, olgu (realite, dil) olarak aşk (verite- hakikat, anlam, kültür) ile senteze ulaşır. Yunus'un dil felsefesinde retorik, diyalektikle birliktedir. Yunus muhataplarını ikna etmek, inandırmak ister. Diyalektik yöntemi bunun için kullanır.

Aristoteles, retoriği diyalektiğin eşdeşi olarak gösterir.

Kanıtlarla inandırma tarzları retorik sanatının özüdür. Aristoteles'e göre, retorikte inandırmak için üç şey gereklidir. Birincisi konuşmacının konuşmasını inandırıcı kılacak bir kişisel karakteri açığa vurma gücü, ikincisi dinleyenlerin coşkularını uyandırma gücü ve üçüncüsü de bir hakikati veya sözde hakikati inandırıcı kanıtlar yoluyla tanıtlama gücü. Bu yüzden, retoriğe diyalektiğin ve aynı zamanda etik (ya da politik) çalışmaların bir dalı olarak bakılabilir. (Aristoteles, 2019: 19).

Yunus retoriğinde Aristoteles'in bu üç koşulu yerine gelmiştir. Birinci koşula göre Yunus, dinleyenlerini ikna edecek kişisel karakterini hemen tüm şiirleri boyunca sergiler:

"*Bir garip ölmüş diyeler*

Üç günden sonra duyalar

Soğuk suyıla yuyalar

Şöyle garip bencileyin." (Tatçı, 2005: 269).

Bir başka örnek:

" *Niçeler eydür Yunus'a çün kocaldun ışkı kogıl,*

Ruzigar uğramaz ışka ışkun ne ay u yılı var." (Tatçı, 2020: F.71b, T.10b, YE.36).

İkinci koşula göre, dinleyicilerinde büyük bir coşku uyandırır:

"*Yine yüzün gördüm*

Yine yüreğim yandı

Dost senin aşkın oldu

Yüreğime dayandı." (Tatçı, 2005: 382).

Bir başka örnek:

"*Karlı dağların başında*

Salkım salkım olan bulut

Saçın çözüp benim içi

Yaşın yaşın ağlar mısın?" (Tatçı, 2005: 355).

Üçüncü koşula göre düşünüldüğünde Yunus Emre, hakikati, yani veriteyi inandırıcı kanıtlar yoluyla tanıtlamaya çalışmaktan geri durmaz:

"*İlim ilim bilmektir*

İlim kendin bilmektir

Sen kendini bilmezsin

Bu nice okumaktır."

Başka bir örnek:

"*Şunlar ki çoktur malları*

Gör nice oldu halleri

Sonunda bir gömlek giymiş

Onun da yoktur yenleri."

Bir başka örnek daha:

"*Cümleler doğrudur, sen doğru isen,*

Doğruluk bulunmaz, sen eğri isen."

"Bu ve benzeri şiirlerine '*Öğütler Kitabı*'nda ve *Divan*'ında epeyce rastlarız. Ancak bu örnekler yeterlidir.

Önerdiğim Etkileşimsellik Ölçüsü Dil Tezi'ne göre sözcük ile anlam, realite ile verite uzlaşımsal bir benzerlik gösteriyor. Ama bu uzlaşım, dilsel ve düşünsel ilkelere dayalı gelişiyor. Belirleyici taraf, ikincilerdir; anlam; sözcüğü, verite; realiteyi belirler. Aralarındaki diyalektik süreç, epistemolojik ve ontolojik bir temele dayanır. Yunus Emre'nin dil felsefesi için öne sürdüğüm bu tez, Platon'un *Kratylos*'unda ileri sürdüğü, uzlaşımsallık ve doğalcılığın ötesinde bir dil felsefesine benzer.

Hasan Aslan, Kratylos'da Platon'un dil felsefesini 'eylemsellik' bağlamında inceler:

"Bir resim, resmi olduğu şeyle aynı şey olmadığı gibi, dil de, dile getirdiği şeyle aynı şey değildir. Bir resmin resmettiği şeyle arasındaki benzerlik bir uzlaşım konusudur. Ancak bu uzlaşım, *Hermogenes*'in sözünü ettiği türden bir resmi istediğimiz şeye benzetebileceğimiz kadar keyfi bir uzlaşım değildir. Resmedilen, resmin neye benzemesi gerektiğini sınırlar." (2005: 40-48)

"Platon, Kratylos diyalogunda 'adların doğruluğu' sorununu konu eder. Hem, bir 'ad' ile o adın 'adlandırdığı' şey arasındaki 'doğruluk' ilişkisinin bir uzlaşım konusu olduğunu ileri süren uzlaşımcı dil yaklaşımını, hem de, bir 'ad' ile o adın 'adlandırdığı' şey arasında 'doğal' bir 'doğruluk' ilişkisi bulunduğunu ileri süren doğalcı dil yaklaşımını eleştirir. Platon,, uzlaşımcı ve doğalcı dil anlayışlarının her ikisinin de gerçekliği araştırmanın aracı olan Diyalektik yöntemi olanaksızlaştırdığını göstermek ister." (2005:40-48)

Platon, ad ile adlandırılan şey arasında bir karşılılık ilişkisi olduğunu kabul etmez. Doğal uygunluk, karşılılık ilişkisi değildir. Platon'a göre bu, bir eylemlilik ilişkisidir. Platon'un çabası, dili dil dışındaki gerçekliği araştırabilecek heuristic bir araç kılmaktır. Platon'un doğalcı dil anlayışına yönelttiği eleştiri, uzlaşımcılığı savunmak adına değil, dile epistemoloji yapma olanağı sağlayacak bir işlev kazandırmak içindir. Bir şeyin adını bilmekle o şeyi bilmeyi özdeş tutan Kratylos'un doğalcı yaklaşımına Platon'un yönelttiği eleştiride bu çaba açıkça görülür." (2005: 40-48).

Yunus'un dil felsefesinde ad ile adlandırılan şey arasındaki benzerlik ne doğalcı ne de uzlaşımcı bir yaklaşımla açıklanabilir. Çünkü onun şiirlerinde kavram, sözcüğü; anlam simgeyi belirler. Dil düşünceyi değil, düşünce dili yaratır. Türk halk kültürü bu düşüncenin birincil kaynağıdır. Kültür, düşünce ve dil sırasıyla simgelerin oluşturulmasına ontolojik ve epistemolojik süreci izlememizi mümkün kılar.

Yunus'un eylemselliğinde doğru ve yanlış yoktur; her dem değişme ve başkalaşma ile karşılaşırız. Bu en çok insanın iç dünyasında gerçekleşir. Her dem değişen, halden hale giren bir 'gönül'ün herhangi bir demini yine herhangi bir sözcükle simgeleyip onu 'doğru veya yanlış'a sabitlemek, sözcüğü değil, gönülü etkileşimsellikten alıkoymaya çalışmak demektir.

Örnek:

"*Hak bir gönül verdi bana*

Ha demeden hayran olur

Bir dem gelir şadi olur

Bir dem gelir giryan olur

.....

Bir dem cehalette kalır

Hiç nesneyi bilmez olur

Bir dem dalar hikmetlere

Calinus ve Lokman olur"

Sonuç

Yunus Emre'nin dil felsefesi, özelikle şiirleri *Etkileşimsellik Ölçüsünde Dil Kuramı* ile çözümlendiğinde belirmeye başlar. Yunus'un şiirlerindeki yetkin dilin ardında İslam öncesinden kendi dönemine kadar süregelen Türk kültürü vardır; Türk kültüründen kaynaklanan anlam ve anlam kümesi onun sözleriyle şiirsel simgeye dönüşür. Yunus'un *az sözle çok şey anlatması* bu nedenden ötürüdür. Sözsel simgeleri değil, onların göndergeleri olan kavramları vurgular. Doğruluk ve yanlışlık, Yunus'ta olgucu bir epistemolojik kategoriyi aşacak şekilde eylemler üzerinden sınıflandırılır. Bu eylemselliği, Platon'un eylemsellik kuramından daha geniştir.

Yunus'un dil felsefesi, bu eylemselliğinden ötürü, Etkileşimsellik Ölçüsünde Dil Tezi'ne göre anlaşılabilir. Etkileşimsellik, yaşadığı kültürel ortamla karşılıklı yoğun etkileşim içinde bulunduğunu; bu etkileşimselliğin karşılıklı bir süreç olduğunu anlatır. Etkileşimsellik Ölçüsünde Dil Tezi, dilde doğru ve yanlış gibi kesin değerlemeleri aşar; anlamı ve dolayısıyla o anlamın beslediği kültür kavramına ulaşır.

Dil, bu anlamda kültürel bir diyalektik süreç olarak öğrenilmesine olanak verecek şekilde kullanılır. Yunus Emre'nin dil felsefesinde anlam, sözü; düşünce, dili belirler. Söz ekonomisi, anlamın ağırlığını gizlemez; aksine vurgular tarzdadır. Yunus'un epistemolojik yaklaşımı, epistemolojiyi olguculuğun egemenliğinden kurtarıp doğru-yanlış kategorisini esnetir.

Evans'ın *Kullanım Ölçüsünde Dil Tezi*'ne göre, insan dili ile insan zihni birbirleriyle kaçınılmaz olarak bağlantılıdır. İkisinde de dil, deneyim ve kullanım ölçüsünde şekillenir. Evans'a göre insanı özel kılan etken, toplumsallığa yatkın ve iş birliğine dayalı davranışı doğuran kültürel zekâmızdır. Kültürel zekâ, atalarımızın evrim yolculuğunun bir noktasında zihinsel bir yetkinliğe ulaşmıştır. Yunus'un dil felsefesi için benzer tespitler yapılabilir ama Etkileşimsellik Ölçüsünde Dil Tezi, dili sadece toplumsallık ölçeğinde olup biten bir olgu olarak değil, insanın tüm evrenle karşılıklı etkileşimi ile ortaya çıkan ve halen süren bir gerçeklik olarak görür. Yunus'un dili bu etkileşimsellik olgusuyla daha iyi anlaşılabilir. Bu nedenle Yunus'un sözü, iyi ya da kötü, doğru ya da yanlış değildir.

Tam tersine söz, temsil ettiği ve simgesi olduğu anlam ya da anlam kümesi ile değer bulur. Değer sözde değil, anlamdadır. Yunus'ta logos, hakikati simgeleyen aşkın anlamıdır. Yani veritedir, kavramdır. Realiteyi söyler ama veriteyi kasteder.

Halk kültürü Yunus'un dilsel temsille şiirlerine yansıttığı anlam kümelerinin en esaslı kaynağıdır. Yunus, anlamı söze feda etmez. Dil felsefesini, Türk halk kültürü ile olan etkileşimselliği belirlemektedir. Etkileşimsellik Ölçüsünde Dil Tezi Yunus'un şiirlerinin dil-kültür bağlamında çözümlenmesinden doğar.

Kaynakça

Tatçı, M. (2005). Yunus Emre Divanı Tenkitli Metin, Ankara: MEB Yayınları.

Tatçı, M. (2020). Yunus Emre Divanı. İstanbul: H Yayınları

Yardımcı, Mehmet. (2013). Âşıklarımız, Halk Şiiri Tahliller. İzmir: Kanyılmaz Matbaacılık.

Humboldt, W.v. (1988). On Language. (Çev. Peter Heat). Cambridge: Cambridge University Press.

Kula, O. B. (2012). Dil Felsefesi Edebiyat Kuramı-1. İstanbul: İşbankası Kültür Yayınları.

Topakkaya, R. (2016/2). "Dilin Aynasında Kültür: Humboldt Felsefesinde Dil-Kültür İlişkisi". Vira Verita/59-71.

Aristoteles (2019). Retorik. (Çev. Mehmet Doğan). İstanbul: YKY.

Montaigne (2018). Denemeler. (Çev. S. Eyüboğlu). İstanbul: İşbankası Kültür Yayınları.

İnan, İ. (2014). Açıköğretim Fakültesi No: 1615. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını.

Hospers, J. (2021). Analitik Felsefeye Giriş. (Çev. Şahin Filiz). Ankara: Adres yayınları.

Evans, V. (2020). Dil Miti Dil Neden Bir İçgüdü Değildir.? (Çev. Mehmet Doğan). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Bilgin, A. (2020). " Yunus'un Sözü". Türk Dili: Yıl: 69, Sayı: 819, ss. 30-34.

Gökalp, Z. (2022). Küçük Mecmua I-III. (Çeviriyazı: Şahin Filiz). Ankara: Pankuş Yayınları.

Aslan, H. (2005). " Kratylos: Gerçekliği Araştırmanın Aracı Olarak Dil". Kaygı: Uludağ Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi, Sayı: 5, ss. 40-48.

www.uzayzaman.com

www.cansukocamaz.com

Aydoğan, O. "Dil ve Kültür İlişkisi Üzerine". Şehriyar.com (Erişim T. 02.08.2022).

Akarsu, B. (1984). Wilhelm Von Humbldt'da Dil- Kültür Bağlantısı, İstanbul: Remzi Kitabevi.